A. V. Buren

HERSTELDE LEEUW, OF DISCOURS,

Over't gepasseerde in de Vereenighde

NEDERLANDEN,

In't Iaer 1650. ende 1651.

DOOR

L. V. A.

In 's GRAVEN-HAGE.

By *Jan Veely*, Boeckverkooper inde Gort-straet, 1652.

VOOR-REDEN.

Aen de Gunſtige

LESER.

T OOghmerck van dit Gheſchrift is anders gheen als dat van de Regeringh ; Om namelijck voor *al de wereldt* (ſiet Fol. 225.) te thoonen *d'ordentlijcke ſuppletie* van eenighe *Principale* Chargen, in't Jaer 1650. ledigh geworden ſijnde : ende waer deur de LEEUW, dat is, *d'Eendrachtighe Macht* van't Landt ſcheen als VERSTELT. Maer de HERSTELLINGHE van dien is daer op ghevolght met eendrachtigh beſluyt dat een Republyck noyt ſterft. Het *Verhael* van 'teen ende 'tander loopt meeſt

op

op het *Eeuwigh Verbondt* tusschen de Provintien ghemaeckt in't Jaer 1579. ghenaemt *d'Unie* van *VVtrecht*: Daerom 'tselve alhier sal dienen als een *Voor-Rede*. Verscheyden verklaringhen, oock eenighe Extensien op deselve *Unie* sijn wel gedaen ende hier nae te sien: Maer gheensints is gemaeckt een *naerder Unie*: Gelijck abusivelijck in seecker gedruckt is gestelt, ende uyt-gegeven.

Vaert wel.

VERHANDELINGE

Van de

Unie, Eeuwigh Verbont ende Eendracht:

Tusschen die Landen, Provintien, Steden ende Leden van dien hier na benoemt, binnen die Stadt Wtrecht gesloten, ende gepubliceert vanden Stadt-Huyse den 29. January Anno M.D.LXXIX.

ALsoo men bevint dat sedert de Pacificatie tot Gent gemaeckt, byden welcke genoech alle die Provintien van dese Nederlanden hem verbonden hebben malkanderen met lijf ende goet by te staen, om die Spaengiaerden ende andere Vytheemsche Natien met haren aenhanck uyt dese Landen te verdryven, deselve Spaengiaerden met Don Iohan d'Austrice ende andere haerluyder Hoofden ende Capiteynen alle middelen ghesocht hebben ende noch dagelicx soecken om die voorsz. Provintien, soo in't gheheel als in't deel te brengen onder haer subjectie, Tyrannische Regieringe ende slavernye: Ende die selve Provintien soo met Wapenen als practijcke vanden anderen te scheyden, dismembreren, ende die Vnie by die voorsz. Pacificatie gemaeckt, te niet te doen ende te subverteren tot uyterlijcke ruyne ende verderffenisse vande voorsz. Landen ende Provintien, gelijck men metter daet bevint dat sylieden in't voorsz. voornemen volherdende, noch onlancx eenige Steden ende quartieren met Brieven gesolliciteert, eenige namelijcke, vande Landen van Gelre met Wapenen aengegrepen ende overvallen hebben. SOO IST, dat die vanden Furstendomme van Gelre ende Graefschappe Zutphen, die vanden Graefschappen ende Landen van Hollandt, Zeelandt, Wtrecht ende Vriessche Ommelanden, tusschen die Ems ende Lauwers, geraetsaem gevonden hebben sich naerder ende particulierlijcker metten anderen te verbinden ende vereenigen, niet om hem vande voorsz. generale Vnie by de Pacificatie tot Gent gemaeckt te scheyden, maer om die selve noch meer te stercken, ende hem selven te versien tegens alle inconvenienten daerinne sy souden mogen vallen door eenige practijcke, aenslagen ofte gewelt van haren Vyanden, om te weten, hoe ende in wat manieren die voorsz. Provintien hem in sulcken ghevalle sullen hebben te dragen, ende jegens 't gewelt van hun Vyanden konnen beschermen: Ende om vorder separatie vande voorsz. Provintien ende particuliere Leden van dien te schouwen, blyvende anders die voorsz. generale Vnie ende Pacificatie van Gent in weerden: Sijn dienvolgende by de Gedeputeerde vande voorsz. Provintien volkomelijcken by den haren Respective hier toe geauthoriseert, gearresteert ende ghesloten die Poincten ende Articulen hier na volgende, sonder in allen ghevalle hem by desen te willen ontrecken van ofte uyt den Heyligen Roomschen Rijcke.

Ende

1. ENDE eerst dat de voorsz Provintien sich metten anderen verbinden, confedereren ende vereenigen sullen, ghelijck sy hen verbinden, confedereren ende vereenigen midts-desen ten eeuwigen daghe byden anderen te blijven en in alle forme ende manieren als oft sy-luyden maer een Provintie waren, sonder dat deselve hen 'teeniger tijde vanden anderen sullen scheyden, laten scheyden of separeren by Testamente, codicille, donatie, cessie, wisselingé, verkoopinge, tractaten van Peys, van Huwelick, noch om geen anderen oorsaecken hoe dattet gebeuren soude moghen, onvermindert nochtans eenen yegelijcke Provintie ende die particulier Steden, Leden ende Ingesetenen van dien haerluyder speciale ende particuliere Privilegien, Vryheden, Exemptien, Rechten, statuten, loffelijcke ende wel-hergebrachte Costuymen, Usantien, ende allen anderen haerluyder gerechtigheden, waer inne sy-luyden den anderen niet alleen geen prejuditie, hinder, oft letsel doen sullen, maer sullen den anderen daer inne met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen, ja met lijf ende goet (ist noot) helpen handt-houden, stijven ende stercken, beschudden, ende oock beschermen jegens allen ende een yegelijcke wie ende hoedanigh die soude mogen wesen, die hen daer inne eenich datelijcke inbreke soude willen doen: Welverstaende dat die questie die eenige vande voorsz Provintien, Leden ofte Steden van dese Unie wesende, metten anderen hebben ofte namaels soude mogen krijgen, noopende haerluyder particulier ende speciale Privilegien, Vryheden, Exemptien, Rechten, Statuten, loffelijcke ende welhergebrachte Costuymen, Usantien ende andere haerlieder gerechticheden, dat deselve by ordinaris Iustitie, Arbiters, of minnelijck Accort beslicht sullen worden, sonder dat d'andere Landen ofte Provintien, Steden ofte Leden van dien (soo lange sich beyde partyen 't Recht submitteren) hem des sullen hebben te bemoeyen, ten ware hem geliefde te intercederen tot Accort.

2. Item dat die voorsz Provintien in conformiteyt ende tot voltreckinge vande voorsz Eenicheyt ende Verbandt gehouden sullen wesen malkanderen met lijf, goet ende bloet by te staen jegens alle fortsen ende gewelden die hem yemandt soude mogen aendoen, uyt ende onder 'tdexsel vanden naem vande Coninckl ijcke Majesteyt, ofte van sijnent wegen, het ware ter cause van't Tractaet vande Peys tot Gent gemaeckt, van dat sy die Wapenen tegen Don Iohan d'Austrice aengenomen, den Eertz-Hertoge Mathias tot Gouverneur ontfangen hebben, met alle 'tgene datter aenkleeft, van dependeert ofte uytgevolcht is, ofte uytvolgen sal mogen, alwaert oock onder coleur alleene vande Catholijcke Roomsche Religie, met Wapenen te willen restablisseren, restaureren oft invoeren oft oock van eenige nieuwicheden ofte alteratien die binnen eenighe vande voorsz Provintien, Steden, ofte Leden van dien sedert den Iare 1558. ghebeurt sijn, oft oock ter cause van deser tegenwoordiger Unie ende Confederatie,

Confederatie, ofte andere diergelijcke oorsaecken, ende dit soo wel ingheval-le men die voorsz fortsen ende gewelden souden willen gebruycken op een van-de voorsz Provintien, Staten, Steden ofte Leden van dien alleen, als op allen in't generael.

3. Dat die voorsz Provintien oock gehouden sullen wesen in gelijcke maniere malkanderen te assisteren ende helpen defenderen jegens alle Uytheemsche ende Jnheemse Heeren, Fursten ofte Princen, Landen, Provintien, Steden ofte Leden van dien die hem in't generael ofte particulier eenige fortsen, ghewelden ofte ongelijck souden willen aendoen ofte Oorloge maecken: Beheltelijck dat die assistentie byde Generaliteyt van dese Unie gedecerneert sal worden met kennisse ende na gelegentheyt vander saecke.

4. Item ende omme die voorsz Provintien, Steden ende Leden van dien beter jeghens alle macht te mogen verseeckeren, dat die Frontier-Steden ende oock andere daer men des van noode vinden sal, 'tsy van wat Provintien die sijn, by advijs ende ter ordonnantie van dese geunieerde Provintien sullen vast ghemaeckt ende ghesterckt worden tot kosten vande Steden ende Provintien daer inne die gelegen sijn, mits hebbende daer toe assistentie vande Generaliteyt *voor d'een helft*: Beheltelijck dat soo verre byde voorsz Provintien raetsaem bevonden wort eenighe nieuwe Forten ofte Sterckten in eenige vande voorsz Provintien te leggen, ofte die nu leggen, te veranderen ofte af te werpen, dat die kosten daer toe van noode, by alle die voorsz Provintien in't generael gedragen sullen worden.

5. Ende omme te voorsien tot die kosten diemen van noode hebben sal (ingevalle als boven) tot defentie vande voorsz Provintien, is overkomen dat in alle de voorsz geunieerde Provintien eenpaerlijck ende op eenen voet, tot gemeen defensie derselver Provintien opgestelt, gegeven ende openbaerlijck den meest daer voor biedende, van drie Maenden tot drie Maenden, ofte eenighe andere bequame tijde, verpacht ofte ghecollecteert sullen worden alomme binnen de voorsz geunieerde Provintien, Steden ende Leden van dien, seeckere Imposten op alderhande Wijnen, binnen ende buyten ghebrouwen Bieren, op't ghemael van Coorn ende Greyn, op't Zout, Gouden, Silveren, Sijden ende Wolle Laeckenen, op de Hoorn-beesten ende Besaeyde Landen, op de Beesten die geslacht werden, Peerden, Ossen die verkoft ofte verpangelt worden, op de goeden ter Wage komende, ende alsulcke andere alsmen naermaels by gemeen advijs ende consent goetvinden sal, ende dat achtervolgende d'Ordonnantie diemen daer op concipieren ende maecken sal, datmen oock hier toe employeren sal d'inkomen vande Domeynen vande Coninckllijcke Majesteyt, die lasten daer opstaende afgetogen.

6. Welcke middelen by gemeen advijse verhoogt ende verlaegt sullen worden, na dat die noot ende gelegentheyt vander saecke vereyffchen sal, ende al-

* * leenlijck

leenlijck verstreckt tot die gemeene defentie ende tot 'tgene die Generaliteyt gehouden sal wesen te dragen, sonder dat de selve middelen tot eenige andere saken sullen mogen worden bekeert.

7. Dat die voorsz Frontier-Steden, ende oock andere, als die noodt vereysschen sal t'allen tijden gehouden sullen wesen te ontfangen alsulcke Garnisoenen als die selve Geunieerde Provintien goedt vinden, ende henluyden by advijs vanden Gouverneur vande Provintie daer 't Garnisoen geleyt sal worden, ordonneren sullen, sonder dat sy des sullen mogen weygeren: Welverstaende dat die voorsz Garnisoenen byde voorsz geunieerde Provintien betaelt sullen worden van haerluyder soldye, ende dat die Capiteynen ende Soldaten, boven den generalen Eedt particulierlijck die Stadt ofte Stede ende Provintie daer inne die geleyt sullen worden, Eedt doen sullen, ende dat 'tselve te dien eynde in haerlieder Artikel brief gestelt sal worden, datmen oock alsulcke ordre stellen ende discipline onder den Soldaten houden sal, dat die Borgers ende Inwoonders vande Steden ende platte Landen, soo wel Geestelijck als Weerlijck, daer by boven die redenen niet beswaert worden, noch eenige overlast lijden sullen, ende en sullen die voorschreven Garnisoenen van geenen Excijs ofte Impost meerder exempt wesen als die Borgers ende Inwoonders vande plaetse daer die geleydt sullen worden, mits dat oock den selven Borgers ende Inwoonders by de Generaliteyt logys-gelt verstreckt sal worden, gelijck tot noch toe in Hollandt gebruyckt is.

8. Ende ten eynde men t'allen tijden sal mogen geassisteert wesen vande Inwoonders vanden Landen, sullen d'Ingesetenen van elcke van dese geunieerde Provintien, Steden ende platte Landen binnen den tijdt van een Maent, na date van desen ten langsten gemonstert ende opgeschreven worden, te weten die gene die sijn tusschen 18. ende 60. jaren, om die hoofden ende 'tgetal van die geweten sijnde, daer na ter eerster t'samencomste van dese Bontgenooten vorder geordonneert te worden, als tot die meeste bescherminge ende versekertheydt van dese gheunieerde Landen bevonden sal worden te dienen.

9. Item salmen geen Accoord van Bestant ofte Peys maecken, noch Oorloge aenveerden, noch eenige Impoosten of Contributie instellen, die Generaliteyt van desen verbande aengaende, dan met gemeen advijs ende consent vande voorsz Provintien, maer in andere saken 'tbeleyt van deser confederatie ende 'tgene daer van dependeert ende uytvolgen sal aengaende, salmen hem reguleren na 'tgeene geadviseert ende gesloten sal worden by meeste stemmen vande Provintien in desen verbonde begrepen, die gecolligeert sullen worden sulcx alsmen tot noch toe in de Generaliteyt vande Staten heeft ghebruyckt, ende dit by provisie tot dat anders sal worden geordonneert by ghemeen advijs vande Bontgenoten: beheltelijck, dat oft ghebeurden dat die Provintien in saken van Bestandt, Peys, Oorloge, ofte contributie met den anderen niet accorde-

ren en konden, dat 'tgheschil gerefereert ende ghesubmitteert worden by provisie aende Heeren Stadthouders vande voorsz Gheunieerde Provintien nu ter tijdt wesende, die 'tvoorsz geschil tusschen partyen sullen vergelijcken ofte daer van uytspreken, sulcx als sy-luyden bevinden sullen inder billickheyt te behooren. Welverstaende, indien deselve Heeren Stadthouders daer inne niet en souden konnen verdragen, sullen tot henluyden nemen ende verkiesen alsulcke onpartijdige assesseurs aft adjoncten, als henluyden goet-dunckensal, ende sullen partyen gehouden wesen na te komen 'tgene byde voorsz Heeren Stadthouders in manieren als boven, uytgesproken sal wesen.

10. Dat geen van dese voorsz Provintien, Steden ofte Leden van dien eenige confederatien ofte verbonden met eenige nabuer-Heeren ofte Landen sullen mogen maecken sonder consent van dese geunieerde Provintien ende Bontgenooten.

11. Des is overkomen dat soo verre eenige nabuer-Fursten, Heeren, Landen ofte Steden sich met dese voorsz Provintien begeerden te unieren, ende hun in dese Confederatie te begeven, dat sy daer toe by gemeen advijs ende consent van dese Provintien ontfangen sullen mogen worden.

12. *Dat die* voorsz Provintien gehouden sullen sijn sich metten anderen te conformeren in't stuck vander Munte, te weten inden Cours vanden Gelde, naer uytwijsen sulcke Ordonnantien als men daer op metten alder eersten maken sal, dewelcke d'een sonder d'ander niet en sal mogen veranderen.

13. Ende soo veel 'tPoinct vande Religie aengaet, sullen hem die van Holland ende Zeelant dragen na haerlieder goetduncken, ende d'andere Provintien van deser Unie sullen hen mogen reguleren na inhout vande Religions-Vrede by de Eertz-Hertoge Mathias, Gouverneur ende Capiteyn Generael van dese Landen, met die van sijnen Rade by advijs vande Generale Staten alreede geconcipieert, ofte daerinne generalijck ofte particulierlijck alsulcke ordre stellen als sy tot rust ende welvaert vande Provintien, Steden ende particuliere Leden van dien, ende conservatie van een yegelijck Geestelijck ende Weerlijck, sijn goet ende gerechticheyt dienlijck vinden sullen, sonder dat hem hier inne by eenige andere Provintien eenig hinder oft belet gedaen sal mogen worden, mits dat een yder particulier in sijn Religie vry sal mogen blijven, ende datmen niemant ter cause vande Religie sal mogen achterhalen ofte ondersoecken, volgende die voorsz pacificatie tot Gent gemaeckt.

14. Item salmen alle Conventualen ende die vande Geestelijckheyt, volgende de Pacificatie, laten volgen hun goeden die sy in eenige van dese geunieerde Provintien reciproquelijck hebben legghende, mits dat indien eenighe Geestelijcke Persoonen uyt een Provintien die gedurende d'Oorloge tusschen die Landen van Hollandt ende Zeelandt, teghens die Spaengiaerden, stonden onder 'tghebiet vande selve Spaengiaerden, hem begheven hadden uyt heure

 Cloosteren

Cloosteren ofte Collegien, onder 'tgebiedt van die van Hollandt ofte Zeelant, datmen die by hun Conventen ofte Collegien sal doen versien van behoorlijcke Alimentatie ende onderhout hun leven gedurende, als oock gedaen sal worden die geene die uyt Hollandt ende Zeelandt in eenige vanden anderen Provintien van dese Unie vertoghen ende hem onthoudende sijn.

15. Dat mede den genen die in eenige Cloosteren oft Geestelijcke Collegien van dese geunieerde Landen sijn ofte gheweest hebben, ende die selve uyt saken van die Religie ofte andere redelijcke oorsaken begeeren te verlaten ofte verlaten hebben, uyt den inkomst van haren Conventen ofte Collegien haer leven lang geduerende behoorlijcke Alimentatie sal worden versterckt nae gelegentheyt vande goeden: Wel-verstaende dat die naer date van desen hem in eenige Cloosteren sullen begeven, ende deselve wederom verlaten, egeen Alimentatie verstreckt sal worden, maer sullen tot haren behoeve naer hem mogen nemen 'tgeene sy daer inne ghebrocht hebben. Dat oock die geene die jeghenwoordelijcke in die Conventen ofte Collegien sijn ofte namaels komen sullen, vryheydt ende liberteyt van Religie ende oock van kleederen ende habijt hebben sullen. Behaltelijcken dat sy-luyden den Oversten vanden Conventen in allen anderen saken onderdanich sullen sijn.

16. Ende oft ghebeurden (dat Godt verhoeden moet) dat tusschen die voorsz Provintien eenich onverstant, twist ofte tweedracht geviele, daer inne sy-luyden den anderen niet en konde verstaen, dat het selve (so verre het eenige vande Provintien in 't particulier aengaet) ter neder geleyt ende beslicht sal worden by den anderen Provintien, oft den ghenen die sy daer toe deputeren sullen: Ende soo verre die saecke alle die Provintien in manieren als boven in 't 9. Artikel verhaelt, dewelcke gehouden sullen sijn partyen recht te doen oft te vergelijcken binnen een Maent (ofte korter, soo verre den noot vander sake sulcx uyt eyscht) naer interpellatie ofte versoeck by d'een oft d'andere partye daer toe gedaen, ende wes by de voorschreven anderen Provintien ofte haerluyder Gedeputeerden ofte die voorschreven Heeren Stadthouders, alsoo uytgesproocken wordt, sal na gegaen ende achtervolcht worden, sonder dat daer van wyder beroep ofte andere provisie van rechten, 'tsy van appel, relief, revisie, nulliteyt, ofte eenige andere querellen hoedanich die souden mogen wesen, versocht ofte gebruyckt sullen mogen worden.

17. Dat die voorsz Provintien, Steden ende Leden van dien hem wachten sullen van Uytheemsche Fursten, Heeren, Landen, ofte Steden eenige occasie te geven van Oorlogen, ende sulcx om alle alsulcke occasien te vermyden, sullen die voorsz Provintien, Steden ende Leden van dien gehouden wesen, soo wel den Uytheemschen als Ingesetenen vande voorsz Provintien t'administreren goet recht ende Iustitie: ende soo verre yemandt van hem daer van in gebreken blijft, sullen die andere Bontgenooten die handt houden by alle behoor-

lijcke

lijcke wegen ende middelen dat sulcx gedaen sal worden ende dat alle abusen, daer door sulcx belet ende de Iustitie deur verachtert soude mogen worden gecorrigeert ende gereformeert sullen worden, als na rechten ende vermogens een yeder sijn Privilegien, loffelijcke ende wel her-gebrachte costuymen.

18. Item en sal d'eene vande geunieerde Provintien, Steden, ofte Leden van dien tot laste ende prejuditie van d'andere, ende sonder gemeen consent geen Impoften, Convoy-gelden, noch andere diergelijcke lasten mogen opstellen, noch eenige van dese Bontgenooten hooger mogen beswaren, dan hun eygen Ingesetenen.

19. Item omme jegens alle opkomende saken ende swarigheden te versien, sullen die Bontgenooten gehouden wesen opte beschrijvinge van den genen die daer toe geautoriseert sullen sijn binnen Wtrecht te compareren tot sulcken dage als hem aengeschreven sal wesen, omme op de voorschreven saecken ende swarigheden diemen in de Brieven van beschryvinge sal exprimeren, soo verre des mogelijck is, ende die saecke niet secreet en dient ghehouden te wesen, by ghemeen advijs ende consent, ofte by de meeste stemmen in manieren voorsz gedelibereert, ende geresolveert te worden, alwaer't oock eenige niet en compareerden, in welcken gevalle sullen d'andere, die verschijnen sullen even-wel mogen procederen tot sluytinge van't gene sy bevinden sullen tot het ghemeen beste van dese Geunieerde Landen ende Provintien te dienen, ende sal 'tghene alsoo gesloten is, onderhouden worden oock by de gene die niet gecompareert sullen wesen, ten ware die saecken seer wichtigh waren, ende eenigh vertreck mochten lijden, in welcken ghevalle men den ghenen die niet gecompareert en sullen sijn, andermael beschrijven sal omme te compareren op seeckere andere daghe, op 't verbeuren van haer-lieder stemme voor die reyse, ende wes alsdan by de genen die present sijn ghesloten wort, sal bundigh sijn ende van weerden gehouden worden, niet tegenstaende d'absentie van eenighe van d'andere Provintien, behelcelijck dat die niet ghelegen en sal sijn te compareren, haer-lieder opinie schriftelick over sullen moghen seynden, omme daer op in't collecteren van der stemmen sulcken regard genomen te worden als't behoort.

20. Item ten eynde voorsz sullen allen ende een yeder vande voorsz Bontgenooten ghehouden sijn alle saecken die hem opkommen ende voorvallen sullen, ende daer sy hem sullen laten duncken 'tghemeen wel oft qualijck varen van dese Geunieerde Landen ende Bontgenooten gelegen te sijn den genen die tot die beschrijvinge geauthoriseert sullen sijn over te schrijven, omme by den selven daer op d'andere Provintien beschreven te worden, in manieren voorschreven.

21. Ende soo verre eenige donckerheydt ofte twijffelachtigheydt in desen bevonden worden, daer uyt eenighe questie ofte dispute mochte verrysen, sal d'interpretatie van dien staen in't seggen van dese Bondtgenooten, die daer op

by gemeen advijs ende consent ordonneren sullen sulcx sy bevinden sullen te behooren. Ende soo verre syluyden daer inne niet en konden accorderen, sullen haer recours nemen tot die Heeren Stadthouders vanden Provintien, in forme boven verhaelt.

22. Insgelijcx, soo verre bevonden worde van noode te sijn d'Articulen van dese Unie, Confederatie ofte Verbont in eenige Poincten ofte Articulen te vermeerderen ofte veranderen, sal 'tselve oock gedaen worden by gemeen advijs ende consent vande voorsz Bontgenooten, ende anders niet.

23. Alle welcke Poincten ende Articulen, ende een yeder van dien bysonder die voorsz geunieerde Provintien belooft hebben ende beloven mits desen na te gaen ende te achtetvolgen, doen na gaen ende achtervolgen, sonder daer jegens te doen, doen doen, noch gedogen ghedaen te worden, directelijck, oft indirectelijck, in eenige wijse ofte manieren: Ende soo verre yet wes by yemant ter contrarie gedaen ofte geattenteert worden, 'tselve verklaren syluyden van nu alsdan nul, egeen ende van onweerden, daer onder sy verbinden haerlieder ende alle d'Ingesetenen van haerluyder Respective Provintien, Steden ende Leden van dien Persoonen ende goederen, omme deselve inghevalle van contraventie voor 'tonderhout van dese, met 'tgheene daer van dependeert, gearresteert, ghehouden, ende bekommert te mogen worden t'allen plaetsen ende by allen Heeren, Rechten ende Gerechten daermen die sal konnen ofte mogen bekommen: Ende vertyen te dien eynde van allen exceptien, gratien, privilegien, relevamenten, ende generalijck van allen anderen beneficien van Rechten, die hemluyden eenichsins ter contrarie van desen souden mogen dienen, ende bysonder den rechten, seggende, generale renunciatie geen plaets te hebben, daer en sy eerst speciael voor gegaen.

24. Ende tot meerder vastigheyt, sullen die Heeren Stadthouders vande voorsz Provintien, die nu sijn ofte namaels komen sullen, Midtsgaders alle die Magistraten ende hooft-Officiers van ygelijck Provintien, Stadt ofte Leden van dien dese Unie ende Confederatie, ende een yeder Artikel van dien in't bysonder, by Eede moeten beloov en naer te sullen gaen ende onderhouden, doen nagaen ende onderhouden.

25. Insgelijcx sullen deselve by Eede moeten beloven te onderhouden alle Schutteryen, Broederschappen ende Collegien die in eenige Steden ofte Vlecken van dese Unie sijn.

26. Ende sullen hier van gemaeckt worden brieven in behoorlijcke forme die by Heeren Stadthouders, ende die voornaemste Leden ende Steden vande Provintien daer toe specialijck by de andere gerequireert ende versocht sijnde, besegelt ende by haerluyder Respective Secretarisen onderteeckent sullen worden.

Dese voorsz Poincten ende Articulen sijn by de Ghedeputeerden van den Landt-

Landtschappe van Gelre ende Graeffchappe Zutphen onderschreven, ende namentlick by mijn Heere Graef Iohan van Nassauw, Stadthouder van deselve Landen, voor hem selven ende met d'andere Gecommitteerden uyten naem vande ghemeen Ridderschap vande voorsz. Furstendomme van Ghelre ende Graeffchappe Zutphen, mitsgaders by de Gedeputeerde van Hollandt, Zeelandt, Wtrecht, ende Ommelanden voorsz binnen Wtrecht vergadert ende geauthoriseert als boven, uyterlijck gearresteert ende ghesloten: Des hebben die voorsz Gedeputeerden van den Lande van Gelre ende Graeffchappe Zutphen, omme vorder verklaringhe vande Baenderheeren, groot ende kleene Steden van den voorsz Furstendomme ende Graeffchappe te doen dagh ghenomen tot den negenden February toekomende, ende dat binnen der Stadt Wtrecht aen die Gecommitteerden vande Staten aldaer. Aldus ghedaen t'Wtrecht opten 23. Ianuary 1579. onder die handen van mijn Genadige Heere die Stadthouder voorsz, ende den voorsz Gedeputeerden ter meerder versekertheyt hier ondergheftelt, ende was onderteeckent Iohan Graef zu Nassau, Catzenellebоge, &c. Van wegen die Ridderschappe des Furstendoms Ghelre ende Graeffchappe Zutphen, Alexander van Tellich, Gelis Piek, Ioachim van Liere, *Alexander Bentinck*: Van weghen die van Hollandt, G. Poelgeest, P. Buys, *Reynier Cant*: Van wegen die Staten van Zeelandt, Willem Roelsius, Nicolaes *Blancx*, Pieter de Rijcke, Casper van Vosbergen: van weghen die Staten van Wtrecht, Ansonius van Galama, de mandato Cappituli sui Schore, Iacobus Verhaer, *Vicedecanus* Santi Petri, de mandato Capitulo: Adriaen van Zuylen, *Lambertus* vander Burch, Capitulo jubente: F. de wten Eng, Reynhart van Azwijne, Bartholomeus vanden Wael, Nicolaes van Zuylen, A. D. Leyden, Lubbert van Cleeff: Van wegen die Staten der Ommelanden, Egbert Clandt, E. Iarges.

Ghecollationeert tegens de originele betekende Unie, is dese Copie bevonden daer mede t'accorderen, by my Lamzweerde.

Verklaringe van't 13. Artikel,

Alsoo eenige schijnen swaricheyt te maecken op't 13. Artikel vande Unie den 23. deser Maendt ghesloten tusschen die Gedeputeerden vanden Landen van Geldre ende Zutphen, Hollandt, Zeelandt. Wtrecht ende Ommelanden, tusschen die Eems ende Lauwers, als of die meyninge ende intentie, ware geweest, niemandt in deselve Unie te ontfangen, dan die gheenen die der Religions-vrede byde Eertz-Hertoghe van Oostenrijck ende Rade vander Staten nessens hem by advijs vande Generale Staten gheconcipieert is

oft

oft ten minste die beyde die Religien, te weten die Catholijcke Roomsche ende Gereformeerde souden toelaten. So ist dat die voorschreven Gedeputeerden die over die voorschreven Unie ghestaen ende deselve ghesloten hebben, omme alle misverstandt ende wantrouwe wech te nemen, by desen wel hebben willen verklaren haer-lieder meyninghe ende intentie niet geweest te sijn noch als noch te wesen, eenige Steden ofte Provintien, die sich aen de voorschreven Catholijcke Roomsche Religie alleene sullen willen houden, ende daer 'tgetal van de Inwoonderen derselver van de Gereformeerde Religie soo groot niet en is, dat sy vermogens die voorschreven Religions vrede het exercitie van de Gereformeerde Religie soude mogen genieten, vande voorschreven Unie ende verbintenisse uyt te willen sluyten: Nemaer dat sy des niet teghenstaende bereydt sullen wesen alsulcke Steden ende Provintien die sich alleen aende voorsz Roomsche Religie sullen willen houden in dese Unie te ontfangen, by soo verre sy sich anders in de andere Poincten ende Artikelen van de voorsz Unie soude willen verbinden ende als goede Patriotten draghen, soo die meyninge niet en is dat d'een Provintie oft Stadt hem 'tseyt van d'andere in't poinct van de Religie sal onderwinden, ende dit om te meerder vrede ende eendracht tusschen die Provintien te houden, ende die principaelste occasie van twist ende tweedracht te vermyden ende wech te nemen: Aldus gedaen t'Wtrecht den eersten February 1579.

Ampliatie van't 15. Artikel.

Alsoo hier vooren in't 15. Artikel versien is tot alimentatie ende onderhout van de Geestelijcke Persoonen die geweest sijn in eenige Conventen ofte Collegien, ende hem daer uyt ter cause van de Religie ofte andere redelijcke oorsaecke begeven hebben, ofte namaels begeven sullen, ende dat seer te beduchten is, dat ter oorsaecken van dien eenige processen soude mogen verrysen, gelijck sy verstaen dat alreede verresen sijn, uyt saecke dat alsulcke Persoonen sullen willen pretenderen gerechtigh te sijn in de successie van de goeden van hun Ouders, Broederen, Susteren, ende anderen Vrienden ofte Magen metter doot achter-gelaten, ofte noch achter te laten, ende oock die ghene die sy-lieden in hun leven by tytel van gifte, transporte ofte eenige andere soude mogen overdraghen, gealieneert ofte oock naer hun doodt verseeckert hebben: Soo ist dat die voorsz Bontgenooten, om die selve processen ende die swarigheden die daer uyt soude moghen opstaen, te verhoeden, goet gevonden hebben alle die processen die ter cause voorschreven alreede gheinstitueert sijn ende noch namaels geinstitueert sullen moghen worden te suspenderen in state ende surceantie te houden, ter tydt toe anders by de voorschreven Bontgenooten ende andere die hen in dese Eenigheydt ende Verbande sullen moghen begheven, generalijck daer op (oock by d'authoriteyt van d'Overheydt ist noot) gheordonneert ende verklaringhe ghedaen sal sijn: Aldus ghedaen by de voorschreven Gedepu-

teerde

puteerden opten eersten February 1579. ende was geteeckent Lamſweerde.

Op huyden den vierden February, 1579. ſijn inde Vergaderinge vande voorſchreve Gedeputeerden binnen Wtrecht verſaemt, ghecompareert die Gedeputeerden van Gent onderſchreven, ende hebben verklaert dat ſyluyden gevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorſz Unie, ende 'tgene in krachte van dien vorder gebeſoigneert is geweeſt, 'tſelve goet vonden, ende hebben deſelve alſulcx in krachte van haerluyder brieven van credentie, ſpeciale procuratie ende inſtructie gedateert den 27. Ianuary 1579. geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert, belovende als d'andere Bontgenooten deſelve ende yder Poinct van dien byſonder t'onderhouden, naer te gaen ende te achtervolgen: Des t'oorkonden hebben die voorſz Gedeputeerden haerlieder handen hier onder geſtelt ten dage, Maent ende Iare al boven, ende was onderteeckent van wegen die van Gent, Adolf de Grutere, Lievin Tayart, Chriſtoffel de la Becque, Lucas Mayart.

Op huyden den 5. Martij 1579. ſijn inde vergaderinge vande voorſz Gedeputeerden binnen Wtrecht vergadert, ghecompareert die Gedeputeerden vande ghemeyne Ridderſchappe des Nymegeſchen quartiers, midtſgaders vande Stadt Nymeghen, ende hebben verklaert, dat ſyluyden ghevisiteert hebben die Poincten ende Articulen vande voorſz Unie, ende 'tgene in kracht van dien vorder is gebeſoigneert geweeſt, 'tſelve goet gevonden, ende hebben die ſelve alſulcx in kracht van haerlieder inſtruction met des voorſz Stadts Nymegens ſecreet Segel beſegelt in date den 12. February 1579. geadvoyeert, geapprobeert, ende geratificeert: advoyeren, &c. midtſdeſen, belovende als d'andere Bontgenooten deſelve ende yder poinct van dien byſonder t'onderhouden, na te gaen ende achtervolgen. Des t'oorkonde hebben die voorſz Gedeputeerden des ghemeynen Ridderſchaps des Stadts ende Nymegeſchen quartiers haerlieder handen hier onder geſtelt ten Dage, Maent ende Iare als boven, ende was onderteyckent Gelis Pieck, Ian Kelſken, Arent van Zeller, Dirck Flemming, Lambert Ianſſz, Iohan vande Have.

Op huyden den 9. Martij 1579. Is gecompareert inde vergaderinge vande voorſz Gedeputeerden binnen Wtrecht vergadert die Gedeputeerde vande gemeynen Ridderſchap hooft ende kleyne Steden des Arnhemſchen quartiers, ende heeft verklaert dat hy gevisiteert heeft die poincten ende Articulen vande voorſz Unie, ende 'tgene in krachte van dien vorder is gebeſoigneert geweeſt, 'tſelve goet gevonden, ende heeft deſelve alſulcx in kracht van ſijne brieven van credentie in date den 18. ende van ſeeckere Inſtruction in date den 16. Februarij 79. beyde met des Stadts van Arnhems ſecreet Segel beſegelt, naer langhe ende rijpe deliberatie geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert: advoyeert, &c. mitſdeſen, belovende in qualite als vooren, als d'andere Bontgenooten, deſelve ende yder Poinct van dien byſonder t'onderhouden, na te gaen ende

* * * de

de t'achtervolgen: Des t'oirkonde heeft de voorsz Gedeputeerde des ghemeynen Ridderschaps hooft ende kleyne Steden des Arnhemschen quartiers sijn hant hier onder gestelt ten dage, Maent ende Iare als boven, ende was onderteyckent, Alexander Bentinck.

Op huyden den 23. Martij 1579. sijn gecompareert inde vergaderinge vande voorsz Gedeputeerden vande Geunieerde Provintien binnen Wtrecht vergadert, die Ghedeputeerden vande Steden Leeuwerden, Sneeck, Franiker, ende van seeckere Grietmans ende Grietenijen met eenige particuliere Edelen vanden Landen van Vrieslandt in haerlieder procuratie benoempt: Ende hebben verklaert dat sy ghevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorsz Unie, ende 'tgheene in kracht van dien is vorder ghebesoigneert geweest, 'tselve goet vonden: Ende hebben die selve alsulcks in krachte vande voorsz haerlieder procuratie in date den 12. Martij 1579. gheadvoyeert, gheapprobeert ende gheratificeert: advoyeren, approberen ende ratificeren mitds desen, beloovende als d'andere Bontgenooten die selve ende yder Poinct van dien bysonder te onderhouden, na te gaen ende te achtervolgen: Des t'oirkonde hebben die voorsz Ghedeputeerden vande voorsz Steden Leuwaerden, Sneeck, Franiker, ende van seeckere Grietmans ende Grietenijen, met eenige particuliere Edelen vanden Landen van Vrieslandt, haerlieder handen hier onder gesteldt ten Dage, Iaer ende Maendt als boven: Ende was onderteeckent B. Idsaerda, Ielle Sibesz.

Op huyden den 11. Aprilis 1579. sijn gecompareert inde vergaderinge vande voorsz Gedeputeerden vande geunieerde Provintien binnen Wtrecht vergadert die Gedeputeerden vande Stad van Venlo, namelijck: Geraert van Lohn, Herman de Laet Cornelissen Schepenen, Iacob Goris Raedt, vnd Iohan de Groot, als Gedeputeerden vande ghemeente aldaer, ende hebben verklaert, dat sy gevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorsz Unie, ende 'tgene in krachte van dien is vorder gebesoigneert gheweest 'tselve goet ghevonden, ende hebben die selve alsulcx in krachte van haerlieder Instructie in date den 3. Aprilis 1579. geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert: advoyeren, approberen ende ratificeren mits desen, beloovende als d'andere Bondtghenooten deselve ende yeder Poinct van dien bysonder t'onderhouden, na te gaen ende t'achtervolgen: Des t'oirkonde hebben de voorsz Ghedeputeerden vande voorsz Stede van Venlo haerlieder handen hier onder gesteldt, ten Dage, Iare ende Maent als boven: Ende was onderteyckent Geraert van Lohn, Herman de Laet Cornelissen, Iacob Goris, Iohan de Groot.

Alsoo sijn Excellentie tot conservatie ende hanthoudinge der ghemeenen welvaert, Rechten ende Vryheden der Nederlanden, altijdts oorbaerlijck ende noodigh bevonden heeft alle goede vrientschap, eenigheyt ende eendracht onder die Provintien derselver Landen, oock die Steden ende besondere Leden

van

van dien onderhouden te worden, waer deur niet alleenlijck de gemeene Vyandt met meerder gewelt, gemeene macht ende onderlinge bystant, wedergestaen ende afgheweert: maer hem oock die middelen benomen soude worden van tusschen die selve Provintien, Steden ofte Leden van dien, eenigh onverstant oft tweedracht te sayen ofte maecken, door oorsaecke soo vande onderscheyt vande Religie als anders: Soo ist dat sijn Excellentie ghesien hebbende seeckere Unie ende verbondt t'Wtrecht in Ianuario lestleden ghemaeckt ende besloten, tusschen den welgeboren Heere Graef Iohan van Nassau, Stadthouder vanden Furstendomme Gelre ende Graefschap Zutphen, oock die van Hollandt, Zeelandt, Wtrecht ende der Vriesscher Omlanden tusschen die Eems ende Lauwers, die selve Unie ende verbont voor goet heeft bevonden ende toeghestaen, doch op dat die selve dies te beter ende met bequamer oorsake ende gelegentheyt mochten der generaliteyt der Provintien van herwaerts over voorgestelt worden, om tot een algemeene Vrede, Vnie, ende eendrachtigheyt over die gantsche Landen, met gemeene verwillinge aenghenomen ende besloten te worden, heeft tot noch toe uytghestelt ende opghehouden vande selve Vnie t'onderschrijven, ende alsoo nu Sijne Hoogheyt met een groot deel der voorsz Provintien van herwaertsover verklaert hebben dat sy voor goet insien ende bevinden raetsaem te wesen, dat een alsodanige Vnie soude geraemt, besloten ende aengenomen worden, tot beter beleydinge der saecken onses gemeene Vaderlants. So heeft sijn Excellentie nu oock wel willen verklaren, als hy mits dese verklaert die voorsz Vnie alsse 't Wtrecht tusschen die voorsz Provintien gemæckt ende besloten is geweest, voor goet aen te nemen ende te houden, also hyse aenneemt ende voor goet houdt, als voorseker achtende dat inde selve d'Overheyt ende d'authoriteyt der Hoogheyt vande Eertshertoge niet verkort noch vermindert en wort, ende alsoo binnen korten dagen der voorsz geunieerde haer sullen vergaderen, om vorder over alle particuliere Poincten ende Articulen derselver Vnie te ramen ende te besluyten 'tgene tot meerder ende vaster eendracht derselver sal mogen dienen. So ist dat sijn Excellentie oock hier mede verklaert te willen deselve Artikelen ende Poincten aennemen ende achtervolgen, also sy vande voorsz Provintien van Gelderlant, Hollant, Zeelant, Wtrecht, ende andere die haer daer mede sullen begeven, sullen geraemt, gesloten ende voor goet aengenomen worden. Des t'oirkonde heeft sijn Excellentie dese met sijnen Naem ondertekent, ende sijn secreet Segel daer beneffens laten drucken in Placaet binnen der Stede van Antwerpen, opten 3. Majo 1579. onderteeckent Guillaum de Nassau, noch leger stont geschreven, by beleve van sijn Excellentie onderteeckent N. Bruninex.

Op huyden den 1. Junij 1579. vergadert sijnde die volmachtige vanden Steden in't Clooster vande Iacopijnen, opten Lants-dagh binnen Leuwaerden, na dat syluyden die propositie vande Ghesanten der naerder Vnie van Wtrecht

 aen-

aengehoort hadden, ende eenige uyt haerlieder volmachtige vande voorsz Steden, tot versoecke vande voorsz Gesanten gedeputeert hebben ghehadt, omme uyt aller name naerder met den voorsz Ghesanten te communiceren, ende die Poincten ende Articulen vande naerder Vnie voorsz te visiteren, 'twelcke gedaen sijnde, ende gehoort hebbende het rapport van hun mede volmachtigen, verklaren alle die volmachtige vande Steden, die dese onderteeckent hebben uyt krachte van haerlieder procuratien, die syluyden geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert hebben alle die voorsz Poincten ende Articulen vander Vnie voorsz, advoyeren, &c. mitsdesen, belovende als d'andre Bondtgenooten, deselve ende een yder Poinct van dien, soo wel van 'tgene dat hier inne te vooren ghedaen is, ende noch uyt krachte vande selvighe ghedaen sal worden, bysonder 'tonderhouden, na te gaen ende 'tachtervolgen: Des t'oirkonde hebben die voorsz volmachtighe vande Steden haerlieder handen hier onder gestelt ten dage, Maendt ende Iare als boven, Ende was onderteyckent met de namen hier na volghende by diversche handen gheschreven: Iulius van Botnya volmacht van Franicker, I. Verryen Henricxsz volmacht van Franicker, Henrick Iarichsz als mede volmacht van Leeuwaerden, Ian Iansz als ghesubstitueert van Adye, Lammert die procuratie hadde ende van huys ghereyst was, Claes Hotthissz van weghen den Raedt der Stede Sneke, Pieter Lievensz van weghen der ghemeente der Stede Sneke, Iacob Syvertsz als volmacht van Bolswert, Frans Iacob Frerekessz van weghen die van Bolswert, Banne Pietersz als volmacht vande Borghemeesters der Stede Ylst, Ieltze van Galama, als mede volmachtigh van Ylst, Reynier Olsertsz van Staveren, Willem Sippasz volmacht van Sloten, Iohannes Bottegh Borgemeester van Worcum ons volmacht, Donne Abbesz volmacht van Worcum.

Alsoo wy Geoirg van Lalaing Grave tot Rinnenbergh, vry ende Baenreheere tot Ville Heere tot Vilieroe, Imbrechies, Stadthouder ende Capiteyn Generael over Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen, den Omlanden, Drenthe ende Lingen, Hooft van Sijne Majesteyt Financien, tot conservatie ende handthoudinge der gemeene welvaert, Rechten ende Vryheden der Nederlanden orbaerlijck, ende hooghnoodigh bevonden hebben, alle goede vrientschap, eenigheydt ende eendracht onder den Provintien der selver Landen, ende onder onsen Gouvernement staende, oock onder de Steden ende besondere Leden van dien, onderhouden te worden, waer deur niet alleene die gemeene Vyandt, met meerder gewelt, gemeyne macht ende onderlinge bystant, weder gestaen ende afgekeert: maer hem oock die middelen benomen soude worden van tusschen die selve Provintien, Steden ofte Leden van dien eenigh onverstant ofte tweedracht te saeyen ofte maken, door oorsake van onderscheyt van Religie, als anders, in wat manieren 'tselve soude moghen gheschien. SOO IST, dat wy

gesien

sien hebbende sekere Unie ende Verbondt in verleden Somer tot Arnhem in onse presentie, ende met onse advijs geconcipieert, ende in Ianuario lestleden tot Wtrecht gemaeckt, ende gesloten tusschen den welgeboren Heeren Grave Iohan van Nassau, Stadtholder vanden Furstendomme Gelre ende Graefschappe Zutphen, oock die van Hollandt Zeelandt, Wtrecht, Vriessche Omlanden ende anderen, mitsgaders seeckere Acte van approbatie ende aenneminge der voorsz Unie, by mijn Heere den Prince van Orangien, Lieutenant Generael vanden Eertshertoge Mathias, Gouverneur Generael vande voorsz Nederlanden, in date den 3. May 1579. deselve Unie gheratificeert, gheapprobeert, geadvoyeert ende aengenomen hebben, ratificeren, approberen, advoyeren ende nemen aen mitsdese, voor seker achtende ende houdende, dat in deselve de overheyt ende authoriteyt der Hoogheyt vande Eertshertoge niet verkort nochte vermindert en wort: Beloovende als d'ander Bontgenooten, deselve ende yder poinct van dien t'onderhouden, na te gaen ende t'achtervolgen: des t'oirkonde so hebben wy dese met onse hant onderteeckent, ende onse secreet Zegel in forme van Placcaet hier beneffens doen drucken, Actum 't Winse inden Omlanden den 11. Iunij 1579. onder stont geschreven Geoirg van Lalaing.

Op huyden den 10. Iuly 1579. sijn inde vergaderinge vande voorsz Gedeputeerden binnen Wtrecht vergadert, gecompareert die Gedeputeerden vander Stede van Ypren, namentlijck, d'Heer Iohan van Languedul Wethouder, ende M. Peter Baelde Pensionaris der voorsz Stede van Ypren, die verklaerden dat sy gevisiteert hebbende die poincten ende Articulen vande voorsz Vnie ende 'tgene in krachte van dien vorder is ghebesoigneert, 'tselve goet gevonden, ende hebben dieselve alsulcx in krachte van haerlieder brieven van credentie ende procuratie in date den 23. Iunij 1579. geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert: advoyeren, &c. by desen, beloovende als d'andere Bontgenooten d'selve ende yder Poinct van dien bysonder t'onderhouden, naer te gaen ende achtervolgen: Des t'oirkonde hebben die voorsz Gedeputeerden der Stede van Ypren haerlieder handen hier onder ghestelt, ten Dage, Maent ende Iare als boven, onderteeckent Iohan van Languedul, M. Peter Baelde.

Op huyden den 29. Iulij 1579. sijn inde vergaderinghe vande voorsz Gedeputeerden der naerder gheunieerde Provintien binnen Wtrecht vergadert die Ghecommitteerden vander Stadt van Antwerpen, namentlijck, Heer Ianne van Stralen buyten Borghemeester, Ioncker Philipse van Schoonhoven Heer tot Wanroy Schepene, Iohan van Brecht oude Schepene, Adam Verhult Colonel, Valerius van Dale, ende Jan Gijssels Dekens, die verklaerden dat sy gevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorsz Vnie, ende 'tgene in krachte van dien vorder is gebesoigneert, 'tselve goet gevonden hebben, deselve alsulcx in krachte van hare procuratie in date den 22. Iulij, ende brieven van credentie in date den 23. Iulij 1579. geadvoyeert, geapprobeert ende

 ghera-

gheratificeert; advoyeren, approberen ende ratificeeren midtsdesen, belovende als d'andere Bontgenooten, deselve ende yder poinct van dien bysonder t'onderhouden, na te gaen ende t'achtervolgen : Des t'oirconde hebben de voorsz Gedeputeerden vande voorsz Stadt van Antwerpen haerlieder handen hier onder gestelt, ten Dage, Maendt ende Iare als boven, ende was onderteeckent Ianne van Stralen, Philips van Schoonhoven, Iohan van Brecht, Adam Verhult, Valerius van Dale, Ian Gijssels.

Op huyden den 13. Septembres 1579. sijn inde Vergaderinge vande voorsz Gedeputeerden binnen Wtrecht Vergadert, gecompareert die Gedeputeerden vande Stede van Breda, namentlick Godert van Luchtenberg Borgemeester der selver Stede, Godefroy Montes, Schepen en Lieutenant vanden Colonnel ende oock Capiteyn, ende Christiaen Back Wees-meester ende Thienman, die verklaerden dat sy gevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorschreve Unie, ende 'tgene in krachte van dien vorder is gebesoigneert, 'tselve goet gevonden, ende hebben die selve alsulcx in krachte van hare procuratie in date den 10. September 1579. geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert advoyeeren, &c. by desen, belovende als d'andere Bontgenooten deselve ende yeder Poinct van dien bysonder t'onderhouden, na te gaen ende achtervolgen: Des t'oirconde hebben die voorsz Gedeputeerden vandd voorsz Stadt van Breda haerlieder handen hier onder gestelt ten Dage, Maent ende Iare als boven, onderteeckent Godert van Luchtenbergh, Godert Montes, ende Christiaen Back Frans Sone.

Op huyden den 1. February 1580. Is inde Vergaderinge vande voorsz Gedeputeerden der naerder Geunieerde Provintien binnen Wtrecht Vergadert, ghecompareert d'Heer Guido du Bruecq Schepen der Stadt van Brugge, dewelcke verklaerde dat hy gevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorsz Unie, ende 'tgene in krachte van dien vorder is gebesoigneert, 'tselve goet vont, ende heeft over sulcx boven alsulcke approbatie der selver by d'Heer Lievin Steppe Schepene, ende M. Iacob Yman Pensionaris derselver Stadt van Brugge, uyt krachte van hare besegelde procuratie in date den 7. Novembris 1579. den 26. derselver Maent tot Antwerpen gedaen, uyt krachte van credentie ende besegelde procuratie beyde in date den 25. January 1580. deselve Unie geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert: advoyeert, &c. by desen, belovende als d'andere Bontgenooten, deselve ende yeder Poinct van dien bysonder t'onderhouden, na te gaen ende t'achtervolghen : Des t'oirkonde heeft de voorsz Gedeputeerde vande voorsz Stadt van Brugge sijn handt hier onder gestelt ten Dage, Maent ende Iare als boven, onderteeckent Guido du Bruecq.

Op huyden den 1. February 1580. Is inde Vergaderinge vande voorsz Gedeputeerden der naerder Geunieerde Provintien binnen Wtrecht Vergadert gecompa-

gecompareert Ionckheer Wouter vander Hecke Schepen 'sLandts vande Vryen, dewelcke verklaerde dat hy gevisiteert hebbende die Poincten ende Articulen vande voorsz Vnie, ende 'tghene in krachte van dien vorder is gebesoigneert, 'tselve goet vont, ende heeft oversulcx boven alsulcke approbatie derselver by Meester Ysenbrant Prouyn Pensionaris 'tvoorsz Landts vande Vryen, uyt kracht van sijne besegelde procuratie in date den 17. Octobris 1579. den 26. Novembris tot Antwerpen gedaen, uyt krachte van sijne besegelde procuratie in date den 23. van Lauwe deses lopende Jaers ende brieven van credentie in date den 25. derselver Maent, deselve Vnie geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert: advoyeert, approbeert ende ratificeert by desen: Belovende als andere Bontgenooten deselve ende yder Poinct van dien by sonder naer te gaen ende t'achtervolgen: Des ten oirconde heeft die voorsz Gedeputeerde des voorsz Landts vande Vryen sijn handt hier onder ghestelt, ten Daghe, Maent ende Iare als boven, onderteeckent Wouter vanden Hecken.

EINIS.

Herstelde
LEEUW.

TErstondt na de gepubliceerde Vrede hebben de Heeren van Hollandt gemaeckt yverige ende bondighe besoignes op het stuck van Menage; willende extingueren het Generaelschap vande Cavaillerie (doch het æquivalent aen Sijn Hoogheyt by andere wege laten toecomen) veranderen het Tractement van Veltmarschalck van seven hondert gulden ten 32. dagen in een Lijf-pensioen van drie duysent gulden Jaerlijcx: continuerende het Ampt van Generael vande Artillerie sonder Tractement: het Tractement van Lieutenant Generael der Cavaillerie te veranderen in een Lijf-pensioen van twee duysent gulden; Dat van Commissaris Generael vande Cavaillerie te veranderen in een Lijf-pensioen van ses hondert guldens jaerlijcx: aen den Sergeant Major Generael twaelf hondert gulden. Aen de Quartier-meester Generael van 't Leger vijf hondert gulden. Aen de Quartier-meester Generael vande Cavaillerie een Lijf-pensioen van vijf hondert gulden. Aen de seven Gouverneurs van 's Hartogenbosch/ Maestricht/ Breda/ Bergen op Zoom/ Sluys/ Hulst/ ende Willem-Stadt den Titel van van eere te continueren/ maer gheen Tractement. Aen alle Colonels van de Infanterije zijnde dertigh in't getal/ te geven een Lijf-pensioen van acht hondert gulden 's Jaers: ende dat elcke Charge met haer afslijvigheydt soude komen te cessceren. Alle Lieutenant-Colonels/ Sergeants Majors/ Quartier-meesters ende Provoosten vande Regimenten te houden voor gecasseert. Alle Monster-Commissarissen tot vijftien in't getal te Licentieren: endesoo voort in andere ende mindere. Om metter tijdt deur de Vrede af te leggen de schulden: waer in sy ghevallen waren deur den Oorlogh. Sulcks / om zijn gewichte/langsaem gaende is in't Voor-jaer 1650. wederom by der hant ghenomen: ende specialijck by Hollandt seer geurgeert op de Cassatie van hondert vijf Compaignien te voet / vande vreemde Natien / ende de halve Ruyterie: ende voorts verscheyden andere pointen volghens concept alreede voor Jaer ende dagh gemaeckt.

Sy schreven op't selve subject Brieven aen alle Provintien. Ende ter Generaliteydt brachten sy by / alles / wat tot dat werck persuasijf konde zijn. Onder andere; dat haer Provintiale schulden soo groot

waren

waren; dat/als dit geheel werck van Menage al soude zijn volbracht/ ende alle middelen van consumtie bleven als die nu waren/ Echter noch alle Jaren een gheheel Millioen souden te kort komen: ende noch qualijck raedt wisten/hoe sy uyt de schulden souden geraecken. Maer d'eendrachtige advijsen van d'andere Provintien quamen in / datmen voor als noch niet soude casseren als vijf ende vijftigh Compaignien te voet vande vreemde Natien / ende twintigh te Peerde: latende aende gecasseerde Officieren een eerlijck onderhoudt haer leven lang: ende aende Colonels een Tractement van duysent Rijcxdaelders etc.

Den 21. ende 22. Januarij waren die van Hollandt sterck ter Vergadering: ghelijck oock de volgende maenden: Maer wierden van d'andere Provintien / vande Prins / van Graef Willem ende van den Raedt van Staten / aldaer t'elckens dan præsent wesende / t'eenemael tegen-ghesproocken; ende ghesustineert dat Vranckrijck / Spangien/ Sweden ende Duytslandt noch in Wapenen zijnde / men sich niet alsoo konde of behoorde alhier te desarmeren / gelijck Hollandt voor hadde: Datmen so veel eerlijcke Capiteyns ende Officieren/ die lijf ende Leven gewaegt hadden voor het Landt / niet behoorde soo qualijck te tracteeren: Dat het tegen d'Unie was / soo Hollandt alleen bestondt affonderlijcke Cassatie te doen. Eenige oock verweten aen Hollant dat sy haer middelen qualijck hadde ghebeneficieert / ende daerom soo diep in schulden was vervallen. Waer tegens Hollant seyde/dat men dese Cassatie gedaen zijnde/noch Volck genough hielt: want waer toe/ seyden sy/ Volck tot Delff, Rotterdam, Goude, Dort, Schoonhoven, Schiedam ende andere binnen Steden / Item t'Utrecht, Campen, Deventer, Zwol, Aernem, Reenen, Nimmegen, in de Vriesche Steden ende Groeningen: Dat het teghen d'Unie was een Provintie tegens haer wille ende boven haer macht te bezwaren: Dat sy alreede voor veel Jaren hadden geerne ghezien egalisatie van middelen; ende dat daer over verscheyden besendingen inde Provintien waren geschiet; te vergeefs. Datmen in Vrieslandt alreede wel ses mael hondert duysent gulden Jaerlijcx aen middelen hadt af-gestelt: ende dat deselve Provintie daer-en-boven noch wel twee-mael hondert duysent gulden Jaerlijcx te boven quam / daer uyt bleeck dat Hollandt te hoogh bezwaert ende gequotiseert was.

In Martio quamen een groot getal Extraordinaris Gecommitteerde uyt Zeelandt; meest op het stuck van Menage: wilden in't begin/datmen geheel geen Volck behoorde af te dancken: daer by sy hare particuliere consideratien hadden; namelijck dat sy met haer Provin-

tie

tie op het spits ghestelt waren: dat de Spaensche op haer meer als op eenigh ander Provintie haer verbittert toonden. Eenige van de principaelste oock sochten aldaer in desen tijdt den Prince seer te complaceeren / om haer particulier interest ende cupperije daer onder te binden. Edoch korts daer nae conformeerden sy haer met d'andere vijf Provintien.

Half Martij gaven de Fransche / Engelsche ende Schotsche Officieren Requesten in / remonstreerende haer oude / lange / ende getrouwe diensten; ende datmen haer niet meer behoorde te Casseren / als ingesetene. Het advijs van den Prince daer op was: men behoorde de Cassatie egalijck te doen over alle soo wel Ingesetenen als Vreemde. Den 2. April wierdt deur de Heeren Bronckhorst, Veth, Renswoude, Andrée, Mulart (Stadt ende Lande absent sijnde) van wegen de Generaliteyt ghedaen eene Deputatie in de Vergaderinghe van Hollandt: alwaer deur de mont van den Heer Bronckhorst gedaen ende geproponeert wierdt alles wat dienstigh was om de Heeren van Hollandt te doen haer conformeeren met d'andere Provintien. Dese saechen gingen soo hoogh dat oock de Predicanten het op de Stoel brachten ende preeckten / dat d'Unie op een stroo breedt na gebroken was. 't Welck was om het Hoff te flatteeren. In't lest van April schreven de Staten Generael een gearraisonneerden Brief aen de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt.

Edele Mogende Heeren.

WY hebben hier bevorens aende Ed: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende aende andere ses Provintien respective, overgesonden den nieuwst geconcipieerden Staet van Oorloge, diemen soude observeren geduyrende den tegenwoordigen Vrede, waer toe by eenige Provintien goede inclinatie is getoont geweest, maer geconsidereert dat de welgemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt daer tegen hebben voorgewendt ende aen ons verhantreyckt verscheyden pointen van Menage, hebben wy, ter requisitie van deselve Heeren Staten, de voorsz pointen van Menage oock overgesonden aende ses opgemelte Provintien, de welcke, om continuatie van onderlinge eenigheydt ende ghemeene ruste met hunne ingebrachte respective Provintiale advijsen de wel-gemelte Provintie

van Hollandt soo verre te gemoedt zijn gegaen, dat sy respectivelijck vanden voornoemden geconcipieerden Staet van Oorloghe voor een groot gedeelte zijn geweecken, ende dien-volgens geconsenteert in't licentieren van *vyf-en-vijftigh* Compagnien te voet van Uytheemsche Natien om t'egeleren de Regimenten van deselve Natien, als oock *twaelf* Compagnien te Peert, ende dat de vordere Compagnien Peerden gereduceert sullen mogen worden van *sestigh tot vyftigh* Peerden, op eenighe gratificatie van pensioen te laten ghenieten by d'Officieren, die sullen moghen worden gelicentieert volgens den voet die de samentlijcke Provintien souden konnen vast stellen. Ende hebben d'andere ses Provintien verhoopt dat de wel gemelte Heeren Staten van Hollandt sich daer met souden hebben geconformeert, doch hebben wy tot ons groot leedtwesen vernomen, *dat haer Ed: Mo: by de boven-gemelte pointen van Menage voor als noch souden persisteren*, met intentie ende voornemen, van deselve *affonderlijck ende buyten de generale regeringe* in't werck te stellen, 'twelck wy te gemoet siende ende overwegende van wat quaden gevolge het zijn soude, dat in desen ende gelijcke saecken by eene Provintie alleen in weerwille van alle de andere Bontgenoten soodanige separate resolutie genomen ende geeffectueert soude mogen werden, te meer dewijle by al de Provintien voor het arresteren ende sluyten van het Tractaet van Vrede met Spangien vast is ghestelt dat met advijs van *SYN HOOGHEYT* ende den Raedt van Staten een genougsaem getal van Krijgsvolck, soude werden aengehouden. Soo hebben wy noodigh geacht U. L. mits-desen te versoucken, dat deselve de moeyte willen nemen om de Leden, ten dachvaert sich preparerende te notificeren, 't sy by schrijvens ofte besendinge, ende deselve daer door soucken te bewegen dat de meergemelte Heeren Staten, tot voorkominge van confusie ende disordre, niet en willen treden in eenige *separate ofte affonderlijcke reductie ofte cassatie* van Krijgsvolck in Eedt ende Commissie vande Generaliteyt wesende, want sulcx getenteert werdende, soude het selve strijden jegens d'Unie, eeuwigh Verbondt, ende loffelijcke observantie, daer op tot noch toe gevolgt, behalven dat, soo onlangs nae den gemaeckten Vrede, daer door ontdeckt soude werden een groote swarigheydt in de Regieringe deser Landen ende de reputatie van dien alomme seer gekrenckt, daer ter contrarie desen Staet selfs ten tijde vanden Brandenden Oorlogh door de onderlinge eenigheyt niet min als deur haer geluckighe Wapenen al-omme in groote estime ende seer geacht is geweest, zijnde notoir dat 'tonderhoudt van een Competent ghetal van Krijgsvolck voor de bedeckte Vyanden formidabel, ende voor de Vrunden ende Bontgenoten considerabel lief ende aengenaem is, U. L. gelieven hier by mede te considereren, dat *SYN HOOGHEYT* ende den Raedt van Staten in het formeren vanden meer-gemelten nieuwen geconcipieerden Staet

van

van Oorloghe aen d'eene sijde 'toogh hebben geslagen op de conservatie van den Staet van't Landt, by dese beswaerlijcke constitutie ende occurentie van saecken, daer de Nabuyren al-noch al-omme in Wapenen zijn, als oock aen de andere sijde op de groote lasten daer mede de respective Provintien elcx in de hare zijn beswaert, maer dat het swaerste, wesende de behoudenisse van 't gemeene, het minste heeft moeten op-wegen, en evenwel de andere ses Provintien zijn getreden buyten 'tvoornoemde Concept, gelijck hier boven is aengeroert, ende zijn de welgemelte Heeren Staten van Hollant te gemoet gegaen, welcke saecke ten principale op't nauste in-gesien wordende, soo sal bevonden worden, dat volgens d'advijsen van de ses Provintien, maer *hondert Peerden* meer in dienst souden werden ghehouden, ende *twee hondert ende tseventigh Koppen* te Voet minder, als geduyrende den voorgaende Treves in dienst gehouden zijn geweest, daer nochtans God de Heer Almachtigh sedert d'expiratie van den voorgaenden Treves, den Staet deser Landen met de Reductie van vele Steden ende groot aental van Forten heeft geaugmenteert, gesterckt ende ghekroont, gelijcke Steden ende Forten met behoorlijcke Garnisoenen moeten worden beset ende bewaert, in cas datmen soo diergekochte Conquesten niet en wil verwaerloosen. Hier by komt noch, dattet verschil tusschen de Provinciale advijsen van meer op-gemelte ses Provintien en dat vande meer-opgemelte Provintie van Hollant ten laste van dese Provintien jaerlijcx niet meer en soude bedragen als ontrent *twee hondert en vijftigh duysent Guldens*, 't welck voor deselve Provintie (: die Godt Almachtigh in Neeringe, Rijckdom, ende Welvaert soo overvloedigh heeft gesegent:) veel minder ons erachtens behoort geestimeert te worden, als de disreputatie ende misverstanden, die uyt de voorverhaelde discrepantien tegens alle verwachtinge, soude mogen voort-komen, want het dickmaels gebeurt, dat uyt een *kleyne vonck een groot vier* komt te ontstaen; Boven alle 'tvoorverhaelde dunckt ons oock, dat by de meergemelte Heeren Staten van Hollandt mede in achtinghe soude behooren genomen te worden, de liefde, affectie, ende genegentheydt tot die Provintien hunne Bontgenooten, die geduyriglijcke de *hitte van den Oorlogh* hebben moeten uytstaen, ende wiens Ingesetenen dagelijcx genougsaem in den Brandt hebben geseten, om deselve t'ontheffen, daer met sy niet sonder oorsaecke zijn beladen, van dat hun sulcx of dergelijcke weder souden mogen op den hals komen in tijden ende wijlen, soo wanneer alsmen daer op minst soude dencken, ende uyt verre plaetsen door volck, van wiens lichtinge men bevooren gheen advertentie souden hebben of konnen bekomen, of wel bekomen hebbende, de redenen daer van gedeguiseert of gepallieert souden zijn geweest, waer tegens anders gheen verset en is, als dat d'uyterste Frontieren van desen Staet niet behoorlijcke

lijcke Guarnisoen werden versien ende beset ghehouden, ende vervolgens geconserveert ende gemainteneert 'tgeene met soo veel goedts ende bloedts door Godes genadigen Segen over de Wapenen deser Landen is verkregen; wy sullen ons dan, om dese ende meer andere redenen, verlaten op de goede devoiren ende Officien die U. L. sullen gelieven te doen ende aenwenden by de Heeren Leden vande welgemelte aenstaende Staets-gewijse Vergaderinge, van de meer-welgemelte Provintie van Hollant ende West-Vrieslandt, daer toe Godt Almachtigh sijn Segen gelieve te verleenen, in wiens protectie Wy U. L. bevelen &c. Actum 16. Aprilis 1651.

In Majo sloegen die van Leyden voor datmen by provisie soude volgen de Provintiale advijsen van d'andere/ ende dat voor vier maenden; om daer nae naerder te resolveren. Op desen voor-slach zijn de Leden na haer Principalen ghetogen: ende wederom komende toonden haer genegen/ om het t'accepteren: Maer de Provintien den Prins ende de Raedt wilden dat dan daer op een Staet van Oorlogh soude vast ghestelt/ ende niet meer gesprooken worden van Cassatie/ reductie etc. als na dat Vranckrijck/ Spangien/ Sweden/ ende Duytschlandt souden zijn uyt de Wapenen. Daer in wilden haer die van Hollandt niet verbinden. Echter waren die van Leyden/ Rotterdam/ Gorcom/ Goude/ Schoonhoven/ Hoorn/ Enckhuysen ende andere tot acht in't getal soo Scrupuleux dat sy tot gheen affonderlijcke Cassatie voor als noch konden noch dorsden consenteren.

Den 28. May hebben die van Hollandt in-gebracht volgende pointen/ seer naerderende aen die van de Generaliteyt/ als namelijck/ dat sy te vreden waren dat vijf ende vijftigh Compaignien te voet van de Vreemdelingen souden werden gecasseert.

Dat van gelijcken soude werden gecasseert twaelf Compaignien te Peerde.

Dat de resterende Compagnien te Peerde soude werden gereduceert van sestigh tot vijftigh Ruyters.

Dat de Curassiers souden werden verandert in Harquebousiers.

Dat het gunt voorschreven is provisioneel in't werck gestelt/ ende de Provintien souden werden versocht ende wierden versocht by desen haer te conformeeren met de verdere pointen van Menage by het Provinciael advijs van haer Ed: Gro: Mo: voor desen ter Generaliteyt in-gebracht/ bestaende in effect in de volgende pointen.

Dat de Militaire ende diergelijcke tractementen souden werden gereguleert volgens de besoigne van de Menage van weghen haer Ed: Groot Mo: voor haer Provintiael advijs voor desen ter Generaliteyt ingebracht.

Dat

Dat de Officiers die van haren dienst stonden te werden verlaten/ gheen Tractementen of Pensioenen souden ghenieten soo lange deselve buyten dienst van den Lande soude wesen.

Dat de Logijs-gelden souden worden afgeschaft mits de Militie wel ende preciselijck doende betalen.

Dat de Militie te voet soude worden gereduceert van 70. tot sestigh koppen ende dat vande Militie te Peerde noch souden werden geCasseert acht Compaignien/ maeckende met de boven genoemde twaelf/ te samen twintigh Compaignien te Peerde.

Dat de Gecommitteerde vande respective Provintien souden aennemen 'tgeene voorschreven is aen hare Heeren Principalen smaeckelijck te maecken/ ende binnen den tijdt van een maent/ of ten uytterste ses weecken naer date deses hare respective Provintiale advijsen ter Vergaderinghe van hare Ho: Mo: op de voorschreven vier laeste pointen in brengen.

's Anderendaegs/ zijnde Sondagh/ deselve pointen ter Vergaderinge van hare Ho: Mo: ingebracht zijnde/ is ter presentie van Sijn Hoogheydt, van Sijn Exelentie, ende van den Raedt naer ingenomen advijs van alle deselve by de ses Provintien verklaert te persisteren by der selver voorgaende advijsen. Versochten ende recommandeerden op het serieuste ende minnelijckste de boven-gemelte extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerde van Hollandt ende West-Vrieslandt/ dat gelijck sich deselve alberepts op eenige pointen/ conform d'op-gemelte advijsen van d'andere ses Provintien hadden gelieft te verklaren dat sy voorts soodanige goede Officien ende devoiren omtrent de Heeren der selver Principalen (: jegenwoordigh Staets-gewijse vergadert wesende:) wilden continueeren aen te wenden ten eynde deselve sich op de noch vordere differentiale ende open-staende pointen van gelijcken conform d'advijsen van d'andere ses Provintien ende van Sijn meer hooghgemelte Hoogheydt, welgemelte Sijn Exelentie Stadthouder sampt den Raedt van Staten geliefden te verklaren/ ten eynde dat dese importante saecke/ die andersints niet als tot groten ondienst vande gemeene saecke wiert gepyrotraheert/ eenmael met eenparigheydt mocht worden afgedaen. Maer dit was sonder vrucht.

Die van Hollandt dan siende of haer dunckende/ gelijck sy sustineerden/ dat hoe meer sy aen die van d'andere Provintien naerderden hoe meer d'andere of reculeerden of haer stijf hielden/ hebben dese geheele weecke onder elckanderen gearbeydt om een eynde te maecken ende afsonderlijck haer t'ontlasten ghelijck sy gedaen hebben Saterdagh den

vier-

vierden Juny; met grooten yver/ staende Vergaderinge doende schrijven Brieven ende notificatie aen twaelf Compagnien Paerden / ende een ende dertigh Compagnien te voet / alle vande jongste in commissie zijnde / op reeckenende: als zijnde haer quote in't ghetal in de pointen den 28. May overgelevert/gemeldt. Notificerende oock aende Solliciteurs geen meer penningen aen deselve Capiteyns te verschieten. Ende meenende haer dinghen daer mede heel wel ende vast ghedaen te hebben / zijn dien dagh / zijnde Saterdagh voor Pinxter / gescheyden.

'sAnderendaegs zijnde Pinxter was den Raedt van Staten vergadert van 'smorgens ten half achte: Naer de eerste Predicatie was deselve Raedt / Sijn Hoogheyt ende Graef Willem inde Vergadering van de Staten Generael tot 's Namiddachs ten drie uyren: alwaer Sijne Hoogheydt Sijn Exelentie Stadthouder ende den Raedt van Staten/hebben aen haer Ho: Mo: voor-gedragen / dat sy met droefheydt verstaen hadden dat de Heeren Staten van Hollandt voor 'tscheyden van hare Vergaderinge hadden voor-genomen te doen ende in't werck te stellen eenige licentieringe ende reductie van 's Landts Krijghsvolck / ende dat Sijn Hoogheydt Sijn Exelentie ende den Raedt van Staten hadden doen instellen een Brief houdende aende Gouverneurs of Commandeurs/ als oock aen de Ritmeesteren ende Capiteynen of in absentie aen haer Officieren / leggende in Garnisoen binnen desen Staet / volgens haer Ho: Mo: Resolutie vanden 10. April lestleden waer van den Inhoudt hier nae van woorde te woorde volght geinsereert.

Edele Mogende Heeren.

DE Ho: Mo: Heeren Staten Generael hebben gelieft by resolutie van den 10. April lestleden *SYN HOOGHEYT* ende desen Raedt t'authoriseeren, om alles daer heenen te dirigeeren, ten eynde dat egeen Militie in dienst ende Eedt vande Generaliteyt wesende, op *particuliere ordre van d'een of d'ander Provintie* en werde gelicentieert of verandert. Ende alsoo men verstaet dat als nu eenige particuliere ordre daer toe soude gegeven zijn. Soo hebben wy nae rijppe deliberatie, met advijs van hooghgemelte *HOOGHEYT*, *SYN EXCELENTIE* Stadthouder, ende den Raedt van Staten goedt-gevonden by U. L. desen aen te schrijven, dat deselve

deselve sullen hebben te ghedencken, dat een yder van haer, syn Commissie *vande Generaliteydt* heeft ontfangen, ende daer op den Eedt aen deselve gedaen, ende in betrachtinghe van dien *geenen particulieren last* tot licentieren of reduceeren te pareeren, of nae te komen, maer hare Compagnien ende Volck in goede ordre by-een te houden, tot naerder last van haer Ho: Mog: of SYN HOOGHEYT ende desen Raedt, daer nae een *yder sich* sonder naelaten sal hebben te reguleeren, &c.

Ende hebben syn meer-hooghgemelte Hoogheydt syn meer op-gemelte Excelentie ende den wel-gemelten Raedt aen haer Ho: Mo: in bedencken gegeven/ of deselve niet goet en souden vinden oock een Brief van gelijcken inhoudt aende Gouverneurs of Commandeurs voorschreven te schrijven op het voorsz subject/ Ten anderen heeft Sijn Hoogheyt Sijn Excelentie ende den Raedt van Staten haer Ho: Mo: versocht dat deselve op verdere middelen ghelíefde te dencken/ wat in dese/ soo importante saecke wijders te doen soude zijn/ tot eendracht, rust, ende meesten dienst vanden Lande/ waer op gedelibereert zijnde/ hebben haer Ho: Mo: op't voornoemde eerste point Sijn Hoogheydt Sijn Excelentie Stadthouder ende den Raedt van Staten bedanckt/ over ende ter saecke van goede voorsorge/ by deselve in't geene voorsz is ghedragen. Ende is voorts goedt gevonden ende verstaen/ dat de gemelde Brief mutatis mutandis aende op-gemelte Gouverneurs of Commandeurs etc. ten fijne voornoemt soude worden geschreven/ten welcken eynde een concept is ingestelt om ter Vergadering van haer Ho: Mo: desen namiddagh gelesen ende vervolgens ghearresteert te worden/ Op't voornoemde tweede point is goedt ghevonden ende verstaen/ dat een seer notabele besendinge soude werden ghedaen aen alle de Steden ende Leden vande Provintie van Hollant, om deselve met alle bedenckelijcke redenen te bewegen/ dat sy haer wilden onthouden van alle separate of affonderlijcke cassatie, verminderinge ofte veranderinge van Krijgsvolck in dienst ende Eedt vande Generaliteydt zijnde/ ende 'tgeene ter contrarie van dien soude mogen zijn voorgenomen/ laten varen/ ende wiert mits dien ghestelt ende gedefereert aen Sijn Hoogheydt op wat voet ende door wat persoonen/ ende in wat getal de voorsz besendingen souden worden gedaen. Ende wiert Sijn Hoogheydt middeler-tijdt mits-dien versocht ende geauthoriseert om alle noodige ordre te stellen, ende die voorsieninge te doen ten eynde dat alles in goede ruste ende vrede werde geconserveert, ende insonderheydt werde gemainteneert d'Unie met den gevolge ende aencleven van dien, ende in tegendeel geweert ende te ghemoedt getreden, dat ter contrarie van dien soude mogen werden voor-genomen. Dan hebben

de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Gelderlandt verklaert / dat sy haer voorbehielden om ter naester Vergaderinghe op de bovenstaende resolutie te mogen aenteeckenen / 'tgeene sy oordeelen souden te behooren. d'Aenwesende Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Hollandt hebben op de voornoemde pretense conclusie verklaert ende laten aenteeckenen dat sy hielden voor gerepeteert / alle 'tgeene de Heeren hare Principalen ter Vergaderinghe van haer Ho: Mo: soo menighmael hier bevoorens hadden gedaen remonstreeren / nopende het stuck vande Militie / ende dat sy Heeren Ghedeputeerde haer in desen refereerden tot der selver aenteeckeninge / den 26. October 1649. 9. ende 10. April lestleden respectivelijck ghedaen / ende daeromme / ende om andere redenen int tegenwoordige besluyt / depesches / met den gevolge ende aencleven van dien / geensints en consenteerden, maer wel expresselijck haer reserveerden / de vryheydt van naemaels daer jegens te doen stellen / 'tgene by de Heeren hare Principalen oorbaer soude worden bevonden / ende specialijck dat de voorsz resolutie was geresumeert jegens de ghewoonlijcke ordre. Ende dit is de fameuse resolutie vanden vijfden Juny daer van soo veel is gesproocken; ende daer op soo notabele dingen zijn gevolgt; ende waer deur men wel magh seggen de Leeuw ontsteld geweest te zijn.

's Anderendaegs is wederom inde Vergaderinge gecompareert Sijn Hoogheydt ende heeft aen haer Ho: Mo: gecommuniceert / dat hy in consideratie vande importantie vande saecke gemeynt ende geresolveert was selfs in persoon te helpen bekleeden de besendinge aen de Steden ende Leden vande Regieringhe vande Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt by haer Ho: Mo: gisteren onder anderen gedecreteert ende vast gestelt / ende dat hy in kracht vande authoriteyt by haer Ho: Mo: ten selven daghe op hem daer by gedragen ende gedefereert / uyt haer Ho: Mo: Vergaderinghe soude affirmeeren de Heeren van Aertsbergen, Rinswoude ende Clant (wesende van wegen de Provintien van Vrieslandt ende Over-Yssel respective, maer een Gedeputeerde alhier in den Hage present:) ende dat Sijn Hoogheydt in krachte ende ten fijne als vooren uyt den Raedt van Staten assumeerde de Heeren van Asperen, Lucas, ende den Tresorier Generael Brasser, versouckende in cas haer Ho: Mo: 'tselve soude mogen aengenaem zijn / dat de behoorlijcke Brieven van credentie aende respective Steden ende Leden vande Regieringe van Hollandt / mochten werden gedepescheert. Waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho: Mo: Sijn Hoogheydt ten hooghsten bedanckt / over ende ter saecke / dat hy Sijne Vorstelijcke Persoon die

onge-

CONCORDIA RES
PARVÆ CRESCUNT.
ADV. in ven:
C. quebor. sculp

ongelegentheydt geliefde aen te doen / van den dienst van het Landt ten opsichte vande voornoemde besendinge in dier voegen soo verre te behertigen. Versouckende deselve dat hy door alle mogelijcke middelen van inductie de meer-gemelte Steden ende Leden vande opgemelte Provintie van Hollandt sulcx wilde soucken te persuadeeren / door de voorsz besendinghe / dat deselve van separate cassatie, elck voor soo veel hun aenginck/ wilden desisteeren/ ende vervolgens hun voegen tot eenparigheydt met d'andere ses consenterende Provintien. Voorts lieten haer Ho: Mo: sich gevallen de adsumtie by zijn meer-hooghgemelte Hoogheydt in krachte als vooren gedaen / vande opgemelte Heeren soo uyt het corps van deselve haer Ho: Mo: Vergaderinghe / als uyt het Collegie vanden opgemelten Raedt van Staten respective / tottet uytvoeren van het voorsz hooghwichtigh point: werdende tot dien eynde Credentialen in behoorlijcke forme gedepescheert ende uyt-gegeven/ gelijck oock gedaen wierdt met de bovenstaende resolutie. Van hebben de Heeren Gedeputeerde van Hollandt hier op laten aenteeckenen / dat sy bevonden dat de jegenwoordige deliberatie was een resultat uyt de Resolutie gisteren nopende de voorsz besendinge genomen / ende dat sy over sulcx daer toe appliceerden d'aenteeckeninge van weghen hunne opgemelte Provintie op de respective resolutien ten verschreveне daghe gedaen. De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Gelderlandt sich op gisteren gereserveert hebbende op de conclusie als doen genomen/ te laten aenteeckenen 'tgeene deselve te raede souden werden/ verklaerden nu dat de nature van die saecke altans sulcx was verandert door de representatie / communicatie / ende advertentie van Sijn Hoogheydt huyden ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: gedaen/ dat sy de resolutie sulcx als die lagh refereren souden aen hunne Heeren Principalen.

De Predicant Morus inde Fransche Kerck/ Sterremont inde Clooster-Kercke preeckten op Pincxteren expressellijck op die materie; datmen (designerende die van Hollandt) de Unie wilde breecken; datmen wilde sorgeloos worden ende als geheel uyt de ghedachten stellen d'oude haet der Spaensche: datmen ondanckbaerheydt wilde plegen tegens de Militie; Datmen weynigh aensagh de Meriten ende diensten die SYN HOOGHEYT ende der selver Voorgangers, Vader, Oom ende Groot-Vader hadden gedaen. Dergelijcke discoersen ende propoosten wierden onder de Gemeente oock gestroyt: daer by doende dat eenige Heeren van Hollandt heymelijcke communicatie met de Spaensche Ambassadeur hielden: dat deselve Ambassadeur onlangs groote somme van penningen by nacht in syn huys hadde

hadde ontfangen, ende onder syne creaturen hier uytgedeelt: Item/datmen inden voorgaenden Treves hadde onder dexel van Religie 't Landt willen brengen in twist, onrust, ende entlijck weder onder Spangien; ende datmen nu desgelijcx trachtede onder dexel vande Militie. Dat de Prædicanten ende alle yverige Gereformeerde in dese ghelegentheydt behoorden op te waken ende te bedencken, dat alle andere wel licht haer accoordt met Spangien souden maecken; Maer dat tusschen de Predicanten ende Spangien gheen versoeninge te hoopen was.

De hevigheydt ende verbittering wiert van dage te dage grooter soo datmen wel sagh datter extremiteyten voor handen waren. Maer Hollant heeft sich dat niet konnen in-beelden. Hollant in diepe schulden steeckende/ ende niet siende hoe sy daer uyt souden komen/ meende/ als zijnde eene Souveraine Provintie/ die/ volgens d'Unie vande andere niet konde tegen haer danck ende boven behooren belast blijven/ bleef stijf ende sterck by hare resolutie: als sullende noch alle Jaren een Millioen te kort komen: wanneer schoon sy haer middelen behielden ende de Menage volgens haer concept verkregen.

Den 7. Juny hebben de Heeren Gedeputeerde van weghen de Provintie van Hollant in haer Ho: Mo: Vergaderinge aen deselve gedaen seeckere Propositie/ tenderende ten eynde haer Ho: Mo: mochten goetvinden naer te laten ofte voor als noch op te houden de besendinghe aen de Steden van d'op-gemelte Provintien van Hollandt op gisteren ende eergisteren gedecerneert als sulcx wesende eene nieuwigheyt ende buyten gewoonlijcke ordre vande Regieringe/daer uyt niet gesien en konde worden yet Vruchtbaerlijck te sullen volgen/ doende d'opgemelte Heeren Gedeputeerde van Hollandt Presentatie de Staets-gewijse Vergaderinge van deselve Provintie te doen convoceeren/ soo haest doenlijck soude wesen/ om aen deselve voor te dragen het geene men aen de particuliere Steden ende Leden van dien scheen gemeent te wesen/ by de voornoemde besendinge te willen proponeeren/ waer op by de Heeren Gedeputeerde vande Provintie van Gelderlandt præsentatie gedaen (ende by de andere vier aenwesende Provintien gheadvoueert:) wesende/ dat ingevalle de opgemelte Heeren Gedeputeerde van de Provintie van Hollandt soude willen intrecken/ de Brieven van aenschrijvinge van separate Cassatie ende reductie van wegen de gemelte Provintie afgegaen aen de respective Officieren te Peerde ende te voet ende de saeck vande voorsz. separate Cassatie ende reductie stellen in haer geheel/ dat in soodanigen cas Sijn Hoogheydt soude werden versocht om alhier in haer Ho: Mo: Vergaderinge te verschijnen/ ende de saecke der voornoemde besen-

besendinge in nadere deliberatie te brengen / ende daer op gehoort ende ingenomen sijnde de verklaringhe vande meer-Gemelte Heeren Gedeputeerden van Hollant, sulcx niet haer werck/ maer van de Heeren hare Principalen de Staten vande meer-Gemelte Provintie van Hollant te wesen / aende welcke het voorsz versouck soude mogen werden gedaen/ by Acceptatie van hunne boven-Gemelte Presentatie; Is naer voorgaende deliberatie goet gevonden / te persisteren by haer Ho: Mo: Resolutien op eergisteren ende gisteren respective op't voornoemde subject genomen / ende hebben haer Ho: Mo: dienvolgens de meer-Gemelte Heeren Gedeputeerde van Hollant versocht / haer goede meeninge ende intentie als oock van die van sijn meer-hooghgemelte Hoogheyt mitsgaders die van den Raedt van State ten opsichte van het stuck vande bovengenoemde seperate cassatie ende reductie / met alle goede Officien ende devoiren te secondeeren; waer op de Gemelte Heeren Gedeputeerden vande Provintie van Hollant hebben doen aenteeckenen de Conclusie boven geroert/ niet te komen toestaen/maer expresselijck daer tegens te verklaren in Conformite ende ingevolge van voorige aenteeckeninghe over gelijcke subjecten ghedaen/ de Voor-gemelte Resolutie te wesen een Nieuwigheyt, niet conform de ordre van de Regieringe/ Presenteerende als noch beschrijvinge te doen soo haest doenlijck is/ tot Convocatie van d'Heeren Staten derselver Provintie.

Alsoo sijn Woensdach den 8. Juny goet tijdt de Heeren Gedeputeerde met een groot aental hooge Officieren vertrocken na Dorth: Sijn Hoogheyt ginck eerst na Honserlerdijck om te valediceeren den Koning van Engelandt: ende quamen van daer tot Dorth, 's avonts laet ten elf uyren: wiert deur de Borgerye in Wapenen ende met alle respect ontfangen.

De Propositie aldaer aen den Raedt gedaen luyden als volgt:

Propositie van *SYN HOOGHEYT* ende de Heeren Gedeputeerden van de Hoogh-Mog: Heeren Staten Generael, gedaen inde respective Steden van Hollandt.

Erentfeste, Eersame, Achtbare Heeren.

I.

DEn Staet der vereenighde Nederlanden is over gekomen, *disordre ende groote swarigheyt* door *affsonderlijcke cassatie* van 's Lants Militie, onderno-

men by de Edele Mo: Heeren Staten van Hollant, op hare jongste vergaderinge *sonder voorgaende communicatie* van hare Bontgenooten, tegens wille van derselver Gedeputeerdes ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: Comparerende, ende tegens advijs ende goedt vinden van *Sijn* HOOGHEYT ende de Ed: Mog. Heeren Raden van Staten, *aen dewelcke by de* gesamentlijcke Bontgenoten, het opperste Commandement, aenneminge ende afdanckinge ofte reductie van Krijchs-volck is Gedefereert, ende van dewelcke alleen dependeert, de *Militie* te ontfangen in Eedt, ende daer van wederomme te ontslaen ofte te licentieren.

II.

Dese ordre ende voet is 'tsedert Erectie vande Unie tot noch toe onverbreeckelijck alsoo onderhouden.

III.

De veranderinge daerinne nu geschiet by eene Provintie alleen, stelt alle de andere ses Provintien ende oock *Sijn* HOOGHEYDT, *Sijn* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raedt van Staten in groote bekommernisse van te sullen vervallen in *verbreeckinge* ende *dissolutie vande Unie*, *confusie van den Staet ende ruyne vande goede Ingesetenen*: zijnde u Achtbaerheden bekent, dat de Vyanden van buyten ende binnen gestadelijck soucken te ondermineren het maintien vande *ware Ghereformeerde Religie*, ende de eenigheydt tusschen de Provintien ende Leden van dien, ende soo wanneer sy occasie souden vinden om den Bandt van *Religie* bestaende inde *Unie* te ontbinden, dat sy den *Gereformeerden Christelijcken Gods-dienst* souden trachten te verstoren ende uyt te roeyen, ende de goede Ingesetene deser Landen daer van Professie doende, van hare Privilegien, Vryheydt ende goederen te verjagen, met *Swaert*, *Vuyr*, *ende Moort*, te vervolgen ende vernielen, in gelijcker voegen als sy onse Voor-ouders voor desen vermoort, verjaegt ende getyranniseert hebben gehadt.

IV.

Om dit geledene ende nu wederom gedreygde quaet voor te komen, hebben haer Ho: Mo: met *Sijn* HOOGHEYDT, *Sijn* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raedt van State ghedelibereert op bequame remedien, ende tot dien eynde geresolveert te doen een seer notabele besendinge aen de Leden van de Provintien van *Hollandt*, als begrepen in het Tractaet van Unie, part ende deel hebbende inde plichten ende gevolge van dien, die de Unie komt te veroorsaecken.

V.

Waer toe, alsoo het sijn HOOGHEYT belieft heeft te presenteren t'employ van sijn Vorstelijcke Persoon, uyt een oprechte liefde ende yver tot

con-

conservatie van deselve Unie, die sijne Heeren Predecesseuren, uyt gelijcken yver ende standvastigheyt, hebben aengeraden, helpen maecken ende mainteneren, met verlies van goet ende bloet, daer op Godt de Heere eyntlijck dese Vereenigde Nederlanden, met een glorieuse Vrede heeft gesegent gehad. Soo hebben haer Ho: Mo: sijn hoochgemelte *HOOGHEYT* ten hooghsten bedanckt vande voorsorge die deselve belieft te dragen, om met ongelegentheyt van sijn Persoon, den dienst van't Landt soo verre te behertigen, ende tot dien eynde mede Gecommitteert soo wel uyt de Vergaderinge van haer Ho: Mo: als vande Edele Mog. Raden van Staten, de Heeren met sijn *HOOGHEYT* alhier present sijnde, om uyt haren naem [illegible] te verthoonen, *de beginselen, oorsaecke ende* [illegible] *van de Unie, met de* plichten, daer aen alle de Provintien ende Leeden van dien sijn gehouden.

VI.

Den aenvanck ende beginselen van den Oorloge aengaende, is een ygelijck bekent, wat verdriet de Belijders vande Gereformeerde Christelijcke *Religie* is overgekomen, als de stralen des Evangeliums eerst begonnen te schijnen door de duystere Wolcken des Pausdoms.

VII.

Maer wanneer daer naer het licht des Evangeliums haer klaer, als op den vollen middach was verscheenen, ende met geweldt door gebroken, ende hem van die duysterheden des Pausdoms gescheyden tot oneere ende schaemte van't *Kint des verderfs*, ende daer door een deure in dese Landen ware geopent, om door het lesen der H. Schriftuyre te konnen sien van uyre tot uyre, wat tot verlossinge ende saligheyt van nooden was.

VIII.

Doen hebben den *Paus, de Koninck van Spangien* ende alle hare Adherenten haer met *Branden* ende *Moorden* Gewapent tegens de Belyders van dien.

IX.

En overmits dieselvige meest worden gevonden in de Nederlanden, sijn sy op onse Voor-ouders gevallen, ende die getracteert, gelijck de Steden van *Zutphen, Leyden, Haerlem, Audewater, Naerden* ende meer andere daer van konnen getuygen: jae dat sy selfs in hare Historien schrijven *achtien duysent sielen, met den Vuyre, Swaerde ende Galge te hebben vernielt.* Wie soude de particulariteyten van dien konnen verhalen sonder Alteratie ende ontsteltenisse.

X.

Den Doorluchtigen Prince van Orangie, Prince *Willem* Hooghloffelijcker memorie, sich erbarmende over het slachten ende Moorden van alle dese arme menschen, vont goet met alle de Staten haer tegens dit Moorden ende Branden te Wapenen: 't welck dien wijsen Vorst ende andere Regenten oordeelden niet

niet beter te sullen kunnen geschieden als met eene *rechte verbintenisse* onder malkanderen; waerom die selvige oprechteden in 't Jaer 1579. een naerdere *Unie, eeuwig Verbintenisse Eendracht*; waer by deselve haer verbinden ende vereenigen, om ten eeuwigen dage by den anderen te blijven, in alle forme ende maniere, als of sy luyden maer *een* Provintie waren, sonder dat deselve hen t'eeniger tijdt van den *anderen sullen scheyden*; al waerom de Unie ende observantie daer op gevolght, moet wesen een regel ende richtsnoer tot onse behoudenisse.

XI.

Het Lichaem van dese Vereenichde Provintien by d'Unie wel geformeert wesende, is machtich ende heerlijck geworden door de onderlinge eenigheyt ende stantvasticheyt, formidabel aen sy Vyanden, ende considerabel in de Weerelt. Soo lange het sijn selven in eendracht ende by de Unie hout ende regeert.

XII.

De eerste Jaren vande Vrede brenghen voort *sorgelijcke bewegingen* van binnen, die de *Ziele*, dat is de *eenigheyt* onder de Provintien, ontroeren, ende de gronden los maecken, daer op de orders in Regeringe, dus lange gehoudene steunen, door onderlinge differenten ende quaestien, *wat ende hoe verre eene Provintie ofte meeste Leden van dien vermogen ende booren te doen, in weerwille ende tot prejudicie van hare Bontgenooten*, ende sijn geschapen voort te brengen ende naer haer te slepen, onheyl ende ruyne, soo daer in by tijts niet wordt versien.

XIII.

Tot voorkominghe ende afweeringhe van dese swaricheyt hebben *Sijn HOOGHEYT* ende den Raet al voor eenige tijt, naer ouder gewoonte ende uyt rechte kennisse wat de bewaringhe van't Landt vereyscht, geconcipieert ende aende Provintien gesonden den *Staet van Oorloge* gedresseert naer de besettinge die sy geoordeelt hebben noodigh te wesen voor dese tijt, tot verseeckeringe van't Landt op de Frontieren van buyten ende van den Staet van binnen tegens inwendige Vyanden beyde vande *Religie ende Regieringe*.

XIV.

Haer Ho: Mo: hebben al voor lange getracht om over de Ingredienten van desen Staet van Oorloghe te komen in conferentie, Maer is by de Heeren Gedeputeerden uyt de Provincie van Hollant geexcuseert geweest ende hebben deselve naderhandt voorgeslagen *Cassatie* vande halve Ruyterye ende *hondert vijf Compagnien* te voet, die alle de ses andere Proventien als ontijdich ende ondienstich gevonden hebben ende echter toegestaen, tegens haer eygen oordeel ende uyt geen andere insichten als om de Provintie van *Hollant* te gemoet te komen, te consenteren in Cassatie van *vijf en vijftigh* Compagnien te voet ende

de

de twaelf te Paert, ende reductie vande Ruyterije van *sestigh tot vijftigh* Ruyteren, onder elcke Compagnie, ten eynde eenmael soude mogen worden genomen vruchtbare resolutie op den Staet van Oorloge, geformeert by *Syn* HOOGHEYT *Syn* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raet van Staten, alsoo sonder Staet van Oorloge niet mogelijck is den Staet vant Landt buyten confusie te houden.

XV.

Waer inne alsoo de Ed. Mog: Heeren Staten van *Hollandt* haer niet hebben willen voegen by de ses andere Provintien, is by deselve gedaen besendinghe aen haer Ed. Mog: Staets-gewijse in 'sGraven-hage vergadert wesende, om deselve te induceren tot eenparigh advijs met de andere consenterende Provintien, ende ten eynde alle de Leden van dese Provintie rechte kennisse mogen hebben vande gelegentheydt der saecken, hebben haer Ho: Mo: goet gevonden den 16. April (hier voor gestelt) lestleden te doen schrijven een serieusen Brief, die wy twijffelen of die gesonden is geweest aen alle de Steden als versocht was ende wel behoort hadde, alsoo de Heeren Gecommitteerde Raden haer Ho: Mo: te gemoet gevoert hebben sulcx noodigh te wesen.

XVI.

Hier-en-boven hebben haer Ho: Mo: iterativelijck op ontfangene advijs, *dat de Heeren Staten van Hollandt, by pluraliteyt van stemmen ende tegens gedane Protesten ende contradictien van notabele Leden, resolutie genomen hadden tot separate Cassatie ende reductie van Militie*, nieuwe besendinge gedaen in volle Vergaderinge van haer Ed: Mog. vorsouckende *te willen supercedeeren met de executie vande genomene resolutie, ende geen deure tot nieuwigheden ende verbreeckinge van Vnie te openen.* Oock by hervattede communicatie over de differentiale pointen aenlaet gegeven, om door accommodatie van de differenten een goede uytkomste te vinden.

XVII.

Versoeckende tot dien eynde continuatie van de conferentie, ende hebben met groote droefheyt onverwacht verstaen, dat by wegen van overstemminge met grooten yver depesches, staende Vergaderinge, geformeert ende af-gesonden zijn aen Officieren te Voet ende te Peert, wel op *repartitie* van dese Provintie staende, maer by *Eede verplicht* om te obedieren *Syn* HOOGHEYT ende den Raedt van Staten, daer toe dan oock contrarie ordre by haer Ho: Mo: *Syn* HOOGHEYT ende de Heeren Raden van Staten is gegeven, om deselve Compagnien by-een te doen houden, alles tot groote blasme van dese loffelijcke Regiering ende Vreughde van desselfs Vyanden.

XVIII.

Hierom ist dat haer Ho: Mog: *Syn* HOOGHEYT ende den Raedt

van State genootsaeckt worden op *ongehoorde nieuwe* toevallen in dese Regieringe te gebruycken *nieuwe ende Extraordinaris* remedien door dese notabele besendinge aen alle de Steden van de Provintie als Leden vande Unie, om de selve recht te doen begrijpen de swarigheyt daer in de Staet door dese Proceduyren wort gestelt, op dat deselve wel geinformeert wesende, soodanige remedien helpen by brengen daer door het quaet moge werden geweert, ende de Provintien aen de eene sijde met ordre ende eenparicheyt mogen worden verlicht in hare lasten, ende aen de andere sijde verseeckert tegens Vyanden die van buyten ofte van binnen mochten opstaen, alles tot verhoudenissen ende maintien van Religie ende Unie, staende wel af te nemen dat sonder Wapenen ende suffisant Krijgsvolck deselve niet geconserveert kunnen werden, ende dat *Sijn HOOGHEYT* ende den Raet van State de beste kennisse hebben wat de bewaringe van't Landt vereyscht.

XIX.

Wy weten ende gelooven wel dat de finantien vande Ed. Mog. Heeren Staten van Hollant hoogh sijn beswaert, ende niet wel kunnen dragen alle de lasten: Andere Provintien klagen over gelijcke beswaerende onmacht, de Oorloge is geweest kostelijck ende langduyrich, doch is met wonderbaeren segen over 't Landt ende *d'Inestimable vryheyt* gecompenseert: de verkregene Vrede vereyscht verlichtinge, de andere Provintien sijn oock daer toe genegen, maer verstaen dat de verlichtinge, Cassatie ende reductie van 's Lants Militie, voorts afwijsinge van gemeene Oorlogs-lasten moet geschieden met goede ordre ende *eenparigheyt* van alle daer by geinteresseerde Leden, in gevolge vande Unie ende ordre tot noch toe onderhouden.

XX.

Haer Ed. Mog. de Heeren Staten van Hollant, hebben t'anderen tijden selfs ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: presiderende, dit alsoo geoordeelt dienstich ende nootwendich te wesen, ende nevens andere Provintien op den eersten November 1623. helpen resolveren, *dat geene Provintien vermogen eygener authoriteyt eenige Compagnien af te wijsen sonder voorgaende communicatie ende resolutie van haer Ho: Mo: ende van den Raet van State, ende dat ter contrarie geschiedende daer tegens met authoriteyt behoort versien te worden,* soo als van wegen de Provintie van Hollant is geproponeert ende geurgeert geweest.

XXI.

Ende hebben inden Jare 1626. volgens resolutie vanden 9. February effectivelijck helpen weeren een dergelijcke affonderlijcke reductie van Compagnien ondernomen by de Heeren van *Zeelandt*, op gelijcke kladheeri van *onvermogentheyt gefundeert*, sendende ten fine voorsz in Zeelant de Heeren *Beveren ende Schaffer*, ende versoeckende te gelijck *Prins Mauris* Hooger Memorie

nie, omme des noot sijnde, sich naer Zeelandt te willen vervoegen.

XXII.

Verklarende daer by, *dat de Resolutien by de Heeren van Zeelandt in dit stuck ghenomen is strijdende tegens de Vnie, ende by een Provintie alleene niet en kan genamen worden, oock schadelijck ende ruineus is voor den Staet van't Landt, met haer slepende met dan confusie ende soodanige schadelijcke consequentien, die sonder oversie van goede ordre niet konnen getollereert worden*, sulcx als de eygen woorden van de Resolutie mede brengen.

XXIII.

Alle 'tselfde is in andere Provintien oock, daer het de occasie vereyschte, alsoo gepractiseert, ende noyt by eenige Provintie gecontradiceert geworden.

XXIV.

Ende alsoo dese poincten raecken de conservatie ofte dissolutie vande Unie, de behoudenisse ofte onderganck van desen machtigen ende aensienlijcken Staet, ende langsame deliberarien niet anders kunnen baren als onheyl ende confusie: Soo versoucken *Syn HOOGHEYT* ende wy Gedeputeerden van *haer Ho: Mo:* uyt den name van alle uwe bontgenooten mede Leden vande Unie wesende, op het serieuste ende Vrundelijckste, dat u. Achtbar. willen *onverbreeckelijck verblyven by de Vnie*, vast houden de oude Eenigheyt ende ordre dus langhe tusschen de Bontgenooten eendrachtich gemainteneert, ende tot dien eynde doen *continueeren de betalinge vande afgewesene Compagnien*, ende alsoo repareren de contraventien tegens de Unie gedaen, by wege van *affsonderlijcke cassatie ende reductie*, gheordonneert sijnde by U. Achtb: Gedeputeerde nevens eenige andere Steden deser Provintie, onlangs ter dachvaert gecompareert hebbende. Tot welcke *Reparatie* dese Provintie ende Leden van dien gehouden sijn, uyt krachte van het 23. Art: vande Unie, dicterende, dat *by soo verre yetwes by yemandt ter contrarie gedaen ofte geattenteert worde, 'tselve verklaren syluyden van nu als dan nul egeen ende van onwaerden, daar onder sy verbinden haerlieder ende allen den Ingesetenen van haerluyder respective Provintien Steden ende Leden van dien, Persoon ende goederen, omme deselve ingevalle van contraventie, voor't onderhoudt van dese met 'tgeene daer van dependeert ghearresteert gehouden ende bekommert te mogen worden.*

Dienvolgende versoecken wy oock U. Achtb: haer te willen voegen met de ses andere inden Staet van Oorloge consenterende Provintien, ofte andersints de differenten te laten decideren door de Heeren Stadthouders, volgens het *negende Artijckel* vande voorsz Unie.

Op alle 'twelcke U. Achtbarheden versocht worden hare goede meeninghe ende intentie aen *Syn HOOGHEYT* ende ons tegenwoordigh believen bekent te maecken, op dat in tijdts ende sonder uytstel voorsorge moge

werden gedragen, dat den Staet ende de goede Jngesetenen van dien niet en komen te vervallen in *scheuringe ende vervolgens in soodanige ellende ende verwoestinge als ons Voor-Ouders hebben uyt-gestaen*, het welck wy betrouwen dat U. Achtb: sullen soecken voor te komen, daer toe wy bidden dat Godt de Heer de selve wijsheydt gelieve te inspireren.

Hier volgen de resolutien inde voorgaende Propositie Artik: 20. ende 21. geallegueert: als eerstelijck die van den 1. Novemb. 1623.

SYn EXELLENTIE ende den Raedt van Staten ter Vergaderinghe compareerende, Js by den Heer President verhaelt dat eenige Provintien in de betalinge van hare Compagnien difficulteeren, ende deselve van hare repartitie afwijsen, streckende sulcx tot seer quade consequentie, disreputatie van't Landt ende confusie die daer uyt nootsaeckelijck moet ontstaen. Waer op ghedelibereert sijnde is met advijs van *Syne* EXELLENTIE ende des Raedts van Staten verstaen dat geene Provintien vermogen eygener autoriteyt eenige Compagnien af te wijsen sonder voorgaende communicatie ende resolutie van haer Ho: Mo: ende van den Raedt van Staten, ende dat ter contrarie geschiedende, daer tegens met autoriteyt behoort versien te worden. Sijnde voorts geresolveert dat by den Raet van Staten in de Provintien die in gebreke blijven hare penningen te furneeren, ernstige devoiren sullen worden gedaen deur besendinghen ende andersints, sonder ophouden, tot dat d'effectuele betalinge daer op moge volgen, vermidts het andersints onmogelijck is, het Landt in State ende buyten confusie te houden.

De resolutie vanden 9. February 1626. luyde als volgt.

SYnde gerapporteert dat de Heeren Staten van *Zeelandt* geresolveert souden hebben, de Compagnien op hare repartitie staende te reduceeren op hondert Koppen, ende daer over *Syne* EXELLENTIE ende den Raedt van Staten ter Vergaderinge versocht ende ontboden sijnde, Js na deliberatie daer op gehouden met derselver advijs verstaen ende geresolveert, dat aende Commandeurs vande plaetsen, daer-inne de Zeeusche Compagnien leggen, sal

sal worden geschreven dat sy in hare Guarnisoenen soodanige reductie niet en sullen hebben toe te laten tot naerder ordre van haer Ho: Mo: ende dat daer nevens de Heeren Staten van Zeelandt sullen worden besonden door Gedeputeerde uyt haer Ho: Mo: Vergaderinge, ende door *Sijn* EXELLENTIE selfs indien de difficulteyt meerder mochte worden bevonden als men niet en meent, om deselve voor te draghen dat soodanighe resolutien zijn strijdende *directelijck tegen d'Vnie*, *ende by eene Provintie alleene niet en konnen genomen worden*, oock schadelijck ende ruineus voor den Staet van 't Landt met haer slepende niet dan confusie, ende soodanighe schadelijcke consequentien die sonder eversie van goede ordre niet en konnen getollereert werden. Ende dat over sulcx Vergaderinge van deselve Heeren Staten van Zeelandt versocht sal worden tegen den 16. deses, om daer op met volkomen last ende authoriteyt te compareren, ten eynde de sake geresumeert ende herstelt magh werden in haren voorighen Staet, sonder ondertusschen te procederen of pogen te procederen tot eenighe vordere reductie, ende zijn tot de voorsz besendinghe Gecommitteert de Heeren *Beveren* ende *Schaffer* dewelcke voor uyt sullen reysen, ende bevindende de saecke sulcx geschapen, dat de komste van *Sijn* EXELLENTIE aldaer van nooden sy, daer van advertentie sullen doen, ten eynde hoogh-gedachte *Sijne* EXELLENTIE hem als dan mede derwaerts kan vervoegen, sijnde daer-en-boven oock goedt gevonden dat de Heere van *Beaumont* sal worden versocht mede derwaerts te willen reysen omme de Heeren Staten van Zeelant te konnen informeren van't groot ongelijck 'twelck sy in dit haer voornemen gehadt hebben, ende dat de Heer *Hautain* Gouverneur tot Sluys ter Vergaderinghe ontboden, ende voor syne gedane *advertentie* bedanckt sal worden, met last soodanige reductie in syn Gouvernement niet te gedoogen sonder naerder ordre van haer Ho: Mo: Sijnde voorts goedt gevonden dat by den Raedt van Staten Instructie sal worden geformeert voor de voorsz Heeren Gecommitteerde.

Op de selve Propositie / die terstont in druck quam wiert gestelt het volgende.

Noodige Aenmerckinge op seeckere Propositie in Junio 1650. gedaen inde Hollandtsche Steden.

I.

HEt was niet genough te doen eene Propositie aende Vroetschappen, maer men heeftse laten drucken, waer deur deselve inder daedt is gedaen aende gheele Ghemeente, jae aen alle de Werelt; Wat dan alsoo aen yder een is gesproocken, magh by yder een werden beantwoort; Neemt dan niet qualijck dat van wegen de goede Hollandtsche Ghemeente, ick segge; *dat niemandt disordre ende swarigheydt*, daer van het eerste lidt vande Propositie spreeckt, *beter voorsiet, als die de disordre ende swarigheydt selfs maeckt*. Alle Vreemdelinghen, Duytsche, Brabanders, Fransche, Engelsche, hier in't Landt komende, zijn verwondert over de goede *ordre ende Polisie* die in Hollandt is; ende alser die niet gheweest en was, naest Godts zegen, 't Landt hadde al lang verlooren gheweest, ende ten sy al noch ordre gestelt ende gehouden wordt, specialijck inde *Finantie*, soo moet de goede Provintie ende Milioenen van Weduwen, Weesen, ende andere eerlijcke goede Jngesetenen, die haer gelt op de Cantoren hebben, verlooren gaen; alle Steden en Leden van Hollandt is dat soo bekent dattet geen bewijs van nooden heeft; daer by komt dat in alle Coninckrijcken, Steden ende Landen Vrede gemaeckt wort om de *arme Gemeente te ontlasten*: Hoe salmense ontlasten? als men niet afschaft wat de Vrede selfs af-schaft ende doet cesseren? bysonder als nabuyrige Provintien (Vrieslandt, Stadt ende Landen) haer Ghemeente soo merckelijck ontlasten: dat in Hollandt of een afbreuck ende diversie in Negotie, Neeringe, ende populeusheydt moet geven, of de kodde op de straet brengen. Dat de Cassatie by de Heeren van Hollandt is gedaen naer voorgaende, meer als een Iaer lang gedane communicatie, advijs, ende overlegh met *Syn* HOOGHEYT, met de Gedeputeerde vande andere Provintien, met *Syn* EXCELENTIE Stadthouder, met den Raedt van Staten, menighte van Resolutien, besoignien, Missiven ende andere acten konnen dat ghetuygen. *Dat aen den Raedt van Staten sy gegeven de macht van aenneminge ende afdanckinge of reductie van Krijgsvolck*, sulcx is strijdigh mettet eerste Artikel vande Unie; als, waer elcke Provintie verklaert by haer Souverainiteyt te willen blijven; 'tstrijdt met het twee-en-dertighste Artikel van de Jnstructie van den Raedt van Staten, hier achter aen volgende.

II.

Derhalven is niet waer wat in de tweede sectie geseyt wordt.

'tIs

III.

'T Is dan geen *verandering*, geen *verbreeckinge* of *dissolutie*, maer een *puntuele onderhoudinge* van de Unie, Artikel 1. wat de Heeren van Hollandt ghedaen hebben. Onder de Koningen ende Monarchen selfs blijven de Onderdanen, veel meer de Staten of Parlementen by het recht van *eygendom ende vrye Dispositie over haer beurs, have ende goet*. Wil de Koninck yet hebben van de Jngesetenen 'tmoet *bedens-gewijse*, niet *deur dwang* geschieden. Het woort *beden* in Brabandt geeft dat oock te kennen: dick en menigmael ja alle Iaer gebeurtet dat in *Brabandt*, Vlaenderen, en andere Spaensche Landen den Koninck wel expres wert geweygert ende af-gheslagen, wat hy *biddet*: (dat is in Brabandt straetkundigh), veel meer in dese Provintien, daer de Staten selfs nu Souvereins zijn, moeste den selven vry staen te consenteren ofte *niet* te consenteren wat by den Raedt van Staten (die selfs in dienst, commissie, ende Eedt staet) wert *gebeden* in alle petitien, ja alle Iaren werden de Staten *gebeden* tot continuatie vande Staten van Oorloge, dat is van al het Krijgsvolck. Oock selfs midden in den Oorloge hebben de Staten de macht en keur ghehadt om die te continueren of te discontinueren, gelijck oock van verscheyde andere posten van *Loger-lasten*, van *subsidien* aen de *West-Indische Compaignie*, van *gieten van Geschut*, van *Logijs-gelden*, van *in-koop van Amonitie*, van *Fortificatie*, &c. midden in den Oorlogh zijn veel duysenden nu ende dan by groote ofte by kleyne partijen, by Regimenten of by Compaghien gediscontinueert. *Hollant* alleen meer als de andere daer by geinteresseert, heeft altijdt het meeste gewicht daer in by gebracht, ende daerom meest by de menage ende goede ordre geinteresseert oock hier *in loco* sijnde, ende de meeste kennis van de Generaliteyts saken hebbende, heeft altijdt de wackerste geweest, om aen te wijsen wat onnutte kosten dienden af-geschaft. Soodanige afdanckinge ende reductien of discontinuatien zijn geschiet midden in 't Oorlogen: als terstont na het verlies van Breda *1625*., daer na *1629*. nae de reductie van den Bosch; item nae de reductie van Maestricht, voorts in den Jare *1640*. *1642*. *1647*. hoe wel seghick men noch in Oorlogh was. Hollandt voorgaende, is van andere Provintien gevolgt, niet als of Hollandt daer deur eenige prerogative wilde haer aentrecken over de andere, maer alleen doende wat alle de andere mede mochten doen, namelijck *discontinuerende haer consent*: sijnde gemeenelijck de eerste, om dat sy *in loco*, ende de gereedtste konnen zijn, ende alsoo dese maniere is salutair ende profijtelijck voor de andere Provintien, soo behoorde Hollandt daeromme hertelijck gedanckt te worden: edoch als de andere Provintien beliefde belast te blijven; 't stont haer vry: maer dat is noyt gebeurt; alle d'andere Provintien hebben 'tloffelijck exempel van Hollant in dat stuck altijdt gevolgt, en tot noch toe ist wel gegaen. Tegenwoordigh in Vrede

sijnde,

sijnde, wat reden isser datmen niet soude afdancken wat onnut en onnoodig is? onnoodig is Garnisoen in alle binnen Steden? onnoodig, sijn de Tractamenten aen Gouverneurs, Colonels ende ontelbare andere Leger-Officieren; onnodich ist dat Militaire met gout ende silver op haer kleederen *besmeert gaen*, terwijle de arme Gemeente droog-broot eet, ende haer Kinderen dickwils hongerich te bedde legt: Ongeraden ist oock vreemt Krijgsvolck of troupen van vreemde natien te hebben. Als Koningen of Princen die in voeren: is een teecken datse tyrannyseeren of absoluyt regeeren willen. Wy sien specialijck in desen tijdt, dat Schotlant (hoewel van Engelant gedreygt:) haer Koning verbiedt vreemdt Krijgsvolck in te voeren.

Elders, ja over al desgelijcks: om dese overtollighe ende vreemde Militie nochtans, tot *Wtrecht*, *Reenen*, *Wageninghe*, *Aernhem*, *Campen*, *Deventer*, *Swol*, *Dort*, *Delff*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Toolen*, *Sierixee*, der *Goes*, *Leeuwaerden*, *Franecker*, *Harlingen*, *Bolsweert*, *Sneeck* ende veel andere plaetsen, om de groote Tractamenten van *Colonels*, *Lieutenant-Colonels*, &c. selfs die in't heetste vande Oorloge niet geweest sijn; (want het is bekent dat eerst sedert tien a vijftien Iaren de meeste troupen onder Regimenten sijn geredigeert:) Om dese onnutte dinghen, nochtans, seg ick, isset datter nu soo veel waters vuyl gemaect wordt. Wat vande *ware Gereformeerde Religie* in de derde sectie gesprooken wort, past als 't vijfde radt aen een Wagen, de insteller van de Propositie volgt daer in de *Papen*, die, niet veel gestudeert hebbende op haer Sermoen, ghemeenlijck haer werpen op *Calvyn* ende op *Luther*; dan hebbense een rijcke materie, een groot velt, dan weydense breedt: dan hebbense 't altijdt gewonnen. Wel is waer, dat een of twee hebben oock alhier dese Materie willen op de Preeck-stoel brengen, maer sulcx is by alle andere *getrouwe Harders* ten hoogsten geimprobeert, ende seer wel aengemerct geweest, datse *Hoffsche huyrlingen* waren, om onder dien mantel, seditie te verwecken, om Hollant ende de geheele Staet van haer *Rechten ende Previlegien, van haer Souveraniteyt ende vryheyt* (om dewelcke te verkrijgen Hollandt alleen meer goet ende bloet heeft gecontribueert, als alle de andere Provintien te saem:) te beroyen, om de goede Gemeente met *eeuwighe lasten* beladen te laten, deur confusie inde finansie, Milioenen van Weduwen ende Weesen in armoede te verstooten. Dat soude dan sijn de groote poorte geopent om onse Vyanden te doen ingaen tot *Moorden, Branden, ende allerhande verwoestinge*, 't welck met Godes hulp deur eene nootwendige redresse inde finantien in korten Iaren wel soo sal werden voorgekomen, dat die vreese ydel sal sijn.

LVI.

'tGunt in de vierde sectie wert vermelt, is een *ongehoorde nieuwicheydt* van quade

quade gevolge by alle Steden *geimprobeert* ende in toekomende *niet* meer *admissibel.*

V

Die *Sijn* HOOGHEYTS Princelijcke ende hooghwaerdige Persoon *in colluvione rerum contumelia* hebben geexponeert, dat sijn sijne rechte vrienden niet, die soucken sijne heroyke deuchden ende trouhertige Vaderlandts-lievende Intentien odieux, ende suspect te maecken, die soucken de liefde ende affectie (de eenichste vaste banden vande Regieringe) los te maken. De beginselen, oorsake ende Intentie van de *Vnie* sijn te sien inde text van de *Vnie*: ende gaen seer tegen dese Propositie, als zijnde gemaeckt tot maintien vande *Pacificatie* van *Gent*: leest de Voor-reden vande *Vnie*: de *Gereformeerde Religie* soude, volgens die allegatien, te kort schieten, want die van Hollant ende Zeelant alleen, meest voor de *Gereformeerde Religie* sijn geweest, doch sonder exclusie vande Paepsche, maer de andere Provintien hebben haer t'eenemael gereguleert na de Religions Vrede: siet het *dertiende Artijckel vande Vnie.*

VI.

Seer averechts ende haetelijck wert het stuck vande *Religie* in't seste aengetogen, Hollant heeft meer voor de *Gereformeerde Religie* gedaen, ende salder meer voor doen, alleen als alle de andere te samen.

VII.

Wat heeft doch de *Menage* ende reductie der Militie gemeens met het lesen vande heylige Schriftuyre?

VIII.

Hollant alleen heeft meer als alle de andere Provintien te samen het *moorden ende branden* aen den Coninck van Spangien also weder te huys gebracht, dat selfs inde beginselen vande eerste troubelen de president *Vergas* seyde *isti heretici Patibulant sicut nos*: de Papouwen hebben geen oorsaecke om van avantage te spreecken; *hondert Papen ende Monicken* sijn verjaecht, mishandelt, oock gehangen, geworcht, verdroncken (sullen sy onse Historien gelooven soo moeten wy hare Historien gelooven) tegen een *Predikant* van de onse, sijn niet hier alle Kerckeren ende Cloosters vande Paepsche Religie ende Papen gesuyvert? sijn niet hier alle de Geunieerde Provintien ende Geassocieerde Steden ende Landen vande Spangiaerts, Spaensche Regiering, Spaenschen aenhanck gesuyvert? hebben wy niet te Water ende te Lande aen de Spangiaerts tienmael meer afbreuck en schade gedaen, als sy aen ons?

IX.

Wat tot *Haerlem*, *Leyden*, *Oudewater*, *Naerden* is geschiet was in *Hollant*. Hollant segh ick noch, heeft alleen meer geleden ende gedaen tot revenge van't selve, meer *alleen*, als de andere Provintien alle te samen; ende Hollandt deur dat effort t'eynde aessem sijnde, wil haer weder bequaem maecken

om in toekomende desgelijcx alleen weder te moghen doen tot defensie van haer ende haer goede Bontgenoten, meer *alleen*, als de andere Provintien.

X.

De Provintie van *Hollandt* heeft geen gedachte om haer te scheyden vande andere Provintien, of om de *Vnie* te breecken; Maer de andere Provintien hebben van de eerste dagh der *Vnie* daer van af-geweecken; daer in namelijck, dat sy noyt hebben willen ingaen *den eenparigen voet van Contributie of middelen*: dat blijckt klaer uyt het vijfde Artikel van de *Vnie*: oock volgens 't eerste Artikel is belooft, *yder Provintie te laten by haer Rechten, Privilegien, Vryheden*, &c. een principael point van dien is, *niet te mogen beswaert werden tegen haer consent*, *Art: 18.* dit *Recht* gunt *Hollandt* aen de andere; de andere willen 't *Hollant* benemen: volgens het hooft vande Unie is belooft, alle *Vreemt of Vytheemsche Krijgsvolck wegh te schaffen*: Hollandt is daer toe bereyt, om *goede* en *getrouwe ingeboorne Officieren ende Soldaten te beneficeren*: maer eenighe vande andere Provintien willen de Uytheemsche aenhouden, met *destructie* vande *Ingeboorne*; welcker sommige namelijck de 29. van de 50. Compaignien Anno 1628. geworven in vijf Jaer niet een penning gelt ontfangen hebben, als wat de Capiteyns tegens 8½. ten hondert op interest hebben gelicht.

XI.

Het Lichaem van dese Provintie is machtigh geworden, naest Godes Zegen, meest deur *Hollandts goedt ende bloedt*: geheele Provintien zijn ten deele gewonnen, ten deel vande Spaensche Garnisoenen gesuyvert, ten deele met Fortificatien, met nieuwe Forten, met Geschut, met Ammunitie, met Logijs-gelden, met subsidien, versien ende gheholpen geweest, meest met *Hollandts goet ende bloet*. Gelderlandt ende Over-Yssel sijn tot den Treves toe geweest *non-contribuerende* Provintien; de *Vnie* is als een manneke aen de muyr gemaelt; hoe de Generaliteyt hoe d'andere Provintien deselve hebben op verscheyden tijden ende plaetsen onderhouden, is wel bekent.

XII.

De Vrede brengt voort de gelegentheyt ende middelen om uyt de schulden te geraecken, om sich bequaem te maecken tot defensie teghen alle uyt ende inlandtsche Vyanden; ende tot dien eynde maken alle Koningen ende Potentaten Vrede. *Hollant* soude gaern die heylsame vrucht van de boom der Vrede plucken; maer eenige quade Hollanders willen 't beletten.

XIII.

Wat tot *bewarenis ende verseeckeringe der Frontieren van nooden is*, weet ende siet yder man alsoo wel, als dese Propositie: *Delft*, *Rotterdam*, *Tergoude*, *Schoonhoven*, ende diergelijcke vijftigh binnen Steden, zijn dat Frontieren? wat wacht of tocht doen de Soldaten aldaer? Ten ware men metter tijdt de bewaringe

bewaringe vande sleutelen wilde geven aen de Capiteyns van die binnen-Garnisoenen, ende dan mocht de Borgerije, dan mochte de Magistraet, dan mochten de Staten metter tijdt wel seggen, ghelijck al-eer de Hartogh van Gelder; *nu sitse suyverlijcke*. Maer segt eens; groote Tractementen aen de Gouverneurs, aen de Colonels, ende andere Militaire Officieren, (die in't heetste van den Oorloge niet geweest sijn ende niet strecken als om haer in den Hage te doen pronken, groote Paerden ende Carossen te doen houden, te teeren ende te smeeren) *dienen die tot bewaringe vande Frontieren?* staen die op sentinel? voor soo een Tractement salmen *dertigh, veertigh*, ja *vijftigh* man op sentinel houden; *dat is militeeren! dat is de Frontieren bewaren!* dat is de Spaensche ende andere Vyanden openbaer ende bedeckt, binnen ende buytens Landts vande neus keeren!

XIV.

Over 'thouden van een compleet getal Krijgsvolck, is *Hollandt* met den Raedt &c. Jaer ende dagh in conferentie geweest. *Hollandt* heeft klaerlijck aengewesen dat volgens voor-geslagen reductie, prompte betalinge, exacte monsteringe, ende ordre, men meer effectijf Volck sal in dienst hebben, als wat den Raedt selfs stelt in haer concept van Oorlogh; de gheheele questie is nu niet als om de *vijftigh* Compagnien, daer in alle de andere Provintien niet meer als *een* ende *twintigh* dragen.

XV.

Alsoo de Heeren van Hollandt Staets-gewijse vergadert, gelijck de Propositie inde vijftiende sectie bekent, hadden verklaert ten hoogsten genootdruct te sijn haer te ontlasten vande *31. Compagnien* te Voet ende *12. te Paerde*, (gelijck dat recht van *non-consent* ofte discontinuatie van consent yder Provintie alle Jaren vry staet) daer over nu questie is; soo wast seer vreemt ende ongehoort, (elders soudemen't noemen *seditie*) de Leden van een Souvereyn Provintie *d'een teghen de andere ende tegen de Provintiale Regeringe te instigeren.* Soudemen in Steden vande andere Provintien oock niet lichtelijck vinden malcontente Borgers en Inwoonders? soo men aldaer ginck de Gemeente, die gerepresenteert wert deur de Vroetschap, op deselve wijse vrage: *uwe Heeren Gedeputeerde hebben sulcke en sulcke dingen gedaen, dat ende dat niet gedaen!* is *dat met u kennis? wilt ghy dat ongedaen of anders gedaen hebben?* as men daer dan by dede, allerhande *bewegende, smeeckende, beloovende ende dreygende propooste*, als men te gemoet voerde, dat *deselve de Religie in perijckel stellen, de Poorten aen de Spanjaerts willen openen, het moorden, branden, rooven, ende plunderen willen introduceren* (gelijck de propoosten, Godt betert, voor, in, ende nae dese besendinge opentlijck ende in dese Propositie bedectelijck gebruyckt sijn) wast niet om deselve Heeren in perijckel te brengen? om de Regeringe te renverseren?

Alle Steden van Hollant, niemant uytgesondert, hebben goetgevonden het concept van Menage soo als het leyt: hoewel in't stuck van ontlastinge geen eenparicheydt van nooden is.

XVII.

De Officieren ende Militie sijn ende staen eygentlijck in eedt ende dienst vande Vereenichde Provintien, of Staten van dien; die haer Souverains ende betaels-Heeren sijn, ende de directie of Capiteynschap Generael daer van hebben bevolen aen *Sijn HOOGHEYT* ende aen den Raedt; doch alsoo, dat de Staten noyt hebben overgegeven de *souveraine ende absolute macht van te mogen de Militie afdancken, aennemen, vermeerderen, of verminderen na haer goet vinden.* Anders souden de Compagnien, uyt kracht vande repartitie, omspringen met haer Steden daer op sy gerepartieert sijn, gelijck in Duytslant de Keysersche, Sweetsche, Fransche in haer inquartieringen.

XVIII.

In't achtiende bekent de Propositie, *dat dese besendinge is een nieuw extraordinaris remedie*, dat is, *van seer dangereuse ende quade consequentie*, om een geheel Regeringe by de Gemeente suspect te maecken ende in perykel te stellen, van gerenverseert te worden. Sulcke bejegeninge hadde Hollant vande Bontgenoten, die sy tachtich Iaren langh met haer goet en bloet, meer *alleen*, als alle de andere te saem, heeft gereddet, geholpen, ende bewaert, niet verwacht noch verdient. Doch men imputeertet de Provintien selfs niet; maer eenige weynich quade Hollanders; die deur *twist, scheuring, ende verwarringe rijck ende groot* geworden sijnde, deur de selve kunsten meenen noch *rijcker ende grooter* te werden.

XIX.

Weten sy de lasten van *Hollant* ende van de andere Provintien, soo doen sy dese procedure tegen haer eygen conscientie: moeter *eenparicheyt* sijn in't *ontlasten* ('twelck echter niet waer ende tegen de bekende is) soo moet veel meer *eenparicheyt* sijn tot *belastinge*; ende *Hollandt* moet oock in de belastinge consenteeren: soo lang *Hollandt* discrepeert, soo ist geen eenparicheyt.

XX.

De afwijsinge van de Compagnien by die van Gelderlant ende Over-Yssel gedaen daer van de Resolutie 1. November 1623. spreect, ende de verminderinge vande quote, hebben deselve Provintie staende gehouden tot den tijt toe dat de *Oost-zijde Rijns is* gesuyvert vande Spaensche.

XXI.

Die van Zeelandt inden Iare 1626. sijn niet op een *nieuwe* ende *ongehoorde maniere* besonder geweest, gelijck nu Hollant: men schreef ende men sondt aen de samentlijcke Staten. Ende *Zeelant* deur het present perijckel

kel

kel van een machtich Vyant geinduceert sijnde tot continuatie ende consent, heeft daer mede niet overgegeven haer recht van *consenteren of non-consenteeren* in toekomende. De Heeren *Beveren* ende *Schaffer* sijn oock niet derwaerts gegaen ten eynde om die van Zeelant van dat recht te berooven, maer om de selve op de *gewoonlijcke wijse* van besendinge (aen de Staten) t'induceren: Doch en volcht daer uyt niet, datmen inde Steden soude daer na hebben omgetrocken, om de Gemeente tegen de Regeringe op te ruyen?

XXII.

De reductie in het 22. gemelt, gedaen *precipiantelijck, sonder communicatie ende advijs vande Provintien en sonder aenwijsinge van de al te groote belastinge ende in't heetste van den Oorloge*, was wat anders als dese van Hollant; die nae soo lange ende veelvoudige, vriendelijcke communicatien, nae aenwijsinge van haer belastinge, na ge-endigden Oorloge, geschiet is; ende alle die ende dergelijcke resolutien sijn ende werden genomen *onvermindert de Unie, ende yder Provintie haren rechten ende souverainteyt*; gelijck *Wtrecht* midden in Oorloge sich heeft ontlast, voor haer quote, vande *Militie te Water*, namelijck vande Kust-Schepen; *Vrieslandt* vande *Militie tegen Portugal*, echter heeftmen daerom noyt onderstaen aldaer de Gemeente tegen de Magistraten op te raden.

XXIII.

De contrarie practijcke is bekent: alle Jaren is van nooden gheweest expres ende nieuw *consent* tot continuatie vande Militie.

XXIV.

Wat dan tot krenckinge vande Souverainiteyt, Rechten ende Previlegien van Hollandt in desen is geschiet, of by eenige quade Hollanders ondernomen; dat hout *Hollandt* voor *nul ende egeene reparatie*, volghens het 23. Artikel vande Unie, versouckende als noch, gelijck by de twee Jaer lanck geschiet is, dat de Cassatie geschiede volgens d'Unie met *gemeen advijs*; dat is: alsoo de Provintie van Hollandt haer moet ontlasten van soodanige onnoodige Militie, dat de andere Provintien gelieve desgelijcx te doen, ende alsoo eenparichlijck te casseren de *vijf-ende-vijftigh* Compagnien, waer in't alle de Provintien eens sijn. Alsoo hebben de Heeren van Hollant den 12. April 1642. oock ingebracht ende deur gelijcke langhe oppositie haer geresolveerde reductie gheeffectueert tot soulagement ende verlichtinge, alsoo wel vande andere als van haer Provintie.

XXV.

Wat in't laetste gepræcaveert wert van, *dat dese voorsiende besendinge sal sijn sonder prejudicie van de Hoogheyt, Previlegien &c.* ('twelck inde eerste Steden was vergeten &c.) dat noemen de Rechtsgeleerde *protestationem actui contrariam*, andere een captie, ende is al so veel als of sy aen Hollant en de steden een *steeck in*

 haer dar-

darmen gaven, ende daer by seyden, *'tsal u niet quetsen.* De Heeren van Hollandt willen aen haer Ho: Mo: of aen de andere Provintien in't minste gheen wet voor-schrijven; believt haer de 31. ende 12. Compagnien, die Hollandt af-gewesen heeft, gelijck Gelderlant ende Over-Yssel deden in't Jaer 1623. weder aen te houden; Hollant wilt of kan't niet beletten; maer men twijffelt seer of de Heeren Gedeputeerde vande andere Provintien last hebben om haer Principalen daer mede te beswaren. Ja men weet dat niet een vande afgewesene Capiteyns, niet een van haer Sollicitеurs een eenigh stuyver op dat bevel uyt-keert aen haer Compagnien, doch willen de andere Provintien by provisie deselve afgewesene Compagnien tot haer last nemen, ende alsoo haer quoten elck wat verhoogen ende Hollants quote, die haer al te hoogh ende al te ondragelijck is, verminderen: Hollandt sal't seer lief ende aengenaem sijn: sullende ondertusschen niet na-laten effectivelijck de handt daer aen te houden dat de vorighe Militie wel gemonstert, prompt betaelt, ende soo compleet gehouden worden, datmen bevinden sal meer effective Soldaten op de Frontieren in Garnisoenen te zijn, alsser waren voor dese afwijsinge: want het is bekent dat de meeste Fransche, Engelsche ende Schotsche Compagnien geen 25. man sterck sijn; men is wel verseeckert, dat de andere Provintien (alsoo weynigh als Hollandt) gheen vrient sijn van disordre, verquistinghe van gelt ('twelck uyt het sweet ende bloedt vande arme gemeente wort getrocken) van onnoodige beswarenis, ende dat, in plaets van scheuringe, de andere Provintien haer genomen resolutie, *van te casseren de vijf ende vijftigh Compagnien* oock wel haest sullen in't werck stellen: ghelijck voor desen dickwils ende noch dese winter geschiet is met de reductie van seeckere *twintigh man* van sommighe Compagnien.

Het 32. Artikel der Instructie vande Raedt van Staten, daer van inde voorgaende aenmerckinge wert gemeldt.

ENde verstaen de Staten Generael voornoemt, dat tot conservatie van't Recht vande Vereenighde Landen in't generael ende particulier syluyden van hun, met dese instructie ofte instellinghe van Regeringe ende Raedt van Staten, *niet en abdiceren het Recht ende macht omme by de Staten Generael ende den Staten vande Provintien in't particulier elck soo veel hen aengaet by tijde van noodt, ofte als de saecken vande Landen sulcx sullen vereysschen, selfs ordre tot dienste vande Lande*, inde saecke by hen-luyden ter dispositie van den voorsz Raedt gestelt, te mogen stellen, ende executeren by directie vande saken vander Oorlogh

te

te water ende te Lande met alle 'tgeene daer aenkleeft, ende namentlijck mede het doen vande Monsteringe, houden vande discipline, militaire straffe van alle excessen ende in alle andere saecken, verstaen oock dat alle saecken den Staet, Politie ende Justitie vande voorsz Landen, Steden, ende Leden van dien in't generael ende particulier aengaende, ter dispositie van den Raedt niet expresselijck gestelt sullen blijven ter *dispositie vande Staten Generael*, den Staten vande particuliere Provintien den Magistraten vande Steden ende andere Wettelijcke Overigheden elck in haer reguardt.

Tusschen den Heer van Aerts-bergen ende de Borgemeester de Witte tot Dorth vielen enige aenstotelijcke woorden: daer van hier na gesept wort in de deductie van die van Amsterdam op de Propositie van Sijn Hoogheyt van den 30. July. Echter is de resolutie ende antwoort niet geweest als Generael ende by monde; dat sy aenstaende naeste Vergaderinge souden in brengen haer advijs volgens Unie ende ordre van't Landt, ende alles contribueren wat tot ruste ende welstant van den Staet soude strecken. Van daer togen sy op Gorckom: alwaer gelijck tot Schoonhoven wiert geresolveert Conform de Propositie. Tot Goude hadden-se eerst resolutie ghenomen geen audientie in de vroetschap te geven. Doch Sijn Hoogheydt daer komende heeft een ende ander tot sich ontboden ende soo doende de meeste stemmen gekregen. Doch is haer verklaring oock Generael ende by monde geweest.

Tot Goude quamen by Sijn Hoogheyt de Heeren van Waveren ende Hasselaer van wegen Amsterdam. Wat aldaer tusschen haer gepasseert is salmen sien in de voorgemelte Propositie van Sijn Hoogheyt van den 30. July/ ende antwoordt der Heeren van Amsterdam daer op gedaen.

In den Briel ende tot Rotterdam (derwaerts alreede van te voren waren gesonden lieden om de voornaemste t'intimideren of te verlocken deur beloften) sijn sy nae begeerte geadmitteert tot audientie inde vroetschap/ ende hebben antwoort na begeert ontfangen/ edoch oock by monde/ende relatijf tottot gene sy op de vergadering van Staten souden inbrengen. Maer tot Schiedam hadden simpelijck gesept te sullen ten dagvaert in brengen wat haer Stadts advijs was. Soo dat Sijn Hoogheyt aldaer geen satisfactie kreegh geen difrayement heeft willen aennemen noch de maeltijdt doen. Tot Delft desgelijcx alwaer aen Sijn Hoogheyt wel; Maer niet aende andere Gecommitteerde hebben willen in de Vroetschap audientie geven; oock geen billetering aende Suite: dies Sijn Hoogheyt ende de andere sijn terstont deur getrocken/ ende in den Hage gekeert.

Saters-

Saterdagh den 18. togen sy op Alckmaer: alwaer 'sanderendaegs het Nachtmael gecelebreert wordende Sijn Hoogheyt, mede genoodigt/ heeft gecommuniceert met Graef Hendrick: daer na met d'andere inde vroedtschap audientie hebbende heeft goet / doch oock al by monde ende generael antwoordt gekregen desgelijcx tot Hoorn, Enckhuysen, ende de kleyne Steden; over al met de Borgerye in Wapenen ontfangen ende met alle respect bejegent wordende. Maer die van Medenblijck quamen van self aenbrengen haer resolutie dilatair ende Generael / biddende dat Sijn Hoogheyt niet wilde de moeyte nemen van te gaen tot haer Stadt / om de quade weghen, ende dat sy weynigh ghelegentheyt hadden, om naer eysch ende weerdicheyt Sijn Hoogheydt te tracteeren. Tot Edam quamen wederom twee Gecommitteerde/de Heeren Geelvinck ende Spiegel van wegen Amsterdam Sijn Hoogheyt begroeten/gelijck in't antwoort van die van Amsterdam op Sijn Hoogheyts Propositie namaels gedaen/ sal te sien sijn.

Tot Amsterdam is Sijn Hoogheydt gelijck over al met alle mogelijcke eere ende respect ontfangen; ende wat aldaer wijders gepasseert is sal men desgelijcx vinden in den Gemelden antwoort.

De Magistraet hadde laten toebereyden een kostelijck banquet om Sijn Hoogheydt te tracteren. Maer deselve heeftet geexcuseert / ende geperst wordende/ oock/ of ten minsten een dronck te doen/seyde om met elckanderen t'eeten ende te drincken souden wy beter vrienden moeten sijn als wy sijn.

Vrydach den 24. quam Sijn Hoogheydt tot Haerlem: alwaer desgelijcx de Magistraet heeft geweygert audientie inde Vroetschap aen de Gecommitteerde van haer Ho: Mo: alsoo dat Sijn Hoogheydt aldaer desgelijcx geen contentement ontfing. Togen Saterdagh op Leyden; alwaer 'smiddaegs aten/ ende na begeerte antwoort ontfing. Edoch al by monde / ende hebben soo wel die van Leyden als alle andere geprotesteert dit alles te sijn behoudens recht ende Privilegien derselver respective Steden. 's Avonts quamen al-te-saem weder in den Hage. By't Huys ten Deyl tusschen Leyden ende den Haegh kreeg een Page van Sijn Hoogheydt krakeel met sijn voerman; dien hy met het rappier mal a propos doot stack: latende een weduwe met een huys vol kinderen achter: 't welck oock veel praets gaf.

Men hadde genoteert dat die van Schoonhoven hadden Sijn Hoogheyt ende de Heeren Gecommitteerde kostelijcker getracteert als eenige andere; hebbende groote quantiteyt confituren/ veel kocks/ ende Pasteybackers van Utrecht laten komen. 't Welck die van d'andere Steden

den te bzeemder dacht / om dat de kleinicheyt van haer Stadt soo wel bekent was / self deur haer eygen klachten hebbende meermael deur haer Gecommitteerde ten dachvaert gedaen klagen; ende versoucken subsidien van d'andere: ende soo ten achteren te sijn/dat sy nauwelijcx meer de macht hadden om haer Gecommitteerde ten dachvaert t'onderhouden.

Den 27. Iuny hebben de Heeren haer Ho: Mo: Gecommitteerde gedaen volgende Rapport.

Hoogh Mogende Heeren.

SYnde by u Ho: Mo: den 5. ende 6. Juny deser loopende Maent ghedecreteert een seer notable besendinge aende Steden ende Leden vande Provintie van Hollant ende West-Vrieslant, ende tot dien eynde versocht sijn HOOGHEYT ende Gecommitteerde de Heeren van *Aertsbergen, Marignant, Renswoude ende Clant*, uytte Vergaderinge van haer Ho: Mo: ende de Heeren van *Asperen, Lucas, ende Tresorier Brasser* uyt den Raedt van State, om de Steden voorsz met alle bedenckelijcke redenen ende mogelijcke middelen van inductie te persuadeeren ende bewegen, dat sy willen desisteeren van alle separate Cassatie verminderinghe ende veranderinghe van 'sLandts Krijgsvolck ende vervolghens haer voegen met d'eenparigheydt van d'andere ses consenterende Provintien, hebben sijn HOOGHEYT ende de Heeren Gecommitteerde tot verrichtinge van 'tgeene u Ho: Mo: hadden geresolveert, haer gedisponeert om volgenden dach wesende den 7. Iuny te reysen op *Dordrecht*, ende ondertusschen gheconcipieert een schriftelijcke Propositie bekleet met goede Redenen ende Motiven daer toe tenderende, *dat de Steden als mede Leden van d'Unie wesende, mochten verklaren te willen onverbreeckelijck verblyven by d'Unie, vast houden d'ondenicheyt dus langhe eendrachtelijck tusschen de Bontgenooten ghemainteneert, ende tot dien eynde helpen continueren de betalinge vande afghewesene Compagnien ende alsoo repareeren, 'tgene gedaen is tegens d'Unie door affsonderlijcke cassatie ende reductie.*

Ten tweeden, dat deselve haer wilden voegen met de 6. andere *in den Staet van Oorloge* consenteerende Provintien ende door haer Gecommitteerden ter dagvaert gaende, de daer toe noodige resolutie helpen nemen ende doen inbrengen, naer ouder gewoonte: ende by soo verre eenige differenten den Staet van Oorloge aengaende tusschen de Provintien over mochten blijven dat

E deselve

deselve Steden willen helpen bevorderen dat de differenten mogen worden gesubmitteert ende getermineert volgens d'Unie

Ende eyntelijck dat ordre gestelt moge werden sonder uytstel tot *Provintiale betalinge* van het gelicentieerde ende gereduceerde Krijgsvolck, om voor te komen de ongelegentheyt die daer uyt souden mogen komen t'ontstaen, alles breder uytgedruckt in de schriftelijcke aen haer overgeleverde Propositie.

De redenen ende middelen van inductie sijn by monde ende by geschrifte geadjusteert geweest, ende soodanich geappliceert ende uytgesproocken als *Sijn* HOOGHEYT ende de Heeren Gecommitteerden geoordeelt hadden naer gelegentheyt van saecken ende plaetsen vereyscht te werden, werdende sommige Steden ende Leden van dese Provintie bedanckt van hare goede Officieren ende intentie betoont tot Conservatie van d'Unie ende goede eenigheyt ende ordre van regieringe ende versocht daer by standvastich te willen blijven, andere breder geinformeert vande swaricheyt, Confusie, ende onheyl die te besorgen stonden uyt de separate cassatie ende reductie van Krijgsvolck onder gemeenen Eet van alle de Bontgenoten staende, ende alsulcx versocht te helpen repareren 'tgene tegens d'Unie is geschiet, in gevolge van het 23. Articul. Waer by verklaert wort voor *nul* ende *onwaerden* 'tgene tegens d'Unie wert gedaen, met verbandt van alle particuliere Provintien, Steden ende Leden van dien Persoonen ende goederen tot reparatie van alle attentaten die by yemant ter contrarie gedaen mochten worden.

Ende is niet alleen aengewesen dat het oordeel vande ses consenterende Provintien gesterckt met het advijs van *Sijn* HOOGHEYT als Capiteyn Generael deser Vereenigde Nederlanden, maer oock van *Sijn* EXELLENTIE Stadthouder ende de Edele Mogende Heeren Raden van Staten dat dese *precipetante separate Cassatie ende verminderinghe van 'sLants Krijgsvolck* geordineert by d'Edele Mogende Heeren Staten van Hollandt den 4. deser lopende maent op resolutie by pluraliteyt van stemmen genomen, *is niet alleen een contraventie tegens d'Unie*, maer oock uyt het eygen oordeel ende gevoelen van de Heere Staten van Hollant sulcx, als het selve bekent gemaeckt ende ter Generaliteyt is ingebracht geweest annis 1623. 1626. 1642. daer van't bewijs van de Extracten gelesen sijn.

Sijn HOOGHEYT ende de Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden hebben hier inne geprocedeert met alle Circumspectie ende diligentie die doenlijck is geweest om alle de steden van Hollant van u Ho: Mo: goede intentie wel t'informeeren ten eynde de Gecommitteerde uyt de respective Steden op den dachvaert te senden wel moghen werden geinstrueert ende geauthoriseert. Ende hebben bevonden dat haer Officieren niet over al even aengenaem sijn

ghe-

geweest, wesende *Sijn* HOOGHEYT in alle de Steden uytgesondert *Medenblijck*, alwaer deselve niet geweest is, met alle eere ontfangen, den toeloop acclamatie van't gemeene volck met verwillekomen ende Valediceren is seer groot geweest, ende alsulcx over-al gespeurt geworden respect ende Liefde yegens *Sijn* HOOGHEYT. De devoiren vande Heeren haer Ho: Mo: Gedepteerden sijn by eenige Steden wel op genomen, by de welcke niet alleen *Sijn* HOOGHEYT maer oock de Heeren Gedeputeerde voorsz bedanckt sijn geworden, van de goede voorsorge die deselve ten dienste van't Landt dragen.

Eenige van de Steden als *Haerlem, Delft, Amsterdam* ende *Medenblijck* hebben geweygert aen *Sijn* HOOGHEYT ende Heeren Gedeputeerden van haer Ho: Mo: audientie te verleenen in voegen als die versocht was.

Alle de andere Steden hebben op't versouck by *Sijn* HOOGHEYT gedaen de Vroetschappen doen vergaderen, de Propositie aengehoort ende antwoort gegeven, vermengende daer by eenige Steden Lecture van schriftelijcke annotatie ende oock eenige weynige protest *de non prajudicando*, waerop by de Heeren Gedeputeerde van haer Ho: Mo: redenen ende exempelen by gebracht sijn geweest, om de Leden te overtuygen dat het selve onnodich ende ongefundeert was.

d'Antwoorden van de Steden is geweest divers d'een van d'andere, sommige Vroetschappen hebben verklaert, *Eeuwig, heyliglijck, ende onverbreeckelijck te willen verblijven by d'Unie*, eenige andere hebben dit poinct *voorby* gegaen, of *soberlijck* aengeroert, op de vordere pointen raeckende den Staet van Oorloge ende Jngredienten van dien met de versochte provisionele betalinge van het gelicentieerde gereduceerde Chrijgsvolck hebben eenige Steden verklaringe *tot genoeginge* gedaen, waer over deselve bedanckt sijn geworden, andere de saecke gerenvoyeert tot laste ende authorisatie die sy souden geven aen haer Gecommitteerde gaende op d'uytgeschreven dachvaert, waeromme alle deselve Steden serieuselijck versocht ende vermaent sijn geworden, om de pointen aen de gesamentlijcke Steden voorgedragen, wel te willen behartigen, ende specialijck dat van *d'Unie ende eenigheyt* onder de Provintien te houden, op dat eenmael de differenten aengaende den Staet van Oorloge aen een sijdt mogen werden geleght, de goede eenigheyt ende oude ordre van Regieringe soo wel in tijden van Vrede als Oorloge onderhouden ende voorts Consenten ter Generaliteyt ingebracht mogen werden, op dat den Staet van Oorloge ende 'tgeen daer van dependeert, alsoo niet mogelijck is den Staet van't Lant sonder Staet van Oorloge buyten Confusie ende disordre te houden.

'tWelck ter presentie van Sijn Hoogheyt ende Raedt van Staten eerst mondeling gedaen / daer na schriftelijck overgegeven sijnde / soo is nae

voorgaende deliberatie ende ingenomen advijs van den welgemelten Raet goet gevonden ende verstaen/ sijn Hoochgemelte Hoogheydt mits-desen op het alderhoochste ende serieuste te bedancken / over ende ter sake vande over groote moeyte ende voorsorge die deselve geliefst hadde te nemen ende doen in dese hoochwichtige saecke als de ruste van desen Staet betreffende / gelijck oock hooglijck ende ernstelijck mits dien bedanckt wierden de op-Gemelte Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerde als oock de Heeren Gecommitteerde uyt den meer-wel-Gemelten Raet van State / over ende ter saecke van hun respective devoiren ende Officieren in de voorsz besendinge gecontribueert / betrouwende haer Ho: Mo: dat Godt de Heer Almachtich de voornoemde besendinge sulcx soude willen segenen / dat daer door de respective Provintien tot onderlinge eenparicheyt ende eenigheyt mochten worden gebracht ende daer by tot allen tijden geconserveert. Ende is dese Conclusie geformeert door de Heer van Rijnhuysen. De extraordinaris ende ordinaris Gecommitteerde van Hollant verklaerden op voor-Gemelte rapport ende aenkleven van dien niet te hebben geadviseert / maer aengenomen het gedaen rapport aen haer Heeren Principalen te sullen overbrengen. Sijn Hoogheyt heeft aen haer Ho: Mo: gecommuniceert/ dat geduyrende de besendinge aende Staten van Hollant ende West-Vrieslant / hem eenige saecken in't bysonder waren voorgevallen / daer van hy gemeynt was by gelegentheyt aen haer Ho: Mo: nadere openinge te doen; over welcke Communicatie sijn meer hoogh-gemelte Hoogheydt wert bedanckt / ende verklaert dat haer Ho: Mo: de voornoemde nadere openinge souden ontfangen soo wanneer als het deselve believen soude sulcx te doen: de Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van Hollant hebben hier op gerepeteert de verklaringe te voor gedaen.

Ondertusschen waren oock weder by een gekomen de Heeren Staten van Hollant: meest op de Materie van dese besendinge / inbrengende ende rapporterende een yeder wat in de haren gepasseert ende haer bejegent was; ende voort onder elckander arbeydende / tot onderlinge vordere eenigheydt ende stantvastigheyt om staende te houden haer den 4. Juny gedane afwijsinge of Cassatie van krijgsvolck.

By deselve wiert onder andere oppet papier gebracht volgende concept van nieuwe quoten onder de Provintien: alsoo alle de andere tonden soo rijck ende op haer voordeel te sijn / dat sy tot de Menage / daer toe Hollant gedwongen was / niet wilden verstaen.

Oude

Oudt				Nieuw		
5	12	3	Gelderlandt	7	0	0
58	6	$2\frac{1}{4}$	Hollandt	42	0	0
9	3	8	Zeelandt	13	0	0
5	16	$7\frac{1}{2}$	Utrecht	8	0	0
11	13	$2\frac{1}{3}$	Vrieslandt	17	0	0
3	11	5	Over-Yssel	5	0	0
5	16	$7\frac{1}{2}$	Stadt ende Lande	8	0	0
100	0	0		100	0	0

Den 24. Junij hebben haer Ho: Mo: wederom ghedaen eene besendinge deur de Heeren van Aertsbergen, Marignant, Renswoude, Grovesteyns, Mulart, ende Clant aende Vergaderinghe van Hollandt; om deselve al-noch te bewegen tot het geene wat haer deur de vorige besendinge inde Steden was voor-gehouden/ waer op/ na gewoonte sy geantwoort hebben/ te sullen delibereeren/ ende haer resolutie te syner tijdt in-brengen.

In gevolge van 'tgene Sijn Hoogheydt by't rapport van den 27. deses hadde gesprooken van naerder opening/ soo heeft hy Donderdagh den 30. deses/ geaccompaigneert ende ingehaelt deur de Heeren Edelen/ ter Vergadering der Staten van Hollandt gedaen navolgende Propositie: diemen uyt den stijl wel konde mercken ende namaels heeft bevonden ingestelt te syn deur de Griffier Musch.

Edele ende Mogende Heeren.

NA dat by de respective Provintien ingebracht sijn geweest ter Generaliteyt der selver Provintiale advijsen op't stuck van den Staet van Oorloge met den gevolge ende aenkleven van dien, ende dat daer uyt bevonden is geweest

voorgaende deliberatie ende ingenomen advijs van den welgemelten Raet goet gevonden ende verstaen/ sijn Hoochgemelte Hoogheydt mitsdesen op het alderhoochste ende serieuste te bedancken / over ende ter sake vande over groote moeyte ende voorsorge die deselve geliest hadde te nemen ende doen in dese hoochwichtige saecke als de ruste van desen Staet betreffende / gelijck oock hooglijck ende ernstelijck mits dien bedanckt wierden de op-Gemelte Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerde als oock de Heeren Gecommitteerde uyt den meer-wel-Gemelten Raet van State / over ende ter saecke van hun respective devoiren ende Officieren in de voorsz besendinge gecontribueert / betrouwende haer Ho: Mo: dat Godt de Heer Almachtich de voornoemde besendinge sulcx soude willen segenen / dat daer door de respective Provintien tot onderlinge eenparicheyt ende eenigheyt mochten worden gebracht ende daer by tot allen tijden geconserveert. Ende is dese Conclusie geformeert door de Heer van Rijnhuysen. De extraordinaris ende ordinaris Gecommitteerde van Hollant verklaerden op voor-Gemelte rapport ende aenkleven van dien niet te hebben geadviseert / maer aengenomen het gedaen rapport aen haer Heeren Principalen te sullen overbrengen. Sijn Hoogheyt heeft aen haer Ho: Mo: gecommuniceert/ dat geduyrende de besendinge aende Staten van Hollant ende West-Vrieslant / hem eenige saecken in't bysonder waren voorgevallen / daer van hy gemeynt was by gelegentheyt aen haer Ho: Mo: nadere openinge te doen; over welcke Communicatie sijn meer hoogh-gemelte Hoogheydt wert bedanckt / ende verklaert dat haer Ho: Mo: de voornoemde nadere openinge souden ontfangen soo wanneer als het deselve believen soude sulcx te doen: de Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van Hollant hebben hier op gerepeteert de verklaringe te voor gedaen.

Ondertusschen waren oock weder by een gekomen de Heeren Staten van Hollant: meest op de Materie van dese besendinge / inbrengende ende rapporterende een yeder wat in de haren gepasseert ende haer bejegent was; ende voort onder elckander arbeydende / tot onderlinge vordere eenigheydt ende standvastigheyt om staende te houden haer den 4. Juny gedane afwijsinge of Cassatie van krijghsvolck.

By deselve wiert onder andere oppet papier gebracht volgende concept van nieuwe quoten onder de Provintien: alsoo alle de andere toonden soo rijck ende op haer voordeel te sijn / dat sy tot de Menage / daer toe Hollant gedwongen was / niet wilden verstaen.

Oude

Oudt				Nieuw		
5	12	3	Gelderlandt	7	0	0
58	6	2½	Hollandt	42	0	0
9	3	8	Zeelandt	13	0	0
5	16	7½	Utrecht	8	0	0
11	13	2½	Vrieslandt	17	0	0
3	11	5	Over-Yssel	5	0	0
5	16	7½	Stadt ende Lande	8	0	0
100	0	0		100	0	0

Den 24. Junij hebben haer Ho: Mo: wederom ghedaen eene besendinge deur de Heeren van Aertsbergen, Marignant, Renswoude, Grovesteyns, Mulart, ende Clant aende Vergaderinghe van Hollandt; om deselve al-noch te bewegen tot het geene wat haer deur de vorige besendinge inde Steden was voor-gehouden/ waer op/ na gewoonte sy geantwoort hebben/ te sullen delibereren/ ende haer resolutie te sijner tijdt in-brengen.

In gevolge van 'tgene Sijn Hoogheydt by't rapport van den 27. deses hadde gesprooken van naerder opening/ soo heeft hy Donderdagh den 30. deses/ geaccompaigneert ende ingehaelt deur de Heeren Edelen/ ter Vergadering der Staten van Hollandt gedaen navolgende Propositie: diemen uyt den stijl wel konde mercken ende namaels heeft bevonden ingestelt te sijn deur de Griffier Musch.

Edele ende Mogende Heeren.

NA dat by de respective Provintien ingebracht sijn geweest ter Generaliteyt der selver Provintiale advijsen op't stuck van den Staet van Oorloge met den gevolge ende aenkleven van dien, ende dat daer uyt bevonden is geweest

weest dat de ses andere Provintien daer in ten deele van U. E. Mo: waren dis-creperende, hadden wy, *Sijn* EXELLENTIE Stadthonder ende den Raet van State geerne gesien dat de opgemelte Provintien malkanderen onderlinge diesaengaende hadden konnen verstaen, ende is oock daer toe aenleydinge gegeven; maer 'theeft U. E. Mo: belieft sulcx te proeterieren ende door't subijt scheyden van derselver jongste Staets-gewijse Vergaderinge voor te nemen eenige separate Licentieringe ende Reductie van s'Lants Krijgsvolck, soo te Paerde als te voet, oock deselve in't werck te stellen, waer over de Ho:Mo: Heeren Staten Generael onder andere debvoiren genootsaect sijn geworden te decreteren een seer notable besendinge aen alle de Steden ende Leden van U.E. Mo: Provintie, om deselve met alle bedenckelicke redenen te bewegen tot naedere resumptie van't voorsz geheele werck, ende dat sy haer dienvolgens souden willen onthouden van alle *separate Cassatie ende verminderinge* ofte *veranderinge* van't voorsz Krijgsvolck, als wesende in dienst ende eedt vande Generaliteyt, ende 'tgene ter contrarie van dien souden mogen sijn voorgenomen, laten varen, op dat alle eendracht, rust ende noodige onderlinge eenicheyt onder soo oude ende vertrouwde Bontgenooten mocht werden geconserveert, ende in't tegendeel geweert, ende te gemoet getreden alle 'tgene, dat contrarie van dien, boven vermoeden soude mogen volgen.

In welcke goede ende oprechte intentie wy ons persoon inde voornoemde besendinge mede hebben laten employeren, ende daer toe getreden wesende, hebben wy ons inde meer-genoemde besendinge eerst gevonden binnen de Stede *Dordrecht*, ende sijn van daer vertrocken naer de Stadt *Gornichem* in consideratie vande viciniteyt van die plaetsen.

Ende sijn ons inde selve Stadt komen vinden de Heeren *Oetgens ende Hasselaer* versien met Creditiven vande Achtbare Heeren Burgemeesters ende Raet der Stede Amsterdam, ende hebben de gemelte twee Heeren ons *tegens alle verwachtinge* iterativelijck ende klaerlijck aengeseyt, *dat sy ons, noch oock de andere Heeren, de voornoemde besendinge oock bekledende, binnen de voornoemde Stadt Amsterdam niet in en souden laten.*

Hier op is noch verder gevolcht, dat de Heeren *Geelvinck* ende *Spiegel*, geaccompagneert met een Secretaris ons sijn komen vinden tot *Edam*, versouckende, *dat wy de bovengenoemde Stede Amsterdam niet en souden willen aendoen, maer deselve voorby passeren.*

Op dat de Magistraet derselver Stede niet genootsaeckt en soude werden yetwes te doen, dat ons miscontentement soude konnen geven.

Doch dies niet tegenstaende, sijn wy met alle de andere Heeren vande meer-genoemde Besendinge binnen de meer-genoemde Stede *Amsterdam* gekomen.

Alwaer

Alwaer de Heeren Burgemeesteren ons, voor ons persoon hebben verwillekomt, met verklaringhe van ons, als Stadthouder, te ontfanghen, oock vervolgens eenige demonstratie van uyterlijcke eere gedaen.

Maer versocht wesende, *om ons, als oock aende andere Heeren te willen verleenen audientie in den vollen Raedt der meer-genoemde Stede*, *hebben sulcx geweygert.*

Waer naer by ons in qualité als Stadhouder over U. E. Mog: Provintie versocht wesende audientie inden voornoemden vollen Raedt.

Op een poinct daer van wy hun tot der selver meerder contentement preallable openinge hadden gedaen.

Hebben ons voor-genoemde versouck in deliberatie vanden vollen Raedt geleydt.

Ende sijn de Heeren Burgemeesteren vergeselschapt met eenighe Heeren uyt de Magistraet der meer-genoemde Stede Amsterdam, des anderendaeghs ons komen vinden ende verklaert de *Audientie in qualité als Stadthouder niet te konnen accorderen.*

Welcke proceduren verre verscheelen van die vande andere Steden van U. E. Mog: Provintie die alle binnen hun ressort ofte daer buyten respective ons als Stadthouder vrundelijck hebben ghepresenteert ende aen-geboden audientie.

Dies wy ons des te meer ten hooghsten beswaert ende gegraveert vinden by de boven-genoemde aenseggingе ende weygeringe respective, van wegen de Stede Amsterdam gedaen, *als strijdende tegens onse digniteyt ende respect*; mitsgaders tegen den *Staet ende Hoogheyt van dese Provintie*, die ons met de qualiteyt ende Charge van *Stadthouder* hebben bekleedt, streckende mede notorelijck tot ons *Persoons kleynachtinge ende vilipendie*, behalven dat het is een *ongebruyck* oyt ofte oyt ten regarde van onse Predecesseuren in Charge niet gepleegt: ende over sulcx hebben wy noodigh geacht U. E. Mog: tegenwoordigh Staets-gewijse vergadert wesende, alle het selve mitsdesen bekent te maken, oock te versoucken ende desireren dat U. E. Mog: die vande opgemelte Regieringe der meer-genoemde Stede Amsterdam daer toe willen disponeren, oock houden, *ons dies aengaende te doen behoorlijcke reparatie ende satisfactie.* Vertrouwende dat U. E. Mog: hier op ten spoedighsten sullen willen delibereren ende oock resolveren. In 'sGraven-Hage den 30. Iunij 1650.

Ende was ondertekent

G. P. d'Orange.

Men

MEn remarqueerde als Sijn Hoogheyt noemde de Stadt Amsterdam, dat hy sulcx dede met eene beweginge ende verheffinge van Stemme / edoch daer na weder met seedichept spreeckende/die van Amsterdam hebben daer van versocht Copie/ende namaels ingebracht een antwoort; 'twelck op sijn tijdt sal volgen.

Die van Hollant hebben Gecommitteert een uyt de Heeren Edele, de vijf voorsitten de Steden van Zuyt-Hollandt als Dorth, Haerlem, Delft, Leyden, Amsterdam, ende die van't Noorder-quartier Alckmaer, Hoorn, Enckhuysen, om t'examineren het geheele stuck vande opgemelte besendinge ende aenkleven van dien / bevonden deselve te bestaen in drie Leden; als eerstelijck wat soude dienen te werden gedaen ten aensien vande formaliteyten gevallen ontrent de Gemelte besendinge.

Ten Tweeden, watter was te oordeelen vande substantie inde voordesen gestelde Propositie / in de Hollantsche Steden gedaen.

Ten Derden, wat ten meesten dienste van den Lande soude dienen te werden gedaen / roerende de discontinuatie van betalinge van eenige Militie / by ofte van wegen hare Ed: Groot Mog: in't werck gestelt.

Wat het eerste point aenginck / te weten de formaliteyten voorengeroert / was het advijs vande opgemelte Leden.

Dat by resolutie van haer Ed: Gro: Mo: de bewuste besendinge metten gevolge van dien / als buyten exempel ende tegen ordre ende forme van Regieringe diende te werden geimprobeert.

Ende van gelijcken by resolutie vast gestelt / dat de Steden deser Provintie in't toekomende soodanighen besendinge niet en souden hebben te defereren / ofte inden heuren t'admitteeren.

Ende wat aen-ginck het tweede point / te weten de substantie inde bewuste Propositie begrepen.

Dat bevonden wiert daer in uyt verschepde respecten abusive positien te sijn gebruyckt.

Voor eerst ten aensien dat in't begin van deselve wert geseyt dat de affonderlijcke Cassatie ende reductie van 'sLants Militie, by haer Ed: Gro: Mo: was ondernomen sonder voorgaende communicatie van haer Bontgenoten, daer nochtans meer als notoir was / datmen niet alleen een geruymen tijt / jae eenige maenden achter den anderen besich was geweest / om d'intentie van haer Ed: Gro: Mo: het voorsz subject raeckende / de Provintien kennelijck te maecken / maer oock om deselve door alle mogelijcke middelen tot eenparichept met haer Ed: Gro: Mo: te disponeren / dat daer van de registers ter Generalitept alleenthalven waer men die oock open slaet / genoechsame getuychenisse konden

den geven / als sonderlinge in Januario / Martio / April / May / ende noch den 3. Juny lestleden te sien was / benevens oock de brieven aen alle de Provintien geschreven al in December lestleden / van alle het welcke de meerder particulieriteyten datelijcken / des noot sijnde souden konnen werden aengewesen.

Gelijck mede nergens (seyden sy) vast en konde werden gemaeckt / dat by de Propositie tot inleydinge wert verhaelt / dattet opperste Commandement van aen-neminge, afdanckinge, ofte reductie van Krijgsvolck alleen aenden Raet van State was gedefereert; dat noch by de Instructie van den selven Rade / nochte by de Unie noch eenige resolutie van regeringe bevonden wert / aen den opgemelten Raet sulcx opt overgegeven te sijn / maer dat in tegendeel van dien by het eerste Articul van d'Unie ende in het 32. Artikel vande Instructie vanden Raet van State klaerlijck gesien wert sulcx aen de Provintien te sijn geresolveert.

Gelijck mede sonder gront in't vervolg vande voorsz Propositie wert geseyt dat de verminderinge vande Militie by haer Ed: Gro: Mo: gedaen soude wesen een verbreeckinge ofte dissolutie vande Unie, dewijle sulcx uyt de Articulen vande opgemelte Unie niet en kan werden ghesloten / ende dat oock de Articulen van de selve Unie in de by-lagen van de gedachte Propositie aengeroert daer toe geensints applicapel werden bevonden.

Wyders (behalven dat het stuck vande Religie haetelijck aldaer wert ingebracht / die haer Ed: Gro: Mo: soo wel als de andere Provintien / in de hooghste recommandatie waren hebbende) dat aldaer qualijck geseyt wiert / dat de verminderinge van lasten by haer Ed: Gro: Mo: gedaen een ongehoorden ende nieuwen toeval soude wesen daer de geheele Regieringe genoegh bekent was wat andere Provintien diens halven hadden ondernomen te doen: ende in specie wat Wtrecht in't heetste van den Oorlogh heeft gedaen / haer ontreckende ende haer Contributien weygerende ten aensien van't geheele werck vande Cust-schepen, sijnde in effect het Leger ter Zee, het principaelste steunsel vande Steden; gelijck oock Vrieslant en oock de andere dienthalven van tijt tot tijt by defecteurs waren gevallen / 'twas oock bekent / seyden sy / wat Vrieslant had gedaen ten aensien vande Compagnie van West-Indien, die saecke tot heden toe gants ende alle abandonnerende, niet tegenstaende het maintien van deselve / is de oorsaecke ende oock de vaste guarantie vande lang verwachten ende diergekochten Vrede / ende waer door de macht van den Koninck van Spagnien best kan werden ingetoomt.

Gelijck oock in specie de verminderinge vande Militie by verscheyden Provintien voor desen is ondernomen geweest.

Was 't voorder advijs vande opgemelte Leden / dat d'Improbatoire resolutie van haer Ed: Gro: Mo: boven geroert ter Generaliteyt sonde dienen te werden genotificeert ende ten registre aldaer aengeteyckent.

Ende van gelijcken dat mede aldaer formeele verklaringe diende te werden gedaen ende geregistreert / dat in het toekomende de Steden deser Provintie soodanige besendinge in den heuren niet en souden konnen admitteren ofte toestaen, ende dat daerom serieuse aenmaninge diende te werden gedaen / ten eynde de Provintien na desen tot soodanigen besendinge geen gront en souden leggen / ofte opt ondernemen deselve te decerneren / om redenen daer toe naerder te voegen.

Dat voorder ter Generaliteyt diende te werden gededuceert dat by de ingredienten vande gedane Propositie in verscheyden respecten abusive positiven waren gestelt, met aenwysinge als boven kortelijck is gestelt / ende met meerder particulariteyten konde werden gedaen.

Eyndelijck dat aen alle de Provintien serieuse ende wel geraisonneerde brieven dienden te werden geschreven / ende aen deselve omstandelijck kennelijck gemaeckt de reden ende Motiven / waerom de voorsz besendinge by resolutie van haer Ed: Gro: Mo: was geimprobeert ende voort toekomende niet annemelijck by de Steden deser Provintie was verklaert te wesen / met deductie / hoe menighvuldighe Devoiren ende presentatien / vriendelijcke ende serieuse aenmaningen ter Generaliteyt iterativelijck selfs ten by-wesen van Sijn Hoogheyt Sijne Exellentie Stadthouder / ende den Raedt van Staten waren gedaen / omme de Provintien ter goeder intentie van haer Ed: Gro: Mo: te disponeren / met verklaringe dat haer Ed: Gro: Mo: noyt ander oogmerck ende voornemen hadden gehadt / als den Staet na gelegentheyt des tijts eeniger maten t'ontlasten ende niet-te-min competent getal van Krijgsvolck tot verseeckerheyt vande selve aen te houden / ende onderdien het oude vertroude Bontgenootschap allenthalven vast te houden ende meer en meer te cultiveren.

Dat in desen allen de Persoon van Sijn Hoogheyt ende respect van deselve aller wegen diende te werden geconserveert ende gemainteneert ende dat sulcke intentie van haer Ed: Gro: Mo: aen hooghgedachte Sijn Hoogheyt formelijcken diende te werden genotificeert.

Op het 3. point was 't advijs dat Sijn Hoogheyt door den Raet Pensionaris van wegen haer Ed: Gro: Mo: soude werden begroet ende versocht na desselfs hooghwijse Consideratien ende d'innerlijcke kennisse / die welgemelte Sijn Hoogheyt van dit geheele werck was hebben-

de

de / openinge te doen van sodane voorslagen als deselve Sijn Hoogheydt oordeelde best te mogen dienen / om de Provintien tot eenparigheyt in't verminderen van de lasten van den Staet te mogen brengen / met die intentie dat de opgemelte Raet Pensionaris sijn Hoog-gemelte Hoogheyt soude mogen te verstaen geven / dat de Leden genegentheyt waren hebbende daer over met hoog-gemelte Sijn Hoogheyt in conferentie te komen om van 'tsucces van 'tgene voorsz is / rapport gedaen sijnde van vorder gedaen te mogen werden als bevonden soude worden te behooren.

Met Sijn Hoogheydt sijn daer over verscheydene conferentien gehouden; die voor eerst ende voor allen dingen begeert heeft dat Hollant soude weder intrecken 'tgemelte advijs improbatoir. Sijnde voorts by Sijn Hoogheydt geen ander of naerder voor-slagh gedaen: Maer steets gebleven by 'tgene by haer Ho: Mo: ende by den Raet voor desen was geresolveert ende vast gestelt; ende dat sonder verbreeckinge van d'Unie daer tegens by Hollandt affonderling niet konde of behoorde te werden gedaen. Seyde dat tot defensie van't Lant van nooden waren ten minsten seven ende twintig duysent man te voet/ ende drie duysent te Paerde: Datmen het geheele werck van Menage met den Raet van Staten weder soude oversien: sulcx ghedaen sijnde dat hy daer van soude rapport doen aende Provintien: ende dat ondertusschen Hollant soude continueeren de af-gewesene Compagnien te betalen.

Vrydach den 8. July is by den Raet Pensionaris Cats rapport gedaen vande Conferentie / door de Gecommitteerde Leden gehouden met Sijn Hoogheydt, om den selven te disponeren / sijne hoochwijse Consideratien te willen openen ten meesten dienste vanden Lande over 'tverminderen van de Militie en 'tgene daer ontrent is / en is dienthalven gerefereert dat nae verscheyde discoursen / ter eender en ter anderen sijden gevallen/ de meyninge en intentie van hoog-gedachte Sijn Hoogheydt was opgenomen / om ter Vergaderinge gerefereert te worden in voegen hier naer volgende.

Dat op het derde lit van't advijs ter Vergaderinge ingebracht opte besendinge / ter Generaliteyt gedeterneert aende Steden deser Provintie/ soude werden geextendeert als een besondere resolutie in haer selven bestaende / en niet gemeens hebbende met de andere Leden van't opgemelte advijs.

Dat op het vast vertrouwen / dat de Leden nae haer uytterste vermogen derselver respective Principalen souden sien te disponeeren / ten eynde het werck roerende het improberen vande besendinge aende Steden

deser Provintie / mocht werden geseponeert en daer gelaten / sonder ter Generaliteyt in-gebracht ofte anders in't werck gestelt te werden / Sijn Hoogheyt soude konnen goetvinden / dat by hare Ed: Groot Mo: Commissie soude werden gedecerneert / om met hoogst-gedachte Sijn Hoogheyt te treden in conferentie / om een advijs te formeeren ten meesten dienste vanden Lande op't verminderen vande Militie en 'tgene daer ontrent is / omme ter Vergaderinge van hare Ed: Gro: Mo: te werden ingebracht / ten eynde aldaer goet mochte werden gevonden / dat het selve als een advijs van hoogstgedachte Sijn Hoogheyt ter Generaliteyt mochte werden geopent / omme daer op met de Provintien in conferentie te treden om het opgemelte werck eyntelijck vast te stellen, en effectivelijck te voltrecken.

Dat middelertijt soude werden gecontinueert de betalinge vande afgewesen Militie / ter tijt toe de Provintien onderlinge op't voorsz subject tot eenparicheyt souden sijn gebracht.

Is wijders by den Raet Pensionaris gerefereert dat hoogst-gedachte Sijne Hoogheyt op sijn afscheyt versocht notitie gehouden te werden / dat de openinge vooren geroert by hem was gedaen volgens voorige verklaringe ende als Stadthouder vande Provintie van Hollant ende West-Vrieslant.

Op al het welcke sijnde gedelibereert / is goetgevonden / dat het leste lit van't voorsz advijs soude werden gheextendeert als een Resolutie op haer selven, en geen reflexie nemende op yet anders.

Ende wijders dat de Leden souden werden versocht ende wierden versocht by desen / van het opgemelte werck ende het gene daer ontrent was aen derselver respective Principalen generael rapport te doen / ende alle mogelijcke middelen dienthalven aen te wenden / ten eynde meer-welgemelte Heeren Principalen mochten werden gedisponeert / sodanigen yver tot het voorsz werck te brengen / dat het selve en de saken daer ontrent sijnde so mochten werden gedirigeert / dat deselve ten meesten dienste van den Lande mette beste eenparicheyt vande Provintien tot een besluyt ende uytkomste mochte werden gebracht / ende is wijders verstaen dat middelertijt door de Gecommitteerden van haer Ed: Gro: Mo: met hoogh-gedachte Sijn Hoogheyt in conferentie soude werden getreden op't verminderen vande Militie ende het gene daer ontrent was / omme dienthalven uyt te mogen brengen een voorslach / om alvoorens gehoort het advijs van de Heeren Commissarisen vorder met den voorslach / by Sijn Hoogheyt ten overstaen vande Gecommitteerden geconcipieert / gedaen te werden als bevonden soude werden te behooren.

In-

In deliberatie gebracht sijnde wat Leden met Sijn Hoogheyt in conferentie souden komen op't bewuste subject van de verminderinge van de Militie ende het gene daer ontrent was / is goet gevonden dat alvoorens door de Raet Pensionaris de resolutie / dien naermiddach geresumeert ende gearresteert / Sijn Hoogheyt soude werden gecommuniceert / mitsgaders desselfs intentie verstaen of wel-gemelte Sijn Hoogheyt 'sanderendaegs soude goedt vinden inde voorsz Conferentie te treden.

Is korts daer nae by den Raet Pensionaris rapport gedaen dat Sijn Hoogheyt, hebbende gehoort de lecture van d'opgemelte resolutie / verklaringe hadde gedaen / hem gelegen te sullen wesen op morgen mette Gecommitteerden van haer Ed: Gro: Mo: op't bewuste subject te treden in conferentie / te weten onder voorige verklaringe als Stadthouder deser Provintie / waer op sijnde gedelibereert / sijn tot de voorsz conferentie versocht ende Gecommitteert de Heeren Edelen, Mitsgaders de Heeren van Dordrecht, Haerlem, Delff, Leyden, Amsterdam, Gouda, Alkmaer, *Hoorn*, Enchuysen, ende Medenblicq, te weten uyt yeder stit een persoon / met den Raet Pensionaris.

Maer alsoo tusschen Sijn Hoogheyt ende de Leden geen eenparicheyt heeft konnen gevonden worden; soo heeft ondertusschen Sijn Hoogheyt met den Raet van State eenige dagen lang in gedurighe besoigne geweest: ende met deselve gestelt ende gevonden hebbende een voorslach van naerder Temperament / soo is't selve den vijftienden July ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: gebracht; als hier volgt.

Hoogh Mogende Heeren.

GElijck als *Sijn* HOOGHEYT *Sijn* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raedt van Staten, gedurende den Oorloge gestadighe sorge hebben gedragen voor de conservatie vanden Staet, met U. Ho: Mog: tijdelijcken voor te houden, met wat macht 'tLandt diende beschermpt te worden, alsoo hebben deselve terstont na het sluyten vande Vrede haer devoir gheacht hare sorghe te laten gaen over 'tgunt vereyscht worde tot bescherminghe van den Staet naer de constitutie van saken als doen ter tijdt, ende hebben tot dien eynde geformeert ende aen U. Ho: Mo: overgelevert den Staet van Oorloge, behelsende soodanich aental van Militie ende andere nootsaeckelijckheden, als sy oordelen dat tot Conservatie van den Staet, soo

van buyten als van binnen, noodich waren, dan hebben V. Ho: Mo: tot noch toe den voorsz Staet met eenparicheyt niet aengenomen tot leetwesen van *Sijn* HOOGHEYT *Sijn* EXELLENTIE ende den Raet van State die daer door niet anders en konnen apprehenderen als verloop van finantien ende een confusie in den Staet te meer dewijle de discrepantien van gevoelen soo quade effecten hebben voortgebracht dat daer uyt gevolcht is so gepretendeert wert affonderlijcke cassatie van Militie, dewelcke onbetaelt blijvende, daer uyt nootsaeckelijck te verwachten staet bedachte ende onbedachte swaricheden.

Daeromme *Sijne* HOOGHEYT *Sijne* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raet van State noodich geacht hebben te verschijnen in U. Ho: Mo: Vergaderinge, omme te sien of U. Ho: Mo: door rechtmatige voorslagen tot eenparigheyt van gevoelen souden konnen worden gebracht, doch alvoorens daer toe te komen so verklaren *Sijn* HOOGHEYT *Sijn* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raedt van Staten, dat sy als noch oordeelen ende verstaen dat de verseeckerheydt van den Staet, al-noch is vereyschende d'aenhoudinge van soodanig aental van Militie als in den overgeleverden Staet van Oorlogh is begrepen, ende willen oock onschuldich gehouden sijn, indien by manquement van aenhouding van genougsaem aental van Militie, den Staet van't Lant eenich onheyl quame over te komen: verklarende wijders, dat sy tot eenich nieuw voorstel alleenlijck bewogen worden door apprehentie van onheylen die sy sien dat den Staet dreygen, indien de Provintien langer oneenigh blijven, in't aennemen van een Staet van Oorloge, en insonderheyt indien men geduyrende de deliberatien daer over te vallen een gedeelte vande Militie onbetaelt laet.

Daeromme *Sijne* HOOGHEYT *Sijne* EXELLENTIE Stadthouder ende den Raet van State voor eerst souden versoucken dat de *betalinge* mach worden gecontinueert aende *Militie affonderlijck gelicentieert* soo gepretendeert wort.

Ende om vervolgens de Provintien tot eenparige resolutie soo aengaende het Licentieeren van eenige Militie als de vordere Poincten van Menage ende het arresteeren, van een Staet van Oorloge, souden *Sijne* HOOGHEYT *Sijne* EXELENTIE ende den Raet van State U. Ho: Mo: te gemoet voeren de naevolgende voorslagen der Provintien, doch onder expresse verklaringe als vooren is geschiet.

Eerstelijck dat sestien Compagnien Ruyters souden werden gelicentieert blijvende dan noch twee-en-vijftigh Compagnien en vijftigh Carabijns van *Sijne* EXELLENTIE Stadhouder, daer van thien Compagnien van Colonellen op sestich ende d'andere acht-en-dertich souden werden gereduceert van 'tse-

stich

stich op vijftig Ruyters de vordere vier souden blijven soo die nu sijn, te weten drie van *Sijn* HOOGHEYT een op hondert vijftig ende twee op hondert Ruyteren, ende die van den Heer Graef Maurits Luytenant Generael op hondert Ruyteren, ende souden alsoo gelicentieert worden dertien hondert ende veertich Ruyteren, ende in dienst blijven drie duysent Ruyteren.

Dat de conversie van Curassiers in Harquebusiers soude mogen ghedaen worden, sulcx nochtans dat de Compagnien Guardes als een van hondert vijftich ende een van hondert Ruyteren van *Sijne* HOOGHEYT, ende de vijftich Curassiers van *Sijne* EXCELLENTIE mochten blijven, ende alle de reste werden verandert in Harquebusiers.

Dat van't Voetvolck vijf-ende-vijftich Compagnien van vijftig Coppen souden werden ghelicentieert ende noch vande twee hondert een Compagnie van seventigh Coppen te reduceren van elck vijf Coppen, sulcx dat te samen souden gelicentieert worden drie duysent seven hondert vijf-en-vijftich, ende dan noch in dienst blijven vier hondert vijftien Compagnien tot ses ende twintigh duysent drie hondert vijftien Coppen.

Welcke Militie minder is als inden Treves is aengehouden geweest, boven twee Compagnien Paerden ende dertich Compagnien te Voet by Vranckrijck onderhouden: ten welcken tijde soo veel Frontieren niet te besetten waren als die nu sedert aengewonnen sijn, ende sonder dat desen Staet oock eenige Guarantie als nu is hebbende.

Dat de Logijs-gelden in Steden daer men deselve tot noch toe heeft betaelt soude mogen vermindert worden op de helft, des de Compagnien wel ende promptelijck te betalen, als mede dat de Compagnien van alle extraordinaris lasten mogen worden ontlast.

Dat de Officieren vande Compagnien, die met de licentieringe sullen afgaen, by desen tijt van Vrede in groote ongelegentheyt worden gestelt, vele van deselve lange Jaren in verscheyden qualiteyten hebbende gedient, ende voor eerst weynich anders by der hant wetende te nemen, over sulcx redelijck sijnde deselve eenigh Pensioen te laten, namentlijck een Ritmeester twaelf hondert gulden 's Iaers; des houdende een Peert, om t'allen tijden, des noot ende by *Sijn* HOOGHEYT gelast sijnde, dienst te doen, een Capitein te Voet acht hondert gulden, een Luytenant te Peert drie hondert vijftigh gulden, een Luytenant te Voet ende een Cornet, twee hondert vijftigh gulden, ende een Vendrich twee hondert gulden 's Iaers, respectivelijck, des dat alle deselve oock des noodich sijnde onder de Colonels Compagnien van de Regimenten, of soo als *Sijn* HOOGHEYT sal goet vinden, als gereformeerde ten dienste sullen geobligeert blijven: als de voorsz Pensioenen te trecken *ad vitam* ofte soo lange dat weder in dienste van den Lande sullen wesen geavanceert, daer-

daer toe syluyden sullen wesen gehouden voor gerecommandeert endedat het Pensioen oock sal cesseren van de gene die uyt dese Landen komen te vertrecken, of metter woon of in anderen Heeren dienst, te verdeelen alle dese Pensioenen over alle de Provintien.

Dat de Gouverneurs van eenige der Notabelste ende Importantste Frontieren, die boven de goede toeversicht van sulcke plaetsen heur vertrout, moeten ter eeren aldaer huys houden, als hebbende veel aenval van passerende Personagien ende desgelijcx dat tegenwoordich haer voordeelen, van *buyten* ende *Prinsen*, die sy in den Oorloge hadden neffens heure Tractementen, komen te cesseren, dat daeromme die van *'sHartogenbosch*, *Maestricht*, *Breda*, *ende Sluys*, elck soude mogen gestelt worden op twee hondert ende vijftich gulden ter Maent, die van *Bergen op den Zoom*, *Hulst*, *ende Wesel*, elck op twee hondert gulden ter Maent, ende die van *Willemstadt*, *Clundert* &c. blijvende trecken als tot noch vijftich gulden ter Maent.

Dat de Colonellen te Paerde ende te Voet nu in dienst sijnde in goede Consideratie behooren genomen te werden, dat het meest sijn oude ende gequalificeerde Officieren, ende Persoonen die door lange goede diensten (veel in verscheyden qualiteyten groote moeyten Faligues, peryckelen in Legers ende occasien hebbende uytgestaen, ende sommige vele quetsuren gekregen) tot dese Ampten sijn geavanceert, over sulcx nu by tijt van Vrede behooren nae Meriten getracteert te worden, eenige voor desen ghetrocken hebbende vijf hondert, vier hondert, ende de minste drie hondert gulden ter Maent, dat daeromme d'aenwesende souden werden gestelt op twee hondert gulden ter Maent ende de successeuren op hondert vijftich gulden ter Maent: doch dat die te Paerde souden mogen versterven, vermits de verminderinge van Ruyterye op ses Colonellen.

Dat de *Majors te Paerde* ende de Lieutenant Colonels te Voet nu in dienst sijnde, om deselve reden van lange goede diensten elck mogen gelaten worden vijftich gulden ter Maent ende de Majors te Paerde mede versterven op ses.

Ende dat de Majors vande Regementen te Voet souden gestelt worden op twee-en-veertich gulden ter Maent.

Versouckende *Syn* HOOGHEYT, *Syn* EXELLENTIE, ende den Raet van State dat U. Ho: Mo: believen desen voorslach aen te nemen op dat men bequaem mach sijn eenen anderen Staet van Oorloge te formeren ende daer door alle andere saecken af te doen, die ondertusschen *in Statu* behooren, te blijven ende sal den Raet met Communicatie van *Syn* HOOGHEYT ende van *Syn* EXELLENTIE middelertijt voortvaren ende examineren oock letten op d'ingebrachte Provintiale advijsen, op't spoedichste den selven

Staet

Staet voorts in te stellen, alsoo sonder *Staet van Oorloge* niet mogelijck en is dat den Staet van den Lande ende de finantien in ordre ende buyten confusie kan gehouden werden.

Gedaen inden Raet van State in 's Gravenhage den 15. July 1650. was geparapheert *Hans van Wickel vt.* Onder stont ter Ordonnantie van den Raedt van State ende was geteeckent.

I. *Eyckbergh.*

't Selve gelesen sijnde heeft men daer over Sijn Hoogheyt Sijn Excellentie ende Raet van State ten hooghsten bedanckt over derselver goede voorsorge / die haer E. voorgaens voor den dienst vanden Lande hebben bewesen / ende insonderheyt omme de Provintien te conserveren in onderlinge eenicheyt / met versouck dat deselve daer in op alle voorvallende saken na haren gewoonlijcken yver wilden continueeren / voorts werden d'aenwesende Heeren Gedeputeerden vande Provintie van Hollant in haer Ho: Mo: vergaderinge versocht / dat sy den bovengemelden voorslach wilden communiceren aende Heeren hunne Principalen jegenwoordich Staets-gewijse vergadert / ende met alle goede officien 'tselfde te willen secunderen / ten eynde dat daer op ten spoedichsten een vruchtbarige resolutie mocht werden ingebracht / ende wierden de Heeren Staten vande Provintie van Hollant ondertusschen versocht / van te willen continueren in de betalinge der Militie soo te Paerde als te Voet by hun pretenselijck afgewesen; de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollant in haer Ho: Mo: Vergaderinge / hebben op de resumptie vande bovenstaende resolutie verklaert / oock laten aenteeckenen / dat sy als noch daer in niet konden consenteren.

Gedurende de Sessie van dese Vergaderinge kreeg Sijn Hoogheyt de koortse: ende te huys komende ginck te bedde leggen. De Doctoors oordeelden dattet was van dat Sijn Hoogheyt de voorgaende dag hadde sich gebaet in de Viver tot Rijswijck / sijnde een staende kout water: wiert 's anderendaegs gelaten: hielt eenige dagen daer na noch het bedde. Ende meendemen dattet de kinder-pockens waren. Seecker Notabel Lit vande Vergaderinge seyde in desen tijt: indien de Prins quam te sterven; die van Hollant souden geen Stadthouder weder nemen. Doch in't lest vande weeck was weder wel: ende is nochtans namaels eene waerachtige profesie geweest.

De gemelte voorslach of temperament vanden 15. July hebben die

van

van Hollant eenige dagen lanck in haer Vergaderingh geexamineert; ende om weder naerder te komen aen't selve ende aen d'intentien vande Generaliteyt/ hebben geformeert volgende advijs Conciliatoir.

Dat/ om niet te varieeren en te retracteren dat eens gedaen was/ souden werden gecasseert vijf-ende-vijftigh Compagnien te Voet.

Dat de Compagnien van seventich gereduceert souden werden op sestich.

Dat twintich Compagnien te Paerde souden werden gecasseert.

Dat de Compagnien van sestich souden werden gereduceert tot vijftich.

Dat de forme van Casseren ende executeren soude werden gedefereert aen Sijn Hoogheyt ende den Raet van State.

Dat de Militaire Tractementen souden werden gereguleert volgens den Voet vande besoigne van December acht-ende-veertich.

Dat des Veltmarschalx tractement soude wesen/ als voor desen/ als by den nieuwen Staet van Oorloge wert geseyt.

Dat de gelicentieerde Ritmeesters souden genieten een Tractament van duysent gulden jaerlijcx.

Dat de Capiteynen te Voet souden genieten seven hondert gulden jaerlijcx/ mits dat/ soo de Ritmeesters als Capiteynen/ in geen andere diensten haer souden laten employeren/ ende souden gerecommandeert worden aen Sijn Hoogheyt om weder geemployeert te werden/ ende nieuw employ hebbende of in andere diensten overgaende soude derselver respective tractement komen te cesseren.

Dat de Compagnien vacant komende te vallen/ op nominatie/ by Sijn Hoogheydt soude werden vergeven na de gewoonlijcke ordre voor desen gebruyckt.

Dat de Lieutenants te Voet ende te Paerde souden uyt sterven.

Dat drie Compagnien vande converste exempt souden blijven/ te weten twee van Sijn Hoogheydt ende een van Sijn Exellentie Graef Willem Stadthouder van Vrieslant.

Dat de Logijs-gelden int geheel souden werden afgeschaft/ mits dat ordre werde gestelt tot prompte betalinge vande volle soldije vande Militie.

Ende dit alles onvermindert voorige resolutien in kas van geen voortganck als vooren is geseyt/ die in soodanigen geval wierden verstaen te sullen blyven in haer geheel.

Overgelevert den ses-ende-twintighsten July 1650.

Hebbende den 27. July laten afgaen aende ses andere Provintien dese

deſe volgende Miſſive / ingheſtelt by den Heer Reupl Penſionaris van Haerlem.

Edele Mogende Heeren, beſondere goede Vrienden Naegebuyren en Bontgenooten.

MEt wat yver de Provintie van Hollant ende Weſt-Vrieſlant vanden beginne vande tegenwoordighe Regieringe ende vervolgens altijt heeft behertight de behoudeniſſe, verſeeckertheyt, vermeerderinge ende welvaren van het Lichaem vande Unie in het gemeen, ende vande Leden van dien in het particulier, heeft daer uyt konnen blijcken, dat niet tegenſtaende by het eeuwich Verbont, tuſſchen de Provintiën in den Iare 1579. gemaeckt, is verdragen, dat in alle deſelve Provintien eenpaerlick ende op eenen voet ſeeckere Impoſten op eenige ſpecien ſoude werden geheeven, omme daer uyt te vervallen de koſten, diemen genootſaeckt ſoude ſijn te doen tot gemeene defentie, de Provintie van Hollant ende Weſt-Vrieſlant echter ende dies niet tegenſtaende de gemeene ſaecke ten beſten inde verdeelinge vande voorſz koſten haer heeft laten beſwaren met een ſeer hooch quote, verre excederende de quote vande ſes andere Provintien te ſamen, ende deſelve inde Iaerlijcxe onkoſten, hoe wel met groote bekommerniſſen, by invoeringe van alle bedenckelijcke middelen, genoechſaem tot ondraeghlijcke belaſtinge vande goede gemeynte, gevonden ſijnde, niet alleenlick benevens ja dickwels boven eenige van d'andere Provintien, die daer van veelmael in gebreecke ſijn gebleven, ten Comptoire vanden Ontfanger Generael opgebracht, maer oock boven de voorſz quote in tyde van noot exceſſive ſomme van penningen voorde Generaliteyt aende andere Provintien verſchoten heeft, die deſelve alnoch is te buyten ſtaende, door alle het welcke de finantien ſoodanich ſijnde uytgeput, dat niet mogelick is dat deſelve ende den Staet der Provintie, die het voetſel van hare behoufticheden daer uyt moet trecken, langer ſoude kunnen beſtaen, ten ware de laſten merckelick worden vermindert, ſoo hebben wy, naer dat Godt almachtich te Staet heeft belieft te zegenen met een glorieuſe Vrede, geoordeelt betamelick te ſijn, dat men dencke hoe het ſwacke Lichaem vande financie, het welcke de koſtelijckheyt vande langduyrigen Oorlogh ſoo veel bloets heeft afgetapt, onder benefitie vande ruſte wederom tot ſoodanige krachten ſoude konnen werden herſtelt dat de quaet-willige de gedachten van yets op den ſtaet t'attenteren, ende die ſulcx ſouden mogen ondernemen,

door een vigoureusen tegenstaende hope van succes soude mogen werden benomen, sijnde onwedersprekelijck dat by continuatie van lasten, die uyt het inkomen niet en kunnen werden vervallen, den Staet selfs by de Vrede, dewelcke de behoudenisse behoort te sijn, verlooren sal moeten gaen, het welcke gelijck het tegens Godt de Heere een groote ondanckbaerheyt soude zijn, die den Staet in soo heeten en langhduyrigen Oorloge niet alleen bewaert, maer oock vermeerdert heeft, ende tegens de posteriteyt niet en soude konnen verantwoorden, dat soo een Heerlick gebouw, 'twelck tegens sijne Vyanden onbeweeglick heeft gestaen door quade toeversicht van vrienden, ende die de sorghe daer over is bevolen, soude komen in te storten, soo hebben wy aen d'eene syde lettende op de ontlastinge vande finantien, aen d'andere sijde oock niet minder het ooge gehadt op de seeckerheyt vanden Staet, ende daeromme ons *advys* op den nieuwen Staet van Oorloge, uytgebracht by *Syn HOOGHEYT Syn EXELLENTIE* Stadt-houder ende den Raet van State met soodanigen omsichtigheyt geformeert ende vervolgens ter Generaliteyt laten in-brengen, dat wy de saecken van *Liberaliteyt* hebben gescheyden van saecken van *necessiteyt*, ende niet-te-min in d'eerste soorte soo veel heusheyt gebruyckt, dat de modestie van een *discrete begeerte* daerinne soude behooren gecontenteert te zijn, ende inde tweede, met die sorgvuldicheyt geprocedeert, dat wy daerinne niet te kort sijn gebleven, behalven dat wy daer naer omme d'andere Provintien te gemoet te komen, ende soo het mogelijck hadde geweest met eenparicheyt in desen te gaen, hebben gepresenteert gehadt, onder afdanckinge van twintigh Compagnien te Paert, ende *vijf-en-vijftich* Compagnien te Voet yder van *vijftich* Coppen, en reductie vande Compagnien van *seventich* Coppen op sestich, de vordere Militie, soo te Voet als te Paert mits de *Curaßiers* verandert sijnde in *Harquebusiers*, ende sulcx *twee duysent seven hondert Paerden*, ende by de *ses en twintich duysent Man te Voet*, in dienste te continueeren, ende hoewel wy hadden verhoopt, dat de oprechte openinge, die wy vande Staet van onse finantien in confidentie aende Heeren Gedeputeerden vande Provintien hebben gedaen, met aenwysinge, dat men minder Volck effective in dienst sal behouden, als de voorsz presentatie mede brenght, indien men meerder Volck wil aenhouden alsmen kan betalen, waer door dan en de Staet in Militie min verseeckert, ende inde finantien meerder geruyneert soude werden, ende de conferentie, die daer over ter Generaliteyt inde publijcque deliberatie meermalen sijn ghehouden, ende insonderheyt de communicatie die wy daer van by Missive aen alle de Provintien als Bontgenooten in Decembri lest-leden hebben ghedaen, van die operatie soude sijn gheweest, dat d'op-ghemelte Provintien ende *onder* die V. Ed: Mog: met ons van een verstant souden sijn geworden, soo heeft echter

echter den Staet niet alleen dat geluck niet gehaelt, maer oock niet, dat de Heeren Gedeputeerden vande Provintien daer toe hebben willen verstaen, dat het geene waerinne deselve volgende de advijsen vande Heeren hare Principalen met *ons eens sijn* door den Raet van State, ende sulcx met *eenparicheyt* by provisie souden werden geexecuteert, ende dat haer E. nopende het vordere by de Heeren hare Principalen haer devoiren souden doen, omme dien aengaende mede tot eenparigheydt te moghen komen, in dier-voegen dat onse menigvuldige devoiren ende iterative instantien vele Maenden aen den anderen ter Generaliteyt gecontinueert, vruchteloos gebleven sijnde, wy eyntlijck genootsaect zijn geweest te *discontinueren de betalinge* van die Militie, tot aenhoudinge vande welcke wy by ons ingebrachte advijs hadden verklaert *niet te konnen consenteren*, het welcke oft wel ter Generaliteyt by eenighe soodanige wert opgenomen, als of sulcx in ons vermoghen niet souden zijn, vermidts de gesamentlijcke Bondtgenoten het opperste Commandement, aenneminge ende afdanckinge ofte reductie van het Krijgsvolck souden hebben gedefereert aen *Sijn HOOGHEYT* ende den Raedt van Staten, ende dat de Officieren by Eede verplicht souden sijn, oock hoogh-gemelte *Sijne HOOGHEYT* ende de Heeren van den Raet van Staten te obedieren ende dat sulcx de voorsz *discontinuatie van betalinge soude sijn een verbreeckinge vande Unie*, ende dat het selve oock by ons tegens andere Bondtgenoten t'anderen tijden in dier-voegen soude zijn verstaen; Soo willen wy doch van den yver van U. Ed. Mog: ende vande Heeren Staten vande andere Provintien tot de conservatie van hare *Vryheyt*, als mede van der selver *bescheydentheydt* nopende het *verstandt vande Unie*, en het gunt by ons teghens andere Bontgenoten voor desen mede soude sijn gesustineert, een geheel ander oordeel verwachten, want gelijck de Provintien by de Unie in materie van de belastinghe aen haer hebben behouden de *Vryheydt in het dragen van hare consenten*, dewelcke oock alle Jaren (vermits de veranderinghe die de tijdt kan geven) op een nieuw hebben moeten werden versocht, ghelijck daer toe by den Raedt van Staten Jaerlijcx een petitie uyt-gebracht, den Bontgenoten toe-gesonden, ende daer op der selver consent versocht is geweest, soo en heeft de Vryheyt niet bestaen in een *ydel geluyt van woorden*, maer in soodanige effective realiteyten, datmen sich vry gehouden heeft vande betalinge van die lasten tot de continuatie vande welcke men hadde verklaert geen consent te kunnen dragen, sonder dat de Provintien den anderen in het dragen van consenten hebben mogen overstemmen, veel min tegens de geweygerde consenten tot eenige contributien konnen bedwingen, daer van alle de Bontgenoten, ende onder deselve met namen de Provintien van *Wtrecht* ende *Vrieslandt*, ghetuygen konnen zijn, als hebbende de eerste in het heetste vanden Oorlogh veele Jaren achter den anderen hare consenten in-gehouden

op de *subsidie voor de Kust-schepen*, zijnde gheweest het Legher te Water van desen Staet, ende de tweede op de subsidie voor de West-Jndische Compag. tot beschermінge vande conquesten in Brasil, ende afweeringe van het trouweloose gewelt der Portugysen, ende dien-volgende tot het eene ende het andere respectivelijck niet eenen stuyver ghecontribueert, zijnde wel sulcx, dat den Raedt van State als Executeurs van de resolutien vande gemeene Unie, naer dat alle Bontgenoten tot aenneminge van Krychsvolck hare consent hebben gedragen, bevoegt zijn, omme volgens deselve consenten de wervinghe van Krychsvolck te doen ende deselve in den eedt te ontfangen, dat mede de Officieren, in sulcker voegen aengenomen, noopende de Militaire exploicten tot dienste ende conservatie vanden Staet, ter obedientie staen van Sijn hooghgemelte HOOGHEYT ende den Raet van State, maer zijn deselve geensints bevoegt ende noyt aen deselve gedefereert, *omme tegens de consenten vande Provintien Volck aen te nemen ofte in den dienst te continueren*, veel min onder pretext van den Eet, deselve inden name vande gemeene Unie afgenomen, tot eenighe obedientie aen haer tegens de gedifficulteerde aenhoudinge vande Leden vande Unie tot continuatie van haren dienst te bedwingen, sullende niet bevonden werden, dat de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt deselve saecke oyt anders tegens hare Bontgenoten souden hebben verstaen, dewijle de exemplen, diemen daer toe soude willen by-brengen geheel van een andere natuyre zijn, ende namentlijck dat eenige Provintien, ofte *contrarie haer gedragen consenten, ofte sonder voorige notificatie aen de Bontgenooten* vande discontinuatie van dien, haer selven by heymelijcke reductie van Militie ofte andere afleggінge van lasten hebben gepoogt te verlichten, het welck niet sonder reden, heeft geseydt konnen werden tegens de Unie te zijn, als waer door de verseeckertheydt van den Staet tegens gedragene, immers geen gediscontinueerde consenten, *buyten kennisse vande Bondtgenooten* is vermindert, maer soo wanneer eenige Provintien haer onvermogentheydt in het dragen van hare opgenomen lasten aen de Bondtgenoten bekent hebben ghemaeckt, ende daer op hebben gedifficulteert, tot de aenhoudinge van soodanige lasten die sy niet en konden draghen, verder te consenteren, ende sulcx de betalinghe van dien van haer af-gewesen hebben, soo ist verre van daer, dat de Provintie van Hollandt soude hebben gesustineert, dat sulcx soude strijden tegens de Unie, dat deselve niet alleenlijck de voorsz afwijsinge heeft moeten aensien, maer (de noot van't Lant sulcx vereysschende) haer schouderen selfs onder soodanige afgewesen lasten mede gestelt heeft, door welcke yver ende gewilligheyt de rugge haer te meerder in-gedruckt sijnde, so en kunnen wy niet vertrouwen, dat wy tegenwoordiglijck afleggende, 't gene wy langer niet en kunnen dragen, ende daerinne doende 'tgeen, waer toe de *Vryheyt by de Vnie gepreserveert* ons qualificeert,

ceert, ende daerinne volgende de exempelen vande andere Bontgenoten U. Ed: Mo: ons sullen willen schuldich houden tot de præstatie van het gunt ons onmogelick is, ende naer *bevochten vryheyt* tegens de gene, die onse Vyanden sijn geweest, souden willen gedoogen, dat ons ende U. Ed: Mo: *selfs inde Vrede* door de Bontgenooten die *vryheyt soude werden gedisputeert*, die *inden Oorlogh* niet controvers is geweest, ende *voor den Oorlogh* by de Princen vande Lande selfs erkent heeft moeten werden, insonderheyt gelet ons ooghmerck streckt tot aensienlijckheyt, eere ende verseeckerheyt vanden Staet, ende het *missen* van dien tot verkleyninge, disreputatie ende pericul van deselve, geconsidereert dat de aensienlijckheyt daerinne bestaet datmen by tijt van Vrede door een betamelijcke ende wyse mesnage behoort te letten op versterckinge van het gunt dat door den Oorlogh is verswackt, ende d'eere datmen daer door mach bekomen het cieraet van welgestelde finantien, ende de verseeckerheyt datmen door prompte betalinge mach hebben een wel-gedisciplineerde Militie, in plaetse dat het versuym van soodanige mesnage by de vrienden soude veroorsaecken een kleyn-achtinge, ende het verder verval vande finantien by de Vyanden een verheuginge, ende een seeckere hope van dat onse eygen achteloosheyt, in kort te wege soude brengen het geene in veele Jaren het gewelt van buyten (staende voor de goede saecke de wackere dapperheyt der mannelijcke Velt-oversten ende de voorsigticheyt, wijsheyt der yverige Regenten, onder den Zeegen van Godt Almachtich) niet en heeft konnen werden geeffectueert.

Gelijck mede d'aenhoudinge van Krijghsvolck ende andere lasten, meerder alsmen uyt het inkomen kan vervallen een seeckere wanbetalinghe ende daer door verminderinge inde Militie, ende dat erger is, gedachten van inobedientie ende onwillicheyt inde selve, ende sulcx daer door een apparent pericul voor den Staedt soude mede brengen, sijnde dese Landen soodanigh gelegen, dat alsmen finantien heeft, daer uyt goede betalinge kan werden gedaen, in tijden van noot geen gebreck aen Krijghsvolck soude zijn, ende meerder Krijghsvolck te willen aenhouden, alsmen kan betalen, onvermydelick gebreck van finantien soude moeten veroorsaecken, ende dewyle U: Ed: Mog: uyt het gunt voorsz is, kunnen verstaen, dat wy in desen allen hebben geprocedeert *met volkomen communicatie van onse Bontgenooten*, ende niet en hebben gedaen als het geene waer toe onse onvermogentheyt veroorsaect door onsen overdrietigen yver voor de behoudenisse vande Staet ons heeft geneceffiteert, ende het geene wy naer recht ende wijsheyt hebben vermogen te doen, ende andere Bontgenooten in tijden van meerder noodt voor ons hebben gedaen, tot conservatie van welcke recht ende Vryheyt alle de Bontgenooten selfs volgende de Unie gehouden sijn ons de hant te bieden, ende dat alle

alle het selve nieuwers anders toe en streckt als tot onse eyghen behoudenisse, aen dewelcke hoe veel alle de andere Bontgenoten gelegen is, deselve inden tijdt vanden Oorlogh meermalen hebben ghesmaeckt, ende teghenwoordelijck naer hare wijsheyt als noch wel konnen considereren, ende dat het ooghmerck vande Unie is de behoudenisse vande ghemeenen Staet ende vande Leden van dien, soo en willen wy niet twijffelen dat onse sincere intentie by U. Ed: Mog: ons sal guaranderen van alle sinistre impressie van dat wy niet genegen souden sijn *onverbreeckelijcke te verblijven by de Unie, die wy beylichblijck protesteren, met lijf ende goedt eeuwichblijck te willen ende sullen vast houden en maintineren*, op het serieuste om de liefde van ons lieve Vaderlant, om de Memorie vande gheene die met haer bloedt de vastigheydt van dien hebben versegelt, om de behoudenisse van onsselven ende die ons aengaen ende lief sijn, ende om de eere Godts ende sijns Soons, die wy in *vryheyt* hier mogen belijden, U. Ed: Mog: biddende, dat deselve met ende beneffens ons door aflegginge vande ondraeglijcke lasten, die sonder evident pericul vanden Staet afgewesen kunnen werden, willen helpen bevorderen de ontlastinge vanden overladen Staet, ende in achtinge nemende U. Ed.: Mog.: behoudenisse ons verder niet te doen vergen, het gene wy niet kunnen, ende soo wy wilden, souden strecken tot ons *onvermydelijck verderff*, ende by gevolge Ruyne van den gheheelen Staet, het welck wy vertrouwende van U. Ed: Mog: wijsheyt ende yver.

Edele &c. Geschreven in den Hage den 27. Julij 1650.

Superscriptie Edele &c. aen alle de Provintien.

DE STATEN.

Ondertusschen hadden oock die van Amsterdam ter Vergaderinge van Hollant ingebracht haer antwoort op de hier te voor gestelde Propositie by Sijn Hoogheyt den 30. Juny gedaen aen ende inde Vergadering der Staten van Hollant.

Edele Groot Mogende Heeren,

BUrgemeesteren ende ses-en-dertich Raden der Stad Amsterdam, ghesien hebbende de Schriftelijcke propositie den 30. Juny lest-leden ter Vergaderinge

deringe van U. Ed: Groot Mog: overgelevert by *Sijn Hoogheyt* den Heere Prince van Orangien: ende dat in deselve wort geklaegt, oock reparatie versocht, over eenige bejegeningen, die hoogh-gedachte *Sijn Hoogheyt* souden sijn ontmoet door ende van wegen de Regeringe van desen Staet; komen met leedtwesen te ervaren, dat de goede ende oprechte intentie, die haer A. A. gehad hebben in alle het geene, waer op de voorseyde Propositie is slaende, deser wijse opgenomen wort voor een subject van klachten ende onbenoegen, ende sulcx hoewel haer A. A. geerne gesien hadden, dat alle het geene hier ontrent was voor-gevallen, in stilte ware voorby ghegaen; Gelijck haer A. A. oock getracht hebben door hare Gedeputeerden *Sijn Hoogheyt* daer toe te disponeren, ende contentement te geven; Soo vinden sy nochtans haer tegenwoordigh genootdruct tot haer A. A. ontschuldinge ende Justificatie, aen U. Edele Groot Mog: te presenteren ende voor te dragen het navolgende, te meer aengesien de voorsz Propositie by gedructe Copye over-al onder de Gemeente is ghestroyt; met vertrouwen dat daer uyt sal blijcken, dat haer A. A. aller wegen in desen anders niet voor-ghehadt hebben, dan nevens Hant-havingen vande Wettige ordre vande Regeeringe, ende deser Provintie ende harer Stadts gerechtigheydt, aen *Sijn Hoogheyt* alle schuldigh respect ende eer te defereren.

Het is dan sulcx dat de gemelte Heeren Burgemeesteren ende ses-en-dertigh Raden, na lang-verwachten van een vruchtbare uyt-komste inde noodige deliberatie, die de Vergaderinghe van U. Edele Groot Mog: soo geruymen tijdt hebben geoccupeert ontrent den Staet van Oorlogh; ghesien hebbende de resolutie by U. Edele Groot Mog: genomen den 4. Juny lest-leden, ende ordre in Conformatié van die ghegeven, om onbetaelt te laten ende respectivelijck voor gelicentieert ende gereduceert te houden eenige Compagnien vande repartitie van Hollandt; Soo hadden haer A. A. vertrout, dat de andere Provintien ende hare Gedeputeerden ter Generaliteyt in desen behoorlijck erkent souden hebben de wettige Macht van U. Ed: Groot Mog: mitsgaders des hoogh-dringende redenen en Motiven, die U. Edele Groot Mog: tot het nemen vande voorsz resolutie hadden bewoghen ende ghenoughsaem ghenecessiteert, ende dien-volgende deselve met het effectueren van haer gheresolveerde onverhindert souden hebben laten geworden.

Doch sijn haer A. A. buyten vermoeden nae 'tscheyden van U. Edele Groot Mog: laetste Vergaderinghe gheadverteert dat de wel-ghemelte Heeren Gedeputeerden vande andere Provintien, ter Generaliteyt op Pinxter-dagh den 5. Juny hadden ghelieft de voorsz U. Edele Groot Mog: ordre door aenschrijvinghe aende Commandeurs, Capiteynen ende Sollici-

teurs te contramanderen, ende te decerneren een seer aensienlijcke besendinge aen alle de Steden ende Leden van Hollant, om deselve met alle bedenckelijcke reden te dinnoveren vande meergeseyde U. Ed: Gro: Mo: Resolutie, ende dat *Sijn* HOOGHEYT de Heer Prince van Orangien in Persoon de voorsz besendinge soude helpen bekleden, nevens eenighe Heeren uyt de Vergaderinge van haer Ho: Mo: ende den Raet van State: gevende deselve met eenen aen *Sijn* HOOGHEYT een seer bedenckelijcke authorisatie, ten aensien vande Provintie van Hollant, Steden ende Leden van dien.

Oock dat *Sijn* HOOGHEYT, ende d'andere Heeren in dese besendinghe zijnde, alreede uytten Hage ten voorsz eynde waren vertrocken, niet teghenstaende de aenwesende Heeren Gecommitteerden van V. Ed: Gro: Mo: alvooren den 7. Iuny ter Generaliteyt formelijck hadden versocht, dat deselve besendinge als een nieuwicheyt, buyten de gewoonlicke ordre vande Regeringe, daer uyt niet gesien was yet vruchtbaers te sullen volghen, nagelaten of immers opgehouden mochte werden, met presentatie vande Vergaderinge van U. Ed: Gro: Mo: te convoceren so haest doenlijck ware, om aen deselve voor te dragen het geen men ghemeynt was aende particuliere Steden ende Leden van dien te proponeren.

De hooghwightigheyt van alle 'twelcke de Heeren Burghemeesteren heeft doen noodich achten, om hier over tijdelijck met de Vroetschap deser Stadt te delibereren, ende hebben over sulcx den 10. Iuny daer aen volgende tot dien eynde Vergaderinge geleyt ende aldaer eenstemmelic met gem: Vroetschap verstaen dat de voorgeseyde besendinge van haer Ho: Mo: aende Steden ende Leden int particulier, besonderlijck in een sake rakende de deliberatie vande Provintie in't gemeen, ende gekant tegens desselfs Resolutie, niet en konden worden geadmitteert, ende ter audientie ontfangen; ende dienvolgende een besendinge gedecerneert, om Hooghged. *Sijn* HOOGHEYT te gemoet te reysen ende van Stadts wegen aen te dienen, datmen *Sijn* HOOGHEYTS Furstelijck Persoon, nochte d'andere Gedeputeerden als geen andere qualiteyt bekleedende dan Gedeputeerden van haer Ho: Mo: ter audientie in de Vroetschap nochte selfs binnen de Stadt niet en souden konnen toelaten.

Ende sonder dat haer A. A. noodich achten haer verder te eslargeren op de redenen, die haer in desen hebben gemoveert, sullen sy haer ghedraghen, aengaende de Deughdelijckheyt ende ondeugdelijckheyt ende zwaricheyt gevolgh vande voorsz besendinghe, tot het gene, wegens de Regieringe van dese Stadt inden Iare 1639. in gelijcke ghelegentheyt (hoewel die van minder bedenckelijckheyt was, ten aensien *Sijn* HOOGHEYT niet Persoonlijck gevoecht ging inde Commissie, maer alleen eenige Hollantsche Heeren, die het

het in allen gevalle tegens hare Principalen hadden te verantwoorden) aen U. Ed: Gro: Mo: omstandelijck is gededuceert volgens de Copye hier nevens gaende, ende 'tgunt in conformatie van dien by de Gecommiteerde Leden van U. Ed: Gro: Mo: specialijck op het tegenwoordich subject voor advijs is ingebracht, daerinne bestaende dat by resolutie van U. Ed: Gro: Mo: de bewuste besendinghe metten gevolge van dien, als buyten Exempel ende tegen ordre ende forme vande Regieringe dient te worden geimprobeert, ende van gelijcken by Resolutie vast gestelt dat de Steden deser Provintie in het toekomende soodanige besendinge niet en sullen hebben te defereren ofte inde heuren te admitteeren ofte toe te staen: Dat oock dese improbatoire Resolutie van haer Ed: Gro: Mo: ter Generaliteyt sal dienen te worden ghenotificeert, ende ten Registre aldaer aengheteyckent; ende van gelijcken aldaer formeele verklaringe dient te worden ghedaen ende geregistreert, dat in het toekomende de Steden der Provintie sodanige besendinge inden heuren niet te sullen admitteren ofte toestaen, ende dat daeromme seer serieuse aenmaninge dient te werden gedaen, ten eynde de Provintien na desen tot sodanige besendinge geen grondt en leggen ofte oyt ondernemen deselve te decerneren, om reden daer toe naer te voeghen, ende eyntelijck dat aen alle de Provintien serieuse ende wel geraisoneerde Brieven dienen te werden geschreven, ende aen deselve omstandelijck te kennen gegeven de redenen ende Motiven, waeromme de voorsz besendinghe by Resolutie van haer Ed: Gro: Mo: is geimprobeert, ende voor het toekomende niet aennemelijck by de Steden deser Provintie is verklaert te wesen, welcke alle zijn de eygen woorden van't voorsz advijs.

Ende alsoo derselver gem: Heeren Burgemeesteren ende Raden met leetwesen ende verwondering mosten sien, dat sijn hoochgedachte *Hoogheyt* door aenradinge van soodanige Persoonen, die sulcx nieten betaemt, tot het aennemen van dusdanige besendinge sich hadde laten ghelieven in te wickelen, ende ghemerckt men niet min *Syn Hoogheyt* dan d'andere Heeren Gecommitteerden inde voorsz besendinge ende commissie niet en konden erkennen.

Soo hebben haer A. A. uyt respect tot hoochged; *Syn Hoogheyt* ende desselfs dienst, om deselve vanden aengenomen Commissie waer het mogelijck te dimoveeren, ende voor te komen het refuseren van audientie, goet ende noodich gevonden *Syn Hoogheyt* te gemoet te besenden, ende aen te dienen de voorsz Resolutie, met vertooch vande pregnante redenen die de Heeren Burgemeesteren ende Vroetschap in het nemen van deselve hadden gepermoveert ende by gevolge serieuselijck te versoecken, dat *Syn Hoogheyt* geliefde de begonnen reyse af te breken, aengesien deselve ende d'andere Gecommitteerde Heeren, inde qualiteyt van hare Commissie, inde Vroetschap ende in de Stadt niet en souden mogen werden ontfangen.

Welcke

Welcke aendieninge ende vordere Officien door de Heeren Burgemeesteren Waveren ende Hasselaer ghedaen sijn binnen de Stadt Gornichem; ende sijn haer E. E. na gedaen rapport daer over bedanckt.

Dan alsoo deselve by *Sijn Hoogheyt* wierde ingenomen als of d'intentie vande Heeren Burgemeesteren ende Vroetschap soude sijn geweest Sijn Princelijcke Persoon binnen haer Stadt simpelijck niet te admitteren, oock in consideratie van sijn digniteyt van Stadthouder vande Provintien: Soo hebben ghemelte Heeren, tot elucidatie van haer A. A. goede meyninghe, formelijck verklaert, sulcx t'eenemael gheeloigneert te sijn vande minste gedachte van haer A. A. soo verre als het Oosten van het Westen, maer dat *Sijn Hoogheyt* als Stadthouder vande Provintie, vande Regieringhe van Amsterdam hadde te verwachten de grootste eer ende respect, diemen konde desideren, ende dat het verstant vanden Raedt alleen was *Sijn Hoogheyt* niet te konnen admitteren in aensien vande voorsz Commissie.

Ende mits dien alsoo de Heeren Burgemeesteren naemaels werden geadverteert, dat *Sijn Hoogheyt* voornemens was gebleven, om de voorsz haer Stadt te besoecken met intentie om op de voorsz Commissie ende Credentie-brieven van haer Ho: Mog: echter ter audientie toe-gelaten te worden: Soo hebben haer A. A. ende Vroetschap wederom daer by gepersisteert, datmen niet bevoegt noch vermogens was de voorseyde audientie in te willigen, ende goet gevonden andermael *Sijn Hoogheyt* te besenden, om haer dese Resolutie voor te draghen, ende om voorseyde redenen noch serieuselijck te versoecken, de Stadt in dese Commissie voor-by te gaen, met betuygenisse nochtans van schuldighe bereytwilligheydt, om *Sijn Hoogheyt* buyten dese qualiteyt, als Stadthouder met alle respect ende eerbiedenisse t'ontfangen, tot desen eynde sijn den 21. Juny aen *Sijn Hoogheyt* Gecommitteert de Heeren Geelvinck out Borgemeester, ende Spiegel presiderende Schepen, met een Secretaris, welcke tot Edam aen *Sijn Hoogheyt* beleefdelijck hebben voor-ghedragen de voorsz Resolutie ende versouck ende teffens uytten namen van hare Heeren Committenten aen-gedient, by aldien *Sijn Hoogheyts* geliefste ware binnen de Stadt te komen als Stadthouder, dat haer A. A. begeerlijck souden waer-nemen de occasie van *Sijn Hoogheyt* alle preuven van dienstwilligheydt ende respect te bewijsen.

Ende dewijle *Sijn Hoogheyt* hier op tot bescheyt geliefde te voegen, te sullen komen met de andere Heeren Gecommitteerden met alle de qualiteyten, die *Sijn Hoogheyt* tegenwoordigh bekleede, soo is by ghemelde Heeren daer op geantwoort, dat *Sijn Hoogheyt*, komende inde Stadt, aengesien ende ontfangen soude worden als Stadthouder, ende versocht, dat haer A. A. mochten weten de tijdt wanneer *Sijn Hoogheyt* aldaer was te verwachten.

Hier

Hier op den volgenden dagh, wesende den 23. Juny, hoogh-ghedachte *Sijn HOOGHEYT*, neffens meer wel-gemelde Heeren Gecommitteerden, binnen de voorsz haer Stadt gearriveert, en voor sijn Persoon met de geheele Burgerye in Wapenen, ende alle vordere schuldige betooninghe van respect, door de Heeren Burgemeesteren verwillekomt ende ontfangen.

Doch alsoo hoogh-ged. *Sijn HOOGHEYT*, niet tegenstaende de voorsz Officien gheliefde te verklaren aende Heeren Burgemeesteren, neffens d'andere Gecommitteerden van haer Ho: Mog: aldaer ghekomen te sijn, om in ghevolge van hare Credentialen, 'tgeen van haer Commissie was inde Vroetschap te proponeren, versoeckende dien-volgens audientie: soo is het selve om voor-verhaelde reden geexcuseert.

Des dan oock te meerder reden was, in consideratie vande læsie, die de hoogheyt ende reputatie van U. Ed: Groot Mog: Provintie in dese Commissie was ghescheit, nademael de Heere Alexander vande Capelle, Heere van Aertsbergen, weghen de Gecommitteerden van haer Ho: Mog: het woort voerende, volghens rapport vande Gedeputeerden der Stadt Dordrecht, inde Vroetschappe aldaer met seer scherpe, bittere ende onverdragelijcke woorden verklaert hadde, dat sy Heeren Gedeputeerden gheen contentement konden nemen inde dilatoire antwoorde, op gisteren aen *Sijn HOOGHEYT* ghegeven, ende van Dordrecht niet en souden vertrecken voor ende al-eer de Heeren van den Oudt-Raedt ronde verklaringhe aen haer hadden ghedaen, of sy wederom wilden komen inde Unie, daer sy uyt ghegaen waren, ende oock op hare Propositie souden hebben bekomen een nette, korte, positive, Cathegorique ende peremptoire antwoorde by gheschrifte, ende dat beneffens dien oock de voornoemde Heeren van Dordrecht prompte ende effective reparatie souden hebben gedaen vande verbreeckinghe vande Unie, daer aen sy haer, beneffens d'andere Leden van Hollandt, hadden schuldigh gemaeckt, ende daer over-strafbaer waren, aen lijf ende goedt, ende dien-volghens uyt krachte van't 23. Articul vande Unie, conform d'exempelen daer toe geallegeert, in hare persoonen ende goederen arrestabel, ende convenibel voor alle Heeren, Rechten ende Gerechten, verklarende vorder de voorsz Heer van Aertsbergen, dat de meer-ghemelte Heeren Gedeputeerden by faute ofte uytstel van reparatie, noch andere tale souden moeten houden, daer van noch nadere openinge soude werden gedaen.

Het heeft dan oock gelieft hooghged. *Sijne HOOGHEYT* de voorsz instantie voor soo verre te laten berusten ende te versoucken inde Vroetschap, ter audientie geadmitteert te worden als Stadthouder van Hollandt, sonder

nochtans af te legghen de voorsz qualiteyt van Gecommitteerde, edoch verklaert gemeynt te sijn aldaer te spreken over het geen *Syn HOOGHEYT* tot Gornichem voornoemt door den Heer van Waveren was aen-geseydt, uytten naem vande Regeringe van dese Staet, sonder des nader te specificeren.

Ende alsoo *Syn HOOGHEYT* haer niet geliefde te laten dimoveren van dit versouck, oock niet verder openinghe te doen, aengaende 'tgeene *Syn HOOGHEYT* geliefde te proponeren, op dat de Burgermeesteren daer op aen deselve mochten doen genougsaem contentement, ende kennen oft het noodigh ende vereyscht ware de Vroetschap daer over te beroepen, soo hebben de ghemelte Heeren aengenomen de begeerte van *Syn HOOGHEYT* metten Heere Valckenier, haer Collegie, die president ende vermits indispositie niet tegenwoordigh was, te communiceren.

Ende hoewel haer A. A. aen haer hadden de authoriteyt om ontrent het versouck van audientie by haer selven te disponeren, soo hebben haer A. A. nochtans, tot haer meerder Decharge hier over met de Vroetschap gedelibereert, ende der selver advijs ongheraden ghevonden, *Syn HOOGHEYT*, inde voorsz Commissie inde Stad gekomen wesende, ontrent een saecke, aen deselve Commissie dependerende, audientie inde volle Vroetschap te verleenen, ende is derhalven goedt ghevonden de Heeren Burgemeesteren, neffens vijf vande Raden te versoecken en committeren, om het selve beleefdelijck te excuseren.

Welcke Heeren de voorsz excuse aen hoog-gedachte *Syn HOOGHEYT* gedaen hebbende, daer nevens tot derselver meerder satisfactie, hebben versocht, indien *Syn HOOGHEYT* yetwes ontrent de voorsz saecke oft andersints hadde te proponeren, daer van aen haer E. E. openinge te doen met aenbiedinghe van het selve ghetrouwelijck aende Vroetschap te rapporteren, welcke daer op geneygt souden sijn te geven alle doenlijcke satisfactie.

Maer gemerckt *Syn HOOGHEYT* niet geliefde te condescenderen de versochte openinghe te doen, dan inde volle Vroetschap, hoewel de Heer Burgemeester van Waveren aen presenteerde daer *in loco*, voor soo veel sijn E. aenging, het ghepasseerde tot Gornichem te verantwoorden, ende daer van te doen contentement: soo sijn de ghemelde Heeren, nae repetitie van haer voorsz versouck ende aenbiedinge van *Syn Hoogheyt* gescheyden.

Dat nu dese *laetste excuse* van audientie, in manieren als verhaelt, inde voorsz Propositie over 'tgeduyt ende aen-geklaeght, als of daer mede gemanqueert soude sijn in het respect 'tgunt de Stadthouder is competerende, daer op konnen gemelte Heeren Burgemeesteren ende Vroetschap tot hare decharge niet verbergen tot antwoort te voegen, dat nae-gesien sijnde de Commissie, by u Ed: Groot Mog: aen *Syn Hoogheyt* gegeven, daer in wel bevonden wort, dat de Stadthouder ghehouden is voor te staen, te bevorderen, ende bewaren,

de

de Hooghheydt, Gerechtighheydt, Privilegien ende welvaren vande Landen, Leden, Steden ende Ingesetenen, mitsgaders 't gebruyck vande Christelijcke Religie, deselve te conserveren en te beschermen van alle overlast ende foule, disordre ende oneenigheyt, afbreuck, ende schade, voorts in den voorsz. Lande te doen gebruycken ende administreren Recht ende Iustitie allen den geenen, die sulcx versoucken sullen, ende te doen Executeren, alles aengaende saecken van Iustitie met advijs vande President ende Raden van Hollandt ende West-Vrieslandt, vorders nae genomen advys vanden gemelten Hove te verleenen Brieven van gratie ende remissie, ende aengaende de saecke van Oorlogh ende Politie vande voorsz. Landen, by goet-duncken van deselve Heeren Staten of met advijs van derselver Gecommitteerde Raden in conformiteyt derselver Instructie; de Burgemeesteren, Schepenen ende Wetten veranderen nae behooren, achtervolgende de Privilegien vande respective Steden ende Plaetsen, &c. Maer dat deselve eenigh Recht soude hebben, om uyt krachte van deselve Commissie in de respective Vroetschappen te mogen compareren, wort in het minste niet gerept, sulcx dat dies aengaende oock int regard vanden Gouverneur ende Capiteyn Generael moet na-ghekomen worden, 'tgheen tot noch toe, ten regard van een yder in't bysonder gebruyckelijck is geweest, namentlijck soo deselve yetwes inde Vroetschap te proponeren heeft, sich eerst moet addresseren aende Heeren Burgemeesteren, om aldaer dies aengaende openinghe te doen, ende audientie te versoucken, den welcken oock toe-staet te oordeelen of de versochte audientie behoort toe-gestaen te worden (alsoo alle saecken niet en staen tot kennisse vande Vroetschap) ende soo niet, moet dienthalven nemen patientie, sonder eenige offentie van kleynachtinge, alsoo Burgemeesteren sulck Recht alleen is competerende.

Oock soo geven haer A. A. u Ed: Groot Mog: in bedencken of het niet soude sijn van seer gevaerlijcken ghevolge, soo wanneer deselve uyt Souvereyne macht yets resolverende, de Gouverneur ofte Stadthouder sulcx niet wel gevallende, *na sijn appetijt* soude vermoghen inde respective Vroetschappen rontsomme te reysen, om deselve int particulier met sijn authoriteyt te intimideren, als in desen door den Heer van Aertsbergen, als vooren verhaelt, gepoogt is te doen, ende daer toe audientie in deselve te begeeren, sonder dat sulcx soude mogen werden geexcuseert.

Waer tegens geen exempelen van *Sijn Hooghheyt* prædecesseurs geduyrende dese Regieringe inde Stadt van Amsterdam ter contrarie gealligeert veel min bewesen souden konnen werden, ende dien-volgende seer abusijf, onder reverentie, door quade onderrichtinghe inde voorsz Propositie van contrarie gebruyck-mentie gemaeckt is gheweest, sijnde de hooghste Regieringe niet den Heere Stadthouder maer U. Ed: Groot Mog: Vergaderinge bevolen.

Dit

Dit is dan, Ed: Gro: Mo: Heeren, 'tgeen gemelte Burgemeesteren ende ses-en-dartich Raden gheperst sijn geweest tot hare noodige defensie, voor te dragen, niet alleen haer in't particulier, maer oock het recht van U. Ed: Gro: Mo: in't gemeen raeckende, waer uyt sy willen vertrouwen dat *Syn Hoogheyt*, het selve nader overweghende ende de reden plaetse gevende, sal oordeelen, dat by de Heeren van Amsterdam in desen niet als na ordre vande Regieringe, ende ten respecte vande *Hoogheyt* van dese Provintie, gedaen is, ende in plaetse dat versocht wort reparatie van haer A. A. dat deselve met meerder fondament souden konnen klagen ende versoucken reparatie vande indracht, die de regieringhe van Hollant in't gemeen, ende de Stadt van Amsterdam in't bysonder, is aengedaen, door die gene, die *Syn Hoogheyt* gheanimeert ende gheraden hebben tot het aennemen vande voorsz ongefondeerde besendinghe en executie van dien, ende specialijck dat in't regart vanden voorsz Heer van Aertsbergen, over de geledens onlijdelijcke injurie versocht ende gheobtineert werde reparatie sulcx ende daer't behoort, zijnde de Resolutie van U. Ed: Gro: Mo: na voorgaende menichvuldige instantien, ter Generaliteyt ghedaen, ghefondeert gheweest niet tegens de Unie, maer op het goet recht van U. Ed: Gro: Mog: in ghelijcke saecken tot noch toe ghebruyckt, gegront, boven de nootsaeckelijckheyt op de billickheyt, dat dese Provintie, geduyrende den Oorloge, haer meer geevertueert hebbende als eenige vande andere Provintien, boven haer vermogen, om de ghesamentlijcke vryheyt vande Respective Provintien te bekomen, ende deselve tegenwoordich door Godes segeninge verkregen hebbende, niet gaerne soude sien, dat, gedurende de Vrede, deselve door verloop van hare finantien soude komen te vervallen, maer een gereguleerde Militie tot seker getal, bequaem tot defentie van het Landt, te onderhouden, wel betaelt ende wel gemonstert, op dat de onlydelijcke fraude, daer inne tot noch toe gepleegt, souden gheweert mogen worden, ende daer nevens door middel van dien de goede Ingesetenen, groote lasten ende beswaernissen van Impositien ende andersints tot noch toe gheduyrende den Oorlogh ghedragen hebbende, metter tijdt, soo veel moghelijck is, mede eens souden mogen werden verlicht, als alreede gheschiet is in eenige andere Provintien, ende komen te smaecken de vruchten vande tegenwoordige Vrede. 't Welck by langer aenhouden vande voorige onnoodighe ende ongereguleerde Militie, onmogelijck soude zijn.

Tot besluyt hier by voegen dat haer A. A. verwondert sijn, waeromme de offensie tegens haer in't particulier is opghenomen geweest, ende niet ten regarde van eenige andere Steden, nademael *Syn Hoogheyt* by schriftelijck rapport ter Generaliteyt diesaengaende gedaen, verklaert heeft, dat meer

andere

andere Leden van U. Ed : Gro : Mo : Vergaderinge gelijcke audientie hebben geweygert.

dese twee bladen sijn inde Hoogduitse Leeuw geweygert en verandert.

Ter Ordonnantie van hare Achtbare,

Onderteykent/

Gerard Hulst.

DE saecken aldus staende/ ende elck dunkende dat hy sich genoegh geelargeert hadde/ ende voort niemant den anderen willende wijcken / soo heeft Sijn Hoogheyt genomen eene wichtige Resolutie : om namelijck te saiseeren eenige Leden der Vergadering van Hollant / ende met Wapenen te dwingen de Stad Amsterdam. Hy hadde tot dien eynde seer secretelijck uytgesonden / al eenige dagen te voor / Patenten aen verscheyden Compagnien te Paerde / tot Nimmegen/ Arnem/ ende elders/ om Saterdach 's morgens den 30. July heel vrouch te sijn voor de Poort van Amsterdam. Het Garnisoen tot Utrecht tooch Vrydach 's avonts uyt onder praetext van dat de Princesse Royale soude ingehaelt worden. Graef Willem was Vrydach den 29. July 's achtermiddaeghs uyt den Hage getogen/ ende bevont sich na middernacht tot Abkow : alwaer de Heer van Somerdijck ende Baron van Dona met vier Compagnien Ruyteren ter gesetter tijt wel aenquamen : maer de andere Ruyterie van Nimmegen ende Arnem was op de Veluwe verdwaelt geweest : welcke schuldt ghewórpen wiert op den Ritmeester Mom : hoewel de Heer van Somerdijck de gene was die de geheele Troupe commandeerde. 't Abuys was oock dat Mom anders geen kennis hadde van het desseing / als dat hy het Volck brengen soude tot Abkow : geen last hebbende om Passagiers op te houden. Waer deur het ghebeurde dat de Hamborger Bode of Looper komende onder sijne Trouppen / niet wiert opgehouden / maer sijn Cours loopende quam 's morgens vroegh t'Amsterdam / ende bracht aldaer eerst aenden Post-meester by de Beurs/ daer na aenden Heer van Swieten Borgemeester aldaer / de tijdinge dat hy onder eenige duysent Ruyters / seggende datter Lottringsche waren / in den dageraet hadde ghereden/ ende datse naer Amsterdam quamen. Deselve Borgemeester ontboodt de Majoor / liet de Valbruggen op-treccken / ende de wacht ver-

difference were ...

sterckeu / ende voorts oppet Stadt-huys gaende; dede ordre stellen (synde alleen vande Borgemeesteren by der handt / d'andere of van huys afkranck of doodt synde) datter geschut op de Wallen / ende de Borgerye in Wapenen gebracht wierden.

Ondertusschen quamen d'andere Troupen Ruyterie oock aen ende na gehoudene Krygs-raedt / toog Graef Willem voort ende quam tamelijck laet op de voormiddach langs den Amstel tot dicht voor Amsterdam; sijn desseing ende last was geweest om met ghemack de Sint Antonis-Poort in te rijden / alsoo men tot Amsterdam niet gewoon was sonderling wacht te houden / veel min iemant te vragen van waer hy quam: supposeerende dat nu alsoo weynich als te voor iemant daerin hem belet soude doen; bysonder als 't noch vrouch / ende weynigh Volck by der hant was. Seecker Frans Capiteyn Major Jentilot was Vrydaghs 's avonts met vijfftich by hem selfs uyt alle natien (de Prins had op hem begeert hy soude alleen Fransche nemen; maer om niet deselve Natie al t'odieus te maecken / soo badt ende verkreegh hy dattet uyt alle Natien mocht zijn) uytgelesene Soldaten / doch veel Officieren daer onder / met Sijd-Geweer ende Sack-Pistolen ghewapent van Utrecht in een Jacht-schuyt getogen: met last om 's morgens te zijn voor Amsterdam; ende de Poort ingaende met alle beleefheydt sich meester maken vande Poorte. Hy heeft my self geseyt last te hebben ghehadt / gheen Hostiliteyt te doen / oock niet te schieten al wiert schoon op hem geschoten. De Ruyterije alsoo binnen rijdende / hadden last geen oock niet d'alderminste Hostiliteyt te toonen; oock niet wanneer op haer geschoten wiert / weder te schieten (ten ware de Borgerye het te grof maecten: want dan was / van rechts-wegen / defensie geoorloft ende vanden Prince toe-ghelaten) maer aen yeder een te segghen dat sy quamen als vrienden ten besten vande Stadt ende vanden Staet / om eenicheyt ende vrede te conserveren tusschen de Provintien in 't generael / ende de Leden van Hollant in 't particulier. Ende alsoo gemackelijck ende met goede ordre voort rijdende souden hebben beset ende ingenomen het Stadthuys. Waer op Sijn Hoogheyt soude volgen / ende eenighe / hem quaetwillige / Raetsheden uyt den Magistraet ende Vroetschap removeerende / d'andere gebracht hebben tot eenparigheyt met d'andere Provintien op de zwevende differenten.

Elck Ritmeester hadde oock twee a drie hondert Ducaten aen Gout by hun: om de Ruyters / die veel of alle schielijck ende sonder geldt Provisie te Paerde waren ghesetten / nootdruftigh verschot te doen haer onderhoudt. Men seyde oock / om een en ander van 't gheheim

vr

volck/die haer aende Poorte souden willen opposeeren / daer deur te villen ende aen de handt te krijgen.

Jantilot was wel in tijts op het Rendevous: maer vernam Graef Willem niet; om reden hier voorgeseyt. Graef Willem endtlijck ko-nende ende de Poort gesloaten/ende de Stadt in Alarm vindende heeft niet getenteert; in sendende seecker Brief van Sijn Hoogheyt deur een Edelman aende Magistraet / hier na volgende.

De Prince van Orangien.

ERntfeste, Voorsienige, seer Discrete, bysondere goede Vrienden. Lestmael in u Stadt sijnde / voor den dienst van't Landt/zijn wy so qevamt van V. L. bejegent gewerst / dat om diergelijcke niet meer on-derworpen te wesen / hebben Graef Willem van Nassou met sijn by-hebbende Troupen in V. L. Stadt willen schicken / met ordre / om al-es daer in ruste en stilte te houden / op dat het geene wy V. L. noch voor te dragen hebben / den dienst van't Lant rakende / ons niet door enige qualick geintentioneerde en kome belet te worden. Waer toe op van van V. L. begeeren de goede handt te willen houden. En ons ier op verlatende / bevelen wy V. L. in de protectie des Alderhoogh-ten/ende verblijven V. L. goeden Vrient. Onder stont G. P. d'Orangie. Gedateert Hage den 29. July 1650.

Daer op by de Magistraet gedelibereert sijnde / sijn des namid-daegs uyt de Stadt in een Gewapent Jacht uytgekomen de Heeren Huydenkooper Heer van Marseveen ende Schepen Verdoes; aen Landt komende tradt oock Graef Willem van sijn Paert / ende na gedane re-verentie seyde de Heer Huydekooper; dat de Heeren van Amsterdam verwondert waren over dese sodanige aenkomste van Ruyteren ende knechten / ende noch meer van't versouck om die in de Stadt te laten; dat sulcx was tegens 't recht ende vryheyt van de Stadt: ende dat de Magistraet Eer ende Eedts halven sulcx niet konde noch soudt doen. Sijn Excellentie seyde gedaen te hebben ende dan noch te sullen doen den last van Sijn Hoogheyt ende alsoo wederom scheydende met vordere beleefde bejegeninge / gingen deselve Gecommitteerde weder na de Stadt / ende Graef Willem met sijne Troupen na Oudekerck: seyn-dende eenige van dien na Amstelveen / Aelsmeer / ende naderhant noch meer volck aenkomende / na den Overtoom / het Huys ter Hart/ ende Sparendam.

In de Stadt daer tegens wierden de Trommen geroert / volck aen-genomen tegens thien stuyvers daeghs / ende eenighe uyt-leggers ter

Oorlogs-schepen ge-equipeert ende op het Y gelept. Sy schreven aende Steden van Hollant / deselve versoeckende haer Gecommitteerde te seynden ende de Vergadering te leggen in Amsterdam.

Dit alsoo op gemelte Saterdach geschiet ende tot ende voor Amsterdam; gincket in den Hoogh niet min vreemt toe 's morgens ontboodt Sijn Hoogheyt eenige Heeren om by hem te komen/ gelijck dickwils geschiede/ namelijck de Heeren de Wit van Dordrecht/ de Wael ende Reyl van Haerlem/ Duyst van Voorhout van Delft/ Keyser van Hoorn/ ende Stellingwerf van Medenblijck.

De selve d'een voor d'ander na ingelaten wordende voor d'Antichambre in de Camer daer Sijn Hoogheydt gemeenlijck audientie gaf / vonden aldaer den Lieutenant Colonel vande Gardes Meeteren: die de selve d'een na d'ander aenseyde / dat Sijn Hoogheyt hem belast hadde deselve in arrest ende hechtenis te nemen; denselven dan voor aen eenige Soldaten overgevende / om elck in een Kamer a part / elck met drie Soldaten in ghesloten te worden. Dit omtrent acht of negen uyren gedaen zijnde: ontboot Sijn Hoogheyt den Raet Pensionaris Cats; die binnen komende den Prins vondt mettet Rapier aende zyde / hem seggende / met eenige ontsteltenisse; Mijn Heer Cats, ghy sult verwondert zijn van't gene ick gedaen heb ende u seggen sal. Ick heb niet langer kunnen lijden dat eenige quaetwillige tot ondienst van't Lant hebben gevoedt d'oneenicheyt ende discrepantien tusschen de Provintie van Hollant, ende andere. Ick heb daer boven (siende om hoogh / want sy waren op de boven Kamers gebracht) ses van de principaelste sitten, ende ick heb gesonden Graef Willem met Ruyters ende knechten om Amsterdam in te nemen. Gaet ende communiceert het hier beneden aende Vergadering van Hollant: ende dat ick self na Amsterdam gae. De Heer Cats was niet weynich gestoort/ ende vraegde na de namen vande gesaiseerde; ende verklaerde dat hy de Memorie zwack hebbende / niet wiste of hy deselve soude konnen onthouden/ daer op seyde de Prins schrijft se op/ gaende self in de Galerye Pen ende Inckt halen. Ondertusschen sach de Heer Cats eens inde Spiegel reassureerde een weynigh sijn couleur ende aensigt / ende de Namen opgeschreven hebbende / vraegde op wat fundament ende last/ ende met wat kennis Sijn Hoogheyt het gedaen hadde. Daer op seyde hy niet anders als dat hy sich refereerde tot de Resolutie vanden 5. Juny / ende tot den inhout van de Unie. De Heer Cats sich daer mede retirerende communiceerdet in de Vergadering van Hollant; die daer op / niet sonder groote vreese ende alteratie / haer separerende elck na haer Steden togen om Maendach weder te komen. Korts

This is part of
L. van Aitzema
Verstelde Leeuw
Amsterdam 1652, quarto
Or 1655, 12mo. ~~Must be 1652 the~~
manuscript on ...

Dese twee bladzyden
zijn in de Verstelde
Leeuw geroydert(?) ende
verandert.

These two pages (sheets)
have been ... and
changed in the "Verstelde
Leeuw."

I believe this has no
value. They are simply torn out
of one edition, and compared
with another edition, some
differences were noted.

andere Leden van Ha. Ed : Gr : Mo : Vergaderinge gelijcke audientie hebben geweygert. Ter Ordonnantie van hare Achtbare, Geteyckent/ Gerard Hulft.

DE saecken aldus staende/ ende elck dunckende dat hy sich genoegh geelargeert hadde/ ende voort niemant den anderen willende wijcken / soo heeft Sijn Hoogheydt ghenomen eene wittighe Resolutie : om namentlijck te saiseren eenige Leden der Vergadering van Hollant/ende met Wapenen te dwingen de Stad Amsterdam. Hy hadde tot dien eynde seer secretelijck uytgesonden / al eenige daghen te voor / Patenten aen verscheyden Compagnien te Paerde / tot Nimmegen / Arnhem / ende elders / om Saterdag 's morgens den 30. July heel vroegh te sijn voor de Poort van Amsterdam. Het Garnisoen tot Utrecht toog Vrydaegs 's Avonts uyt onder Pretext van dat de Princesse Royale soude ingehaelt worden. Graef Willem was Vrydaegs den 29. July 's achtermiddaegs uyt den Hage getogen/ ende bevont sich na middernacht tot Abkouw : alwaer de Heer van Somerdijck ende Baron van Dona met vier Compagnien Ruyteren ter gesetter tijt wel aenquamen : maer de andere Ruyterie van Nimmeghen ende Arnhem was op de Veluwe verdwaelt geweest : welcke schuldt gheworpen wiert op den Ritmeester Mom : hoewel de Heer van Somerdijck degene was die de geheele Troupe Commandeerde. 't Abuys was oock dat Mom anders geen kennis hadde van het Desseyng/ als dat hy het Volck brenghen soude tot Abkouw : geen last hebbende om Passagiers op te houden. Waer door het ghebeurde dat de Hamburger Bode of Looper komende onder zijne Troupen / niet wierdt opghehouden / maer zijn Cours loopende quam 's morgens vroegh t'Amsterdam / ende bracht aldaer eerst aen den Post-meester by de Beurs/ daer na aen den Heer van Swieten Borgemeester aldaer / de tijdinge dat hy onder eenighe duysent Ruyters/ seggende dattet Lottringsche waren / in den Dageraet hadde gereden/ ende datse naer Amsterdam quamen. Deselve Burgemeester ontboodt de Majoor / liet de Valbruggen op trecken/ende de Wacht versterken / ende voorts oppet Stadt-Huys gaende; dede ordre stellen (zijnde alleen vande Burgemeesteren by der handt / d'ander of van huys of kranck of doot zijnde) datter Geschut op de Wallen / ende de Burgerye in Wapenen gebracht wierden.

Ondertusschen quamen d'andere Troupen Ruyterie oock aen ende na gehoudene Krijgs-raedt / toogh Graef Willem voort ende quam tamelijck laet op de voormiddach langhs den Amstel tot dicht voor Amsterdam ; zijn desseyn ende last was geweest om met ghemack de Sint Anthonis-Poort in te rijden / alsoo men tot Amsterdam niet gewoon was sonderling wacht te houden / veel min iemant te vragen van waer

hy quam: supposeerende dat nu alsoo weynig als te voor iemant daer in hem belet soude doen; bysonder als't noch vroegh / ende weynigh Volck byder hant was. Seecker Frans Capiteyn Major Ientilot was Wo'sdaegs 's avonts met vijftich by hem selfs uyt alle natien (de Prins had op hem begeert hy soude alleen Fransche nemen; maer om niet deselve Natie al t'odieux te maecken / soo badt ende verkreegh hy dattet uyt alle Natien mocht zijn) uytgelesene Soldaten/ doch veel Officieren daer onder/met zijd-geweer ende Sack-Pistolen ghewapent/ van Utrecht in een Jacht-schuyt getogen: met last om 's morgens te zijn voor Amsterdam; ende de Poorte ingaende met alle beleeftheyt sich meester maken vande Poorte. Hy heeft my self geseyt last te hebben ghehadt/ gheen Hostiliteyt te doen / oock niet te schieten al wiert schoon op hem geschoten. De Ruyterije alsoo binnen rijdende/ hadden last geen oock niet d'alderminste Hostiliteyt te toonen; oock niet wanneer op haer geschoten wiert/weder te schieten(ten ware de Borgerye het te grof maecten: want dan was/ van rechts wegen / defensie geoorloft ende vanden Prince toe-ghelaten) maer aen yeder een te seggen dat sy quamen als vrienden ten besten vande Stadt ende vanden Staet/ om eenichheyt ende vrede te conserveren tusschen de Provintien in't generael/ende de Leden van Hollandt in't particulier. Ende alsoo gemackelijck ende met goede ordre voort rijdende souden hebben beset ende ingenomen het Stadthuys. Waer op sijn Hoogheyt soude volgen / ende eenighe/ hem quaetwillige / Raetslieden uyt den Magistraet ende Vroetschap removerende/ d'andere gebracht hebben tot eenparigheyt met d'andere Provintien op de zwevende differenten.

Elck Ritmeester hadde oock twee a drie hondert Ducaten aen Gout by hun: om de Ruyters / die veel of alle schielijck ende sonder geldt of Provisie te Paerde waren ghesete n / nootdruftigh verschot te doen tot haer onderhoudt. Men seyde oock / om een ander van 'tghemeene volck / die haer aende Poorte souden willen opposeren / daer deur te stillen ende aen de handt te krijgen.

Iantilot was wel in tijts op het Rendevous: maer vernam Graef Willem niet; om reden hier voor geseydt. Graef Willem endtlijck komende ende de Poort gesloten/ende de Stadt in Alarm vindende heeft niet getenteert; in sendende seecker Brief van Sijn Hoogheyt deur een Edelman aende Magistraet/ hier na volgende.

ERentfeste, Voorsienighe, seer Discrete bysondere goede Vrienden. Lestmael in u Stadt sijnde, voor den dienst van't Landt, sijn wy soo vreemt van U. L. bejegent geweest, dat om dergelijcke niet meer onderworpen te wesen, hebben Graef Willem van Nassau met sijn by-hebbende Troupen in U. L. Stadt willen schicken, met ordre, om alles daer in ruste en stilte te houden, op dat het gene wy U.L. noch voor te dragen hebben

hebben, den dienst van't Lant rakende, ons niet door eenige qualijck geintentioneerde en kome belet te worden. Daer toe wy dan van U.L. begeeren de goede hant te willen houden. En ons hier op verlatende, bevelen wy U L. in de protextie des Alderhooghsten, ende verblijven U.L. goeden Vrient. Onderstont *G. P. d'Orange.* Gedateert Hage, den 29. July 1650.

Daer op by de Magistraet gedelibereert zijnde, zijn des namiddaegs uyt de stadt in een gewapent Jacht uyt-gekomen de Heeren Huydekooper Heer van Marseveen ende Schepen Verdoes, gelant zijnde op den Amstel-wegh, voor de Hoff-stede van Sr. Dirck Wittiers genaemt Welna, hebben sy ghevonden Sijn Excellentie Graef Willem geaccompaigneert zijnde met alle de Officieren staende in een ronde kring onder den blauwen Hemel, ende na gedane Reverentie seyde de Heer Huydekooper;

Hoog-gebooren Heer, 'tis ons leet, dat wy sijn Excellentie in dusdanige ongelegentheydt moeten komen congratuleeren:

DE Heeren Burgemeesters is wel ter hant gekomen de Missive van Sijn Hoogheydt den Prince van Oranje van desen 29. July, door sijn Excellentie in haer Stadt geschickt, doch hadden wel gewenst deselve so aensienlijck niet ware geaccompagneert geweest, waer over de Heeren Burgemeesters noodich hebben gheacht datelijck den Raet te vergaren, om haer Achtbaerheden het selve te communiceeren, en te helpen resolveren een antwoort, naer vereysch van saecken; waer over dienstich geoordeelt is, uyt de harente committeren, den Heere vander Does, en mijn, om sijn Excellentie tot Antwoort toe te voegen, dat hare Achtbaerheden (vernemende dat dusdanighen aental van Ruyteren ende Knechten marcheerden naer hare Stadt) dadelijck eenen expressen hebben af-gevaerdicht, na hare Gedeputeerdens, en aen hare Edele Grootmogentheden, altans in 'sGravenhage vergadert sijnde, omme daer op te versoecken haer Edele Grootmogende Raet, en ordre, sulcx dat hare Achtbaerheden sonder het selve hooghwigtig advijs, als noch heel onbequaem sijn, de Missive van Syn Hoogheyt te kunnen beantwoorden, en versoecken ondertusschen gans vrindelijck en ernstlijck, dat Syn Excellentie middeler wijle hare Stadt verschoone, en oock niet nader en approchere, of dat andersints hare Achtbaerheden genootsaeckt sullen wesen, hare Stadt met alle mogelijcke middelen ende Wapenen die Godt, en de natuer haer Achtbaerheden heeft verleent te defenderen.

Sijn Excellentie over dit onverwacht antwoort alteererende, swegh eenen geruymen tijt lang stil, waer over de Heer Huydekooper voort dede zijn discours te hervatten, seggende......

Mijn Heer, het geene wy Sijn Exellentie hebben aengedient, is volkomelijck den last van onse Heeren Principalen, en voor soo veel mijn int particulier aengaet, soud Syn Exellentie wel vrindelijck en dienstelijck derven raden, sich met de beste commoditeyt te retireren, alsoo U. Exellentie alhier niet sonder groot ghevaer is, te meerder om dat wy hebben een Stadt vol alderley Natien, en wonderlijcke humeuren, die, komende uyt te bersten, wel yets by der handt souden nemen, dat U. Exellentie ruineus, en ons lichtelijck niet aengenaem soude wesen, want aldaer soodanigen tael wort gesproken, dat de Heeren Regeerders niet soude kunnen ledich staen maer genootsaeckt, ende gedwongen worden, die middelen, ende Wapenen te gebruycken, die Godt, en de natuer haer Achtbaerheden heeft belieft te verleenen.

Sijn Exellentie hier op wat swijgende, gaf tot Antwoort:

Het geene by mijn is ter hant genomen, is niet anders als deur last, ende wil, die Syn Hoogheyt mijn heeft belieft te bevelen, ick sal niet laten dit selvighe sijn Hoogheydt te rapporteren.

Waer op een fatsoenlijck en Vriendelijck afscheyt aen weder-zijde ghenomen

zijnde

zijnde / zijn de Gecommitteerden weder gekeert na hare Principalen / ende Sijn Excellentie ritireerende sich voort naer Ouderkerke.

In de Stadt daer tegens wierden de Trommen geroert / volck aenghenomen tegen 10. stuyvers daegs / ende eenige uyt-leggers ter Oorloge gequipeert ende op 't Y gelegt. Sy schreven aen de Steden van Hollant / deselve versoeckende haer Gecommitteerde te seynden ende de Vergadering te leggen in Amsterdam.

Dit alsoo op gemelte Saterdach geschiedende tot ende voor Amsterdam; ginck et in den Haegh niet min vreemt toe 's morgens ontboodt sijn Hoogheyt eenige Heeren om by hem te komen / gelijck dickwils geschiede / namelijck de Heeren de Wit van Dordrecht / de Wael ende Reuyl van Haerlem / Duyst van Voorhout van Delft / Keyser van Hoorn / ende Stellingwerf van Medenblijck.

De selve d'een voor d'ander na ingelaten wordende voor d'Antichambre in de Camer daer Sijn Hoogheydt ghemeenlijck audientie gaf / vonden aldaer den Lieutenant Colonel vande Gardes Meeteren: die deselve d'een na d'ander aenseyde / dat sijn Hoogheydt hem belast hadde deselve in arrest ende hechtenis te nemen; denselven van voortaen eenige Soldaten overgevende / om elck in een Kamer apart / elck met drie Soldaten ingheslooten te worden. Dit omtrent acht of neghen uyren gedaen zijnde: ontboot sijn Hoogheydt den Raet Pensionaris Cats; die binnen komende den Prins vondt mettet Rapier aende zijde hem seggende / met eenighe ontstelteniſſe; Mijn Heer Cats, ghy sult verwondert sijn van 'tgene ick gedaen heb ende u seggen sal. Ick heb niet langer kunnen lijden dat eenige quaetwillige tot ondienst van 't Landt hebben gevoedt d'oneenicheyt ende discrepantien tusschen de Provintie van Hollandt, ende andere. Ick heb daer boven (siende om hoogh / want sy waren op de boven Kamers gebrocht) ses van de principaelste sitten, ende ick heb gesonden Graef Willem met Ruyters ende knechten om Amsterdam in te nemen. Gaet ende communiceert het hier beneden aende Vergaderingh van Hollandt: ende dat ick self na Amsterdam gae. De Heer Cats was niet weynich gealtereert / ende vraegde na de namen vande gesaiseerde: ende verklaerde dat hy de Memorie zwack hebbende / niet wiste of hy deselve soude konnen onthouden / daer op seyde de Prins schrijftse op / gaende self in de Galerye Pen ende Inckt halen. Ondertusschen sach de Heer Cats eens inde Spiegel reassureerde een weynigh zijn couleur ende aensigt / ende de Namen opgeschreven hebbende / vraegde op wat fundament ende last / ende met wat kennis sijn Hoogheydt het ghedaen hadde. Daer op seyde hy niet anders als; dat hy sich refereerde tot de Resolutie vanden 5. Iunij / ende tot den inhout van de Unie. De Heer Cats sich daer mede retireerende communiceerdet in de Vergadering van Hollandt; die daer op / niet sonder groote vreese ende alteratie / haer separeerende elck na haer Steden togen om Maendach weder te komen. Nogts

daer

daer na de Heer Bronckhorst ter Vergadering van haer Ho: Mo: præsiderende / na gewoonte by syn Sijn Hoogheyt komende heeft hy hem versocht dergelijcke communicatie aldaer te doen in deser Manieren / als dat Sijn Hoogheyt uyt kracht van haer Ho: Mo: Resolutie vanden 5. Juny lestleden om veele ende wichtige oorsaecken eenige weynige Heeren van Hollant hadde in arrest doen nemen ende Sijn Exellentie Stadthouder met een goedt aental Ruyteren ende Soldaten gesonden om ende ontrent de Stadt van Amsterdam waer van sijn meer-hooghgemelte Hoogheyt by geschrifte haer Ho: Mo: nader openinge soude doen / ende de redenen van dien bekent maken / ende sijn haer Ho: Mo: versocht op morgen na de Prædicatie te elf uyren te willen vergaderen.

Ondertusschen quam de geheele Compagnie de Gardes (onder prætext van op de Schyve te schieten in de Duynen) in Wapenen/ende besetteden alle Poorten van 't Hoff seer sterck: vier Colonels Compagnien vande Fransche/ Engelsche ende Schotsche Natien/ quamen tegen de Middagh van Delff / Schiedam / etc. oock in den Haghe; als mede twee Compagnien Ruyters. Dit dede alle de Militaire / die dus langh bedroeft waren gheweest ende ginghen als een Os voor de Byl / seer verquicken ende verheughen. Ter contrarie gaf het eene groote murmuratie/ende bedroefthept aen alle Polityke ende Staetspersoonen / behalven de gene die Hollant geen goedt harte toe droegen. Men sach nu wel, seyden sy/hoe seer eenige flatteurs van tijdt tot tijt de Stadhouders hadden grooter ende grooter gemaeckt, haer authoriteyt vermeerderende, ende die vande Staten verminderende. Hoe sy desen Prince nu hadden ingescherpt, het, *Tibi Roma subegerit orbem*, ende datter dan geen Oorlogh gevoert was om onse vryheydt, maer dat alleen de quæstie was geweest, of de Coninck van Spagnien, dan of de Prins (die nochtans geen d'allerminste prætensie op den Staet of Souverainiteyt van dien hadde of oyt gemoveert hadde) soude regeeren? Dat self onder de Graven van Hollandt de Staten noyt also waren getracteert. Dat alle Staetsche Vergaderinghen nu maer te vergeefs waren; dewijl sy geen vrye Landsdagen houden, geen vrye stemmen gheven konden.

Waer tegens by d'andere geseyt wiert/datter een eeuwigh Verbont was tusschen de seven Provintien; dat het doen van af-sonderlijcke Cassatie was tegen alle oude gebruycke ende styl vande Regeeringe: dat oock niet geheel Hollandt/ maer eenighe weynige Belhamels dat werck alsoo ghedirigeert hadden: dat deselve weynighe uyt de weegh zijnde de Provintie wel weder tot haer devoir soude keeren: dat extremis malis extrema remedia mosten worden geapplicееrt: dat de Staet

sich sedert diergghelijcke extremiteyten ende remedien in't Jaer achtien niet qualijck bevonden hadde/maer in macht/middelen/ ende allerhande welvaert was ghesegent: ende dattet nu oock wederom beter soude gaen.

'sAnderendaeghs de Heer Bronckhorst Presiderende ter Vergaderinge heeft tot zijne decharge aen hare Ho: Mo: bekent gemaeckt dat hy niet en had bekomen het Geschrift van Sijn Hoogheyt vande nadere openinge daer van mentie gemaeckt wiert in haer Ho: Mo: Notulen van gisteren ende daer van hier te voor is geseyt/ende heeft de gemelte Heere Bronckhorst hier by gevoeght dat zijn meer-hoog-gemelte Hoogheyt gemeynt was dien dach te vertrecken na de Trouppes / legghende aen/ by / ende ontrent Amsterdam/ om ordre te stellen dat aldaer gheen foulen ende disordren en geschieden/waer op ghedelibereert zijnde/ hebben haer Ho: Mo: geresolveert/ het selve aen te nemen voor notificatie ende alsnoch af te wachten de Redenen ende Motiven die sijn meer-hoog-gemelte Hoogheyt hadde bewoghen de voornoemde Heeren te doen arresteeren, mitsgaders eenige Trouppes van Ruyteren ende Soldaten onder het beleydt van den Stadthouder te senden om ende ontrent de voornoemde Stadt van Amsterdam/gelijck de Heere Presiderende gisteren op't begeeren van Sijn Hoogheydt de Vergaderinge hadde bekent ghemaeckt/ dan hebben de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van Hollant op de bovenstaende Resolutie doen aenteeckenen/ alnoch te inhereeren derselver gedane aenteeckeningen van Protestatien ende obtestatien voor desen op den 26. October 1649. 9.10. April/ 5.6. 7. Juny lest-leden respectivelijck gedaen.

Sijn *HOOGHEYT* depescheerden oock desen volgenden Brief aen alle de Provintien, uytgenomen Hollant.

Edele Mogende Heeren, besondere goede Vrienden.

ALso de Ho:Mo: Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, ons den 5. Juny lest-leden, hebben *versocht ende geautoriseert*, om alle nodige ordre te stellen, ende die voorsieninge te doen, ten eynde dat alles in goede ruste en vrede wert geconserveert ende insonderheydt gemainteneert ende vast gestelt de *Unie* met den gevolge ende aenkleven van dien, ende in teghendeel geweert ende te gemoet getreden, het gene dat contrarie van dien soude mogen werden voorgenomen, ende dat wy niet jegenstaende alle goede ende vrun-

vrundelijcke middelen van inductie, soo door generale Regieringe als door ons selfs persoonelijck respectivelijck by de Heeren Staten vande Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt, de Heeren Leden van dien in het byssonder aengewent, dagelijcx hoe langs soo meer klaerlijck voor oogen hebben gesien ende bemerckt de apparente desordren confusie, scheuringe, ende dissipatie vande opgemelte *Unie* voor de *menees* ende aendringende *suggillatien* van eenige quaetwillige *Leden* vande Vergaderinge vande opgemelte Provintien van Hollant, oock anderen binnen derselver Provintie gesteunt ende gesupporteert werdende by ende van wegen de Stadt Amsterdam, ende derselver Gecommitteerden, soo hebden wy, om soodanige quade *menees* ende *slim beleydt* te steuyten ende te hanthaven, de meergemelte Unie, hoochnoodigh ende voor de Landen dienstich geacht, op gisteren morgen voor den middach te doen Saisiren de Persoonen vande Heere de *Wit* van Dordrecht, *de Wael*, ende *Reuyl* van Haerlem, *Ian Duyst van Voorhout* van Delft, *Keyser* van Hooren, *Stellingwerf* van Medenblijck; Ende hier-en-boven den wel-gheboren Heere Graef Wilhelm van Nassou, Stadthouder van Vrieslant, onsen vrundelijcken lieven Neve, met een goede nombre van Compagnien Ruyteren ende knechten te senden naer Amsterdam, *om deselve Stadt by de Unie te conserveren*, wesende het eenighste ende resterende middel boven alle voorgaende aen-ghewende vrundelijcke Tentatijven, om het Landt in ruste, eenigheyt, ende onderlinghe Vrede te onderhouden, vertrouwende, dat de boven-verhaelde saecken U. Ed: Mo: niet alleen aenghenaem en sullen wesen, maer oock de goede handt bieden, ende houden dat die saecken werden gemaintineert, ende tot een goet ende verseeckert eynde gebracht, waer door V. Ed: Mo: sullen betoonen de Continuatie van derselver affectie, ende onveranderlijcke genegentheyt tot conservatie vant gemeene Vaderlant: Verklarende *voor God*, ende V. Ed: Mo: dat wy in desen geen andere intentie ofte ooghmerck en hebben als de voorsz conservatie, sampt de hanthavinge vande *ware Christelijcke Gereformeerde Religie*, daer voor wy bereyt sijn ende blyven, Bloet ende goedt op te setten, ende vervolgens den Staet van het Lant int Generael ende U. Ed: Mo: int besonder getrouwelijck te dienen, dat kenne Godt Almachtich, in wiens Heylighe bescherminge, wy, U. Ed: Mo: sijn bevelende, in den Haghe den 31. July 1650.

Onder stont /

U. Ed: Mo: Dienstwillige Vrundt,

Ende was onderteyckent /

G. Prince d'Orange.

NA de middach is Sijn Hoogheyt geseten op een groot zwart Paert/ met veel gevolg van Edelieden ende Officieren/ oock te Paert/ uyt den Hage gereden deur 't Bosch/ Leyden ende de Veenen/ komende 's avonts tot Amsterveen. Die van de Stad siende het vier haer so na geleyt/ hebben alles gedaen wat noodich was tot haer defensie/ hoe wel van beyde sijden niet vyantlijcx geattenteert wiert.

In de Vroedtschap ende Raet aldaer wiert voorgeslagen als een present remedie tot het dissolveeren vande Belegering datmen de Zeedijck deur steecken ende de Sluysen openen soude. Het eerste haperde maer aen twee Stemmen: ende wiert voor eerst goet gevonden eenige der Sluysen te openen/ ende alleen hier ende daer een Polder deur te steecken: 'twelck ten deele gedaen is. Ende alsoo Sijn Hoogheyt terstont binnen schickte ende minnelijcke handelinge aenbieden liet; soo hebben die van de Stadt alle de gemelte extremiteyten oock laten staen; als waer deur een groot gheteelte van Holant soude hebben onder water geraeckt/ tot onwederbrengelijcke schade van de Provintie: ende hebben op 's Princen aensouck uytgesonden de Heeren de Graef/ vander Does/ Tulp/ ende Clouck.

De Prins begeerde Garnisoen in de Stadt: sy versochten dat Sijn Hoogheyt soude aftrecken/ ende haer ongemoeyt laten/ belovende ten daghvaert in te brengen alle mogelijcke Contentement/ ende diergelijcke devoiren by d'andere Leden te sullen doen. Beyde on-aen-nemelijck sijnde/ wierden daer na andere voorslagen gedaen.

Inden Hage hebben eenige Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van wegen de Provintie van Hollant in haer Ho: Mo: Vergaderinge/ aen d'andere Provintien te gemoet gevoert de jegenwoordige constitutie van saecken/ en versocht/ dat deselve Provintien wilden voorbrengen eenige expedienten/ waer door de opgeresene zwarigheden souden konnen worden wech genomen; waer op gedelibereert sijnde/ hebben d'andere Provintien verklaert/ dat het hun seer leet was/ dat de saecke in die jegenwoortige swarigheden gheraeckt was/ versouckende de opgemelte Heeren van Hollant (als in haer Provintie best bekent sijnde) selfs voorslagen van expedienten te willen doen op de jegenwoordige constitutie van saecken passende/ waermede de voorsz swarigheden souden konnen worden wech genomen/ daer toe de gemelte Provintien verklaerden bereyt te sijn alles goets te contribueren/ hier op hebben d'Heeren van Hollandt geseght/ verwacht te hebben/ dat de Provintien eenige voorslagen van expedienten souden hebben goet gevonden te doen/ Doch sulcx niet geschiet sijnde/

sijnde / hebben sy aengenomen het jegenwoordighe gepasseerde te refe-reeren aen de Heeren derselver Principalen/ die sy dien avont alhier in den Hage waren verwachtende.

's Anderendaegs heeft de Vergaderinghe van Hollandt ende West-Vrieslandt en Corps/ door den mont van haren Raedt Pensionaris ge-daen representeren de zwarigheden / die deselve te gemoet saghen te sul-len ontstaen by voortganck van de saecken ontrent de Stadt van Am-sterdam ter handt ghenomen / ten waer saecke daer in spoedelijck door bequame expedienten werde versien / ende nadien de ses Provintien op gisteren goedt hadden ghevonden de Gecommitteerde van Hollandt/ te willen openinge doen(als aen dewelcke gelegentheydt harer Provintie best bekent is) van soodanige expedienten als lest ter voorsz materie na de jegenwoordighe constitutie van tijdt soude moghen dienen / dat haer Ed: Mo: naer rijpe deliberatien in den haren hadden goedt gevonden de Provintien op het serieuste te versoecken sonder langher uytstel eene aensienlijcke besendinge aen *Sijn Hoogheyt* te willen decreteren / om deselve met gewichtighe redenen ter materie dienende te disponeren/ van de be-gonnen Proceduren hoe eer soo beter te desisteren/ het Krijgs-volck nae derselver respective Garnisoenen te doen keeren/ende hier in den Haghe sich te laten vinden / omme mette Regeeringe buyten feyten ende met rijpheydt van rade te moghen delibereren ende resolveren/ hoe alles ten dienst van den Staet soude dienen te werden beleydt / niet twijffelende/ soo de voorsz aensienlijcke besendinge met ernst ende sonder langer ver-treck in't werck werde gestelt / of de gewenschte effecten souden daer op spoedelijck komen te volgen : waer op ghedelibereert zijnde / is naer re-sumptie van dien goedt gevonden ende verstaen/ dat aen Sijn Hoogheydt van wegen haer Ho: Mo: besendinghe soude worden gedecreteert/ghe-lijck gedecreteert wert mits-dien / dat deselve besendinghe soude worden bekleet met een Persoon uyt yder Provintie / Ende dat d'opgemelte be-sendinge daer toe soude werden gedirigeert/ dat *Sijn Hoogheyt* mocht wor-den gedisponeert, om sich herwaerts te vervoegen, om alhier mette Regeeringe te moghen delibereren ende resolveren op soodanighe middelen, waer door de ontstane ongelegentheden souden mogen worden wech genomen , dat wyders *Sijn Hoogheydt* op het serieuste soude worden versocht , alle dadelijckheden te willen verhoeden , ende de Commercien der Stadt Amsterdam haren vryen loop te laten hebben , ende hebben de Heeren van Hollandt aengenomen ende verklaert / dat sy uyt den haren / oock een aensienlijcke deputatie souden doen/omme Sijn Hoogheydt te disponeren / ten eynde als boven ; ende oock de Heeren van Amsterdam op het serieuste te versoecken hare

Gedeputeerden herwaerts sonder vertreck te laten komen/om met ende beneffens d'andere Leden van Hollandt over de jeghenwoordighe perplexe gelegentheyt der saecken te helpen delibereren ende resolveren ten meesten dienste vanden Lande/ ende dat deselve haer wilden onthouden van allenieuwicheyt te plegen met inlaten van Water/ als andersints/ ende wierden d'opgemelte Heeren van Hollant versocht/ de saecken in den haren ondertusschen te willen beleyden/ dat de aenstaende deliberatien met vrucht mochten afloopen/ ende wierden tot bekledinge vande voorsz Commissie van de Generaliteyt Gecommitteert de Heeren van Aertsbergen, Paets, Reinswoude, Osinga, Mulert. De Ordinaris Gedeputeerden vande Provintie van Zeelant hebben op dese Conclusie verklaert dat sy op hare beurte adviserende/ hebben geseght hun niet gequalificeert te vinden op't stuck vande Cassatie en reductie mitsgaders op de bewuste haer Ho: Mo: resolutie vanden 5. July lestleden/ t'advijseren buyten Raet ende adsistentie van de Heeren Extraordinaris Gedeputeerde vande opgemelte Provintie/ die albereyts daer toe by eene Provinciale resolutie specialijck waren geauthoriseert ende machtig gemaeckt. Dat sy echter (in consideratie vande jegenwoordige perplexiteyt van saecken/ Mitsgaders/ vande genomen eenparige advijsen van d'andere Provintien) geensints gemeynt en waren den voortganck vande voorsz deputatie in eeniger manieren te verhinderen/ versouckende alleenlijck dat in sodanigen gevalle de Presente Leden van Hollant de saecken in den haren ondertusschen daer toe beliefden te beleyden/ dat op de komste van Sijn Hoogheyt eene goede ende salutaire resolutie/ tot contentement van alle de Leden van de Unie desen aengaende mochte worden gearresteert ende vast gestelt.

De Heer van Beverweert was uyt het Leger expresselijck alhier gekomen Maendach om het oog ende directie te hebben op 'tgeene ter Generaliteyt soude moge voorgenomen worden: ende bleeck dat Sijn Hoogheyt dese haer Ho: Mo: resolutie aengenaem was; om/ als het accoord met Amsterdam geen ganck wilde nemen/ echter met reputatie te mogen weder komen. Deselve Heer van Beverweert is terstont na deselve genomen resolutie en poste gekeert na Amsterdam/ om daer van te rapporteeren. Ondertusschen is de handeling tusschen Sijn Hoogheyt ende die van Amsterdam voortgeset: die van de Stadt considereerden dat op haer versouck van d'andere Steden niemant compareerde: dat die van Haerlem, de naeste/ende machtigste/ haer Poorten voor 's Princen Volck open lieten/ allen toevoer aen't Leger deden/ ende geen

geen party maeckten / dat die van Leyden allerhande Schuppen / Spa'den ende materialen lieten na 't Leger volgen / ende noch meer te doen gewillich waren: dat het deurſteecken van de Dijcken ende openen der Sluysen eene onoverwinnelijcke ſchade aen Hollant doen / ende dat by continuatie van belegering / behalven de Bloetſtortingen / de Negotie ende Commercie een grooten ſtoot ſoude krijgen / hebben daerom een kleintjen over 'thooft geſien. De Prins om te toonen dat hy 't niet tegen de Stadt maer tegen eenige quaetwilligen hadde / kipten de twee Heeren Bickers, Burgemeeſters daer uyt: wetende dat die / om haer groot geſach, als gemeenlijck gebeurt in eene populaire Regeering / by vele andere gehaet waren: ende ſtont daer op dat die de Regeeringe ſouden quiteeren. Alle andere dacht ſulcx wel van quaden gevolge ende te ſijn hodie mihi, cras tibi: Echter alſoo deſelve Bickers beyde haer daer toe gewilligh toonden / niet begeerende dat om haer particulieren wille / het Corpus der Stadt ſoude lijden; ſoo is dat Point toe-geſtaen. Aengaende oock het conſent om aen te nemen den voorſlagh vanden 15. July hebben die vande Stadt om vredens wille oock voor haer daer in willen haer bequamen: ende aengaende het acces inde Vroetſchap voor Sijn Hoogheyt als Stadthouder haer goede verklaring niet willen weygeren.

Alſoo is den 3. Augusti ontrent middach over alles verdragen / ende 's avonts geapprobeert / ende getekent 'tgeene volgt.

VERDRACH, Gemaeckt tuſſchen *Sijne HOOGHEYT* aen d'eene zijde: ende de Heeren Burgermeeſteren ende xxxvj Raden der Stad Amſtelredamme, door hare ſpeciale Volmachtighden, volgens de Procuratie hier naer geinſereert, aen d'andere zijde:

WY Burgemeeſteren ende xxxvj Raden der Stadt Amſtelredam verklaren mitſdeſen gecommitteert, geauthoriſeert ende volkomen machtgheghe ven te hebben aen de Heeren Cornelis de Graef, Vry-Heer van Zuyd-Polsbroeck, oud Burgermeeſter, Symon vander Does ende Dr. Nicolaes Tulp, Raden ende out Schepenen, mitſgaders Mr. Pieter Cloeck, Raet deſer Stede, omme in Onſen name te treden in onderhandelinge met *Syne HOOGHEYT* den Heere Prince van Orangien, nopende de differenten ontſtaen tuſſchen Hoog-gemelte *Sijne Hooghèyt* ende deſe Stadt. Dienthalven met *Sijne Hoogheydt* te concerteren, accorderen ende ſluyten, ſulcx als de voor-

noemden Onse Gecommitteerdens goedt ende oirbaer vinden sullen. Belovende van waerden te houden ende te sullen ratificeren alle 'tghene de voornoemden Onse Gecommitteerdens in desen sullen doen, handelen ende sluyten onder allen verbande als na Rechte. Des 'toirconde hebben wy 'tZegel ten saken der voorsz Stede hier onder gedruckt, den 2. Augusti 1650. Onderteeckent: *Gerard Hulst.* hebbende een op-gedruckt zegel in groenen Wasse.)

DAt de Heeren van Amsterdam resolutie sullen nemen, om haer te conformeren met d'andere ses Provintien, aengaende den Staet van Oorloge, met versoeck, dat *Syne Hooghеydt* gelieven sal devoir te contribueren, om den Staet van Oorloge te mogen brengen op den Voet ende voorslagh van *Syne Hooghеyt* ende den Raedt van State, ghedaen tot accommodatie vande Geunieerde Provintien, ende dat niet-te-min ende ondertusschen gevolgt sal worden den Staet van Oorloge, nevens d'andere ses Provintien, tot soo lange 'tvoorsz nader Consent van d'andere Provintien sal wesen uytgewerckt, ende, by onstentenisse van 'tselve Consent, tot soo langh den Oorlogh tusschen Vranckrijck ende Spangien sal dueren, ende sulcx ten langsten voor drie a vier Iaren, op hope dat de voorsz Oorloge tusschen Vranckrijck ende Spangien middelertijt sal moghen by-geleght wesen, ende 'tselve niet vallende inde selve tijdt, datmen sich alsdan gedragen sal na tijts gelegentheyt, ende tot meeste dienst van't Landt, volgens d'ordre van Regieringe.

Ende dat voorts gelijcke resolutie sal worden ingebracht, ten eynde de Troupen, by de Heeren Staten van Hollandt afghewesen, sullen van haer achterstellen worden betaelt, ende met eenen helpen goede ordre stellen tot goede betalinge vande vordere Militie.

Dat *Syne Hooghеydt*, gelievende te komen inde Stadt, gerecipieert sal worden gelijck Sijne Predecesseurs, Stadt-houders van Hollandt, gerecipieert zijn geweest, met alle eere, respect ende ghedienstigheydt, ende goed vindende te verschijnen inde Vroedschap, dat *Syne Hooghеyt*, inde voorsz qualiteyt, aldaer audientie sal worden verleent.

Dat voorts de Heeren van Amsterdam alle goede ende moghelijcke debvoiren ter Vergaderinge van de Staten van Hollandt sullen aenwenden, dat alle onlusten mogen in't geheel wegh genomen worden, ende de sake ghebracht in vaste ende vertroude Vrundschap ende Confidentie, ende alles ghestelt in vergetelheydt, gelijck of het noyt en was voorgevallen, Tot welcken eynde sy-luyden daer over met *Syne Hooghеyt* concerteren ende communicatie houden sullen.

Zoo haest desen Contracte aen weder-sijden sal voltrocken ende onderteeckent wesen, neemt *Syne Hooghеyt* aen de aenghevoerde Militie te doen vertrecken.

ken in haer oude Guarnisoenen, ghelijck oock daer teghens de Stadt aenneemt haer aengenomen Volck af te dancken, en voorts in haer Stadt alles te herstellen op den ouden voet.

Gelovende aen weder-sijden in alle goeder trouwen sonder eenigh arg ofte list, desen Contracte oft verdragh in allen deelen naer-te komen ende te onderhouden.

Gedaen tot Amsterveen, desen derden Augusti, Anno 1650. Ende sijn hier van twee gelijcke Acten gemaeckt, ende ten weder-sijden onderteeckent, daer van aen yeder sijde een gevolght is.

Was onderteeckent: G. P. d'Orange, sijnde daer neffens ghedruckt 't Cachet van *Sijn Hoogheyt* in Rooden Wasse.

Noch ghe teyckent: *C. de Graef. Symon vander Does. Nicolaes Tulp. Petrus Cloeck. Ts. Es.*

BUrgermeesters ende xxxvj. Raden der Stadt Amstelredamme: approberen ende ratificeren 't voorstaende Verdragh, tusschen Sijne HOOGHEYT ter eenre: ende hare speciale Ghemachtighde op den 3. Augusti 1650. tot Amsterveen gesloten, Ten oirconde is dese by eene der Secretarissen onderteeckent, ende 't zeghel ten saken der voorsz Stede hier onder gedaen drucken den 3. Augusti 1650. Onderteeckent: Gerard Hulst. *Hebbende een op-ghedruckt Zegel in groenen Wasse.*

Separaet Articul, van het Verdragh op den 3. Augusti 1650. gemaeckt tusschen *Sijne HOOGHEYT* ende de Stad Amsterdam.

DAt *Sijne Hoogheydt*, buyten prejudicie van d'eer ende goede naem van de Heeren Andries ende Cornelis Bicker; d'eene oudt ende d'andere tegenwoordich Regeerende Burgermeester der Stadt Amsterdam, ende buyten beswaer ende krenckinghe van hare persoonen ende goederen, daer vooren *Sijne Hoogheyt* haer versekert, naer dese tijdts gelegentheyt oordeelt dienstich te wesen voor den dienst van 't Landt, datse haer onttrecken van alle vordere Regeeringe van de Stadt, sonder weder daer toe beroepen te worden, des niet-te-min *Sijne Hoogheyt* bereyt is in persoon haer te hooren, ende gehoort hebbende, so *Sijne Hoogheyt* alsdan mochte blyven by sijn voorig goet-vinden, so sullen sy alsdan

dan haer vrywilligh ontledighen van de voorsz Regeeringe, op den voet als voor en, midts datse van nu af haer sullen onthouden vande voorsz publicque Functie vande Stadt. Ten oirconde desen ten weder-sijden onderteeckent, ende geconfirmeert, achtervolgende 't Verdrach tusschen *Sijne Hoogheyt* ende de Gecommitteerdens vande Stadt op heden tot Amsterveen ghemaeckt, desen 3. Augusti 1650.

Was onderteeckent: *G. P. d'Orange*, sijnde daer neffens gedruckt het Cachet van *Sijn Hoogheyt* in Roden Wasse.

Noch geteyckent: *C. de Graef*, *Symon vander Does*, *Nicolaas Tulp*, *Petrus Cloeck*, *Ts. Fs.*

Burgermeesteren ende xxxvj. Raden der Stadt Amsterdamme, approberen ende ratificeren 'tvoorstaende separaet articul van't verdragh tusschen Sijne HOOGHEYT *ter eenre: ende hare Speciale Ghemachtighde ter andere zijden, op den 3. Augusty 1650. tot Amsterveen ghesloten, 't Oirconde is dese by eene der Secretarissen onder-gheteeckent, ende 'tzegel ten saken der voorsz Stede hier onder gedruckt, den derden Augusti Anno xvj*C*. vijftigh, Onderteeckent:* Gerard Hulst. *hebbende een op-gedruckt zegel in groenen Wasse.*

AMsterdam zijnde het Rijckste/ Machtighste ende voornaemste Lidt alsoo af-wijckende / was een krachtigh exempel ende persuasijf aen alle de andere. Ende wierden by andere daer in geblameert dat sy hadden behooren in tijdts te dencken/of sy konden of wilden uytvoeren 'tgene sy principalijck nu soo langen tijdt hadden gemainteneert: ende alsoo de negative nu bleeck; dat sy qualijck ghedaen hadden met haer long opiniastreren.

Alsoo nu deur dese extremiteyt aen Sijn Hoogheydt ende de Generaliteyt ghegeven wiert een exempel; 'twelck namaels tot een Regel soude dienen ende meer gepleegt konnen worden/ wanneer Hollant wederom wilde tegens deselve haer streng treckē; ende datmen voortaen weynigh meer soude hebben te stoffen van Vryheyt van't Landt of der Staten. Maer die van Amsterdam meenden wel te doen; dat sy ghelijck een Schip in Tempeest voor Ancker liggende/ vierden ende bodt gaven; om tijdt ende gelegentheyt te winnen. Dat sy ondertusschen bleven die sy waren.

De Gecommitteerde van haer Ho: Mog: komende Woensdaeghs savonts tot Amsterveen, vonden de saecke verdraghen / ende bleven beneffens

neffens die van Amsterdam alle 'savonts by Sijn Hoogheyt etende/ onder andere discoursen die van Amsterdam spreeckende dat sy 't Element des Waters tot haer voordeel souden gehadt hebben/ seyde Sijn Hoogheyt, ende ick soude daer tegens hebben ghebruyckt het Element des Vyers: (hebbende die van Delff op ordre des Raets van State/laten volgen allerhande Ammunitie/Geschut/Granaten/ Mortieren etc. 't Welck so voort met lacchen passeerde.

's Anderendaegs 's morghens vroegh tough Sijn Hoogheyt van daer ende quam op den Middagh in den Haegh: werdende alle de Troupes weder wegh ende afgevoert.

De ses gesaiseerde Heeren waren Sondaeghs savonts den 31. van't Hoff af/in twee Carossen/gevoert/drie ende drie in een Carosse/ elck met drie Soldaten. Voort vijf-ende-twintigh Ruyters voor / soo veel in't midden/ende soo veel achter/met vijftigh Musquettiers: wierden deur de Veenen/Woerden/ende Yselsteyn/om alle Steden voorby te gaen/gebracht savonts op het Huys te Loevesteyn. Sy wilden eerst haer mannelyck toonen: meenende de Staten ende Steden van Hollandt souden haer stuck vast houden. Maer siende dat deselve haer volghens den voorslach van den 15. July alle vorghden/ende daer mede haer sake abandonneerden; soo hebben sy wel ghesien dat om haer gheen harnas soude werden aenghetogen/ ende dat het exempel vande Bickers haer regel soude zijn. Sulcx wiert oock alsoo beleydt dat de Respective Steden daer de gesaiseerde van daen waren / mitsgaders derselver Vrouwen ende Vrienden Sijn Hoogheydt baden om relaxatie / onder Presentatie van te sullen afstaen vande Regiering.

De Heer Duyst van Voorhout een Man van negen ende sestich Jaer/ die volgens costuyme van Delft binnen een jaer doch van selfs most afstaen / ende zijnde indispoost / Ryck van middelen ende maer een kint hebbende / is d'eerste geweest die sulcx versocht ende ghepresenteert heeft.

Hier voor is geseyt / dat Sijn Hoogheyt hadde laten beloven in te geven de pointen van beschuldinge ende reden waerom de ses Heeren waren gesaiseert. Sijn Hoogheyt heeft tot dien eynde een geschrift onder sijn hand ende Cachet laten ter Vergadering van Hollant ingeven. De substantie daer van was generael / dat sy hadden gedaen tegens de Unie, dienvolgens luydt het 25. Articul van de Unie strafbaer. Dat *Sijn* HOOGHEYDT goetgevonden hadde dese weynige te trecken ende te stellen buyten Regeringe om den heelen Staet te Præserveren: gelijckmen in tijdt van Brandt om verre scheurt eenige Huysen den Brandt naest staende; om de

geheele

geheele Stadt of Staet te salveren. Endtlijck seyde noch tegens elck in't bysonder te hebben particuliere accusatien ende pointen die Sijn Hoogheyt reserveerde tot ander gelegentheyt.

De geene die den inhoudt van dese soo magere ende generale beschuldinge wisten / beleyden het werck alsoo / datmen niet geraden vont deselve in de Vergadering te lesen / weyniger daer van Coppe te geven / maer is goetgevonden deselve geochetcert op te sluyten : maer naderhant sijn noch in't licht gekomen : als te sijner tijdt sal werden geseyt.

De Heeren van Hollant sijn endtlijck den 13. Augusti gecompareert ter Vergaderinghe van haer Ho: Mo: ter presentie van Sijn Hoogheydt Sijn Exellentie Stadthouder ende den Raedt van State verklarende / dat by ende van wegen de Heeren hunne Principalen menichmael voor desen opt verminderen vande Militie ende 'tgene daer ontrent alhier ter Vergaderinge was gesprocken / ende een Tale ghebruyckt naer ghelegentheyt van derselver uyt-geputte Financie / veroorsaeckt door den zwaren ende langduyrigen Oorlogh / maer sedert hebbende ghesiet dat de andere Provintien haer toonden in ongerustigheyt te zijn / vermits deselve oordeelden den Staet deser Landen niet ghenoegsaem verseeckert te sullen wesen / vermits de verminderinge vande Militie by de gemelte Heeren hare Principalen voorgeslagen / dat deselve nu goedt hadden gevonden hare Bontgenooten daer in tegemoet te gaen, ende om deselve buyten alle becommernisse te stellen / ingewillicht ende toegheslaen / den voorslach op den 15. July lest-leden by den Raedt van State uytgebracht, soo deselve was legghende / op dat vast vertrouwen ende serieuse recommandatie / dat de Provintien als goede Bontgenooten van hare sijde / in vergeldinghe van dat haer Ed: Mo: soo beswaerlijcken werck voor haer finantien ten gevalle van d'ander Provintien / op haer waren nemende wederom ten goede van den Staet met alle mogelijcke devoiren wilden arbeyden / dat de middelen van den Staet wel ende behoorlijck mochten werden gebeneficeert.

Dat de beveylinge vande Zee, recht mocht worden behartight.

Dat de liquidatien tusschen de Provintien eyntlijck met ernst ter hant mochten worden genomen ende voltrocken.

Dat tot de saecken vande West-Indische Compagnie allenthalven de vigoreuse hant mocht worden gehoden.

Dat de Ratificatie van de Tractaten met de Croone van Dennemarcken gemaeckt met den gevolge ende aenkleven van dien / eyntelijck vast mochte worden gestelt. Waer op gedelibereert sijnde / is goetgevonden volgens den voorslach ende modificatie die Sijn Hoogheyt Sijn Exellentie

cellentie Stadthouder ende den Raet van State den 15. July lestleden alhier ter Vergaderinge had ingebracht over de differenten van den Staet van Oorloge mits dien met eenparicheyt van alle de Provintien aen te nemen ende te arresteren den Staet van Oorlogh / gelijck die by Sijne Hoogheyt Sijn Exellentie ende den Raet van State was geconcipieert ende ingestelt ende de Provintien toegestuyrt / ende dat de Cassatie ende reductie dienvolgens soude worden gedaen door Sijn Hoogheyt Sijn Exellentie Stadthouder ende den Raet van State / volgens d'ordre van het Lant / in dien verstande dat de vier Compagnien Ruyteren met de duysent man te Voet souden aengehouden ende betaelt wordentot dat desen aengaende by de Provintien naerder soude sijn verdragen/ daer toe de Provintien versocht wierden haer te willen bequaem ende derselver Confrerentien ende advijsen innebrengen / uytterlijck binnen den tijt van vijf of ses weecken, ende hebben de Provintien aengenomen alle Soldijen / Tractementen / ende andere Posten in den Staet van Oorlogh begrepen te betalen volghens den ouden Staet van Oorlogh/ is voorts mede geresolveert ende verstaen dat voortaen egeen separate ende affonderlijcke Cassatie of reductie eygener authoriteyt by d'een of d'ander Provintie en soude mogen ondernomen ende gedaen worden, ende in cas sulcx by eenige Provintien mocht worden voorgenomen / dat het selve promtelijck / als strijdende jegens d'Unie, jegens d'ordre van Regieringe, soude worden geredresseert / ende daer jegens met authoriteyt versien. Van hebben de Provintien verklaert 'tgeene voorsz is te houden voor Concept Resolutie.

Den 15. Augusti heeft de Heer van Reynswoude aen haer Ho: Mo: voorgedragen ende gecommuniceert dat Sijn Hoogheyt aen hem Heer Presiderende / besloten ende verseghelt met sijn kleyn Cachet hadde behandicht de Reden ende Motiven die Sijn Hoogheyt hadden bewoghen om in krachte van de Acte van haer in dato 5. Iuny lest-leden te saiseren de Heeren de With van Dordrecht / de Wael ende Reuyl van Haerlem, Jan Duyst van Voorhout van Delft / Keyser van Hoorn, ende Stellingwerf van Medenblick; Waer op gedelibereert sijnde / is verstaen dat de voorsz besloten ende versegelde redenen voor alsnoch souden worden geseponeert inde Casse van de Griffie. Ende hebben de Heeren Gedeputeerde van Hollandt hier op laten aenteeckenen dat sy de bovenstaende saecken souden refereren aen hare Heeren Principalen.

Deselve Heere Presiderende heeft desgelijcx by last van Sijn Hoogheyt aen haer Ho: Mo: gecommuniceert/dat de Regeerders der Stede Delf, als oock de Vrunden vanden Heer Jan Duyst van Voorhout aen

sijn meer-hoogh-gemelte Hoogheyt hadden versocht dat deselve mocht worden ontslagen uyt sijne detentie op Louvesteyn / onder dese aenbiedinge ende presentatie / te weten dat de voornoemde Regeerders op het versouck van denselven Heer Duyst van Voorhout hem souden ontslaen van sijne bedieninge, Commissien, ende Eedt, daer mede hy dienvolgens aen de voornoemde Stede was verplicht / sonder hem Ian Duyst van Voorhout immermeer weder daer in te assumeren ende aennemen / behoudens dat hy daer door in sijnen eer goede naem ende faem niet en soude sijn ofte worden verkort / ende dat hier mede verstaen mocht worden genouch gedaen te sijn / ende dat sijn meer-hoogh-gemelte Hoogheyt den voornoemden Jan Duyst van Voorhout in kracht van haer Ho: Mo: Acte van authorisatie in dato 5. Juny lestleden daer op hadde ontslagen uyt sijne detentie / waer op gedelibereert sijnde / hebben haer Ho: Mo: goet gevonden 'tgeene voorsz is aen te nemen voor Notificatie, ende hebben de Heeren Gedeputeerde van Hollant hier op laten aenteeckenen dat sy de bovenstaende sacke souden refereren aen haer Heeren Principalen.

Dergelijcke Notificatie ende op deselve manier is vervolgens geschiet aengaende d'andere / ende daer op de relaxatie gevolcht.

Om de importantheyt van de sake is de resumtie ende vast-stellinghe der resolutie gedifferreert tot den achtienden Augusti als wanneer sijnde nochmaels getreden in deliberatie over den inhoudt van den nieuwen Staet van Oorloge gelijck die by Sijn Hoogheyt Sijne Exellentie Stadhouder ende den Raet van State was geconcipieert/ingestelt/ende aende respective Provintien hier bevoorens overgesonden / als oock over de modificatie vervaet inden voorslach van accommodatie by deselve Sijne Hoogheyt Sijne Exellentie Stadthouder ende den Raet van State den 15. July lestleden alhier ter Vergaderinge overgelevert / is nae voorgaende deliberatie goetgevonden ende verstaen met eenparicheyt vande advijsen van alle de Provintien, mits desen aen te nemen ende te arresteren den voornoemden Staet van Oorloge / gelijck die by sijn meer-hooghgemelte Hoogheyt Sijne Exellentie Stadt houder ende den Raet van State was geconcipieert/ ingestelt ende de Provintien toegesonden / onder de voorsz modificatie vanden voornoemden voorslach van den 15. July / ende dat de te doene Cassatie ende Reductie van krijghsvolck soo te Voet als te Paerde dienvolgens soude werden geeffectueert door Sijne Hoogheyt Sijne Exellentie Stadthouder ende den Raet van State volgens d'ordre van het Lant in desen verstande nochtans dat de vier Compagnien te Paert ende de duysent Man te Voet, daer over noch

eenige

eenige discrepantie was / ten reguarde vande advijsen van eenige Pro-
vintien ende den meer-genoemden voorslach by provisie soude worden
aengehouden in dienst ooch betaelt tot dat deses aengaende de Provin-
tien hare Provinciale Resolutien daer over souden hebben ingebracht
binnen den tijdt van vijf of ses weecken ten uytersten / ende densel-
ven binnen dien tijdt niet inkomende dat nae expiratie van dien / de
voorsz Cassatie ende reductie soude worden geeffectueert / voorts heb-
ben de Provintien aengenomen alle Soldyen / Tractementen / ach-
terstal / ende andere posten begrepen in den Staet van Oorloghe van
den Jare een-en-twintigh als ooch het volck van Oorloge te Paerde
ende te Voet / vervat inde respective nadere repartitien vande Jaren
ses-ende-twintich ende seven-ende-twintich ende acht-ende-twintig voor soo
veel deselve noch in dienst waren / ende dat tot Ultima Decembris acht-
ende-veertich inkluis / ende met inganck January negen-ende-veertich
volgens den nieuwen Staet van Oorloge den 8. December acht-ende-
veertich alhier ter Vergaderinge overgelevert ende de Provintien toe-
gesonden / ende tot den tijt vande te doene Cassatie / ende naer den tijt
van deselve Cassatie volgens den Staet van Oorloge gelijck die nu
wiert gearresteert. Wyders is geresolveert ende vast gestelt dat geen
separate ende affonderlijcke Cassatie, reductie of afwijsing van eenigh Krijghs-
volck te Paert ofte te Voet in dienst ende Eedt vande Generaliteyt sijnde, ey-
gener authoriteyt by d'een of d'ander Provintie en soude mogen ondernomen
worden, als strijdich tegens de Resolutie van den eersten November sestien-
hondert drie-en-twintigh ende 9. Februari sestien hondert ses-en-twintigh, die
hier mede wierden gerenoveert ende geconfirmeert, maer dat alle Cassatien,
reductien of afwijsingen souden moeten worden gedaen volgens d'ordre van de
Regieringe; ende by aldien dat over d'aenhoudinge of veranderinghe
van desen Staet van Oorloge in het toekomende eenigh different onder
de Provintien soude mogen komen te ontstaen ofte vallen / dat sulcx by
minnelijcke conferentien tusschen de Provintien soude worden nederge-
lecht ende in cas van egeen verdrach dat het different of verschil soude
worden gedefereert aen het hooghwijs advijs ende ter decisie van de
Heeren Stadthouders of Stadthouder der Provintien in der tijt : ende
dat dese haer Ho: Mo: resolutie soude uytgegeven worden sonder naer-
der resumptie.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van Gelderlant hier op laten
aenteeckenen dat sy den Staet van Oorloge niet en konden accepteren
als met die conditie dat de Servitien daer in souden worden uytgetroc-
ken gelijck die tot noch toe over de Vereenigde Provintien verdeelt en-

 de

de detaelt waren in conformiteyt van't sevende Articul van de Unie.

De Heeren Staten van Hollant en Corps hebben hier op laten aenteeckenen dat haer Ed: Mo: in de bovenstaende conclusie hebben geconsenteert voorbehoudens ende sonder prejuditie van derselver gewoonlijcke vryheyt in't stuck van de Consenten.

De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Zeelant in haer Ho: Mo: Vergaderinge hebben hier op laten aenteeckenen dat sy gehoort het hooghwijs advijs van Sijn Hoogheyt Sijn Exellentie Stadthouder ende de Heeren Raden van State / oock reguard genomen op d'advijsen van d'andere Provintien verklaerden met dese conclusie te acquiesceeren op't welbehagen vande Heeren hunne Principalen ende voorts voorbehoudens sonder prejuditie van derselver ghewoonlijcke vryheyt in't stuck vande Consenten.

De Heere Gedeputeerde vande Provintie van Wtrecht hebben op de bovenstaende conclusie laten aenteeckenen als Zeelant.

De Gedeputeerde vande Provintie van Vrieslant hebben hier op laten aenteeckenen dat sy niet vermochten den nieuwen geprojecteerden Staet van Oorloge aen te nemen als onder expresse conditie dat den selven werde gerevideert ende geredresseert gelijck de Resolutie van d'Ed: Mo: Heeren Staten van Vrieslant van den 20. October 1649. hier ter Vergaderinge ingebracht punctuelijck was mede brengende: ende aengaende het Licentieren van vijf-ende-vijftich Compagnien te Voet ende twaelf te Paerde, Consenteerden daerinne / des dat sulcx geschiede uyt de vreemde Natien in't Provintiael advijs van hunne Heeren Principalen vanden 21. Februarv 1650. geexpresseert / met verklaringe tot geen vorder consent van Cassatie gheauthoriseert te wesen / veel min om eenige penale Clausulen te admitteeren waer door de Heeren hare Principalen in hare liberteyt van advijseren mochten wesen geprejudicieert/ampleeterende daer-en-tusschen by provisie ende op't behagen vande welgemelte Heeren hare Principalen de Modificatie van Servicien ende Tractementen inden voorslach vanden 15. July lestleden vermelt mits voorbehoudens ende sonder prejuditie vande vryheyt vande Heeren derselver Principalen in't stuck vande Consenten.

De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Over-Yssel hebben op dese conclusie laten aenteeckenen dat deselve 'tstuck de Servicien betreffende / mede lieten tot naerder deliberatie ende dispositie van hunne Heeren Principalen / ende voorts voorbehoudens ende sonder prejuditie van derselver vryheyt in't stuck van de Consenten.

De Heer Lijsinga heeft wegen de Provintie van Stadt Groeningen ende

ende Omlanden laten aenteeckenen inde voorsz conclusie niet anders acquiesceren als onder dese expresse reserven. 1. dat d'afdanckinge van 55. Compagnien te Voet ende 12. te Paerde niet anders en geschiede als onder de vreemde Natien. 2. dat de Logijs-gelden voor de Militie binnen de respective Provintien ende de Forten daer ontrent / voor als na sullen worden getrocken tot laste vande Generaliteyt. 3. ende dan noch die voor desen gemoveerde Consideratien van syne Heeren Principalen over den nieuwen Staet van Oorloge, met alsulcke meerdere eer lange daer by te voegen / in goede achtinge moge worden genomen. 4. Voort de penale clausule in de Conclusie gebracht mits desen mede gedisadvopeert ende voorbehoudens ende sonder prejuditie vande Vryheyt van de Heeren Staten van Stadt ende Landen in't stuck vande Consenten.

Daer op is entlijck gevolgt de Cassatie vande vijf-ende-vijftig Compagnien vreemde Natien: als van jeder frans Regiment vier: maecken twintich: van Cromwels Regiment acht / van Craven acht: van Kilgry negen / van Oxfort seven: maeckt twee ende dertich / ende van elck schots Regiment een: maeckt drie. Sijnde alle de jongste in Commissie.

Van de Cavaillerie sijn gecasseert vier oude: de rest de jongste in Commissie.

Waer na Sijn Hoogheyt ende Graef Willem den 27. ghetogen sijn na Dieren om haer te diverteren: ende de Princesse Royale / sijnde Grof Swangvaer na 'thuys te Teylingen. Doch voor 's Princen vertreck uyt den Hage sijn die van Zeelant Staetsgewijse gekomen inden Hage / ende hebben hem seer solemnelijck ende breet bedanckt met dese formalen.

DE Heeren Staten van Zeelant geexamineert hebbende de middelen ende proceduren die *Sijn HOOGHEYT* goet gevonden heeft te gebruycken, soo ten aensien van eenige *Militaire Troupen*, *om*, *en omtrent Amsterdam* gesonden, als mede raeckende het *Saisissement* van eenige Heeren uyt de Vergaderinge van Hollant, oordeelen daer toe applicabel te sijn, de resolutie van haer Ho: Mo: den 5. Iuny lestleden genomen, hebben alle het geene hier vooren vermelt, *geadvoueert ende gelaudeert*, *advoueren ende Lauderen mitsdesen*, *Sijn HOOGHEYT* bedanckende over de moeyte ende devoiren ten desen fine aengewent, met versouck in deselve yver te *willen continueeren*. Lastende onse Gedeputeerde ter Generaliteyt het selve aldaer bekent te maken, ten registre van haer Ho: Mo: te doen insereren, *en andere Provintien te versoucken*

sich

sich daer mede te willen conformeren. Actum ter Vergaderinge vande Heeren Staten van Zeelant den 16. Augusti 1650. Onderstont accordeert met de Notulen ende was getekent *de Brune*.

De Dancksegginge van Vrieslant geschiede in volgende Maent.

Ende wert *Sijn* HOOGHEYT de Heer Prince van Oragnien serieuselijck bedanckt voor de *groote moeyte sorge ende voorsichticheyt* welcke sijn meer-hoogh-gedachte HOOGHEYT belieft heeft aen te wenden tot bevestinge vande Provinciale advijsen raeckende den Staet van Oorloge.

Maer van't belegh van Amsterdam of saiseren der ses Heeren niet een woort. Doch aen den Prins ende Graef Willem self hebben wat breeder ghescreven ende bedanckt. In volgende manier.

Doorluchtigh Hoogh-gebooren Furst.

VVY hebben door de Heer *Ridder Andrée* Gecommitteerde ter Vergaderinge vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael, en de Heere *Wijckel* uyt den Raet van State, in't lange verstaen, de singuliere moeyte, arbeyt ende voorsorge soo het *V.* HOOGHEYT belieft heeft aen te wenden, tot Conservatie vande Unie, en bevorderinge vande eenparige Voet in den Staet van Oorloge. Wijders wy ons ten hooghsten verplicht vinden *V.* HOOGHEYT ten hooghsten gedienstelijck te bedancken, als sijnde het *eenichste middel* geweest, waer door de Provintien buyten confusie gehouden sijn. Wy versoucken gants hartgrondelijck, dat *V. Hoogheyt* believe in deselve voorsorge ten dienste van de Lande te continueeren. Waer toe wy *V. Hoogheyt* den zeghen des Almogenden wenschende, blijven &c. Ende was geparagrapheert *F: van Eyssinga vt.* Onderstondt, *V. Hoogheyts* gantsch Dienst-bereytwillige.

De Staten van Vrieslant.

Ter Ordonnantie der selver vertekent,

Dr. L.: Scheltinga.

Leeuwaerden den xviij en. Augusti 1650.

Hoogh-

Hoogh en Welgeboren Graef genadighste Heere,

DE Heere Ridder *Andrée*, als mede de Heere *Wijckel* hebben by monde een gants grondich vertoogh gedaen, van't geene inden Hage, op't subject vande Unie en den Staet van Oorloge gepasseert ware, ende daer naer overgelevert is de acte ende resolutien van den xv^en. Iuly, xiij^en. ende xviij^en. Augusti waer op gevolcht is de Resolutie hier nevens gaende tot welcke wy ons gedragende, *V. EXELLENTIE* mede ten hooghsten voor de aengewende moeyte ende arbeyt bedanckende, met vrundtlijck versouck in't selve ten dienste van't Lant te continueeren, 'twelck wy aen ons sijde by alle ghelegentheyt genegen sijn t'erkennen. Waer mede *V. EXELLENTIE* wenschende een langduyrighe en voorspoedige Regieringe blijven wy, en was geparagrapheert *F: van Eyssinga*, Onderstont.

V. EXELLENTIE goede Vrienden, de Staten van Vrieslandt, Ter Ordonnantie derselver verteeckent.

Dr. L: Scheltinga.

Leeuwaerden den xviij^en. Augusti 1650.

DIe van't Hof van Gelderlant/ gelijck de Heer Kelfken schreef/ hadden oock geresolveert den Prince tot Dieren komende/ en Corps of deur een goedt getal Gecommitteerde te bedancken; edoch al in genere/ voor dessels goede sorge voor de conservatie vande Unie: bedanckende oock den Heer van Aertsberge na gedaen rapport in't selve Hof. Doch op wat manier daer na de Staten van Gelderlant hebben gedanckt/ blijckt uyt volgende Brief.

Doorluchtich Hoogh-geboren Furst.

WY hebben genouch vernomen hoe veel *moeyte, sorgh ende yver* u Hoogheyt heeft geemployeert al over langh op het subject der groote ende gevaerlijcke differenten ontstaen inde Vereenichde Provintien, onder andere over de *Reductie ende Cassatie* vande Militie, de *Vast stellinge* vande nieuwe Staet van Oorloge, de manutentie van het *Recht ende vryheyt* van dien, de *Conservatie vande Unie* eenmael vast gestelt ende verseeckert deur Eede, soo aengaende

de

de Resolutie vanden 18. Augusti lestleden deur alle de Provintien, op't aennemen vande gemelte nieuwe Staet van Oorloghe metten aencleven van dien onder *Modificatie* van den 15. July als oock dat V. Hoogheydt heeft uytghewrocht voor den dienst van ons gemeene Staet ende Conservatie van deselve Unie, 'twelck behoorlijck geconsidereert sijnde, soo vinden wy ons verobligeert U. Hoogheydt Vriendelijck te *bedancken onder vertrouwen dat deselve altijt sal hebben de genegentheyt om t'assisteren*, *Mainteneren ende te vorderen allesins de Rechten ende Privilegien vant Landt*, als oock de rust, vrede, ende eenigheyt onder de Provintien respective, gelijck wy oock niet manqueren sullen aen onse syde daer by te contribueren alle mogelijcke sorg ende devoir. Godt biddende U *Hooghedt* met alle voorspoet te bewaren in langduirige Regering. Gedateert Zutphen den 26. September 1650.

V. Hooghejts goede Vrienden de Staten van Gelderlandt ende Graefschap Zutphen, Vergadert tot Zutphen.

Die van Over-Yssel hebben geschreven volgende Brief.

Doorluchtige ende Hoog-geboren Vorst genadige Heere.

WY hebben door Brieven van uwe *Hooghejdt* vanden 31. July jonghstleden, verstaen hoe dat uwe *Hooghejt* tot conservatie van goede ruste ende vrede, oock tot hanthoudinge vande loffelijcke Unie tusschen de Provintien van desen Staet, veroorsaeckt sijn geweest te doen *saiseeren eenige Persoonen*, ende te senden een goet aental van Compaignien te Peerde ende te Voet naer *Amsterdam*, om deselve Stadt byde Uuie te behouden, ende te gemoet te gaen de menees van eenige quaetwillige, die streckende waren tot desordre, Confusie, ende dissolutie vande selve Unie, wesende het eenichste ende resterende middel, boven alle voorgaende vruntlijcke tentativen, om het Lant in ruste ende onderlinge eenicheyt te onderhouden, wy hebben dit selve overwogen, ende *vertrouwende dat uwe Hoogheyt hier toe pregnante redenen gehadt*, daerinne oock niet anders, als met goede ende rijpe consideratien tot hanthoudinge vande *meer-gemelte Vnie ruste* ende nodige eenicheyt tusschen de Provintien *hebbe geprocedeert*, soo hebben wy ons devoir geacht, *uwe Hoogheyt* eerst te congratuleren over de geluckige uytvoeringe van dese importante saecke, ende daer beneffens ten hooghsten te bedancken voor de moeyten, die *uwe Hooghey t* daer over hebben belieft aen te nemen, wenschende ende biddende dat de goede Godt, dessels Regeringe, met verdere voorspoet, ter eeren van

sijne

sijnen heyligen name, ende tot 's Lants besten, genadich wil segenen ende de Persoon van *V Hoogheydt* in goede gesontheyt lange wil bewaren, ende blyven hier mede

Doorluchtige ende Hoogh-geboren Vorst genadige Heere,

Vwe Hoog-heyts dienstwillige, de Staten van Over-Yssel.

Datum Swol den 25. September 1650.

TOt Wtrecht hadden eenige geerne ghesien dat de Danckseggingthe soude geschieden/onder andere met dese woorden: *so bevinden wy ons ten hooghsten verplicht V. Hoogheyt gants dienst ende vriendelijcke te bedancken, als wy doen mitsdesen, wegen uwe Hoogheyts trouwe voorsorge, als mede t'eenemael voor goet te keuren, de vorder middelen by uwe Hoogheyt in't werck gestelt tot steuytinge van alle quade menees ende slim beleyt ende hanthaveninge vande Vnie deser Nederlanden (als sijn namentlijck het saiseren van eenige Persoonen, ende het senden van een goet nombre van Compagnien Ruyteren ende Knechten na Amsterdam omme deselve Stadt by d'Vnie te conserveren.* Versouckende voorts *uwe Hoogheyt* hier omme als mede in andere voorvallende occurrentien, den dienst van den Lande soo merckelijck als dese concernerende sodanichlijcke Vorstelijcke yver te willen continueeren ten eynde daer door alle vorder onheylen ende verschillen mogen uyt den weech geleyt, den Staet der Geunieerde Provintien by de eenicheyt geconserveert, het Lant rustelijck ende vreedsaemlijck geregeert, *ende een yder der Provintien ende Leden van dien by derselver gerechtigheyt behouden worden.*

Maer het Vroetschap der Stadt van Wtrecht wilde tot soo speciale dancksegginge niet komen / ende stelden voor dese woorden: Soo verklaren wy &c. Gelijck die inde na staende Missive volgen: ende wat devoiren de twee eerste Leden deden om de Stadt te trecken tot haer concept soo hebben echter die van de Stadt niet willen wijcken. Onaengesien de Prince in October de Magistraet / seer na d'inclinatie vande Vroetschap ende tegen de opinie van die in de twee voorsittende Leden het bewint hadden / bestelt hebbende / self tot Wtrecht (om voort te gaen na den Lantdach tot Sutphen) quam / soo hebben nochtans de twee eerste Leden haer ghevoucht na 't advijs vande Stadt: als volcht.

Extract uyt het Register der Resolutien vande Ed: Mo: Heeren Staten 's Landts van Wtrecht.

Veneris den $\frac{11}{21}$ October 1650.

HAer Ed: Mo: ingedachtich ghemaeckt wesende 'tgeene deselve voorleden Woensdach was voorgestelt volgens d'aenteyckeninge doenmaels daer by gedaen, belangende de reschriptie aen *Sijn Hoogheyt* gedaen; Js vorder daer op ghelet ende ghedelibereert Mitsgaders verstaen ende gheseyt by d'Heeren Gedeligeerden Edelen ende Ridderschappe datse hadden verhoopt dat de Heeren Regierders der Stadt Wtrecht oock goetgevonden ende aengenomen souden hebben, het Concept derselver twee eerste Leden, dat niettemin sulcx oversiende ende omme in desen met eenparicheyt vande respective drie Leden te gaen, sy welgemelte Heeren Gedeligeerden Edelen ende Ridderschappe by desen amplecteerden het Concept der Missive by de Heeren Gecommitteerden der welgemelte Stadt Wtrecht hare Ed: Mo: alhier overgegeven ende vermelt den 28. Augusti lestleden, ende volgens dien haer te *Conformeren* met den inhouden deses Concepts jeghenwoordich nochmaels gelesen, ende by de Ed: Mo: Heeren Staten 's Landts van Wtrecht goedtgevonden ende gearresteert, met eenparige Stemmen gelijck als volght.

Doorluchtige Hoog-gebooren Vorst.

IN deliberatie genomen ende overwogen hebbende 'tgeene *V. Hoogheyt* by Missive van den $\frac{21}{31}$ Iuly lestleden ons heeft genotificeert, aengaende 'tsenden van *Sijn* EXELLENTIE Stadthouder van Vrieslant met een goedt aental van Ruyteren ende Knechten, *om ende omtrent de Stadt van Amsterdam, mitsgaders 'tsaiseren van eenige Heeren uyt de Provintie van Hollant*, van alle 'twelcke *uwe Hoogheyt* de schriftelijcke *redenen ende Motiven op den $\frac{3}{13}$ Augusti daer aen volgende beslooten ende verseegelt ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: heeft doen ingeven:* In vougen deselve inde Casse van des Generaliteyts Griffie (voor als noch) geseponeert sijn. So verklaren wy, *op het vast vertrouwen* van *uwe Hoogheyt*: Als mede op *de goede gronden* daer op de voorsz redenen ontwijffelijck sullen wesen gefundeert 'tgene dienvolgende by *V. Hoogheyt* tot hanthavinge vande Unie voltogen is te approbeeren by desen in conformité van deselve Unie *uwe Hoogheyt* bedanckende voor alle goede officien ten besten van den Staet aengewent, met gants vrindtlijck versouck te willen continueeren in de goede genegentheyt tot hanthoudinge vande gemeene ruste ende eenicheyt, ende voornamentliick mede in *uwe Hoogheyts* besonderen goeden yver tot conservatie ende behoudenisse vande ware Christelijcke Gereformeerde Religie.

Tot

Tot Utrecht sijnde ontfing de Prins den voor desen gestelden Brief van die van Gelderlant: die sy hem daerom alsoo toestierden eer hy op den Landtdach quam / uyt sorge dat hy op de Landtdach komende deselve bedanckinge/deur inductie of meneeᵹ soude hebben breeder ende specialder uytgewerckt.

Van Stadt ende Landen quam geen dancksegginge; om datter geen Landtdach was / noch uytgeschreven wiert; ondertusschen geraeckte de doot der Prins.

Wiert Sijn Hoogheyt op de maniere als voorgeseyt is bedanckt/ by d'andere Provintien; in Hollant/ ende bysonder tot Amsterdam wiert hy ondanckt. De murmuratie / ongedult / jae quaetspreeckingen gingen in swang. Tot Amsterdam continueerde men noch in September het visiteeren vande aenkomende Schepen; ende men hielt scherpe wacht: het gemeene volck sprack seer Licentieuselijck: ende die vande Regieringe hadden ende kregen d'inpressie soo langs soo meer / dat de Prins noch meer desseings hadde; ende sich sochte absolupt ende Souverainte maken veel ende self van sijn confidenten spraken ende waren van opinie / dat hy soude alle 'tpasseerde weder versachten / ende self de gesaiseerde Heeren soucken by andere wegen contentement te geven/ maer sulcx kondemen niet mercken aen 'tgene hy tot Haerlem dede: want sijnde aldaer in September de Dach van haer Magistraets verandering: soo quam hy den sevenden weder van Dieren inden Hage: ende bemerckende dat op de nominatie stonden Lieden tegen sijn humeur (als sijnde verby gegaen ende buyten de nominatie gelaten den Heer Verkameren een van sijn Confidenten(met byvoeginge van geringe ende non-considerable persoonen) so ging hy verby de weerdigste ende aensienlijckste ende nam nieuwe geringhe Lieden: onder andere een Deurwaerder ende als die vande Stadt den Heer de Wael hadden geordineert om Weesmeester of arme Voogd te sijn (welcke charge wel selfs aen Rooms Catholijcken wiert gegeven) soo heeft hy sulcx laten verbieden/ ofte kennen geven datter hem on-aengenaem was.

Ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: wiert voorgeslagen een Beede ende Dancksegging-dach uyt te schrijven over de tegenwoordige gelegentheyt van tijt ende saecken: maer die van Hollant wilden daer in niet consenteren: om daer deur niet tacité toe te staen ende gelijck als t'avoperen watter geschiet was; ende om niet den lossen teugel te geven aen eenige seditieuse (de goede niet te na gesproocken) Predicanten tot invective tegens de Regieringe / ende tot flatterye voor den Prins. Die van Amsterdam toonden in alle haer beleyt / dat sy noch groot

mistrouwen hadden: lieten haer Stads Grachten palissaderen/of met Balcken rontom beschieten; maeckten haer Borstweeringe op: amplieerden haer Schutterye van vier-ende-twintig Vaendelen tot vier-ende-vijftich: ontboden een Ingeneur van Antwerpen (een teecken dat sy haer niet betrouden op eenich Ingenieur in's Lants dienst sijnde) die het werck by 't Scheur by Duynkercken geinventeert/ ende gebout had. Sy namen oock noch twee Compagnien Waertgelders aen. Int gemeen sprackmen tot Amsterdam seer qualijck ende licentieuselijck vanden Prins/ ende vande voorgaende acten; die deur verscheyde gedruckte invectiven oock seer wierden ghetraduceert: onder andere in een blaeuw boexken genaemt den Ontstelden Amsterdammer: waer in de Prince aengewesen wiert slimmer gedaen te hebben als Duc d'Alba/ also Duc d'Alve hadde gedaen den last sijns Coninx/ en gesaiseert personen die in eedt ende dienst des Konings waren. Maer dat de Prins zijn eygen Meesters of eenige van dien hadde gesaiseert: ende dat sonder speciale last: alsoo de last van den 5. Juny was generael/ende gegeven by Gecommitteerde vande andere Provintien; die daer toe niet gemachtigt waren. Dat de Prins in't sin hadde gehad de Banck ende alle Rijcke Comptoiren van de gereede Penningen te ontblooten; ende dans eensdeels zijn Schoon-Broeder den Coningh van Schotlandt assisteren/ anderdeels met Spagnien te breken ende Antwerpen aen te tasten. Dese ende dergelijcke invectiven quamen dagelijcx uyt / ende ter ooren van den Prince/ terwijle hy op de Veluwe was / op de Jacht/ eensdeels om sich te diverteren / anderdeels om het oog te hebben op den Gelderschen Landtdach/die tot Sutphen gehouden wiert: affecterende om / possiderende nu het Huys te Dieren / als Priemier Noble oock in Gelderlant aengenomen te worden. Eens is hy tot Sutfen geweest: ende eens is hy deur achtien Gecommitteerde besocht ende gecomplimenteert. De meeste ende principaelste besoigne ten Landtdage was over 't invoeren vande verpondinge: welckers beschrijvinge nu eenige Jaren lang geduyrt hadde: ende over welcke saecken inden Jare twee-ende-veertich / drie-ende-veertich ende vier-ende-veertich uytsprahen waren ghedaen. 't Was in alle desen tijt dat de Prins op de Veluwe was een seer quaet windich ende regenachtich weder/ gelijck het meest den geheelen somer hadde gedaen/hy bleef nochtans alle dien tijt over/ weer noch wint ontsiende/ sich tot Wickbergen in een Boeren Huys behelpende / ende sijne violente exercitien met Jagen continuerende / tot in't eynde van October: als wanneer hy in een dach of twee koortsich wordende / te rade wiert sich te Schepe te begeven ende den

Rhijn

Rhijn en Leck of voor Rotterdam na den Hage te gaen; alwaer hy quam Saterdaechs 'smorgens ten drie uyren / sijnde den negen-en de-twintighsten October. Sijn sieckte is by de Medecyns beschreven als volgt: als dat hy out vier-ende-twintigh Jaer ende bykans ses Maenden/vol van heet bloedt na dat hy drie weecken lang op de Veluwe gejaegt / ende een intempestive diete gehouden hadde, den seven-en-de-twintighsten October (sijnde Donderdach) na een domestijq exercitie of speel Au billard gants zweetende / seven uyren lang in een koude Lucht te Paerde geweest was / waer na hy uyt vermoeytheyt pijne in sijn Lenden gevoelde / 'sanderendaegs sich nederlegghende / ende sonder t'eeten is de Rivier af den 29. inden Hage gekomen. Klagende over Hooftpijne of migraine / daer mede hy meermaels gequelt was/ de pijne inde Lenden duyrde oock noch: at weynich; tegen den avont zweetede hy van self omtrent anderhalf uyr: wilde noch niet gheclijsteert sijn: ende hadde 'snachts weynich rust. Sondaegs omtrent tien uyre voor de middach wiert gheclijsteert: 'savonts om vier uyre hebbende een weynich 'smiddaegs gegeten / wiert Adergelaten in sijn slincker arm / sijnde het bloet heet ende drooch: sijnde de Koorts noch continueel / de urine trouble / hadde dorst / pijn in't hooft dispnoeam of difficulteyt in't respireren benautheyt / hoest / at 'savonts weynich/ dronck Bier met een korste gerast Broot getempert / oock decoctum hordei/ende water met sap van Citroen ende Suycker: Maendach den lesten October verschenen eenighe kleyne pustulen in't Aensicht / op de Armen/ Borst ende over 'tgeheele lichaem: waer uyt men vernam/gelijck Docter vander Straten sijn Medicijnen alrede gepræsagieert hadde/om dewelcke te promoveren tot uytslaen; so heeftmen hem twee of driemael in vier-ende-twintigh uyren gegeven een Decoctum van Cicorey /Cordinis Benedictus /Endivie ende dergelijck/ daer van hy geduyrich heeft gezweet hoewel weynich gedeckt: men badede sijn oogen met roose-water ende dergelijcke: men gaf hem oock yets om de keel te gorgelen. Dingsdach wierden de Doctoren de Heeck ende de Hayes daer noch by geroepen: die approbeerden wat Docter Straten hadde gheordineert: at 'smorgens een bouillon / nam ontrent tien uyre een Decoctum: at 'smiddaeghs soberlijcke: dronck nu een Julep / dan Bier met een geroostte korste Broot; hy zwetede soo overvloedich/ ende geduyrich/ dat sijn Hemd/ linnen Borstrock/ ende Bedde most worden verandert / tot etlijcke malen / doch met sulcken voorsorge / dat hy na de verandering van linnen terstont weder Swetede. 's Avonts at hy een Hordeatum/ ende geley: 'snachs hadde tamelijck rust / sonder

 benau-

benauthept/ Hooftpijne of andere symptomes. Woensdach den tweeden November at hy 'smorgens/'smiddaghs ende 'savonts seer kleen gehackte Spieren uyt de Borst van Hoenders ende Patrysen. Eens dronck hy een Decoctum. 's Achtermiddachs ten drie uyre wiert geclysteert: daer hy vijf mael ter Kamer ginck excerneus foetida / sonder buyckpijne: hy hadde een tamelijcke nacht: de Pols ende urine waren heel wel.

Donderdaeghs hielt hy voorgaende diæte: at somtijts een gebraden Appel: dronck twee mael een Decoctum. Hy was noch al geduyrich swetende / doch niet soo overvloedich: de Pols ende respiratie waren als van een gesont Mens / d'uryne seer goet / de Porkens quamen wel uyt: alle symptomates waren na wens. De Prins over gheen dinck klagende als dat hy wat dorstich was: savonts excrevit dura: het bedde daer op hy nu acht-ende-twintig uyren gelegen hadde/wiert verandert: doch met groote behoedtsaemheyt. 's Nachs heeft hy tamelijck gerust.

Vrydach was hy dorstiger/ geduyrich swetende/ doch niet overvloedich/ hielt de voorige diete/ de porkens quamen meer ende meer uyt: men bedeckt het aensicht met ongesouten Speck/ wat warm ghemaeckt: twee-mael heeft hy ghedroncken het Decoctum: nu ende dan oock een Julep / ende Bier: 'snachs eens of twees Amandel-melck/ hadde geen dyspnoeam/ zwarichept in't respireren/ geen oppressie of benauthept.

Saterdaegs hadde wel gherust: in't Water was bekans een sediment / de Pols wat sneller met eenighe benauwtheydt / ende swaerder respiratie/zweetede veel / de Porkens verheven / ende rondt. De Mediciens van hem gevraegt wordende wat sy oordeelden/seyden datse noch geen quade symptomata vernamen/als dat de koortse was vermeerdert / ende de benauwheyt: 'twelck gemeenlijck geschiet om dien tijt der sieckte: doch datmen noch niet in den haven was: ende dat hy den sevenden dach een rack in de wint soude krijgen. 's Avonts de benauwthept vermeerderende / ordonneerdemen hem eenige tabellas: de Porkens vertoonden haer geeleveert / ende wit.

Sondaeghs / niet wel hebbende gerust / nochtans was de benauwthept wat min / de dorst groot / de Porkens eenighsints gezwooren/ het water trouble: hy ontbeet ende at te middach na voorige diete; de Pols was verheven of concitatus / met eenige dyspnæa / of zware respiratie; sijnde dat ordinaris in dese sieckte dat den sesten ende sevenden dach / als de Porkens beginnen te zweeren/ de pijne ende Koortse vermeerdert: hardtlijvich sijnde appliceerde een sappositoir van Honich

nich ende Sout/ ende excerneerde foeces laudabiles. Veel Porkens op de Rugge / Lenden / Billen / Dyen ('savonts oock op't Aengesicht) braken deur ende etterden; andere waren verheven / ront / wit / vol etters; anders geen als de gemelde symtomata.

'sAvonts te vijf uyre vermeerderde de Koorts ende benaudtheyt (veel Porkens zijnde deur gebroken) om dewelcke (herkomende uyt seeckere scherpe dampen) wech te nemen ende 'tharte te versterken / men ordineerde een bolus van besoar ende diascord. In presentie van alle drie Medicijns. Een quartier uyrs na sessen een dronck julep genomen hebbende liet het sich tamelijck aensien: ende gingen Docter de Beeck ende Papen na Huys/om tegen tienen weder te komen; ende de nacht aldaer te blijven. Maer een half uyr daer na verhief de Koortse ende benautheyt alsoo ende met sulcken verminderingh van krachten datmen alles quaets begost te vreesen: ende wiert de Princesse Moeder daer van verwittigt / oock om een Prædicant ghesonden / ende d'andere Doctoren gehaelt. De Prædicant Sterremont komende was hy alreede sonder spraeck/ echter heeft deselve Predicant daer na van 'tovérlyden ghemaeckt ende gedaen drucken dit navolgende verhael: Namelijck dat hy hem aensprack ende de siele dessels met bondighe ende beknopte redenen, streckende tot oeffeninge van boetvaerde droefheyt, hoop van versoeninge ende vergevinge, mitsgaders een vertrouwen op Christi bloedige verdiensten, getracht voor te bereyden tot een salighe verwachtinge van Iesu Christi toekomste, ende sijnen uytgang uyt dese ellendige Werelt. Waer op *Sijn Hoogheyt*, door den voornoemden Prædicant gevraegt sijnde, of sijne Ziele op de voorige gronden wel gerust, ende bereyt was vrymoedelijck de Doodt ende het daer op volgende genadigh Oordeel sijnes Zalighmaeckers te verwachten: soo antwoorde *Sijne Hoogheyt*, met een holle stem, *Ia*, sijn Oogen met eenen ten Hemel verheffende. Daer den Prædicant op seyde: Doorluchtige Vorst, *laet nevens dese uwe Oogen des Lichaems, derwaerts oock uwe Herte, ende de Oogen uwes geloofs heenen gaen, ende ick verseeckere uw dat ghy sult sien de Hemel geopent ende den Sone des Menschen staende ter rechterhant Godts, om uw Lichaem te geven versterckinge, of om uw siele gunstelijck te ontfangen in sijne Heerlijckheyt*. Waer op, met goetvinden van *Sijn Hoogheyt*, hy, ende de by-standers, weynich in getalle, op hare knien sijn neder gevallen, met suchten ende tranen haer Gebed voor God uytstortende, ende hertelijck versoeckende aen de Goddelijcke Majesteyt, een genadige ende haestige verlichtinge vande hert-benauwende swarigheden *Sijner Hoogheyt*; in het bidden wierdmen ghewaer een groote ende *ongelooffelijcke veranderinge* van het wesen *Sijner Hoogheyt*, dat den yver des Gebeds verdobbelde, ende haer allen dede uytsuchten, dat doch Godt den persoon

soon van *Sijne Hoogheyt*, ende in hem ons lieve Vaderlant wilde genadich sijn. Van het Gebed opstaende, vraegde den Prædikant of *Sijn Hoogheyt* de woorden des Gebeds verstaen, ende daer door eenige vertroostinge ontfangen hadde? *Maer kreeg geen antwoort.* De Medicijns dan poogden om *Sijn Hoogheyt* yet wat sterckende in te geven, maer vonden sijn mont vast toe gesloten; dat haer alle dede besluyten, den oogenblick sijner afscheydinghe na by te sijn; voegden dan haer wederom tot den Gebede, doch sagen van stonden aen met eenige weynige stille snicken, dien jongen Vorst sijn *Ziele* ten Hemel senden in die geluckfaligheydt, die hem, niet teghenstaende de klachten, tranen, ende het suchten van sijn trouwe Dienaren, ende d'andere die daer tegenwoordich waren, den lust van weder te keeren benomen heeft. Ende alsoo is dien Prince, *die in Wijsheyt*, *Beleefstheyt*, *Voorsichticheyt ende Kloeckmoedicheyt* sijn Hoogh-beroemde Voor-Ouders te boven gingh, ende de Werelt tot een wonder streckte, in't cierelijcke bloeysel, ende de jeugdigste kracht van sijne Jaren, oudt sijnde *vier-ende-twintigh Iaren ende ses Maenden*, na dat de *ondanckbaerheyt deser tijden*, *ende de lasterlijcke smaetheyt* veler menschen, een tijdt langh herwaerts sijn siele door-sneden hadden, de werelt, die sijne by-wooninghe niet weerdich was, ontrocken, ende overghebracht in die plaetse daer de Lauweren - Kranssen van sijn *Glory-Brallende* daden niet en sullen verwelcken; op Sondach den 6. November, des avonts omtrent neghen uyren, *in het Iaer van de voorspoock van den val deser Landen* 1650. De tijdinge daer van, is op het versouck van de Hovelingen, op staende Voet gebracht aen hare *Hoogheyt* de Douagiere Moeder, door den meerghemelten Predikant *Stermont*, ende aen hare Koninckliјcke *Hoogheyt*, de jonge Gemaelinne, door eene van haer Enghelsche Predikanten; welcke twee ter doodt toe ontstelde Me-Vrouwen, op het Hof van den overleden Heer, in dien selven nacht, ontrent twaelf uyren noch by den anderen gekomen sijn; Maer wat suchtingen, klachten, tranen, droevige teeckenen ende woorden daeromme gingen, heeft niemant konnen sien, sonder dat sijn Herte in tranen versmolt, want de eerste bedreef rouwe over een *onrijpe doot* van haer eenige Soone, de Kroone haers Ouderdoms; ende de andere over het ontydich weg-rucken van dat eenighe steunsel van haer *bebloede Huys*, ende dien Doorluchtigen Vader van dat lang verhoopte Kint, datse inde windelē van haer ingewant bewaert hadde, om hem 'tselve wel haest met Vrolijcke danckbaerheydt in de armen te geven. *O! Wee ons*, *ende ons lieve Vaderlant*, soo Godt ons niet op een bysondere, onvoorsiene wijse genadich is! de eenighe hoope noch overigh, is, dat Godt hare Koninckliјcke *Hoogheyt* door een geluckige ende voorspoedige verlossinge mochte begunstigen, met eenen jongen Soone, Wilhelm, die uyt dien verdorden Orangien Boom uytschietende, t'avont ofte morgen geluckelick groeyen, ende met

sijne

ſijne bloeyende telgen, *alle de Onderſaten* deſer geweſten, teghens de Spaenſche Hitte, ende allerley onweder beſchutten, ende na 'tvoorbeelt ſijner Voor-Ouderen beſchermen mochte. Godt verleene ondertuſſchen mijne Heeren de Staten deſer Lantſchappen overvloedighe wijſheydt, om in eenigheydt te blijven, het welvaren des Landts ende de Kercke te beſorgen, ende middelertijdt een wijs, Godtvreeſende, matich, ende bequaem plaetsbewarende Stadthouder te verkieſen. Daer toe alle Vrome Jngheſetenen ſchuldigh ſijn met boetveerdigheyt Godt de bidden. *Dus verde luydt het verhael van den Predicant.*

'sAnderendaeghs het Lichaem gheopent wordende ſachmen al noch van buyten de Porkens ghezwooren ende wit (geen quade teeckenen) veel oock doorgebroocken / de Herſenen gheheel / de Milt wat ſlapper als ordinaris ende met wat zwart bloet vervult / de twee deelen ende 'tonderſte van de Lever wat blaeuw / maer de geheele Long ſeer zwart/ gezwollen / geinflammeert / omtogen met zwart bloet / ende daer uyt ontſtont de dyſpnæa of korten Adem / de benautheyt ende de Koortſe in de twee laeſte dagen (te vooren niet) 'twelck ghelijckmen niet hadde konnen weten (want hy hadde noch Hoeſt, noch loſſinge van ſluymen noch ſteeckingen) noch uyt de Koortſe noch uyt de Dampen / alſo ſoudement in dien ſtaet der ſieckte ende der krachten / al haddement geweten niet hebben konnen geneſen. Nochtans hebben des Princen Domeſtiquen veel gheklaegt ende gheſproken als of de Prins verſuymt was: datmen hem hadde laten te veel veranderen van ſchoon Linnen/ Jtem Limonade ende koele dranck laten drincken. Doch alle drie Doctoren hebben 'tgemelde Verhael van ſijn ſieckte onderteeckent. Het gerucht van de doot vervulde terſtont den Haghe; ende quam een yeder ſeer onverwacht voor: alſoomen geduyrich geſeyt hadde datter geen perijckel was/ ende dat alles wel ſtont: gelijck dan dat gebreck van flatterie te Hove ſeer gemeen is: ja den Prince ſelf dorſtemen noyt ſeggen datter perijckel was. De Prædicanten hadden wel onder haer beraemt om hem by touren ende beurten alle dagen te gaen ſpreecken: maer komende aen de Kamer wiert haer t'elckens geſeyt dat het den Prins ontſtellen ende den moet benemen ſoude / dat het met hem wel/ ende de viſite niet van nooden was. Eens in den geheelen tijdt was den Prædicant Sterremont toegelaten / doch om den Prins niet te verſchricken / wiert hem eerſt geſeyt / dat hy ſeer goede Orangie Appels van Rotterdam hadde ontfangen / ende die aen hem wilde preſenteren: doch wiert aenden Prædicant daer by geſeyt / ſpreeckt niet van ſwaricheyt. Alſoo dattet niet als een viſite van civiliteyt was.

De Staten Generael vergaderden noch dienselben avont ten tien uyre / ende vonden goet deur schrijvens de Provincien van dien onverwachten doot te verstendigen. Deselve versouckende dat sy haer wilden Prepareren tottet aennemen ende formeren van sodanige Provinciale advijsen als haer Ed: Mo: in soo hoogwichtige conjuncture van tijden ende saken oordeelen souden te behooren/ende alhier ter Vergaderinge ten spoedigsten te doen inbrengen/ende daer van openinge te doen in saken de Generaliteyt concernerende. Item wiert daer van notificatie gedaen aende Collegien vande Admiraliteyt;oock aen den Ambassadeurs ende Residenten van desen Staet;om haer te kleden inden Rouw: toeleggende yder Ambassadeur acht hondert guldens ende yder Resident vier hondert. Noch is notificatie gedaen aen Graef Willem Stathouder van Vrieslandt/aen den Heer van Brederode Veltmarschalck/ als oock aen alle Gouverneurs ende Commandeurs in de Brabantsche ende Vlaemsche Steden. Item/ Orsoy/Rijnbergh / Wesel / Embrick/ Rhees/ Ravesteyn/ Gennip/ Meurs/ Commandeurs soo tot Embden als op Lieroort ende Coeverden/ met last datse elck op hunne respective aenbevolen plaetsen een neerstich ende waeckent oogh souden houden jegens alle ongelegentheden soo van buyten als van binnen / sich ghetrouwlijck dragende ende quytende volgens den eedt by haer in't aenvaerden van derselver respective Commissien aen desen Staet gedaen: van welcken eedt haer een formulier tot verversching van derselve Memorie is toegesonden / voorts wiert den Raet van State versocht haer Ho: Mo: ten spoedighsten te berichten van de rechte beschapenheydt der besettinghe van de Guarnisoenen in de Frontier-Steden ende plaetsen van desen Staet/ om naer bevindinghe van saecken soodanige ordre ghestelt ende versterkinghe ghedaen te worden als men tot de meeste securiteyt van deselve soude bevinden te behooren. Item is oock notificatie ende advertentie ghedaen aen de Steden van Brabant ende Vlaenderen. Aen Vreemde haer al-hier ophoudende Ambassadeurs ende Residenten is de notificatie ghedaen deur Gedeputeerde van haer Ho: Mo: ende deur den Agent Verburgh.

Het Lichaem is niet Publijckelijck getoont ghewee st (ghelijck nochtans met de Princen zijn Vader / Oom / ende Groot-vader ghe schiedt was:) eensdeels om dat het aensicht deur de Pockens seer was verandert ende mismaeckt/ anderdeels om dat het te veel ghebruysch ende gheraes soude hebben ghemaeckt / tot meerder ontrustinghe van de Princesse Royale: die grof zwangher was. Daerom sy den Prince oock in syne sieckte noyt gesien hadde: ende men wilde haer oock noch

den

den eersten nacht de doodt verberghen: maer sy merckten 't self aen het veel uyt ende in loopen / hoorende het gheheele Hof beroert.

De Ko: Spaensche Ambassadeur liet terstondt by haer aenmelden syn ressentement / ende uyt versoucken om in Persoon de Condoleance te komen doen; 't welck gheschiede smorghens gelijck oock de Condoleance van de Staten Generael ende andere mindere Collegien / soo aen haer als aen de Princesse Douagiere ende Koninginne van Beemen.

De Princesse Douagiere liet deur den Heer de Willem ende Griffier Busero denselven dagh den Heer van Wimmenum ter Vergaderingh laten vertoonen dat tusschen den Spaenschen Ambassadeur ende den over-leden Prins was gheconcerteert een Tractaet van æquivalentie voor het niet-leveren van het Marquisaet: niet daer aen ontbreeckende als de teyckeningh / ende vreesende datter de windt mocht tusschen komen / alsoo d'Ambassadeur stondt om nae Brussel te gaen / versocht dat haer Ho: Mo: gheliefde devoir by den Ambassadeur te laten doen tot voltreckinghe. Sulcks is gheschiedt / maer d'Ambassadeur seyde ghelast te zijn om het Tractaet met de Persoon van den Prins te teyckenen. Die nu doodt zijnde / dat hy om naerder last soude schrijven gelijck hy eenighen tijdt daer nae wederkomende verklaert heeft te sullen sluyten het selve Tractaet; soo wanneer hier aengaende de Tutele van den Jongen Prins soude zijn gedisponeert.

Des Princen doodt bedroefde seer den ghenen die met ende deur hem ghedreven hadden de Proceduren teghen Hollandt: Eenighe Prædicanten soo op de Preeck-stoel als onder de Ghemeente sustineerden dat de Staet was onthoofdet, datter gheen Koningh in Israel was; dat de Staet in twist, confusie ende in dayghen soude vervallen. Maer in die van de Regeeringh van Hollandt ende over al in de ghene die het Hooft meer nae de liberteyt / als nae 't Hoff hingh sagh men terstondt groote veranderingh ende blijdtschap: de tijdingh liep snel: smorghens ten drie uyr hadmense t'Amsterdam. Aldaer wiert om dese tijdingh seer mildelijck in d'Arme-Bus ghegheven: ende onder andere wierden eenige stucken Goudt neffens dit gedicht by de Diakens onder Prædicatie vergadert.

De Prins is doodt,
Mijn Gaef vergroot,
Noyt blijder Maer,
In tachtentigh Jaer.

Op aenschrijvingh van de Gecommitteerde Raden quamen terstondt de Staten von Hollant by een / ende nae eenighe Preparatoire besoigne

deur Gecommitteerde Leden / hebben op papier ende ter Generaliteyt ingebracht. Dat haer Ed: Grootmoghende oordeelden *d'eenigheydt* van de Provintien te sijn, het rechte grontstuck om den Staet te doen subsisteren, ende dat daerom jeghenwoordighlijck aen de Provintien wiert verklaringe gedaen, de sincere Intentie van haer Ed: Grootmogende te wesen, de Eenigheyt, Liefde, Vrientschap, goede Correspondentie ende Confidentie tusschen d'onderlinghe Provintien te releveren, Mainteneren, ende deselve voor altijt heylighlijck ende onverbreeckelijck t'onderhouden ende cultiveren, sonder immermeer daer van te wijcken, ende sulckx niet alleen met woorden, maer met effecten te sullen betoonen.

Dat wijders de vaste Intentie van haer Ed: Grootmogende was te handt-haven de *Religie*, volghens de Synode van Dordrecht, ende gelijck deselve in de Publicque Kercken jeghenwoordighlijck wiert geleert, dat heylighlijck soude worden ghehouden d'Unie, ghelijck deselve Anno 1579. tot *Wtrecht* was ghesloten. Dat aenghehouden soude worden de *Militie* in dienste van den Staet volghens de Resolutie op de Præliminaire pointen raeckende de Vrede, voor desen genomen.

Dat de Provintien wierden versocht dat een *Generale Convocatie* van Staten hier in 's Graven-Haghe mochte werden ghedaen, met versoeck van alle ende yder van deselve op 't voorgeroerde Important werck, behoorlijck gelast ende geinstrueert te komen.

Dat sy goet hadden ghevonden ten selven eynde de Provintien te besenden.

Dat de Heeren Gecommitteerde van d'andere Provintien ernstelijck wierden versocht de goede Intentie van Hollandt by serieuse Brieven aen hare respective principalen te willen secunderen.

Dat middelertijdt alle saecken den Staet raeckende, souden worden gelaten by den ghewoonlijcken Voet ende fondamentele ordre van de Regieringhe, blijvende de Collegien ende hooghe Militaire Officieren by derselver respective Commissie ende Instructie, *ter tijt ende wijlen toe naerder Resolutie op 't voorsz. geheele werck by de Provintien soude wesen genomen.*

In 't eerste Concept waren ghestelt dese woorden: Ter tijdt toe de Princesse Royale sal sijn verlost van de Vrucht die sy tegenwoordigh is dragende. Maer vreesende dat sulcks soude causeeren eenigh engagement; soo is in placts van sulcks ghestelt: Ter tijdt toe daer in anders by Resolutie sal sijn gedisponeert.

Hollandt liet haer ghedachten seer gaen om die van Zeelandt ten minsten aen haer zijde te hebben: hoopende daer mede haer Tuyn alsoo te schypten ende in sulcken posture te sullen zijn / dat haer gheen Capiteyn Generael of Stadthouder soude konnen opgedrongen werden. Edoch hebben

hebben haer allesins seer Civijl ghetoont / ende van Danckbaerheydt tot het Huys van Orange, ende van Nassouw veel ghesproocken: ende allesins verklaert te sullen vergheten ende ter zijden stellen alles wat ghepasseert was; ende met de Provintien in alle Liefde / Unie ende eendracht te willen leven ende sterven.

Eer dese besendinghe afginck/ wiert de Princesse Royale verlost van een Jonghen Soon/ Maendagh den veertienden Novembris savonts tusschen acht ende neghen uyr. Daer over terstondt Vergaderingh wierdt ghelepdt/ ende notificatie gedaen aen de Provintien/ oock congratulatie aen de Princessen Royale/ Douariere/ Koninginne / ende vreemde Ministers. De klocken wierden ghelupt/ ende de Ghemeente in den Haegh toonde veel blijdtschap: daer mede te kennen ghevende dat sy niet veel anders wisten of den Prins was Souverain ende Erf-Heer van't Landt. Sijnde waer dat de gemeene Borgerye deur leverantie ende andersins van 't Hoff wiert gebeneficeert. Maer de Heer Cats op dat propoost van den doodt van de Prins seyde tegen seecker persoon seer wel; dat in een Kerck of groot Palais waren Pilaren ende Kroonen of groote Kandelaers, desgelijcks in desen Staet; dat de Pylaren waren de Provintien ende Staten van dien: dat de Prins was een Kroon of groot Kandelaer geweest/ veel lichts ende ornament hadde ghegeven. Maer dat het verlies van dien Luchter licht konde werden verset: dewijle alle Pylaren bleven / ende die soo wel den Kandelaer als de Kaersien konden ende mosten op brenghen.

Sy schickten na Gelderlant ende Over-Yssel de Heeren van Opdam, van Pols-brouck ende de Pensionaris Riccen, na Utrecht de Heeren van Breederoode, Strevels-hoeck ende Beverninghe: nae Zeelandt de Heeren Pensionaris Ruysch, Zijl ende Sonnevelt, nae Vrieslandt ende Stadt en Landen de Heeren Pensionaris Benninghen, Rippertse ende Pensionaris Nijpoort: derselver alle Propositien zijn gheformeert gheweest op den voet van 't voor-ghemelde Advijs van Hollandt: ende ontrent op dese manier.

Edele Moghende Heeren.

DE Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslant, op het onverwacht ende overdroevigh verscheyden van *Syn Hoogheyt* den Heere Prince van Orange onsterffelijcker Gedachtenisse, Staets-gewijs vergadert

dert om in soo klaeghelijcken ongeval ende beswaerlijcke constitutie van tijdt op de sake daer uyt resulterende ten dienste van den Lande te helpen resolveren; hebben alvooren haer gedachten verder te laten gaen, voorsichtelijck geoordeelt dat om een vast ende bestendigh fondament te houden, waer op alle ghemeene Raedt-slaghen gherustelijck ghevestight, ende dese Landen tot den hooghsten top van wel-vaert ende grootheydt onder Godts Zeghen moghen werden opghebouwt, voor al hooghnoodigh is, dat tusschen alle de Leden van deselve een volkomen eenigheydt ende goede Correspondentie heylighlijck ende onbeweeghlijck werden onderhouden.

Ende dies uyt een hertelijcke yver tot het gemeene best aengheport sijnde om van dese haer Edele Grootmogende soo salutaire Consideratie u Ed: Mo: ende respective Staten vande andere Provintien te gheven een versekerde ende vaste impressie, hebben deselve ghelieft Ons te Committeeren om U. Ed: Mo: particulierlijck voor te draghen, ende solemnelijck te versekeren hare oprechte volstandighe intentie te sijn uyt een exuberante genegentheydt tot het ghemeene best, alles dat in haer vermoghen is, sorghvuldighlijck by te brenghen ende te contribueren, ten eynde *alle jalousie, misvertrouwen, ende strijdigheden als voornaemste* hinderpalen van alle heylsame Resolutien ende een schadelijcke Peste van den Staet voorghekomen, ghemy'et ende wech-ghenomen werden, ende in het teghendeel verheft ende meer ende meer aengequeeckt een *trouwhertighe Vrundtschap* ende *solide vertrouwentheydt* ende dat alle de Leden van desen Staet moghen conspireren tot een volmaeckte eenigheydt ende over-eenstemmende Harmonie van herten ende sinnen, welcke de Heeren Onse Committenten verklaren gemeynt te sijn allesints te helpen releveren, Maintineren, ende voor altijdt sinceerlijck ende onverbreeckelijck te onderhouden ende te cultiveren sonder immermeer daer van te wijcken, ende sulcks niet alleen met *woorden*, maer liever metter *daedt* te sullen betoonen.

Ende gelijck volgens de oude ende goede maximen van dese Landen altijdt voorseker is ghereputeert dat de handthavinge van de Gereformeerde *Godsdienst*, de observantie van het *Verbont* van de Unie van den Jare 1579. ende het aenhouden van noodige ende genoeghsame *Crijchsmacht* tot gemeene beschserminge, drie de voornaemste middelen sijn, om de soo wenschelijcke eenigheyt, ende ruste van binnen, ende van buyten aensien by Vrunden, ende ontsach by Vyanden te houden;

Soo hebben de welgemelte onse Heeren Committenten by dese occasie U. Ed: Mo: nochmaels willen betuygen haer onveranderlijcke Resolutie altijdt geweest te hebben; ende stadigh te sullen blijven te Maintineren de gesyede *Gereformeerde Religie* volgens de Synode van Dordrecht, ende in voegen deselve tegenwoordelijck hier te Lande in de Publijcke Kercken wert gheleert, mitsga-

Mitsgaders Heylighlijck te verblijven by het voorsz *Verbond* van de *Vnie* ende de *Militie* ten dienste van den Staet aen te houden, volgens de solemnele verklaringe op de Preliminaire poincten voor het aengaen van de Vrede by alle de Leden van de Regieringe eenstemmich gedaen.

Dan hier benevens Ed: Mo: Heeren, hebben de Heeren onse Committenten serieuselijck aenghemerckt dat door het ontijdich ontvallen van de Persoon van hooghgedachte *Syne Hoogheyt* in de tegenwoordige ongelegentheyt sullen komen voor te vallen seer swaerwichtige ende importante deliberatien U. Ed: Mo: nevens alle de Vereenighde Nederlanden ten hooghsten Concernerende, ende van sodanige nature ende ghevolgh daerop niet anders dan met mutuele Pertinente Communicatie, ende te samen gevoeghde beraetslaginge Vruchtbaerlijck tot welstandt van de Landen sal kunnen worden geresolveert.

Oversulcx aengesien by de grontwetten van de Regieringe in het opgemelte Verbondt van Unie is neder gestelt, ende voor desen meermalen in beswaerlijcke toevallen tot groot soulaes ende nut van den Lande is gebruyckt, dat om saecken oock van minder belangh als de teghenwoordige met meerder onderlingh contentement van de ghe-interesseerde af te handelen ende te termineren, ende met groote aensien ende authoriteyt te bekrachtigen de Heeren Staten van de gesamentlijcke Provintien Staets-gewijse generalijck geconvoceert ende op een plaetse vergadert sijn geweest; so hebben haer Ed: Groot Mo: in betrachtinge van't gemeene best dienstich ende noodich geacht, dat sodanige ghenerale Staetsgewijse Vergaderinge op de geseyde oude regulen ende goede Exempelen in desen gelegentheyt soude mogen werden gecauseert. Ende sijn wy in gevolge van dien besonderlijck gelastight om dit selve U. Ed: Mo: Hooghwijs oordeel insgelijcx voor te dragen, ende seer Hertelijck ende serieuselijcke te versoecken U. Ed: Mo: nevens de andere Provincien gelieven goet te vinden, ende met hare gewoone voorsienicheyt het daer toe te helpen beleyden dat opgemelte Staets-gewijse Vergaderinge mach werden aengestelt op dat aldaer met eenparigh concert, ende t'samen gevoeghde Herten ende Handen de oude Vruntschap tusschen soo waerde Bontgenooten als dieper ter gemoederen ingedruckt, ende alles ten meesten dienste tot conservatie van de soo dierbaer verkreghen Vryheyt, Grootheyt, ende welstandt van dese Landen, ende alle de goede Jngesetenen van denselven met volkomen eendracht magh werden geresolveert.

Ende op dat middelerwijle doort formeren van affonderlijcke resolutien by yder Provintie in't particulier geen præjuditie werde geleydt, ende ghenighe veranderinge geprojecteert sonder alvooren de consideratien ende bedenckinge van de mede geinteresseerde Bontgenooten ingenomen te hebben, om met te

te meerder rijpheyt, kennisse, ende eenparicheyt, ende minder aenstoots de vereyschte voorsieninge te doen, ende op alles te disponeren; So hebben de meergemelte onse Heeren Committenten noodich ende de reden conform geoordeelt te sijn, oock sonder gevaer, ofte verachteringh van 'sLants dienst te kunnen geschieden dat alle saecken den Staet raeckende werden gelaten by de gewoonlijcke Voet ende de fondamentele ordre van de Regieringe, blijvende de Collegien ende hooge Militaire Officieren by derselver respective Commissien, tot dat by de gemeene regieringe anders sy geordonneert.

Ende dit is Edele Mogende Heeren, 'tgeen de welgemelte Heeren Staten van Holland ende West-Vrieslant niet uyt eenige particuliere insichten; maer uyt een oprechte sucht ende overvloeyende affectie tot de gemeene saecke, niet genoegh geacht hebbende ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: aen U. Ed: Mo: ende der anderer Provintien Gedeputeerden aldaer te Proponeren, nemaer oock uyt het midden van de hare door Gecommitteerden aen alle de Provintien, ende door ons ondergeschreven aen U. Ed: Mo: effectueuselijck ende ernstelijck te recommanderen; ende dewijle dan alle 'tselve niet is streckende dan tot *eenigheyt*, *Vruntschap* ende *Confidentie*, sonder dewelcke onmogelijck is behouden te blijven, soo derven wy van de wijsheyt voosienigheyt ende goede genegentheyt van U. Ed: Mo: ontwijffelijck verwachten, gelijck wy seer Vrundelijck ende serieuselijck versoecken een Heylsame ende gewenste resolutie, die Godt Almachtich wil laten gedijen tot gerustheyt, welstandt ende glorie van dese Vereenighde Landen, ende voornamentlijck tot grootmakinge ende lof van sijnen Heyligen Naem;

De Resolutien ende antwoorden der Provintien sijn geweest / dat sy aennamen deur een goet getal Extraordinaris Gecommitteerden de Generale Vergaderingh te sullen waernemen: d'Edelen van't Nimmeegsche ende Velausche quartier van Gelderlant resolveerden en Corps te komen/doch op haer eygen Beurs die van Over-Yssel hebben alleen haer Ordinaris Gecommitteerde geauthoriseert; Edoch daer na Extraordinaris van de Steden / ende d'Edele en Corps / soo veel op haer eygen Beurs wilden gaen / gesonden. Die van Stadt ende Lande op het aensoucken ende besendinge van die van Vrieslant sijn terstont na dat sy de Gecommitteerde van Hollant hadden geexpedieert / getreden tot het kiesen van een Stadthouder / contrarie het versouck van Hollant: ende hebben eendrachtigh genomineert Graef Willem. Het dessein van Vrieslant was om oock een besendinghe te doen aen die van Over-Yssel. Maer sulcx riet Graef Willem self af: om geen Offentie te geven aen de Princessen. Die van Drenthe hebben die van Stadt ende Landen gevolght.

De Princesse Douariere Groot-Moeder van den Jongen Prins/ hadde aen alle de Provintien gesonden deur expresse Edelieden desen volgenden Brief/ na dat sy denselven hadden gedaen Communiceeren aen de Staten Generael/ met versoeck om die te secondeeren; die 'tselve simpelijck hebben aengenomen voor Notificatie/ ende te sullen by Copie seynden aen de Provintien.

Edele Mogende Heeren, besondere goede Vrunden.

NA dat Godt Almachtigh belieft heeft de groote droefheyt ende verslagentheyt over het subyt afsterven van den Heere *Prins Willem*, onsen lieven Soone Hooghloflijcker Memorie, eeniger maten te verlichten met de Geboorte van eenen jonghen Prince, van den welcken de Princesse Royale op den 14. deser geluckighlijck is verlost, hebben wy niet getwijffelt of U. Ed: Mo: sullen sich daer over met ons ende alle welgeaffectioneerde Jngesetenen van desen Staet particulierlijck hebben verblijdt, ende self door haer gedachten laten gaen, de importantie van soodanigen *gewenschten* succes, even als men in becommering stonde, dat de Mannelijcke Linie van de Doorluchtige Princen van Orangien, die de *gronden deser Regeeringe* gefondeert ende haer opkomste successivelijck met soo hooge ende loffelijcke debvoiren hebben bygewoont, in dese bekommerlijcke tijden soude komen te failleren, niet-te-min hebben wy ons gemoets halven geoordeelt niet stil te konnen staen, U. Ed: Mo: by desen neven d'andere Vereenichde Provincien, Vriendelijcke ende serieuselijcke te vertoonen, te recommanderen, ende te versoecken, dat haer gelieven naer hare gewoonelijcke wijsheyt ende voorsichtigheyt, in aendachtige consideratie te nemen, wanneer nu de bestellinge van het *Capiteynschap Generael* te Water en te Lande, ende het *Stadthouderschap* van U. Ed: Mo: Provincie in't bysonder in deliberatie sal werden geleyt, soodanigen regart en reflexie schijnt, dat genomen soude behooren te worden op den Persoon van den Gemelten *Iongen Prince* ten aensien van't gene als voorsz is by sijne Voor-Vaderen onsterffelijcker Memorie, by de gemeene saecken in goet ende bloet is opgeset ende betracht geweest, soo lange dat door derselver geluckige directie, desen Staet tot die hooghte van prosperiteyt ende aensienlijckheyt is gestegen, dat dessels *machtige vyanden* genootsaeckt sijn geweest de Vrede aen te soecken, daer naer de samentlijcke Provintien hebben getracht, ende tegenwoordigh in respireren, U. Ed: Mo: willen wy dan andermael versocht ende Gebeden hebben in desen, de Publijcke Resolutien, voor het toekomende

mende te willen helpen formeeren op de goede gedachteniſſen van het gepaſſeerde, welcken volgens, wy vertrouwen lichtelijck te preſumeren ſal weſen dat uyt de nieuwe *spruyte* van den Boom van Orangien even deſelve Vruchten te verwachten ſtaen, die *deſſelfs Tronck en Tacken* tot noch toe hebben voortgebracht, in allen gevalle willen wy hoopen dat U. Ed: Mo: dit ons Vriendelijck vertoogh ende Recommandatie ſullen willen aennemen, als ſpruytende 'teener ſijde uyt de Conſideratien van het natuerlijcke debvoir dat wy als Groot-Moeder van onſen onmondigen Soons Sone ſchuldigh ſijn, ende ten anderen uyt onverbrekelijcke genegentheyt ende affectie, die wy den welſtandt van deſen Staet ten Exempel van *Sijn Hoogheyt* Hooghloffelijcke Memorie onſen Hoogh-ge-eerden Heere ende Man altoos hebben toeghedragen, ende toedragen ſullen, ſoo lange God Almachtigh gelieven ſal ons in dit leven te behouden, Biddende denſelven van gantſcher Herten U. Ed: Mo: in't geen voorſz is te willen inſpireren met het gene ter meeſter Eere van ſijnen Heylighen Naem, de eendracht ende verſeeckertheyt van deſen Staet, ende der goeder Ingeſetenen welvaert ſal mogen ſtrecken, ende U. Ed: Mo: te houden in ſijn Heylige Protexie. In den Hage den 20. November 1650.

Soo wel Graef Willem als Graef Maurits ende de Heer van Brederode hebben in Generale terminis haer Perſoonen door de Heer Preſiderende aen de Staten Generael Gerecommandeert: ſchreven aen de Staten van yder Provintie in't particulier. De Heer van Brederode hadde op ſijnen Brief aen de Staten vanStadt ende Landen den opſchrift doen ſtellen/ aen de Ed: Mo: HeerenStaten van Groningen: ſonder daer by te doen van d'Omlanden. Dies de Brief onge-opent bleef. Hoe de verkieſinge van Graef Willem tot Stadthouder van Stadt ende Landen aen de Princeſſen alhier behaegde/ kanmen wel dencken: alſo het in't aenſien ende gelijckmen ſeyt ad Barbam van d'opgemelde Miſſive der Princeſſe Douariere geſchiede: die daer over haer onghenoechte ghenoeghſaem toonde: maer die van Stadt ende Lande ſeyden dat ſy om haer onderlinge ſwevende geſchillen een Man niet een Kindt van nooden hadden tot Stadthouder; ende ongewent waren een Lieutenant Stadthouder ('twelck van nooden was alſmen den Jongen Prins gekooſen hadde te nemen/ oock hadden ſy haer by Graef Willem Heeren Vader, Broeder, ende Oom reſpective wel bevonden; ende was haer Prins Hendrick in't Jaer veertigh genouch opgedrongen. Ende dan conſidereerden oock de Beminners der Vrijheydt, dat het beter voor de Vrijheyt was/ dat niet een alleen over alle de Provintien Stadthouder Generael was: over welcke allegatien ende diſcourſen/ by eenige goede Patriotten in't Jaer veertigh gevoert/ deſelve in geen kleen Perijckel

quamen:

quamen: een ander mishoegen overquam oock de Princesse Douariere 'twelck was dat de Heer Knuyt raeckten uyt alle sijne bedieninge: want Compareerende uyt den Hoofde van den Prins; soo cesseerde sulcx door den doot: om waar in te versien men het Hof van Hollant bewoogh om des overleden Princen Raden t'autoriseren/ by Provisie het bewint van den Jonghen Prins aen te nemen. Die gaven weder een Acte aen Knuyt, gelijck hy te voor hadde gehadt van den overleden Prins. Op deselve poogde hy te compareeren ter Vergadering van haer Ho: Mo: maer sijne Collegie de Gecommitteerde van Zeelant hebben hem by haer niet willen dulden; ende komende in Zeelandt/ hebben de Staten soo wel hem in de Staten ende Gecommitteerde Raden als . . . . in de Rekenkamer compareerende uyt den Hoofde van den Prins/ uytgekeert: houdende het Lit der Edelen aldaer geextingueert: sustineerende dat sy sulcx aen de Princen van Oraigne hadden toegestaen om haer Meriten ende Persoonelijck, ende onder die Protestatie: geensins reelijck.

Die van Dorth hebben terstont nae 's Princen doot weder in integrum gestelt den Heer de Wit; daer na oock die van Delff, den Heer Duyst van Voorhout: desgelijcx is geschiet met de Heeren de Wael ende Reuyl tot Haerlem, ende de Heer Stellingwerf tot Medenblijck/ de Heer Keyser was alreede noch by 't leven van den Prins geeligeert Fiscael van 't Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorderquartier. Tot Amsterdam sijnse langsamer gegaen tot herstellinge van de Bickers; om te toonen haer Moderatie.

Die van Stadt ende Lande hebben na 's Princen doot versocht om de Compagnie Gardes/ die de Prins in de troubles van de voorleden Somer hadde van Groeningen hier ontboden/ weder tot Groeningen te hebben; waer in geen zwarigheyt wiert gemaeckt/ als alleen in de manier ende op wat Patente, eyndelijck wiert ghedaen op Patente van de Staten Generael.

Die van Hollandt in den Hage by een sijnde/ hebben deur Gecommitteerde Leden laten Concipieren dit volgende tot Provisionele beleydinge der saecken: als dat alle de Steden ende plaetsen eenigh Privilegie ofte *voor-recht* hebbende in 't bestellen van derselver Magistraten, het selve onverbreeckelijck soude mogen blijven behouden ende oock naer den inhouden van dien ten bequaemsten tijde continuelijck mogen gebruycken. Maer wat aenginck de Steden Sessie hebbende in de Vergadering van haer Ed: Gro: Mo: soodanige Privilegie ofte voor-recht *niet hebbende*, dat dienthalven by *een Generale resolutie* soude worden vast ghestelt, dat deselve hare respective Magistraten souden moghen bestellen in soodaniger manieren als deselve ten meesten

sten dienste vande opgemelte Steden souden bevinden te behooren, met die'n verstande, dat ingevalle eenige van de voorsz Steden mochten bevinden yet meer ofte anders naer gelegentheyt derselver dienstigh ofte van nooden te wesen als by de voorgemelte Generale Resolutie mochte verstaen werden mede te brengen, dat deselve soude vrystaen sich te mogen addresseren aen haer Ed: Gro: Mo: om van deselve dienthalven te versoucken soodanigen *Octroy* als best na hare gelegentheyt by deselve soude gheoordeelt worden te wesen; en dat in't verleenen van soodanigh *Octroy* in de Vergaderinghe van haer Ed: Gro: Mo: mochte werden gheconcludeert mettet meerendeel van de advijsen. Is mede verstaen, dat ingevalle eenige Steden d'opgemelte *Generale Resolutie*, om eenige redenen in den heuren niet goet en vonden te gebruyckende verkiesinge van de respective Magistraten op nominatie ofte voorslagh van deselve, sulcx te worden ghedaen by haer Ed: Gro: Mo: *Staets-gewijse Vergadert sijnde*. Ofte ingevalle ten selven tijde de Vergaderinge niet Staets-gewijse by den anderen mochte werden bevonden, dat alsdan d'opgemelte verkiesinge gedaen soude worden by de Heeren *Gecommitteerde Raden* van beyde de quartieren, elcx in den haren. Ende wat aenginck de Steden ende plaetsen *geen Sessie hebbende* in haer Ed: Gro: Mo: Vergaderinge oock geen voorstel hebbende in't stuck van de Magistrature. Is goet gevonden dat deselve haer souden hebben t'addresseeren aen de *Vergadering van haer Ed: Gro: Mo*: om op hare voorgaende nominatie de verkiesinge van hare Magistraten te versoucken, ende in absentie van de *Staetsgewijse Vergadering* aen de *Heeren Gecommitteerde Raden* in beyde de quartieren elck in den haren, dewelcke respectivelijck daer op souden vermogen te disponeren.

Wat vorder aenginck het vergeven van alle *Politicque Ampten* buyten de Magistrature, wert verstaen, dattet absoluyt vergeven van deselve na desen soude staen *aen de Vergadering van haer Ed: Gro: Mo*: uytgesondert de gene, daer van recht ende notoir ghebruyck by andere Collegien soude worden bevonden, aen dewelcke derselver voorige recht ofte gebruyck soude worden ghelaten.

Ende wat aenginck de qualiteyten ende hoedanigheden van de Magistraets Persoonen, wiert verstaen dat alle de gheene die eenige plaetse dienthalven souden hebben te bekleeden moesten sijn van de *Christelijcke Gereformeerde Religie* soo deselve by de Synode van Dordrecht is bevesticht ende in de Publijcke Kercken wort geleert, ofte ten minsten deselve toegedaen.

Alle andere saken niet Domestijck maer Generaliteyts sijnde, wierden opgehouden ende verschoven tot d'aenkomste van de groote Vergadering der Provintien: tegen den vijftienden December beschreven.

In dese tijt begonst t'ontstaen questie over de Tutele van den Jongen Prins van Oraigne. De Prins liet na een Codicil, gedateert den 21.

Decem-

December 1649. waer by hy het Dovairy van de Princesse Royale vermeerderde van tien duysent Pont tot vijftien duysent Pont sterlings jaers; soder kinderen quamen. Ende geen kinderen komende / op twintigh duysent Pont Sterlings Iaers; ende 'tgebruyck ende Meublen van de Huysen tot Buren, Breda, Isselsteyn ende Honselerdijck. Een Testament wiert oock geproduceert: maer sonder dach / plaets / of onderteeckening. Daer in hy / sonder kinderen stervende / institueerde sijn Suster Albertine, mits trouwende met een Graef van Nassau. De Princesse Royale sustineerde dat haer als Moeder ende naeste in graet de Legitime Tutele toequam. Haer redenen sijn te sien uyt volgende Memorien.

De Princesse Royale remonstreert aen U. Ed: Gro: Mo: dat sy tot haer groot Leetwesen genecessiteert wort in desen haren Luctueusen Staet so meenigmael de Hoogwichtige deliberatien van U. Ed: Gro: Mo: te interpelleren met een versöuck dat hare natuyrlijcke affectie tot haren eenige Soon ende hare Moederlijcke becommernisse totten welstandt van denselven, mitsgaders de conservatie van het Sterf-Huys van den Prince van Oraignen haren Man Za: haer is als aspersende.

Betuygende voor U. Ed: Gro: Mo: hare oprechte ende sincere intentie in desen, daer in sy tot noch toe geene andere Viseés en heeft gehadt, als te Procureeren dat haren voorseyden Soon, welcke de natuyre ende wetten deser Landen voor alle andere hare opsicht ende voorsorge hebben bevolen, beneffens haer van mede-Voogden soude mogen werden versien, ende dat met soodanige Heeren uyt het midden van den Staet als het Hof van Hollant met Communicatie van haer remonstrante onder U. Ed: Gro: Mo: approbatie soude mogen goet vinden te ordoneren.

Daer toe gemoveert sijnde, door de volkomene wetenschap die sy remonstrante deses aengaende heeft van de *serieuse wille* ende begeerte van *Sijn Hoogheyt* haren Man, daer van U. Ed: Gro: Mo: mede konnen verseeckert worden door het project van dispositie door den Hove vanHollant aen deselve onlangs Copyelijck toegesonden.

Welcke dispositie wel omstandelijck Geexamineert sijnde, insonderheyt voor soo veel deselve is meldende van de constitutie van Vooghden ende hoedanigheden derselver; mitsgaders *d'expresse exclusie van alle andere niet gequalificeert* als de voorseyde, met geen redenen en kan getwijffelt werden van de wille van *Sijn Hoogheyt* en van de bestendigheyt van de voorseyde dispositie.

Als sijnde in rechten ghedisponeert dat oock *imperfecte dispositien* ende ontbloot van alle solemniteyten *imo simplex voluntatis indicium ad tutoris dationem* suffisant is, insonderheyt ten aensien van Vader ende Kindt.

 Dat

Dat de voorsz dipositie niet en is gesolemniseert (al-hoe-wel ten desen ten opsichte van't stellen van Vooghden naer rechten onnoodigh) en is niet bygekoomen uyt oorsaecke dat *Sijn Hoogheyt* van wille verandert soude mogen sijn geweest, ofte geene intentie gehadt om deselve dispositie in forma te passeren maer *uyt andere voorvallen*, die de voorsz Remonstrante uyt goede insichten voor als noch niet goet en vint te openbaren, ende het geerne daer by sal laten, ten sy men haer necessiteert om de waerheyt daer van in haer naeckte te verthoonen.

Sijnde gants abusijf dat het project van de voorsz dispositie door de Codicille van *Sijn Hoogheyt* van date 21. December 1649. soude te niette gedaen sijn, als sijnde in rechten notoir, dat door Codicillaire dispositien geen veranderinge van Testamenten ja selfs van voorgaende Codicillen en wert gedaen, dan voor soo veel by de laeste de eerste wert gederogeert.

Gelijck mede abusijf is, dat het voorsz Concept van geen effect soude wesen, vermits *Sijn Hoogheyt* in sijne sieckte soude betuycht hebben te willen disponeren ofte Testament maecken. Also de voorseyde intentie van *Sijn Hoogheyt* niet en heeft gestreckt om sijne voorseyde dispositie te muteeren, maer alleen om te passeren in de behoorlijcke forme 'tgunt sy van langer handt ende premeditaté tot die volkomentheyt hadde gebracht, dat het door sijn last, ende door sijn Handtschrijver in't nette gestelt was, ende alleen de formaliteyt van solemnisatie was requirerende gelijck des noot sijnde sulcx volkomentlijck sal worden bewesen.

De Remonstrante en wil niet opereus sijn, om U. Ed: Gro: Mo: te vertoonen, met wat eene voorsichticheyt ende sonderlinge wijsheyt *Sijne Hoogheyt* de voorsz sijne dispositie heeft geconcipieert als konnende alle de Werelt wel afnemen dat sijn oogmerck is geweest niet alleen te versorgen 'tgunt alderheylsaemst was voor den dienst ende conservatie van de affairen van sijn Huys, maer oock ende insonderheyt, om sijnen Soon die hy desen Staet ten dienste heeft willen voortbringen onder het ooge van eenighe Heeren uyt het midden van den Staet soude werden opgebracht.

Het recht dat de Remonstrante boven alle andere *omni Iure* is toekomende tot het opsicht ende Voogdye van haren Soon, en heeft gheen Justificatie van noode in het rechtmatigh voordeel van U. Ed: Gro Mo:

Niet komende hier tegens in Consideratie hare *minderjarigheyt* alsoo sy naer rechten deser Landen notoire *per Matrimonium* meerderjarigh wert gecenseert, cesserende desenthalven by ons de dispositie van de Roomsche Wetten, maer insonderheyt mede in hare Persoone considerabel sijnde *d'eminentie van hare qualiteyt* die in familien van Princen oock de Princessen van minder-Jaren, als is de Remonstante, *habiliteert tot de Regieringe selfs van den Staet*.

De

De Remonstrante wil geerne lijden dat *Me-Vrouw de Princesse Douariere* sorge draeght voor de conservatie van't recht van de Princessen hare Dochters, ende verklaert daer toe met gelijcke Zele geporteert te sijn verre sijnde van alle gedachten aen eenige *Uytheemsche* de minste directie over het opsicht van haren Soon ende sijne goederen te defereren, maer deselve absolutelijck te laten aen soodanige als *Sijn Hoogheyt* seer omsichtelijcken by sijne voorsz dispositie heeft geordonneert.

Oordelende dat alle het gunt ter contrarie ende jegens de wijse intentie van *Sijn Hoogheyt* wert gemachineert ten hoogsten ondienstich te sijn voor den welstandt van haren Soon ende sijne goederen.

De Remonstrante en treckt niet in twijffel dat U. Ed: Gro: Mo: niet en souden bevoeght wesen om in gevolge van de voorsz dispositie van den Prince van Orangien Hooghloffelijcke gedachtenisse haren Soon benevens haer met *mede-Vooghden* te versien, ter contrarie werden deselve U. Ed: Gro: Mo: seer ghedienstelick daer toe versocht.

Maer indien U. Ed: Gro: Mo: souden mogen gelieven hier in te gebruycken den dienst van den Hove Provinciael, aen dewelcke de Universeele Jurisdictie van de Landen van Hollant, Zeelant ende West-Vrieslant is gedefereert.

Soo vertrouwt sy dat daer mede de *Hoogheyt* van haer Huys ende eminente qualiteyt van't selve geene verkleeninge soude werden aengedaen.

Geconsidereert dat het voorsz Hof van allen ouden tijden hier te Lande heeft geexerceert het recht van Magistrature over alle Edele ende Eminente Personagien, ende dienvolgens de Weesen van deselve, sulcx noodigh sijnde, van Vooghden heeft versien.

Hebbende de Princen van den Lande het voorseyde Hof in sulcken estime ende Consideratie gehouden, dat sy aen het selve hebben gedefereert de voorsorge ende bewaernisse van hare *Hoogheyt* ende gerechtigheden, mitsgaders van alle hare Souveraine ende Princelijcke Rechten, ende heeft *Sijne Hoogheyt* mede by sijne meergemelte dispositie wel betuygt in wat groote achtinge het voorgemelte Hof was houdende, wanneer het selve was gedefereert een goet gedeelte van het opsicht van sijn Sterf-huys, ende 'tgunt daer van is dependerende.

Alle 'twelcke U. Ed: Groot Mo: versocht worden in goede Consideratie ten meesten dienste van haer Remonstrante ende den Prince haer Soon, te willen nemen &c.

Aen

Aen de Staten van Hollant ende West-Vrieslant,

Edele Groot Mogende Heeren.

DE Tragique afflicten daer mede het den grooten Godt belieft heeft hare Coninckklijcke *Hooghheyt* tē besoucken in het Coninckklijcke Huys ende insonderheyt in den Persoon van den *Coninck haren Heer Vader* van Hooghloffelijcke Memorie.

Als mede de onverwachte ende voor haer ten hooghsten luctueuse doot van den Prince van Orange haren lieve Man, sijn de geheele Werelt bekent.

Ende hebben U. Ed: Groot Mo: over de voorseyde Calamiteuse accidenten aen haer Remonstrante betoont hare sonderlinge droefheyt ende meer als Vaderlijcke medelyden.

De Remonstrante sijnde in desen Staet ende op het uytterste Swanger heeft het den goede Godt mede belieft haer van de Vrucht, die sy in groote droefheyt was dragende, genadelijcken te ontbinden tot een sonderlinge vertroostinge in hare voorseyde sware besouckingen.

Hebbende sy Remonstrante daer over van U. Ed: Groot Mo: mede gunstelijck ontfangen vriendelijcke congratulatien ende Cordiale demonstrantien van conjoüissance daer over sy betuyght aen U. Ed. Groot Mo: verobligeert te blijven met onsterffelijcke plichten van danckbaerheyt.

Daertoe de occasien verwachtende, vint haer jegenwoordelijck genecessiteert U. Ed: Groot Mo: eer lastigh als danckbaer te sijn ende met een versouck, hare particuliere affairen concernerende, U. Ed: Groot Mo: t'interpelleren ten eynde deselve haer gelieven te laten berichten dat sy Remonstrante geensints vermeent yetwes te doen het welcke niet en soude bestaen in goede Iustitie, ofte eenighsints opghenomen konden werden als een attentaet tegens een anders gerechticheyt, veel min teghens d'authoriteyt van U. Ed: Groot Mo:

Het is immers naer de Rechten deser Landen buyten alle controversie dat de Remonstrante sijnde *Moeder* van den Prince haren Soon, mits afflijvigheyt van haren lieven Man, *met eene is Voochdesse* van denselven haren Soon, oock, buyten alle dispuyten, *met exclusie van de Groot-Moeder.*

Welck onbeweegelijck Fondament geleyt sijnde wert met een vaste consequentie geposeert, ende is mede in rechte klaerlijck ghededuceert dat de Remonstrante vermach de tutele niet alleen te aenvaerden, maer oock alle Acte daer van dependerende, te exerceren, ende dat sy daerin niet kan verhindert werden uyt oorsake dat haer als noch geen *mede-Voochden* en sijn geadjungeert.

Het voorseyde in Rechten Notoir sijnde wert de Remonstrante evidentelijck

lijck van attentaten vry gesproocken, in vougHen dat in de voorsz functie van Tutele geen inhibitie in goede Iustitie aen haer kan gedaen werden.

De Remonstrante en kan oock niet bedencken dat de Acten by haer in de qualité als Vooghdesse gepleecht anders sijn als ten hooghsten dienstigh voor den Prins haren Soon, alsoo d'importanste Acte daer van is tenderende omme naer goede deliberatie ende genomen advijs van den Raet van *Sijne Hoogheyt* Hooghloffelijcke Memorie het Sterf-huys t'ontlasten van sware ende onnodige onkosten over de *ses mael hondert duysent gulden jaerlijcx bedragende.*

d'Andere Acten bestaen in d'Electie van eenige Magistraets-Persoonen by haer gedaen op de naem van den Prins haren Soon, op de nominatie van dubbel getal daer toe notoirlijck niemandt anders voor als noch en kan gequalificeert werden als de Remonstrante in de voorsz qualiteyt, als Vooghdesse van de Prins haren Soon.

Sijnde den Raedt van *Sijn Hoogheyt* Hooghloffelijcke Memorie, by den Hove van Hollandt niet verder by provisie geauthoriseert als tot *het gene hare Ordinarie bedieninge is raeckende* ende den inhoudt van hare instructie is medebrengende, daer onder notoirlijck niet begrepen is *d'electie van eenige Magistraten.*

De Remonstrante betuyght dat dese concertatie over haer indubitable gerechtigheyt met de *Vrouwe Princesse* haer Schoon-Moeder ende den Heer *Chur-Vorst van Brandenburgh*, haer van herten leet is, niet anders wenschende als met de selve te conserteren in alle Officien van Civiliteyt ende Vrundelijcke Correspondentie, ende deselve in de directie van't gunt de Tutele is Concernerende, te doen hebben alle redelijcke Satisfactien.

Want gemerckt de voorsz Tutele consisteert in drie functien, d'eerste raeckende *d'Educatie* van den Persoon van haren Soon, de tweede *d'administratie van de goederen.* De derde de *Collatie* van eenige *Ampten ende beneficien.*

Verklaert de Remonstrante in alle oprechtigheydt bereyt te wesen op de beste ordre ende Mesnage met het goet vinden ende advijs van de voorsz Me-Vrouwe de Princesse hare Schoon-Moeder, ende naer de maniere deser Landen de voorsz *Educatie* aen te richten sonder haer daer van door Uytheemsche te laten diverteeren.

Het bewint ende *administratie* van de goederen verstaet de Remonstrante dat door den Raet als voor desen ende in conformiteyt van de begheerte van *Sijn Hoogheyt* haren Man moet gedaen werden.

Ende dien volghende daerin betracht die toeversicht dat voor al, alle lasten van den Sterf-huyse uyt het Jaerlijcx inkomen betaelt ende afgheleyt werden, ende om aen den Heer Chur-Vorst daer van volkomen securiteyt te gheven ten opsiclit van het *Fidei-commis* in sijne Remonstante vermelt.

Wil de Remonstrante geerne toestaen dat deselve als mede haer *Hoogheyt*

Me-Vrouwe de Princesse Douariere selfs of door haer Gemachtighdensullen mogen staen over het opnemen van de jaerlijcxse Rekeningen van den Tresorier Generael.

Ende indien deselve daer op eenige Consideratien soude mogen hebben tot beter ordre ofte Mesnage, verklaert die gewillighlijck te sullen amplecteren.

Verre van daer sijnde dat sy oyt soude gehenghen dat de voorsz goederen of inkomen van dien in het minste elders soude werden *gediverteert*, behalven dat naer notoire Rechten sulcx noch in haer, noch in haer mede-Vooghden vermoghen niet en soude wesen. Nopende de *Collatie* van de Ampten ende beneficien ist sulcx dat deselve by contract van Huwelijck de Remonstrante is toekomende in alle plaetsen daer uyt hare *Dovarie* betaelt moet werden.

Ende in de vordere plaetsen in de meergemelte qualiteyt van *Moeder* ende *Vooghdesse* van den Prins haren Soon: bereyt sijnde, niet te min in de Electie van de Magistraten niet anders te procederen als met advijs van den Hove van Hollandt ende daer in punctuelijck te volgen den teneur in de Privilegien ende Handtvesten der plaetsen alwaer de Magistraten te veranderen sijn, competeren.

Ende ten respecte van de Steden in Zeelandt gelegen geduyrende de Minoriteyt van den Ionghen Prins met advijs van de Staten van denselven Lande, waermede cesserende alle *opgeraepte ombragien* die met groot onrecht by sommige erdacht werden, wil de Remonstrante V. Ed: Groot Mo: rechtmatigh oordeel te gemoet voeren, ofte, daer inder daet yets Rechtmatigers ende tot Eere ende Luyster vanden Iongen Prince ende tot respect van de Remonstrante als *Moeder ende Vooghdesse* van deselve, dienstiger is, dan dat de voorseyde Collatie ende Electie in vougen als vooren gedaen werde.

Sijnde gantsch buyten gedachten van de Remonstrante daer mede te sullen versien eenige Engelsche ofte oyt te sullen toestaen dat daer mede eenige *windinatie* by iemant gepleeght worde, maer te besorgen dat in alles de Regulen vande distributive Justitie exactelijck betracht ende geobserveert werde.

Alle het welcke de Remonstrante goet ghedacht heeft aen V. Ed: Groot Mo: in alle sinceriteyt te betuygen, op dat door contrarie impressien sy in hare ongetwijffelde gerechtigheyt geene indracht en soude komen te lijden tot groote kleynachtinge van hare voorsz qualiteyten, als mede van hare Illustre Geboorte, ende insonderheyt tot beswaringe van hare affictien, daerin sy billijck in desen desolaten Staet met alle middelen gesoulageert ende geerigeert behoorde te werden.

Ende mits dien niet te gehengen dat de Remonstrante den wegh van Iustitie geslooten werde, die V. Ed: Groot Mo: tot roem ende Reputatie van hare loffelijcke Regieringe altijdt open stellen, selfs voor de minste afgesetene, die haer aen de Justitie alhier sijn addresserende.

De Princesse Douariere seyde dat de Royale was selfonmondigh/ ende na Rechte geen Tutrix konde sijn: waer by quam dat sy het goet of inkomste van dien soude dissipeeren / ende aen den Koning ende Hartogh haer Broeders by setten; gelijck d'overleden Princen Hendrick ende Willem gedaen ende haer daer mede in groote schulden ghesteecken hadden. Sustineerde dat sy als Groot-moeder / veel kennis ende gesagh hebbende de Tutele behoorde ende beter soude konnen bedienen. Haer Sustenu is te sien uyt volgende Remonstrantien.

Edele ende Groot Mogende Heeren,

HAre *Hoogheydt* de Vrouwe Princesse Douagiere van Orange, ten respecte van haer qualiteyt als Moeder ende Tutrie van de Jonge Princessen hare Dochteren, naeste geinteresseerde in het Sterfhuys van *Sijn Hoogheydt* Hooglosselijcker Memorie haren Sone, eenighen tijdt na desselfs Overlijden neffens sekere Gedeputeerde van sijne Churfurstelicke Doorluchtigheyt van Brandenburgh versocht sijnde yemanden te willen Committeren, om uyt haren name te staen over de openinge by den Hove van Hollandt te doen, van soodanige dispositien van uytersten wille, als geseght wierde by hoog-gemelte *Sijn Hoogheyt* naergelaten, ende wel-ghemelten Hove door hare Coninckliicke *Hoogheydt* in een besloten Couverte ter handen te sijn ghestelt, ende naer het voltrecken van die actie uyt het rapport van hare Gecommitteerde verstaen hebbende hoe dat aldaer openinghe ende lecture was ghedaen van seeckere besloten Codicilaire dispositie by *Sijn Hoogheydt* ghemaeckt, gheteeckent, ende voor Notaris ende Getuyghen in behoorlijcke forme ten behouve van Hoogh-gedachtenisse, hare Coninckliicke *Hoogheyt* gepasseert, dat insghelijcks mede ter instantie van desselfs Gecommitteerde Lecture was ghedaen van seecker ander open Geschrift by *Sijn Hoogheydt* hooghlosselijcker Memorie over eenige jaren door een anders hant, begonnen te doen ontwerpen, sonder dat het ten eynde toe volschreven, veel min gedateert, geteeckent, gesloten ofte gepasseert ware geweest. Doch dat soodanighe Lecture niet en was gedaen als naer voorgaende Protestatie van hare *Hoogheydts* Gecommitteerde tegens de *notoire invaliditeyt* van het selve geschrift, ende selfs naer formeele verklaringhe van den Hove daer op gevolght, als dat de Lecture van't selve niemandt tot voordeel ofte prejuditie soude komen te strecken, welcken niet teghenstaende de Heeren Ghedeputeerde van Hoog-gedachte sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt naer gedane protestatie weygerigh waren gheweest die Lecture by te blijven ende sich uyt de Vergaderinge hadden vertrocken.

Ende hare *Hooghheyt* dien volgende neffens alle gedes-interesseerde Luyden van Reden ende discretie de ghelegentheydt van desen Sterf-huyse daer voor aensiende dat meer-hoogh-gemelte *Sijn Hooghheyt* onlancx den inhout van het voornoemde Codicil alleen getrocken hebbende uyt het voorsz beworpen geschrift, het selve daer mede notoirlijck heeft gerejecteert oock daerom me in sijn doot-bedde verscheyden reyse betuyght van sins te wesen sijn Testament te maecken ende mits dien buyten alle contradictie door sijne geprecipiteerde Sieckte *intestato* is komen te overlijden, ende dat derhalven voor alle dingen nodigh ware, dat ordre werde gestelt, so op de Tutele van den Iong Geboren Prince, neffens sijne Conincklijcke Vrouwe Moeder, waer te nemen, als op de administratie van sijne goederen.

Heeft wel vastelijck vertrout, gelijck sy sich al noch daer toe is verlatende, dat U. Ed: Groot Mo: als *Souverains van de Provincie*, daer het Sterf-huys is gevallen, ende voorts uyt consideratie van desselfs hooge luyster, daer op soodanigen ordre soude willen stellen als in gelijcken Cas de gemeene Rechten ende Costumen van dese ende meest alle andere Landen sijn medebrengende, ende heeft sich mits dien onthouden van U. Ed: Groot Mo: over dese materie tot noch toe te doen importuneren.

Sijnde ondertusschen hare *Hooghheyt* geinformeert, hoe dat de Heeren van den Hove van Hollandt belieft soude hebben U. Ed: Gr: Mo: neffens hare rescriptie te laten toekomen Copie niet alleen van het voornoemde Codicil, maer oock daer en boven van het gemelte onvoltrocken geschrift, ende van besijden af verstaende, *dat seeckere Persoonen, dien het niet en betaemt*, dit Doorluchtighe Huys die Kleynicheyt sochten aen te helpen doen, dat de voornaemste Leden desselven in *onnoodige verwijderinge* souden komen te vervallen, ende contrarie alle Rechten, Costuymen, ende tastelijcke redenen, in't openbaer derven sustineren, *als soude uyt kracht van het voorsz. krachteloose geschrift geageert konnen werden*, voor soo veel meer-gemelte *Tutele* ende *administratie* belanght, tot seclusie van soodanighe naeste Vrienden ende Bloedtverwanten, als daer toe onwederspreeckelijck sijn gerechtight ende gequalificeert, dat oock gemelte Persoonen de saecke daer toe by allerhande seltsame middelen onder de handt soecken te dirigeren.

Heeft sich hare *Hooghheyt* in alle respecten so van Rechten als van Naturen gheobligeert ende ghenootsaeckt ghevonden U. Ed: Groot Mo: mit desen dienstvrundelijck te doen versoecken, dat haer gelieve alle het gene voorsz is in haer gewoonlijcke wijsheyt ende discretie met goede ende rijpe deliberatie van Rade te overwegen ende op de voornoemde *Tutele* ende *administratie* soodanighe ordre te beramen ende te statueren, dat alsoo ontwijffelijck U. Ed: Groot Mo: sullen goetvinden eenighe Heeren uyt dese hare Regeringhe daer

toe

toe te Committeren, vorders gheen prejuditie en werde geleght aen den genendien het toekomt daertoe van de Vaderlijcke sijde voor allen anderen gepreferee rt ende geemployeert te worden, welcke oock dienvolgende daer van sonder merckelijcke reden, misnoegen ende offensie niet en konnen uytgesloten werden.

Gedenckende U. Ed: Groot Mo: in allen gevalle dat sich hare *Hoogheyt* in desen tijdelijck is bekent maeckende tot descharge van haer devoir, t'eener sijde uyt Moederlijcke affectie tot haer lieve ende eenighste Kindts-Kindt, ende ten anderen uyt Reden van haer voornoemde qualiteyt als *Moeder ende Tutrice* van gemelte Jonge Princessen hare Dochteren, welckers interessen sy niet en vermach te abandonneren, sijnde haer deselve Tutele opgeleght by het solemneele Testament van Hooghloffelijcker Memorie *Sijn Hoogheyt* haren Heere ende Man, die oock U. Ed: Groot Mo: daerby tot de executie desselven heeft versocht.

By een andere Memorie vertoonde de Princesse Douariere als volght.

Edele Groot Mogende Heeren,

OF wel hare *Hoogheyt* Me-Vrouwe de Princesse van Oraigne Douariere ende de naeste aenverwante van de sijde van *Syne Hoogheyt* Hooghloffelijcker Memorie U. Ed: Groot Mo: hoogh importante deliberatien met derselver particuliere affairen gansch ongeerne turberen ende verhinderlijck sijn wilden, ende vastelijck vertrouwt hadden, dat ondertusschen V. Ed: Groot Mo: (aen dewelcke als Souverainen van dese Provincie van Hollandt de behoorlijcke bestellinge van Tutele van den Iongh Gebooren Prince van Oraignen gedefereert is) hare resolutie niet hebben geopent, alles soude blijven in staet, ende van Me-Vrouwe de Princesse *Royale* niet soude sijn geattenteert, gelijck aen de sijde van hare *Hoogheyt* op V. Ed: Groot Mo: in desen behoorlijck respect is ghenomen ende stille gestaen, ende Hooghgedachte Princesse Royale uyt den Name van hare *Hoogheyt* tot Minnelijcke vereeninge over dese verweckte differentie is versocht ende vermaent niet te willen *pendente decisione* attenteren.

Soo is doch hare *Hooghey dt* tot groote verwonderinge in ervaringe gekomen dat de Princesse Royale gheduyrende U. Ed: Groot Mo: deliberatien heeft onder-

enderstaen d'administratie van de Tutele, soo wel in't stuck van de *Veranderinge van Magistraten* als andere tenderende tot Prejuditie van 'tgeene U. Ed: Groot Mo: sullen goetvinden naer hare gewoonlijcke wijsheyt, in gerechtigheyt ende billickheyt over dese Tutele te disponeren.

Daeromme hare *Hoogheyt* ende naeste aen-verwanten van dese sijde niet konnen ledigh staen U. Ed: Groot Mo: voor ditmael genoughsaem teghens haren wille te importuneren ende hier mede behoorlijck ende serieuselijck te versoecken dat deselve tot nodighe remedieringhe van dese ende alle andere attentaten, ende voorkominghe van onnoodige ende schadelijcke verwijderinghen willen gelieven hare resolutie te accelereren over de Tutele ende inghevalle dat selve niet spoedigh ghelchieden konde, soodanighe ordre te stellen, dat gelijck hare *Hoogheyt* continueert aen U. Edele Groot Mogende behoorlijck respect te dragen ende derselver rechtmatige Resolutie af te wachten, alsoo oock aen de sijde van de Princesse Royale alle *attentaten mogen stille staen*, ende de saecken van't Huys, ende besonderlijck soo geenen *moram* lijden konnen behoorlijck worden gerespicieert, gevende hare *Hoogheyt* U. Ed: Groot Mo: te bedencken ofdat selve niet aen de Raden van sijne *Hoogheyt* Hooghloffelijcker Memorie bequamelijck behoorde gedefereert te worden, als dewelcke aen 'tHuys met speciaele Eeden verbonden, van alle saecken gheinformeert ende alreede hier toe van't Hof Provinciael gheauthoriseert sijn.

Ende overmits dit versoeck op recht, reden ende billickheyt ten eenemael gefundeert ende buyten alle dispuyt is, oock hier periculum *in mora* verseert, Soo versouckt hare *Hoogheyt* met de meeste aen-verwanten dienstvrundtlijck dat U. Ed: Groot Mo: willen ghelieven gheduyrende dese Sessie, daer over eene soodanighe Resolutie te nemen als dieselve sullen vinden te behooren.

U. Ed: Groot Mo: gelieven hier mede particulierlijck bericht te sijn, dat Me-Vrouwe de Princesse Royale sich ondernomen heeft over de veranderinge van de Magistrature ter *Veere* in Zeelant tegen Nieu-Jaersdach alleenigh te disponeren als oock de Veranderinge der Magistraten in *Geertruydenbergh* ende *Meurs* ende andere plaetsen den Staet van het Huys concernerende saecken, sijnde *pure attentaten* tot prejuditie van U. Ed: Groot Mo: voor hebbende decisie.

De Chur-furst van Brandenburgh van wegen de Chur-fursten als naeste ende by Prins Hendrick ghesubstitueerde erfgenaem sustineerde dat hy behoorde Tutor te syn: Syn reden syn gededuceert in de volgende Memorie aen de Staten van Hollandt.

Edele

Edele ende Groot Mogende Heeren,

DE Commissaris Copes bevindt sich genootsaeckt U. Ed: Groot Mo: met behoorlijcke Reverentie bekent te maecken, hoe dat hy door den Post op gisteren aengekomen, van sijnen genadigsten Heere ende Meester, den Heere Churfurst van Brandenburgh schrijvens heeft ontfangen, gedateert tot Berlijn den December 1650. ouden stijl, by het welcke sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt gelieft aen hem vertoonder in substantie te melden, hoe dat hy niet alleen met *sonderlinge misnoegen* komt te vernemen, dat alhier verscheyden *onlusten ende misverstanden* souden sijn ontstaen over het stuck van de *Tutele* van den Iongen Gebooren Prince van Oraigne sijn Neve, Maer dat voornamentlijck sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt tot verwonderinge is voorkomende dat alhier soude werden getracht; om hare *Hoogheyt* sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyts lieve ende Hooghge-eerde Vrouw Schoon-Moeder, neffens andere naeste Bloedtverwanten uyt gemelte Tutele ende administratie van des Pupilli goederen, *op een ongehoorde maniere ende tegens alle Rechten, reden, ende billicheyt te verstooten ende uyt te sluyten*, waer by alsoo sijn Churfurstelijcke Doorlughtigheyt in gansch pregnante ende serieuse termen is voegende. Dat hem ten alderhooghsten bedenckelijck ende smertelijck soude voorkomen. Dat in allen gevalle de administratie van gemelte goederen soude werden ontrocken aen Hoog-ghedachte hare *Hoogheyt* dien het beneffens hare qualiteyt als Groot-Moeder, insonderheyt als Moeder ende Voogh desse van derselver goederen naeste ende ghesubstitueerde Erfgenamen incumbeert de conservatie derselver voor allen anderen te helpen besorgen ende waernemen. Ten welcken regarde oock sijne Churfurstelijcke Doorlughtigheyt met alle reden pretendeert als Man ende Vooght van de *naeste* der gemelte ghesubstitueerden Erven in de voornoemde *administratie te werden erkent*, sonder oyt met goeden oogen te konnen aensien, dat deselve Totaliter soude werden geabandonneert ende gelaten ter discretie van de geene die sich daer van als wegens de Moederlijcke sijde alleen soecken te prevaleren, hebbende sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt daer tegen vele *wichtige redenen* ende consideratien, die het *beter ware dat* deselve niet geperst en werde opentlijck te mogen melden.

Heeft sich gemelte Commissaris van allen desen voor de oogen van U. Ed: Groot Mo: tijdelijck willen ontlasten, met gants eerbiedigh versouck, dat U. Ed: Groot Mo: die hy verstaet tegenwoordigh over dese Materie te sijn bemoeyt, gelieve daer op soodanighen regard te nemen, dat door hare hooghste wijsheydt ende voorsichtigheydt, soo wel sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheydt als de vordere Principale ghe-interesseerden in ghemelte Tutele ende Administratie moghe ghewerden het gheene haer oock naer de Publicqué Wetten ende Costuymen deser Landen gherechtelijcken is competerende.

Op

Op dat alsoo vermijdt ende voorgekomen moghe werden alle oorsaecken van verwijderinghe in soo Doorluchtighen parentele ende noch veel andere swaerder inconvenienten die daer uyt al te lichtelijck te gemoet konnen werden gesien. Den 23. December.

Uwer Ed. Groot Mog: Ootmoedige gedienstige Dienaer,

Joh. Coper.

Ende alsoo de Princesse Royale des onaengesien haer selve in possessie van de Tutele/ soo heeft Hoochstgedachte Chur-furst wederom laten voordragen/ dat aen sijden van de Vrouwe Princesse Royale over de Tutele ende administratie der goederen des Jongh Geboren Prince van Oraignen niet wiert geprocedeert met sulcke waerdigheyt als de Geboorte harer Doorluchtige Huysen allesints betaemde/ wordende by hare Coninckl. Hoogheyt in't werck gestelt nieuwe attentaten, gedurende dat haer Ed: Groot Mo: delibereerden. Streckende tot merckelijcke verkleeneringe van sijne Churfurstelijcke Doorluchtige een soo aensienlijcken Prins/ ende mede van haer Ed: Groot Mo: dat als wanneer aen d'een sijde haer Ed: Groot Mo: ende het Hof Provinciael by Memorien van hare Coninckl. Hoogheyt wierden versocht als hooghe Overigheyt dese verschillen af te doen/ aen d'andere sijde wiert geprocedeert tot veranderinge van Magistraten als in de Stadt ter Veere, ende elders was gheschiet/ ende de Raden ende Dienaers van't Huys belast over te brengen alle affaires die te depescheren staen/ om by Hooghgemelte Vrouwe Princesse Royale als absolute Hooghdesse afghedaen te worden/ ende alsoo effectivelijck te treden in de administratie der goederen daer sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt met groot recht pretendeerde te worden erkent/ ende noyt met goeden Oogen soude konnen aensien/ dat in soo eene Doorluchtige parenteele met onbehoorlijcke manieren wierde geprocedeert/ als die onder Forme van rechten hare saecken sochten uyt te voeren. Versochte daerom nochmalen dese saecke op't spoedighste by der handt te nemen ende aen sijne Hoochstgedachte Churfurstelijcke Doorluchtigheyt ende hare Hoogheyt sijne Hooghge-eerde Vrou Schoon-Moeder te laten geworden de Tutele ende administratie der goederen in sulcker voegen als deselve haer na de Wetten ende Costumen deser Landen waren competerende/ om alle vordere verwijderinge voor te komen.

Don

Don Louis Guiliaume als Soon van Princesse Amilia een vol Suster van Prins Maurits / Item de Prins van Lantsbergh sustineerden als naeste Verwant en oock daer toe gerechticht te sijn.

De Chur-furst van Brandenborg soo om sijn eygen recht als om de Princesse sijn Schoon-Moeder te secunderen / schickte twee van sijne Cleefsche regierings Raden. 't Was ubi cadaver ibi congregantur Aquilæ. De meeningh ende affectie tot des Jongen Princens beste mocht wel goet sijn: edoch sachmen wel dat alle deselve prætendenten of haer bediende daer onder oock sagen (behalven de moeyte ende sorge) haer eigen interest ende grootheyt: insonderheyt alsoo de Prins in Zeelandt hadde de bestellingh van de Magistraten tot Veer, ende Vlissing, oock volgens possessie (hoe wel gratuito) het geheel Lidt van de Ridderschap in Zeelant / waer deur hy absolutelijck hadde drie van de seven stemmen in de Staten van Zeelant: behalven seer staetlijcke goederen oock Steden (hoewel geen Stem hebbende) in Hollant: Item in Brabant ende elders. Welcke administratie aen de Tuteurs ende haer Bediende soude geven groot aensien ende allerhande goede occasien.

De Staten van Hollant / om ontslagen te sijn van dese moeyelijcke Sollicitatie hebben endtlijck alle de stucken ter materie dienende gesonden aen 't Hof Provinciael niet by delegatie maer als wesende een saeck d'ordinaris Justitie rakende / om daer op te disponeren / doch al vooren viam Concordiæ te tenteren: ende eenige dagen daer na is wel expresselijck by de Staten van Hollant verstaen ende gheordonneert / dat gheen Persoon van de Regeering tot deselve Tutele soude werden gheemployeert: om alsoo te voorkomen dat d'een of d'ander Ingeseten niet mochten geraecken tot al te hooge Prædominatie over andere / gelijck deur gunst van den Prins voor desen geschiet was.

Volgens Resolutie van den 18. Augusti is entlijck oock gedaen de Cassatie van noch vier Compagnien Ruyters / ende duysent Man te Voet / ende daer na gemaeckt volgende lyste van besoldinge te doen aen de Compagnien soo te Voet als te Paerde na haer sterckte.

LYSTEN

Van Compagnien te Paerde ende te Voete, ende van't beloop van hare besoldinghe nae de sterckte hier nae ghespecificeert, alle ter Maent van 42 daghen.

Een Compagnie Ruyteren Harquebusiers van 60 Peerden.

4.	De Ritmeester ter Maendt tot Tractement 250 gulden, ende vier Peerden elck 25 gulden, midts met hare Mannen ghewapent op de Monsteringhe present zijnde, komt t'samen	gul. 350
2.	De Lieutenant tot tractement 80 gulden, ende twee Peerden, present als vooren, komt	130
2.	De Cornet tot Tractement 70 gulden, ende twee Peerden present als vooren, komt	120
1.	Quartiermeester met een Peert	45
2.	Trompetters, elck 35 gulden, komt	70
1.	Schrijver	28
1.	Hoeff-Smit	28
47.	Harquebusiers elcks tot 28 gulden, met 12 gulden voor d'avantagie van 3 Corporaels, komt t'samen	1328
60.		

Somma --- 2099 gulden.

Een Compagnie Ruyteren, Harquebusiers van 50 Paerden.

4	De Ritmeester met 4 Peerden, als vooren	350
2	De Lieutenant met 2 Peerden, als vooren	130
2	De Cornet met 2 Peerden, als vooren	120
1	Quartier-meester met een Peert	45
2	Trompetters elck 35 gulden, komt	70
1	Hoeff-Smit	28
1	Schrijver	28
37	Harquebusiers, elck 28 gulden ter Maendt, met 12 gul. voor avantagie van 3 Corporaels, is t'samen	1048
50		

Somma --- 1819 gulden.

Een Compagnie van 100 *Soldaten te Voet.*

1	Capiteyn voor sijn Persoon	150	
1	Lieutenant	45	
1	Vendregh	40	
2	Sergeanten, elck 24 gul.	48	
3	Corporaels elck 16 gul.	48	
2	Trommel-slagers, elck 12 gul.	24	
1	Schrijver	12	
1	Chirurgijn	12	
1	Provoost	12	
13	Komt t'samen		391
36	Spiessen, als		
	1 tot	16	
	2 tot 15	30	
	2 tot 14	28	
	4 tot 13	52	
	13 tot 12	156	
	14 tot 11	154	
			436
48	Musquettiers, als		
	2 tot 14	28	
	6 tot 13	78	
	20 tot 12	240	
	20 tot 11	220	
			566
3	Jongens, elck 8 gulden		24
100			
	Somma		1417 guld.

Een Compagnie van 65 Soldaten te Voet.

1	Capiteyn voor sijn Persoon	150	
1	Lieutenant	45	
1	Vendregh	40	
2	Sergeanten, elck 24 gul.	48	
3	Corporaels elck 16 gul.	48	
2	Trommel-slagers, elck 12 gul.	24	
1	Schrijver	12	
1	Chirurgijn	12	
12	Beloopen t'samen		379
22	Spiessen, als		
	1 tot	16	
	2 tot 14	28	
	3 tot 13	39	
	8 tot 12	96	
	8 tot 11	88	
			267
28	Musquettiers, als		
	1 tot	14	
	4 tot 13	52	
	12 tot 12	144	
	11 tot 11	121	
			331
3	Jongens, elck 8 gulden		24
65			

Somma in alles ---- 1001 guld.

Een Compagnie van 50 Soldaten te Voet.

1	Capiteyn voor sijn Persoon	150	
1	Lieutenant	45	
1	Vendregh	40	
2	Sergeanten elck 24 gul.	48	
3	Corporaels elck 16 gul.	48	
2	Tambourijns elck 12 gul.	24	
1	Schrijver	12	
11	komt t'samen		367
14	Spiessen, als		
	1 tot	16	
	1 tot	15	
	1 tot	14	
	2 tot 13	26	
	4 tot 12	48	
	5 tot 11	55	
			174
22	Musquettiers, als		
	1 tot	14	
	3 tot 13	39	
	9 tot 12	108	
	9 tot 11	99	
			260
3	Jongens, elck 8 gulden		24
50			

Somma ----- 825 gulden.

Aldus gedaen, ende in den Raedt van State gearresteert, den 5en. December 1650. L. EECK, vt.

Ter Ordonnadtie van den Raedt van State

J. Eyckbergh.

Hier voor is geseyt dat die van Hollandt haer Provinciale Regering aenstelden om sonder Stadthouder te sijn / aen de Steden haer eygen Raets-bestelling te laten/ende alles te doen deur de Staten wat te voor deur de Stadthouder was geschiet. Het Lidt der Edele ende Leyden toonden haer wat geaffectioneert tot den Prince.

Alckmaer / Delft / Rotterdam waren van d'eerste die haer Octroy tot haer vrye eygen Raets-verkiesinge versochten ende impetreerden/ want het was alreede te voor Staetsgewijse verklaert / dattet niemant soude werden geweygert. Ende dat Octroy hebbende / bestelde yeder Stadt na haer welghevallen tot beste van yeder Stadt meest sorti committeerende d'Electie uyt 'tdubbel getal: 'twelck de Stadthouder met advijs van den Raedt of Hof Provinciael plegh te doen / of by absentie van den Stadthouder het Hof alleen / daerom het Hof wel reden hadde om te prætenderen / dat het nu alleen ende privative het Hof toequam. Maer 'tselve heeft noyt den Mont daerom willen of dorven open doen.

D'Eerste die alhier aenquamen waren die van Zeelant: die wierden terstont deur eenige van de voorsittende Leden van Hollandt met Carossen minnelijck verwillekomt: gelijck sy wederom daer na en Corps ter Vergadering van de Staten van Hollant/ met Carossen gehaelt/ audientie hadden: alles passerende in Complimenten ende getuygenisse van affectie/ Vrientschap / ende alles te sullen contribueeren wat strecken mochte tot onderhoudinge der eewigh gemaeckte Unie ende goede Correspondentie. Vervolgens hebben die van Hollant en Corps, of van wegen alle Leden een(daer van de Heer van Opdam altijdt de Primier was / de Heer van Beverweert / eerst daer toe genomineert sijnde / sich excuserende) met die van Zeelandt op de nieuwe Doele haer Vergadering hebbende verscheyden Conferentien gehadt. Die van Zeelant hebben in't begin gesprooken van den Jongen Prince in acht te moeten nemen; ende dat hy ten minsten van nu af mochte werden genomineert Stadthouder / met adjunctie van een Lieutenandt / waer toe de Princessen soo Moeder als Groot-Moeder soo self als deur haer geaffectionneerden oock veel Arbeyt aenwendeden. Maer Hollant seyde daer tegen dattet te præmatuyr / dat het onseecker was / wat van hem soude wassen: dat hy konde een goedt ende bequaem Prince worden; doch dat hy oock konde out-aerden. Ende gelijck in desen tijdt vertelt wiert dat de Koninginne van Sweeden, geport wordende om te trouwen / soude geseyt hebben aen haer Stenden:

'tIs beter dat ick u disignere een Successeur die alreede is bequaem ende bekent

kent voor een goet Prins, als dat ick trouwe; want ick kan alsoo licht een Nero als een Augustus voort brengen: dat also oock dese Jonge Prins konde na volghen de Voetstappen van sijn Vader Prins Willem die de harde proceduyren in de verleden Somer teghen de Stadt Amsterdam/ende de Vergadering van Hollant hadde voorghenomen/ oock wat Prins Maurits in den Jare achtien: als andere deugden sijner Voorgangeren.

Dat oock het stellen van een Lieutenant periculeus was; soo wel voor den Jongen Prins self als voor den Staet: want deselve geduyrende sijne minderjarichheyt sich alsoo soude mogen stabilieeren dat de Prince volwassen/ alsoo weynich als den Staet/ hem niet soude konnen doen op staen. Dat oock de Jonge Prins den Staet geen danck soude weten voor d'eere hem in sijn Kintsheyt aengedaen; als sullende duchten/ dat het hem erfelijck toequam ende datmen hem niet konde verby gaen. Waer by dan oock quamen dese secrete consideratien; als dat hy soo na verwant was aen Vranckrijck/ Spaignen/ Engelant Denemarck ende self in't Landt soo machtigh begoedet/ aen den Staet soude formidabel sijn/ ende dat sulcx voor eene Republijcke ende voor de libertey periculeus was. d'Ostracismus ende Petalismus in de Griersche Republijcken wierden gebruyckt tegen mede-borgers als sy te machtich in aensien waren gewassen: ende dat sulcx veel meer plaets hadde tegen een Prins: wiens Vader ende voorgangers men gesien hadde datse evidentlijck/ onder den naem van Gouverneur stonden na de Souverainiteyt: die sy oock in effect/ in gesach/ in directie soo van den Staet ende van de Militie alreede hadden meer ende machtiger als de Souverainen te voor hadden gehadt.

Die van Gelderlant ende Utrecht quamen oock in't laest van December ende sijn desgelijcx verwillekomt ende gecomplimenteert deur die van Hollant/ als te voor die van Zeelant.

Die van Gelderlant/ Zeelant/ Utrecht beschreven tot de groote Vergadering op de drie bekende Pointen waren alreede in de Maent van December hier aengekomen. Die van Vrieslant ende Stadt ende Landen quamen 1651. In Januario aen. Ende hoewel die van Over-Yssel eerst alleen haer Ordinaris Ghecommitteerden hadden gheauthoriseert soo hebben sy oock endlijck Extraordinaris ghesonden: te weten die van Zeelant/Twent ende Vollenhove so veel Edel-lieden/ als souden believen te komen op haer eygen beurs; ende van wegen Deventer twee uyt de Magistraet/ uyt Campen quam alleen de Ordinaris Ghecommitteerde van Zwol/ om haer aenstaende keur/ quam niemant.

Die

Die van Hollant hebben alle deselve in't Particulier begroet ende verwillekomt / oock met haer gehouden particuliere ende Præparatoire Conferentien; om te geven ende ontfanghen derselver particuliere inclinatien ende Consideratien op de drie poincten / die te verhandelen alvoren.

Die van Hollant / om dat de Camer der Ordinaris Vergadering niet groot genouch was tot het getal van dese Extraordinaris besendinge hebben laten de groote Zael van't Hof daer toe bequamen: doende daer van deslogeren alle Bouck-verkopers ende Cramers Winckels / daer wierden Banken gemaeckt aen beyde syden / opgaende in forme van een Amphitheatre; om de Provincien na haer ordre / ende na de veelheyt van haer Gecommitteerde te plaetsen elck bysonderlijck. In 'tmidden tusschen beyden wiert gelaten een deurgaende spatie; alwaer in't midden gestelt was een vierkante langwerpige Tafel; aen de welcke aen 't Oostende soude sitten de President / ende recht tegen hem over aen 'tander eynde de Grefier. De Muyren / Banken / ende Tafel waren alle bekleet met groen Laken: om te toonen dat de Staet niet in den Rouw was. Ende om dat gepraet wiert / d'intentie van Hollant te sijn by dese gelegentheyt oock van daer wech te nemen alle daer op hangende Vaendels / Cornetten / ende Wimpels soo te Lande als te Water op de Spaensche genomen: ende alsoo aen Spaignen te complaceeren; so hebben sy in't tegendeel / alle aldaer hangende Vaendels etc. schoon laten afstoffen en veel andere / die daer te voor niet waren / van elders / aldaer laten ophangen. Woensdach den achtienden January was d'eerste Sessie: de Heeren van Vrieslant op haer tour Presiderende / doende d'inleydinge hebben de Vergadering met bequaem complimenten verwillekomt / ende Godes Segen toegewenst / ende de Heeren van Hollant versocht ouverture te doen van de notabelste Poincten, daer op deselve de besendinge ende Convocatie versocht hadden. Sulcx heeft de Heer Cats van wegen Hollandt by monde gedaen in volgende maniere / ende 'sanderendaegs by geschrifte overgegeven.

Hooge Mogende Heeren,

GOdt Almachtig sy eeuwichlijck gelooft ende gedanckt dat dese solemnele Vergadering mach werden gehouden in een plaetse daer eertijts den *Coning van Spaignen is afgeswooren*, sijn jock verworpen, ende de gronden van de

Vryheyt

Vryheyt deser Landen sijn geleyt, daer de Tropheen ende Zegen-teeckenen van de Victorie by den goedertieren Godt aen desen Staet van tijdt tot tijdt ghenadelijck verleent, over yders Hooft sijn swevende, deselve Godt moet Hertgrondelijck gebeden wesen sijn regerende handt over desen Staet van eeuwe tot eeuwe te willen continueren ende denselven meer en meer begenadigen.

Nae dat door d'onbegrijpelijcke oordeelen van Godt Almachtigh de Heere Prince Willem van Oranjen onsterflijcker Memorie haestelijck ende onverwacht deser Werelt is komen te overlijden sonder eenige Vrucht sijns Lichhaems na te laten hoe-wel naderhandt door Godts genade, een Ionge Prince geluckelijck is Gebooren, soo wert bevonden dat den Staet deser Vereenichde Nederlanden is gekomen in soodanige ghestaltenisse daer in deselve *noyt van hare Fundamentele beginselen af* en is gheweest, te weten *datter niemant en is van't Huys van Orangie capabel ende bequaem om te wesen dat de voorige Princen van Orange sijn geweest.*

De Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant die van de beginnen af van de Unie haer soo *treffelijck* hebben geevertueert, haer kassen soo mildelijck geopent, hare Finantien soo wijdt uytgereckt ende in't korte alle hare krachten soo seer hebben ingespannen soo tot defentie, als om Conquest te doen voor desen Staet, gelijck al de Werelt genoechsaem kennelijck is, ende sy luyden selfs *tot haer ingewanden* tot noch toe sijn gevoelende, deselve sijn in dese constitutie van tijde niet verflaeuwt in haren gewoonlijcken yver, maer hebben haer voorsorge laten gaen over denselven Staet, ende het werck jegenwoordigh voorhanden sijnde, hebben na rijpe deliberatie dienstich ja noodigh geacht dat de hooge machten der Vereenichde Nederlanden by malkander Staets-gewijse souden worden geconvoceert omme gesamentlijck (onder Godts genadigen Segen) te moghen overleggen ende beraetslaghen hoe den Staet deser Landen allerbest, seecker ende vast mocht worden gestelt.

Haer Ed: Groot Mog: jegenwoordich op haer versouck dese Doorluchtige Vergaderingh by den anderen siende, verklaren daer in te vinden een sonderling contentement ende vergenoegen, ende ghelijck in Godes Volck eertijdts is gerekent geweest voor een hoogen Segen als het selve van *Bersba* tot *Dan* toe, als *een Man* quam versamelt te werden, om op haer gemeene beste te letten, als wesende sulcx een evident ende openbaer teken van derselver eendracht ende goede over-een-komste, soo verblijden oock sich haer Ed: Groot Mog: ende congratuleeren soo haer selfs als de geheele Ho: Mo: Vergaderinge over de geluckige by-een-komste van deselve ontwijffelijck by eengebracht door een sonderlijcke beschickinge ende genade van den Almachtigen Godt, aen dewelcke haer Ed: Groot Mog: Hartgrondigen danck ende lof sijn gevende, gelijck deselve oock gantsch officieuselijck ende Vriende-

lijck U. Ho: Mo: ende yeder in't bysonder sijn danckende van dat het deselve heeft belieft op het versoeck van haer Ed: Groot Mog: sich hier ter plaetse te laten vinden.

Nu tot inleydinge van dese gerelevéerde ende voortreffelijcke actien, verklaren haer Ed: Groot Mog: als door mijnen Mont spreeckende te oordeelen dat *eendrachticheyt* ende goede over-een-komste van de Provincien in het vaste grondtstuck waerop het gebouw van desen Staet seeckerlijcken kan werden gefondeert, ende in goet verbandt gehouden, gelijck de wijse Voor-ouders ende Fondateurs van den Staet wel hebben geconsidereert, latende aen de posteriteyt tot een eewigh Memorandum *den Bos met de Pylen* met de inscriptie daer toe dienende, te weten *Concordia res parva crescunt &c.* Verklaren daeromme als noch voor dese Ho: Mo: Vergaderinghe uyt innerlijcke ende volkomene genegentheyt hare vaste intentie ende uyterlijck voornemen te wesen onaengesien eenige *abusive ende malicieuse straetmaren* ter contrarie uytgestroyt, *de Liefde, Vrientschap, Eenicheyt, goede Correspondentie ende Confidentie* tusschen de onderlinge Provincien te willen *releveren, Mainteneren ende onverbreeckelijcken onderhouden ende cultiveren*, sonder immermeer daer van te wijcken, ende sulcx niet met woorden alleen, maer met affecten selfs te willen betoonen.

Ende omme het geene voorsz is effectivelijck uyt te wercken, verklaren haer Ed: Groot Mog: te oordeelen noodich te wesen de vast-stellinge ende geduyrige onderhoudinge van drie distincte Hooft-saecken te weten *d'Unie, Religie, ende Militie*, wesende de drie *praliminaire* poincten die voor het aengaen van het Tractaet van Vrede tot Subsistentie van den Staet sijn geoordeelt noodich te wesen, deselve sijn voor desen by haer Ed: Groot Mog: geoordeelt onverbreeckelijck te moeten werden onderhouden, ende werden by deselve als noch vast ende onverbreeckelijck gestelt, d'Unie gelijck deselve anno 1579. binnen de Stadt *Wtrecht* is beslooten. De *Religie* gelijck deselve alomme in de Publijcque Kercken der Vereenichde Nederlanden jegenwoordelijck wert gepredickt ende by de Synode van *Dortrecht* 1618. ende 1619. is geelucideert, de *Militie* even gelijck de Resolutien op de Præliminaire poincten genomen, sijn mede brengende.

Aengaende de twee eerste poincten en is by de jegenwoordige gestaltenis van saecken (Godt lof) geen verandering gevallen oock soo haer Ed: Groot Mog: vertrouwen geen discrepantie ofte verschil tusschen de Provintien, in voegen dat de deliberatie nu te houden eygentlijck ende alleenlijck is raeckende het *bestellen van de Militie* ende dat daer omtrent is, ende hoe deselve by de jegenwoordige voorgevallen Vergaderinge beleyt behoort te worden.

Daer sijn tegenwoordelijck drie Concurerende saken die noyt van't begin-

sel

sel deser Republique in die constitutie sijn gesien gheweest. Te weten, eerst den *Vrede* door Godes genadigen Segen den Staet deser Landen glorieuselijck verkregen.

Ten tweden, het onverwachte gheval dat niemant van den *Huyse van Oraginen* jegenwoordelijck wert gevonden, bequaem om te konnen bekleeden de hoochste Charge van desen Staet.

Ten derden, datmen in't leste van den Oorloge heeft goetgevonden te verkiesen ende aen te stellen een *Veltmaerschalck* wiens Ampt is by absentie van de Generael ofte andere beletselen de Militie te commanderen.

Hier op wert by haer Ed: Groot Mog: geconsidereert dat van outs ende van het beginsel af van den Oorloge het beleyt van alle Militaire saecken is gedefereert geweest aen den *Rade van State*, volghens derselver Instructie, ende sonderlinge conform het *seste* ende *achtiende Artyckel* van deselve. Ende meynen daerom haer Ed: Groot Mog: dienstich te wesen voor den Staet dat de welgemelte Raet de voorgeroerde Veltmaerschalck oock de Gouverneurs, Commandeurs ende andere hooge Militaire Officieren te Water ende te Lande dienen te werden gelaten in de volle ende effectuele functie van derselver respective Chargen.

Wijders dat het *verlegghen van de Guarnisoenen ende gheven van de Patenten* mochte worden beleyt met contentement ende seeckerheyt van de Provincien op den volgenden Voet geformeert uyt de fondamentele documenten van den Staet ende de Huydendaechsche practicquen sonderlinge van de Provincie van *Vrieslant*.

Dat de Staten van de Particuliere Provintien ofte derselver Gecommitteerde Raden elck binnen hare Provincie de Compaignien in deselve leggende sullen mogen verplaetsen ende daer toe Patenten geven.

Dat als het noodich sal wesen eenige Compaignien uyt een stemmende Provintie te lichten dat in sulcken gevalle den Raedt van Staten van deselve Provintie ofte derselver Gecommitteerde Raden sal versoecken soo veel Compaignien als den Raedt sal begeeren te willen laten volgen met byvoeginge van de bewegende redenen ende toesenden van de *Patenten* daerinne de Namen van de Capitainen open ghelaten sullen worden omme by de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincie ghevult ende Patenten gegeven te worden, ende dat daer op de versochte Compagnien sullen volgen, ten ware de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincien reden hadden ter contrarie, daer van deselve datelijck aen den Raet van State advertentie sullen geven, om by denselven Raet daer over geoordeelt te worden, ende deselve redenen niet suffisant ghevonden werdende, dat op het tweede versouck van den Raet de Compaignien sullen moeten volghen, wel verstaende dat de Compagnien

staende op de repartitie van de Provincie in dewelcke die gelegen sijn, niet en sullen mogen werden gelicht als met expres consent van deselve Provintie ofte hare Gecommitteerde Raden, ende dat het selve mede ghevolcht sal werden in regard van de Inquartiering, deurtocht of Loop-plaets.

Dat soo veel doenlijck sal sijn de Compaignien in Garnisoen sullen werden gelecht binnen de Provincie ende inde Frontieren ontrent deselve gelegen, van welcke Provintie deselve werden betaelt, ende dat tot dien eynde by gemeen advijs van de Leden van de Unie yeder Provintie seeckere Frontier-plaetsen *geassigneert* sullen worden.

Dat de Raet van State de Compagnien in de respective geassigneerde Frontieren sal mogen verleggen gelijck oock de Staten van de Provintie, dewelcke de voorsz Frontieren geassigneert sijn of hare Gecommitteerde Raden in tijde van noot ende ten dienste van't Landt sulcx vereyschende de voorsz Compagnien sullen mogen verleggen, mits blijvende binnen hare geassigneerde Frontieren ende het ressort van hare Provintie, ende daer van datelijck advertentie gevende aen den Raet van State.

Dat den Raet van State willende uyt de geassigneerde Frontieren eenighe Compagnien lichten, daer toe versoeck sal doen aen de Staten ofte de Gecommitteerde Raden van de Provintie dewelcke de voorsz Frontieren gheassigneert sijn, sendende daer toe de Patenten over met open Namen, omme by de voorsz Staten, ofte derselver Gecommitteerde Raden gevult ofte hare redenen van beswaernisse aen den Raet overgesonden ende by den Raet daer van geoordeelt te werden, ende de redenen niet suffisant gevonden werdende, dat op het tweede versoeck van den Raet de Compagnien sullen moeten volgen.

Dat het vergeven van de hooge Militaire Ampten van de Gouvernementen ende Commandementen metten ghevolge ende condependentien van deselve soo wanneer deselve vakant sullen komen te vallen, sullen werden vergeven by de Provintie tot welcker repartitie ende bodem respective deselve sijn behoorende, ende die van des Generaliteyts bodem of repartie by haer Ho: Mo: de Heeren Staten Generael.

Noch dat de Militie sal *Eet* hebben te doen soo aen de Generaliteyt, als mede aen de Provintien in't bysonder.

Iegenwoordelijck te treden tot verkiesinge van een *nieuwe Gouverneur ende Capitain Generael* wert by haer Ed: Groot Mo: geoordeelt bedenckelijck te wesen.

Maer souden eer haer gedachten laten gaen op een forme van Regeering in het Militaire na 't Exempel van de oudtste Republique die in de werelt oyt bekent is geweest; te weten van de *Hebreen* dat is Godes eygen Volck self, die

van

van de tijdt af dat sy uyt Egpyten sijn getogen tot den tijdt der Koningen toe, wesende omtrent *vier-hondert en vijftich Iaren* noyt vasten Gouverneur of Capitain Generael, niet tegenstaende deselve in geduyrige Oorlogen waren, en hebben gestelt, maer alleen op elcke tocht dieder te doen was een *Hooft ofte Velt-Overste* verkoosen, ende wert deselve Republijcke by de geleertste schrijvers gants seer met desen Staet om verscheyde redenen daer toe dienende geoordeelt over een te komen, gelijck oock de forme van deselve by de wijste Natien hier voormaels, ende oock op den dach van huyden is nagevolgt, als eertijdts by de *Romeynen* die van *Atheenen*, ende *Lacademonien* ende in onsen tijdt by de *Venetianen Swijtsers*, *Genua*, ende andere in desen jegenwoordigen tijdt.

Boven dien meynen haer Ed: Groot: Mog: het verkiesen van soodanighen Generael uyt verscheyden respecten *ondienstich* te wesen.

Eerstelijck voor de Personagie self die van nu af daer toe soude moghen werden gekooren of gedesigneert.

Ten tweeden voor den *Lieutenant* ofte die de plaetse van den Generael Provisionelijck soude hebben te bewaren.

Ten derden voor *den Staet* selfs, gelijck uyt de Natuyre van de saecke selfs ende de redenen daer toe dienende lichtelijck is af te nemen.

Jndien daer middelertijdt eenige Jnstructie voor den Raet van Staten, Veltmaerschalck of andere Collegien of Persoonen soude dienen te werden verandert ofte eenige nieuwe gemaeckt het selve kan met goetvinden van de Provintien bequamelijck werden gedaen.

Die van Vrieslandt stelden voor of niet goedt soude sijn de Vergaderingh eenige dagen op te schorten / ende ondertusschen de Provintien tijd te geven / om haer Consideratien te stellen ende in te brengen. Maer alsoo eenige alreede te voor præparatorie met die van Hollant waren in Conferentie geweest; soo is best gevonden de Vergadering in Actie te houden.

Die van Gelderlant hebben den 20. Januarij ingebracht dese navolghende Consideratien: hoe-wel het quartier van Zutphen van de twee andere discrepeerde: sijnde oock soo wel onder die van 't Nimmeegsche als Velawsche quartier verscheyden die niet seer tot de maxime van Hollant genegen waren; ende daerom drongen op het kiesen van een Capitain Generael, ende Stadthouders. Maer de Steden in de beyde quartieren van Nimmegen ende van de Veluwe met eenighe Edelieden prævaleerden ende overstemden d'andere.

Considerațien ende Inclinatien van de Provincie van Gelderlant.

Voor eerst op't Poinct raeckende de besettinge van de Militie.

I.

DAt verblijvende het hooghstegesach van de geunieerde Provintien de directie van de Militie sal staen aen der Vergadering van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, met advijs van de Rade van State, ende sulcx uyt den Naem van alle de Bontgenooten, die welcke deselve alvoorens met eene bondige ende eenparige instructie sullen versien, om by deselve be-eedet ende punctueelijck na-geleeft te worden.

II.

Ende soo wanneer in tijdt van Oorlogh of hoochdringende noot een Capitain of Lieutenant Generael over de Militie van desen Staet noodich sal sijn, dat alsdan daer over de respective Provintien elcx in den haren (naer dat alvooren op deselve Charge een Instructie sal wesen gearresteert) sullen deliberen ende resolveren, als deselve ten meesten dienste van den Lande in't Generael bevinden sullen te behooren, doende 'tselve ter Generaliteyt in brengen, om in desen met Eenparicheyt van stemmen, ende anders niet, Conclusie te werden geformeert.

III.

Voorts sullen alle *hooge Militaire Charges* soo voor desen gestaen hebben ter dispositie van de Staten Generael, of *Sijn Hoogheyt* tot de Charges van *Colonel exclus* voortaen gelaten worden ter dispositie van de Geunieerde Provincien, die haer advijsen daer van deur hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Staten Generael sullen inbrengen.

IIII.

Alle andere Militaire Officieren van *Colonels*, *Lieutenant Colonels*, *Sergeanten Majors*, *Ritmeesters*, *Capitain*, ende mindere Charges, soo buyten nominatie absolutelijck by *Sijn Hoogheyt* sijn vergeven, sullen voortaen sonder onderscheyt van in of Uytheemsche vergeven worden by de Geunieerde Provincien, om *onder deselve egaliJck verdeelt te worden.*

V.

Maer aengaende de Compaignien te Voet ende te Paerde, ende andere Militaire diensten, daer van op *nominatie* van de betaels-Heeren *Sijn Hoogheyt d'Electie* gehadt heeft, sullen absolutelijck verblijven aen de respective *betaels-Heeren*, daer op deselve gerepartieert sijn.

VI. Betref-

VI.

Betreffende de *Commandeurs*, ende *Majeurs* van de Steden ende Forten van de Provintien *stemmen in Staet hebbende*, dat deselve vacant ende noodich sijnde, by deselve Provintien absolutelijck op Commissie van de Staten Generael of Rade van State sullen worden vergeven sonder nochtans dat deselve Commandeurs ofte Majeurs van nu af sich in soodanige Steden sullen hebben aen te matigen het bewaren van de Sleutelen, openen ende sluyten van de Poorten, ofte het uytgheven van't woort, Maer dat sulcx privativelijck ende alleen sal verblijven aen de Magistraten van deselve Steden.

VII.

Gelijck oock deselve Majeurs in de voorsz stemmende Steden de Militaire Iurisdictie niet verder sullen mogen gebruycken, noch extenderen als over de nalaticheyt ende overtreedinge in tochten ende wachten, overgaen aen den Vyant, desertie van Compaignien ofte verloop van de eene Compagnie onder d'andere, sonder Paspoort, Mitsgaders over Excessen ende delicten, die d'Officieren ende Soldaten onderlingh of d'eene teghens de andere sullen komen te begaen, ende vorder niet, in voegen dat over alle andere saecken 'tsy Criminale 'tsy Civijle, de Militaire Persoonen apprehensibel, convenibel, Justiciabel, ende executabel sullen sijn, by den Civijlen ofte Politijcquen Richter wiens Sententie mede over schulden ende anders ghewesen, by ghebreck van gereede ofte ongereede goederen, op de Gagie van de Ghecondemneerde, naer d'ordre van't Landt ter executie gestelt sullen worden.

VIII.

Aengaende de Gouverneurs in de Steden ende Plaetsen, geen stem in Staet hebbende, als tot *Sluys*, *Bergen op den Zoom*, *Hulst*, *Breda*, *'sHertogenbosch*, *Willemstadt*, *Maestricht ende Wesel*, sullen deselve aengestelt werden by de Geunieerde Provincien, ende sulcx op de gewoonlijcke Commissien.

IX.

De *Commandementen* in soodanige plaetsen sullen werden vergheven by de Staten Generael.

X.

Ende de *Majeurschappen*, by de Raedt van State, mits wesende alle bequame gequalificeerde Persoonen, ende van de Gereformeerde Religie: dewelcke sich nessens alle andere Officieren van Oorloge wijders sullen hebben te gedragen, naer d'ordre van't Landt.

XI.

Belangende het uytgeven van de *Patenten* ende beleggen van *Guarnisoenen*, *Vergaderinge van Legers ofte uytsendinge van eenige notable Trouppes* op plaetsen ende in occasien daer het den dienst van't Landt vereyscht, sal staen ende bly-

blijven tot dispositie van de Staten Generael met advijs van den Raet van Staet.

XII.

Mits dat t'elckens, als eenige *veranderinge van Guarnisoenen* sal geschieden, 'tselve bekent gemaeckt sal worden aen de Provintien, Steden ende Plaetsen daer de Compaignie gesonden of gelicht sullen worden, ende sal by tijdts aen de Provincien, daer deselve Compagnien sullen passeren ofte Vergaderen, by Missive notificatie gedaen worden, om op de deur-tochten ofte Legeringe ordre te mogen stellen

XIII.

Wel verstaende oock dat de Regieringhe in de respective Provintien (den noot sulcx vereysschende) vry sal staen, eenige Compagnien met Patenten binnen deselve Provincie van d'eene plaetse tot Secours van d'andere te versenden, dewelcke d'Officieren van deselve Compagnien oock gehouden sullen sijn te gehoorsamen mits dat datelijck daer van aen haer Ho: Mo: advertentie gedaen werde.

XIIII.

Ende dat voorts de Compagnien soo tegenwoordich in de Garnisoenen leggen, ofte namaels gelecht souden mogen werden aen de respective Magistraten der Steden volghens het 7. Articul van de Unie sullen hebben te doen Eedt, in conformité van't formulier alreede gemaeckt ofte noch te beramen, 'twelck aen de Hooft-Officieren van't platte Landt, in kas de noot sulcx quame te vereyschen, aldaer eenige Capiteynen tot bevorderinge van de Stroomen ofte anders te leggen mede sal moeten werden gedaen.

XV.

Raeckende de *secrete Correspondentie* binnen ende buyten 's Landts, dat deselve sullen gecontinueert ende gehouden werden by de Staten Generael ende de Raedt van State, door soodanige Persoonen ende soodanige ordre, als deselve ten dienste van den Lande, op het secreetste ende met de meeste mesnagie sullen bevinden te behooren, waer toe de noodige Penningen ten Comptoire van den Ontfanger Generael sullen werden gefurneert.

XVI.

Betreffende *decisie van voorvallende questie ende mis-verstanden*, soudemen van advijs wesen dat deselve, ontstaende tusschen de Steden ende Leden van eenighe Provintie by den Hove van Iustitie (in dien derselver Iurisdictie notoir is gefundeert) ende Gecommitteerde uytte Landtschap, ende by gebreck van Iurisdictie, by gelijcke Gecommitteerde met adsumptie van onpartijdighe uyt andere Hoven van Justitie belecht ofte in Rechten gedecideert sullen worden.

XVII. In

XVII.

In dien misverstanden ende tweedracht tusschen *twee ofte meer Provintien mochte opstaen*, dat de Provintie die sich hout verongelijckt haer sal hebben te addresseren aen de Vergaderinge van de Staten Generael, dewelcke aenstont de Provintie daer over geklaeght wordt tot afstandt ofte vriendelijcke accommodatie sullen soucken te disponeeren, ende sulcx ontstaende te bevorderen dat uyt andere Provintien, die de saecke niet en raeckt, Gecommitteerde gemaeckt ende gesonden mogen werden om het dispuyt by te leggen, of daer over uytspraeck te doen.

XVIII.

In Cas onder alle de Provintien verschillen ofte questien mochte verrijsen, daer over sy sich niet en konden verghelijcken dat uyt de respective Provintien Rechters ghedelegeert sullen worden die deselve questie in der vrientschap ter nederleggen, oock by uytsprake determineren sullen.

XIX.

Ende alle 'tgene voorsz met desen expressselijck verstaende dat de saecke sodanigh becortet geelucideert ende geinstrueert ten wederzijden sullen moeten werden: dat die binnen den tijdt van een Maent soo doenlijck mogen werden geuyttet ende af-ghedaen: Dat mede partyen vry sal staen alle *suspecte* te refuseren midts dat aenstondts andere in derselver plaetse worden gesurrogeert.

XX.

Ende sullen de voorsz Gecommitteerde ende Rechters respective eedt hebben te doen, dat sy gene reflexie op eenighe Provintie ofte Leden nemen, maer onpartijdelijck erkennen ende uytspreken sullen 'tgene in billigheyt tot meeste ruste ende eenigheyt van de Provintie bevonden sal worden te behooren, hoedane erkentenisse ofte *uytsprake* achtervolght ende naergekomen sal mogen werden, sonder dat daer tegens eenig wyder beroep ofte andere Provisie, onder wat Prætext dat het soude mogen wesen, sal mogen werden voorgewent veel weyniger geadmitteert.

XXI.

Ende indien de Ghecommitteerde nae twee ofte drie sommatien door haer Ho: Mo: in gebreck mogen blijven de gedane *uytspraecke* te doen, sullen deselve daer teghens behoorlijcke versieninghe in't werck stellen, ten eynde deselve uytspraecke niet elusoir ghemaeckt, maer Realijck ghe-executeert werde.

XXII.

Ende sullen voor of naer, by, in, of onder de Provintien gheen *extremiteyten, datelijckheden noch repressalien* mogen werden gebruyckt.

XXIII.

Nopende de Religie, soude de Landtschap inhereren de Resolutie van haer

Ho:Mo:van den 16. November 1646. verstaen, dat in alle de Geunieerde Provintien ende daer onder gehoorige ende geassocieerde Landen ende Steden vast ghestelt sal blijven de *Ware Gereformeerde Christelijcke Religie*, ghelijck deselve al-omme in de Publicque Kercken deser Landen teghenwoordigh wert gepredickt ende geleert, ende Anno 1619. by de Synode Notionael binnen Dordrecht gehouden is, geelucideert: Dat wyders deselve Religie by de respective Provintien elckx in den sijnen *met macht van 't Landt* sal worden ghemaintineert sonder te gedogen dat by yemant eenige veranderinge in deselve Religie werde gedaen; Dat de Placcaten teghens de Paus-gesinde voor desen geemaneert blyven in haer vigeur ende dat deselve Placcaten, ende die noch verder dien aengaende sullen moghen werden geemaneert, naer hare forme ende inhout sullen worden ghe-executeert, ende dat voorts op het *Licentieux inkomen van de Geestelijckheydt een temparement*, ende ordre sal worden beraempt sonder krenckinge nochtans van't Tractaet van Vrede.

Aldus verlesen ende overgelevert ter Vergaderinge vande samentlijcke Geunieerde Provintien in 's Graven-Hage den 11/21 Januarij 1651. geteyckent *I. Singendonck*, *H. Verstegen*, Secretaris.

Die van Zeelandt hebben vervolgens den 20. Januarij/ by Monde deur den Pensionaris Adriaen Veth **gedaen ende daer na den 22. in Geschrifte overgegeven dese Propositie.**

Hoogh Mogende Heeren,

NAer de subite ende notable veranderinghe voorgevallen in de voornaemste deelen van de Regieringe door de deplorable doodt van *Sijn Hooghcydt* onsterffelijcke Memorie sijn d'Heeren Staten van Zeelandt verblijdt gheweest te verstaen, Eerstelijck de ordre die by de Heeren Ordinaris Gedeputeerden van de Provintien is ghesteldt by provisie tot directie van de Militie. En ten tweeden dat het hare Ho: Mo: heeft gelieft te convoceren dese groote ende solemnele Vergaderinge, om met den anderen te letten, of op een Personage, aen dewelcke de Eminente bedieningen, by sijne hoogh-gemelte *Hoogheyt* bekleet, met verseeckeringhe souden konnen worden geconfereert, of wel op eene andere ordre waer naer de saecken van de ghemeene Unie soo binnen als buyten 's Landts, best soude konnen worden gereguleert.

En dat te meer, overmits deselve Convocatie is gedaen in sodanige maniere als oyt, of selden is gebruyckt, ten eynde U. Ho: Mo: souden willen herwaerts komen in een aensienlijck getal, en Staets-gewijse.

Daer-

Daermede deselve Heeren Ordinaris Gedeputeerden te kennen ghevende, van aen d'eene zijde te apprehenderen naer behooren de jeghenwoordige perplexe constitutie van tijd en saecken, ende aen d'andere zijde te wenschen dat niet alleen met allen ernst en eenigheydt, maer oock met alle mogelijcke acceleratie mochte werden gelet op de vast-stellinge van de Regieringhe, en tijdelijcke afweringhe van alle attentaten, die daer teghens souden moghen werden gemachineert.

Noch eenmael, soo geseght wert, sijn U. Ho: Mo: Vergadert gheweest, en in sulcke wijse, en op dese plaetse, waer wanneer, namentlick inden Jare 1582. den Coninck van Spanjen verklaert is gheweest vervallen te sijn van het Recht ende Heerschappye deser Landen, ende alle Princelijcke authoriteyt, als daermede komende te cesseren, geconsolideert is gheworden met de macht van de Staten, mitsgaders volle Souverainiteyt gedevolveert tot de Staten van de respective Vereenighde Provintien, van dewelcke deselve Princelijcke authoriteyt haer oorspronck hadde genomen, en wanneer dan oock by ordre den Staet deser Landen is wedergekeert tot die forme, waer mede deselve was gecomposeert voor de Creatie van de *Erffelijcke Vorstendommen*, ten tijde wanneer de ghemeene Duytsche Natien, en daer onder oock de onse, by maniere van Republicque sijn geregeert geweest.

En ghelijck doenmaels de oorsaecke tot het Convoceren van U. Ho: Mog: was, om de voorsz redenen seer inportant, soo is die oock niet minder gewichtigh by dese tijdt, in dewelcke de Regieringe haer bevint t'effens en soo onverwacht berooft van haer *Principael Directeur*, ghebooren uyt het Doorluchtighe Huys van Orangien, 't welck den Staet deser Landen, door soo veele Notable diensten en meriten heeft verobligeert gehadt; En oock overleden, sonder yemandt onder dessels posteriteyt naer te laten, die bequaem is om de handen te konnen slaen aen't Roer van't Schip.

En alsoo U. Ho: Mo: by dese occasie hier sijn ghekomen, om met den anderen te beraedtslaghen op 'tghene tot hare ghemeene beste behoort, soo wensten d'Heeren Staten van Zeelant, dat deselve daer toe mochten treden in soodanige liefde, eenigheydt en vertrouwen, als daer mede by hare precesseurs respective d'Unie tot Utrecht is gemaeckt, en dat oock deselve U. Ho: Mo: met alsulcken yver ende Courage als daer mede onse Voor-ouders haer niet hebben ontsien den Coninck van Spanjen, *soo machtighen Prince, van sijne Dominatie te versteecken* ende daer teghens te eerigeren de jeghenwoordighe forme van Regieringhe, trachten moghen deselve Regieringhe by alle weghen te stercken ende mainteneren.

Niet alleen, overmits alle vrome Regenten ghewoon sijn van herten altijdt te beminnen de Regieringhe die in wesen is, maer oock om dat die ghene die

op-gherecht is, op soo loffelijcke ende vaste maximen steunt: dat gheen beter noch seeckerder kan werden bedacht; als in dewelcke alle saecken niet en werden beleydt door eenighe Superioriteyt, maer die van onder tot boventoe, is *mere representatijf*.

Gelijck dan dese groote Vergaderinge van U. Ho: Mo: gecomposeert is uyt seven Leden of Provintien, die al-hoe-wel vry en Souverain sijnde, elcks inden haren, nochtans tot hare gemeene bescherminge soo nau aen den anderen sijn verbonden en geconfedereert, als of die in effecte maer een Provintie en ware.

Deselve Provintien bestaen wederom uyt verscheyden Leden ende Steden, die door niemants Wapenen oyt tot slavernye en sijn gebracht. Maer sijn van outsgeweest *vrye eude geprevigileerde Leden, ende Steden*, die geregeert werden respectivelick door alsulcke persoonen die op den aenvanck van hare bedieningen Eedt doen, van in alle Conscientie en naer haer beste wetenschap tot behoudenisse en welvaren van den Lande te sullen vigeleren.

Uyt welcke advijsen en deliberatien naemaels gheformeert werden in elcke Provintie de Resolutien van de Staten: en deselve Resolutie by ordre overgebracht worden ter Vergaderinge van de Bont-genooten: soo blijckt daer uyt onwedersprekelijck, dat dese gemeene Regieringe aengestelt tot de saken van de *Unie*, met so vele Provintiale ord'ren en sepimenten beset, en gepresenteert door so eene aensienlijcke Vergaderinge, bestaende uyt de notabelste en ghetrouste persoonen van't Land, niet alleen met reden gehouden wort by alle verstandige in Goddelicke en wereltlicke saken ervaren, maer oock is inder waerheyt de *aengenaemste, eerlijckste, en sekerste die op Aerden kan werden geimagineert*.

Als die wert gerecommandeert door't exempel niet alleen vande Republijcke van de Hebreen, ingesteldt naer 't Voorschrift van Godt Almachtigh selve, 'twelck by alle Ghristenen van groot gewicht moet wesen: maer oock onder andere gecivilisieerde Natien van gelijcke formen van Regieringen, so oude als nieuwe, soo in Nabuerige als verre geleghen Landen; en voornamentlijck de groote Vergaderinge van de *Griecken*, genaemt de *Amplictiones*, gheconposeert uyt verscheyden Steden, die al-hoe-wel in den haren elcx vry ende Souverian sijnde, nochtans met den anderen teghens de macht van de *Persen* ende *Meden* waren geconfedereert.

En gelijck de Historien ons leeren, dat, so lange sy-lieden by dat verbont, en in die eenigheyt sijn gebleven, door de groote macht der *Persen* niet en hebben konnen werden overwonnen; soo is oock by experientie bevonden, wat desen Staet door eenigheydt en Confidentie van de Leden onder den anderen heeft vermogen tegens den Coninck van Spagnien, ende hoe deselve daer door tegens alle swaricheden en eene bloedige Oorloge van 80. jaren is geeluctteert tot die prosperiteyt en hooghte, daer in die jegenwoordigh is.

Daerom

Daerom Godt Almachtich gebeden moet werden dese Republicque by die eenicheyt en Correspondentie te willen bewaren, op dat wy deselve soo suyver en ongeschent aen onse posteriteyt mogen transmitteren, als die aen ons, by onse Voor-ouders is overgegeven, bestellende en regierende deselve op die goede en salutaire Wetten en maximen, daer op die Originelijck is ghefondeert.

Ende alsoo ten dien fine buyten alle controversie nootsaeckelijck werden gehouden drie in separabile *Hoofstucken*, te weten de *Vnie*, *Religie*, *ende Militie*, ende dat by de Provintien van Gelderlant en Hollant daer op, ende voornamentlijck op't poinct van de Militie eenighe bedenckingen aen U. Ho: Mo: sijn gerepresenteert, soo sullen wy oock van weghen de Heeren Staten van Zeelant sommierlijck deduceren eenige Consideratien, die haer Ed: Mo: hebben gehadt op't stuck van de *Vnie* ende *Religie* in't Particulier.

Het eerste aengaende, soo weten U. Ho: Mo: dat soo dese groote en aensienlijcke Vergaderinghe, als de besoignes van dese Tafel eyghentlijck sijn gefondeert op het Tractaet van de *Vnie* tot Wtrecht gemaeckt in den jare 1579.

Dat oock deselve *Vnie* tusschen de Provincien originelijck is gecontraheert, tot ghemeene bescherminghe teghens alle Uytheemsche ende Inlantsche macht.

'tWelck alleen genoeghsaem is, om U. Ho: Mo: naer meriten te doen apprehenderen, van wat importantie het sy, dat deselve *Vnie* religieuselijck ende oprechtelijck werde gemainteneert, als notoirlijck sijnde het eenigh fondament waer op het glorieus gebou van dese Regieringe staet gegrontvest, het eenige Ciment daermede derselver muyren aen allen kanten werden vast gehouden, de Munimenten daer langs 'tselve tot de jegenwoordige Hooghte is geklommen, en de Pijlaren daer op 'tselve in alle sekerheyt berustende, soo eerlijck ende aengenaem haer vertoont inde oogen van de gantsche Werelt.

Nu gelijck het niet wel mogelijck is Ho: ende Mo: Heeren dat deselve eenicheyt naer behooren werde bewaert, soo wanneer de Leden van het Lichhaem door innerlijcke dissentien en misverstanden onder den anderen souden werden gecollideert; en dat oock niet wel bedenckelijck en is, dat gene differenten oyt en souden ontstaen in eene Regieringe, als dese is, gecomposeert uyt *seven vry Souveraine Provincien*, bestaende elck uyt verscheyden Leden en Steden, als gesecht is, en die wederom gerepresenteert door Persoonen van verscheyden humeuren ende interesten, en oock gereguleert na verscheyde Wetten constitutien en Usantien, dat oock niet wel moghelijck is, dat vermits, so de difficulteyt vande Materien, daer op wert gedelibereert, als de verscheydenheyt vande verstanden, op alle saecken eenparichlijck werde geadviseert; en dat mede dickmalen gebeurt, dat door de discrepantie van opinien, voornamelijck in

essentiele Pointen notabile distractien en verwijderinghen werden gecauseert, ten zy deselve tijdelijck door een voorsichtigh beleydt ofte ghemoedt werden gegaen, of afgesneden, soo wensten de Heeren Staten van Zeelandt, dat in dese generale Convocatie ghelet mochte worden op een prompt en peremptoir expedient, daer door de *verschillen* die onder de Provintien souden mogen komen te ontstaen, of geluckelijck gemijt, of datelijck uyt de wege soude konnen werden geleght.

't Welck wy niet en segghen Hoogh ende Mogende Heeren dat wy vreesen, dat dese Vergaderinge door eenighe disputen en misverstanden sal werden bekommert, of oock soo sulcx quame te gebeuren ('twelck Godt Almachtigh gelieve te verhoeden) dat wy niet souden vertrouwen, dat deselve door middel van inductie of andersints niet datelijck soude konnen werden vereenight, maer alleen op dat voor het toekomende daer teghens suffisante ordre mach werden gestelt, en dat U.Ho: Mo: soo in't gemeen als particulier, alhier Vergadert sijnde geweest in eenigheydt ende met Minne van den anderen gescheyden, in deselve eenigheyt en vertrouwde Vruntschap onder den anderen eeuwigh mogen blijven geconserveert.

Doorlesende ende examinerende 'tgemelte Tractaet van de *Unie* so sien wy, dat daer by op 'tselve subject gedisponeert is distinctelick naer de verscheydenheydt van de Materien ende voor eerst op't IX. Artijckel hoe gheprocedeert sal worden in de deliberatien over saecken van Bestant, Peys, en Oorloge, namentlijck dat daerinne sal moeten werden geconcludeert met eenparige advijsen van de Provintien, of soo sulcks niet konde worden geobtineert, dat alsdan het verschil sal werden gedefereert ende ghesubmitteert aen de Heeren Stadthouders, die 'tselve tusschen partyen sullen vergelijcken, of wel daer over decisie doen, of by haer selven alleen, of in Cas van discrepantie met assumptie van eenighe neutrale adjuncten en assesseurs, welck dispositijf daer naer oock op het sestiende Artijckel wert gheappliceert, tot wechneminge van ghenerale misverstanden over alle andere saecken, van wat Natuyre die souden moghen sijn.

Wel is waer Ho: Mo: Heeren dat de voorsz macht ende prærogative by den inhouden van deselve Articulen schijnt alleen ghegheven te sijn aen de Heeren *Stadt-houders doenmaels wesende*, *en oock alleen by provisie*, en daerom oock *niet extensibel* te wesen tot de navolghende Stadthouders. Maer gelijck deselve, en andere diergelijcke clausulen, in solemnele contracten veeltijts werden gestelt, o laten deselve, al-hoe-wel aldaer maer provisionelijck geinsereert, niet teween voor alletijdt obligatoir, soo langhe die niet expresselijck sijn gerevoceert, als zijnde alleen de meeninge van de voorsz clausulen, dat soo namaels eenigh onghemack of grief in't principael dispositijf van't Artijckel, daer by deselve werden

werden gevoegt, mochte werden bevonden, dat het in sulcken gevalle de Partijen contrahenten vry soude staen, om voorby gaende of annulleerende 'teerste expedient te moghen dencken en resolveeren op een ander, ghelijck oock dienvolgende de Leden van de Unie, soo sy voor desen eenige difficulteyt hadden geremarqueert, soo in de voorsz submissie aen de Heeren *Stadthouders* als in derselver decisien, wel hebben vermocht met den anderen te letten op een bequamer en seeckerder reglement, waer toe sy haer dan niet en hebben bevonden genecessiteert, overmits de Hoogh-gemelte Heeren *Stadthouders* van selfs niet seer genegen sijnde tot het doen van eenige uytspraecke onder integreerende Leden van soo een considerabel Lichaem, en oock willende vermijden alle oorsaecken van offensie, de generale misverstanden onder de Provintien meest altijdt hebben getracht te neder te leggen by *middel van intercessie en inductie*, 'twelck haer oock ten meestendeele wel heeft geluckt, niet alleen om 'tgroot credijt, en aensien daermede deselve Heeren Stadthouders sijn bekleet geweest, maer oock om dat Partijen t'elckens beducht sijnde, aen welcke sijde de balance soude Præpondereren, alle *decisien* hebben gereformideert.

Ende nademael 'tselve middel of van *respect of intercessie*, of oock eyndelijck van *decisie* door het overlijden van *Syn Hoogheyt* onsterffelijcke Memorie, als ghewesene Stadthouder over verscheyden Provintien, is komen te ontbreecken, soo wensten de Heeren Staten van Zeelandt, dat gedacht mach worden op een remedie, daermede 'tselve *defect* alder ghevoechlijckst soude konnen werden gesuppleert; te meer alsoo by foute van dien, *twee* van de voornaemste en noodichste Articulen van de Unie souden komen te vervallen.

Wy en ignoreeren niet Ho: Mo: Heeren, wat voor expedienten tegens soodanige swaricheden in andere Landen ende Republiquen sijn gestatueert; maer wetende oock aen de andere sijde, hoe weynich die over een komen met het humeur van dese Natie, en met de constitutie van dese Regieringe, soo souden wy U. Ho: Mo: wel willen geven in bedencken, of niet in't geallegeerde kas ('twelck Godt Almachtich geve dat noyt mach voorkomen) tot *beslissinge van differenten* onder de gemeene Provintien, mochten werden versocht en gebruyckt, of eenige *Heeren uyt de Hoven* Provintiael van Justitie die gewoon sijn over sware verschillen kennisse te dragen, en oock als buyten de Regeringe sijnde, en sulcx ongeprejudiceert, best daer over souden konnen oordeelen; of wel soo daer tegens eenich bedencken valt, dat daertoe wierden geroepen en gecommitteert uyt de Provintien *eenige van de verstandichste, ervarenste en bescheydenste Politicque*, die als kennisse hebbende van questien die dagelijcx in de Regieringe voorvallen, en oock wetende hoe dat de saecken van Politie ordinarie beter door accommodement als door rigeur

van

van Rechten werden afgedaen, misschien met meerder Vrucht daer ontrent souden konnen werden geemployeert, of wel soo deselve Persoonen als mede deel hebbende aen de Regieringe, 'tsy directelijck of indirectelijck niet souden konnen werden gehouden te sijn buyten alle prejuditie, dat de differenten werden gesubmitteert aen eenige van de *Vrienden* en *geallieerden*, die in de conservatie van desen Staet voornamentlijck sijn geinteresseert. Versoeckende op alle deselve voorslagen distinctelijck te mogen verstaen U. Ho: Mo: wijse consideratien, en dat daer op in dese solemnele convocatie by ordre mach werden gedisponeert.

Op het *derde poinct*, betreffende de *Religie*, soo houden de Staten van Zeelandt haer verseeckert, dat U. Ho: Mo: soo kostelijcken pant, 'twelck van Godt Almachtich uyt den Hemel desen Staet ter handt is gestelt, en soo by derselver gemeene Voor-Ouders als naerkomelingen tot noch toe met soo veel goeds ende bloeds is geconserveert, oock voortaen altijdt heylighlijck en sinceerlijck sullen maintineren.

Niet-te-min soo versoecken haer Ed: Mo: seer gedienstelijck dattet u Ho: Mo: gelieve by dese occasie *van nieus te verklaren*, dat deselve niet alleen ghesint en ghe resolveert sijn te hanthaven de ware Christelijcke Gereformeerde Religie, soo als die inde Publicque Kercken deser Landen wert gheleert, ende in de Synode ghehouden tot *Dordrecht is geelucideert*, Maer oock verstaen dat daerinne geen veranderinge oyt sal mogen geschieden, en dat deselve Religie, soo by elcke Provintie in den haren, als van wegen de Generaliteyt in de quartieren onder derselver ghebiedt resorterende, met de macht en Wapenen van't Landt tegens alle onordentlickheden of offensien sal worden beschermt en gevindiceert.

Dat oock tot meerder voorkominghe van alle bedenckelijcke præjudicien, de *Secten en Gesintheden* die ghesecludeert sijn van de Publijcke protectie en alleen werden *geconniveert*, gehouden sullen worden in alle goede ordre en stilte, met bepalinge tegens alle excessen, Ende onder expresse præcautie, dat deselve op geen andere plaetsen meer, als daer die tegenwoordich sijn, sullen mogen werden gepermitteert.

Dat tot refrenatie van de Publijcke oeffeninghe van de *Roomsche Superstitien* en tot wechneminge van alle 'tgene daer aen kleeft, punctuelijck en sonder eenich verdrach of dissimulatie sullen werden geexecuteert de Placcaten van het Lant; overmits by experientie notoirlijck is ghebleecken dat by ghebreck van soodanige prompte executie, 'tsy door de slappigheyt van de Officieren of andersints gecauseert, de Regieringe niet alleen is gebracht in groote oneere, en disrespect, maer oock de siecte daer door geworden is van quaet tot erger, en sulcx de Vryheyt van die Pausgesinde volgens de Privilegien van 'tLandt niet

en kan

en kan werden ontsecht, van ten *respecte van hare Conscientie* en ghevoelen in saecken van Religie, niet te moghen werden ondersocht of eenichsints gemolesteert, ghedegenereert is allenxkens tot eene *openbare licentie* en stoutigheydt, oock soo verre, dat deselve haer niet en ontsien op te rechten formele Hierarchien, en met groot toeloop van ghewapent Volck, onder de oogen selve van de Justitie, ende van de Hooghe Machten des Landts, feytelijck haer te opposeren tegens de Wettelijcke devoiren van de Officieren van deselve Justitie, tot af breuck van de ware Gereformeerde Religie, tot droefheyt van de oprechte Religions Verwanten, en vreuchde van alle die daer toe ten besten niet en sijn gesint, waer uyt wat swaricheyt eyntelijck soude konnen ontstaen, en wat occasie daer door in't particulier soude werden gegeven aen allen qualijck geaffectioneert sijnde tot den Staet, om daer tegens te attenteren, konnen U. Ho: Mo: alderbest oordeelen, welcke attentaten des te droever en gevaerlijcker souden sijn, om dat deselve niemant anders en souden raecken als de voornaemste Patriotten, dat is die van de Gereformeerde Religie op welckers getrouwicheyt den voorsz Staet aldermeest berust.

Wy en ignoreren niet, Ho: Mo: Heeren, dat vele Princen en Republijcken met malkanderen verbonden sijn tot onderlinge bescherminge, *niet tegenstaende merckelijcke diversiteyt in de Religie*; En dat oock die discrepantie niet en belet, dat deselve met den anderen in vertroude eenicheyt leven, maer ghelijck door Exempelen, en van de constitutie of naturel van de eene Natie tot de andere niet wel en is te argumenteren, soo is oock buyten alle twijffel, dat of wel schoon tusschen andere gheconfedereerde sulcx soude konnen werden gepractiseert, ofte oock in der daet wert gesien, dat evenwel 'tselve hier te Lande niet alleen en is inpracticabel, maer oock ten Hoochsten schadelijck en ruineux soude sijn; overmits den Principalen bant van derselver Regieringe is, de voorsz Gereformeerde Religie en 'tFleur van de Jngesetenen van dien, te weten alle Persoonen affectie dragende tot deselve Religie, daer door Inseparabel, en tot eenicheyt onderlingh tusschen den anderen, en ten besten van den gemeenen Staet staen genegen en verobligeert.

En by occasie Ho: Mo: Heeren datmen bevint, dat het *getal en stouticheyt* van deselve Pausgesinde seer toeneemt door de quade instructien en impressien, die de goede en eenvoudige Ingesetenen van desen Staet worden gesubministreert, door Papen, Priesters, en andere Pretense Geestelijcke Persoonen, die uyt de Landen van den Coninck van Spagnien dagelijcx in groote meenichte herwaerts overkomen, soo versoecken oock d'Heeren Staten van Zeelant, dat daer teghens, soo veel doenlijck is, mach werden voorsien.

Want of wel schoon by het Tractaet van Vrede van dese sijde is geconsenteert,

teert, dat de Onderdanen in't gemeen van den Hoochstgemelten Coninck in dese Landen souden mogen converseren en handelen, soo en schijnt nochtans 'tselve tot de voorsz geseyde Geestelijcke niet te wesen applicabel. Eerstelijck overmits in de resolutie, genomen op de preliminaire poincten by tijden van denselven Vrede te observeren, wel duydelijck wert ghesecht, dat de Placcaten gemaeckt tegens de Papisten, na hare forme en inhouden souden werden geexecuteert: in welcke Placcaten onder andren oock is een expresse prohibitie penael tegens het overkomen van deselve Geestelijcke Persoonen. Ten tweden om dat deselve pretense Geestelijcke deurgaens sustineren, gelijck oock is gheallegeert by de Heeren Plenipotentiarisen van den Coninck van Spanjen tot Munster, dat deselve gheen subjecten sijn van denselven Heer Coninck, of onderworpen eenighe Jurisdictie seculier, maer alleen Onderdanen sijn van den Paus van Romen daer door dan het dispositijf van't voorsz Tractaet, al-hoe-wel gestelt in Universele termen, tot haer niet en kan werden geextendeert; Gelijck oock ten derden 'tselve wert gheastrueert door't gebruyck en verstant van verscheyden andere Princen en Potentaten, die, al-hoe-wel in Vruntschap of alliantie staen met den Hooghstgemelte Coninck en daer door aen derselver Onderdanen in't generael geen acces, of Commercie in hare Landen konnen refuseren, evenwel niet toe en laten, dat onder pretext van dien eenige *bekende Geestelijcke* aldaer souden inkomen. Welcke interpretatie oock accordeert met de verklaringhe van de Heeren Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt gheexpresseert in seecker Placcaet tot dien eynde gemaeckt, en in observantie tot noch toe in de quartieren resorterende onder derselver gebiet. Waer tegens in dien U. Ho: Mo: souden wesen van andere opinie, en oock aen't voorsz Tractaet van Vrede eenen brederen sin souden willen geven, soo wensten de Heeren Staten van Zeelant, dat het selve geschieden mochte op soodanich lijdelijck temperament en Moderatie, dat daer door den dienst van't Lant en van de Religie de minste prejuditie mochte komen te lijden, en oock wech genomen alle ergernisse, soo veel mogelijck is.

Gelijck hare Ed: Mo: oock versoecken, dat de resolutie, die ten selven eynde, en om deselve goede insichten voor desen ter Generaliteyt is genomen, daer by de *Ambassadeurs en Publicque Ministers* van Uytheemsche Princen en Potentaten is verboden eenige oeffeninge van Godts-dienst binnen hare Huysen te laten geschieden, dan in de Tale origineel van hare Heeren ende Meesters, mach werden vernieuwt, met allen ernst geinhereert, en deselve Publijcke Ministers rondelijck aengesecht.

En ten laetsten, dat U. Ho: Mo: eenmael vigoureuselijck gelieven te dencken op eene efficatieuse introductie van de *reformatie, soo Ecclesiasticque, als Politicque*

liticque in de Meyerye van 's Hertogenbosch, ende andere bewuste quartieren van gelijcke natuyre. En daer toe in behoorlijcke achtinge te nemen, hoe dierbaer de Conqueste van die quartieren den Staet deser Landen heeft ghestaen, wat dispuyten, over de volle Souverainiteyt van dien van wegen den Coninck van Spanjen sijn gemoveert geweest, en met wat moeyten deselve eyntelijck sijn ghesupereert, met wat bekommeringen en swaricheden de reformatien Ecclesiastique aldaer haer aenvanck heeft ghenomen, wat al contreminen en oppositien soo binnen als buyten de Provincien daer tegens sijn gepleecht: met wat enorme insolentien en datelicheden de Dienaers derselver sijn geaggresseert; En wat krachteloose remedien daer tegens sijn gebruyckt, niet alleen tot verachtinge van de Regieringe, ende droefheyt van de goede Ingesetenen van't Landt, maer oock tot onteeringe van de Gereformeerde Religie, en verbitteringe van Godt Almachtich. Wat animeuse en salutaire Resolutien oock ter Generaliteyt wel sijn genomen geweest tot invoeringe van de *Politicque reformatie* aldaer (sonder dewelcke ongetwijffelt de Kerckelijcke niet kan bestaen) en hoe weynich Vruchten en effectien daer op sijn gevolcht; ja hoe deselve ter contrarie van tijdt tot tijdt tegen-gebandeert, getraverseert, en t'eenemael verhindert sijn geworden. Versoeckende d'Heeren Staten van Zeelant, dat tegens deselve resolutien, soo solemnelijck genomen, en Iterativelijck vast gestelt, en tenderende notoirlijck tot bewaringe van het recht en dienst van't Lant, eenmael alle verdere oppositien mogen ophouden, en ter contrarie deselve, soo die liggen, in alle hare Poincten en Articulen moghen werden geexecuteert ende naer-gekomen; om 'twelcke te helpen effectueren haer Ed: Mo: in't particulier haer niet alleen aen U. Ho: Mo: als hare Bontgenoten; maer oock aen Godt de Heere, aen de reden, ende aen den gemeenen oorboir van den Staet houden verobligeert; En niet willende twijffelen aen U. Ho: Mog: ghelijcke sincere intentie, sullen wy Godt Almachtigh bidden, dat hy deselve met den Geest der wijsheyt sulcx wil inspireren dat in dese groote, notable, en solemnele Vergaderinge geene andere resolutien mogen werden genomen, dan die strecken mogen tot Eere, en grootmaeckinge van sijnen Heyligen Name, tot bevestinge van de eeuwige Unie, tot vast-stellinge van de Religie tot welvaren vanden Lande in't gemeen, en tot Vreuchde van de Ingesetenen in't particulier.

By gelegentheyt van dese groote Vergadering / alwaer voornamelijck soude werden gesproken van de Religie, hebben de Synoden van de respective Provintien haer Gecommitteerde gesonden; die audientie versochten: welcke haer wiert toegestelt / met vermaninghe nochtans van deselve op het kortste ende bequaemste in te stellen.

Sy quamen binnen in de groote Vergadering/ vijf Persoonen sterck/

ende alle staende bloots hoofts aen de Tafel dede Lotius Predicant in den Hage een nette ende bequame aensprake op de tegenwoordige gelegentheydt passende / ende sijnde als eene introductie ooch wijdere recommandatie vande volgende Remonstrantie; die sy / by haer bijden onderteykent / in geschrifte hebben overgegeven.

Aen de Hoogh Mogende Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

VErtoonen Reverentelijck de Dienaers Jesu Christi ende Opsienders van Godts Kercke onder U. Ho: Mo: loffelijcke Regieringe, hoe dat sy kennisse gekregen hebbende van de solemnele ende extraordinarisse Vergaderinge der Vereenighde Provintien aenghestelt, om onder anderen te besoigneren op de vast-stellinge van de Religie, geoordeelt hebben, Ampts-halven schuldigh te sijn op te waken, ende deshalven niet ledigh te konnen staen, uyt kracht van Godts bevel, dwanck van haer gemoet, Liefde tot de Godtlijcke waerheyt verbreydinghe van Christi Rijcke, ende welvaert van onse Lieve Vaderlandt dese navolgende dingen, U. Ho: Mo: in alle Onderdanigheyt in den Naem des grooten Godts voor te dragen.

Wy behoeven U. Ho: Mo: niet te bewijsen dewijle wy vastelijck weten, dat U. Ho: Mo: selfs gelooven dat Godt Almachtigh naest hem selven niet dierbaerder noch hooger en acht dan sijn Kercke ende Gemeente, sijnde de *beminde sijner Zielen*, om welckers wille de Heere Landen ende Koninckrijcken *ghezegent, of gestraft, behouden of uytgeroeyt heeft*, nae dat de Regenten sijn Erffenisse beschermt ende onderdruckt hebben, deshalven soo sijn alle hooge Machten, die Godt op Aerden representeren, schuldig hares Heeren en Meesters exempel in desen na te volgen, en Jerusalem te verheffen boven het hooghste in den Lande, eerst ende naest sorge te dragen dat de *Religie*, daer U. Ho: Mo: selven belijdenisse van doen ende hopen in salighte worden, voor alle besoignen mach vast gestelt worden, gelijck deselve Anno 1619. by de Synode Nationael binnen Dordrecht gehouden, uyt Godts Heylige Woort is bevestight, by de Souveraine Overicheydt gearresteert ende tot noch toe (door Godts genade) in de Publijcque Kercken geleert ende gemainteneert, als de Religie des Landts ende het Fondament vanden Staet, welck deshalven met de macht des Lants voor altijdt behoort gemainteneert te worden, sonder oyt toe te laten dat eenige Lit van de Unie of wie het soude moghen sijn, yets directelijck of indirectelijck daer

daer teghen soude attenteren, ghelijck wy verhopen U. Ho: Mo: sulcx met een expresse Acte sullen verklaren ende vast stellen.

Dit sal, Ho: Mo: Heeren, een treffelijcke aenleydinghe gheven tot de *Bandt van Eenigheydt*, ja den Fondament legghen, om Godts Zegen te meer over alle U. Ho: Mo: andere Resolutien ghenadelijck te verwerven, ende te behouden, daer toe wy met de hooghste oprechtigheydt ende toe-genegentheyt van onse herten U. Ho: Mo: Gods vreese, Geest, ende Zegen toe wenschen, gelijck wy oock met allen yver ende ernst, sijn Goddelijcke Majesteyt daerom sonder ophouden in't Publijcq ende particulier sullen bidden.

Om dan de voornoemde *Religie* recht te Mainteneren en vast te stellen in haer leere ende practicque soo achten wy boven al nootsaeckelijck dat alle *Paepsche Afgoderye*, *Superstitie*, *ende Hierarchie* (daer door sy Politicque ende Kerckelijcke Ampten vergeven, Collatien, Prebenden, Benefitien by de Regierders des Landts ghedaen, voor nul verklaren, ende andere defereren, alles op hope van veranderinge) welcke de Paeps-gesinde over al in onse Lant ghenoeghsaem opentlijck onder de ooghen van de Regenten en Hoven van Justitie hebben opgherecht, en exerceren in 't heymelijck, jae in plaetsen als Pape Kercken met Beelden ende Autharen toe-gemaeckt, mach geweert ende uytgeroeyt werden als een Leere met haren aenhangh soo directelijck strijdende teghens Godts Heylige Woort, de plaetsen van 't Landt, de sekerheydt van de Religie en Staet, de behoudenisse van soo veel Zielen, die by duysenden soo sy haer beroemen 'tsedert de Vrede van de Goddelijcke waerheydt tot haer Superstitien en dwalingen sijn af-getrocken, door beloften van erffenissen ende andere voordeelen, dreygementen, toebrenginghe of ontreckinghe van de Neeringe, lasteren van de Gereformeerde Religie, beschimpen, nae-roepen, slaen, smyten, en wonden ja tot de doot, die haer Afgoderye tegen sijn; dorvende Gereformeerde stervende het *Ouwelken* in de Mont steecken, *Salven* &c. niet anders of die onder het Cruys, en sy de openbare Regeringe in de Kercken ende Politie in hadden.

Daer toe sy aengeset worden door ontallijcke *Iesuyten*, *Priesters*, *Papen*, *Monicken*, die by duysenden als *Sprinckhanen* uyt den afgront het Lant innemen, afloopen, ende door hare Valsche leeringhe onder schijn van Godts-dienst de Ingesetene aftrecken van de schuldige gehoorsaemheyt harer Wettelijcke Overicheyt, de Ionge Ieucht debaucheren, vergiftigen in de Paepsche Scholen, die sy over al hier te Lande hebben, of met haer buytens Lants te laten opbrengen inde Paepsche Universiteyten, Scholen, Collegien van Iesuyten of andere pretense Geestelicke Persoonen jonck ende out werden verleyt door *quesels*, *Iesuiterschen*, *Cloppen* (die selver int Hof van Romen by Paus Iohan den 22. en Clemens den 5. ende Urbanus den 8. noch den 21. Mey 1631. als een schadelicke

Gecondemneert sijn, uytgeroeyt ende met den ban vervolght:) die nochtans begroot werden verde boven de *twintich duysent* in ons Landt te woonen, niet anders doende by nacht ende dach dan allerley soorten van Persoonen, insonderheyt sieck op het doot bedde leggende, van de Gereformeerde Religie af te trecken ende tot de valsche ende troosteloose Leere des Pausdoms over te brengen.

Door welcke middelen alle sy dagelijcx extraordinaerlijck toe-nemen, gelijck sy selver roemen veel *duysenden* van haer gesinte in de Steden ende platte Landen met haer te hebben: wie en mach dan niet billick vreesen, Hooge Mogende Heeren, dat sy eens te samen sullen rotten ende na het exempel van *Terlant*, eerst de goede Regenten om hals brengen, ende dan alle de Gereformeerde vermoorden *den aert* gelijck yder weet, ende d'ervarentheyt overvloedich geleert heeft, van alle Afgoden-dienaers (daer U. Ho: Mog: de Roomsgesinde voor houden) *is wreet*, *haer ontrouwe groot*, niet meenende de Ketters geloove schuldich te sijn, en konnen door geen Eeden van getrouwicheyt in banden gehouden worden, soo werden sy oock noch dagelijcx door beloften van groote verdiensten tot *alle wreetheyt* tegen de Gereformeerde opgehist, gelijck hare bittere Propoosten dagelijcx uytwijsen, woonen oock rontsom soodanige die haer strax konnen assisteren; geven dan alle dese enormiteyten Ho: Mo: Heeren geen rechtveerdige ende groote reden dat de hooge machten tegen sulcken macht vigiseeren, en ordre stellen, om niet schuldich te wesen aen 't onnoosel Bloedt van die licht door haer subytelijck overvallen souden werden, uyt Consideratie van alle het voorgaende. Soo ist dat wy U. Ho: Mo: in den Name des Heeren Jesu Christi bidden ende smeken dat u Ho: Mo: nae het bevel Godts ende het exempel van alle vrome Coninghen en Regenten alle het ghene waer door het Pausdom onder ons ghepromoveert ende gesterckt wordt, gheliefden wech te nemen, volghens de by-gevoeghde middelen van ons daer over neder ghestelt ten meerendeel getrocken uyt de Placcaten des Landts. Laet doch eenmael, Hooge Moghende Heeren, de veelvoudige klachten, Doleantien, opgeklommen tot den Hemel en alle de veelvoudighe Remonstrantien der Kercken, soo veel tot dien eynde overgelevert, van U. Ho: Mo: verhoort, ende spoedige Resolutie en Executie genomen ende in't werck ghestelt worden, teghen alle de aengewesen excessen ende *hooghgaende insolentien*, 't welck wy oock insonderheydt versoucken ten aensien van de *Meyerye*, *Baronnye*, *Marquisaetschap van Bergen*, *de Landen van Cuyck*, *Ravesteyn*, *Overmaes* &c. op dat aldaer neffens de Geestelijckheyt oock eene Politique reformatie mach in't werck ghestelt worden, op dat de Kercken Godts ende welgenegene tot de Gereformeerde Religie in die quartieren onder haer moghen beschermt worden: Voorts wat aengaet andere *Sectarisen* ende *dwaelgeesten*,

geesten, die oock maer al te veel in't Landt zyn, haer aengaende versoucken wy ootmoedelijck aen haer Ho: Mo: dat sy mogen *in ordre gehouden, nerghens van nieus aen haer Publijcke exercitie vergunt worden.* Maer aengaende de *Ioden*, dat die als grouwelicke Lasteraers van onsen Lieven Salighmaecker *alle Publicque Godtsdienst* mach ontseght worden, d'een en d'ander oock benomen de Gereformeerde Religie te lasteren, allerhande oude ende nieuwe *Ketters-boecken* over te setten ende deur den Druck uyt te gheven, tot verleydinghe van veele eenvoudige, insonderheyt door de *Sociniaensche ende* nieuwe *Arriaensche* Schriften, die by de Regieringe strickteliјck tot allen tijden sijn gedempt, maer nu onlanghs sint de Vrede seer veyl hebben beginnen ghedruckt ende verkocht te worden.

Onses herten wensch soude oock zijn, Hoogh Mogende Heeren dat de Staten van de respective Provintien jeghenwoordigh by een Vergadert zijnde den anderen wouden animeren, om elck in haer Provintie een gelijcke voet ende ordre te stellen teghen de *groote grouwelijcke ende Landtverderffelijcke Sonden*, die seer hoogh door verloop van tydt, archlistigheyt van den Duyvel, quade exempelen, verachtinge van Godts Heylighe Woordt, ongeloovighen, ghebreck van straffe, onder Ons sijn ingebroocken, als de onderhoudinghe van alle de *Feestdaghen*, het grouwelijck *vloecken* ende lasteren van Godts Heylige Naem tot de Kinderen incluys, de on-uytspreeckelijcke *meyn-eedigheden* die by alle soorten van Menschen begaen worden, dewijl soo weynigh acht in't afnemen als na-komen van den Eedt ghenomen wordt, de algemeene *Prophonatie* van den Heylighen *Sabbath*, de menighvuldighe *Doodtslaghen*, ende het licht verwerven van *Pardonnen*, de *ontuchtighe Huysen* ende *Bordelen*, *Dans-Scholen*, *Camer-speelders*, *Coordedanssers*, *rechte lock-aesen tot allerley onreynigheden*, *dertelheydt*, de *ongheoorlofde*, *erchlijcke*, *ende Bloedtschandighe Houwelijcken*, de *Hoogh-gaende Pracht*, ende de *Kostelijckheydt in kleederen* ende *Banquetten* tot ruine van veele Familien ende wat dergheliјcke roepende Sonden meer zyn, die al-te-mael Godts toorn teghens ons lieve Vaderlandt ontsteken, en seeckerlijck d'oorsaecken sijn van soo veel heete sieckten, Neeringhloosheydt, hooge Water-vloeden, dieren tijdt en schaersheydt, wech-neminge van de *rechtveerdige ende aensienlijckste* uyt den Lande, daer Godt Ons rechtveerdelijck het voorgaende Jaer mede besocht heeft, ende noch besoeckt; Om U. Ho: Mo: niet langher op te houden. Soo ist dat wy tot een besluyt andermael met alle ootmoedigheyt, ende nochtans metten hooghsten ernst van onse Zielen in den Naem van den *Coninck der Coninghen*, waer door de Vorsten regeren, bidden, smeecken, ende versoecken, dat u Hog: Mo: in den beginne van dese groote en Doorluchtige Vergaderinghe ghelieven een vaste Resolutie te nemen, tot *vast-stellinghe* van de Gereformeerde *Religie*, *weeringhe van het Pausdom &c.* Eer

het

het Landt ons daerom uytspouwe, en Godt ons daer over wreecke.

Dan sullen u Ho:Mo:rechte danckbaerheyt aen God bewijsen voor de groote weldaden aen u Ho: Mo: Staet bewesen(welcken den Almachtigen van kleyn, groot,van arm,rijck, en soo miraculeuselijck heeft opgetrocken, ende tot noch toe gemainteneert heeft) ja dan sullen u Ho: Mo: het *Sweert niet te vergeefs* ontfangen hebben, uwe Conscientie quyten, Godt aengenamen dienst doen, vele Zielen voor het bederf behouden,de quade een schrick aenjagen,de goede verblijden, en ongetwijffelt Gods Zegen over u Ho: Mo:vordere deliberatien,Regieringe, Persoonen ende Ingesetenen bekomen, eneyntelijck als trouwe Dienaers en Stadthouders Godts, den ghenadighen loon van alle vrome Regenten hier boven inden Hemel genieten,dat God Almachtigh u Ho: Mog: wil vergonnen, Amen. Was geteyckent uyt aller Naem.

Bernardt Cruse, Eleaser Lotius, Maximiliaen Teelingh, Cornelis Lamannus, Iohannes Heystins.

Middelen aenghewesen tot verhinderinghe van de Paepsche Hirarchie en Superstien der Paus-gesinde inde Geunieerde Nederlanden, ten meerendeel genomen uyt Placcaten des Landts.

I.

DAt alle Paepsche Geestelijcke Persoonen,Jesuiten,Papen, Monniken &c. uyt het Landt gehouden werden, als sijnde geen subjecten van eenige seculaire Princen of Magistraten, maer alleen van 't Hof van Romen, volghens haer eyghen sustenuen,ghelijck oock de Geunieerde Provintien in de præliminaire Pointen voor het sluyten van de Vrede vast gestelt hebben,dat de Placcaten teghens de Paeps-ghesinde voor desen geemaneert, in haer vigeur souden blijven, ende dat deselve Placcaten nae haer forme ende inhoudt sullen worden ge-executeert.

II.

Dat alle Acten ende Vryheden aen Papen, Priesters, gegeven, mogen ingetrocken worden, ende geordonneert dat geen Gouverneurs of Commandeurs, of wie het soude moghen sijn, in toekomende meer soodanighe komen te vergunnen.

III.

Dat alle de Vergaderingen ofte t'samen wooningen in *Huysen, Cloosters, Bagijn-*

gijn-Hoven van onghehoude Persoonen, *Nonnen*, *Bagijnen*, *Quesels*, *Iesuyterschen*, *Cloppen*, mogen gedissolveert worden, ende sonder eenige conniventie alle *Cloppen* ende *Quesels*, uyt het Lant geweert, of van die schadelijcke ordre afgebracht.

IIII.

Dat geen *Papisten* in de Regieringe ofte eenige bedieninge van't Lant en werden toegelaten maer alle Paepsche *Schouten*, *Schepenen*, *Secretarisen*, *Vorsters*, *Publicquen* Boden, mogen verweert, ende stichtelijcke Persoonen openbare professie van de Gereformeerde Religie doende, in hare plaetsen gestelt worden.

V.

Dat alle Paepsche Conventiculen mogen verboden, ghestoort, hare Altaren, Beelden Crucifixen en Geestelijcke Ornamenten met den aenkleef van dien af-gebroocken ende wech ghenomen werden, ende strickte ordre ghestelt, tegens die gene, die soodanige by-een-komsten frequenteren, ofte hare Huysen, Hoven, Schepen &c. daer toe verhuyren, inruymen ofte vergunnen.

VI.

Dat oock den toeloop der Jngesetenen na omleggende *Paepsche Kercken*, *Ommegangen*, *Feestdagen*, mach belet en gesteuyt werden.

VII.

Dat niet toeghelaten werde, dat eenige *Ambaßadeurs* ofte *Agenten* van een contrarie Religie sijnde, haren Godts-dienst plegen, dan elck in sijn eygen Tale, en geene geadmitteert dan die van haer Domesticquen sijn.

VIII.

Dat insgelijck specialijcken alle particuliere Heeren in desen Staet woonende, of haer Heerlijcke Huysen, Wooningen, Hof-Steden daerin hebbende, verboden werden den Paepschen Godts-dienst in deselve te laten gheschieden.

IX.

Dat alle *doorgangen ende sluyphoolen* (door welcke de Pausgesinde in't Plegen van haren Godts-dienst van 't eene Huys in't ander komen) mogen gestopt ende geweert worden.

X.

Dat alle Publicque *Bedevaerden*, *Processien*, *besoucken van pretense H. plaetsen*, het oprechte van *Beelden*, *Crucifixen* op de Kerck-Hoven, het *Cruyssen* ende teeckenen van de *Paepsche Huysen* om by haer Geestelijckheyt beter bekent te sijn ende sekerder te vinden, het Knielen van de begraeffenisse, het setten op, besijden, of omtrent de Lijcken, *Cruyssen*, *Keersen*, ende wat die Publicque

que Paepsche Superstitien meer hier te Lande gepleecht worden, als het sluyten van hare Winckels op hare voorsz Heylige dagen, mogen belet ende verhindert worden.

XI.

Dat expresselijck verboden werde directelijck of indirectelijck eenige *Collecte* ofte versamelinge van gelden, waren &c. te doen voor eenige geseyde Geestelijcke Persoonen, *Kercken*, *Collegien*, *Conventen* van Paus-ghesinde binnen ofte buyten 'sLandts, of deselve Penningen, waren, &c. wech te senden ofte over te maecken.

XII.

Dat alle Paepsche Ouders ofte Vrunden verboden werde hare Kinderen of Wettige Erfgenamen te onterven ter occasie van de Gereformeerde Religie, ende dat oock de Paepsche hier te Lande verboden werde hare Goederen te maecken aen de *Iesuyten*, *Papen*, *Bagijnen*, of andere pretense Geestelijcke het sy buyten of binnen 'sLandts tot nadeel van hare Erfgenamen.

XIII.

Dat geene trouwen der Papisten voor Wettige gekeurt werde, dan die by de Magistraten of in de Publicque Kercken geschiet sijn, ende verboden alle Paus-gesinde eenige andere trouwe voor of na te doen.

XIIII.

Dat alle Paepsche Scholen hier te Lande, Cathechisatie, ofte onderwijsinge der Ieucht van Bagijnen in hare Bagijn-Hoven van Cloppen, in de particuliere Huysen mogen verhindert ende geweert worden.

XV.

Dat de Paus-gesinde hier in't Landt woonende verboden werde hare Kinderen buyten 'sLandts in Paepsche Scholen Universiteyten, Collegien van Iesuyten, Cloosters &c. te laten opbrengen.

XVI.

Dat de Kinderen der Gereformeerde 'tsy van Vader of Moeder door Gereformeerde Voochden in de Gereformeerde Religie mogen opgebracht werden, sonder toe te laten dat die onder Paepsche Voochden worden gestelt.

XVII.

Dat geen Paepsche Landt-Heeren voortaen meer toegelaten werde, maer strickteliјck verboden, hare Landerijen te verpachten met soodanige stipulatie ende beding dat hare Pachters sullen ter Misse moeten gaen, ende hare Kinderen van de Papen te laten Doopen.

XVIII.

Dat alle onnutte *Collegien*, *Paepsche Societeyten*, afgeschaft, en het inkomen *ad Pios Usus* geemployeert worden, insgelijcx dat alle superstitien als het

omloo-

omloopen met *Trommelen*, *Bourgondische Vlaggen*, die omtrent het Vergaderen van de Gilden gepleecht worden, geweert ende alle die oude Caerten, sijnde vol Afgoderyen ende Superstitien, vernieuwt werden.

XIX.

Dat stricte ordre gestelt werde tegens alle *Officieren* die nalatich sijn in d'executie van de Placcaten, ende dat deselve niet alleen aen haer, maer oock aen de Militaire Officiere gelaten werde.

XX.

Tot een besluyt van de middelen behalven andere die U. Ho: Mo: naer hare groote wijsheyt souden mogen uytvinden, ende ordonneren, soo wenschen wy datter eenige bequame wegen by U. Ho: Mo: konden bedacht worden, waer door de Paeps-gesinde deses Landts *tot het gehoor van Godts Heylige Woort*, ende daer door het waerachtich geloove in Iesu Christo, en oprechte gehoorsaemheyt van hare Wettige Overicheden mochten gebracht worden. Uyt aller Name ende was geteeckent.

Bernardt Cruse, Eleaser M. F. Lotius, Maximiliaen Teelingh, Cornelis Lamannus, Iohannes Heysteus.

Eenige Provintien hadden liever gehadt dat de Prædicanten waren achter gebleven: bysonder alsoo onder deselve mede was een / die in seeckere Dedicatie van een Bouck aen den Overleden Prins / denselven seer gepræsen ende geflatteert hadde / over de Proceduren in de verleden Somer by den Prince ghevoert tegen die van Hollant ende Amsterdam. Applicerende ende verdraeyende daer toe verscheyden Schrifturs-plaetsen; 'twelck de meeste Prædicanten self docht al te seer te smaken na profænatie.

Die van Hollandt waren oock indachtich datmen in de verleden Somer het poinct van de Religie mede poogde te brenghen tot haer beswaernis.

Ende verscheyden / niet goet Hollants sijnde / wilden datmen seer breedt / duydelijck / ende specialijck soude statueren / dat / in geval 'teen of 'tander lidt van den Staet quam de Gereformeerde Religie tegen te gaen of niet te Mainteneren na behooren, dat dan de generaliteyt daer in soude mogen versien. Sulcx dacht die van Hollant ende dergelijcke humeuren te sijn een al te grooten deur geopent tot violentien / ende om aen de Prædicanten te veel gesach te gheven. Vrieslant, Over-Yssel, ende Stadt ende Landen alleen (oock het quartier van Zutfen) waren van opinie men behoorde van nu of vast te stellen een Voet; waer op men de Religie effectivelijck soude konnen Handthaven tegen de geene die deselve niet na behooren Mainteneerde: souden oock wel meest hebben willen ingaen

ende navolgen alle de Pointen by de Prædicanten ingestelt. Die van Hollant dreef den oock dat sy haer/ soo met discoursen / als op de Prædickstoel souden mengen met de sake van staet: inprenten de nootsakelijckheyt van een Stadthouder; gelijck seeckere twee of drie alrede ondernomen hadden: sustinerende dat de Regeering niet konde bestaen sonder een aensienlijck ende permanent Hooft, soo wel in't Politijck als in't Militair: depingerende de Staet meer Monarchiq, als Polyarchiq: ghelijck hier voor is aengewesen terstont na de doot van den Prins gedaen te sijn. Maer deur goede vermaninge van de Regenten is in den Hage daer van geabstineert: ende was oock de Bededach tot noch toe by Hollant opgehouden om geen occasie te geven van op de Preeckstoel te brengen de materien ende tegenwoordige occurrentien van den Staet / gelijck veel Prædicanten die manier hadden / immers alle te samen / behalven 2. of 3. in Hollant hebben haer daer in stille gedragen.

Alle Provintien warent wel eens daer in dat goede Placcaten ende Reglementen / voor ende na op't stuck van de Religie waren geemaneert; maer de klachte van de Prædicanten / van die van Zeelant ende andere gingen daer heen / datmen deselve behoorde beter te Mainteneren. Daer in meest geinsimuleert wierden die van Hollandt, insonderheyt die van Amsterdam; die / om de Negotie niet te krencken / tamelijck door de vingeren sagen. Maer Hollant ende andere sustineerden / datmen de Wapens om de Vryheyt van Conscientie hebbende aengenomen / ende self in tijdt van Oorloge ende rigueur / niet sijnde op de wijse der Spaensche Inquisitie geprocedeert / datmen oock nu niet behoorde daer in te excederen. Haer advijs op dat stuk sal hier na volgen; ende hoewel die van Gelderlant, Zeelant, ende Wtrecht haer Provinciale advijsen / op alle drie pointen / eerst wat harder hadden ingestelt (te sien in haer inclinatien op de drie Pointen te samen gestelt) so hebben sy echter daer na verklaert; te weten *Gelderlant*; dat sy haer conformeerden mettet advijs van *Hollant*: edoch met desen beding, dat nopende de Politijcke reformatie in de Meyerie van den Bosch ende andere gewesten, van gelijcken natuyr, den genen die eenich recht van Pantschap of anders tot eenige Politijcke Officieren hadden, redelijck contentement werde gedaen, dat mede die tegen-woordich aldaer eenige soodanighe Officien bedienden, mocht vry sijn daer over met bequame Persoonen van de Religie sijnde, onder approbatie van haer Ho: Mo: te handelen. *Zeelant* verklaerde haer conform *Hollant*, edoch vermanende tot vigoreuse executie der Placcaten, *Wtrecht* desgelijcx: ende dat de Politijcke reformatie in de Meyerie ende diergelijcke Plaetsen mocht voort geset worden, ende dat men de *secten*, die men by conniventie tolereerde, niet verder, noch op andere plaetsen, als daer die nu waren, soude laten accresseren.

d'Advij-

d'Advijsen ende inclinatien van d'andere Provintien sijn te sien uyt derselver geschriften hier na volgende. Doch om de connexie van de sake sullen hier eerst stellen in wat manier Hollant heeft geavisseert op het stuck der Religie; sijnde daer na geconverteert in eene Generale verklaring van alle de Provintien / den 27. Januarij.

Advijs Provinciael van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt* op't stuck van de *Religie*, hoe die te Mainteneren: die geconverteert is in volgende Resolutie ende verklaring by alle d'andere Provintien geapprobeert ende aengenomen.

I.

DE Staten van de Respective Provintien hebben verklaert, gelijck deselve verklaren mitsdesen, dat sy elcx in den haren vast houden ende Mainteneren *de ware Christelijcke Gereformeerde Religie*, gelijck als deselve alomme in de Publijcke Kercken deser Landen jegenwoordich wort gepredict ende geleert, Mitsgaders in den jare 1619. by de Synode Nationael, gehouden tot Dordrecht, bevesticht.

II.

Dat deselve Religie, soo by elcke Provintie in den haren, als van wegen de Generaliteyt in de quartieren onder derselver gebiet resorterende, *met de macht van 't Lant* sal gehanthaeft werden, sonder te gedogen, dat oyt by yemant daerinne eenige veranderinge werde gedaen.

III.

Dat de Secten ende gesintheden, die gesecludeert sijn van de publijcque protectie, ende alleen werden geconniveert, gehouden sullen worden in alle goede ordre ende stilte, met bepalinge tegens alle Excessen, ende dat oock deselve op gene andere plaetsen meer, als daer die jegenwoordich sijn, voortaen sullen werden gepermitteert.

IIII.

Dat de *Placcaten* tegens de Paus-gesinde voor desen geemaneert, sullen blyven in haer vigeur, ende oock strictelijck naer hare forme ende inhouden worden geexecuteert.

V.

Dat mede op het *licentieux innekomen* van de Geestelicheyt een alsulck Temperament ende ordre sal worden beraemt, als sonder de krenckinge van het Tractaet van Vrede best kan geschieden.

Dat

VI.

Dat de *Ambaßadeurs ende Publijcke Ministers* van Uytheemsche Princen ende Potentaten, daer toe sullen worden gehouden, dat sy niet en gedogen, dat binnen hare Huysen eenige Sermoenen of andere diensten worden gedaen in de *Nederlantsche spraecke*, maer besorgen, dat die gedaen worden in de Tale van hare respective Heeren ende Meesters, ende dat oock tot deselve diensten aldaer geene andere sullen mogen worden geadmitteert, dan die behooren tot de suite ende familie van gemelte Heeren Ambassadeurs.

VII.

Dat de salutaire Resolutien ende Decreten ter Generaliteyt genomen op de invoeringe van de *Politicque reformatie* in de *Meyerye van 'sHertogenbosch* en andere quartieren van gelijcken nature, eenmael effective in alle hare Poincten ende Articulen sullen worden geexecuteert, ende dienvolgende gene *Bailliuwen*, *Schoutetten*, *Secretarissen*, *Vorsters*, ende diergelijcke andere Officieren aldaer voortaen sullen mogen wesen als die sijn van de Gereformeerde Religie, met dien verstande nochtans, dat de particuliere Heeren, recht hebbende aldaer Officieren te stellen, gewaerschout ende aengemaent sullen worden de vereysche veranderinge ten aensien van de Officiers Rooms-gesint sijnde, binnen seeckeren geprefigeerden tijdt te doen, of by gebreecke van dien, dattet selve, ter expiratie van denselven tijdt, by haer Ho: Mo: sal worden ghedaen.

Daer mede wiert gehouden voor geexpedieert het eerste Poinct der byeen-komste / namentlijck dat van de Religie; ende hoe-wel dese verklaring veel dingen voorby gaet van 'tgestelde in de Remonstrantie der Prædicanten: soo hebben sy echter daer in geacquiesceert; ende des wegen expresse dancksegginge aen haer Ho: Mo: gedaen / ende sijn daer mede de Prædicanten elck sijns weegs weder na Huys getogen. Die van Vrieslant ende Stad ende Landen hadden liever gesien dat de Prædicanten haer niet so haest ende licht hadden laten contenteren; maer geinsisteert/op haer precijs versouck. Doch alsoo Gelderlant, Hollandt, Zeelant, Wtrecht, oock Over-Yssel het eens waren; soo dachten de Prædicanten dat langher aenhouden te vergeefs soude sijn / haer formele dancksegginge luyde als volcht.

Hooge ende Mogende Heeren.

DE Gedeputeerde der Sijnoden dancken uyt de *Ingewanden harer Harten* U. Ho: Mo: dat deselve soodanige loffelijcke Resolutien tot Maintenue der

ware

ware Religie ende voortplantinge derselver eenpaerlijck heeft gelieft te nemen, sijn oock verseeckert dat U. Ho: Mo: soodanich nadruck sullen de selve geven door de levendighe *executie* dat wy oorsaecke sullen hebben, ende nu oock albereyts gegeven is, U. Ho: Mo: prijsselijck werck te verkondigen in onse respective Gemeenten, waer door niet alleen, by de levendige Leden dancksegginge tot Godt sullen geschieden, maer oock wy alle sullen verweckt worden, tot geduyrige Gebeden by Godt, dat deselve U. Ho: Mo: sware besolgnen vorder wille Segenen: oock U. Ho: Mo: Regieringe Croonen met sijn genadigen aengesichte dat U. Ho: Mo: Persoonen met hare loffelijcke nakomelingen lange spare tot sijns naems eere, beste des Vaderlants ende sijner Kercken ende tot derselver tijdelijck ende eeuwige welvaert.

Die van Vrieslant ende Stadt ende Landen hebben den 27. Januarij desgelijcx overgegeven haer consideratien hier na volgende.

Consideratien ende Inclinatien van de Provincie van Vrieslant, soo aengaende de Religie, Vnie, als Militie.

Hooge ende Mogende Heeren.

DE Heeren Gecommitteerden weghen de Provintie van *Vrieslant* hebben met seer groot vernoegen verstanden, die verklaringe die haer Ed: Mo: mijn Heeren de Staten van Hollant by haer propositie hebben gelieven te doen, dat haer Ed: Mo: geresolveert sijn *d'Vnie*, in voegen die tusschen de Provintien in den jare 1579. binnen Wtrecht is beraemt, in sijn *Staet ende weerde* te houden ende de *Religie* te willen Mainteneren, soo ende als sy in den jare 1619. in den Synode tot Dordrecht gearresteert ende vast gestelt is.

Waer uyt dan alsoo sal moeten volghen, dat alle middelen worden by der handt genomen, die tot bewaringhe van sulcx sijn dienstich, ende afgekeert, dat tot labefactatie van beyde eenigermaten kan staen te vreesen, Soo verklaren mijn Heeren de Gecommitteerde wegen de Provintie van Vrieslant, gelijck sy voor desen oock verklaert hebben, dat eerst ende alvooren van de *Religie* dient begonnen te werden, ende alsoo besonderlijck sorge gedragen, dat de Pauselijcke Superstitien, die van dage te dage, hoe langer hoe meer toenemen, haer wijder uytstrecken werde belet.

Ende geven daerom V. Ho: Mo: in bedencken, of niet noodich is tot uyt-

werckinghe van sulcx, dat by de samentlijcke Geunieerde Provintien eene eenparicheyt ende Harmonie werde opgerecht, niet alleen op het *emaneren ende Publiceren van Placcaten* daer toe gewoonlijck, maer insonderheyt dat het inhout van dien in alle Provintien op een Voet werde gepractiseert ende alsoo ten eenemael wech genomen dat d'eene Provintie boven d'ander ende dickwils het eene Lit van dien, dan dus, dan soo, niet en affectere de *gunst van clementie*, gelijck tot desen toe soo lange is geschiet.

In gevolch van dien, soude dan de Provintie van Vrieslandt niet vreemt sijn van de 1. 2. 3. 5. ende 6. Articulen van het Provinciael advijs der Ed: Mo: Heeren Staten van Hollant op't stuck van de Religie ingebracht.

Dan schijnt de Provintie van Vrieslant toe dat aengaende den 4. Artikul ende 'tgeene de Provintie van Vrieslant neffens d'executie der Placcaten heeft gesecht, de saecke niet naer behooren is geremedieert, ten ware den Officier tot wiens exploit sulcx staet, met nieuwen Eede, of merckelijcke pene werde geconstringeert, ende dat alles op eenen eenparigen Voet in alle Geunieerde Provintien, ende wat onder den ressorte van dien behoort.

Ende soo veel belangt het stuck van de *Vnie*, mijn Heeren de Gecommitteerden stellen U. Ho: Mo: te delibereren, of niet geraden, immers noodich is, dat ydere Provintie, tot verhoedinge van diversche schadelijcke influentien, soo tusschen de Geunieerde Provintien in't Generael, als yder Lit derselver in't particulier sich inlate tot verkiesinge van een *Stadthouder*, gelijck die van *Vrieslant* altoos hebben geobserveert, schoon die driemael, in verloop van weynich jaren, 'tselve sijnde vacant gheworden, ende de Provintie van Stadt ende Lande noch 'tsedert het jongste overlijden van den Heere Prince van Orangie Hooghloffelijcke Memorie ongetwijffelt niet sonder groote reden hebben gevolcht.

Hoogh Mo: Heeren, *de nootwendicheyt van Stadthouders te hebben*, schijnt by't formeren van de Unie soo nodigen requisijt gheweest te sijn, datmen in voorvallende saecken van swaricheyt byna geen deurkomen, sonder deselve, heeft konnen sien, gelijck uyt het narré van de 9. 16. ende 21. Artikel der voorsz *Vnie* kan nagesien worden, ende of wel in den 9. Articul worden ghevonden de woorden, *by Provisie* &c. ende, *nu ter tijdt wesende*, als of de Stadthouders overleden sijnde, andere te substitueren, dit of dat Lit soude mogen doen of laten, naer haer welgevallen ende appetijt; soo kan nochtans niet ontkent worden, uyt het contenu van den eersten Artikel, of het oogemerck is gheweest op te rechten een Verbont, ten eeuwigen dage duyrende, ende dat daerom de middelen oock tot conservatie van dien, ende de Persoonen, om 'tselve werck wanckelende t'onderstutten, in gelijcken ghestalte moeten blyven, ende by gevolge van sulcx, dat in Menschelijcke saecken,

van

van nature loopende tot veelvoudige veranderingen, waer uyt verscheydene swaricheden komen te emergeren, oock veerdige ende prompte Geneef-Meesters moeten by der handt sijn.

Ende konnen over sulcx, de woorden, *nu ter tijdt wesende*, bequamelijck getrocken worden tot de woorden, *Geunieerde Provintien*, ende niet effen tottet woort, *Stadthouders*; alsoomen doen ter tijdt vaste hoope hadde, dat deur de enervatie van de *Pacificatie van Gent*, meer andere Provintien haer metter tijdt hier souden by gevoeget hebben; is oock het woort, *by Provisie*, nae 'tgevoelen van de Provintie van Vrieslant, niet van dien sin, *dat het stellen van Stadthouders by provisie soude sijn*, ende als een Proeve, maer *dat haer uytspraeck Provisionele executie*, *soude obtineren*, gelijck de laeste woorden van 'tselve Artijkel genoech te kennen geven, ende de meeninge van haer Ho: Mo: oock alsoo te sijn, de Resolutie van den 18. Augusti 1650. by haer Ho: Mo: genomen, overvloedich kan uytwijsen, alwaer oock het woort, *nu ter tijdt*, wert uytgeleyt met de woorden, *in der tijdt* designerende, *tractum Temporis successivum.*

'tIs waer, de Provintien hebben eenpaerlijck geprecaveert, *dat een yder in sijn Souverainiteyt soude ongeroert blijven*, Maer gelijck geen Societeyt kan opgerecht worden, sonder dat de Contraherende yets verliese van sijn Vryheyt, die hy voor het Contract heeft gehadt, soo kan oock onse *Unie* geen effect grijpen, ten sy eenen yder van sijne *Vryheyt* soo veel in't gemeen confereren, als tot onderhout van de selfde, ende verkiesinge der Persoonen daer toe nodich, eenmael is beraemt ende vast gestelt, schoon eenig Provintie door den dootlijcken afganck van de sijne tot eenigen tijde mochte werden ontledicht, sijnde altoos oorbaerlijcker te handthaven, *tuta & presententia quam nova & periculosa*, *ne tandem ipsa libertas nimia libertate pereat.*

Op het stuck van de *Militie* veel te seggen, schijnt de Provintie van Vrieslant voor als noch wel intempestief, doch om niet geheel 'tselve voorby te gaen, dient geseyt, dat dewijl mijn Heeren de Staten van Hollant gheliest heeft by haer Propositie voor te stellen, dat by constitutie van dese Vrede, niet seer nootwendich is sich te bekommeren met het erwelen van een *Capiteyn Generael*, bysonder dewijl uyt den Huyse van Orangien althans niemant wort gevonden, die tot sulcx actuelijck bequaem sy, soo is de Provintie van Vrieslant van opinie dat *in tijde van Vrede op Oorloch moet worden ghedacht*, ende dat de nature van Oorloch mede brengt, *quod ratio ejus non aliter bene constet quam si Uni reddatur*, soo ten aensien van *secrete intelligentien*, sonder dewelcke men niet kan op sijn hoede wesen, ende niet anders als onder weynich Persoonen konnen verholen blijven, gelijck verscheyden *Stratagemata* door sulcx sijn voorgekomen ofte uytgevoert, als om op alle voorvallende saecken, ende by ghelegentheyt van soo twijffelachtighe Vrede als wy hebben met den

Coninck van Spagnien, die noch in *volle Wapenen* is, daechs ende maels om onse Frontieren sweeft, ende geen pretexten tot rupture souden ontbreecken, veerdich ende bereyt te sijn; want eerst te delibereren over een *Generael, quando hostis Iam supra Caput est*, is al te laet, ende konnen de Historien van onsen Eeuwe genouch uyt wijsen, wat schade de gemeene saecke in sulcken gelegentheyt voormaels heeft geleden, naer het spreeckwoort *dum Roma deliberatur, perit saguntbum.*

Ende genomen altans uyt den Huyse van *Orangie* niemant mochte worden gevonden tot het Generaelschap bequaem, soo sijn nochtans uyt het tegenwoordige der Princen van Orangien Stam-Huys, wiens Vaders, Broeders, Oomen, Vrunden ende Magen, heur bloet voor de welstant deser Landen hebben vergooten, ende door verscheydene exploiten in't eynde van den Oorlogh oock Persoonelijck hebben doen blijcken, waer toe sy haer Lijf ende leven op te offeren veerdich ende bereyt waren.

Ende daerom *derselver Meriten te laten ongeloont*, ofte deur lanckheyt van tijt uyt sterven, ende de danckbaerheden daer over allenskens te transfereren *in alienam familiam*, kan de Provincie van Vrieslant niet anders als van quaden gevolge insien, ende sal sonder twijffel by veel goede Patriotten ende gunstige uytlantsche Heeren ende Potentaten voor een seltsaem ooghmerck worden opgenomen.

Geven derhalven U. Ho: Mo: in bedencken, of men niet met goet fatsoen de weerdicheyt van een *Capiteyn Generael*, den tegenwoordigen Jongh Gebooren Prins, *quo ad titulum & honorem*, soude konnen toestaen, om by volwassene jaren met der daet te bekleden, op sulcke instructie, als U. Ho: Mo: soude gelieven daer neffens te beramen, ende op den *Lieutenant Generael* middelen tijden sulcken ordre stellen, dat de difficulteyten, die haer Ho: Mo: dies aengaende gelieft heeft te moveren, konden belet ende altoos tegen gegaen worden, om alsoo tot onsterffelijcke glorie des Huys *Orangien* alle de Werelt te kennen te geven, dat de Geunieerde Provincien vertrouden oock onder de schaduwe desselven Huys een welbestelde Militie, nodich tot welstant van de Kercke ende Politie te konnen hebben. De Provintie van Vrieslant mijn Heeren is van vermoeden soo U. Ho: Mo: dese haer Ed: Mo: Consideratie in eenige bedenckinge gelieven te nemen, dat de volgende pointen van't verleggen der Garnisoenen ende het passeren van Patenten &c. veel veerdiger expeditie sal gewinnen..

Poincten

Poincten van Consideratie by de Heeren van Stadt Groningen ende Ommelanden ter Generale Vergaderinge van de samentlijcke Geunieerde Provintien voorgestelt in den Haghe Anno 1651.

Hooge ende Mogende Heeren,

ALsoo op het serieus versouck ende naerder instantie soo van de Heeren Ordinaris Gedeputeerden van die Provintien alhier, als mede d'Heeren Staten van Holland ende West-Vrieslant, deur Godes genadigen Zegen, die gesamentlijcke Bontgenooten van desen Geunieerden Staet alhier Vergadert sijnde in sulcken stant, als noyt voor desen is gheschiet, alle daer heen collimeeren ende eenich schijnen te wesen, dat de ware Christelijcke Gereformeerde *Religie*, soo als deselve publijcquelijck in de Kercken van desen Staet wort geleert, ende in de Nationale Synode van Dordrecht anno 1618. ende 1619. uyt Godes woort vast gestelt ende geelucideert is, *d'Unie* ende eeuwich verbondt Anno 1579. binnen Wtrecht opgerecht, ende een wel gereguleerde *Militie* t'samen ende by een ghevoucht, sijnde de grondtfesten van desen Staet, oock soodanige dat eene of andere van dien niet mindere yver als d'andere behartricht sijnde, terstont d'eendracht ende vervolgens welstandt van desen Staet, een irreparable Kreuck ongetwijffelt heeft te verwachten.

Soo en hebben de Heeren van Stadt ende Lande insiende ende wel ter Herten nemende dat de tegenwoordige Constitutie van tijde, Mitsgaders Hooghwichticheyt van saecken dewelcke ten besten van desen Staet onder het ongetwijffelde Præsuppoost van de voorsz drie Hooftstucken in dese U. Ho: Mo: soo solemneele Vergaderinghe hooghnoodich dienen verandert te werden U. Ho: Mo: willen in bedencken geven.

Of niet dese soo hooghe saecken ende Raetslaghen dienen een begin te nemen van het Heerlijckste ja hoochste poinct, dat is de ware Gereformeerde Christelijcke *Religie* en onvervalschte Godes-dienst.

Veele te verhalen van de waerheyt ende krachtige werckinge van dien sal onnoodich wesen.

Maer sullen de Heeren van Stadt ende Landen U. Ho: Mo: alleenlijck te gemoet voeren immers een ongetwijffelde maxime te sien, dat alle goede gaven, Segen ende welstant over die Landen ende inwoonders van dien moeten komen van den grooten ende goedertieren Godt, ende alsoo dieselve daer om ge-eert ende van Harten aengebeden wil wesen.

Soo wil dan Onses erachtens oock immers noodich wesen om in soo Hooge

ende importante besoignen Godes genadigen seegen (buyten welcke alle onse raetslagen ydel sijn) te mogen genieten, dat is d'oprechte ende ware Godes-dienst voor alle andere Werelt saecken ter handt nemen.

Ende sulcx niet met dese woorden, *men sal de Religie Mainteneren*, *oock des noodig met de machtige handt*, want sulcx albevoorens by de Leden in d'Vnie is aengenomen, maer om deselve te Mainteneren, willen de Heeren van Stadt Groningen ende Ommelanden U. Ho: Mo: in bedencken stellen.

Of met *vigoureuse middelen* by de gesamentlijcke Provintien eenpaerlijck gehooren te werden beraemt, ten eynde alomme in dese Provintien, edoch elck in den sijnen mitsgaders associeerde Landen ende Steden effectivelijck en soo eenpaerlijck als de Resolutie ende Placcaten ghenomen ende uytgegeven worden oock mogen worden geweert, gestoort ende gestraft, der Pausgesinde conventiculen, dewelcke van dach tot dach sodanich aenwassen in getal ende insolentie, dat buyten vigoureuse ende haestige middelen daer tegens een groote swaricheyt voor desen Staet te bevreesen is.

By gevolge dat mede de *Seminaria* van dit Pausdom, dat sijn de plaetsen ofte Scholen waer in de Ieught van Kindts-beenen of tanquam *recens testa* in de grouwelijcke superstitien werden opgevoet ende gedrenckt, de facto werden verstoort ende verdelget, dewelcke tot noch toe niet by conniventie, maer opentlijck tot soo groot Leetwesen van vele trouwhartige in desen Staet toegelaten ende gevonden worden.

Dat mede tot dien eynde in allen gevalle een prompt temperament ende middelen worde beraemt tegens het ongeregelde *inkomen* van de Pauselijcke Geestelicheyt die nu soo libere dese Landen niet alleen frequenteeren, Maer alle leucht deur haer listige ende vergiftige beleyt van de ware Godes-dienst verbasteren ende tot haer trecken, alles nochtans soodanich als de Tractaten van Vrede konden toelaten, ende vorders dat de andere *Secten* of *gesintheden*, hoe men die noemen wil in 't stuck van exercitie gheen meerder Vryheyt toegelaten werde als deselve, ende geen andere, van den beginne hebben gehadt, sonder dat nochtans ymandt *in sijn Conscientie* noopende sijn prive gevoelen sal worden beswaert.

Dat mede de *Ambassadeurs endo Publicque Ministers* van Uytheemsche Princen en Potentaten in hare Huysen geen Sermoen of andere dienst laten doen als in de eygen Tale van hare Heeren ende meesters, ende niemant daer toe admitteren als die in haer Familien ende Suite sijn.

Ende dat allesints behartight mach worden de *Politicque reformatie* in de Meyerye van 's Hertogenbosch, ende andere plaetsen van gelijcken natuyre.

Raeckende het tweede Poinct sijnde de *Vnie* ende eeuwige Verbont van desen Staet.

De-

Dewijse U. Ho: Mo: eenpaerlijck ende met oprechten yver tot eendrachtt verstaen, dat deselve Heylich ende onverbreeckelijck sal worden gecultiveer, ende onderhouden soo als deselve is gesllooten ende gepubliceert binnen *Wtrecht* den 29. January 1579.

Souden de Heeren van Stad ende Landen U.Ho:Mo: in grondelijck bedenckinge geven, of niet alle de Deliberatien in dese Hoogwichtige saecken so wel Politijcque als Militaire behooren gereguleert te worden na den sin ende inhoudt van de *Vnie* voorsz, sijnde een eeuwich Verbont ende confœderatie waer van men niet vermach te scheyden.

Daer by haer Ed: Mo: mede voor vast souden stellen, dat de *minste, jae geene, veranderinge* van dien, verde het beste is ingevalle U. Ho: Mo: konnen oordeelen, dat de tegenwoordige constitutie van desen Staet sulcx kan toelaten, gelijck haer Ed: Mo: in desen vertrouwen, ja.

Dienvolgende dan voorby gaende het Politicque van een yder Provintie, die als Souverainen respective gelaten moeten worden nochtans onder restrictie van den *Vnieerden bant* derselver Souverainen.

Souden de Heeren van Stadt ende Landen verstaen onder nader bedenckinge van U. Ho: Mo:

Dat alle ende 'tgeheele Politicque van desen Staet seer curieuselijck, naer dien tijdt, daerinne vast gestelt is.

Want het 1. ende 16. Articul van dien duydelijck seggen hoedanich de *verschillen ende questien* tusschen de Provintien, Steden ende Leden van dien ontstaende over Privilegien, Gerechticheden, ende als *in textu*, sullen worden getermineert ofte ter neder gelecht.

In vougen dat om de Hooghschadelijcke nieuwicheden in onsen Staet te beletten, alle, buyten vermoeden, ontstaende questien ende verschillen ter saecke, als daer in verhaelt, behooren gelaten te werden daer ende soo als het gemelte Articul dicteert.

Maer ingevalle tusschen de Provintien discrepantie ende verschil mochten ontstaen over het beleyt van desen Unieerden Staet met den aenkleven ende gevolge van dien, het 9. Articul seyt, *datmen in dat kas hem sal reguleeren naer 'tgeene gesllooten wort by de meest stemmende van dese Provintien.*

Ende alsoo, *Bestant of Peys te maecken, Oorlog 'taenvaerden, ende Contributien, de Generaliteyt ende Geunieerden Staet raeckende, op te leggen*, van grooten gewichte ende gevolge sijn, soo hebben onse Voor-Ouders verstaen, dat *overstemminge* daerinne geen plaets mochte hebben, maer by eenparige stemmen van de samentlijcke Bondtgenooten daerinne gedaen te werden, *prout in textu.*

Onse Voor-Ouderen hebben daer by seer wel konnen bedencken, dat diversche Persoonen, daer uyt de Regeeringe van desen Staet bestont, ende noch bestaende is, diversche humeuren by brachten, ende vervolgens eyntelijck discrepante opinien oock in soo Hooghwichtighe saecken soude causeeren.

Hebben oock op Salutaire middelen, tegens soodanigen quaet, verdacht geweest, ende verstaen, *dat het verschil daer uyt geresen, sal worden gedifferecrt aen de Heeren Stadthouders van de Vnieerde Provintien: dicto Artyckel.*

Het is wel waer dat het voorsz Articul secht: *by provisie, ende nu ter tijdt wesende*: Maer d'Heeren van Stadt ende Landen willen U. Ho: Mo: in serieuse bedenckinge geven, of sulcx niet tegenstaende alle de verschillen uyt saecken als voorsz ontstaende, niet behooren evenwel gelaten te worden *by de submissie* soo als daerinne verhaelt.

Overmits eerstelijck deselve *provisie* by nadere ordere van de samentlijcke Bontgenoten niet en is gealtereert.

Waer by voor het twede dient gevoucht het 24. Articul van het selve eeuwige Verbont ende *Vnie*, alwaer met ronde woorden staet, *dat de Heeren Stadthouders, die nu sijn of namaels komen sullen &c. by Eeden sullen moeten beloven ende yder Articul in't bysouder t'achtervolgen ende onderhouden.*

Ende dan noch daer beneffens, ten fijne verhaelt, geappliceert moet worden d'eenparige Resolutie op dat subject den 1/11. Augusti 1650. naer rijpe deliberatie genomen, Mitsgaders d'*instructie* voor de Raet van State.

Vorders willen de Heeren van Stadt ende Landen U. Ho: Mo: by desen voordragen, alsoo d'Articulen van de Unie Ordinarie spreecken van *bestellinge te doen by de Generaliteyt ende d'Vnieerde Provintien*, ende dan meerder als kennelijck is dat die voorsz *verbonden Staet*, dat is d'Unieerde Provintien, *en corps* niet konnen altijdt Vergadert sijn.

Of niet hooghnoodich is, dat Pertinente ordre werde beraempt ende gearresteert op *die Regieringe van de Generaliteyt* by absentie van de respective stemmende Provincien.

Ende dat de Gecommitteerde daer toe te stellen niet met *Provintiale*, maer met *Generale ende eenparige instructie* by de samentlijcke Provintien gearresteert mogen worden.

Dat deselve alle 'tgeene, 'twelck de samentlijcke Provintien by d'Unie aen haer, dat is aen de Generaliteyt behouden hebben, sullen hebben in acht te nemen, ende daer inne disponeren, voor soo veel haer d'instructie geeft sulcx als tot gemeene welstandt behooren sal.

By gevolge komende tot het derde Poinct te weten de Militie dat die voorsz Committeerden van de respective Provintien *by advijs van de Heere Stadthouders*

ders ofte den Raet van State, sullen hebben de directie over de Militie ende wat daer van dependeert, als daer is het *verleggen ofte oversenden van garnisoen, groote ofte kleyne Troupes, uyt d'eene Provintie in d'andere, Fortificatien ende verseeckeringen van de Fromieren &c.* gelijck d'Unie deurgaens daer van spreeckt.

Behoudens nochtans d'Heeren Staten ende Stadthouder van de respective Provintien elcx in den sijnen, haren macht, digniteyt, ende gesach over die Militie, ende alles wat daer van dependeert, legghende in hare respective Provintien ende den Forten, tot bescherminge van dien gelecht.

Welcke deselve naer vereysch ende bevindinghe sullen moghen op hare Patenten verleggen, vermeerderen ofte verminderen, ten dienste van de Provintien.

Ende op de discipline, Mitsgaders Jurisdictie van de Militaire, soodanige ordre ende Voet te houden ende beramen mogen als deselve of bereyts hebben, of verders na constitutie van hunne Provintien goet vinden sullen.

Dat mede de respective Provintien aen haer behouden sullen de *absolute bestellinge* van alle Hooge ende lage Militaire Ampten van soodanige Regementen ende Compaignien te Voet ende te Peerde, als by repartitie op de Provintien gelecht sijn, ende van dien haer Commissie ontfangen, mits doende eedt van getrouwicheyt aen de Generaliteyt.

Gelijck oock het vergeven van *Commandementen, Majeurschappen* ende diergelijck vervallende in de Steden ende aengehoorige Forten van de respective Provintien aen de respective Staten van die daer het vervalt, sal verblijven ofte gelaten worden naer derselver goetvinden.

Vorders dat de Gecommitteerden van de Respective Provintien, in vougen boven verhaelt, te stellen, mede sullen hebben het *oppergesach ende bewint van de saecken ter Zee*, by advijs der Raden van de Respective Admiraliteyten ende in't korte alles doen, by voorvallende swaricheden ende occurrentien, wat een Generael van desen Staet te Water ende te Lande andersints toestaet ende aenbevoolen is, ter tijdt toe, dat de samentlijcke Provintien ten dienst van desen Staet hen over een *Generael* sullen hebben vereenicht.

By occasie van dien d'Heeren Staten van Stadt ende Lande U. Ho: Mo: in bedencken willen geven of niet Hooghnodich ende den dienst van desen Staet mercklijck daer aen is ghelegen, voornementlijck mede ten respecte van de Hoochnoodige *secrete Correspondentie* datmen by d'eerste gelegentheyt sulcx ter handt neme ende tot dien eynde eerst ende bevoorens formere ende arrestere een pertinente ende raisonable instructie op deselve Charge ende digniteyt passende.

Ende ingevalle hierinne U. Ho: Mo: genegentheyt soude mogen vallen op

de

de Persoon van den jongst Gebooren Prince van Orangie, soo soude men desen Staet konnen versien met een *Lieutenant Generael*, daer toe Godt Almachtich noch heeft behouden volgens haer Ed: Mo: vertrouwen Capable Persoonen uyt Jllustre Familien ghesprooten, ende die aen desen Staet seer wel hebben gemeriteert.

U. Ho: Mo: weten seer wel dat men in tijden van Vrede op *Wapenen* moet verdacht wesen, ende dat subite voorvallen geen lange deliberatien van diversche Collegien toelaten ofte immers daer deur den Staet irreparable schade toegevoucht kan worden.

Ende alsoo te vreesen staet dat gheduyrende dese sware ende Hooghwichtige Deliberatien desen Staet in hare *Commercien ter Zee*, sijnde des Landts Principaelste Seenuwen, een onwaerdeerlijcke schade in haer reputatie ende Credijt, ende een ongeneeselijcke Krack in haer gesach sal overkomen, ten sy, by een *interim* vigoureuse middelen daer tegens by de handt ghenomen werde.

Soo wert U. Ho: Mo: in serieus bedencken gestelt of niet metten eersten de saecken van de *Admiraliteyten*, die soo seer verloopen, Mitsgaders *de West-Indische Compagnie* ten naesten by geheel vervallen, op het serieuste dienen by de handt genomen, ende de voorsz Compaignie in allen geval, geduyrende de deliberatien ten Principale illico ende by Extraordinarie wegen geredresseert ende in Staet van behout behooren gebracht te werden.

Die van Wtrecht hebben endtlijck oock ingegeven volgende Deductie / inhoudende derselver Consideratien: die daer in / beneffens Zeelandt ende Gelderlant haer hebben getoont niet van nooden te sijn een Stadthouder / ende Capitain Generael: als verby gaende deselve saecke; of deselve onaengeroert latende.

Jnclinatien ende Consideratien van Wtrecht.

Hooge ende Mogende Heeren.

GElijck d'oorsaecke van dese groote by-een-komste ende solemnele Vergaderinge by occasie van den *onverwachten dootlijcken afganck* van *Sijne Hoogheyt* d'Heere Prince van Orangien onsterffelijcke Memorie, deplurabel is geweest, soo is weder troostelijck ende seer prijselijck dat de Geunieerde Provintien gesamentlijck daer in eens geworden sijn van alhier soo sterck by den anderen te komen om met rijpe deliberatie van Rade ende onderlinge communicatie

nicatie te overleggen, hoemen het *tachtich Iarige gebouw* van dese Republijcque by onse Voor-Ouders soo wijselijck ende treffelijck aengeleyt, sal staende houden, ende meer ende meer versterncken, waer inne aenmerckelijck ende loffelijck is den eenparigen yver van de Bontgenooten om handt aen 'twerck te slaen tot sustentatie van't gemelte oude gebouw. Nu gelijck lichamen selden tot hoogen ouder komen sonder sieckten ende kranckheden, ende dat deselve gemeenlijck van voorgaende Kranckheden noch eenige swackheyt blijft aenhangen, soo moet ernstelijck gelet ende versien worden dat egeene recidiven ofte nieuwe sieckten 'tLichaem van onse Regieringe komen bespringen, ende wat preservativen ende remedien daer tegens dienen gebruyckt te worden.

Dewijle dan 'tgeene tot conservatie van de goede dispositie van't selve Lichaem van noode is bequamelijck gerefereert kan worden tot drie Hooft-stucken als de *Religie*, *Vnie*, *ende Militie*, Soo hebben de Heeren Staten 's Lants van *Wtrecht* goet gheacht op yder van deselve Hooft-stucken te openen hare inclinatien, ende dienvolgende ter opgemelte Generale Vergaderinge der Geunieerde Provintien in te brengen de navolgende Consideratien ende bedenckingen.

Op't Poinct van de *Religie*.

I.

HAre Ed: Mo: souden verstaen nootsaeckelijck ende dienstich te sijn dat de respective Provintien sullen verklaren dat elck van deselve sullen vast houden ende mainteneren alleen de ware Christelijcke Gereformeerde Religie gelijck deselve jegenwoordelijck alomme in de Publijcque Kercken deser Landen wort geleert ende by de Synode Nationael anno 1619. binnen Dordrecht gehouden, is geelucideert ende bevesticht.

II.

Dat deselve Gereformeerde Religie soo by elcke Provintie in den haren als van wegen de Generaliteyt in de respective quartieren onder haer Ho: Mo: gebiet reforterende met de macht van den Staet der Vereenichde Provintien sal worden gehandthaeft sonder te gedogen dat oyt in eeniger wijse ofte maniere in deselve Religie by yemant, wie ofte hoe sulcx sonde mogen wesen eenige veranderinge gedaen ofte toegestaen werde.

III.

Item dat de *Secten* ende gesintheden die gesecludeert ende uytgesloten sijn van de Publijcque protectie ende maer alleen geconniveert worden, gehouden sullen

worden in alle gereguleerde goede ordre ende stikte, bepalende deselve tegens alle excessen, ende dat oock soodane Secten ende gesintheden op geene andere plaetsen meer gepermitteert sullen worden, dan sy jegenwoordich geconniveert ende toegelaten sijn.

IIII.

Mitsgaders dat de Placcaten jegens de *Roomsche Pausghesinde* voor desen gemaneert sullen vast sijn, blijven, ende onderhouden worden, in hare volkomme kracht ende vigeur, doende deselve volgende den inhouden van dien punctuelijck executeren sonder eenige conniventie ofte dissimulatie, ende de Officieren daer toe strickteliick te houden.

V.

Beramende tegens het *Licentieus inkomen* van Geestelijcke ende geordende Persoonen soodanigen ordre ende temperament als gemaeckt sal konnen worden, sonder te krencken het Tractaet van Vrede soo veel sulcx doenlijck sal wesen.

VI.

Verstaende de Heeren Staten 'sLants van Wtrecht by dese hare Ed: Mo: voorslagen; dat d'Ambassadeurs ende Publijcke Ministers van Uytheemsche Coningen, Princen, ende Potentaten, daer toe sullen werden gehouden, dat deselve niet toelaten of gedoogen sullen, dat binnen hare Huysen ofte woonplaetsen worden gedaen eenige Sermoenen, Predicatien, ofte andere diensten in de Nederlantsche spraecke. Nemaer wel besorgen sullen dat die woorden gedaen in de respective Talen van hare Heeren ende Meesters, Ende dat oock tot het exerceren ende adsisteren van de voorsz diensten aldaer geeneandere Persoonen ofte Luyden werden geadmitteert, ende toegelaten dan alsulcke ende soodanige die particulierlijck ende eygentlijck behooren tot de Familie ende Suite van de welgemelte Heeren Ambassadeurs en publijcque Ministers.

VII.

Ende dat de Salutaire Resolutien ende Decreten ter Generaliteyt genomen ende gearresteert tot de invoeringe der *Politicque Reformatie* in de Meyerye van *'sHertogenbosch* ende andere Quartieren (sijnde van gelijcke natuyre) eenmael effective, ende op't spoedichste geexecuteert sullen worden, in alle hare poincten ende Articulen sulcx dat volgens dien, geen Bailliuwen, Schouten, Secretarisen, Vorsters, ende diergelijcke andere Officieren aldaer voortaen sullen mogen wesen, als die gheene die waerlijck ende inder daet betoonen te sijn van de gemelte ware Gereformeerde Religie: wel verstaende nochtans, dat de particuliere Heeren die recht ende macht hebben eenige Officieren aldaer in de Meyerye te stellen gewaerschouwt ende ernstelijck aengemaent

sullen

sullen worden, binnen seeckeren peremptoiren tijdt daer toe te prefigeren, te doen de noodige ende vereyschte veranderinge van hare gestelde Officieren die Roomsch gesint sijn, ofte dat by faute, ofte gebreecke van dien sulcx ter expiratie van den geprefigeerden tijdt voorsz, ghedaen sal worden by haer Ho: Mo:

Nopende d'Unie.

I.

DAt men verstaet *d'Vnie* Heylichlijck te Mainteneren ghelijck deselve in den Iare 1579. binnen *Wtrecht* is gearresteert.

II.

Betreffende de Decisien van *voorvallende verschillen*, soude men van advijs wesen, dat in Cas deselve mochten komen te ontstaen onder de Respective Provintien in't Generael. Tottet beslissen ende termineren van deselve, by yeder Provintie Gecommitteert sullen worden *drie uytte Regieringe*, ende *drie justiciers* ofte Rechtsgeleerden die alle onder Eede beloven sullen sonder insicht van hare Provintie recht te doen, met sulcken verstande dat de voorsz questien ende verschillen binnen den tijdt van *ses weecken* (ist doenlijck) geuyttet ende afgedaen sullen worden, sonder dat daer tegen eenich vorder beroep, ofte ander provisie (onder wat pretext 'tselve oock soude mogen wesen) sal worden geadmitteert, ende indien de Gecondemneerde naer twee ofte drie sommatien uytten Naem ende van wegen de Heeren Staten Generael te doen, in gebreecke mochten blijven, de gedane uytspraecke te Pareren ende na te komen, sullen daer tegens behoorlijcke voorsieninge in't werck gestelt worden; Ten eynde deselve uytspraecke effect sortere, ende niet illusoir ghemaeckt worde, verstaende mede dat voor ofte naer, by, in, ofte onder de Provintien egeene Represalien ofte datelicheden sullen moghen worden ghebruyckt.

III.

Ingevalle misverstandt ofte different tusschen twee ofte meer Provintien mochte komen te verrysen, dat 'tselve ter nedergeleyt ende beslicht sal worden by de andere Provintien die buyten de questie sijn, dewelcke gehouden sullen wesen Partijen recht te doen, ofte te vergelijcken binnen een Maent ofte korter soo verre den noot sulcx vereyscht, naer interpellatie ofte versoeck by d'een of d'ander Parthye daer toe gedaen: Ende wes by de voorsz andere Provintien ofte hare Gedeputeerden alsoo uytgesproocken wort, sal nagegaen ende achtervolcht worden, sonder dat daer wyder beroep ofte andere provisie van rechten, 'tsy van Appel, Relief, Revisie, Nulliteyt ofte eenige

andere querellen, hoedanich die souden mogen wesen, versocht ofte gebruyckt sullen mogen worden.

IIII.

Ende soo wanneer eenich different ofte questie soude mogen komen te ontstaen onder de respective Leden in de Geunieerde Provintien, dat men sich daer in sal ghedraghen volghens d'Unie by dewelcke daerinne voorsien is.

De Militie aengaende.

I.

SOuden hare Ed: Mo: verstaen, dat men de dispositie over 't stuck van de *Militie* soude mogen bevelen de Vergaderinge van de Staten Generael; ende dat op *Instructie*, alvoorens by de Bondtgenooten eenpaerlijck te arresteren, ofte anders den Rade van State op gelijcke Instructie, mits stemmende by Provintien, ende niet Hooft voor Hooft.

II.

Wel lettende ende overwegende of het niet raedtsaem ware voor den Staet van nu af te maecken met eenparighe stemmen van de Bontgenooten een *Instructie*, waer op men in tijdt van onverwachte noodt (by de t'samentlijcke Bondtgenooten, ten minsten by vijf eenstemmige Provintien te oordeelen) tot meesten dienst ende welstandt van den Staet der Vereenichde Provintien soude mogen aennemen een wel *gequalificeerde Generael* over de Militie.

III.

Dat de respective Provintien volgens den last aen hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Hooghgemelte Heeren Staten Generael te geven, disponeeren van alle Hooge ende lage *Militaire Chargen* ende Ampten respective die voor desen hebben gestaen tot dispositie van hare Ho: Mo: ofte *Syne Hoogheyt* tot de Chargen ende Ampten van *Collonellen, Luitenant Colonellen, Sergeanten Majoors*, *Ritmeesters*, *Capitainen* ende van mindere Chargen die buyten nominatie van de Provintien by *Syne Hoogheyt* absolutelijck sijn vergheven ende geconfereert geweest.

IIII.

Wat belangt de Compagnien te Voet ende te Peerde, als andere Militaire Ampten en diensten, daer van op nominatie van de betaels-Heeren *Syne Hoogheyt* d'electie gehadt heeft, Dat die absolutelijck sullen blijven aen de respective betaels-Heeren, op welcke Provintie deselve gerepartieert sijn.

V.

Aengaende de Commandeurs ende Majeurs in de Steden ende Forten van de

de respective Provintien die in den Staet ende Generaliteyt hare Stemme hebben: dat deselve vacant ende noodich sijnde by de respective Provintien, sullen worden vergeven, ende geconfereert volgens den last die deselve Provintien goet sullen vinden te gheven aen hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael.

VI.

Gelijck oock de Commandeurs in de Steden der stemmende Provintien voorsz de Militaire Jurisdictie niet vorder sullen mogen gebruycken nochte extendeeren, dan voor soo vele is rakende de nalaticheyt ende overtreedinge van Tochten ende wachten, het overgaen aen den Vyandt, desertie van Compaignien, ofte het verloopen van d'eene Compaignie onder d'andere sonder Pasport, oock mede over excessen ende delicten, die de Officieren ende Soldaten onderlinge ofte d'een tegens d'andere sullen komen te begaen, ende vorder niet, in voegen dat over alle andere saecken, soo Crimineele als Civile, die Militaire Persoonen sullen sijn apprehensibel, Convenible, instificabel ende executabel privative by den Civilen ofte Politiquen Rechter, wiens Sententie mede over schulden ende anders geweesen, by gebreck van gereede ofte ongereede goederen, op de gagie van de gecondemneerde, naer de ordre van't landt ter executie snllen worden gestelt.

VII.

Noopende de *Gouverneurs* in de Steden ende plaetsen die geen stemme in den Staet sijn hebbende, namentlijck tot *Sluys*, *Bergen op Zoom*, *Hulst*, *Breda*, *'sHertogenbosch*, *Willemstadt*, *Mastricht*, *ende Wesel*: dat by vacature ofte anders vergeven ende geconfereert sullen worden deselve Gouvernementen by de respective Provintien volgens derselver last aen hare Gecommitteerden ter Generaliteyt te geven.

VIII.

Ende dat op gelijcken voet en ordre vergeven ende geconfereert sullen worden de Commandementen in soodanige als oock in andere van de Steden ende plaetsen die geen stemme in den Staet sijn hebbende.

IX.

Latende voor soo veel sulcx tot noch toe gheobserveert ende gepractiseert mochte sijn, aen den Raet van Staten de dispositie der *Major Ampten*.

X.

Mits confererende de voorsz Ampten, alle by vacature aen bequame ghequalificeerde Persoonen sijnde oock van de ware *Gereformeerde Religie* dewelcke sich neffens alle andere Persoonen (wesende Officieren van Oorlogen, oock vorder sullen hebben te gedragen, volgens d'ordre van't Landt.

XI.

Het uytgeven van *Patenten* ende verleggen van Garnisoenen, als Vergaderinge van Legers, ofte het uytseynden van eenige notable Trouppes, op plaetsen ende in occasien daer sulcx den dienst van't Landt soude mogen vereyschen, te houden ende verblijven tot dispositie van de Heeren Staten Generael op Instructie hare Ho: Mo: daer toe by de t'samentlijcke Bontgenooten te gheven, ofte aen den' Raet van State mede op gelijcke Instructie dien aengaende by denselven Raedt van State, te stemmen by Provintien ende niet per capita.

XII.

Dies soo wanneer t'elckens ende als eenige veranderinghe van Guarnisoens sal geschieden, by Missive sulcx bekent sal worden gemaeckt aen de Provintien Steden ende plaetsen Respective daer de Compagnien sullen komen te passeren ofte Vergaderen, Ten eynde by deselve Provintie ende Steden Respective op soodane doortochten ofte Leeringen goede ordre mogen werden gestelt.

XIII.

Wel verstaende datoock de Regieringe in de Respective Provintien (de noot sulcx vereyschende) vry sal staen eenige Compagnien met Patenten binnen deselve Provintien (uytgesondert de Frontier-plaetsen by de Bondtgenooten hier na te nomineren) van d'andere te verseynden, Des sullen de Officieren van deselve Compagnien oock gehouden wesen die te gehoorsamen; ende dat daer van datelijck aen hare Ho: Mo: ghedaen sal worden behoorlijcke advertentie.

XIV.

Gelijck voorts mede de Compagnien die teghenwoordich in de Respective Garnisoenen legghen, ende naermaels geleydt souden moghen worden, aen de Heeren Staten ende Magistraten van de Provintien Respective achtervolgende het sevende Artijckel van de Unie, sullen hebben te doen den Eedt in conformité van het formulier dienaengaende alreede ghemaeckt ende noch te maken, dewelcke mede ghedaen sal moeten werden aen de Hooft-Officieren der Platte Landen, soo wanneer den noot mochte vereysschen aldaer eene Compagnie te legghen, 'tsy tot bewaringhe van de Stroomen ende Rivieren ofte anders.

XV.

De *secrete Correspondentien* soo binnen als buyten 's Landts te continueren by de Heeren Staten Generael, ofte Raedt van State, mede op Instructie deselve by de t'samentlijcke Bondtgenooten, tot dien eynde te geven door soodanighe persoonen als deselve ten meesten dienste van den Lande op het alder secreetste, ende met de meeste mesnagie sullen bevinden te behooren, Edoch soo den Raedt

Raedt van State tot de voorsz Correspondentie mochte werden geauthoriseert, dat deselve dienaengaende mede niet sullen stemmen Hooft voor Hooft nemaer by ordre ende Sessie van de Vereenichde Provintien.

XVI.

Hare Ho: Mo: voorts in bedencken gevende, of deselve niet noodich ende dienstich souden konnen vinden voor den Staet, te belasten aen alle Militaire Officieren soo te Voet als te Peerde, dat syluyden respective haer eerstdaegs sullen hebben te begeven na hare gedestineerde Garnisoenen, Omme aldaer hare respective Chargen ende Ampten waer te nemen ende te exerceeren volgens den inhouden van derselver Commissien, als oock te beramen een bequame ordre tegens 'tabsenteren van de voorsz Officieren uyt derselver respective Garnisoenen voor het toekomende.

XVII.

Verstaende dat men de Garnisoenen van de Frontier-Steden ende Forten sal voorsien met Compaignien die op verscheyden Provintien gerepartieert sijn, ende dat men deselve Garisoenen mede van tijdt tot tijdt sal veranderen sulcx ten meesten dienste ende welstandt van den Lande, naer gelegentheyt ende occurrentien van saecken bevonden sal worden te vereyschen.

XVIII.

Dat men oock ordre behoort te stellen dat de Capiteynen hare respective Compagnien compleet houden, ende de Soldaten *volle Soldije* geven, mits de Capiteynen oock precieselijck betalende ende van onbehoorlijcke kosten ontlastende.

XIX.

Gevende oock hare Ho: Mo: in bedencken of het by dese occurrentie niet dienstich soude wesen te doen vernieuwen den *Eedt* by die van de *Militie* voor desen gedaen.

XX.

Eyntelijck souden hare Ed: Mo: inclineren ende Hooghnoodich achten, dat by occasie van dese Vergaderinge van de Bondtgenooten goede ordre gestelt worde tot Maintien, subsistentie, ende redres van de *West-Indische Compaignie*, die men oordeelt een van de Principaelste Columnen van desen Staet te wesen.

XXI.

Alle 'twelcke voorsz by desen geproponeert ende voorgedragen wort, voor Consideratien ende inclinatien van de Heeren Staten 's Lants van *Wtrecht*, sonder præjuditie van d'een of d'ander, behoudende haer Ed: Mo: oock aen haer de macht ende Vryheyt om hier by te voegen ende af te doen, oock te veranderen sulcx deselve noodich ende dienstich achten sullen.

XXII. Ver-

XXII.

Verstaende mede dat het geene by de jegenwoordighe Generale Vergaderinge besloten sal worden, conform het 24. Articul van de Unie, de respective Bondtgenooten by solemnelen Eede sullen hebben te besweeren, ende beloven te sullen nakomen ende onderhouden.

Die van Hollant siende hare Propositie deur de Consideratien van d'andere Provintien / insonderheyt die van Vrieslandt ende Stadt ende Landen, in verscheyden Poincten besprongen / hebben dienstich gevonden haer sustenu te Justificeeren: sulcx sy so deur Provinciale Conferentien / als in't Particulier by een ende ander hebben gepoogt desgelijcx smakelijck te maken.

Seeckere lange Deductie hebben sy in de groote Vergadering laten ingeven ende laten lesen / oock by intervallen by monde laten elucideeren: raeckende Principalijck de directie van de Militie: ende aenwijsende wat macht van den beginne aen men heeft gegeven aen den Raet van State / Item aen de Capitains Generaels van alle Provintien / ende oock van yder Provintie in't Particulier: allegueerende tot dien eynde verscheyden Instructien so vande Capitains Generaels / als van den Raet van State / ende Gecommitteerde Raden der Respective Provintien.

Hollant heeft willen daer mede bewijsen dat de Staet in't Generael / de Provintien in't Particulier / bysonder Vrieslandt ende Stadt en Landen van begin aen syn seer sorchvuldich geweest / om haer Vryheyt te conserveeren / ende het Sweert niet absolutelijck uyt de Vuyst wech / ende aen een ander te geven.

Sy hadden wel konnen seggen: wy sijn Souverain over onse Provintie, ende over onse Beurs, hebben wy voor desen wat overgegeven aen onsen Stadhouder aen den Capitein Generael; dat is verby: ende wy neement nu weder: maer het is ons deur den doot (quæ omnia solvit) weder aengestorven, Godt Almachtich geeftet ons weder in handen: Ende indien de Denemarcksche Rijcx-Hof-Meester Ulefelt in't Jaer 1649. in den Haghe sijnde reden hadde te seggen: als ons Koning doot is, soo hebben wy niet alleen macht om te kiesen wie wy willen: Maer hebben oock macht om geen te kiesen ende self Meester te blijven: Soo hadde Hollant veel meer grondt om alsoo te sprecken. Echter hebben sy noyt die tael gevoert: Maer hebben haer beholpen met het allegueren voor den ouden ende vorigen stijl van Regeering / hier te Lande sedert de verandering ghehouden.

Hier volght de Deductie van Hollant den 30. January overghegeven.

De-

Deductie uyt den Name ende van weghen de Staten van Hollant ende West-Vrieslant ingedient ter Generale Vergaderinge van de Staten der Vereenichde Provintien Extraordinarie in 's Gravenhage geconvoceert, dienende tot Iustificatie van hare Ed: Groot Mog: sustenue op't stuck van de Militie ende 'tgunt daer aen dependeert voor desen ter voorsz Vergaderinge bekent gemaeckt.

Sijnde deselve Sustenue begrepen, in dese naervolgende Articulen.

Eerstelijck, dat haer Ed: Groot Mo: considererende dat van outs ende van het beginsel der Oorloghen af, het beleyt van alle Militaire saken de Generaliteyt raeckende, is gedefereert geweest *aen den Raet van State*, meynen dat het selve beleyt, ende de dispositie over het Volck van Oorloge aen gemelten Rade, achtervolgens desselfs instructie ghelijck die leyt ofte met soodanige veranderinge, als na gelegentheyt van tijden ende saecken by goetvinden van de gemeene Bontgenooten, daerinne soude mogen werden gedaen, behoort te werden gelaten.

Ten tweeden, dat de Staten van de particuliere Provintien ofte derselver Gecommitteerde Raden competeert het recht van de Compaignien binnen hare Respective Provintien leggende, sonder bekroon van yemant te verplaetsen (blijvende binnen 'tressort van deselve Provintien Respective) soo dickmaels sy des geraden vinden sullen.

Ten derden, dat als het noodich sal wesen eenige Compagnien uyt een stemmende Provintie te lichten, in sulcken gevalle den Raet van State aen de Staten van deselve Provintie ofte derselver Gecommitteerde Raden gehouden sal wesen te versoecken, dat deselve Staten ofte Gecommitteerde Raden sal gelieven te laten volgen soo veel Compagnien als sy sullen oordelen van noode te wesen, met byvoeginge van de beweghende redenen van dien, ende toesseyndinge der Patenten, daerinne de Namen van de Capiteynen open gelaten sullen wesen, omme by de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provintie gevult, ende daer toe haer eygen Patent mede gevoecht te werden, ende dat daer op de versochte Compaignien sullen volgen, ten ware de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provintie redenen hadden ter contrarie daer van deselve in aller haest aen den Raet van State advertentie sullen geven omme by denselven Raedt daer over geoordeelt te werden; Ende de redenen

n en niet suffisant vindende, dat op het tweede versoeck van den Raet de Compaignien in de Provintie leggende, ende niet sijnde van derselve repartitie, sullen moeten volgen, ende die van de repartitie, niet, dan met expres consent ende Patent van de Betaels-Heeren sullen mogen werden gelicht.

Ten vierden, dat gene Compagnien in een stemmende Provintie ingeleyt mogen werden, sonder expres Consent ende Patent van de Staten derselver Provintien ofte hare Gecommitteerde Raden, ende dat het selve mede gevolcht moet werden in't regardt van inquartieringe, deurtocht ofte loop-plaetse.

Ten vijfden, dat soo veel doenlijck is, de Compaignien in Garnisoen behooren te werden gelecht binnen de Provintie ende in de Frontieren daer ontrent gelegen, van welcke Provintie deselve Compagnien werden betaelt, ende dat tot dien eynde by gemeene advijs van de Leden der Unie yder Provintie seeckere Frontier-plaetsen gheassigneert behooren te werden, binnen welcke respective Frontier-plaetsen den opgemelten Raedt van State de Compaignien met kennisse van de Provintiale Regeringe soude mogen verplaetsen ende dat de Staten van de Provintie, dewelcke de voorsz Frontier-plaetsen geassigneert souden sijn, ofte derselver Gecommitteerde Raden, sulcx mede soude vermogen te doen, als oock de Compagnien uytte selve Frontieren brengen binnen hare Provintie & *vise versa*, uyt hare Provintie in deselve Frontieren doen vertrecken, daer van op 'tspoedichste advertentie gevende aen den meergemelten Raet.

Ten sesten, dat de Raedt van State willende uyt de geassigneeerde Frontieren eenige Compagnien lichten, daer toe versouck soude doen aen de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provintie, dewelcke deselve Frontieren geassigneert sijn, seyndende daer toe de Patenten over met open namen, omme by de voorsz Staten, ofte der selver Ghecommitteerde Raden ghevult ofte hare redenen van beswaernis aen den Raedt overgeschreven ende by den Raedt daer van geoordeelt te werden ende dat op het tweede versoeck van den Raedt (de overgeschrevenen redenen van beswarenis niet voor suffisant aengenomen werdende) de Compagnien souden moeten volgen, doch alles met dien verstande dat men tot onderling contentement ende gerustheydt sal maecken *twee Lysten*, d'eene van *besettinge* ende d'andere van *Employ*, ende dat in kas van invasie ende subiten overval van den Vyandt, den Raet sal vermogen te lichten de Compagnien, staende op de *Lyste van Employ*, mits daer van gevende advertentie aen de Staten van de Provintie alwaer ofte in wiens geassigneerde Frontieren die gelegen sijn, ende latende deselve het peryckel voorby sijnde weder keeren in hare voorige Guarnisoenen.

Ten *sevenden*, dat het vergeven van alle Militaire Ampten indistinctelijck is staende ter dispositie van de Staten ofte Gecommitteerde Raden yder Provintie

tot

tot welcker repartitie die sijn gehoorende, Mitsgaders het Confereren van de Gouvernementen ende Commandementen van alle Steden, Forten ende plaetsen ter dispositie van de Provintiale Regieringe, binnen welcke Territorie deselve sijn ghelegen, metten gevolge ende condependentie van dien, gelijck mede het vergeven van de Militaire Chargen, staende tot laste van de Generaliteyt ofte waer van de Generaliteyt voor desen de dispositie gehadt heeft ende van Commandementen der plaetsen onder des Generaliteyts ressort gehoorende absolutelijck is staende ter dispositie van de gemeene Leden van de *Unie*.

Ten *achsten*, dat de Militie boven den *Generalen Eedt* aen de Generaliteyt oock particulierlijck aen de Provintie daerinne die geleyt sullen worden, Mitsgaders repartitie die is staende, als mede aen de respective Steden van de stemmende Provintien daer in die in Garnisoen geleyt werden, gehouden sal wesen Eedt te doen, achtervolgende de Formulieren alreede gearresteert ofte by Provinciale Regieringe als noch te arresteren.

Ten negenden, dat jegenwoordichte procederen tot verkiesinge van een *Capiteyn Generael* over 't Volck van Oorloge by haer Ed: Groot Mo: geoordeelt wert om verscheyden respecten *niet dienstich ende ongeraden* te sijn.

Alle welcke Poincten hare Ed: Groot Mo: goetgevonden hebben door dese sommiere deductie een weynich naeder te elucideeren, ten eynde U. Ho: Mo: deselve overwegende na de oprechte waerheyt mogen gevoelen dat in sulcker voegen, niet naer het particulier Interest van de Provintie van Hollant ende West-Vrieslant en sijn uytgebracht, maer uyt oude ende nieuwe Resolutien, Acten ende Munimenten ghenomen ende gearresteert, soo by de Leden van d'Unie in't gemeen, als mede by de Staetsgewijse Vergaderingen van yder Provintie in't Particulier sijn geformeert ende getrocken, pertinentelijck accorderende mette gronden ende Fundamenten deser Regieringe sonder eenichsints daer van af te wijcken.

Ende *eerstelijck*, wat aengaet het gesustineerde van hare Ed: Groot Mo: dat het beleyt van alle Militaire saken de Generaliteyt ofte *Unie* raeckende van allen ouden tijden is gheweest, ende dienvolgens als noch behoort te blijven aen den *Rade van Staten*, en konnen hare Ed: Groot Mo: niet oordeelen sulcx eenige Fundamentele contradictie te konnen lijden.

Want behalven dat *d'Instructie* van denselven Rade by de gemeene Bontgenooten in den Iare 1588. gearresteert in dat poinct klaer spreeckt, soo is oock de Practijcque van dien noch by velen in goede Memorie.

Sijnde in den Hoofde ofte Titule van de voorsz *Instructie* met expresse woorden uytgedruckt, dat die van den Gemelten Rade *sullen beleyden ende dirigeren de saecken den gemeenen Staet, de defensie, Conservatie ende Unie de Vereenichde Nederlanden aengaende*.

Ende by soo verre geoordeelt mochte werden de saecke hierinne noch niet exactelijck gedetermineert te wesen. Soo willen haer Ed: Groot Mo: vertrouwen, alle resterende twijffeling wech genomen te sullen sijn door klaerder woorden, in't seste Articul der voorsz *Instructie* gestelt; *ende sal denselven Raedt disponeren in de sake der Oorloge ende over het Volck van Oorloge in dienst van den Lande wesende*, doende *hare bevelen volbrenghen door den Gouverneur Generael, den Gouverneurs van de Provintien, den Admirael ende andere Officieren, elcx in hun regarde.*

Ia soo verre dat selfs de voorsz Gouverneurs van de Provintien ende Generaels (volgens den inhouden van't 18. Artijckel van de voorsz Instructie) moeten beloven *te obedieren den Raedt van State, by de Staten Generael gestelt ofte noch naermaels te stellen.*

In vougen dat de voorsz Instructie in dese sake selfs met expresser ende duydelijcker termen is spreeckende, als waermede hare Ed: Groot Mo: hier bevooren hare sustenue hebben uytgedruckt.

Gelijck oock 'tselve ghesach van den Raet uyt den gantschen teneur van de voorsz Instructie als oock uyt menichfuldige andere Acten ende Resolutien (die onnoodich geacht wert alhier te citeren) Manifeste is blijckende.

Ende sijn mede de saecken van de directie van Oorloge met het gene daer aen dependeert van die natuyre, dat deselve elders, ende namentlijck niet in de Vergaderinge van de Staten Generael, Vruchtbaerlijck ende sulcx als den dienst van de gemeene bescherminge vereyscht, verhandelt konnen werden, door dien de Heeren in deselve Vergaderinge compareerende sijnde in den Eedt van de Particuliere Provintien daer van deselve gesonden sijn, ende niet in den Eedt van de Generaliteyt door d'interessen van hare particuliere Provintien lichtelijck soodanich konnen werden ingenomen dat daer door de noodige bescherminge, van het gemeene Lichaem van den Staet verachtert soude konnen werden, omme welcke redenen *Prins Willem* Hooghloffelijcke Memorie, Over-Groot-Vader van den jegenwoordighen Prince van Oraignien, in sijn tijdt serieuselijck heeft aengehouden, ende eyntelijck mede de sake soo verre gebracht, dat by goedtvinden van de gemeene Bontgenooten de voorsz directie is gedifereert aen soodanich Collegie (te weten den *Raet van State*) in't welcke de Gedeputeerde van wegen de Respective Provintien aldaer compareerende wel sijn 't ongelijck getal ten opsichte van de onghelijcke contributie ende interest dat deselve hebben in de conservatie van den gemeenen Staet, maer alle by Eede verplicht te renuncieren van alle particuliere Correspondentie 'tsy met en Provintien, Steden ofte Private ende Particuliere Persoonnen voor soo veel denselven den gemeenen beste mochte wesen hinderlijck ende dat sonder aensien te nemen op de Provintie ofte Steden, daer

uyt

uyt deselve sijn gebooren of verkooren ofte 'tparticulier proffijt derselver van hun selven ofte van yemandt anders, syluyden alleenlijck voor oogen sullen hebben de Eere Godes ende de welvaert ende conservatie der voorsz Lande ende ghemeene saken &c.

Dat oock gemelte Raet van State 'tvoorsz gesach ende authoriteyt successivelijck heeft gebruyckt gehadt oock vry absoluter als wel d'actuele Possessie van eenige jaren herwaerts is mede brengende blijckt niet alleenlijck by de Registers van dien selven, ende bekende Historien, maer is oock noch inde Memorie veler Menschen, dat den ghemelten Rade omme de voorsz authoriteyt te gevoechlijcker te konnen exerceren selfs mede mette Legers neffens den Generael plach te Velde te trecken ofte wel sich te vervoegen in de naest gelegen plaetsen omme met te meerder promptitude, ten dienst van den Landen, hare beveelen te doen executeren.

Sijnde oock tot dien eynde in't 25 Articul van de voorsz Instructie gestatueert. *Dat de Residentie van den Raet sal gehouden werden in eene bequame ende verseeckerde plaetse van de Vereenichde Provintien sonder gehouden te sijn te blijven in seeckere plaetse precise, maer sullen Vergaderen daer den dienst ende gemeene beste van den Lande, besonder de directie van de saken van Oorloge (* Nota *) is vereyschende.*

Waer mede dan ten overvloedt bewesen sijnde dat de directie der Oorlogs saecken, Staetsgewijse aen den Rade van State is gedefereert, ende haer Ed: Groot Mo: geen reden vindende, waeromme een sake met rijpe deliberatie van de Bontgenooten vast gestelt soude werden geretracteert willen haer Ed: Groot Mo: oock vastelijck vertrouwen totte verificatie van't voorsz eerste Poinct niet verders te konnen werden gedesireert.

Tot *Iustificatie* dan van het *tweede, dat namentlijck de Staten vande particuliere Provintien ofte hare Gecommitteerde Raden competeert het recht van de Compagnien binnen hare Respective Provintien leggende, sonder bekroon van yemant te verplaetsen ofte doen verplaetsen* sal dienen voor een vaste grondt-regel de waerachtige verklaringe byde Heeren Staten van Hollant ende Zeelant, al in den jare 1587. by Resolutie van dato den 6. February gedaen, te weten *dat van alle oude tijden ende namentlijck by tijden van Keyser Carel tot last ende dispositie van den Gouverneur ende Capiteyn Generael van Hollant, Zeelant ende West-Vrieslant heeft gestaen te besorgen dat alle Steden ende sterckte van Hollant, Zeelandt ende Vrieslandt in goede verseeckerheyt ende defentie souden werden gehouden, ende dat by Articulen ende Instructie gemaeckt mette Coninckclycke Majesteyt van Engelant aen te gaen op de actie der Souverainiteyt* deser Landen, expresselijck is geresolveert *dat ter dispositie van de Gouverneurs der Respective Provintien mette Staten der selver of hare Gecommitteerden sal blijven de besettinge der Steden ende stercken derselver met goede getrouw Garnisoenen.*

 Tot

Tot applicatie van welcke waerachtige gront-regel hare Ed: Groot Mo: willen gepremitteert hebben 'tgeene by sich selve evident is *dat alle 'tgunt in dese Vereenichde Provintien in voorgaende tijden is gedaen ende noch Huydendaegs in Vrieslant Mitsgaders Stadt ende Landen gedaen wert, by particuliere Gouverneurs ofte Capiteyns Generaux der Respective Provintien Publijckelicquenende Privativelijcken Provintiael is ende* in effecte het eygen fait van de Respective Staten ofte Lantschappen die deselve Gouverneurs ende Capitainen generaux hare Commissie gegeven hebben.

Mits welcken alsoo niet alleenlijck uytte voorsz verklaringe van de Staten van Hollant ende Zeelant, maer oock uyt menichvuldige andere Acten klaerlijcken is blijkende dat altijdts ter dispositie van de Particuliere Gouverneurs der Respective Provintien mette Staten van dien ofte hare Gecommitteerde Raden de besettinge der Steden ende stercten derselver Provintie is gebleven soo volcht oock daer uyt dat de besettinge der Steden ende sterckten in de respective Provintien altijdt is geweest *puyrlijck ende privativelijck Provinciael* ende in effecte gebleven het eygen feyt vande Staten der Respective Provintien ofte derselver Gecommitteerde Raden.

'tWelck by deselve Resolutie van dato den 6. February 1587. voorsz des te meerder wert bevesticht dat daerinne niet alleenlijck wert geseyt, *dat sijn Excelentie van Nassou Prince Maurits* onsterffelijcke Memorie die alleenlijck was particulier Stadthouder van de Provintien van Hollandt ende Zeelandt, sonder te dier tijdt Commissie van de Generaliteyt te hebben, *de saecken ende het beleyt van den Oorloge te Lande in Hollandt ende Zeelandt, ende namentlijck de besettinghe van alle Steden ende sterckten derselver Landen by advijs van de Staten van dien ofte hare Gecommitteerde soude hebben.*

Maer oock dat het verleggen, vermeerderen, verminderen, ofte veranderen van de Garnisoenen van de Steden ende sterckten van Hollant Zeelant ende Vrieslant, gedaen soude worden ter ordonnantie van sijne voorsz. Exelentie van Nassau met advijs van de Staten voornoemt ofte hare Gecommitteerden.

Sijnde in desen seer Considerabel dat ten selven tijde den Grave van *Lycester* van wegen de Staten Generael hadde absolute Commissie als Gouverneur ende Capiteyn Generael niet simpelijck van de Legers ofte over het Volck van Oorloge buyten de stemmende Provintien wesende, gelijck de successive Princen van Orangien de Commissie van Capiteyn Generael in dier voegen alleenlijck gehadt hebben, maer absolutelijck *over alle de Geunieerde Provintien selfs*, welcke macht ende authoriteyt naer sijnen tijde noyt aen yemand, gedefereert is geweest.

Gemerckt daer uyt is resulterende een indubitabel Argument dat alle de *verplaetsinghe van de Militie* binnen de Respective Provintien by de successive prin-

Princen van Orangien gedaen, niet in qualiteyt als Capiteyns Generaux van het Volck van Oorloge der Vereenichde Provintien in't Generael, maer alleenlijck in qualiteyt als *Stadthouders Gouverneurs ofte Capiteyns Generaux van de Respective Provintien* in't particulier by deselve te werck geleyt is.

Want soo selfs by tijden van een *Gouverneur ende Capiteyn Generael der Geunieerde Provintien in't Generael* het veranderen van Garnisoenen binnen de Provintie van Hollandt ende Zeelandt is geschiet deur den Gouverneur of Capiteyn Generael derselver Provintien in't *particulier*, (gelijck sulcx by *Lyeesters* tijden, als uyt 'tvooren gededuceerde is blijckende is gedaen deur *Sijn Excellentie* Prins *Maurits*, onsterffelijcke Memorie) hoe veel te meer moet dan het selve veranderen van Garnisoenen, by tijden dat de Commissie van de Capiteins Generaels alleenlijck was streckende over 't Volck van Oorloge ofte des Generaliteyts Legers, gedaen sijn, deur de Gouverneurs ofte Capiteyns Generaux van de Respective Provintien *in't Particulier*, dat is, wel door personagien die te samen Capiteyns Generaux over 't Volck van Oorloge in't Generael ende Capiteyns Generaux van verscheyde Provintien in't particulier waren, doch niet anders dan in de voorsz *laeste*, ende niet in de *eerste* qualiteyt.

Gelijck oock (een evident ende tastelijck teecken) andersints de Princen van Orangien, als geweest sijnde van wegen de Generaliteyt Capiteyns Generaux over 'tvolck van Oorloghe in dienste vanden Lande wesende, oock in de Provintien, daer over sylieden geen Stadthouders ofte Gouverneurs particuliers en waren, macht souden hebben gehadt de Militie te *verplaetsen* 'twelck hoe verre van daer is, uyt de notoire practique van *Vrieslant*, een yder is bekent; dienende oock sonderling tot een Manifest waerteecken van dat de particuliere Provintien incumbeert sorge te dragen voor de besettinge van hare Steden ende sterckten ende de macht hebben, om tot dien eynde de Militie binnen hare Provintie te verplaetsen: dat de Respective Staten van deselve altijdt hebben mogen stellen ende oock effectivelijck hebben gestelt hare particuliere Capiteyns Generaux deweleke in dier vougen gestelt sijnde oock nootsaeckelijck authoriteyt ende ghesach over de Militie (als het woort *Capitain* mede brengt) hebben moeten exerceren oock daerinne niemant boven haer erkennen gelijck de beduydenisse van het woort *Generael* bekent maeckt.

Confirmerende alle het selve soo 'tvooren gededuceerde van *Lycester* ende *Prins Maurits* Mitsgaders het Exempel van *Vrieslant* als oock insonderheyt het *negende* Artijckel van de Instructie voor de Stadthouder van Stadt ende Landen, inhoudende 'tselve alle dese formele woorden: *dat de Stadthouder sal mede wesen Capiteyn Generael ende Opper-Hooft* (Nota) *van ons Crijchs-Volck te Peerde ende te Voet 'twelck in dese Provintie jegenwoordich is ofte hier namaels daerinne sal mogen komen.*

Ende

Ende is 'tvoorsz recht by alle de Geunieerde Provintien ofte yder van deselve tot noch toe onverbreeckelijck gepractiseert ende de voorsz distinctie tusschen Capiteynen Generaux over 't Volck van Oorloge van de Generaliteyt ende tusschen de Gouverneurs ofte Capiteyns Generaux van hare Provintie in't Particulier exactelijck ende curieuselijck in alle Publijcke Acten ende munimenten geobserveert, hebbende yder van de Geunieerde Provintie altijdts de *Militie* binnen de Provintie doen verleggen ofte door ordre van de Staten selfs ende derselver Gecommitteerde Raden ofte door hare particuliere Gouverneurs ende Capiteyns Generaux van hare Provintie, ofte door ordre van de eene by advijs van de andere, sonder oyt de Generaliteyt ofte den Capiteyn Generael van deselve daerinne eenich gesach gegeven te hebben.

Omme 'twelcke ordentelijck te bewijsen ende buyten alle contradictie vast te stellen, willen haer Ed: Groot Mo: voor eerst gaerne geconsidereert hebben, dat alle 'tgeene de respective Stadthouders, Gecommitteerde Raden ofte Gedeputeerde Staten by Commissie ofte Instructie van wegen de Staten, Landtschappen, ofte Volmachten der particuliere Provintien is aenbevoolen, niet anders kan wesen dan het privaet recht derselver Respective Provintien, welckers Staten soodanige Instructien geformeert ofte Commissien gegeven hebben. Alsoo over des Generaliteyts saecken, ofte andere die niet volkomentlijck staen ter arbitrage van de particuliere Provintien, de Respective Staten ofte Volmachten by Instructien, Commissien ofte andersints niet en hebben te disponeren.

Waer uyt dan nootsaeckelijck volcht dat by soo verre de particuliere Staten van yder Provintie by Instructie ofte Commissie het *verleggen van Garnisoenen* binnen hare Provintie hunne Stadthouder, Gouverneurs, ofte Capiteyn Generael ofte wel hunne Gecommitteerde Raden hebben aenbevolen, oock consequentelijck het selve *verleggen van Garnisoenen* niet anders en kan wesen dan het *Privaet Recht*, derselver Provintie.

Dat *autem* het verlegghen van Garnisoenen met 'tgunt daer aen dependeert by de Staten van yder der Vereenichde Provintien by Instructie of Commissie is aenbevolen hunnen Stadthouder ofte Gecommitteerde Raden of wel d'eene met advijs van de andere sullen haer Ed: Groot Mo: by sommiere allegatie van eenige Articulen ende passagien uytte voorsz instructie ende Commissie genomen kortelijck aenwijsen.

Ende eerstelijck wat aengaet de Provintie van *Gelderlant* is daer van pertinent het 5. Articul van de Instructie voor der Lantschaps Gedeputeerden alwaer gepræmitteert sijnde dat alle Depeschen ofte Expeditien, souden worden uytgegeven op den Name ende Titule van de Gedeputeerde Staten des Vorstendoms *Gelre* ende Graefschaps *Zutphen*, gesubjungeert worden dese na-

volgende

volgende woorden, *uytgenomen de bevelen aen't Crijghs-Volck die gaen sullen op den naem van Syn Exelentie als Stadthouder* (Nota) *by advijs ofte ter relatie van de Gedeputeerde voorsz.*

Waerinne niet alleenlijck te mercken staet, gestatueert te sijn dat de bevelen aen't Crijchs-Volck ofte Patenten gedepescheert ofte geexpedieert sullen werden by de Gedeputeerde Staten der opgemelte Provintie, maer oock dat sulcks geschiedende op den name van *Sijn Exelentie* deselve *Sijn Exelentie* daermede geconsidereert wort als Stadthouder van de Provintie, ende niet als Capiteyn Generael van wegen de Generaliteyt.

Ia dat meer is wert opgemelte Gedeputeerde Staten *Artijckel* 31. *van de voorsz. Instructie* in Mandatis gegeven *dat deselve sullen hebben af te weeren alle noodige inlegeringen ende deur-tochten vallende sonder behoorlijcke Patent*, te weten, sonder soodanich Patent als waer van in't voorsz 5. Articul wort mentie ghemaeckt, wordende 'tselve noch mede geconfirmeert by de *Instructie daerop lest overleden Prins Willem in den jare* 1642. als Stadthouder van de voorsz Provintie van Gelderlant is aengenomen geweest, meldende deselve Instructie Artijckel ses, *dat Sijne Hoogheyt geen Patenten van deur-tochten loop-plaetsen ofte in legeringen in de uytterste noot* (Nota) *sal geven nochte oock aennemen eenige Patenten van anderen gegheven, dan met voorgaende deliberatie des Hofs van Gelderlandt, ofte met der Lantschaps gedeputeerden toedoen ende toelaten.*

In voegen dat hier by evidentlijck blijckt niet alleenlijck dat de Provinciale Regeringe van Gelderlandt competeert het *verleggen* van haer Militie binnen hare Provintie, maer oock dat 'tselfde opgemelte Provinciale Regeeringhe competeert, *privative* oock soo verre, dat de Lantschap hare Gedeputeerde heeft geinjungeert niet alleenlijck 'tselve recht te exerceren, ende Mainteneren maer oock selfs in kas eenich Crijchs-Volck op andere orderen in deselve Provintie inquame ofte Marcheerde, 'tselve *defacto* af te weeren ende te beletten.

Ten selven eynde sijn mede dienende *het* 5. 11. *ende* 17. *Artijckelen van de Instructie* waer op Prins Maurits onsterffelijcke Memorie in den jare 1590. Item 11. ende 17. Artijckel van de Instructie daerop Prins Hendrick *in den jare* 1625. als Stadthouders van de voorsz Provintie sijn aengenomen gheweest, waerinne sonderlinge Considerabel sijn soo het selve 11. Artijckel mede brengt *dat den Stadthouder geen Garnisoenen in de Steden sal mogen leggen dan met voorweten ende consent van de Respective Magistraten*, als mede 'tvoorsz 17. Artijckel, innehoudende *dat als Sijne Exelentie niet binnen 's Lants sal sijn, alsdan de Regieringe sal staen aen de Lantschap ofte Gedeputeerde, denwelcken het Crijchs-Volck soo volkomentlijck als Sijn Exelentie selfs gehouden sal sijn t'obedieren.*

Wat belangt de Provintien van *Hollant* ende *Zeelandt*, boven 'tgene dienaengaende uytte voorsz derselver Resolutie van den 6. February 1587. wijtloopich is gededuceert, is seer pertinent de passagie van de *Instructien voor de Gecommitteerde Raden van haer Ed: Groot Mo: in den Iare* 1590. *gearresteert*, begrepen in't 38. Artijckel van deselve, alwaer alvoorens generaliter gestatueert sijnde dat gemelte Gecommitteerde alle hare Depeschen souden uytgeven op den Titul van de Gecommitteerde Raden van Hollant ende West-Vrieslandt naderhandt voor eene exceptie gesubjungeert worden dese naervolgende woorden *uytgesondert de Depeschen* ende bevelen aen den volcke van Oorloge die sy uytgeven sullen opten naem van *Sijn Exelentie* by advijse van de Gecommitteerde Raden van de Staten voornoemt.

Gelijck mede in de nader Instructie van de opgemelte Gecommitteerde Raden van den Jare 1623. Artijckel 35. 'tselve noch naerder oock met uytsluytinge van de Gouverneur van de Provintie is ghestatueert dat namentlijck de Depesches ende bevelen aen den Volcke van Oorloge sullen werden uytgegeven op den name van de Heeren Staten ter relatie van de Gecommitteerde Raden.

Ende oock de Respective Stadthouders van Hollandt ende Zeelant by de Staten van deselve Provintien in hunne Instructie Articule 6. is aenbevoolen mette Gedeputeerde Raden te voorsien op de nootlijcke Garnisoenen, verseeckertheyt ende beschermingе van de voorsz Landen, Steden, Sterckten, Havenen, Wateren ende Stroomen van dien.

Alle 'twelcke noch meerder wort bevesticht by den innehouden van't 5. 31. ende 35. Mitsgaders by't 5. 28. ende 32. Articulen van de voorsz Instructie ende naerder Instructie van de Gecommitteerde Raden Respective.

Ende sijn oock in conformité van de voorsz ordre in de gemelte Instructie beraempt de Patenten binnen de Provintie van Hollandt in voorleden tijden gegeven ende gedepescheert geweest by welgemelte Gecommitteerde Raden bevesticht met derselver Segele ende Signature van de Secretaris op den name van Stadthouders ofte Gouverneurs ende innehouden de woorden, *by advijse van de Gecommitteerde Raden*: gelijck daer van tot een Exempel alhier sal worden gestelt Copie van een Patent by de gemelte Gecommitteerde Raden op den 17. Aprilis 1595. uytgegeven ende gedepescheert luydende van woorde te woorde als volcht.

Maurits Gebooren Prince van Oraignen Grave van Nassauw &c. Marquis van der Vere, Vlissingen &c. Gouverneur ende Capitain Generael over Gelderlandt, Hollant, Zeelandt, West-Vrieslant, Zutphen, Wtrecht, Over-Yssel &c. Admirael ende Generael, by advijse van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, last ende Ordonneert mitsdesen den Capitain Strackman hem met

sijne

sijne Compagnie te begeven binnen den Stede van der Goude, ende aldaer voor seeckeren korten tijdt te verblijven tot nader bevel van sijne voorsz. Exelentie. Gedaen in den Hage onder 't Zegel van de voornoemde Gecommitteerde Raden hier op gedruckt den 17. Aprilis 1595. Onderstont, by sijne Exelentie. Ter Ordonnantie van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende was onderteeckent, C. de Rechtere.

ENde of wel eenige Jaren herwaerts de laeste Stadthouders eenige Patenten *sonder kennisse* van de Gecommitteerde Raden, *by haer selven* mogen gegeven hebben, soo staet echter daer inne sonderlinge te considereren dat sulcx by henluyden als Stadthouders ende Gouverneurs particuliers van de opgemelte Provintie, ende dienvolgende uyt de name van deselve Provintie in't particulier ende niet uyt den Naime van de Generaliteyt geschiet sijnde, consequentlijck het recht van de Provintie daer door in't alderminste niet is verkort geworden.

Belangende de Stadt, Steden, ende Landen van *Utrecht*, sijn tot bewijs van't gunt voorsz is pertinente passagien in de Instructie voor hunne Stadthouders ofte Gouverneurs gearresteert ende namentlijck de passagie van het 11. Artijckel van dien mede brengende dat soo van noode bevonden wort eenigh Garnisoen in de voorsz Stadt ofte Steden te leggen 'tselve niet en sal mogen ghedaen worden *dan met Patente van den Gouverneur ende consent van de Staten ofte hunne Gedeputeerde* onder seeckere distinctie of den selven Gouverneur in de Provintie present is ofte niet breeder aldaer gementioneert.

Gelijck mede 'tselve noch nader in't 13. ende 14. Articul van de voorsz Instructie wert geelucideert.

De Staten van de Provintie van Vrieslant spreecken klaer in de *Instructie voor hare* Gedeputeerde Staten geformeert ende insonderheyt in't 33. Artijckel van deselve met dese woorden, *Alsoo de Volmachten hun verseeckert houden dat de Guarnisoenen deurgaens deur bevel van sijne Genade alleene ende noyt met advijs der Heeren Gedeputeerde verleyt ende verandert worden ende die volmachten verstaen deselve verlegginge van Guarnisoenen te wesen een principael Poinct van de Regieringe deser Lantschappe &c.* (nota, dat alhier geseyt wort, het verleggen van de Garnisoenen te wesen een *Principael Poinct* van de particuliere Regieringe van Vrieslandt) *soo ordonneeren sy Volmachten hunne Gedeputeerde voortaen niet meer toe te laten dat eenige verlegginge van Garnisoenen gheschiede dan met expresse bewillinge ende advijs van de Gedeputeerde &c.*

Sijnde daertoe mede seer pertinent 'tgeene in't eynde van't 31. Artijckel van de voorsz Instructie wort geseyt namentlijck dat *d'Hopluyden ende bevelhebberen met hunne onderhebbende Compagnien, gehouden sullen sijn hun te laten gebruycken tot*

dienste ende bescherminge der Landen, op alle orden ende plaetsen, alwaer hun sulcx by den Gouverneur ende Gedeputeerde Staten geordonneert sal worden.

Met meer andere plaetsen ten desen applicabel in de voorsz. Instructie begrepen welcke nochtans haer Ed: Groot Mo: onnoodich achten articulatim alhier te verhalen.

Gelijck tot meerder vasticheyt van dien in't 8. Artijckel van de Instructie daerop sijn genade Graef Hendrick van Nassau Hooger Memorie in den Jare 1632. ende naderhant *Sijn Exelentie* Graef Willem het Gouvernement der voorsz Provintie aenghenomen hebben is gestatueert *dat de Stadthouder sich sal hebben te richten naer de voorsz. Instructie van de Gedeputeerde Staten voor soo veel deselve sijn Persoon raeckende voornamelijck in't leggen van de Guarnisoenen precise moeten onderhouden. het voorsz. 33. van de Instructie voor de Gedeputeerden welverstaende dat in absentie van den Heere Stadthouder de regeringe van de voorsz. Landtschap sal staen by gemelte Gedeputeerden alleen.*

Belangende de Provintie van *Over-Yssel*, is mede evident dat de Respective Stadthouders derselver Provintie by de Staten van dien is gedefereert geweest de macht omme de Militie binnen hare Provintien Guarnisoenen houdende met voorgaende deliberatie van de *Staten ofte Gedeputeerde* te moghen verplaetsen ende daer toe behoorlijcke Patenten geven, *sijnde tot verhoedinge van misbruyck derselver macht gemelte Stadthouders by't* 11. *Articul van hunne Instructie belast geen Garnisoenen in eenige van de Steden te brengen buyten voorweten ende goede wille der selver Stadt-Raedt ende geswooren gemeente.*

Gelijck mede deselve Stadthouder *in de voorsz. Instructie Articul seven wort belast geen Patenten van door-tochten, loop-plaetsen ofte inlegeringen in uyttersten noot te geven nochte oock aen te nemen eenige Patenten van andere gegeven dan met voorgaende deliberatien van de Staten ofte hunne Gedeputeerden daer toe geauthoriseert sijnde.*

't Welck mede by menichvuldige andere passagien so van deselve Instructie, als andere Staetsgewijse gearresteerde Acten,, is blijckende, alle welcke alhier te Citeren haer Ed: Groot Mo: onnodich geoordeelt hebben.

Sullende alleenlijck tot Conclusie aengaende de Provintie van Stadt ende Lande hier by voegen de inhouden *van't 12. Articul, van de Instructie voor de Stathouder ende Capitain Generael* derselver Provintie, by de Staten van dien gearresteert, medebrengende *dat deselve Stadthouder mette Gedeputeerde Staten van die Provintie, de Guarnisoenen sulcx sal veranderen, als tot bescherminge van deselve Provintie ende de gemeyne saecke sal bevonden worden te behooren, des dat de Gedeputeerde voornoemt in absentie van den Heere Stadthouder de Guarnisoenen binnen de Provintie ende de Frontieren van dien sullen mogen verleggen &c.* Niet konnende oordeelen yets verders tot Justificatie van't gunt voorsz is, te weten

ten dat yeder van de Geunieerde Provintien in't particulier altijdts het verplaetsen van de Militie binnen haer resort ofte door haer Gedeputeerde Staten ofte door hare Stadthouders met advijs van deselve, sonder bekroon van de Generaliteyt tot desen huydigen dage toe geeffectueert hebben, gedesidereert te konnen worden.

Ende alsoo 'tvoorsz *verleggen* van de Guarnisoenen binnen de Respective Provintien, is een *Principael* ja het *Principaelste Poinct van de Hoogheyt ende gerechticheyt* van yder Provintie (ghelijck oock de Heeren Staten van Vrieslant in soodanige termen sijn spreeckende in't vooren geallegeerde 33. Articul van de Instructie voor hunne Gedeputeerde Staten geformeert.)

Ende dat yder lith mitsgaders yder particulier van dese Vergaderinge, by solemneelen Eede verplicht is de *Hoogheyt* ende *Gerechticheyt* van eenen ygelijcken deser Vereenichde Provintien, ende van sijn eygene Respective, voor te staen, beschutten ende te beschermen.

Soo willen haer Ed: Groot Mo: vastelijck vertrouwen dat uwe Ho: Mo: overwegende de redenen hier vooren gededuceert oock niet alleenlijck elcx in den sijnen dese Gerechticheyt *van de Militie binnen hare Provintie te mogen verplaetsen*, sullen Handthouden, maer oock des noot, d'andere Provintien van gelijcken in't selve recht souden helpen Handthouden ende Mainteneren.

Alle welcke in dier voegen gepremitteert sijnde, soo resulteert daer uyt de Justificatie van't geene hier vooren *Articulo Tertio* is geposeert: want vast gestelt sijnde dat den Raet van State incumbeert de voorsorge van de gemeene defentie ende *Unie*, Mitsgaders het beleyt ende de directie over de Crijchssaecken deser Landen in't gemeyn, soo is buyten contradictie dat gemelde Raedt tot dien eynde oock moet sorghe draghen dat in alle plaetsen die pericul souden konnen loopen, omme van eenighe Uytheemsche macht overvallen te worden, tot afweeringhe van dien sufficant ghetal van Crijsch-Volck geschickt worden, ende hier vooren bewesen sijnde, dat het opperste ghesach ende Commandement voor de Militie binnen yder Provintie competeert de particuliere Staten van deselve, ofte de ghenen die by de Staten daer toe sijn geauthoriseert privative, Soo is niet overich als dat den Raedt hebbende van nooden eenigh Volck te lichten uyt een *stemmende Provintie*, ende niet hebbende met eene de macht om 'tselve Volck te doen marcheeren binnen het Territorie van deselve, sich addressere by forme van versoeck aen de Provinciale Regieringe aldaer, ten eynde deselve het versochte Volck van Oorloge believen te laten volgen, dat voorts haer Ed: Groot Moghende van opinie sijn dat de opgemelte Provinciale Regeringe daer toe soude moeten voeghen haer eyghen Patent, meynen deselve daer toe peremptoir te sijn de

redenen voren verhaelt, ende namentlijck *om dat binnen het Souverain van yder Provintie geen Volck van Oorloghe vermach te marcheren, dan door ordre ofte Patent van de Staten derselver, ofte den gene die deselve Staten daer toe souden hebben gequalificeert*, ende dat oock daer nevens soude moeten gaen het Patent van den Raedt, uyt oorsaecke dat het Volck van Oorloge de Grensen van de Provintie gepasseert sijnde ende sulcks buyten hare Jurisdictie wesende, de kracht van het voorsz Provinciael Patent soude komen te evanesceren, ende sulcks komende op des Generaliteyts Bodem het selve Patent van den Raedt dienen mochte.

Ende al-hoe-wel achtervolgens 'tvoorsz Notoir recht de Staten van de Provintie daer uyt het Volck van Oorloge versocht wert gelicht te moghen werden, *Stricto Iure* niet gehouden souden sijn 'tselve Volck te laten volghen, soo hebben echter haer Ed: Groot Mo: eensdeels omme de solemnele beloften, by het Tractaet van de *Vnie* gedaen, van den anderen met Lijf, goedt ende Bloet, teghens alle gewelden te sullen helpen beschermen, ende anderdeels omme alle gevoeghlijckheydts wille goet gevonden hier inne te gaen met soodanige temperament als in't voorsz derde Artikel hier voren is gedaen.

Staende op 'tselve derde Point singulierlijck te letten dat alle 'tgunt daer inne wort geleydt en de sonderlinge het *oversenden van Patenten* met open namen, exactelijck is over-een-komende met de maniere van doen gheobserveert ende gepractiseert in die Provintien dewelcke hare particuliere Gouverneurs, niet wesende Capiteyns Generaux van de Legers, gehadt hebben, ende in specie in de Provintie van Vriestant uyt dewelcke den Raet van Staten ofte de Capiteyn Generaux voornoemt eenigh Krijghs-volck willende lichten altijdt ghewoon sijn gheweest, tot dien eynde versoeck te doen aen de Stadthouders ofte Gouverneurs particuliers van deselve Provintie, toesendende Patenten met open namen, welcke Stadthouders ofte Gouverneurs particuliers, deselve Patenten by advijse van de Staten ofte hare Gedeputeerden ghevult ende daer toe haer Provintiael Patent gevoeght hebben.

Wederom wat aengaet de Justificatie van het vierde Point hier vooren gestelt, dat namentlijck geen Krijghs-volck in eene Provintie mach inkomen ofte door-trecken, sonder expres consent ende Patent van de provintiale Regieringhe van dien, behalven dat 'tselve ghenoeghsaem volght uyt de Fondamenten hier gheleydt, soo is oock noch boven dien sulcks by yder der Vereenighde Provintien in de sijne Staets-gewijse vast gestelt.

Gaende de Staten van *Gelderlandt* soo verre dat deselve hunne Gedeputeerden by hare Instructie Articul XXXI. hier vooren geallegeert, belasten *de facto af te weeren alle onnoodighe Inlegeringhen ende Doortochten vallende sonder behoorlyck Patent*, te weten, *sonder Patent ghegheven by de ghemelte Gedeputeerden*

op

op de name van den Stadthouder ende by advijs ofte ter relatie van de Gedeputeerden voornoemt, gelijck de depesches van Patenten in't 5. Artikel van deselve Instructie in dier voegen waren gereguleert.

Van wegen de Staten van *Hollandt ende Zeelandt*, is dien aengaende formeele verklaringe in de voorgementioneerde Resolutie van den 6. February 1587. in verbis, *ende dat in de platte Landen van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt geen Volck van Oorloch te Voet, ofte te Paert, eenige inlegeringe of deur-tochten sal mogen doen, sonder Patenten van Sijn Excelentie gegeven by advijs van de voorsz. Staten of hare Gecommitteerden*, Nota: *ten platten Lande*, ergo veel minder in besloten Steden, Sterckten ofte Forten.

Gelijck mede by de Provintien van *Wtrecht*, *Vrieslandt*, *Over-Yssel*, Mitsgaders *Stadt ende Landen*, sulcx soo by de Instructien aen hunne Gedeputeerde Staten ende Stadthouders gegeven, als mede by verscheydene andere Resolutien Staetsgewijse in den haren genomen, is vast gestelt, sonder dat haer Ed: Groot Mo: als vertrouwende het vooren gededuceerde genouch te sijn noodich achten de passagien van dien, dienende tot probatie van't gunt voorsz. is alhier particulierlijck in te voegen of aen te wijsen, ende is ten desen applicabel 'tgeene in den beginne van't 7. Artijckel der Unie is gestatueert, *dat namentlijck de Frontier-Steden ende oock anderen, als den noot vereyschen sal t'allen tijden gehouden sullen wesen te ontfangen alsulcke Garnisoenen als de Geunieerde Provintien goetvinden ende hunluyden by advijs van den Gouverneur van de Provintien daer 'tGarnisoen geleyt sal worden* (Nota, *en passant*, dat over sulcx gepresupponeert wort het Guarnisoen van de buyten Provintien te komen) *ordonneren sullen*.

Daerinne nochtans specialijck staet te letten op de woorden, *als de noot vereyschen sal*, want andersints geene expressante ende dringende noot wesende sulcx niet simpelijck by advijs van den Gouverneur alleen, maer oock met expres Patent van de Provinciale Regeringe, als hier vooren wijtloopich is bewesen, soude moeten geschieden, waer van den Hooghdringenden noot, vereyschende, celeriteyt, schijnt te dispenseren.

Hebbende mede het voorsz Artijckel van de *Unie* sijne naerdere ende klaerdere interpretatie ontfangen, door de practicque by alle de Geunieerde Provintien geobserveert ende naerder geelucideert, in de respective voorverhaelde Instructien, Staetsgewijse by deselve nedergestelt ende gearresteert.

Ende om vervolgens te Iustificeren het voorsz 5. ende 6. poinct, nopende de assignatie van Frontier-plaetsen ende het *verleggen van de Militie* in deselve, soo ist sulcx, dat al-hoe-wel de Militie volgens het 18. Artijckel van de Instructie van den Raet van State, het formulier van eedt by het volck van Oorloge te doen, Mitsgaders volgens de voorsz Resolutie van Hollandt ende Zee-

lant

landt van date den 6. February 1587. schuldich is, onder anderen *mede de Staten van de Provintie, tot wiens laste, ofte repartitie deselve betaelt wort, ghehouw ende getrouw te wesen, denselven getrouwelijck te dienen ende t'obedieren*, ende dat dienvolgende met recht gesustineert soude konnen werden het Volck van Oorloge niet te konnen verleyt worden, sonder Patent ofte Attache van haer betaels-Heeren, dat echter haer Ed: Groot Mo: om alle gevoechlicheyts wille goedt gevonden hebben op haer uyterste recht niet te blyven staen, maer alleenlijck te tenderen, ten eynde seeckere plaetsen onder 'tressort van de Generaliteyt behoorende, by goetvinden van de Leden der *Vnie* van de Respective Provintien tot Frontieren souden werden *geaßigneert*, ende dat achtervolgens de notoire practicquen by verscheyde Provintien geobserveert, het Crijschvolck, soo veel doenlijck, mochte worden geleyt in Guarnisoen binnen de Provintien ende de Frontieren derselver geassigneert, op welckers Provintien repartitie, ende tot wiens betalinge 'tselve Crijchs-Volck is staende.

Accorderende mette selve sustenue van hare Ed: Groot Mo: pertinentlijck het 11. Artijckel van de Instructie *voor de Stadthouder van Groningen ende Ommelanden*, mede brengende *dat de Stadthouder van deselve Provintie, met alle gevoechelijcke middelen sal bearbeyden soo doenlijck, dat alle 't Crijchs-Volck op hare Repartitie ende tot betalinge staende, mach geleyt worden in Guarnisoen binnen de voorsz. Stadt ende Schanssen dier Provintie, ofte tot derselver bescherminge behoorende.*

Ende oock by verscheyden Acten ende Munimenten, blijckende d'andere Provintien ende insonderheyt de Provintie van *Zeelandt* ende *Vrieslandt* mede hare buyten Frontieren ende buyten Schanssen geassigneert te wesen daerinne deselve Provintien recht ende ghesach over 't Volck van Oorloge gecompeteert heeft, ende *notanter by't 34. Artijckel van de Instructie voor de Gedeputeerde van Vrieslandt*, seggende, *dat sijne genade ende gemelte Gedeputeerden aengaende de Politie, besettinge ende bewaringe van de Schanssen in de Ommelanden, Belingerwolderlant, ende andere soo wel buyten als binnenlantsche Schanssen, mettet geene daer af dependeert, hun sullen reguleren na de resolutien by de Volmachten den 12. November 1593. desen aengaende genomen*, *als mede by't vierde Articul van de Instructie voor den Stadthouder van Vrieslandt*, mede brengende, *dat gemelte Stadthouder mette Gedeputeerden goede toesicht houden ende dragende sal op de buytenlantsche Fortressen ende sterckten staende tot haer gesach ende voorsorge.* Ende noch Pertinenter by't 15. Artijckel van de Instructie voor de Stadthouder van Stadt en Lande, innehoudende *dat deselve Stadthouder mede gehouden sal wesen sijn uyterste devoir te doen, dat deselve Provintie in't gesach ende recht hun competeerende in de Schanßen Bellingerwolde, Bourtange ende Couvorde of andere die namaels in deselve Provintie ofte tot derselver bescherminge souden mogen geleyt worden, gedeffendeert ende gemainteneert worden.*

En-

Ende al-hoe-wel wederom evident is, dat de Staten van de Respective Provintien, hunne Gedeputeerde ofte Stadthouders hebben het recht van de Guarnisoenen leggende in *hare buyten-Frontieren absolutelijck te mogen verplaetsen*, gelijck daer van de pertinente decisie is *in't* 12. *Artijckel van de voorsz. Instructie voor de Stadthouder van Stadt ende Landen in verbis, des sullen de Gedeputeerde voornoemt in absentie van de Heere Stadthouder, de Guarnisoenen binnen dese Provintie ende de Frontieren van dien* (Nota) *mogen verleggen &c.* Ja oock soo verre dat de Respective Provintien in de voorsz hunne buyten Frontieren gewoon sijn over de Militie aldaer Guarnisoenen houdende de *gewoonlijcke Crijchsdiscipline te exerceren, blijckende by't 31. Artijckel van de Instructie voor de Gedeputeerde van Vrieslant*, meldende, *dat de opgemelte Gedeputeerde goede discipline metten Gouverneur ofte in dessels afwesen alleenich in alle Schanssen, soo wel buyten deselve Lantschap als daer binnen gelegen.*

Gelijck alle 'tselve mede wert bevesticht by't 33. Artijckel van deselve Instructie, ende meer andere Acten, Munimenten, ende Resolutien, om korttheyts willen alhier gepretericert wordende.

Soo hebben echter haer Ed: Groot Mo: dienstich geoordeelt daerinne gegaen te worden met alsulcke Moderatien als hier vooren in't 5. ende 6. Artijckel is gestelt, eensdeels omme meer gevoechlijckheyt ende gemacks de saecke by te brengen, ende anderdeels oock ten respecte by haer Ed: Groot Mo: geoordeelt wort sulcx tot meerder dienste van den Lande sullen strecken.

Waer mede haer Ed: Groot Mo: vertrouwende de maniere ende het recht van't verplaetsen van de Militie hier vooren gestelt, ten overvloet gejustificeert te sijn, sullen toe treden tot verificatie van't sevende poinct, te weten, dat het vergeven van alle Militaire Ampten, indistinctelijck is staende ter dispositie van de Staten dier Provintie, tot welckers repartitie deselve sy behoorende, ende het confereren van de Gouvernementen ende Commandementen van alle Steden, Forten, ende plaetsen ter dispositie van de Provintiale Regieringe binnen welckers Territorie deselve sijn gelegen.

Ende of wel 'tselve nootsaeckelijck volcht uytte maximen hier vooren vast gestelt, want waer sijnde, dat altijdts by de particuliere Provintie is gebleven het opperste gesach over hare Militie, ende de *Souveraine Iurisdictie* binnen derselver Territorie, volcht oock van selfs daer uyt het recht van't vergeven der Militaire Chargen ende Commandementen in sulcker voegen als hier vooren wert geposeert, soo sullen evenwel hare Ed: Groot Mo: ten overvloet hier by voegen, dat oock yder der Vereenichde Provintien 'tselve in dier vougen, verstaen ende Staetsgewijse vast gestelt heeft.

De Provintie van Gelderlant in de Instructie voor hare Stadthouders Articul 4.

Hollandt ende Zeelandt in de voorgementioneerde Resolutie van den 16. February 1587. ende alsoo de woorden van deselve Resolutien sonderlijck Considerabel sijn, worden deselve hier gesubjungeert, *dat alle Oversten, Colonellen, Superintendenten, ende Capitainen die in de Steden van Hollandt ende Zeelandt, ende Vrieslant in Guarnisoen ofte besettinge alreede geleyt sijn, ende vorder geleyt sullen worden, van Sijn Exelentie* (namentlijck in qualiteyt als Stadthouder ofte Gouverneur van deselve Provintien) *Commißie ontfangen ende de Staten van Hollandt ende Zeelandt, Mitsgaders Sijn Exelentie eet van getrouwicheyt ende gehoorsaemheyt doen sullen ende alle onwillige in't selve te doen, gecasseert.*

De Provintie van *Wtrecht* in't 13. Artijckel voor hunne Stadthouders.

Vrieslant insgelijcx in de Instructie voor hare Stadthouders Artijckel 5. 6. ende 7. Mitsgaders in de Instructie voor hunne Gedeputeerde Staten Artijckel 31. 35. ende 37. Ende alsoo de woorden van't voorsz vijfde Artijckel van de Instructie voor de Stadthouders seer pertinent ende notabel sijn, worden deselve hier mede by gevoecht, sijnde dese naervolgende. *Alle Militaire Ampten staende op onse repartitie ende betalinge sullen Indistinctelijck by den Stadthouder ende onse Gedeputeerden bestelt worden, naer meeste stemmen, ende by absentie van de Stadthouder, by onse Gedeputeerde alleen.*

By *Over-Yssel* mede in de Instructie voor hunne Stadthouders Artijckel 15.

By *Stadt ende Landen* in gelijcke hare Instructie Artijckel 13. ende 16.

Ende of wel d'Electie van eenige Officieren der Uytheemsche Militie absolutelijck en sonder eenige voorgaende nominatie is gedaen geweest by den overleden Prince van Orangien, ende deffelfs predecesseur ofte predecesseurs soo is echter buyten contradictie, 'tselve geschiet te sijn, niet uyt krachte van eenich *recht*, deselve Princen in qualiteyt als Capitains Generaux over 't Volck van Oorloge van wegen de Generaliteyt Gecompeteert hebbende, maer alleenlijck als henlieden defereert sijnde by de Staten van de particuliere Provintien, waer van deselve te gelijck Stadthouders sijn geweest, gelijck oock Hooghgemelte Princen oversulcx soodanige electie der Officieren van Vremde Natien, staende op de repartitie van de Provintien separate Stadthouders hebbende, noyt hebben geexerceert.

Den inhouden van't voorsz achte Artijckel ofte het achtste poinct hier vooren geproponeert, wort pertinentelijck bevesticht door het *sevende Articul* van de *Vnie*, *achtiende Articul van de Instructie* voor den Raet van State, de meergementioneerde Resolutie van Hollandt ende Zeelant van den 6. February 1587. het formulier van eedt by de Staten van Hollant ende Zeelandt op den 20. derselver Maent February daer aenvolgende, gearresteert, (daerinne de swerende Militie onder anderen solemnele beloften doet *den Staten voorsz ofte hare Gecommitteerde, gehoorsaem te wesen in't geene syluyden deselve tot vorderin-*

ge

ge van den dienst ende defentie van de voorsz. Landen bevelen sullen) mette practique daer op gevolght.

Tot elucidatie van het negende poinct, hier vooren gestelt, namentlijck *dat haer Ed: Groot Mo: van opinie jegenwoordich niet noodich, ende ongeraden te sijn tot verkiesinge van een Capitain Generael te Procederen*, willen deselve U. Ho: Mo: serieuselijck versocht, ende ernstich gebeden hebben, met goede aendacht te willen considereren, de distinctie ofte het onderscheyt dat daer is tusschen het officie van *Gouverneur Generael* ter eenre, ende tusschen de charge van *Capiteyn Generael* ter andere sijden, wesende, soo het eene als het andere tweevoudich, als namentlijck ofte uyt den Hoofde van de Generaliteyt ofte uyt den Hoofde van de patticuliere Provintien, elcx in den sijnen in voorleden tijden bekleedt geweest sijnde, ende in't reguard van de particuliere Provintien, binnen *Vrieslant ende Groeningen* als noch bekleedt wordende.

Ende eerstelijck wat belangt het officie van *Gouverneur Generael*, sijnde bekleedt gheweest uyt den Hoofde vande Generaliteyt heeft desselfs authoriteyt gestreckt over alle de Geunieerde Provintien, als hun by Commissie ghedeffereert geweest sijnde de macht, *omme volkomentlijck ende absolutelijck* (dit sijn de eyghen woorden van de Acten van Authorisatie by de Staten Generael op den 10. January 1586. aen den Grave van *Licester* gegeven) *te gebieden in't feyt ende stuck van den Oor-loge ende des daer af dependeert te Water ende te Lande over alle de voorsz. Provintien, Steden ende Leden van dien &c.*

Dat ter contrarie de Charge van *Capiteyn Generael*, mede bekleet geweest sijnde uyt den Hoofde van de Generaliteyt, sich niet verder uytgestreckt heeft als *over het Volck van Oorloge soo te Peerde als te Voet in dienst van de Provintien wesende*, blijckende by de Commissien aen de Respective Princen van Orangen in dier qualiteyt by de Staten Generael gegeven.

In voeghen dat tusschen beyde dese voorsz Officien ofte Charges aen te mercken staen de navolgende notabel differenten.

Eerstelijck dat de macht ende authoriteyt van den Gouverneur Generael gestreckt, ende sich uytghebreyt heeft over de Geunieerde Provintien selfs, Mitsgaders Steden ende Leden van dien, ende de macht ofte authoriteyt van den Capiteyn Generael, alleenlijck over het Volck van Oorloge ofte de Legers selver.

Ten tweeden, dat de Gouverneur Generael van de Vereenichde Provintien heeft gehadt, het volkomen ende absoluyt gebiedt over de Gouverneurs particulieren derselver, daer ter contrarie den Capitain Generael over de Gouverneurs particuliers van de Provintien binnen derselver Respective resorten, geen Commandement ter Werelt gehadt en heeft maer hebben deselve Gouverneurs particuliers, onaengesien de Capitain Generael van wegen de Generali-

neraliteyt, over 't Volck van Oorloge gestelt, met eenen geweest Capitain Generael over de Militie binnen haer respective Provintien leggende, gelijck 'tselve hier vooren uyt hare Respective Instructien, ende de practiquen dier Provintien, welckers particuliere Gouverneurs niet en sijn geweest deselve Persoonen die van wegen de Generaliteyt tot Capitains Generael over 't Volck van Oorloge waren gestelt, is aengewesen.

Ten derden, dat het Gouvernement Generael van de Generaliteyt in effect heeft geincludeert het Admiraelschap van de Vereenichde Provintien sijnde deselve Gouverneurs Generael by hare Commissien oock gegeven de macht omme volkomentlijck ende absolutelijck over de Admiralen ende Vice-Admiralen te gebieden, daer in tegendeel van dien, het Capitainschap Generael, ende het Admiraelschap van de Generaliteyt, sijn twee ghelijcke Charges, d'eene niet boven d'andere wesende, maer van egale authoriteyt over 't Volck van Oorloge te Lande ende te Water, Respective, waeromme dat oock de Commissien van de Capitains Generaels niet en sijn medebrengende ('tgeene die Commissien van de Gouverneurs voorsz., in derselver regardt expresselijcken sijn innehoudende) dat deselve Capiteyns Generaels over die Admiraels sullen gebieden, edoch is deurgaens op de *Capiteyns Generaels* het *Admiraelschap* Generael als een aparte Charge ofte by een ende deselve, ofte oock wel by separate Commissien mede gedefereert geworden.

Uyt alle 'twelcke abondantelijck blijckende, de pertinente distinctie die daer is, tusschen het Gouvernement ende het Capiteynschap Generael, beyde uyt den Hoofde van de Generaliteyt, in desen Lande bedient gheweest sijnde; soo willen haer Ed: Groot Mo: oock kortelijck aengewesen hebben de separate Officien van den *Capiteyn Generael* over 't Volck van Oorloge, van wegen de Generaliteyt, ende van de *Capiteyns over de Militie* van weghen de particuliere Provintien gestelt, onnoodich achtende verder te spreecken van het voorsz Gouvernement Generael der Vereenichde Provintien, alsoo 'tselve, als by tijden van den Grave van *Licester* ghemortificeert, jegenwoordich niet komt in eenige Consideratie, sonder oock alhier aen te wijsen de distinctie, die daer soude moghen wesen tusschen het Gouvernement ende Capiteynschap Generael der particuliere Provintien, alsoo deselve Chargen altijdt in een ende deselve Persoone sijn gecombineert geweest.

Ende alsoo hier vooren ten vollen is geastrueert dat het opperste gesach over de Militie, binnen de Respective Provintien altijdt heeft gecompeteert, ende oock noch jegenwoordich competeert die Provintiale Regieringe van dien ofte in manieren voorsz de Capitains Generaels van de particuliere Provintien by deselve Provinciale Regeringe gestelt, soo volcht, dat het gesach ende d'autoriteyt van de Capiteins Generaels der Geunieerde Provintien, gestelt

ſtelt by de Staten Generael, in qualiteyt als ſoodanige, niet verder en heeft geſtreckt, ofte oock niet verder en heeft konnen ſtrecken als over het Volck van Oorloge ofte de Legers, buyten de ſtemmende Provintien ende te Velde ſijnde gelijck ſulcx derſelver Commiſſie oock uytdruckelijck ſijn mede brengende in voegen, dat het onderſcheyt der Charges van de Capitains Generaels der Generaliteyt, ende de Capiteins Generaels van de particuliere Provintien, daerinne beſtaen heeft dat de eerſte als oprechte Hoofden of Velt-Overſten over de Legers ofte de Militie buyten de Provintie ende te Velde ſijnde hebben gecommandeert, ende d'andere gehadt hebben het opperſte geſach over de Militie, ende het beleyt der Oorloge binnen de Reſpective ſtemmende Provintien, by advijs van de Staten, ofte hare Gecommitteerde Raden voor ſo veel aengaet de verſeeckertheyt van yder derſelver Provintie in't particulier.

De Staten Generael der Vereenichde Provintien, hebbende geſpeurt in wat voeghen den *Grave van Lyceſter* hadde geexcedeert ende miſbruyckt de macht van't Gouvernement Generael, hem by deſelve Vereenichde Provintien gedefereert, ſijn te rade geworden, omme ſoodanige inconvenienten in't toekomende te verhoeden, deſelve Charge te *mortificeeren, gelijck deſelve abſolutelijck tot deſen Huydigen dage toe gemortificeert gebleven is:* (ſulcx dat daer over, als vooren geſecht is, jegenwoordich geene deliberatien behooren te vallen) dan echter de Provintien ſijnde in ſeer ſware Oorloge jegens den Coninck van Spangnien, ende dienvolgens een Velt-Overſte ofte opperhooft van de Unie van nooden hebbende, ſijn te rade geworden tot Capitain Generael over 't Volck van Oorloge te Lande, als mede tot Admirael Generael over 't Volck van Oorloge te water te verkieſen ſijne *Exelentie Prins Maurits* onſterffelijcke Memorie ende naer overlyden van deſelve de voorſz Oorloge noch duyrende, wederom de vacante plaetſe, door Employ van hare Hoogheden *Hendrick* ende *Willem*, beyde Princen van Oragnien ſucceſſivelijck te ſuppleren, dan den Oorloge door Godes ghenadigen zeghen jegenwoordich geeyndicht ende in een glorieuſe Vrede verandert ſijnde, ſoo ſijn hare Ed: Groot Mo: van meyninge dat daer door deſelve bewegende oorſaecke ſijnde komen te ceſſeren, ende als noch ceſſerende, dienvolghende niet noodich ende omme verſcheyden pregnante redenen ſoo by monde als in de voorſz ſchriftelijcke propoſitie van wegen haer Ed: Groot Mo: gededuceert, *niet dienſtich* ende *ongeraden* is, wederom tot electie van een Capitain Generael te procederen.

Te meer alſoo haer Ed: Groot Mo: noch boven dien niet anders konnen oordeelen, dan dat de directie van de Militie jegenwoordich in deſe Landen onaengeſien het overlijden van de Capitain Generael noch ſoodanich beſtelt ſy, dat ſelfs by overkomſte van Oorloge (daer vooren Godt Almachtich deſe Landen door ſijn genadewil beſchermen) geene nootſaeckelijckheyt ſoude weſen, omme tot verkieſinge van een Capitain Generael te procederen. Heb-

Hebbende de *Militie* deser Vereenigde Provintien een bequaem *Over-hooft*, ofte directeur van wegen de Generaliteyt tot *Velt-Maerschalck* over 't Volck van Oorloge, soo te Peerde als te Voet in dienst van den Staet wesende, ofte die daerinne naermaels souden mogen komen by Commissie van date den 31. July 1642. gestelt.

Sijnde deselve Velt-Maerschalck by deselve Commissie gegeven volkomen macht, authoriteyt, ende speciael bevel, omme in dier qualiteyt, 'tselve Volck te ghebieden in alle goede ordre, regule, ende Crijchs-discipline te brengen ende te houden, oock tot defentie van de Vereenichde Nederlanden, quartieren, Sterckten ende plaetsen van dien naer de ordre van de Vereenichde Provintien in't Generael ende particulier te gebruycken, den Vyant aen te grijpen, te bespringen ende af-breuck te doen, Item de voorsz Vereenichde Landen in't Generael, Provintien, quartieren, Steden, plaetsen, ende Ingesetenen van dien, jegens alle gewelt ende overlast, te beschermen ende beschutten &c.

By welcke Commissie hare Ed: Groot Mogende meynen de Militie, met een bequaem Over-hooft, ende 'tselve Over-hooft, met genoechsaem macht ende authoriteyt versien te sijn.

Dan echter in Cas by uwe Ho: Mo: geoordeelt mochte werden, daer aen noch yets te ontbreecken, sullen hare Ed: Groot Mo: geene difficulteyt maecken, dattet selve defect gesuppleert, ende de voorsz Commissie, by gemeen advijs van de Bontgenooten, naer eysch van saecken geamplieert werde.

Alle welcke voren gededuceerde redenen ende allegatien, hare Ed: Groot Mo: gantsch dienstelijck sijn versoeckende, dat by uwe Ho: Mo: ernstelijck overwogen mochte werden, vastelijck vertrouwende, dat deselve U. Ho: Mo: daer deur klaerlijck sullen sien ende ondervinden de voorsz gheproponeerde poincten, niet naer het particulier Interest van de Provintie van Hollant geformeert, maer met fondamentele Gronden der Regieringe, 'teenmael over-een-stemmende te sijn, ende dat oock dienvolgende U. Ho: Mo: haer jegens deselve, niet alleenlijck niet formaliseren maer veel eer daer mede tot rust, Vrede, welstant, ende gemeene beste deser Landen in alles conformeren sullen.

'sAnderendaegs den 31. January sijn ingedient de Provisionele Consideratien van Zeelandt, op de drie Poincten in de Tirel begrepen. Van 'twelck als oock van alle voorgaende 'telckens aen de Provintien is gegeven Copie, om haer belang daer weder op te seggen.

Provi-

Provisionele Consideratien van de Provintien van Zeelant, op het Poinct van't geven van de Patenten, ende 'tverleggen van de Garnisoenen met het geene daer aen dependeert, Mitsgaders op de Collatie van de Ampten Militair.

DAt aen den *Raet van State* soude werden gelaten het beleyt ende dispositie over 't Volck van Oorloge, in conformité van derselver Instructie, mits deselve alvooren sy gecorrigeert ende geamplieert in eenige poincten, naer de jegenwoordige constitutie van tijdt ende saecken.

Dat de *Staten van de Particuliere Provintien*, of derselver Gecommitteerde Raden souden gebruycken het recht ende macht, omme de Compagnien binnen hare Respective Provintien leggende, sonder bekroon van jemant te verplaetsen, of doen verplaetsen (blijvende binnen 'tresort van deselve Provintien Respective) soo dickwils als sy des geraden sullen vinden.

Dat als het nodich sal wesen eenige Compagnien uyt een *stemmende* Provintie te lichten, in sulcken gevalle den Raet van State aen de Staten van deselve Provintie, of derselver Gecommitteerde Raden, believen soo veel Compagnien te laten volgen, als den Raedt sal oordeelen van noode te wesen, met byvoeginge van de beweech-redenen van dien, ende toesendinge der Patenten, daerinne de namen van de Capiteynen open gelaten sullen worden, omme by de Staten of Gecommitteerde Raden van die Provintie gevult, ende daer toe haer eygen Patent mede gevoecht te worden, ende dat daerop de versochte Compagnien sullen volgen, ten ware de Staten of Gecommitteerde Raden van de provintie redenen hadden ter contrarie, daer van deselve in aller haest aen den Raedt van State sullen advertentie geven, omme by denselven Raedt daer over geoordeelt te worden, ende de redenen niet suffisant vindende, dat op het tweede versoeck van den Raedt, de Compagnien in de Provintie leggende, ende niet sijnde van derselver Repartitie, niet dan met expres consent ende Patent van de Betaels-Heeren sullen moghen werden gelicht.

Doch alles met dien verstande, datmen tot onderlingh contentement ende gerustheyt sal maecken *twee lijsten* d'eene van de *besettinge* ende d'ander van *Employ*, ende dat in kas van invasie ende subiten overval van den Vyant, den Raet sal vermogen te lichten de Compagnien staende op de *lijste* van *Employ*, mits daer van gevende advertentie aen de Staten van de Provintie, alwaer, ende in wiens geadsigneerde Frontieren die gelegen sijn, ende latende desel-

ve

ve het perijckel voor by sijnde, weder keeren na hare voorige Guarnisoenen.

Dat geene Compagnie in een stemmende Provintie ingeleyt mogen werden *sonder expres consent ende Patent van de Staten* derselver Provintie ofte hare Gecommitteerde Raden, ende dat het selve mede gevolcht moet werden in't regard van de inquartieringe, deur-tocht, of loop-plaets.

Dat soo veel doenlijck is, de Compagnien in Garnisoenen behooren te werden geleyt binnen de Provintien ende in de Frontieren daer omtrent gelegen van welcke Provintie deselve Compagnien werden betaelt, ende tot dien eynde met gemeen advijs van de Leden, daerinne yder Provintie seeckere Frontierplaetsen behooren geassigneert te werden, binnen welcke Respective Frontier-plaetsen den opgemelten Raedt van State de Compagnien sullen mogen verplaetsen, met kennisse van de Regieringe van die Provintie, aen dewelcke deselve Frontieren sijn geassigneert, ende dat de Staten van de Provintie, of derselver Gecommitteerde Raden sulcx mede souden vermogen te doen, als oock de Compagnien uyt deselve Frontieren brengen binnen hare Provintie & *vice versa* uyt hare Provintie in deselve Frontieren doen vertrecken, mits daer van op't spoedichste advertentie gevende aen de meergemelde Raden.

Dat den Raet van State willende uyt de gheassigneerde Frontieren eenige Compagnien lichten, daer toe versoeck soude doen aen de Staten of Gecommitteerde Raden van de Provintie, dewelcke deselve Frontieren geassigneert sijn, seyndende daer toe de *Patenten* over met opene namen, om by de voorsz Staten of derselver Gecommitteerde Raden gevult, ofte hare redenen van beswaernisse aen den Raet overgeschreven, ende by den Raet daer van geoordeelt te worden, ende dat op het tweede versouck van den Raet (de voorgeschrevene redenen van beswaernisse niet voor suffisant aengenomen werden) de Compagnien soude moeten volgen.

Dat het *vergeven van alle Militaire Ampten* indistinctelijck is staende ter dispositie van de Staten of Gecommitteerde Raden yder Provintie, tot welckers repartitie deselve sijn behoorende, Mitsgaders het confereren van de Gouvernementen ende Commandementen van alle Steden, Forten ende plaetsen der principale Regieringe, binnen welckers Territorie ofte geadsigneerde quartieren deselve sijn gelegen, gelijck mede het vergeven van de Militaire Chargen, staende tot laste van de Generaliteyt, ofte waer van de Generaliteyt voor desen de dispositie gehadt heeft, ende van Commandementen der plaetsen onder des Generaliteyts ressort behoorende, absolutelick is staende ter dispositie van de gemeene Leden van de Unie.

Dat de *Militie* boven den generalen *Eedt* aen de Generaliteyt, oock particulier-

lijck aen de Provintie daer in die gheleydt sal worden, Midtsgaders tot welckers repartitie die is staende, als mede aen de Respective Steden van de stemmende Provintien, daerin die in Garnisoen geleyt worden, gehouden sal wesen Eedt te doen, achtervolgens de formulieren alreede gearresteert, ofte by Provintiale Regieringe al noch te arresteren.

Den 1. Februarij is deur den Pensionaris Veth van wegen Zeelandt gedaen een notable Propositie tegen 'tgeven ende ontfangen van Presenten ende Corruptien: Mitsgaders noch overgegeven een Concept Instructie voor den Raet van State: Voor welcken goeden yver ende meeninge die van Zeelant deur den Heer Præsiderende sijn bedanckt. Ende synde by Copie overgenomen; soo hebben 'sanderendaegs die van Hollant verklaringe gedaen dat sy gelijckelijck ende in alles haer conformeerden met de Consideratien by de Heeren Staten van Zeelant den voorigen dach ter Vergadering ingebracht / soo nopende d'ampliatien van de Instructie voor den Raedt van State / tegens 'tontfangen van giften ende gaven by de Gedeputeerde in den opgemelden Raedt ende anders als mede ten aensien van alle andere Collegien of Vergaderingen van de Generaliteyt. d'Andere Provintien hebben van gelijcken aengenomen / haer op dat stuck te verklaren.

Hooge ende Mogende Heeren.

TErwijlen dat U. Ho: Mo: besich sijn, om te letten op de *vast stellinge van de Regieringe* ende deselve alomme te verseeckeren met goede ende Salutaire Wetten ende Constitutien, soo hebben de Gedeputeerden van de Heeren Staten van *Zeelandt* ondertusschen het ooch ende hare ghedachten laten gaen op de Principaelste oorsaecken waer door deselve *Regieringe* voor desen mach hebben gebranleert, ende souden oordeelen; dat wel eenige vande voornaemste van dien soude sijn *het schandelijck gebruyck van giften ende Pensioenen te gheven ende t'ontfanghen*, 'welck alhier te Lande ghepleecht soude werden, tot Confusie ende beschamens toe, indienmen Publijcque onveranderlijcke gheruchten mach gelooven.

Wy en sullen, Ho: Mo: Heeren, in de saecke niet particulariseren, maer om redenen deselve voorstellen alleen in *thesi* ende buyten alle Personaliteyt.

Ende bekennen geern, dat een jeder die de naem draecht van een eerlijck Man te wesen, naer rechten gepresumeert moet werden van in alle saecken die

voorkomen,te sullen adviseren aendachtelijck, oprechtelijck, ende vrymoedelijck soo hy naer sijne beste wetenschap ende in Conscientie tot meeste eere van Godt Almachtich, ende den welstant van't gemeen bevint te behooren, dat oock alle die tot eenige Ampten van de Regieringe worden verkoren, daer toe behoorden te werden geroepen met sulcke eene speciale reflexie, dat mede alle Instructien ende Commissien soo in hare Provintien als dispositiven pertinentelijck daer op slaen, dat oock alle Regenten daer toe, of *implicite* haer verbinden of perticulierlijck worden be-edicht, maer weten oock seer wel, hoe lichtelijck veele 'tsy door swackheyt van gemoet, niet konnende tegenstaen de Tentativen daer mede sy worden geaggresseert of door eenige *repentive verruckinge* of door *demosticque necessiteyt* of wel door *Exempel van anderen*, of oock eyntelijck 'tgene het alder arghste is, *met opset* ende *moetwil*, daer toe geincitéert door hare ambitie of giericheyt van haren schuldigen plicht ende Publijcque trouwe, worden gediverteert, dewelcke soo daer van niet dadelijck of met eene Christelijcke ende Genereuse Resolutie en peniteren of door publijcque straffe werden verstrickt, soo is in allen manieren niet anders te vreesen dan dat de sieckte door gewoonte van sondigen ende impuniteyt sal degenereren allenxkens van quaet tot erger, ende oock eyntelijck tot notoire ruyne van den Staet worden inremediabel.

U. Ho: Mo: weten dat als deselve eerst de Wapenen hebben aengenomen tegens den Coninck van Spagnien, ende daer naer deselve verklaert vervallen te sijn van het recht ende Heerschappye deser Landen, dat het selve om geene andere redenen is geschiet, dan om tegens derselver Vreemde ende ongehoorde dominatie, de Vryheden, Rechten ende Privilegien deser Landen te beschermen en vindiceren.

Nu is het niet mogelijck dat deselve Wetten ende Privilegien, al-hoe-wel gevindiceert, van selfs spreecken, maer sy hebben van noode hare *Voorstanders* en *defenseurs*, dewelcke als niet en sijn getrouw ende sinceer, soo en missen niet alleen de voorsz Privilegien hare necessaire voorspraecke, maer worden selve tegens nature daer door geprejudiceert, gelijck oock niet wel mogelijck is, dat deselve voorstanders by hare oprechticheyt en getrouwicheyt konnen worden behouden, soo wanneer deselve door *Corruptien* ende *Vuylicheden* sijn gecontramineert, als dan buyten alle contradictie niet konnende treden tot eenige deliberatie ende besoigne sonder Prejuditie van quade intentie door het contract en verbant, waer mede den *nemer* aen den *gever* tot uytwerckinge van derselver desseyn 'tsy met, of tegen sijn gemoet, en tegens sijn betere wetenschap, expresselijck wert verobligeert.

Wy en sullen, Ho: Mo: Heeren, ons niet in't breede extenderen om te betoonen de Pernicieuse effecten van dit quaet, wanneer 'tselve de overhandt soude

soude hebben in alle de deelen van dese Republijcque, alsoo 'tselve soude wesen eene tespatieuse Materie, maer sullen met derselver permissie alleenlijck aenroeren eenige van de notabelste en essentieelste.

En om voor eerst te toonen, hoe gansch schadelijck en reformidabel deselve siecte is, wanneer deselve heeft geinfecteert de hooge Collegien van Iustitie, kan een yder van verstandt sijnde, wel oordeelen die Considereert, hoe dat deselve Collegien recht doen, niet alleen in Civile, maer oock in Criminele saecken, niet alleen over 'tgoet, maer oock voor de eere, reputatie, ende 'tleven van de gemeene Ingesetenen van't Landt, Ende dat diensvolgens onmogelijck is, dat deselve Ingesetenen, soo hooge als lages Standts, of buyten rechten van 'teene ende 'tander naer behooren souden konnen sijn versecckert of in rechten van eene fincere en inviolable administratie van Iustitie gepersuadeert soo wanneer de gene die daer toe sijn gestelt, tot de judicature van dien, niet en souden treden met alsulcke *onbesmeurde Harten en Handen* als naer alle Goddelijcke ende Wereltlijcke Rechten wert gerequireert.

Waeromme oock by de verstandichste Politijcque gehouden wort voor eene van de Principaelste oorsaecken van verscheyden inconvenienten ende swaricheden, daermede het Rijck van Vranckrijck meenichmael is geconcussseert geweest, dat de Ampten en de functien juditieel aldaer geambieert ende verkregen worden *om gelt*, als niet anders konnen beseffen dan dat de *Deucht* ende *wetenschap* moeten veracht sijn, daer de bedieningen gestelt worden *op prijs*, ende daer de *giericheyt* betreedt de stoelen van *Gerecht*, dat aldaer alle *integriteyt* moet exuleren.

Gelijck oock om deselve Respecten soo by de beschreven Rechten als Constitutien van verscheyde Natien is geordonneert dat alle de gene die tot soodanige functie werden geadvanceert voor den aenvangh derselver by eede haer moeten suyveren, van dat sy om daer toe te komen directelijck of indirectelijck aen yemant oyt yet hebben *gepresenteert*, *belooft ofte gegeven*.

Hoe schadelijck, ja ruineux deselve exorbitantie oock is voor de *Politie*, en *Administratie* van Regieringe kan daer uyt blijcken dat deselve voornamentlijck haer vertoont ende hare besonderste operatie exerceert ontrent de Collatie van de *Publicque Ampten*, het edelste ende sensibelste Poinct van deselve Regieringe.

Waer uyt dan onvermijdelijck resulteren driederley incongoviteyten.

Eerstelijck, dat daer door in't beleyt vande Politie en directie van 's Lants affairen werden gebruyckt, *d'ondeuchdelijcxste*, *geringste*, *ende onbequaemste* Persoonen met Preteritie van de *rijckste*, *verstandichste en eerlijckste*, die, soo nae't bevel van Godt Almachtich ende natuyrlijcke redenen als naer de beschreven Rechten, Wetten ende Privilegien van den Lande, voor alle andere daer toe

sijn

sijn gerechticht en gequalificeert en oversulcx oock met notoire infractie van de Iustitie distributive, die soo wel, ja oock meerder plaetse moet hebben in't voorsz subject als op welckers integriteyt de ruste van't gemeen principalijck staet gebout, als de Iustitie, communicative in saecken tusschen parthien differentiael voor eenige hooge Collegien of subalterne gerechten.

Ten tweeden, dat deselve onnutte en geringe Persoonen totte voorsz Ampten eenmael sijnde gheavanceert of vreesende van de gene die van beter qualiteyt ende Conditie sijn, naermaels daer uyt te sullen worden gestooten of wel reformiderende, der selver deucht en kennisse als eene continuele censure over hare actien en comportementen, en dienvolgende niet durvende aen deselve eenige wetenschap ofte communicatie doen, van hare sinistre practijcquen ende menees voortaen de Collegien met Persoonen van gelijcken Stoffe tot hare securiteyt houden voorsien ende beseth.

Ende ten *derden*, dat alsulcke Regenten die niet door haer deucht en waerdicheyt, maer door enckele vuylicheden ingekropen sijn in de Magistrature bevonden sullen werden deurgaens alle hare actien soo die Concerneren hare functien als daer buyten te houden venael en mercenael geconsidereert dat sy niet alleen brengen tot de Regieringe een gansch insinceer en besmet gemoet, maer oock om daer toe te komen, haer dickwils seer hebben moeten beswaren in hare gelegentheden, en daerom oock om de verschooten Penningen te krijgen gerembourseert, haer vinden genecessiteert te volgen den Cours van hare Promoteurs, eerst wel met een strenge, maer daer naer met sulcken wijden toom, dat sy in haren loop niet en sijn te steuyten en gemeenlijck oock tot dien eynde hares levens daer in continueren, gelijck men in steyle plaetsen niet en blijft ten halven leggen, maer men valt van boven tot onder toe.

Sijnde oock wel te Considerêren dat de gene die schrijven van de saecken van Politie ons leeren dat uyt de drie boven staende incongruiteyten als uyt eene Fonteyne vloeyen ende resulteren, by ordere die andere ofte gelijck pernicieuse effecten van eene verderffelijcke oorsaecke.

Gelijck deselve evidentlijck bewijsen dat door de voorsz corruptien werden gecauseert in evitable Contentien en separatien tusschen de Persoonen en Ledematen van een Collegie, overmits de ondeucht al-hoe-wel seer Vruchtbaer in haer infectien nochtans op alle gemoederen geen gelijcke operatie en kan doen, maer van veele door een genereuse resistentie wert gereboutteert en consequentelijck door de diversche intentie en studie van de Vrome teghens de Onvrome nootelijck vallen moet tusschen beyde, *discrepantie* van opinie, en wederom uyt deselve onderlinge alteratie en voorts divisie tot merckelijcke Prejuditie van't Publijcq, soo sulcx niet alleen by experientie is bevonden, maer oock deurgaens in de Historien wert aengeteeckent als eene van de voor-

naemste

naemste oorsaecken waer door verscheyden Landen ende Republijcquen sijn gecollabeert, ghelijck onder anderen Tacitus 'tselve geallegeert voor een Principale reden van't verlies van de *libertéyt van Roomen* stellende in de eerste plaetse *avaritiam Magistratuum* ende daer naer *Certamina Potentium*, met dese notable Clausule *in valido Legum auxilio, quavi, ambitu, Postremo Pecunia turbantur.*

Behalven dat oock niet mogelijck is, dat door die maniere van doen geene seditie en commotie onder de Gemeente soude ontstaen, als dewelcke siende, dat in plaetse dat sy van hare Overheden en Magistraten in alle Iustitie ende integriteyt souden werden geregeert ter contrarie van deselve werden getravilleert door exactien en Concussien, daer uyt voor eerst opnemen rechtveerdige redenen van miscontentement ende vervolgens niet siende eenige apparentie van redres door ordre van't Publicq haer selven by wegen van *oproer* trachten te rechten ende vindiceren, dewelcke dan dickwils door de macht der Wapenen van't Landt niet en is te beletten.

Waeromme oock by de Romeynen voorsichtelijck was gestatueert dat alle de geene die eenige van derselver Provintien hadden beleyt en geadministreert ter expiratie van hare bedieninge noch eenigen tijdt in deselve Provintien soude moeten verblijven, vertoonende haer in't Publijcq, en presenterende te rechte te staen, tegens een yder die eenige aenklachten, ten respecte harer administratien tegens haer souden willen informeren.

Gelijck daer toe oock partinentelijck applicabel sijn de solemnele obtestatien van *Moses*, *Iosua*, *Samuel*, ende andere Godtsalige Regenten gedaen op't affscheyt van hare bedieningen voor Godt ende 'tgemeene Volck, daer over sy als wachten waren gestelt, betuygende opentlijck *dat sy niemants Ossen ofte Esels en hebben ghenomen, niemandt hadden verongelijckt ofte onderdruckt noch van ymants eenigh geschenck hadden ghenomen om hare oogen van hem te verbergen*, dat is over sijne missedaet te dissimuleren, *en oock presenterende soo sy aen't minste van dien schuldich mochten wesen, behoorlijcke restitutie van dien*, en soo niet, versocht, en oock geobtineert hebbende van het Volck, *Publijcque getuygenisse van haer onschult en integriteyt.*

Soo oock niet minder alhier ten Proposte dienen de Resolutien en Commissien in dese Landen en particulierlijck in de Provintie alwaer dese Vergaderinge de eere heeft van jegenwoordich te compareren, genomen ende gedecreteert super *Censura bonorum*, dat is *om sich te informeren op alle nieuwe Rijckdommen en apparente onbehoorlijcke Conquesten, deselve by Provisie te noteren, en oock te nemen in sequestrage, omme vervolgens als naer Rechten daer op te werden geleth en gedisponeert*, soo d'eygen woorden van deselve Resolutie in substantie luyden, en in de Registers staen bekent, 'twelck in dien alhier te Lande

is goetgevonden in te voeren ende Practiseren in derselver meeste beswaernisse ende Perplexiteyt in't begin van de Troubelen, wanneer daer toe geene redenen scheenen te Militeren, wat behoorde dan niet gedaen te worden in dese tijden, in dewelcke soo door 'tgeluck van de Wapenen als Florissante Commercien de Rijckdommen, ende daer nevens de luxurie desen Staet geheelijck hebben overstort, ende en soude men nu niet mogen dencken en soo vragen met meerder, *Vbi nunc lex julia dormis?*

Wel is waer, Hoogh Mogende Heeren, dat naer de beschreven Rechten toe-ghelaten was, *den gheenen die de administratie van eenighe Provintie was toebetrouwt te moghen ontfanghen van de Provincialen eenighe Eet ende Dranck Waren die binnen weynighe daghen konden werden gheconsumeert* (ghelijck oock sommighe seer onvoorsichtelijck daer op soecken te fonderen de licentie van *Corruptien*) maer dat ghesc hiede om gheene andere redenen, dan om dat deselve Persoonen totte voorsz bedieninghen werden Gecommitteert en ghesonden van Roomen verre buyten hare Familien en ghelegentheyt, en sulcx tot *merckelijcke Prajuditie van haer Domestijcque saecken*, daer nu ter contrarie bysonderlijck in dese Landen conform derselver Costumen ende Privilegien, gene tot Publijcke Ampten mogen werden verkooren dan die aldaer sijn ghebooren ende gedomicileert en die sulcx boven 'tgenot van het Tractement daer mede sy van weghen de ghemeene saecke werden ghesalariseert, daer door niet werden beleth om oock ordre te kunnen stellen over hare particuliere saecken.

Behalven dat oock in de voornaemste plaetsen ten desen considerabel is, dat waer de voorsz *Vuylicheden ende Corruptien* door impuniteyt werden oversien ende gheleden het niet mogelijck is, dat eenige Publijcque deliberatien, advijsen en resoluten naer behooren konnen blijven secreet, welcke Secretesse nochtans, ghelijck als de Ziele van het Eedelste deel van de saecken van Staet.

En of oock wel in andere Forme van Regieringe 'tselve quaet mede wert bevonden te grasseren, soo is nochtans seecker dat alle groote *Republicquen* voornamentlijck daer mede sijn getravailleert ende gedruckt geweest.

Waeromme oock in eenige van deselve met goet Recht den Regeerders is verboden, *van te moghen spreecken of communiceeren met eenige Publicque Ministers van Vytheemsche Princen ende Potentaten by haer residerende*, overmits deselve Ministers in't bysonder haer werck maecken van neerstelijck te *inquireren* op de geheele Forme ende alle de deelen van't Gouvernement, van te *perscruteren* en *aen te teeckenen impery arcana*, *te sonderen de Humeuren* van de Regenten en pertinentelijck te letten op derselver Actien ende comportementen om met alles op sijn tijdt haer proffijt te doen, en rescontrerende erghens eenighe on-

vaste of insincere Persoonen deselve by alle weghen te engagheren ter intentie en dienst van hare Committenten.

Wy en spreecken niet, Ho: Mo: Heeren van *extraordinaris Legaten* en besendingen die voor weynich tijdt duyren maer van ordinaris die in de Historien oock onder de alderwijste en gecivilisëerste Natien en dienvolgende in't geheel *Volckeren Recht* niet en sijn bekent, ende welcke naderhandt eerst ingevoert sijnde door *Ferdinant de eerste* van dien name Coninck van Castilien, van andere Princen oock wel sijn gebruyckt; maer tot groot *nadeel en onruste van de gemeene Societeyt*, gelijck by alle verstandige Politicque wert aengewesen ende daeromme oock deselve by verscheyden Christen Princen tot vermydinge van de geallegeerde inconvenienten in hare Landen niet en werden getollereert.

Ende al-hoe-wel het by dese Occasie niet moeyelijck en soude wesen, te representeren eenighe swaricheden die oock den Staedt deser Landen daer door sijn voor-ghekomen, soo sullen wy nochtans om goede Respecten, ons daer van liever dispenseren in dese groote Vergaderinghe die by den anderen is gekomen, niet tot turbatie maer tot eenicheydt, niet om Censure te oeffenen over 'tghepasseerde, maer om ordre te stellen over het toekomende.

Waeromme oock mijn Heeren de Staten van Zeelant oordeelen (onder correctie) dat Uwe Ho: Mo: hare ghedachten latende gaen over 'tselve subject ende eenigh redres van dien, daer mede betrachten sullen niet alleen eene van de eerlijckste, rechtveerdichste, ende aengenaemste, maer oock de alderdienstelijckste ende necessairste die hier kan werden getracteert, en weerdich is, de deliberatie van dese Tafel.

Als daer door de gemeene Ingesetenen bevrijdt sullen wesen van alle *exactie*, *Concussien ende outragen*, de *Iustitie* allesints in integriteyt en suyverheyt geadministreert, de *Regeringe* gerespecteert naer hare gewichte ende meriten, de *Regenten* gehouden in hare schuldige plichten, by haer Eedt ende Instructie ende alomme sonder contradictie gehoorsaemst ende in't Generael den Staet van de Vereenichde Provintien gemainteneert by haer aensien ende reputatie soo binnen als buyten 's Landts.

Ghelijck men oock daerom leest hoe dat den *Keyser Iustinianus* by sijnen tijdt naer eene serieuse Deliberatie Ordre ende Reglement hebbende ghestelt tot weeringe van de voorsz *Vuylicheden*, die sijne Rijcken krachtelijck hadden gheinfecteert, niet alleen selve Godt Almachtigh daer over in seer magnifijcke Termen, en met seer efficacieuse woorden heeft ghedanckt, maer oock alle sijne Ondersaten scherpelijcken ghelast, 'tselve met hem te doen, als daer door voor haer hebbende gheprocureert, soo hy oordeel-

hy oordeelde drie dingen, *eerstelijck* dat sy daer door elck in haer Landt gerustelijck voortaen souden mogen woonen, *hare goederen en middelen* in seeckerheyt besitten, *en oock sijn* geasseureert van een getrouwe en oprechte administratie van Iustitie.

En oock in de Historien wert geremarqueert dat andere Wijse ende Vrome Coningen en Potentaten 'tselve hebbende betracht, hebben geoordeelt daer mede aen Godt de Heere een Principale dienste hebben gedaen, en voor haer selve geprocureert, Eerstelijck hier de *getuygenisse van een blijde Conscientie*, namaels den *loon van een meerder ende onverwelckende Heerlicheyt*, alsoo aen dit eene quaet veele andere ergerlijcke fauten en abusen sijn geconcateneert, en 'tselve geweest daer door gelecht wert een vaste en solide Fondament van eene geluckige Regieringe.

Gelijck wy oock niet en kunnen sien Ho: ende Mo: Heeren hoe dat by gebreck van de nootlijcke remedie tegens 'tselve quaedt eenige Collegien 'tsy van *Iustitie* ende *Politie* of van *Finantie* en *Militie* konnen bestaen.

Want soo in de hooge Collegien van Iustitie de onrechtvaerdicheyt en iniquiteyt domineert wie sal eenigh Recht konnen verwachten van subalterne Gerechten of perticuliere Persoonen soo de geene die aen't Roer staen van de supreme Regieringe, haer niet en ontsien sich met Vuylicheden ende geschencken te Contramineren, wie sal sich verwonderen dat de mindere Regenten en hare Ministers 'tselve doen, hoe sullen sy ordre stellen tegens Concussien ende exactien van de Officieren 'tsy van Iustitie of Militie die selve bevonden worden daer aen schuldich te sijn, hoe sullen sy konnen letten op den welstandt ende Mesnage van de Finantie die selve oorsaecke sijn, dat die alomme wert geconturbeert, ende die haer profijt soucken uyt de Confusie, hoe sullen die Rechte sorge konnen dragen voor des gemeene Landts middelen ende goederen die haer selve niet souden ontsien, daermede te verrijcken, en eyntelijck, hoe ist mogelijck dat sulcke andere wel sullen konnen arguweeren over hare malversatie die selve daer mede sijn beswaert, en oock wat plaetse sal daer tegens genoech verseeckert kunnen sijn, of wat Bolwerck voor genoech suffisant geimagineert als 'tselve oock door breeckt tot de hooghste Collegien, als van waer het ghewoon is te deflueren tot beneden toe, en te penetreren oock tot de kleynste ende minderste deelen van het Lichaem sonder yets t'excipere n.

En soo oyt dienstich is gheweest, Hoogh Mogende Heeren om tegens dit ergerlijcke quaet ordre te stellen, Soo is het voornamentlijck oorbaer by dese conjuncture van tijdt ende in dese constitutie van Regieringe als in dewelcke ten meerendeel sijnde *aristocratijcq*, ten deele *Populair* 'tselve is van dangereuser Consequentie als in eene *Monarchie*, om vele redenen die by de Politijcque

tijcque souden konnen werden geallegeert, ten ware dat sy door d'experientie selve genoechsaem waren notoir ende aen yder kennelijck, hoe dat tot precautie teghens het selve by den Senaet ende Republijcque van Venetien van outs is gestelt eene seeckerlijcke ende Salutaire ordre daer door deselve het geluck heeft van nu ontrent de *twaelf hondert Iaren* in onveranderlicken fleur ende mogentheyt te hebben gestaen.

Welcken segen soo gaern als U. Ho: Mo: oock sagen toegebracht aen dit ons Lieve Vaderlant, ende aen dese Loffelijcke Republijcque. Soo versoucken wy deselve in alle gedienstelijckheyt, dat op dit important Poinct vigoureuselijck metten eersten mach worden geleth.

Te meer alsoo oock andersints niet mogelijck sal wesen van dese Landen af te keeren den rechtveerdigen Toorn Godts, die daer over, mits de voorsz gepleechde Vuylicheden mach sijn ontsteecken en oock buyten twijffel eenmael sal ontbranden ten sy deselve worde versoent door een prompte ontmoetinge ende Correctie van den geenen die hy macht gegeven heeft, om 'tselve te remedieren, ende die hy oock daer over reeckenschap sal eyschen dewelcke haer daer in quitende na behooren, alle eere ende seegeninge sullen be-erven en ter contrarie deficierende niet alleen hier van haer eygen conscientie alle Vrome beswaert sullen worden met een lasterlijcke Prejuditie, maer oock naemaels van den Rechter der geheele Werelt met een schrickelijcke oordeel geconfondeert ende gestraft.

Om 'twelcke wel te betrachten, mijne Heeren laet ons spiegelen aen andere Republijcquen die door de *deucht ende incorruptibiliteyt* van hare Regenten langen tijdt hebbende gebloeyt daer naer door dese *Vuylicheyt* sijn te gronde gegaen ende gheruyneert, ende onder deselve voornamentlijck de Republicque van *Romen* die in dit Poinct so verre is vervallen geweest dat hare Historischrijvers haer niet en hebben ontsien te seggen *venalem fuisse si reperisset emptorem.*

En soo U. Ho: Mo: op dit subject gedient souden konnen werden van onse consideratien en begeerich souden sijn, om te weten wat remedien wy meenen dat best daer tegens souden konnen werden gebruyckt. Soo sullen wy met derselver permissie daer toe niet appliceren, 'tgene in andere Landen ende Republijcquen daer tegens is gestatueert, maer alleen 'tgeene soo naer de beschreven Wetten, die hier sijn in bloeyende observantie als 'tgene by andere occasien in dese Landen, daer tegens is gearresteert.

En eerstelick souden wy onder correctie oordeelen nodich te wesen dat alle die gene die tot eenigh Ampt ofte bedieninge in eenige Collegien van de Generaliteyt souden werden geroepen, voort aennemen derselver gehoude souden sijn, boven den behoorlijcken ende gewoonlijcken eedt, te sweeren dat *hy om 'tselve Ampt te verkrygen, niet en hebbe ghepresenteert, belooft, noch gegeven,*

geven, noch oyt yets beloven of geven sullen, directelijck noch indirectelijck.

Ten tweeden, en sullen sy directelijck of in-directelijck, noch door haer selven nochte hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, of yemant anders eenighe *giften, gaven, noch gheschencken moghen ontfanghen, ghenieten, noch proffiteren* van eenighe dinghen, hoe kleyn die oock souden moghen wesen, oock van *Eet-Waren, Spijse of Dranck*, ende dat van yemandt 'tsy Steden, Collegien, Personagien ofte particuliere Persoonen, die sy weten yets aen het Collegie te doen te hebben, of apparentlijck te sullen ghekrijgen, ende dat soo wel voor als naer, dat de saecke in't Collegie afghedaen sal sijn, ende by aldien eenighe soodanighe giften ontfangen sullen hebben van yemandt die sy namaels vernamen yets aen't voorsz Collegie te doen te hebben, 'twelck sy ten tijde van het ontfanghen van de giften, niet en hadde gheweten, of dat deselve namaels aen het Collegie yets te doen mochte krijghen, sullen sy-luyden gehouden wesen het Collegie daer van te verwittighen, ende de ontfangene giften ofte de waerde van dien ten behoeve van den Armen te bekeeren, sulcx als hen sal worden geordonneert, ende sullen boven dien, niet mogen staen over de deliberatie van de saecken Concernerende den ghenen van den welcken sy soodanighe giften ontfangen sullen hebben, sonder daer toe by't Collegie gheadmitteert te sijn, alles op Pene dat die ghene die bevonden sullen werden, contrarie 'tgheene voorsz is, of eenigh Poinct van dien ghedaen te hebben, sullen worden ghedeporteert van haren Staet, ende wesen infaem ende inhabil om eenigh Ampt ofte Officie binnen de Geunieerde Provintien, Geassocieerde Landen, Steden ende Leden van dien t'eeniger tijdt te moghen bedienen, ende daer-en-boven ghehouden uyt te keeren ende op te brenghen het viervout van't gheene sy ter saecke van de ontfangen giften ende gaven, ghenoten ende gheproffiteert sullen hebben, ende vorders subject sijn soodanighe andere *Amenden ende arbitrale Correctien* als naer exigentie van saecken bevonden sal worden te behooren, ende sullen deselve op seeckeren dach, ende die gheene die alsdan absent souden moghen sijn, op den eersten dach op welcken sy daer naer in't Collegie sullen verschijnen, voor alle besoignes ghehouden wesen in't voorsz Collegie haer teghens den anderen by solemnelen Eede te suyveren, van dat sy hen in't geene voorsz is, wel ende Vromelijck sullen hebben ghequeeten, ende dat sy niet en weten, dat by hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familie ofte yemandt anders die haer-luyden aengaen contrarie het gunt voorsz is, ghedaen, ende voorts belooven daer inne in alle oprechticheydt te continueren, sonder dat yemandt totte besoignes van het Collegie sal werden gheadmitteert voor ende al-eer hy de voorsz expurgatie ende belofte als vooren solemnelijck sal hebben gedaen.

Sul-

Sullen voorts daer en boven oock op de minste ghehouden sijn, t'allen tijden haer teghens den anderen onderlinghe *by Eede* als vooren daer van te suyveren als oock die gheene die aen't selve Collegie te doen hebben, ende op dewelcke eenighe suspitie valt, by Eede te doen verklaren, dat sy aen niemant van de voorsz Persoonen direĉtelijck of indireĉtelijck yetswes hebb en belooft noch gegeven of sullen belooven of geven.

Ende sullen die gheene die bevonden werden aen yemandt van de voorsz Persoonen, derselver Huysvrouwen, Kinderen, Familien of yemandt anders van harent weghen eenighe giften of gheschencken te hebben ghegeven ofte belooft, ofte doen gheven ofte belooven, direĉtelijck of indirectelijck, of na dat de saecke afghedaen sal sijn, om expeditie van de saecke of andersints onder hoedanich pretext het selve soude moghen sijn, by Sententie te werden ghecondemneert in een *Amende* geproportioneert of esgalerende de waerde van de saecke die verhandelt wort of andersints naer gheleghentheydt ende vereysch van saecken, ende sullen alle de voorsz Amenden werden gheappliceert voor een derde part ten behoeve van den aenbrenger, ende de twee resterende derde-parten ten behoeve van den Armen, alwaert dat 'tselve exces ofte Corruptie eerst ondervonden wierde eenige Iaren na dat deselve begaen sullen sijn.

Ende op dat het ghene voorsz is te beter achtervolcht mach werden, ende niemandt van die gheene die aen het Collegie te doen hebben, daer van eenighe ignorantie hebbe te pretenderen, sal op seeckere plaetse ontrent het voorsz Collegie ghehanghen werden een open Patent ghestelt in de *Nederlantsche*, *Fransche*, *Engelsche ende Schotsche Tale*, daer by een yder gewaerschout sal worden dat sy aen de voorsz Persoonen, derselver Huysvrouwen, Kinderen, Familien of yemandt anders van harent weghen eenighe giften of gheschencken sullen presenteren, gheven ofte belooven, ofte doen presenteren, gheven ofte belooven, direĉtelijck noch indireĉtelijck op de penen ende Amenden in het naest voorgaende Articul uytghedruckt, gelijck mede de Procureurs, Solliciteurs ende andere die haer ordinaris voort voorsz Collegie laten ghebruycken, op den voorsz seeckeren dach, ofte als dan absent sijnde, soo haest sy daer weder sullen sijn ghekomen aen het Collegie, onder Eede sullen beloven haer niet te sullen laten ghebruycken, of oock haer Meesters ingheven ofte doen ingheven van aen de voorsz Persoonen, derselver huysvrouwen, Kinderen Familien of yemandt anders van harent weghen eenighe giften ofte geschencken te gheven ofte belooven, ofte doen gheven ofte belooven direĉtelijck of indireĉtelijck, maer soo wanneer haer van hare Meesters soude moghen voorkomen dat sy gheneghen souden sijn eenighe gheschencken aen ymandt van de voorsz Persoonen te gheven ofte belooven,

 dat

dat sy deselve daer van sullen afraden, of soo sy alreede eenige der voorsz giften mochten gegeven ofte belooft hebben, dat sy sulcx het voorsz Collegie terstont sullen bekent maecken, gelijck sy mede gehouden sullen sijn ten aenvangh van hare Employ hare Meesters getrouwelijck te waerschouwen, van aen de voorsz Persoonen uyt saecke als vooren te geven ofte belooven eenige giften gaven of geschencken directelijck of indirectelijck, ende soo sy eenige gaven ghegeven hebben, 'tselve het Collegie bekent te maecken op peyne van bevonden werdende contrarie gedaen te hebben, daer over gecorrigeert te worden naer exigentie van saecken.

Ende sullen beyde de *Hoven van Iustitie* alhier in 'sGraven-Hage worden versocht ende by Forme van de legatie gecommitteert, omme te samen ende met den anderen in een Collegie gevoecht, kennisse te willen nemen van soodanige excessen als hier vooren gementioneert sijn, ende sullen daerinne Recht doen, achtervolgende het Dispositijf van de voorsz Articulen ende sulcx als sy in goeder Conscientie sullen bevinden te behooren.

Ende sullen de Fiscael van de Generaliteyt ende den Fiscael ende Procureur Generael van den Hove van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt te samen ofte den Fiscael ende Procureur Generael van den voorsz Hove alleen, soo wanneer de Fiscael van de Generaliteyt selfs soude sijn te beklagen, achtervolghende de Instructie hem dien aengaende te gheven ter ordinantie van de voorsz Hoven van Iustitie haer pertinentelijck informeren op de voorsz excessen ende jegens die gene der voorsz Persoonen die daer aen schuldich souden mogen sijn, deselve haer Proces maecken, instrueren ende vervolghen ter diffinctive Sententie toe, welcke Sententie volkomen effect sorteren sal sonder dat daer van ons ofte eenigh ander Collegie geprovoceert sal mogen werden.

Ofte wel soo by de andere Provintien eenigh bedencken soude mogen vallen op de voorsz delegatie, en dat gheoordeelt soude mogen werden dat de Heeren van beyde de Hoven niet te veel in sware saecken dagelijcx sijn geoccupeert dan dat deselve de differenten en Processen dien aengaende te ontstaen met commoditeyt ende naer behooren souden konnen expedieren. Soo soude naer de opinie van de Heeren van Zeelant, niet ongeraden of ondienstich werden geoordeelt dat eenige verstandige geleerde ende bescheydene Persoonen daer toe werden Gecommitteert uytte Respective Provintien aen dewelcke oock de kennisse ende berichtinge van de saecken juditieel die by Appel of provocatie aen't Collegie van de Staten Generael devolveren, werden gedefereert onder een soodanige Commissie, Instructie ende Tractement als met gemeen advijs van de Provintien.

En gelijck wy vertrouwen Ho: Mo: Heeren, dat deselve dese onse Con-

sidera-

siderat ien in behoorlijcke achtinghe sullen nemen, soo willen wy oock niet twijffelen of deselve sullen na hare Hooge wijsheyt ende ouden yver tot het gemeene beste, tot repressie van de voorsz Vuylicheden ende corruptien, eene spoedige ende animeuse ordre daer tegen stellen, op dat de Iustitie in alle integriteyt geadministreert, de Politie naer behooren gedient, de Ondersaten tegens alle outrage beschermt, ende een vrye deure gheopent voor de Deucht, Wetenschap, Eere, ende Godtsalicheydt, met weeringhe van alle *Concußien* ende prosaniteyt. Waer op wy ons dan wel verseeckert sullen houden dat Godt Almachtich den Autheur ende protecteur van dese Florissante Republijcque tot derselver behoudenisse ende Maintien U. Ho: Mo: Deliberatien ende Resolutien in dese groote ende solemneele Vergaderinghe allesints sal doen prospereren.

Daer volgde d'Instructie voor den Raedt van State etc.

Instructie voor den Raedt van Staten van de Vereenichde Nederlanden waer naer de Heeren in denselven Raedt Wettelijck Gecommitteert, ende noch te Committeren, by Provisie, ende tot anders by de Staten Generael sal wesen geordonneert, sullen beleyden ende dirigeren de saecken van den gemeenen Staet, de Defentie, Conservatie, ende Vnie van de voorsz Landen aengaende.

I.

IN den voorsz Raedt sullen begrepen wesen en tot allen tijden daer inne compareren, plaetse ende stemme hebbende Gouverneurs van de Respective Provintien, daer deselve sijn, ende sullen de saecken in denselven Raedt gehandelt, gedelibereert ende getracteert worden by alle behoorlijcke Reverentie, Respect ende Modestie, ten meesten dienste van de voorsz Landen, tot goede Eenicheyt en Vruntschap onder denselven Steden ende Leden van dien, eensaemlijck van de Heeren in denselven Raedt comparerende onderlinge. En worden de Gouverneurs van de Respective Provintien, ende den President van de voorsz Raedt in der tijdt versocht, goede opsichte te nemen datalle particuliere affectien, twistelijcke ende inpertinente Propoosten (niet raeckende de materie ende affairen die gedelibereert worden) voorgekomen ende gehindert.

II.

In den voorsz Raedt en sullen te samen niet mogen wesen die malkanderen in consanguiniteyt tot in de vierde grade en in affiniteyt tot in den tweeden grade na de Reeckeninge van de Wereltlijcke Rechten, syn bestaende.

III.

Ende tot beter directie ende beleydt van alle voorvallende saecken, sal denselven Raedt Ordinaris Vergaderen ten neghen uyren voor den Middach, ende ten drie uyren nae den Middach, ende en sullen de Raden uyt den voorsz Raedt niet moghen scheyden sonder voorweten van den Raedts-Heer Presiderende, Ende sullen deselve Raets-Heeren gehouden wesen ghestadelijck hen te laten vinden ter plaetse aldaer den selven Raedt sal besoigneren, ende te compareren t'allen tijden, als sy daer toe versocht sullen worden, uytgesondert wettelicke excusen.

IV.

Den voorsz Raedt sal nemen goedt regardt ten eynde de Landen ende Vereenichde Provintien, Steden ende Leden van dien, onderlingh, in conformiteyt van de Verbonden tusschen deselve gemaeckt ende opgherecht, als mede deselve metten Gouverneurs ende Crijsch-Oversten derselver, mitsgaders deselve Gouverneurs ende Crijsch-Oversten onder den anderen gestelt ende ghehouden worden in goede eendracht.

V.

Ende sal den selven Raedt hebben ende gebruycken deselve authoriteyt om te disponeren in de saecke van den Oorloge, ende over 't Volck van Oorloghe, in dienste van deselve Landen wesende, doende hare bevelen volbrenghen door de voorsz Gouverneurs van de Provintien in der tijdt wesende, den Admirael ofte andere Officieren elcx in hun regardt.

VI.

Sonder dat sylieden yets sullen moghen doen ofte attenteren, dat soude mogen strecken tot prejuditie van de Privilegien, Rechten, Vryheden, Tractaten, Contracten, Ordonnantien, Statuyten, Decreten ende Usantie derselver Landen in't generael, ofte van eenighe Provintien, Steden ofte Leden van dien in't particulier.

VII.

Den voorsz Raedt sal bevorderen dat de Generale Middelen tot ghemeene Defensie van den Lande eenpaerlijck ende in't gemeen over alle de Geunieerde Provintien, Geassocieerde Landtschappen, Steden ende Leden van dien, Mitsgaders over de Quartieren resorteerende onder de Generaliteyt in't byzonder, geconsenteert ende noch te consenteeren, ende tot hare Dispositie by de consenten van de Provincien ghestelt, ende noch te stellen, wel ende alomme eenpaerlijck werden geheven, ende dat de Pachters ende Collecteurs der-

selver

selver worden gehandelt in't innen ende executeeren van 'tgene hen Verpacht ofte te Collecteren bevoolen sal wesen, ende dat de Contraventien van de Ordonnantien daer op ghemaeckt, ofte noch te maecken sonder eenighe dissimulatie worden ghestraft; sonder dat die van den Raet van Brabant ofte Vlaenderen haer mette voorsz middelen ofte questien ende verschillen daer over te ontstaen, eenichsints sullen hebben te bemoeyen.

VIII.

Ende sullen opten opheven derselver Generale middelen volgen ende doen volgen alsulcke Instructien ende ordonnantien als by de Generale Staten daer op gemaeckt sijn, ofte noch gemaeckt sullen worden.

IX.

Ende in't doen innen ende executeeren van deselve gemeene middelen, mitsgaders de Consenten van de Provintien, ende op den Voet die ghedraghen sullen worden, sal by den voornoemden Raedt jegen den Debiteurs, Pachters, ende Collecteurs, Mitsgaders jegens den Ingesetenen van de Provintien ende Steden in gebreecke wesende, ende hare goederen worden geprocedeert gelijck men in dese Landen voor 's Princen daden ende Penningen gewoon is geweest te doen, ende volgens de executorien daer toe te verleenen, behoudelijck dat niemant en sal worden gevoceert buyten de Provintien daerinne hy woont, sonder consent van de Staten van deselve Provintie.

X.

Sullen besorgen ende naerstelijck aenhouden dat alle Comptoblen vande Generaliteyts middelen behoorlijcken reeckenen ter Generaliteyts Reken-kamer.

XI.

De Penningen procederende van de voorsz geconsenteerde middelen ende andere Consenten, sullen bekeert ende geemployeert worden tot betalinge van den Volcke van Oorloge, ende andere behoeften van der Oorloge, in conformiteyt van de Consenten van de Respective Provintien, ofte sulcx als in't Generael by de Provintien sal werden geordonneert tot meeste proffijte van den Lande, ende voor al sal ordre op de Monsteringe ende discipline Militaire over 't Volck van Oorloge gestelt worden, ende dat die betaelt mogen worden hooft voor hooft.

XII.

Sullen sorge dragen ende de Capitains in dienste van den Lande sijnde, precijselijck ende op peyne van Cassatie daer toe houden dat deselve aen hare Soldaten sullen betalen ende laten volghen de volle Soldye na de ordre van't Lant, sonder oock deselve Soldaten af te trecken den achsten dach, ende sullen de geene door welckers aengeven eenige contraventien tegens het gunt voorsz is, ontdeckt sullen sijn, houden in goede recommandatie tot bevorderinge ende avanchement naer gelegentheyt van saecken.

XIII.

XIII.

Alle Patenten ende beveelen addresserende aen het Volck van Oorloge sullen worden geteyckent by drie Raden, wesende van verscheyde Provintien, ende by den Secretaris.

XIIII.

Gelijck mede alle Ordonnantien van betalinge sullen geteyckent worden by den Tresorier ende drie van de Raden, wesende van verscheyde Provintien, ende by den Secretaris van denselven Raet, ende en sullen egeene Ordonantie van betalinge van waerden gehouden worden, dan die geteyckent sullen wesen als boven, met de notule van Registrata Folio taly, daer op gestelt wesende.

XV.

Sullen oock de handt daer aen houden, ende soo verre des noot sy, bevorderen dat de Convoye volgende de Consenten ende Lijste by de Staten Generael daer op gemaeckt ende noch te maecken ende van gelijcken oock de Licenten, volgende de Lijsten daer op gedresseert, ende noch te dresseren, eenpaerlijck worden geheven ende achtervolcht, ende dat by de Staten van de particuliere Provintien, de Gouverneurs derselver noch de Magistraten ofte Gemeente van eenige Steden ofte Plaetsen, ofte by yemant anders, de passagien ende uytvoer van de Goederen die behoorlijcke ende volghens de voorsz Lijste verconvoyt ende verlicent sijn, niet verhindert en werden, ofte dat yemandt wie hy sy, boven de voorsz Lijsten van deselve goederen, yets eyschen ofte nemen, ende dat de contraventien die directelijck ofte indirectelijck sullen geschieden, gestraft mogen worden exemplaerlijck.

XVI.

Sullen de Steden laten by hun gebruyck, om in tijde van noot, ende als de saecken geen uytstel mogen lyden, hen te Water te Wapenen ende Schepen van Oorloghe uyt te rusten, tot laste van den Lande, omme uyt de voorsz middelen betaelt te worden, ende dat tegens alle Pyraten ende andere diergelijcke Vyanden van't gemeene beste, deselve te resisteren ende in haer gewelt te krijgen, behoudelijck dat de kennisse ende straffe soo over de Persoonen, als hare Schepen ende goederen sal staen ter decisie van de Collegien ter Admiraliteyt in de Respective quartieren gestelt ofte noch te stellen uyt de Provintien bestaende by de Handelinge ende Trafficque ter Zee.

XVII.

De Raden van Staten sullen gehouden wesen over te leveren aen de Generale Staten ende Staten van de particuliere Provintien, pertinente Staet van drie Maenden tot drie Maenden, van de Lijste van Oorloge ende het inkomen van de middelen daer toe te consenteren, ende den Employ van dien.

XVIII.

XVIII.

Sullen houden een pertinente Lyste van de besettinge van alle Steden Forten en plaetsen soo als deselve van tijdt tot tijt bevonden sullen worden, ende sullen daer van aen de Provincien des versouckende t'allen tijden gehouden sijn Copie te laten volgen.

XIX.

Sullen nae haer vermogen besorgen dat de Palen ende Limiten van de voorsz Provintien Respectivelijck niet en worden vermindert, ende dat alle Steden ende plaetsen resorterende onder de Generaliteyt, worden gebracht ende gehouden onder gelijcke contributie tot gemeene defensie van den Lande, voor soo veel mogelijck sal wesen, ende dat van gelijcken gebruyckt worden in reguardt van de Steden ende plaetsen die verkort sullen worden.

XX.

Sullen besorgen dat alle Gouverneurs, Admiraels, Generaels, Oversten, Ritmeesteren, Capiteynen ende al het Volck van Oorloghe te water ende te Lande sullen beloven ende sweren de Staten van de Vereenichde Landen die by de Unie ende handt-houdinghe van de Ghereformeerde Religie sullen blyven eensamentlijck, de Staten van de Provintien, ende de Magistraten van de Steden daer inne Sy lieden ghebruyckt ende tot wiens laste ofte repartitie sy betaelt sullen worden, ghehou ende ghetrouw te wesen, denselven ghetrouwelijck te dienen, ende dat Sy-lieden den voornoemden Staten Generael ende oock de Staten van de particuliere Provintien, elck in sijn Reguard sullen obedieren, dat insghelijcks de Gouverneurs van de Provintien ende Generaels sullen belooven te obedieren den Raedt van State, by de Staten Generael gestelt, ofte naermaels te stellen, ende dat de Oversten, Ritmeesters, Capiteynen en alle andere Volck van Oorloghe boven dien oock belooven ende sweeren sullen de beveelen van de Gouverneurs van de Provintien daer inne sy gebruyckt worden, ende het Volck van Oorloghe te Water, de bevelen van den Admirael ende voorts alle andere Hoofden over hen-luyden te stellen, sullen gehoorsamen ende obedieren na behooren.

XXI.

Sullen onderhouden alle Tractaten ende Alliantien tusschen de Vereenighde Landen, de Provintien Steden ende Leden van dien, met de Naebuyrighe Rijcken, Lantschappen ende Republijcquen gemaeckt, ende sullen ten selven eynde, ende tot avancement vande Neeringe ende Trafficque deser Landen onderhouden goede correspondentie Vruntschap ende Nabuyrschap met de Uytheemsche Princen ende Heeren, omleggende Coninckrijcken, Republijcquen, Landen ende Steden, by de beste middelen die sy daer toe sullen adviseeren.

XXII.

Die van den Raet voornoemt ende elck van hen opinierende sullen opent-

lijck verklaren 'tgunt haer by hare Eere, Plicht en Conscientie goetduncken sal, 'tsy om hem te conformeren met andere opinien, ingevalle deselve hen goetduncken, omme te eviteren, rediten, ofte alsulcx als hun best duncken sal, deur andere redenen ende Considератien. Ende sullen alle saecken in den voorsz Rade besloote worden by de meeste stemmen van de presente Heeren daer op geopinieert hebbende, ende wanneer eenige van den selven Rade, directelijck of indirectelijck soo in regardt van hare Persoonen als van hare Vrunden ende Magen tot in den vierden Grade, en sullen deselve daer op niet mogen geven eenich advijs noch present wesen op de deliberatie ende besluyt derselver saecken, maer sullen hen vertrecken ende blijven uyt de Kamer van den Raedt gedurende deselve deliberatie.

XXIII.

In den voorsz Raedt en sullen niet werden eyntelijck besloote ofte gearresteert eenige saecken dan in presentie van alle de Heeren van den Rade, die wesen sullen ter plaetse, alwaer den Raedt hen sal onthouden, ofte ten meestendeel van hen-luyden.

XXIV.

De Raden en sullen niet mogen Vergaderen ofte resolveren op eenige Extraordinaris saecken dan by voorgaende inthimatie daer van gedaen alle Raden die ter plaetsen sullen wesen.

XXV.

Sullen egeene Octroye verleenen nochte oock die by den Staten Generael voor seeckeren tijdt van jaren verleent sijn, naer de Expiratie van deselve te continueren nochte eenige Pensioenen ofte benefitien tot laste van den Lande, noch resignatien van Officien mogen toestaen.

XXVI.

Sullen geen Remissien aen Pachters ofte andere Debiteuren van het gemeene Landt mogen verleenen, anders als ter presentie van alle de Raden, ende dat ten minsten met twee derde-parten van de stemmen.

XXVII.

Sullen alle wercken in't openbaer besteden ende geene continuatie van aengenomen wercken mogen toestaen op pene van in hare particulier te vergoeden de schade die het gemeene Landt daer door soude mogen komen te lijden.

XXVIII.

De voorsz Raden sullen geen part of deel mogen hebben, directelijck of indirectelijck in eenige wercken die van weghen het gemeene Landt alreede sijn, ofte noch sullen werden besteedt, noch in eenige Convoyen, Imposten, ofte andere gemeene middelen, nochte in eenige van Buspolver, Scherp, Artillerye, Wapenen, Cooren, Rogge, Haver, Booter, Kaes, ofte andere

dere Vivres, Munitie van Oorloge ende behoeften, hoedanich die souden mogen sijn, die tot proffijte ende dienste van de gemeene saecke worden gebruyckt, sullen mede niet mogen koopen ofte by eenige anderen Titul overnemen ofte beleenen eenige Ordonnantien die tot laste van den Lande in het gemeen ofte van eenige Provintie in het particulier sijn verleent, door haer selven, haer Huysvrouwen, Kinders, Familien, ofte door yemant anders wie het oock soude mogen wesen, ofte in den koop, overneminge ende beleninge by anderen gedaen, mogen perticiperen directelijck noch indirectelijck nochte door haer selven, hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders als vooren eenige giften, gaven ofte gheschencken moghen ontfangen, genieten noch profiteren van eenige dingen hoe kleyn die oock soude mogen wesen, oock van eetbare waren ofte dranck, ende dat van yemandt 'tsy Steden, Collegien, Personagien ofte particuliere Persoonen die sy weten yets aen den Raedt te doen te hebben, ofte apparentelijck te sullen gekrijgen, ende dat soo wel voor als naer, dat de saecke in den Raedt afgedaen sal sijn, ende by aldien eenige soodanige giften ontfangen sullen hebben van yemandt die sy namaels vernaemen yets aen den voorsz Raedt te doen te hebben, het welcke sy ten tijde van het ontfangen van de giften niet en hadden gheweten, ofte dat die namaels aen den Raedt yets te doen mochte krijgen, sullen sylieden gehouden wesen den Raedt daer van te verwittigen ende de ontfangen giften ofte de waerde van dien ten behoeve van de Armen te bekeeren, sulcx als hen by den Raedt geordonneert sal worden, ende sullen boven dien niet mogen staen over de deliberatie van de saecken, Concernerende den genen van dewelcke sy soodanige giften ontfanghen sullen hebben, sonder daer toe by den Raedt geadmitteert te sijn, alles op pene dat de gene die bevonden sullen worden contrarie het gene voorsz is ofte eenich Poinct van dien gedaen te hebben, sullen werden gedeporteert van haren Staet, ende wesen infaem ende inhabil om eenich Ampt ofte Officie binnen de Geunieerde Provintien, Geassocieerde Landen, Steden ende Leden van dien t'eenigher tijdt te mogen bedienen, ende daer-en-boven gehouden uyt te keeren ende op te brengen het viervout van't geene sy uyt de Participatie van de voorsz wercken, Leverantie van Vivres, Amunitie ende andere behoeften, in koop, overneminge, beleninge van Ordonnantien, ofte uyt de participatie van deselve, Mitsgaders van de ontfangen giften ende gaven genooten ende geprofiteert sullen hebben, ende verder subject sijn soodanige andere Amenden ende arbitrale correctie als naer exigentie van saecken bevonden sal worden te behooren, ende sullen de voorsz Raden alle jaren op den eersten Dingsdach in de Maent van Mey, ende de gene die als dan absent souden mogen wesen, op den eersten Dingsdach, op dewelcke sy daer na in den Raedt sullen verschij-

 nen,

nen, voor alle besoignes gehouden wesen in den voorsz Raedt haer tegens den anderen by solemnele Eeden te suyveren, ende den Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, ende Commisen haer te doen suyveren, van datsy hen van't gheene voorsz is wel ende Vroomelijck sullen hebben ghequeten, ende dat sy niet en weten dat by hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders die henluyden aengaen, contrarie het gunt voorsz is directelijck ofte indirectelijck is gedaen, ende voorts beloven, daerinne in alle oprechticheyt te continueren, sonder dat yemant tot de besoignes van de Raedt sal worden gheadmitteert voor ende aleer hy de voorsz expurgatie ende beloften als vooren, solemnelijck sal hebben ghedaen.

XXIX.

Sullen voorts de voorsz Raden daer en boven oock op de minste suspitie t'allen tijden gehouden sijn haer tegens den anderen onderlinge by Eeden als vooren daer van te suyveren, ende den Tresorier Generael, Ontfanger Generael, ende Fiscael, Secretaris ende Commisen vande Generaliteyt haer daer van te doen suyveren, Mitsgaders die geenen die aen den Raedt te doen hebben, ende op dewelcke eenige suspitie valt, by Eeden te doen verklaren dat sy aen niemant van de voorsz Persoonen, directelijck of indirectelijck yetwes hebben belooft ofte ghegheven ofte sullen beloven ende geven.

XXX.

Ende sullen die genen die bevonden sullen worden aen yemandt van de voorsz Persoonen derselver Huysvrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders van harent weghen eenighe giften ofte gheschencken te hebben ghegheven ofte belooft, ofte doen gheven ofte belooven, directelijck of in-directelijck 'tsy voor of naer dat de saecke af-ghedaen sal sijn, omme expeditie van de saecke ofte andersints onder hoedanich pretext het selve soude moghen sijn, by Sententie van den voorsz Raedt werden ghecondemneert in een Amende gheproportioneert ofte egalerende de waerde van de saecke die verhandelt wordt of andersints naer gheleghentheydt ende vereysch van saecken. Ende sullen alle de voorsz Amenden werden geappliceert voor een derde-part ten behoeve van den aenbrengher, ende de twee resterende derde-parten ten behoeve van de Armen, alwaer het dattet Exces ofte de Corruptie eerst ondervonden wierden eenighe Iaren nae dat deselve begaen sullen sijn.

XXXI.

Ende op dat het gunt voorsz is te beter achtervolcht mach worden, ende nie-

niemant van die gene die aen den Raedt van doen hebben daer van eenige ignorantie hebben te pretenderen, sal in de voor-Sale van den Raedt gehangen worden een open Patent, gestelt in de Nederlantsche, Fransche, Engelsche ende Schotsche Talen, daer by yeder een gewaerschout sal worden, dat sy aen de voorsz Persoonen, derselver Huysvrouwen ende Kinderen, Familien, ofte yemant anders van harent wegen eenige giften ofte geschencken sullen presenteren, gheven noch beloven, directelijck noch indirectelijck op de Pene ende Amende in het naeste volghende Articul uytghedruckt, ghelijck mede de Procureurs, Solliciteurs ende andere die haer Ordinaris voor den Raedt voorsz laten ghebruycken, op de voorsz Dingsdach, ofte alsdan absent sijnde, soo haest sy daer naer in den Haghe weder sullen sijn ghekomen aen den Raedt onder Eede sullen beloven, haer niet te sullen laten ghebruycken ofte oock hare Meesters ingheven, ofte doen ingeven van aen de voorsz Persoonen, derselver Huysvrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders van harent weghen, eenighe giften ofte gheschencken te gheven ofte beloven, ofte doen gheven ofte beloven directelijck noch indirectelijck, maer soo wanneer haer van hare Meesters soude moghen voorkomen dat sy ghenegheri souden sijn eenighe gheschencken aen yemandt van de voorsz Persoonen te gheven ofte belooven, dat sy deselve daer van sullen afraden ofte soo sy alreede eenighe der voorsz giften mochten gheven ofte beloofte hebben, dat sy sulcx den voorsz Raedt terstondt bekent sullen maecken, ghelijck sy mede gehouden sijn ten aenvanck van haer Employ hare Meesters ghetrouwelijck te waerschouwen van aen de voorsz Persoonen, uyt saecken als vooren te geven, ofte geschencken directelijck of indirectelijck ende soo sy eenige gaven ofte gheschencken ghegheven hebben 'tselve den Raedt bekendt te maecken op Peyne van bevonden werdende contrarie ghedaen te hebben, daer over by den Rade ghecorrigheert te worden naer exigentie van saecken.

XXXII.

Ende op dat den Raedt te beter soude mogen vaceren in de saecke der gemeene welstandt ende bescherminghe van den Lande aengaende, ende daerinne niet en souden worden verhindert, voor de examinatien van de processen die ontstaen souden mogen over de excessen in de voorsz Artijckelen gemelt, ende daer mede yemandt van den Raedt, Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, ofte yemandt van Commijsen soude moghen worden beticht, ende dat voor ghekomen soude moghen worden alle onlust, twist ende tweedracht die daer door onder de Raden tot verachteringe van 'tghemeene beste souden konnen ontstaen, soo sullen de Heeren van de Justitie al-hier in 's Graven-Haghe worden versocht, ende by forme

van deligatie Gecommitteert, omme te samen ende met den anderen in een Collegie gevoucht, kennisse te willen nemen van soodanige excessen als hier vooren gementioneert sijn, ende daer mede de voorsz Raden, Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Secretaris, ofte Commisen, beschuldicht souden mogen worden, ende sullen daerinne recht doen achtervolgende het dispositijf van de voorsz Artijckelen, ende sulcx als sy in goeden Conscientie sullen bevinden te behooren.

XXXIII.

Ende sullen de Fiscael van de Generaliteyt, ende Fiscael ende Procureur Generael van den Hove van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt t'samen, ofte den Fiscael ende Procureur Generael van den voorsz Hove alleen, soo wanneer de Fiscael van de Generaliteyt selfs soude syn te beklaghen, achtervolgende d'Instructien hem dien aengaende gegeven ter Ordonnantie van den voorsz Hoven van Iustitie, haer pertinentelijck informeren op de voorsz excessen ende jeghens der voorsz Persoonen die daer aen schuldich soude moghen syn, deselve haer Proces maecken, instruerende ende vervolghens ter diffentijve Sententie volkomen effect sorteren sal, sonder dat daer van aen ons ofte eenich ander Collegie geprovoceert sal mogen worden.

XXXIIII.

Alle Commissien, Ordonnantien, Instructien, Brieven, ende Depeschen sullen werden geparapheert metten geheelen naem van den Raedt Presiderende ende wesende alsoo geparapheert, sullen geteyckent worden by een van de Gouverneurs van de Provintien, ofte by yemandt anders van den Raedt, ende dit al, ingevalle sulcx, mits d'importantie van de saecke by den Raedt noodich geacht wort, ende voorts by den Secretaris van den Raedt, sonder die te laten komen in handen van anderen, of met yemandt te Communiceren dan die van denselven Raedt, ende sal den Secretaris houden goede ende pertinente Registeren ofte Memoriael-Boucken, van alle de Resolutien ende besluyten van de materien ende saecken die gehandelt en gesloten sullen worden in denselven Raedt, ten minsten die wesen sullen van importantie ende notabele consideratien, ende de saecken ende materien besloten ende gearresteert sijnde by gemeene ofte de meeste stemmen, sullen alle die van denselven Rade indifferentlijck 'tsy die present of absent sijn geweest, of van eene of contrarie opinie hem gesamender handt sonder eenigh tegen seggen laten gebruycken tottet goet beleyt, effect ende onderhoudinge van de voorsz besluyten ende Resolutien.

XXXV.

Den Raet van State sal de Staten Generael van de Vereenichde Provintien mogen beschrijven in seeckere bequame ende verseeckerde plaetsen vande

Ver-

Vereenichde Nederlanden, ingevalle den noot sulcx vereyscht, dewelcke aldaer sullen compareren sonder præjuditie nochtans van hare Privilegien van buyten de Provintien niet gevoceert ofte beschreven te mogen worden.

XXXVI.

De Residentie van de voorsz Raedt sal ghehouden worden in een bequame ende verseeckerde plaetse van de Vereenichde Provintien sonder gehouden te sijn te blijven in seeckere plaetse precise, maer sullen Vergaderen ter plaetsen daer den dienst ende 'tgemeene beste van den Lande, ende bysonder de directie van de saecken van den Oorloge is vereyschende.

XXXVII.

De Gagien van de Raden sullen wesen vijftien hondert Ponden van veertich grooten 's Jaers, te betalen by de Provincien daer uyt sy ghestelt syn, van drie Maenden tot drie Maenden, daerop sy hen eerlijck na hare Staet sullen onderhouden, sonder dat sy eenige Extraordinaris kosten tot laste van den Lande sullen mogen brengen, anders als de Vrachten ende Convoyen, ende verders als by de reglementen die daer op sullen worden gemaeckt, geordonneert sal worden, ende als een van den Raedt komt te overlijden of syn Staet te verlaten sal by de Provincie van die hy gestelt is, een ander bequaem Persoon den Staten Generael aengenaem wesende, genomineert, ende by de Staten Generael geadmitteert worden.

XXXVIII.

Beneffens den voorsz Raedt sal gehouden werden, een Tresorier ende Ontfanger Generael opte Gagien henluyden toe te voegen.

XXXIX.

Ende een Secretaris op een Tractement van acht hondert Ponden 's Jaers, ende op alsulcke Instructien als de Staten Generael by advys van den Raedt alreede hebben gemaeckt, ende naemels maecken sullen.

XL.

De Depeschen van de saecken volgens dese Instructie ter dispositie van den voorsz Raedt staende sullen worden gedaen, wesende van alsulcke importantie ende Consideratie dat voor den Oorloch deselve souden hebben gedepescheert gheweest op de Naem van de voorige Princen deser Landen, sullen op den naem ende onder het Zegel ende contre Zegel ende Cachet van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, by advijs van den Raedt, werden uytgegeven by dese onderschrijvinge, ter relatie van den Raet van State derselver.

XLI.

Ende de Depeschen die van so groote importantie ende Consideratie niet en sijn sullen uyt gegeven worden op den naem van den Raedt van State van de Vereenichde Provintien, nochtans onder het Zegel, contre Zeghel ende Cachet van de Staten Generael voornoemt.

'tZegel

XLII.

'tZegel sal bewaert worden by een van de Raedts-Heeren daer toe te Committeren, die daer van gehouden sal wesen te beantwoorden, sonder 'tselve in yemants handen te laten komen in eeniger manieren, ende sal van alle Depeschen ende 'tRecht van 'tZegel goet Register ende contrerolle gehouden, ende daer van betaelt worden den taux by de Saten Generael geordonneert, ofte noch te ordonneren, ende sullen de profijten daer van Procederende bekeert worden tot betalinge van de Officiers van den voorsz Raedt ende andere nootelijcke saecken tot Dispositie van den Raedt.

XLIII.

Ende verstaende de Staten Generael voornoemt, dat tot conservatie van het Recht van de Vereenichde Landen in't generael ende Particulier, sy-luyden van hen met desen Instructie ofte instellinge van Regieringe ende Raedt van Staten niet en absideren de macht ende het Recht omme by den Staten Generael, ende de Staten van de Provincien in't Particulier, elck soo vele hem aengaet by tyden van noot, of als de saecken van den Lande sulcx sullen vereyschen, selfs ordre tot dienste van den Lande, in de saecke by henlieden ter dispositie van den voorsz Raedt gestelt, te moghen stellen ende exerceren by directie van de saecken van Oorloge te Water ende te Lande, met alle 'tgene daer aen kleeft ende namentlijck mede het doen van de Monsteringen, houden van de discipline, Militaire straffe van alle excessen, ende in alle andere saecken, den Staet, Politie, ende Iustitie van de voorsz Landen, Steden, ende Leden van dien in't Generael ende particulier aengaende, ter dispositie van den Raedt niet expresselijck gestelt sullen blyven ter dispositie van de Staten Generael, den Staet vande Particuliere Provincien, de Magistraten van de Steden ende andere wettelijcke Overicheden elcx in haer Reguart ende reserven de Staten van de Respective Provintien aen haer het geven van de Patenten aen de Borger Hopluyden, soo wanneer deselve in tijdt van noot, ende den dienst van den Lande sulcx soude moghen komen te vereyschen buyten hare eyghen Steden sullen moeten werden gebruyckt, sonder dat den Raedt haer met het geven van soodanige Patenten eenichsints sal mogen bemoeyen.

XLIIII.

Die van den Raet van Staten voornoemt sullen ten aenvang van hare dienst by Eede in't expurgeren, dat sy omme denselven dienst te bekomen niet en hebben gegeven nochte belooft eenig gelt ofte gelts waerde, ofte anders hoedanig het selve soude mogen syn, nochte sullen beloven directelijck of indirectelijck, ende voorts beloven ende sweren in handen vande Staten Generael of derselver Gedeputeerde te wesen gehou ende getrou, denselven Staten Generael van de Provincien die in de Unie ende by de handthoudinge van de ware Christelijcke Religie

Religie ſullen blijven, ende by Eede renunchieren van alle particuliere Correſpondentie 'tſy met de Provintien, Steden of Private ende particuliere Perſoonen, voor ſo veele 'tſelve den gemeene beſte mochte weſen hinderlijck, ende dat ſonder aenſien te nemen op de Provintien of Steden daer uyt ſy ſijn gebooren ofte verkooren, ofte particulier profijt derſelver van henſelven of van yemandt anders, ende alleenlijck voor oogen ſullen hebben de Eere Godts, ende de welvaert ende conſervatie der voorſz Landen ende de gemeene ſaecken, dat ſy niet en ſullen openbaren de Communicatien, Deliberatien, ofte Reſolutien die ſecreet behooren te blijven, ende dat ſy daer van met niemant ſullen ſpreecken buyten derſelver Raedt, ende inſonderheyt niet met eenige Miniſters van Uytheemſche Coningen, Princen, Republijcquen ende Staten, in wat geſelſchappen ofte met wien het ſy, ten ware met dien van den ſelven Rade van State apart geſcheyde van alle anderen. Item dat ſy niet en ſullen ten dienſte weſen van yemanden, nochte ontfangen ofte genieten van deſelve eenige Penſioenen, dat ſy niet en hebben nochte ſullen nemen part of deel direꝗelijck of indireꝗelijck in eenige wercken die van wegen het gemeene Landt alreede ſijn, of noch ſullen worden beſteet, nochte eenige Convoye, Impoſtē, ofte andere gemeene middelen, nochte in eenige levering van Boſpolver, Scherp, Artillerye, Wapen, Coorn Rogge, Boter, Kaes, Bier, Haver, ofte andere Vivers, Amunitie van Oorloge ende behoeften, hoedanich die ſouden mogen ſijn, die tot proffijt ende tot dienſte van de gemeene ſaken werden gebruyꝗ, dat ſy niet en ſullen koopen ofte by eenige andere Titul overnemen ofte beleenen eenige Ordonnantien die tot laſte van den Lande in't gemeen, ofte van eenige Provintien int particulier ſijn verleent, door haer ſelven, hare Huyſvrouwen, Kinderen, Familien ofte door yemant anders wie het oock ſoude mogen weſen, ofte inkoop, overneminge ende beleninge by anderen gedaen, ſullen Participeren direꝗelijck noch indireꝗelijc noch door haer ſelven hare Huyſvrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemant anders, als voren eenige giften, gaven ofte geſchencken ſullen ontfangen, genieten noch proffiteren van eenige dingen, hoe kleyn die oock ſouden mogen weſen oock van Eet-ware Spijſe ofte Dranck ende dat van yemandt, 'tſy van Steden, Collegien, Perſonagien, ofte particuliere Perſoonen die ſy weten yets aen den Raedt te doen te hebben, ofte apparentelijck te ſullen gekrijgen, ende dat ſo wel voor als naer dat de ſaecke afgedaen ſal ſijn, ende by aldien ſy eenige ſoodanige giften ſouden mogen komen te ontfangen, van yemandt die ſy namaels ſouden vermeenen yets aen den Raedt te doen te hebben, 'twelck ſy ten tijde van het ontfangen van de gaven niet en ſouden hebben geweten, of dat deſelve namaels aen den Raedt yets te doen mochte krijgen, dat ſy daer van den Raedt kenniſſe ſullen geven, ende dat ſy haer vorder preciſelick ſullen reguleren na den inhout van deſe Inſtruꝗie, ende yder Articul van dien, ende wijders doen dat goede en getrouwe Raden van Staten gehouden ſijn te doen, ende dit alle by Proviſie.

 Jnge-

XLV.

Ingevalle dese instructie bevonden wert te hebben eenige duysterheyt, ofte dat deselve eenige alteratie, verminderinge, ofte vermeerderinge soude vereyschen, sal daer op ter eerste Vergaderinge van de Staten Generael met kennisse ende advijs van den Raedt gedaen ende gelet worden naer behooren.

Aldus gedaen in de Vergaderinge van de voorsz Heeren Staten Generael gearresteert op den 12. April Anno 1588.

ALsoo ondervonden wert dat eenige Dangereuse ende schadelijcke Menschen tot merckelijcke kleynachtinge van het Collegie van de Raedt van Staten / ende bedroeffenisse van de Heeren in het selve Gecommitteert / Mitsgaders van derselver Ministers / haer soo verre verstouten dat sy yets aen den gemelten Raedt hebben te berichten / derven ondernemen aen de gemelte Heeren Raden / den Tresorier Generael / Ontfanger Generael / Fiscael ende Secretaris / Mitsgaders aen de Commysen ofte derselver Huysvrouwen / Kinderen / Familien / ofte yemandt anders deselve aengaende / te presenteren ende aen te bieden eenige giften ofte geschencken / ende daer mede verhooren soodanige opinie niet te hebben van de getrouwicheyt / sinceriteyt ende oprechticheyt van de gemelte Heeren Raden / ende van de voorsz Ministers / als de waerdicheyt van haer-luyder Ampt / ende Eere van haer-lieder Persoonen haer behoorde te gelooven / ende het selve syn saecken van seer quade gevolgen / ende voor luyden van Eeren nocht voor den Staet niet te lyden / Soo ist / dat de Raden van Staten yder een van wat qualiteyt ofte Conditie hy sy / wel expresselijck interdiceert ende verbiet / het sy om expeditie ofte anders onder wat pretext het selve soude mogen syn / aen yemandt van de Heeren van den Raedt / den Tresorier Generael / Ontfanger Generael / Secretaris / ofte Commijsen / derselver Huysvrouwen / Kinders / Familien / ofte aen yemandt anders deselve aengaende / te presenteren / geven ofte belooven / ofte door yemandt anders te doen presenteren / geven ofte belooven / eenige giften ofte geschencken van eenich dingen hoe kleyn die oock souden moghen wesen / oock van eet-ware spijse ofte dranck / op Pene dat de gene die bevonden sal werden soodanige giften aen de gemelte Heeren ende Ministers derselver Huysvrouwen / Kinderen / Familien / ofte yemandt anders haer aengaende gepresenteert ofte gegeven / ofte belooft te hebben / daer over by den Raedt sullen werden gecondemneert in een Amende geproportioneert ofte gelaerende de waerde van de saecke

ke die sy voor den Raedt te verhandelen hebben ofte andersints naer gelegentheyt ende exigentie van het feyt.

Vervolgens hebben oock die van Hollandt ingebracht dese haer naerder verklaring op eenige Poincten van d'Unie.

Confideratien by de Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt ter Generaliteyt ingebracht op eenighe Articulen van de *Vnie*.

DE Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt considererende dat dese groote Vergaderinge is geconvoceert omme gewichtige redenen ende oorsaecken, ende dat in een ongelegen Saisoen van het Iaer, ende uyt de frequente by-een-komste van U. Ho: Mo: kunnende bemercken dat derselver yver ende affectie voor het beste van het gemeen derselver particuliere incommoditeyten aen de sijde doet blijven, hebben geoordeelt, ende sijn noch van dat gevoelen, dat de besoignes in dese Vergaderinge in sulcker voeghen dienen te werden gedirigeert, dat met een goede eenicheyt die saecken ten spoedichsten tot een Heylsaem besluyt mochte werden gebracht, om dewelcke te verhandelen U. Ho: Mo: eygentlijcken by een gekomen sijn, op dat de particuliere Leden van de Provintien in haer ongelegentheden verlicht, de Republicque in haer selven door een ordentlijcke suppletie van het defect, 'twelck in een notable gedeelte van de Regieringe is voorgevallen, in verseeckertheyt gestelt, ende de vasticheyt van den Staet *voor alle de Wereldt* getoont mach worden door *goede* ende *prompte resolutie*, *ware effecten van wijsheyt, ende van eenicheyt*, de sekerste gronden daer op een Republijcque welckers geduyricheyt wert gehoopt, bestaen kan, ende daeromme hebben de Heeren van Hollandt hare Propositien soodanich geformeert, dat deselve daerinne wel hebben doen influeren de Poincten van de *Religie*, *Vnie*, ende *Militie*, Maer hebben op de twee eerste in haer Propositie haer weynich geextendeert, niet om dat deselve van minder importantie soude werden gheoordeelt, als dat laetste, maer om dat daerinne by de tegenwoordige gestaltenisse van saecken geen veranderinge is gevallen, ende gepresupponeert is in het eerste, als raeckende de Eere Godes, de Provintien in een Heyligen ende sinceren yver, ende in het andere, als waerinne bestaet de behoudenisse van den Staet in oprechte affectie met den anderen concerteren.

Niet-te-min nademael eenige Provintien hebben believen te insisteren, dat d'Heeren van Hollandt haer specialijck souden willen verklaren op het negen-

de ende andere Articulen van d'Unie ende op de expedienten waer door de verschillen over saken in den selven Artikel gemelt, die tusschen de Provincien souden mogen ontstaen, uyt de wege soude konnen werdē geleyt, andere, als d'Heren van *Vrieslant ende Stad Groningen ende Ommelanden* uyt deselve Articulen eñ uyt een voorgewende necessiteyt, hebben gelieven sodane illatien te maken, als of de Provincien gehouden souden sijn elck in den hare tot *verkiesinge van Stadhouders* te procederen, so moeten de Heeren van Hollant onder behoorlick Respect van U.Ho:M: verklaren, dat sy niet en konnen begrijpen, dat ofte met den Text van d'Unie ofte met eenige bondige Argumenten uyt deselve getrocken ofte deur andere voorgevende nootsakelijckheden oyt soude wesen ofte konnē werden gejustificeert dat de *Provinciengehouden soude sijn Stadhouders te verkiesen* ofte dat den dienst van de gemeene verbintenisse sulx soude vereyssen, want is ende wert by de ingediende consideratien van de Provincien mede gehouden buyten dispute, datde Staten vande respective geunieerde Provintien *yder inden haren sijn Souveraine Staten*, dat de Unie tusschen deselve is gemaeckt onder sodanig beding, dat yder Provincie daer door niet alleen soude blyven onverkort in hare vryheden ende gerechticheden, ende sonder dat sy daeromme den anderen eenig prejuditie, hinder of beletsel soude doen, maer ter contrarie, dat sylieden den anderen daerinne met alle behoorlicke ende mogelicke middelen, ja met lijf en goet helpen hanthouden, styven, stercken ende beschermen soude tegen allen ende een yegelijck wie of hoedanig die soude mogen wesen, ende also onder de voornoemde gerechticheden 't grootste ende notabelste Point is, de vrye ende Souveraine Regieringe, so hebben oock de Provincien daerinne den anderen in hare Respective resorten geen regel nochte mate willen stellen, Maer hebben elckander gelaten dienaengaende in haer volkomen vryheyt, omme alle deelen van de Souverainiteyt so in Politie, Iustitie ende andersints, door haer selven of eenige van dien in haren name door andere te doen administreren, ja en konnen oock de Bontgenooten ten tijde van d'Unie in specie niet bedacht hebben, van den anderen te verbinden tot het stellen van Stadhouders, door dien deselve ten dien tijde de Heerschappije van den Coning van Spangien noch niet en hadden afgesworen, doen mits dien noch niet gequalificeert en waren, omme Stadthouders te stellen, ende daeromme kan te minder eenig bundig Argument gemaeckt werden uyt het 10. Articul van d'Unie, *als dat de Staten haer verobligeert souden hebben te continueeren in het stellen van Stadhouders*, dewyl deselve doenmaels daer van noch geen aenvang hadden gemaeckt, maer de Stadthouders die doenmalen waren, hare Commissien hadden van den Coning van Spagnien, behalven dat by 't voornoemde Articul de questien die over saken aldaer gemelt, souden komen te onstaen *niet absolutelyck* sijn verbleven aende Stadhouders, maer alleen *by provisie* en dan noch niet aen het Ampt vande Stadthouders, maer aende persoonen

vande

vande Stadhouders, *die doen ter tijt waren*, sulcx dat wel de voornoemde Provisionele ordre by't leven vande Stadthouders *die doenmaels waren*, by contrarie resolutien ofte verdrach niet en is gediscontinueert of verandert, de voornoemde submissie echter mettet afsterven van deselve Stadthouders *is geeyndicht*, als dewelcke de Bontgenoten expresselick vast hebbẽ gemaeckt aende verkiesinge van *Persoonen* vande voornoemde Stadthouders, eñ mette byvoeginge vande woorden *nu ter tijt wesende*, betoont dat sy niet en hebben verstaen, dat de *Successeurs* gelijck Recht souden hebben ten ware by nadere Resolutie, sulcx aen deselve mochte werden gedefereert, 'twelck de Heeren van Hollant niet bevinden geschiet te sijn, kunnende de woorden van het voornoemde Articul geensints sodanige uytlegginge lyden, als byde Heeren van *Vrieslant* voorgestelt wert, *Namentlijck dat de submissie niet en soude sijn provisioneel, maer dat de uytspraecke by de Stadthouders te doen provisionele executie soude moeten hebben*, te min also daer tegen directelijck strijt het 16. Articul van d'Unie, expresselijck medebrengende, *dat de uytspraeck vande Stadhouders na gegaen ende achtervolgt soude werden, sonder dat daer van wijder beroep ofte andere Provisie van Rechten, 't sy van Appel, relief, revisie, nulliteyt, ofte eenige andere querelle hoedanich die souden mogen sijn, versocht ofte gebruyckt sullen mogen worden*, 't welck niet over een komt mette Provisionele executie, dewelcke presupponeert een wijder beroep, waer door alteratie inde uytspraecke soude kunnen werden verwacht, gelijck mede de woorden, *nu ter tijdt wesende*, niet en kunnen werden gerefereert tot de Geunieerde Provintien, dewijle daer door de Stadthouders vande Provintien die haer daer na by d'Unie souden hebben konnen voegen, vande voornoemde Arbitragie souden moeten blyven geexcludeert, ende deselve Provintien haer hebben moeten onderwerpen het oordeel vande Stadthouders vande andere Provintien, het welck een ongelijck gesach onder de Leden vande *Vnie* soude sijn geweest, ende geensints hebben konnen strecken tot aenradinge van andere Provintien, om haer onder sodanigen Verbont te begeven, veel min kan uyt het 24. *Articul* vande *Vnie* besloten werden, dat de Provintien tottet stellen van Stadhouders gehouden sijn, om dat aldaer gesegt wert, *dat de Stadthouders, die doenmaels waren, of namaels souden komen d'Vnie ende Articulen van dien, soude moeten besweren*, want die woorde brengen wel mede, wat de Stadhouder, die gekore soude mogen werden soude moeten doen, maer geensints dat de Provintien t'allen tijden Stadthouders souden moeten kiesen, oordeelen oock de Heeren van Hollant niet dat het Officie van de Stadhouders tot wegneminge van different absoluyt nootsakelijck soude sijn ende dat het selve soude dienen als een uytterste remedie, om de verschillen uyt de wege te leggen, want behalven dat aen d'eene sijde onredelick soude sijn, dat de Provintien alleen om 'tbeslichten vande verschillen tegens hare goede wille Stathouders soude moeten kiesen, die buytẽ de voorsz beslichtinge verder soude doen alle saken die tot beleyt vande Stadhouders ordinarie hebben gestaen, ende

 aen d'ander

sijde oock onfatsoenlijck soude wesen, dat de Commissie van de Stadthouders soude werden bepaelt binnen de Limiten van de voorsz beslichtinge, soo wijst oock het voorsz negende Articul aen, dat de Voor-Ouders selfs hebben te gemoet gesien, dat de Stadthouders apparentlijck niet en souden sijn die gheene van dewelcke de decisien souden sijn te verwachten, vermits deselve verplicht sijnde elck hare Provintie voor te staen, ende daer door aen de Interessen van deselve gebonden, niet volkomentlijck neutrael souden sijn, ende daeromme gesecht wert, dat als deselve met den anderen niet en souden konnen verdragen, dat sy-luyden tot hen souden nemen onpartijdige assesseurs ende adjoncten, ende daeromme meynen de Heeren van Hollandt, dat blijvende de Unie ende d'Obligatie die de Provintien daer door op den anderen souden mogen hebben, sulcx als deselve leyt, soo wanneer eenich verschil soude mogen voorvallen, 'twelck by decisie soude konnen ende moeten werden getermineert, dat daerinne sullen kunnen werden gevolcht eenige van de voorslagen by de Heeren van *Gelderlandt*, *Zeelandt* ende *Wtrecht* respectivelijck voortgebracht, die de beste ende bequaemste naer gelegentheyt van tijden ende saecken geoordeelt sullen werden, doch verhoopen, dat Godt de Heere den Staet met soo veel voorsichticheyt, wijsheyt, ende eenicheyt sal Segenen, dat niet noodich en sal sijn oyt tot eenige decisie van verschillen te komen, daer toe de Heeren van Hollant ende West-Vrieslant, niet alleen een goede wille, maer oprechte ende datelijcke effectien contribueren sullen, versoeckende dat deselve verklaringe, als komende van oprechter Herten, wel opgenomen mach werden, voorbehoudens mijn Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt soodanige nader verklaringe, als deselve op de voorsz ende andere Articulen van de Unie na desen nader sullen gelieven te doen.

Endtlijck sijn oock ingekomen de inclinatien van Over-Yssel den 7. Februarij op d'importante Poincten van de groote Vergadering.

Hoogh Mogende Heeren.

GElijck aen de eene sijde desen Staet groote reden hadde van droefheyt over den doodtlijcken afganck van *Sijne Hoogheyt* den Prince van Orangien, onsterffelijcke gedachtenis; soo bevint sich aen d'andere sijde geen kleyne reden van blijdtschap onder de Bontgenooten, als deselve onderlinge komen te speuren een Extraordinarien yver, om in desen onverwachten val verdacht te sijn op Extraordinarie en salutaire remedien, waer door ons lieve Vaderlandt soo

soo wel van binnen als van buyten soude mogen blijven verseeckert.

De aenwesende Heeren van de Provintie van *Over-Yssel* hebben geoordeelt, als Leden van 't gemeen laborerende Lichaem, hare schuldige plicht te wesen, het hare te contribueren, om dese illustre Vergaderinge mede te dienen van hare inclinatien ende Consideratien, om het voorsz Heylich werck soo veel doenlijck is, in goede eenicheyt en onderlinge Vruntschap te helpen uytvoeren.

Ende alsoo te dien eynde buyten alle contradictie nootsaeckelijck werden gehouden drie ontscheytbare Hooft-stucken, te weten de *Religie*, *Unie* ende *Militie*, sal het oock Hooghnoodich sijn, dat men daer op verdacht sy, in wat voegen het een soo wel als het ander sal kunnen gemainteneert en gehanthaeft werden.

De Religie belangende is by u Ho: Mo: den 27. January lestleden in dese tegenwoordige Vergaderinge sodanige ordre beraemt, dat daerinne niet meer te desidereren is, alleenlijck geven wy u Ho: Mo: in bedencken, of niet daer yetwes inne gedaen sou konnen werden, in cas d'een of d'andere Provincie de Placcaten deses aengaende voor desen geemaneert ende de andere Pointen in de voorsz Resolutie vervat, boven vermoeden *weygerde* in 't werck te stellen, ende daerinne Notoirlijck conniveerde, wat middelen by der handt dienen genomen te werden, om die in gebreecke hier van sal blijven, daer toe te houden, geconsidereert deselve Resolutie daer van geen mentie en maeckt; Ende het tweede Point deselve alleen spreeckt van 't Maintien van de Religie selfs, sonder dat het daerinne geexprimeerde penael verder als alleene hier toe, sich streckt, Sonden van advijs sijn, overwegende de droevige ervarentheyt van de voorleden tijden, ons heeft doen gevoelen hoe veel de Licentie der Pausgesinden, als mede van *Secten* ende gesintheden in dese Landen kan perturberen de gewenste eenicheyt, dat de Provintien sich onderlinge behooren te verbinden, niet alleene tot observantie van alle de Articulen van de voorgeroerde Resolutie, nemaer oock het voorsz *Penael* te gebruycken tegen dat Lit of Provintie, dewelcke tegen een van de voorsz Poincten eenigen inbreuck sal willen doen, of gedogen gedaen te worden.

Wat aengaet *d'Unie*, meynen dat die gelijckse Anno 1579. tot *Wtrecht* is gearresteert, behoort heylich en onverbreeckelijck onderhouden te worden, Maer alsoo het soude konnen gebeuren, 'twelck Godt verhoeden wil, datter questien of misverstanden ontstonden tusschen de Leden in een Provincie te samen, dewelcke uyt kracht van de voorsz *Unie* door de Heeren Stadthouders ten deele tot noch toe bygeleght en wech genomen sijn; by aldien de Provintien *geen Stadthouders* hebbende tot het aenstellen van nieuwe, niet goet en vonden te treden, sal in sulcken val Hooghnoodich sijn, dat men overweghe

en

en voorsla middelen, waer door 'tselve defect aldaer gevoechlijckst soude konnen werden gesuppleert, daer toe wy meynen by de Provincie van *Gelderlandt* besonderlijck goede voorslagen sijn gedaen, daermede wy ons wel souden konnen conformeren, Dan souden evenwel, onder verbeteringe, oordelen een gevouchlijck remedie te sijn, dat partijen binnen sekeren Peremptoiren tijdt souden moeten kiesen ende hare questien verblijven aen seker getal van *neutrale arbiters*, dewelcke onder den anderen niet konnende accorderen ende stemmen steeckende, mede binnen eenen precijsen tijdt souden moeten kiesen een super arbitrum, om binnen den tijdt van een Maent ten langhsten, ten ware het pressante quaet yet spoedigers vereyschte, de questien so doenlijck te componeren, of by ontstentenisse op Instructie decideren, ende ingevalle eene partije haer Arbiters in den voorsz tijdt niet en mochten genomineert hebben, sal die als dan gerede, soo het Leden sijn van een Provincie, mogen versoecken ende gegeven werden, Maer soo het Leden sijn die, aldaer de stemmen souden doen steecken, of Provincie, tegens Provincie, als dan van de Staten Generael beyders te doen binnen sekeren tijdt, ende indien sulcx gebeurde tusschen de Provincien te samen, souden sodanige Arbiters konnen versocht worden aen het eene of het andere Hof van Iustitie in dese Vereenichde Nederlanden.

Sal mede seer dienstich sijn, datmen dencke, hoemen sal doen *Pareren* dese of diergelijcke vast te stellen ordre.

De executie van't gene by uytsprake in vougen als vooren mochte wesen verstaen, souden wy stellen aen de Generaliteyt nae de derde voorgaende sommatie.

De tranquilliteydt van de Bontgenoten sal oock vereyschen, dat voor ofte nae, by, in, ofte onder de Provincie, *gene extremiteyten, represalien ofte datelicheden* sullen mogen werden gebruyckt.

Het Point van de *Militie* betreffende, souden verstaen, dat de dispositie over deselve behoort bevolen te worden de Vergaderinghe van de Staten Generael met advijs des Raedts van State op Instructie by de Bontgenoten eenpaerlijck te arresteeren.

Souden nodich vinden te maecken een *Instructie* voor een *Hooft over de Militie*, deselve niet te arresteren, dan met eenparicheydt van alle de Provincien, de tijdt wanneer deselve behoort gekooren te worden, meynen wy rijpelijck behoort overwoghen te worden, ende daerinne niet geconcludeert als ten minsten met *vijf Provincien*.

De *Persoonen* oordeelen wy, dat als dan by pluraliteyt van stemmen moet gekoren werde.

Dat alle hooge Ampten onder 't Chrijsch-volck, soo voor desen ghestaen hebben ter *dispositie van de Staten Generael ofte Sijn Hoogheyt* tot die Charge van

Colonel

Colonnel excluys, voortaen sullen gelaten worden *ter dispositie van de Provintien* die haer advijsen daer van door hare Gecommitteerden ter Vergaderinge van de Staten Generael sullen inbrengen.

Alle andere *Militaire Officien* van *Colonnels*, *Luitenant Colonnels*, *Sergeant Majoors*, *Ritmeesters*, *Capitainen* ende van mindere Chargen, soo buyten nominatie by *Sijn Hoogheyt* absolutelijck sijn vergeven, sullen voortaen sonder onderscheyt van in ofte Uytheemsche vergeven werden by de Geunieerde Provintien, om onder deselve egualijck verdeelt te worden.

De *Commandeurs ende Majors in de Steden ende Forten* van de Provintien, stemme in Staet hebbende, dat deselve vacant ende noodich sijnde, by deselve Provintien absolutelijck op Commissien van de Staten Generael, of Raden van State sullen werden vergeven, sonder nochtans dat deselve Commandeurs ofte Majors van nu af sich eenichsints in soodanige Steden sullen hebben aen te matigen het bewaren van de Sleutelen, openen ende sluyten van de Poorten, ofte het uytgeven van het woort, maer dat sulcx privativelijck ende alleen sal verblijven aen de Magistraten van deselve Steden.

Onder de voorsz Majeurschappen moeten niet mede begrepen worden die gene, dewelcke tot noch toe gestaen hebben ter dispositie der Steden selfs, daer se sijn, dewelcke gelaten sullen worden by 'tgene sy tot noch toe gehad hebben.

De *Commandeurs voorsz. in de stemmende Steden* en sullen niet verders de Militaire jurisdictie mogen gebruycken noch extenderen, als over die nalaticheyt ende overtredinge in tochten en wachten, overgaen aen den Vyant, desertien van Compagnien ofte verloop van de eene Compagnie onder d'andre, sonder Paspoort, Mitsgaders over d'excessen ende delicten die d'Officieren ende Soldaten onderlinge ofte d'een tegen den anderen, in Crijsch-saecken, sullen komen te begaen, ende verder niet, in vougen, dat alle andre saecken, sy sijn dan Criminele of Civile, die Militaire Persoonen apprehensibel, Convenibel, Iusticiabel, ende executabel sullen sijn, by den Civilen ofte Politiquen Rechter, wiens Sententien mede over schulden ende anders gewesen, by gebreck van gerede of ongerede goederen, na d'ordre van't Landt ter executie gestelt sullen worden.

De *Gouverneurs in de Steden ende plaetsen, egeen stemme in Staet hebbende, als tot Sluys, Bergen op Zoom, Hulst, Breda, 'sHertogenbosch, Willem-stadt, Maestricht* ende *Wesel*, sullen gestelt worden by de Provintien, ende sulcx op de gewoonlijcke Commissien; de Commandementen in andere gelijcke plaetsen, by de Staten Generael.

De *Majeurschappen* by den Raedt van State.

Die voortaen aen te stellen Officieren van Oorloge sullen moeten wesen van de *Gereformeerde Religie*.

Aengaende het *uytgeven van Patenten ende verleggen van Garnisoenen*, Vergaderinghen van Leghers, ofte uytsenden van eenighe notable troupes, op plaetsen ende in occasien, daer het den dienst van het Lant vereyscht, sal staen ende verblyven ter dispositie van de Staten Generael met advijs van den Raedt van State.

Ende sullen haer Ho: Mog: by pluraliteyt van stemmen daer inne moghen Concluderen.

Mits dat t'elckens als eenige veranderinge van Garnisoenen sal geschieden, 'tselve bekent ghemaeckt sal worden aen de Provintien, Steden ende Plaetsen daer de Compagnien gesonden, ofte gelicht sullen worden.

Ghelijck mede by tijdts aen de Provintien, daer deselve Compagnien sullen passeren ofte Vergaderen, by Missive notificatie ghedaen worden, om op de deur-tochten ofte logeringen ordre te mogen stellen.

Welverstaende dat oock de Regieringe in de Respective Provintien vry sal staen eenige Compagnien tot versekeringhe van d'andere te senden, dewelcke d'Officieren van deselve Compagnien oock gehouden sullen sijn te ghehoorsamen, mits dat datelijcken daer van aen haer Ho: Mo: oock advertentie gedaen werde.

Ende dat voorts de Compagnien soo teghenwoordich in Garnisoen legghen, ofte namaels geleght sullen mogen worden aen de Respective Magistraten der Steden, volgens den 17. Artikel vande Unie, sullen hebben te doen Eedt, in conformité van't Formulier alreede gemaeckt, ofte noch te beramen, 'twelck aen de Hooft-Officieren van't Platte Landt in cas den noot quame te vereyschen aldaer eenighe Compagnien tot bewaringhe van de Stroomen of anders te leggen mede sal moeten werden gedaen.

De Steden van outs geprivilegeert, van met geen Garnisoenen teghen haren wil beswaert te moghen werden, sullen in haer oude Recht ende Possessie blyven ongeprejudicieert.

Raeckende de *secrete Correspondentie*, binnen ende buyten 's Landts, sal deselve gehouden ende gecontinueert worden by haer Ho: Mo: ende den Raedt van State, door soodanige Persoonen ende op soodanighen ordre als haer Ho: Mo: ende den Raedt van State, ten dienste van 't Landt ende met de meeste secretesse ende mesnagie sullen bevinden te behooren, daer toe de Penningen sullen werden gefurneert ten Comptoire van den Ontfanger Generael.

Boven alle dese voorsz Inclinatien ende Consideratien willen d'aenwesende Heeren van de Provintie van *Over-Yssel* haer selven reserveren af te nemen, of by te voegen 'tghene sy sullen oordeelen ten meesten dienste van den Lande te behooren.

Den 13. Februarij sijnde nu ingekomen d'Inclinatien ende Consideratien.

ratien van alle de Provincien op d'ouverture ende Propositie by ende van wegen Hollandt den 18. January ghedaen/hebben de Heeren van Hollandt by monde geproponeert ende by geschrifte overghelevert haer naerder Consideratien tot bekortinghe vande besoignes van de groote Vergadering; luydende als volght.

De Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben ter Vergadering ingebracht ende geopent hare naerder Consideratien *op de bekortinghe van de besoignes* van dese groote Vergadering met distinctie van saecken *die puyr Provinciael sijn* (welcken aengaende deselve oock hare verklaringe hebben gedaen, in voegen als hier na volgende) *ende saecken die specteren totte deliberatien* van dese Vergaderinge, houdende in effecte dat welgemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, doorgesien ende geexamineert hebbende de Respective Consideratien by de Provintien in de welgemelte groote Vergaderinge ingedient, geoordeelt hebben, dat eenighe van de saecken in deselve Consideratien sijn vervat, puyrlijcken *sijn Provinciael* ende niet en behooren tot de deliberatien ende dispositie van deselve Vergaderinge, maer privativelijck tot het beleyt van de Respective Provintien, ende dat andere behooren tot het beleyt van de gemeene *Unie*, ende sulcx tot de deliberatie van de voorsz groote Vergaderinge.

Dat de saecken die haer Ed: Mo: geoordeelt hebben te wesen Provinciael, ende sulcx privativelijck te behooren tot het beleyt van de Staten van de Respective Provintien, sijn de navolgende.

I.

Het stellen van de *Stadthouders*, ofte sulcx na te laten, na het welgevallen van de Staten van yder Provintie.

II.

Het vergeven van de *Commandementen* ende *Majoorschappen* in de Steden ende Forten binnen de Respective Geunieerde Provintien gelegen, met de Condependentien van dien.

III.

Het *bewaren van de Sleutelen* van de Steden die stemmen in Staet hebben, ende het *geven van het woort by* de Magistraten van deselve Steden.

IV.

De *Iurisdictie over de Militie* in alle saecken niet puyrlijck sijnde Militair.

V.

De *vergevinge van de Colonnelschappen*, Capitainschappen ende *minder Charges*, op hare repartitie staende.

VI.

Het *verleggen van de Garnisoenen* binnen de Respective Provintien, ende condependentien van dien.

VII.

Het *be-eedigen van de Militie* by de Staten van de Provintie, ende Magistraten van de Steden daer eenige Militie in Garnisoen wert gelecht, boven den Eedt die deselve Militie aen de Provintien, op welckers repartitie die staen, schuldich is te doen.

Dat hare Ed: Mo: verstaen, dat de voorsz saecken privativelijck sullen blijven aen de dispositie van de Staten van de Respective Provintien yeder in den haren, met verklaringe dat hare Ed: Mo: van meeninge sijn 'tselve Recht soodanich in den haren te gebruycken, wel mogende lijden dat de Provintien ende Leden van deselve die goet sullen vinden 'tvoorsz Recht mede te gebruycken, ende dienstich sullen achten, dat van dese Tafel aen de Officieren van de Militie, voor soo veel deselve aengaet, geschreven werde, dat sy haer de dispositie van de Staten van de Provintien ende Leden van deselve, in't gunt voorsz is, sullen onderwerpen ende naer komen, daerinne werden Geaccommodeert.

Dat de saecken die haer Ed: Mo: geoordeelt hebben te hooren tot het *beleyt van de gemeene Vnie*, ende sulcx te sijn van de deliberatie van dese Vergaderinge, sijn

I.

Of men in de *Generale directie ende dispositie in saecken van Oorloge*, ende over het Volck van Oorloge, by gemeen advijs van de Bondtgenooten gedefereert aen den Raedt van State goedt sal vinden eenige veranderinge te doen.

II.

By wie ende in wat voegen gegeven sullen werden de *Patenten* aen het Volck van Oorloge, sijnde buyten de Geunieerde Provintien.

III.

Op wat wijse de stemmende Provintien ende de Steden van deselve, Guarnisoenen ontfangen ende door-tochten ofte Loop-plaetsen toe laten sullen.

IV.

Op wat wijse het Volck van Oorloge uyt de stemmende Provintien ende de Steden van dien gelicht sal worden.

V.

Aen wien gelaten sal worden de *vergevinge van de Gouvernementen ende Commandementen* in de Steden ende Forten buyten de stemmende Provintien gelegen.

VI.

Aen wien gelaten sullen worden de vergevinge van de *Majoorschappen* in de voorsz Steden ende Forten.

VII.

By wien vergeven sullen worden de *Hooge Militaire Charges*, voor desen ge-

staen.

gestaen hebbende ter dispositie van de Staten Generael ofte van *Sijne Hooghëyt* tot Colonels excluys.

VIII.

Of de voorsz Charges, Mitsgaders Gouvernementen, Commandementen, ende Majoorschappen, voortaen sullen moghen werden vergeven aen Persoonen *niet wesende van de Gereformeerde Religie.*

IX.

Of en wanneer, en op wat wijse geprocedeert sal worden tot electie van een *Capiteyn Generael* over het Volck van Oorloge.

X.

Hoe de *verschillen* die tusschen alle de Provintien souden moghen ontstaen, getermineert sullen worden.

XI.

Hoe en by wien de *secrete Correspondentie* sullen werden gehouden;

Dat aengaende dese laetste soorte van saken hare Ed: Mo: niet anders hebben konnen afnemen of de Provintien sijn met den anderen van een gevoelen op het 5. 6. 7. ende 8. Poinct, namentlijck

Dat de *Gouvernementen ende Commandementen* in de Steden ende Forten buyten de stemmende Provintien gelegen, vergeven sullen worden by de Staten Generael.

Dat de *Majeurschappen* van deselve plaetsen sullen werden vergeven by den Rade van State.

Dat de *hooge Militaire Charges* voor desen gestaen hebbende ter dispositie van de Staten Generael, of van *Sijn Hooghëyt* tot Colonelschappen excluys, vergeven sullen worden by de Staten Generael.

Ende dat de voorsz *hooge Charges*, Mitsgaders Gouvernementen, Commandementen ende de Majoorschappen, aen geen andere Persoonen voortaen sullen werden vergeven als aen de geene die sijn van de *Gereformeerde Religie.*

Ende dat mitsdien de deliberatien over de voorsz Poincten de Vergaderinge niet sal ophouden, maer dat daerinne volgende de voorsz eenparicheyt sal konnen werden geconcludeert.

Ende dat derhalven alleen sal staen te delibereren op de saecken vervat inde voorsz 1. 2. 3. 4. 9. 10. ende 11. Articulen namentlijck

I.

Of men goet sal vinden veranderinge te doen in de *directie van de saecken van Oorloge.*

II.

Op het geven van de *Patenten* aen het Volck van Oorloge buyten de Geunieerde Provintien.

III. ende IV.

Op het *inleggen ende lichten* van het Volck van Oorloge in ende uyt de stemmende Provintien.

V.

Of, Wanneer, ende op wat wijse sal werden geprocedeert tot electie van een *Capiteyn Generael*.

VI.

Hoe de *verschillen* tusschen alle de Provintien ontstaende, sullen werden getermineert.

VII.

Hoe ende by wien de *secrete Correspondentien* sullen werden gehouden.

In de deliberatie van welcke Poincten hare Ed: Mo: verklaert hebben te vertrouwen dat de Provintien defererende aen het gewichte van de redenen, ende het ooge hebbende alleen op de ruste, eenicheyt, ende behoudenisse van den Staet, den anderen met soo veel affectie ende Confidentie sullen bejegenen, dat daerinne mede in't korte een goet besluyt sal konnen werden gemaeckt.

Waer naer by de Heer Presiderende de twee navolgende Poincten van deliberatie sijn voorgestelt, omme volgens d'ordre van de jegenwoordige Vergaderinge daer op morgen by de Respective Provintien geadviseert te worden.

Eerstelijck of men in de *Generale directie ende dispositie in saecken van Oorloge* ende over het Volck van Oorloge, by gemeen advijs van de Bontgenooten gedefereert aen den Raedt van State goet sal vinden eenige veranderinge te doen.

Ende ten tweeden, by wien ende in wat voegen gegeven sullen worden *Patenten* aen het Volck van Oorloge sijnde buyten de Geunieerde Provintien.

's Anderendaegs zijn de Provintien gesommeert ende versocht haer verklaringe te doen nopende de twee Poincten des voorigen daeghs ghepoponeert/ namelijck; de Directie van de Militie ende 'tgheven van Patenten.

Ter selver tijdt heeft de Princesse Douagiere Groot-Moeder van den Jonghen Prince van Orangien deur den Heer Presiderende aen de Grootte Vergadering ingegeven volghende Geschrift; zijnde eene heusche ende civijle vermaninge aen de Staten van de Provintien om niet geheel uyt haer gedachtenis te stellen denselven Jongen Prince; edoch daer by verklarende geensints te pretenderen dat de Staet daer aen gebonden/of dat de Charges by zijne Predecesseurs bedient/ souden erffelijck

lijck zijn; maer dat hy ende sy 'tselve souden nemen als teeckenen van [illegible] affectie ende danckbaerheydt.

Hooghe ende Mogende Heeren.

DE Princesse Douagiere van Orangien addresseert sich mitsdesen *eerbiedelijck* aen de tegenwoordige U. Ho: Mo: Doorluchtige Vergaderinge met haren hartgrondelijcken wensch ten eynde God Almachtigh gelieve over hare loffelijcke Regieringe sijn ghewoonelijcke gunste ende genade te continueren, insonderheydt U. Ho: Mo: tegenwoordige seer ghewichtige Vergaderinge te Segenen met soo een gheluckige succes van heylsame Resolutie als de meeste dienst ende verseeckertheyt der gemeene saecken in dese beswaerlijcke ghelegentheydt van tijden sijn vereyschende.

Ende dewijle hare *Hoogheyt* geinfomeert is hoe dat U. Ho: Mo: voor een gedeelte van hare importante besoignes, hare gedachten sullen laten gaen, over de *geleghentheyt der voornaemste Politijcque ende Militaire Ampten* onlangs door het subijt Overlijden van den Heere Prince haren Sone, ontruymt, vint sich hare *Hoogheyt* soo ten Respecte van hare oprechte genegentheyt ten dienste van desen Staet, als insonderheyt mede uyt den gront van hare Grootmoederlijcke affectie bewoogen ende geobligeert U. Ho: Mo: met *Vrundelijcke eerbiedinge* te gemoet te voeren, ende indachtich te maecken, hoe dat teghenwoordichlijck door Godts genade, tot een besondere vertroostinge in hare meenichvuldige sware afflixien, in de wiege is leggende de eenige achtergelatene Mannelijcke Erve ende Nasaet van die Doorluchtige Prince van Orangien van dewelcke hare *Hoogheyt* vertrout dat U. Ho: Mo: al-noch met eenigh genoegen ende Satisfactie hooren te Rememoreren, hoe dat sy niet alleen de *Gront-vesten* deser Republijcque hebben helpen leggen maer oock de opbouwinge derselver met hare aldervlijtichste ende Kloeckmoedichste getrouwigheyt, ja met haer goet ende bloet den tijdt van over de *tachtich jaren* lanck in soodaniger vougen hebben by gestaen ende Gehandt-haeft, dat deselve onder Godts genade ende U. Ho: Mo: wijse directie daer door tot die gesegende hooghte is gestegen, dat niet alleen de goede Ingesetenen deser Landen, sich in volkomen voorspoet, vrijheyt ende gerusticheyt van Conscientie onder haer eygen Wijngaert ende Vijge-Boom bevinden geseten te sijn, maer dat selfs alle Wtheemsche Natien, ende *tegens haren danck de quaetwillige van desen Staet* met schrick ende verwondering komen aen te schouwen dat het aensienlijcke Lichaem deser Vnie tegenwoordich in vollen Vrede ende eendrachticheyt versamelt sijn, onder de schaduwe van de glorieuse *Vestoenen* ende *Laurier*-tacken, welcke V. Ho: Mo: door hooghgemelte hare loffelijcke Velt-Heeren van Iare te Iare sijn t'Huys gebracht. Het

Het is waer Ho: Mo: Heeren, dat hare *Hoogheyt* noyt en heeft in twijffel getrocken of V. Ho: Mo: souden sich in dese occasie van soodanige aen haren Staedt bewesen hooge ende langhduyrige diensten naer hare gewoonlijcke wysheydt ende discretie sonder eenige aenmaninge weten te erinneren, bevindt sich oock in dat vertrouwen merckelijck geconfirmeert by de Vriendelijcke Rescriptie die sy van het meerendeel van de Respective Provincien heeft ontfangen, het gene sy haer Ed: Mo: korts na het overlijden van meergemelte Prince haren Sone, ende de geluckige Geboorte van den tegenwoordigen jongen Prince, in Faveur van deselve by Missive hadde vertoont.

Maer en heeft *Hare Hoogheydt* daeromme niet geoordeelt ledich te konnen staen van sich als noch ten overvloet tot volkomen ontlastinge van hare Grootmoederlijcke Devoiren, ten besten van hare onmondige Kindts Kindt andermael alhier van dit Officie, te aquiteren, Versoeckende dienvolgens gansch dienst-vrundelijck dewyle V. Ho: Mo: gelieft heeft het selve met de eere van hare getuyghenisse over sijne Christelijcke Doop van hare speciale gunst ende protectie in't aengesichte van de Kerck te verseeckeren daer op sodanigen reguart te willen nemen als sy naer hare hooge wijsheydt ende voorsichticheyt uyt voorgemelte Consideratie sullen achten te behooren.

Hare Hoogheydt getrooft sich daer op U. Ho: Mo: gunstige Resolutie af te wachten, sonder deselve desenthalven met eenige wydere aenspraeck te doen importuneren, besluytende desen alleenlijck met hare wel uytdruckelijcke verklaringe ende protestatie, als dat hare minste intentie niet en is van U. Ho: Mo: in desen yetwes te vorderen, in sodanigen schyn *als waren de hooghe Ampten by de Doorluchtige Princen van Orangien in desen Regieringe lange jaren bekleet, daer door aen hare Huysen ofte Nasaten in eeniger manieren geaffecteert*, maer ter contrarie dat hare *Hoogheydt* van meninge is, alle het gene op U. Ho: Mo: op haer versoeck, in desen sal gelieven te defereren, aen te sullen sien ende te ontfangen als *puyrlijck ende oorspronckelijck voortkomende uyt de goede ende Vrundelijcke genegentheydt*, die sy het selve huys ten aensien van gemelte lange ende menichvuldige dienste ende Meriten, met loffelijcke danckbaerheydt sullen willen bethoonen, welcke gunst hare *Hoogheydt* vertrouwt dat t'syner tijdt door dese jonge spruyt met gelijckevlijt ende getrouwicheydt, dat als die van sijne Heeren voor-Vaderen tegens V. Ho: Mo: ende den Staedt van den Lande behoorlijck sal worden erkent, waertoe sich in der daet V. Ho: Mo: seeckerlijck schynen te mogen verlaten, niet alleen ten Regarde van den Huyse daer uyt desen Prince is gesprooten, Maer oock ten opsichte van de groote ende Considerable goederen die hen boven allen anderen Ingesetenen onder het gebiet van V. Ho: Mo: by wettige successie sijn aengestorven, sullen oversulcx althoos in sijnen Persoon Concurreren de consideratie van sijne eygene Interest met die van sijnen ende sijne

Voor-

Voor-Vaderen Eere ende glorie neffens de aengeboorne liefde ende affectie tot de geduyrighe welvaert van den Staet, daer toe Godt Almachtich sijnen Heyligen Segen geve geteyckent, *Amelia Princesse d'Orange*.

Op dese Memorie gedelibereert sijnde / is niet ghedaen / als dattet aengenomen is voor notificatie; ende by Copie overgenomen by de Provintie. Blijvende Hollandt ende de meeste andere Provintien al noch by de inclinatie van niet te willen dencken om soodanige macht als de voorige Stadthouders ende Capitains Generaels hadden gehadt / te Confereren aen een Persoon / veel weyniger aen een Kint. Vrieslandt ende Stadt ende Landē al reede een Stadthouder hebbende / konden veel weyniger in't stuck van't Stadthouderschap voor den Jongen Prins treden: ende aengaende de Charge van Capitain Generael waren deselve Provintien seer yverende om die aen den Jongen Prince te Confereren / mits dat Graef Willem ondertusschen ende geduyrende sijne Minder-jarichEyt mocht zijn Lieutenant zijn. Maer 'ten was by de andere niet smakelijck.

De Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt adviserende op de twee Poincten by den Heer Presiderende / geleght in deliberatie van den 13. deses / verklaerden op het eerste van advijs te sijn.

Dat in de Generale directie ende dispositie over saecken van Oorloge ende over het Volck van Oorloge by ghemeen advijs van de Bontgenooten gedefereert aen den Raedt van State, geene Veranderinge soude werden gedaen, ende deselve directie aen den gemelten Raedt gelaten werden, ende dat de Instructie van denselven Raedt tot gerusticheyt van de Provintien soude werden gedresseert, volgende de Consideratien by de Heeren van *Zeelandt* op den *eersten deses* alhier ingebracht, daer mede haer Ed: Groot Mo: hebben verklaert haer te Conformeeren.

Ende op het tweede dat soo veel doenlijck is de Compagnien in Guarnisoen behooren te werden geleyt binnen de Provintien ende in de Frontieren daer omtrent gelegen, van welcke Provintie deselve Compagnien werden *betaelt* ende dat tot dien eynde by gemeen advijs van de Leden der Unie yeder Provintie seeckere Frontier-plaetsen *geaßigneert* souden worden, binnen welcke Respective Frontier-plaetsen den opgemelten Raedt van State de Compagnien met kennisse van de Provintiale Regieringe souden mogen verplaetsen ende dat de Staten van de Provintie dewelcke de voorsz Frontier-plaetsen geassigneert souden sijn, ofte derselver Gecommitteerde Raden sulcx mede sullen

len vermogen te doen, als oock de Compagnien uyt deselve Frontieren te brengen binnen hare Provintie, ende *vice versa* uyt hare Provintie in deselve Frontieren te doen vertrecken, mits daer van ten spoedichsten gevende advertentie aen den Raedt van Staten.

Dat den Raedt van State willende uyt de *geassigneerde* Frontieren eenige Compagnien lichten, daertoe versoeck soude doen aen de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provintien dewelcke deselve Frontieren geassigneert sijn, senden de daer toe *Patenten* over met open namen omme beyde de voorsz Staten ofte derselver Gecommitteerde Raden gevult ofte hare redenen van beswaernisse aen den Raedt overgeschreven ende by den Raedt daer van geoordeelt te werden, ende dat op het *tweede* versoeck van den Raedt, (de overgheschreven redenen van beswaernisse niet voor suffisant aengenomen werdende) de Compagnien soude moeten volgen, doch alles met dien verstande dat by gemeen advijs van de Bontgenooten ende tot onderlinge contentement ende gerusticheydt van deselve souden werden gemaeckt *twee lijsten* d'eene van *besettinge* ende d'ander van *employ*, ende dat in cas van invasie ende subiten overval van den Vyandt den Raedt soude vermoghen te lichten soo veel Compagnien als op de *lijste van employ* souden sijn gestelt, mits daer van gevende advertentie aen de Provintien alwaer ende in wiens geassigneerde Frontieren die geleghen waren, ende latende, 'tselve pericul voor by sijnde, deselve wederkeeren in hare voorige Guarnisoenen.

Dat van Zeelandt/luyde als volcht.

De Heeren Gedeputeerde van de Provintie van *Zeelandt*, adviserende van wegen hare Principalen op de twee Poincten by den Heeren Presiderende ter Vergaderinge Presiderende gelecht in deliberatie op den 13. deser.

Verklaerden op het eerste te consenteren dat by dese tegenwoordige Constitutie van tijdt en saecken aen't Collegie van den Raedt van State soude werden gedefereert de Generale directie ende dispositie in de saecken van Oorloge ende over het Volck van Oorloge onder eene soodanige Pertinente en bondige Instructie als volgens het Concept van wegen haer Ed: Mo: over eenige dagen alhier ter Vergaderinge overgegeven of andersints met advijs vande gemeene Bontgenooten best soude worden geoordeelt, op welck arrest van Instructie haer Ed: Mo: oock verstonden dat *pari passu* met het decreteren van de voorsz delatie ende niet anders en soude mogen worden gedisponeert, als sonder 'twelck sy verklaerden 'tvoorsz haer consent te honden voor geen consent.

Op het *tweede* Poinct oordeelden haer Ed: Mo: dat *explicité* quamen in Consideratie 'tstuck van de repartitie ende assignatie van de Frontieren te doen aen de Respective Provintien en 'tverleggen van de Guarnisoenen in deselve.

Ver-

Verklarende voor haer Ed: Mo: advijs dat de Militie en Volck van Oorloge, ſtaende op de repartitie ende tot laſte van de Reſpective Provintien binnen deſelve Provintien, Mitſgaders in de Frontieren en plaetſen tot derſelver voorſorge en beſcherminge geaſſigneert, ſo veel mogelijck ſouden werden gelecht, mits niet gehouden weſende tot getrouwicheyt en gehoorſaemheyt te bewijſen aen deſelve hare betaels-Heeren anderen Eedt of in andere maniere te doen, als in conformiteyt van't oude formulier dat voor deſen gebruyckelijck is geweeſt.

Dat mede aen deſelve Reſpective Provintien ingevolge van de voorgaende Practijcque ende exempelen ſouden werden geaſſigneert tot hare particuliere defenſie, voorſorge, ende geſach, alſulcke ſterckten ende Frontieren als deſelve naeſt gheleghen en in dewelcker conſervatie en behoudeniſſe deſelve meeſt ſijn geintereſſeert, daer op haer Ed: Mo: verſoecken dat door Gecommitteerde van deſe ſolemnele Vergaderinge eene ernſtige conferentie en beſoigne mocht werden aengeſtelt, Mitſgaders favorabelijck gediſponeert.

Op het ſtuck van 'tgeven van de Patenten, *'tverleggen* van de Guarniſoenen in deſelve geaſſigneerde plaetſen, verklaerde ten Principalen te perſiſteren by derſelver advijs ende Conſideratien den ..... deſer by Forme van inclinatie gepreſenteert, in alle hare Pointen ende Articulen ſonder eenige veranderinge, alleenlijck daer by verſoeckende dat op 'tFormeren van de lyſten ſoo van *employ als beſettinge* aldaer ghementioneert, metten eerſten mocht werden ghediſponeert.

En verſtonden expreſſelijck met haer advijs ende verklaringe op de bovenſtaende Pointen in geender manieren te willen prejudicieeren de deliberatien ende diſpoſitien die hier na op het Point van het Capiteinſchap Generael ſal mogen vallen.

Daer na d'andere Provintien deſgelijcx gheſommeert zijnde / heeft Gelderlandt **ingebracht haer advijs op deſelve Pointen: na dat ſy in't korte hadden geſeyt dat ſy bevonden d'advijſen der Provintien in de gewichtigſte Pointen te diſcreperen: dat daerom noodich was** eenighe weynige Gecommitteerde **uyt alle Provintien te ſtellen / om niet alleen over de diſcrepantie te confereren / maer oock over de** Conſolidarie **van't** Overquartier van Gelderlandt **tegen een æquivalent te beramen eenighe voorſlagen. Hier na volgende.**

Applicatie van de Gelderſche inſtructie op de directie van de Militie dat die moet blijven aen de Staten Generael en niet aen den Raedt van State.

OM dat in de Vergaderinge van de Staten Generael yder Provintie even veel ſtems heeft, en niet in den Raedt, en yeder Provintie in de directie van de Militie even veel te ſeggen moet hebben, als ſijnde op het beleyt van de gemeyne defentie niet in Conſideratie gekomen yders quota, of hoe de Militie naderhandt is gerepartieert, na dat de *ſeven Souverainen* elck na vermogen wat tot het Generael hebben gebracht over welck Generael yder even-veel ſoude hebben te ſeggen.

Sulcx is oock conform de outſte en beſte Regieringen van de Republijcquen en van de hedendaechſche *Cantons*.

Het is oock conform de oude Regeringe van de Nederlanden in't Generael, als deſelve tot de gemeyne defentie te ſamen quamen, en over de defentie even-veel geſaghs hadden.

Oock is het conform de Unie Articul 3. 4. 6. 7. ende 9. ende daer op gevolchde Reſolutien voor al genomen in dat ſelve jaer 1579. ende Anno 1582. ende 1584.

Men kan de directie oock niet brengen aen den Raedt van Staten niet alleen om dat in den Raedt ſijn *inegale ſtemmen*, uyt de Provintien, maer nu oock noch inegælder ſoude weſen, ten aenſien dat eenige Provintien daer in hebben de ſtem van eenen Stadthouder, waer tegen al ſchoon Gelderlandt noch een Perſoon mochte inbrengen, ſoo conſidereren deſelve al noch het ſtemmen van *groote Perſonagien*, *aenſienlijckheyt* en andere inconvenienten.

Dat oock by de Inſtructie van den Raedt de directie van de Militie alleen voor weynich tijdt is geſtelt geweeſt aen den Raedt, is geſchiet om dat *Engelandt* ten aenſien van de Subſidie volgens accord daer in mede hadde te ſeggen.

Sijnde de directie over de Militie aen den Raedt alleen ſtucx-gewijs geſtelt en haer Inſtructie meeſt in prohibitive termen beſtaende, ende niet langhe daer naer omtrent drie Maenden na het arreſteren van de Inſtructie voor den Raedt van Staten, de Staten Generael weder Vergadert hebben de Generale directie weder aen ſich genomen volgens de *Unie* Articul 9. En moet het oock daer aen verblijven, mits de Vergaderinge regulerende met *Inſtructie* en oock op eenen Generalen Eedt volgens die den 14. Mey 1580. gearreſteert en den 22. October 1586. vernieuwt, dat lichter ſal weſen te doen; als den Raedt ſoo te formeren, dat het alle de Provintien ſal weſen aengenaem.

Sou-

Soude het ſtaen aen den Raedt, het is bekent dat de Staten van Hollandt altijdts in den Hage Vergaderende en meeſt by een ſijnde, in den Raedt niet ſou werden gedaen, als met advijs van de Heeren Staten van Hollandt als te ſien uyt het rapport by den Raedt aen de Staten Generael gedaen den 10. December 1588. Daerom beſt dat oock de andere Provintien wat ſterck omtrent den Raedt ſijn, en ſelfs met Gecommitteerdens uyt Hollandt het geheele beleyt behouden.

Applicatie op het vergheven van *Patenten* en verleggen van Guarniſoenen.

IN cas men geen *Capiteyn Generael of Stadthouders* voor als noch goet vint te kieſen, dewijl over 'tgeven van *Patenten* in de ſtemmende Provintien geen differentie is, hoe-wel het Conſiderabel is, maer alleen over 'tverleggen van Guarniſoenen *buyten de Provintie*, ſoo wert weghen de Provintie van Gelderlandt geſſiſtineert, dat ſulcx moet geſchieden by de Staten Generael met advijs van den Raedt van Staten.

Om dat het is conform de voorgaende redenen geſtelt op de Generale directie van de Militie.

Het is conform de *Vnie* Articul 9. conform de opgevolchde Reſolutien van Anno 1582. Notantur dat men de Guarniſoenen buyten de Provintien ſoude ordonneren met advijs van den Raedt van Staten van Anno 1584. met deſe woorden *dat men de Guarniſoenen mette* Steden en Forten met force gewonnen ſou ordonneren met goetvinden van de Staten Generael.

Indien de particuliere Provintien ſouden hebben het geven van Patenten op de Frontieren yder ſou op het ſijne ſien en het Generael ſou werden genegligeert, en de verdeelinge ſou eerſt werden gepractiſeert onder de Provintien, en daer na onder Leden van de Provintie, *de minſt gevende ſouden minſt worden bewaert*, alſchoon dat daer den meeſten noot ware, exempel aen de Admiraliteyteu, de middelen van Licenten en Convoyen en de directie Anno 1597. verdeylt is; oorſaecke dat de Commertie uyt de Maes en van andere plaetſen niet ſoo wel en na vereyſch kan worden geconvoyeert als van Amſterdam, ende noteert hoe weynich de Admiraliteyten aen de Staten Generael obedieren.

Onnodich is het te verhalen alle de inconvenienten die ſijn ontſtaen door dien dat het geven van *Patenten* heeft gheſtaen en is geuſurpeert gheweeſt by particuliere Provintien, hoe wel het in kas van noot nu en dan dienſtich is geweeſt, dat men in noot noch toeſtaet.

Dat in't vergheven van *Militaire Charges* yder Provintie even veel heeft te seggen.

I.

Om dat het is conform de oude Regeringen en de beste geappliceert op desen Staet.

II.

Dat sulcx oock is conform de oude Regieringhe van de Nederlanden in't gemeyn.

III.

Dat het is conform de Unie waer in de middelen van Consumptien, en wat lasten gemeyn werden opgestelt, gemeyn moeten worden geappliceert Articul 6. en dat Conform den 9. Articul met stemmen als men in de Generaliteyt gewoon is, noch klaerder in de opgevolchde Resolutien gestelt in Anno 1584.

IV.

Het *vergeven van Officien* is oock eerst Generael aen de Staten Generael geweest en by Resolutie van den 21. Iuny 1581. gestelt aen den *Capiteyn Generael*, met insertie van dese woorden in de Commissien: op voorgaende Resolutie van de Staten Generael.

V.

Soo men het particulier wil maecken het sal eerst wesen tusschen de Provintien, daer na tusschen de Leden in de Provintien en daer naer onder de Familien; in dien *Amsterdam* dat sustineerde in Hollandt, de Stadt *Wtrecht* in't Sticht, het *Nimmeghsche* quartier in Gelderlant, *Middelburgh* in Zeelandt &c. wat sou het ten laesten worden als een *Generale afwijckinge van de Unie*.

VI.

Als men sulcx naer yders quota sou doen, noteert dat dan *Gelderlandt* niet beter van Conditie sou wesen, als by exempel de Steden *Emmerick*, *Rhees Wesel*, *Rhijnberck* &c. daer haer Ho: Mo: senden d'Officieren, doch met soo veel onderscheyt, sy *geven niet, en werden bewaert*, Gelderlandt sou met Officieren van Hollandt worden bewaert en even veel geven, alleen datse een Gouverneur souden stellen en 5½. Compagnien in't hondert, men moet vast houden dat de repartitie geen Recht geeft, maer dat de defensie is gemeyn, en met de doot van *Sijn Hooghheyt* het vergeven van de Militaire Charges weer gedevolveert aende Provintien in't gemeyn.

VII.

Of wil men niet gemeyn hebben, gelijck het evenwel volgens de Unie op

alle drie voorsz Poincten behoort, men procedere gelijck in de Admiraliteyten volgens interesse, ghelegentheyt, en Naturel van de Bondtgenooten: Gelderlandt, Sticht en Over-Yssel laten alle Officien ten Oorloch uyt de gemeine middelen van Licenten en Convoyen onderhouden aen Hollandt, waerom oock niet die discretie uyt de gemeene middelen van Consomptien te Lande ghestelt aen de Provintien te Lande meest gheinteresseert wel gelegen en volgens haer naturel, staendete noteren de Practijcque, dat als de Generaliteyt heeft te vergeven Officien ter Zee of te Lande in Hollandt men defereert het aen Hollandt ist te Lande in andere Provintien, men defereert het aen die Provintie.

VIII.

Alleen dient men yet te seggen op't geene dat men allegeert wegen de Practijcque van Vrieslant en Stadt en Landen voegt by de inclinatie van Zeelandt op alle drie voorsz Pointen: die Practijcque is daerom tolerabel en even wel in't Generael niet applicabel om dat de Provintien van Stadt en Landen na advenant datse de Zee en Landt hebben te bewaren, naer advenant datse tot de gemeine defensie geven noch qualijck voor een sevende deel gesach nemen en gebruycken in de gemeine defensie gheven van Patenten en vergheven van Charges, soo dat sulcx het Generael tot geen disproportie kan brengen: en misschien souden die Provintien alles soo lief in't Generael brengen en weder in't Generael voor een sevende deel gesach hebben, maer sulcx alles op Hollandt en hare quota tegen Gelderlandt, Wtrecht, en Over-Yssel te allegeren, sou wesen te seer buyten de Unie. *Et tum Gelri essent sub tutola Hollandorum*: en gepractiseert sou men met Recht de Regeringe van de Republijcque van Romen op die vier Provintien konnen appliceren en seggen, *Socy Romanorum tacite redigebantur in Servitutem.*

Den 18. Februarij hebben die van Vrieslandt desgelijcx overgegeven haer advijs over de Pointen by Holland den 13. ingebracht: luydende als volcht.

De Gecommitteerde weghen de Provintien van Vrieslandt geexamineert hebbende de twee Pointen by mijn Heere van Hollandt ende West-Vrieslandt geproponeert, ende uyt haer Ed: Mo: nader Consideratien den 13. February lestleden geextraheert, Bevindende de dispositie der nader Consideratien alsoo gequalificeert, dat daer onder werden gevonden eenige Poincten van malkander gesepareert, die met meerder Vrucht hadden konnen geconjungeert worden, ende eenige gepostponeert, dewelcke eerst afgedaen sijnde, groote verlichtinge konde geven van die geene die voorgestelt sijn, men laet staen dat de Hooft Pointen waer beneffens in dese Illustre Vergaderinge te sullen gehandelt worden, vast geset is, in drien sijn gedeelt, te weten *Re-*

ligie,

ligie, *Vnie*, ende *Militie*,ende dat de Religie na 'tgevoelen van't meerendeel der Provintien afgedaen sijnde,de Unie,ende wat daer toe neffens soude konnen staen te considereren,als van *Stadthouders* Remedie teghens voorvallende verschillen, behoorde te volgen, voor ende aleer dat men neffens het subject van Militie in conferentie trede. Ia hebben myn Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt geoordeelt, dat neffens eenige by haer Ed: Mo: voorgestelde verdeelinge tusschen de Provintien geen verschil was, sonder dat veel der Provintien soodanigen haer Ed: Mo: Provintiael gevoelen hebben geexamineert veel weyniger toegestemt. Ende dewyl dan de Gecommitteerde wegen de Provintie van Vrieslant verscheyden malen aende Heer Presiderende hebben versocht dat by het gene mijn Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben ghelieven dies aengaende in de besoigne van dese Vergaderinghe te stellen, by de Provintien Copien werden versocht,die haer vergunt werden 'tselve tot desen toe noch niet heeft konnen geschien, Soo adviseren de Gecommitteerde wegen de Provintie van Vrieslandt dat eerst in dese Vergaderinge behoort in deliberatie geleydt te worden,ofte samentlijcke Provintien de dispositie van den 13. deses by haer Ed: Mo: mijn Heeren van Hollandt in de besoigne gheinsereert ende de Methode van dien gevallich was ofte niet,voor ende aleer plaets kan hebben,dat daer uyt yets wert geextraheert,ende om op te adviseren voorgestelt,ende souden daerom de Gecommitteerde van de Provintien van Vrieslandt vrundelijck versoecken dat de samptlijcke Provintien eerst ghelieve haer bedenckinghen te openen over dit subject op dat sulcx geschiet, alles by ordre ende sonder de Unie onder de Militie,ende de Militie onder d'Unie te vermengen,werde gebesoigneert, ende also de Provintie van Vrieslandt dese hare verklaringe Actis Publicis mach worden gheinsereert om te strecken soo des behooren sal.

Den 21. sijn de Provintien weder gesommeert op het stuck van de Militie / de distinctie ende assignatie der Frontieren ende Compagnien: daer op die van Over-Yssel hebben over gegeven navolgende advijs.

Hoogh ende Mogende Heeren,

OMme op't gheproponeerde by de Heeren van Hollandt ende nu by de Heere Presiderende wederom in omvragegebracht wel te kunnen adviseren, meynen de aenwesende Heereu van de Provintie van Over-Yssel, onder

der

der verbeteringe dat alvoorens dient geweten ende verklaringe gedaen, hoe veel Persoonen 't Collegie van den Raedt constitueren moeten, ende mede wat men verstaet door Generale directie ende dispositie in saecken van Oorloge, ende hoe veel men daer onder begrijpen wil, dat daer-en-boven te blijven 'tgeene schijnt gepresupponeert te werden, dat sulcken depositie soo Generael, waer onder selfs het oppergesach soude konnen getrocken worden aen den Raedt van State by de Bondtgenooten gedefereert sy, wy vinden wel dat de Staten Generael in de tijden als het Collegie van den Raedt is opgerecht, niet altoos konnende Vergaderen, aen denselven Raedt by provisie de directie van de saecken van Oorloghe aenbevolen hebben ende eenige andere, als sijn ordres tot betalinge van de Militie, ende behouften van Oorloge, Monsteringhe ende discipline, Militaire be-eedingen van 't Crijchs-volck, Mitsgaders het afdancken op voorgaende ordre van de Bontgenooten, ende wat diergelijcke saecken meer sijn, maer niet de Generale, ende daer-en-boven met sulcke reserve dat sy deselve hebben konnen doen ophouden, als sy of de Staten van de Provintien in't particulier selfs ordre willen stellen.

Wy weten oock niet dat dese Provisionele dolatie soude sijn geschiet by gemeen advijs, 'twelck beteyckende de eenparicheyt van stemmen van alle de Leden van de Unie, waer mede nochtans wy niet en willen contradiceeren dat de Bontgenooten met gemeen advijs souden hebben goetgevonden het voorsz Collegie op te rechten ende voor het selve een Instructie te maecken, maer en konnen niet sien, dat daer uyt volgen kan dat d'Articulen ende Poincten van ordre daerinne begrepen, alle te samen met eenparige stemmen van alle de Bontgenooten souden sijn gearresteert, alsoo in het beleyt van de Confœderatie ende wat daer van dependeert gevolcht moet werden 'tgeene by de meeste Stemmen van de Provintien sal werden gesloten, die ghecolligeert moeten werden, sulcx als men ter dier tijdt toe in de Generaliteyt van de Staten gebruyckt hadde, Achtervolgens 'tnegende Articul van de Unie, sijnde daer inne noyt eenige Veranderinge gemaeckt, ende oock niet en kan geschieden als met gemeen advijs.

Ende genomen de voorsz directie aen den Raedt met gemeen advijs gedefereert ware (gelijck wy nochtans niet en hebben konnen vinden) soo is notoir dat het selve Collegie albereyts soo veel is verandert, soo ten aensien van de bewegende oorsaecken, waerom het is geeligeert, ende door de continuatie van de veranderinge van de Generale Staten, ende het missen van de voortreffelijcke Militaire Personagien die het doenmaels hebben geconstitueert, als mede ten opsichte van de saecken die daer mosten verhandelt werden ten deele tacité en ten deele expresse consensu van de Provintien geabregeert, ofte aen andere gedefereert, ofte ad Primum fonten wedergekeert, dat het tegenwoordich een heel ander gedaente is hebbende. En konnen derhalven

halven d'aenwesende Heeren van Over-Yssel geen genoechsame redenen vinden, waeromme nu aen 'tvoorsz Colegie gelijck het tegenwoordich is gheconstitueert meerder authoriteyt behoort gebracht te werden. Ende oordeelen dat het oppergesach blijvende aen den Souverain, dat is de Provintie selfs de Generale directie ende dispositie in saecken van Oorloge behoort gelaten te werden, onder Instructie aen een Regieringe alwaer geen inegualiteyt gevonden wert, ende de Provintien gelaten by de prerogativen haer by de Unie in't Colligeren van de Stemmen toegestaen, hoedanich Recht men niet en vint by haer oyt is geabdiceert, dewijle noyt is vast gestelt het getal der Persoonen in den Raedt.

Ende dit onvermindert de Confœderatien van de Heeren onse Principalen, om daer by of af te doen, 'tgeene haer Ed: Mo: ten dienste van den Lande bevinden sullen te behooren.

Op het tweede Poinct sullen wy ons gedragen tot onse overgegevene inclinatien ende Consideratien, wy als mede het voorgaende sullen soecken met den eersten te justificeren.

Die van Vrieslandt siende dat de meeste Provintien haer geheelijck stellende om te blijven sonder *Stadthouder* ende *Capitain Generael*, 'tselve Poinct niet alleen niet meer repten, maer genouchsaem in vergeetinge stelden: hebben goet gedacht een geschrift te formeren sulcx den 21. February ingevende ende latende lesen in de groote Vergadering: Poghende soo uyt de ervarentheyt ende natuyr van dese Republijcquen, als uyt de Unie te bewijsen hoe nootwendich het was dat dese Staet sijnde *Polijarchique* wierde getempereert deur een schijn ende schaduwe van Monarchie.

Deductie van Vrieslandt tot justificatie van haer Ed: Mo: ingeleyde Consideratien.

Hoogh Mogende Heeren,

DE Gecommitteerde der Provintie van Vrieslandt gesien hebbende het *debat* by de Ed: Mo: Heeren Staten van Hollandt den negende deses ter Generaliteyt ingebracht op de Consideratien ende inclinatien den 27. January lestleden, wegen de voorsz Provintie ingedient, konnen niet ledich staen tot bevrydinge van haer gemoet ende quitinge van haer plicht te verklaren, dat

sy

ſy 'tvoorſz *Debat* onder reverentie niet en kunnen oordeelen van ſoodanigen gewichte, dat ſy daer door buyten bekommerniſſe mogen worden geſtelt, als of daer mede alle byghebrachte Motiven ende Conſideratien waren geenerveert.

Want het is onder de Politique meer als bekent dat in *Poliarchico ſtatu allermeeſt te bevreeſenis twiſt ende tweedracht* onder de Regenten, ſpruytende uyt diſſentie, æmulatien, ende factien, als mede uyt diverſe intereſten, oochmercken ende andere inſichten die ſodanigen Staet doorgaens volghen, gelijck de ſchaduwe het Lichaem, betuygende ſulcx der *Demogagorum* continuele diſpuyten ende onruſten tot *Atheuen*, die veelvuldige veranderingen ende Commotien in de Stadt *Romen Poſt ejectos Reges*, ende andere ontallijcke Exempelen, die behalven dien ons leeren, *Quod, quo plures imperant eo gravius ſit diſcordiarum periculum quodque multa Reſpublica in tanto diſſentionum aſtu, ipſa à ſe ipſis, ſub-verſa ſint.*

't Welck onſe ſeer voorſichtige Voor-Ouders, Autheurs van die nadere Unie, door aenwijſinge des ouden Heeren Princen Willem Hoochloffelijcker Memorie (weſende den beſten Politicq ende adviſeur in dien tijden) wel te gemoet ſiende, hebben by advijs ende goetvinden van hoochgedachte Prince die functie, authoriteyt, ende beleyt der Stadthouders, als een *temperamentum Polyarchia*, dienſtich ende noodich geoordeelt, tot uytſluytinge ende voorkominge van ſoodanige diſſentien ende tweeſpalticheden, ja als een bandt ende keeten van het eeuwich Verbondt 'twelck ſy onderlingh aengingen, ende indien niettegenſtaende dit preſervatijf deſelve verſchillen ende oneenicheden tuſſchen de Provintien mochten inkruypen ende plaets vinden hebben ſy de voornoemde Stadthouders als een *panaceam* ofte *ſacram anchoram*, ende eenichſte remedie tot dempinge ende ſliſſinge van ſoodanige diſputen ende onluſten gekeurt, geſtelt, ende beveſticht: in voegen dat die queſtien raeckende Vreede, Beſtandt, Oorloch, ende Contributien tot derſelver deciſie by proviſie ſyn gelaten, volghens den 9. Articul van de Unie, ende alle andere tuſſchen de Provintien in't Generael onſtaende diſpuiten ten Principalen ende abſolute geremitteert ende begeven aen Hooghgedachte Stadthouders, ſonder dat wijder beroep, appel, reviſie, ofte eenighe andere querellen mogen verlocht ende gebruyckt worden, alles in conformité van den 16. Articul der voorſz Unie.

Op welcke Fondamenten mede gebout is d'interpretatie der twijffelachticheden uyt de voorſz Unie mogende rijſen, aen de Stadthouders mede gheweſen, vermogens den 21. Articul, Item den Eedt der Stadthouders omme d'Articulen der Confœderatie te ſullen nagaen ende onderhouden, doen nagaen, ende onderhouden, in't 24. Articul verhaelt, als mede de Schutterien in Steden ende Vlecken te Maintineren, ende daer van die gemaeckte

Brieven te besegelen, breeder in den 25. ende 26. Articul der vooren gementioneerde Unie uytgedruckt.

Alle welcke Præcautien, Steunselen, ende Remedien ten regarde van alle de Geconfœdereerde Provintien in't gemeen, ende consequentelijck aen den geheelen Staet ende tot conservatie van dien sijn vast gestelt, beraemt, ende by *forme van Contract* ingegaen ende aengenomen: waer uyt nootsaeckelijck volcht dat eenige ofte de meeste Leden van de *Vnie* daerinne niet konnen veranderen in weder wille van eene, twee, ofte drie Provintien, *maer gehouden sijn* na d'Exempelen der Provintien d'Unie hier inne naerkomende *mede Stadthouders te kiesen*, om door dit middel de boven-verhaelde effecten alleen Provintien te doen jouïsseren. *Nam quem-ad-modum qui ad finem obligatus est, obligatus quoque est ad media: sic in hoc Casu Provintiæ, quæ obligatæ sunt ad Vnionem conservandam, & discordias tum præcavendas, tum sopiendas, obligatæ sunt ad media ad istum finem ducentia, maxime quia illa semel communi fœderatorum placito specifice & formaliter recepta ac approbata sunt.* Die niet konnen verandert werden, als by gemeen advijs ende consent van de Bontgenooten; gelijck *notantur in Terminis* van de *Stadthouders* in den 11. ende 21. Articul der meergemelte *Vnie* wert geposeert ende generalijck uyt de nature eygentschap ende kracht van alle Contracten Articulo 22. gereitereert, dat geene veranderinge in eenige Poinct ofte Articulen mach geschieden, als by gemeen Advijs ende consent van die Bontgenooten, *additus verbis taxativis: ende anders niet.*

Hier te boven compt te considereren die groote diversiteyt der opinien, ende *enorme langsaemheydt der Resolutien in Regimine Polyarchico* als een proprum *quartie modi* inhærerende, die *aput plutarchum* int subject der *Samniten* werden gedepingeert met de woorden *Consilia Vestra longa sunt, effectus lenti ac sæpe nulli* welcke traecheydt ende diversiteyt door vigilantie, credit, authoriteydt ende d'exteriteydt eenes Stadthouders merckelijck wort ge-emendeert, ende tot spoedicheydt, eenparicheydt ende Uniteyt gebracht, in dier vougen; *ut Consiliorum fiat & Conclusio & executio*, 'twelck is 'tgene de *Politici* seggen; *Polyarchicum statum catenus esse laudabilem, quatenus in se habet similitudinem & representationem Monarchiæ, atque adeò quatenus illi Plures qui imperant reducuntur ad Vnitatem*; sijnde wel remarquel 'twelck *Bodines* op seeckere plaetse verhaelt, *si plurium imperia Memoria recolamus inveniemus eos aut cum civibus internum aut cum hostibus Externum bellum perpetuò gessisse, & quandum feoruerunt Polyarchia non plurium sed sapientissimi cujusdam Civis Imperio, nutu, ac Consiiys quasi Regia quadam potestate Gubernatas ac Moderatas fuisse.* Ende geeft de dagelijcksche ervaringe met wat beletsel, ongerijsende prejudicie de andere Provintien, ja de geheele Unie door irresolutie van eene vaeck wert aengedaen, sulcx dat by expedite deliberatien Resolutien, ende Executien van de eene ofte andere Bontgenooten d'andere

d'andere ten hooghsten geintereſſeert ſijn, ende dienvolgende wel degelijck bevoecht t'inſiſteren, dat oock in ſoodanigen regarde de Ed: Mo: Heeren Staten van alle de Provintien believe ghedient te ſijn met een Reſoluyt ende goet genegen gemoet, *tot verkieſinge van Stadthouder of Stadthouders* te verſtaen, vermits ons Godt de Heere by ſoodanige Forme van Regieringe tot verwonderinge van alle de Werelt ſoo verre heeft geſegent, ende te beduchten ſtaet ('twelck Godt de Heere uyt genade verhoede) *ne mutatione Reipublicæ fortuna Belgici nominis Mutetur, Tacitus hunc metum inſtillat, dum inquit, ſcito ſuper omnibus negotijs Melius atque rectius olim proviſum & quæ convertuntur, indeterius Mutari; Vulgus hoc non ignorat, quia ſæpe experitur, quod dum vitia quædam vitare ſtudet in contraria multoque Majora, deteriora, ac Periculoſiora incurrat, Quare ſaniſſimum eſt Alcibiadis apud Thucididem judicium dicentis; Eos tutiſſime agre qui Rempublicam adminiſtrantes in Regimine & Legibus minimum variant.* Men laet ſtaen, *quod autoritas regiminis (quam lipſius definit, impreſſam ſubditis & exteris opinionem reverentem de Reipublicæ ſtatu) a conſtanti Reipublici Forma pendeat, & per innovationem ac mutationem valdè accidatur ac ubique vileſcat.*

Eyntelijck wert in d'Inſtructie des Raedts van State Articulo 1. 4. 6. 20, 34. ende meer andere geformeert in den Iare 1588. ſoo dickwils verhael gedaen van de Stadthouders ofte Gouverneurs als de *partibus integrantibus ſtatuum*, dat oock daer uyt ghenoechſaem blijckt dat onſe Voor-Vaderen het Ampt der *Stadthouderen* in de Reſpective Provintien hebben *noodich* geoordeelt.

Waer tegens niet en opereert 'tgeene ten debatte van de Souverainiteyt yder Provintie wert by gebracht door dien de Majeſteyt door Contract ende Verbont niet wert gequetſt gereſtringeert ofte vermindert, anderſints ſouden alle Coningen ende Staten van haer opperſte geſach komen te verlieſen, ſo dickwils deſelve ſich verbinden buyten den anderen geenen Vrede ofte Beſtandt met den gemeenen Vyandt te maecken, 'twelck ongerymt ſijnde, moet van ghelijcken nature geoordeelt worden ſoodanich ſuſtenu, waer uyt dit is volgende. *Quid multis?* waerom wert door die *nootwendicheyt van Stadthouders* te kieſen de Souverainiteyt meer gekrenckt als door obligatie van *geen Beſtandt ofte Pays te maecken, geen Oorloch t'aenvangen, geene Impoſten in te ſtellen, geene Confœderatien te maecken met eenige nabuyrige Heeren ofte Landen, ofte den Cours der Munte niet te veranderen*, welcke nochtans die Principaelſte Marquen van de opperſte macht ſijn. *Quem ad modum ergo libertatem non afficit vel alterat ſi quis lege prohibeatur quid facere, ſic Majeſtatem non afficit vel imminuit, ſi conventione vel fœdere impediatur hoc vel illud agere vel cogatur ad aliquid faciendum vel præſtandum.*

Vorder is van vreemder illatie dat poſitivement wert verhaelt *dat men ter tydt van de gemaeckte Vnie niet gequalificeert is gheweeſt om Stadthouders te ſtellen,*

vermits

vermits de Heerschappye vanden Coninck van Spagnien noch niet en was afgesworen, ende de Stadthouders die doenmaels waren, hare Commißien van den Coninck hadden, &c. vermits dat daer door alle Actien deses Staets tegen den Coninck van Spagnien of desselfs Ministers ghepleeght voor 't af-sweeren by Hollandt ende Zeelandt in't Jaer 1580. ende by Vrieslandt in 't Jaer 1581. gheschiedt, Ja d'Unie selfs onwettelijck ende van ghene waerde werden geinsimuleert, behalven dat *in facto* waer is, Dat *Graef Ian van Nassau* Hooghloffelijcker Memorie op 't aenhouden der Staten van Gelderlandt by de Staten Generael tot Stadthouder van die Provintie is beroepen. Ende alsoo gheen Commissie van den Coninck heeft ghehadt, ende dat alle Provintien ten tijde van de ghemaeckte Unie met Stadthouder versien, gheen ghedachten konden hebben op een Regieringe sonder Stadthouder t'eeniger tijdt te formeeren.

Ende wat uyt de woorden *by provisie* den IX. Artijckel in verlijft, wert geurgeert, is in der waerheydt van geringhen Nadruck, Ten eersten als in *Casibus specialibus* spreeckende, Ten tweeden dat oock noch in den selven *Casibus* 't geschib gesubmitteert sal worden aen de Heeren Stadthouders, *by provisie tot dat anders sal sijn geordonneert by gemeen Advijs van de Bondtgenooten, Vti Articulus IX. expressé habet, cujus prior explicatio etiam ad hunc posteriorem casum pertinet, quia nulla diversitatis ratio potest dari vel alia commodior explicatio adduci.* Konnende in allen gevalle dit provisionele *remedium* gene Provintie benomen worden, ofte verandert als *by gemeen Advijs*, vermits de Stadthouders in den anderen *Casibus*, buyten die voor-verhaelde, ten principale ende *en dernier ressort* sullen recht doen.

Die distinctie tusschen het *Ampt der Stadthouders* ende die *Persoonen* van deselve genomen uyt die woorden des IX. Articulus, *nu ter tijdt wesende* (verbygaende de contradictien des Debats) smaeckt meer *scharpsinnigheydt* als *waerschijnelijckheydt*, ende is ten deele literael, strijdende met de meeninghe, intentie ende ooghmerck der Bondtgenooten, die sonder allen twijffel sulcx sijn geweest, dat hare Ed: de questien uyt de voor-verhaelde oorsaecken komende te rijsen, immers soo geerne hebben willen begeven, ende noodigh geacht te accommoderen ende te dempen by de volghende Stadthouders, als by dewelcke ter tijdt van de ghemaeckte Unie sijn gheweest, Te weten, *by provisie tot dat by gemeen Consent ende Advijs daer in nader sal sijn voorsien*, 't welck tot noch toe niet en ghescriedt. Soo is oock openbaer dat den voorsz IX. Artijckel alleene van't voorsz *Casibus* handelt, ende dat den XVI. ende XXI. ende meer andere hier vooren gheallegeert, Generalijck ende indistinctelijck van alle de Stadthouders spreecken, soo toekomende als tegenwoordige, ghelijck in eenen bysonder Casu buyten de voorsz vaeck ghementioneerde, noch onlanghs by u Ho: Mo: is verstaen, volghens Resolutie van den 18. Augusti 1650.

dewelcke

dewelcke de ſpecien aldaer verhaelt, ſtelt ter dicisie van de Heeren Stadthouderen ofte Stadthouder der Provintien in der tijt, ten eenmael reflexie nemende op d'Unie ende allen deelen van dien.

'tSurplus van het Debat beſtaet in *al te breede opneminge der bygebrachte interpretatien, onbequame illatien, refutatien, van eygen gewaende objecten, gepreſumeerde bepalinge van het Ampt der Stadthouders*, ende dergelijcken, dewelcke uyt de hier voorgaende redenen ende explicatien komen te vervallen, ende overſulcx de Gedeputeerden niet noodich achten te repeteren, ende op elcke Poinct t'approprieren; Verklarende d'Ed: Mo: Heeren Gecommitteerden van Vrieſlandt uyt oprechter Harten ende yver tot Handthavinge van de gemeene ſaecke, conſervatie, ende vaſt-ſtellinge des Staets, 'tgeene hier is gededuceert, voortgebracht hebben; als tegens de mutatien met *ſchrecmmen ende beven* aenſiende; vermits d'eene veranderinge meer andere mede ſlepen, ende ſeer ſelden ten beſten gedijen, ende deſen Staet by den voorigen Form van Regieringe ſich ſoo wel heeft bevonden, dat de Geunieerde Provintien met reden ſich mogen erinneren 'tgeene van Roma geſeyt wert. *Moribus antiquis res ſtat Romana viriſque.*

In ghevolghe ende aenmerckinghe van 'tgene die van Zeelandt den 1. February hadden geproponeert teghen de Corruptien ende ontfangen van Præſenten, heeft de Heer Jacob Veth ter Vergadering van wegen Zeelandt Præſiderende den XXII. Februarij haer Ho: Mo: in bedencken gegeven / of deſelve om redenen ende Motiven by ſijn Ed: in't langhe ende breede ghededuceert niet en ſouden konnen goet vinden van nu af by expreſſe Reſolutie vaſt te ſtellen / dat de Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden die voortaen eenige Tractaten van wegen deſen Staet ſouden mogen aengaen ende maecken / met Ambaſſadeurs of andere Publijcque Miniſters van Uytheemſche Princen / Potentaten ende Republijcquen alvoorens dieſaengaende in beſoignes te treden / ghehouden ſouden ſijn te doen Mutatis Mutandis ſoodanigen Eedt als de Heeren haer Ho: Mo: geweſen Extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentiariſſen op de Generale Vrede-Handelinge tot Munſter in Weſtphalen / voor haer vertreck derwaerts in conformite van het IX. ende XCI. Articulen van hare Inſtructie ſolemnelijcken hadden gedaen ende gepreſteert.

Daer op is 'sanderendaegs expreſſelijck geresolveert dat alle de geene die in toekomende van wegen deſen Staet ſouden werden gebruyckt tottet maecken van eenich Tractaet met Ambaſſadeurs ende andere Miniſters van Uytheemſche Coninghen / Republijcquen / Princen / Vorſten / ende Heeren / gehouden ſouden ſijn met ſolemnelenende geſtaefden:

staefden Eede te beloven ende zweeren van dat sy voor het aengaen van de handelinge niet en hadden genomen, nochte genoten, dat sy geduerende deselve noch oock naer het besluyt van't Tractaet niet en souden nemen nochte genieten eenige giften of presenten directelijck of indirectelijck op eenigher manieren bedenckelijck of onbedenckelijck, maer dat sy ter contrarie by aldien naer desen haer eenighe gifte voor den aenvang der voorsz Handelinge mochte wesen gepresenteert oock gheduyrende deselve of naer het sluyten van't Tractaet ghepresenteert mochte worden dat sy daer van haer Ho: Mo: in aller oprechtigheyt ende ghetrouwigheydt/ ten alderspoedighsten ende sonder eenigh uytstel souden kennisse geven op pene/ van daer over geinfameert ende vervolgens naer gelegentheyt van saecken gestraft te worden. Gelijck oock deselve gehouden souden zijn Eedt te doen van dat sy hare Instructie, ende de Resolutie daer toe specterende oprechtelijck ende getrouwelijck souden achtervolgen, ende alles contribueren wat tot de meeste bevorderinge van dien soude strecken/ende ter contrarie decimeren ende tegens gaen alle 'tgene dat tot retardement of naedeel van dien soude mogen gebracht worden.

Ten selven dage is oock goet ghevonden te schrijven in Minnelijcke termen aen de Provintie van Stadt ende Lande/ alleen in dese groote Vergaderinge absent sijnde: ten eynde deselve mocht believen haer Gedeputeerde herwaerts te seynden/om met ende nessens d'andere Provintie over d'importante deliberatien te helpen Resolveren.

Sedert zijn eenighe dagen verloopen/ dat niet sonderlings van de saken der groote Vergaderinge is voorgekomen: werdende mede aldaer gebracht (hoewel tegen d'eerste meyninghe ende instellinge van de Vergaderingh) de saken van West-Indien, Ratificatie der Deensche Concept Tractaten, de klachten ende contra-klachten van Spagnien ende Vranckrijck: waer op successivelijck ende Respective hebben audientie gehadt d'Ambassadeur van Spagnien, de Resident Brasset, ende de Koninckliicke Sweedtsche Commissaris Appelboom. Alle 'twelcke/als niet specterende tot onsen propoost/wert verby gegaen.

Hollandt self heeft koel geweest in 'turgeeren van de Militie: 'tsy dat het wilde afwachten d'aenkomste van de Engelsche Ambassadeurs; om jalousie te geven aen d'andere Provintien/ dat Hollandt ende Zeelandt alleen/ des noot zijnde/ soude konnen haer staet met Engelandt soo vast stellen/ dat d'andere Provintien van self souden moeten haer na de begeerte van Hollandt accommoderen: of dat Hollandt ende Zeelandt nu haer meeninge ende sustenu geopenbaert hebbende ende daer by blyvende tacite wilden te verstaen geven dat zy niet dachten het gesach/ over

over haer te betalene Militie/met d'andere verder te Participeren/ als volgens den voorslach van t'assigneren de Limiten / ende distinctie der Compagnien / ende om het te laten aen den Raedt van State; ende indien d'andere Provintien daer toe van self niet quamen/ dat dan Hollandt ende Zeelandt op haer self souden blijven staen.

Die van Drenthe hebben sedert eenige dagen deur haer Gedeputeerde Schickard ende Struick Respective Landtschrijver ende Secretaris van de Landtschap Drenthe / in alle de particuliere Provinciale Vergaderingen/oock weder voorgedragen ende opgeweckt haer prætensie/ sedert veel Jaren geurgeert / van te sijn een Lidt van den Staet / als hebbende van begin aen d'Unie mede gheteeckent / ende haer eyghen Stadthouder ende Regeering hebbende.

Ende na dat sy sulcx in't particulier hadden genouch geprææpareert/ hebben audientie versocht in de groote Vergadering / ende verkreghen den 2. Martij op Brieven van Credentie van den Drost ende Gedeputeerde der voorsz Landtschappe/ende na toewenschinge van Godes genadigen zegen over de jegenwoordige importante deliberatien van haer Ho: Mo: haer versocht volgens derselver aenschrijvens van den 6. November mede lestleden/in haer Vergaderinge souden gelieven aen te nemen/ende aenwijsinge doen vande plaetsen daer sy Heeren Gecommitteerden uytten naem ende van wegen de gedachte Landtschap hare ordinaris Sessie met ende benevens d'andere Provinten souden hebben te nemen/als mede dat aen de Gedeputeerden van deselve Landtschap mede Sessie mochte werden vergunt in alle Collegien vande Generaliteyt/ waer op goet ghevonden is dat de retroacta over ende ter saecke van diergelijcke Propositien van d'opgemelte Landtschap in voorige tijden ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: gedaen/souden worden opgesocht.

Men was verwondert te sien dat oock een aenschrijvinge van wegen haer Ho: Mo: gedateert den 6. November/ geteeckent by den Heer doen Præsiderende/ende by den Griffier was gedaen aen die van Drenthe; waer by deselve alsoo wel genoodigt wierden om op de groote Vergadering te komen en haer advijsen in te brengen / als de seven andere Provintien. Ende daer op versochten deselve Gecommitteerde Sessie als geseyt is. De Heer præsiderende versocht zijnde hoe dat abus mocht sijn gekomen zijn/heeft niet anders konnen bybrengen/dan dat sodanige depesches dependeren van de directie/ opmerckinghe/ ende oprechticheyt van den Griffier: alsoo deselve de Registers ende originele Acten in zijne bewaring heeft; ende een Præsident onmogelijck is/ om alles/ wat hem gebracht wert te teyckenen/te collationeren met de Registers/

 of

of na te sien of alles wel is / werdende somtijdts twintigh dertigh ende meerderleye dingen gesonden op een tijdt / ende in der haest / om te teeckenen. Immers heeft dit abuys dien van Drenthe niet geprofiteert. Maer sy zijn na als voor stilzwijgens buyten de Vergadering gehouden.

Wat sy tot beweering van haer sustenu hebben op het papier ghebracht ende aen de Heeren vande Vergadering gecommuniceert is te sien uyt dit volgende.

Hooge Moghende Heeren,

RIdderschap ende Eygen-erffden van de Landtschap Drenthe, verstaen hebbende, dat U. Ho: Mog: onlancx gelieft heeft, den Heeren Staten vande *Respective* Provintien aen te schrijven, om by occasie vande aenstaende handelinge van Vrede ofte Trefves tot Munster ende Osnabrugge, te delibereren ende te resolveren op de noodige ordren, als men tot maintien van den Staet deser Landen sal bevinden te behooren, ende namentlijck oock om de ghemeene Vnie van Wtrecht, sooals die eertijdts gemaeckt ende onderhouden is, van nieuws te confirmeren, sonder dat de Landtschap Drenthe, sijnde nochtans notoirlijck mede een Lidt van deselve Vnie dien aengaende eenige Notitie ofte aenschrijvinge van wegen U. Ho: Mog: is gedaen:

Hebben op haren jongst ghehoudenen Lands-dach Staets gewijse vergadert sijnde, goedt ende noodich ghevonden, daer over aen U. Ho: Mog: te laten doen hare rechtvaerdige Doleantien, ende over sulcx my te committeren ende te lasten, U. Hoog Mog: naer voorgaende præsentatie van haren ootmoedigen dienst, ende wenschinge van langdurige voorspoedige Regieringe, met allen behoorlijcken respect ende eerbiedinge in't corte wederomme voor te dragen, 'tgene voor desen tot meermalen soo mondelijck als by geschrifte alhier is vertoont, ende met genoechsamen blijcken klaerlick geverificeert.

Dat de gemelte Landtschap van Drenthe van ouden tijden geweest, ende noch is, een geheele geformeerde Provintie, separaet ende apart van anderen hebbende altoos ghehadt ende noch hebbende haer eygen selfs vollenkomen Leden, Regieringe, Hoogheyden, Rechten, Gerechticheyden, hooge ende lage Iurisdictien, Magistraten, Name, Wapen, Zegel, *ærarium*, Wetten ende Coustumen, van anderen Provintien onderscheyden.

Dat oock deselve Landtschap onder den Souverainen vande Landen, soo wel by de Regieringe vande Bisschoppen van Wtrecht, als vant Huys van Bour-

gon-

gondien altoos niet anders gekent ende gehouden is geweest als eenige van hare nabuyrige Provintien.

Niet alleen in't stuck van besondere huldinge; ende reciproque beloften, ende confirmatie van hare Rechten ende Privilegien.

Ende in't contribueren tot de gemeene lasten, daer toe de gemelte Landtschap altoos apart gebeden ende versocht, oock van hare vrywillige consenten bedancket is geworden, al-hoe-wel deselve dickwils verre soo hooch niet en wierden gedragen, als de petitien wel mede brachten.

Maer mede in cas van convocatie vande Heeren Staten Generael, soo wanneer eenige swaere ende wichtige saecken, de ghemeene Landen raeckende, Vergaderinge van Staten vereyschten, waer toe de Staten vande Landtschap Drenthe niet min als de Staten vande andere Provintien altoos sijn verschreven ende versocht geweest.

Gelijck sulcx onder anderen Notabelijck is gebleken ten tijde vande solemnele overdracht van dese Nederlanden by Keyser Carel aen sijn Soon den Coninck Philips inden Iare 1555. binnen Brussel gedaen.

Tot welcken *actum* de Staten vande Landtschap Drenthe by Keyser Carel ende Coninck Philips in't besonder sijn verschreven ende gecompareert, oock op des Keysers voorgaende versoeck hare bewillinge tot de voornoemde overdracht gegeven, ende dienvolgens in't besonder van den Eedt aen Keyser Carel gedaen ontslagen sijnde, op't nieuwe Coninck Philips gehuldiget, ende daer-en-tegens van deselve wederomme den Eedt en Confirmatie van hun Rechten, Vryheyden, ende Possessien ontfangen hebben.

Zijnde deselve Landtschap insgelijcx daer na, als dese Nederlanden in Oorloge geraeckt waren met den Coninck van Spanien, ende hun by de Unie van Wtrecht naerder hadden verbonden, niet minder gekent, maer stedes versocht ende verschreven, om alle saecken vande Landen te willen by-woonen, ende te helpen beraetslagen, oock aleer deselve noch inde Unie waren ontfangen, also Notoir ende kennelijck ware, dat de meergemelte Landtschap tot het compareren ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael van haer selfs gequalificeert ende gerechtiget was, ende dat volgens het derde Artijckel vande Pacificatie van Gent de Convocatie vande Generale Staten moste ghescheiden in sulcker forme ende maniere, als die geschiet was, doen Keyser Carel d'opdracht van dese Landen dede aen sijn Soon Coninck Philips, alwaer de Staten vande Landtschap Drenthe mede waren verschreven ende præsent geweest.

Ten welcken insichte oock de geseyde Landtschap is gehouden gheweest voor een soo essentielen *membrum* vande Vergaderinge, dat deselve inden Iare 1579. niet alleen is verschreven geweest, omme nevens d'andere Provintien Gedeputeerdens te willen seynden om te helpen adviseren ende resolveren, so

over de Vrede-handel tot Ceulen aenghestelt, als op de goede directie van Oorlogh.

Maer dat oock de Heeren Staten Generael ende den Eertz-Hartoch Matthias Gouverneur vande Landen by hare Brieven tot meermalen rondelick hebben verklaert, daer over egeene Resolutie te moghen ofte konnen nemen, sonder advijs vande Landtschap Drenthe, ende over sulcx by ghebreke vant seynden harer Gedeputeerden, ofte ten minsten van hun advijs, genootsaeckt te sullen worden de voorgeroerde saecken ongedaen te laten.

Dienvolgens sijn Ridderschap ende Eygen-erffden representerende de Staten der Landtschap ofte Graefschap Drenthe op den 11. April 1580. inde Unie van Utrecht, solomnelick *æquo jure* als Bontgenoten op ende aengenomẽ.

Hebben oock daer op Sessie ende stemme ter Vergaderinge vande Heeren Generale Staten gehadt ende genooten, inde Generaliteyts Collegien gebesoigneert, ende daerinne soo lange gecontinueert, tot dat de Landtschap tot haren grooten Leedtwesen, ende buyten haren schuldt, door het innemen van Groningen, Coevorden, ende Steenwijck by den Vyandt overheert, ende voor een tijdt lanck vande Unie gescheurt is geweest.

Gelijck 't selve wel mede andere van hare Naburige Provincien int gheheel ofte ten deele is gebeurt, die dies niet-te-min volghens d' Unie, gereduceert sijnde, hare vorighe Plaetsen ende Gerechticheyden *jure postliminij* wederom hebben genooten.

Sulcx dat het in alle wegen meer als reden ende billich is, dat die Landtschap van Drenthe, na hare verlossinge ende reductie in't geheel insgelijcx in haren voorigen staet werde herstelt.

't Welck U. Ho: Mo: oock selve alsoo hebben verstaen, ende klaerlijck te kennen gegeven inden Iare 1584. doen V. Ho: Mo: stonden om te handelen met den Coninck van Vranckrijck na het overlijden vande Hertoch van Alençon, als wanneer niet alleen by het derde Artijckel vande Conditien alle der Landen Privilegien in't generael ende in't besonder gereserveert, maer oock by het 22. Artijckel expresselijk bedongen wierde, dat alle noch vereenigde Provintien, als Over-Yssel, Omlanden, ende Drenthe (die doen ter tijdt meest door 's Vyandts gewelt onderdruckt waren) gelijcke conditien souden hebben te genieten, als Reidanis verhaelt in't begin van't vierde Boeck der Nederlandtsche geschiedenissen,

Moetende de voorseyde restitutie ofte herstellinge alhier om soo veel te meer plaetse hebben, ten aensien vande aenbiedinge ende beloften, die V. Ho: Mo: ghelieft heeft inden Iare 1602. ende 1632. by openbare Placcaten in seer ample termen te doen, oock aen soodane Provintien, die noch onder die dominatie van Spagnien staen, ende waer van eenighe te vooren met haren eyghen vryen wille de Vnie hadden verlaten. Daer

Daer ter contrarie de Landtschap Drenthe haer vrywillich inde Unie begeven, oock haer altoos als getrouwe Bontgenooten gedragen, ende inde gemeene lasten na, ja, genoech boven haer vermogen gecontribueert, ende in't geringste niet ghemeriteert en heeft, van haer Recht gefrustreert ofte gepriveert te worden.

Sonder dat die gemelte Landtschap hierinne eenichsints kan obsteren haer kleynicheyt ofte geringe vermogen, alsoo deselve niet tegenstaende dese consideratie al voor lancx inde Unie ende inde Vergaderinge vande Heeren Staten Generael *æquo jure* is aengenomen, ende daeromme ten sulcken insichte daer uyt nu niet en kan worden versmeten.

Oock kennelijck is, dat heel selden gebeurt, dat alle geconfedereerde Leden altoos gelijcke machtich ende vermogende sijn, die dies niet te min ghelijcke Recht van sessien ende suffragien genieten, als in ouden tijden gebleecken is by het Verbont vanden Machtigen Coninck van Persien ende die van Theben, als oock by de confederatie vande Achæers, ende noch huydiges dages Notoirlijcken geblijcket by de Eedtgenootschap van die van Switserlandt, ja, om niet verre te gaen selfs in dese Nederlandtsche Geunieerde Provintien, ende der selver Leden ende Steden in't particulier.

Behalven dat de meergenoemde Landtschap Drenthe oock soo geringe ende van soo weynich consideratie niet en is, of sy is van wegen hare gelegentheyt een Sleutel van twee ofte drie van hare Nabuyrige geallieerde Provintien, ende daer de Landen niet weynich aen gelegen is.

Konnende mede deselve Landtschap niet hinderlijck sijn, datter wel verscheyden oock particuliere Steden inde Vnie sijn geadmitteert, die daeromme evenwel geene sessie ofte stemme inde Vergaderinge hebben gehadt.

Alsoo Notoirlijcken een groote onderscheyt is tusschen eene ofte meer particuliere Steden van een Provintie, die men slechts inde Vnie aenghenomen, doch noyt totte sessie inde Staten vande Landen toegelaten heeft, ende tusschen eene geheele gheformeerde Landtschap ofte Provintie, ghelijck is de Landtschap Drenthe, die als vooren verhaelt, al van oudts, oock voor het oprichten vande Vnie inde gemelte Vergaderinge beydes Sessie ende Stemme *suo jure* heeft gehadt, ende naderhandt als Staten niet alleene tot de Vnie simpliciter, maer oock tot de Sessie ende het Recht van stemmen vande andere Provintien ende Bontgenooten solemneelijcken is geroepen, ende geadmitteert, ja voor soo een nootwendich Lidt vande Vergaderinge gehouden ende gekent geweest, dat sonder haer ende hare Resolutien over egeene Poincten raeckende Peys ende Oorloge ofte andere wichtige saecken vande Landen, by de Heeren Staten Generael volgens derselver eygene verklaringe, eyndelijcke Resolutie heeft konnen genomen worden.

 Ende

Ende sijn oock geen reden van State, die de Landtschap in haer gor edhebbende Recht souden mogen nadeelich wesen, gelijck men voor desen wel heeft willen voorwenden.

Gemerckt dat geen beter Maximen of Fondamenten van State konnen werden ghevonden ofte gelecht, als die God de eenigste Autheur ende Stichter van alle wel-bestelde Regieringen, selve heeft gestelt, seggende: *In justitia stabilietur thronus Regis.*

Ende dat niet rechtvaerdigers en is, nochte den Godtlijcken, Natuyrlijcken ende aller volckeren Rechten meer conform, als dat solemnele opgerichte, ja beswoorne verbintenissen ende confederatien Religieuselijck onderhouden worden.

Ende ter contrarie tegens alle *jura Societatis & fœderum* is strijdende, dat d'eene over d'andere soude soecken t'usurperen.

Gelijck U. Ho: Mo: selve verstaen, ende by seeckere hare Resolutie vanden 1. September 1592. seer loflijck hebben verklaert, dat den welstant vanden Lande in't Generael ende van elcke Provintie in't particulier daer aen ten hooghsten gelegen is, dat een yegelijck in sijne gerechticheyt, Recht ende Privilegien, werde gemaintineert, also de Wapenen by de Landen daer voren aengenomen, ende noch tegenwoordelijck gevoert worden, ende dat 'tselve geschiedende, achtervolgen de Generale Unie by de Provintien besworen, sonder op eenige tijden d'een op d'ander in't minste yets te usurperen ofte te empieteren, Godt den Almogenden de gemeene saecke segenen ende een goede uytkomste daer van verleenen sal, ende daer tegen doende, daer uyt meerder ongeluck ende straffen hier namaels souden geraecken te volgen.

Ende of nu wel uyt de naem vande vaeck gemelte Landtschap Drenthe, om tot haren vorighen staet wederom te geraecken, oock om niet geseyt te mogen worden, haer Recht dien aengaende eenichsints versuymt, verwaerlooset, nochte *exprèsse vel tacite* afgestaen t'hebben, voorts na hare reductie ende verlossinge vanden Vyandt, ende vervolgens daer na, tot veel verscheydene malen menichvoudighe Doleantien, Remonstrantien, ende Interpellatien aen U. Ho: Mo: hierom sijn gedaen.

Ende onder anderen inden Iare 1618, bv een welgefundeerde Remonstrantie met *anexe* ende onder *nombren* ende letteren geappliceerde documenten, waer van hier by Copye werd overgegeven, haer voorverhaelde notoire Recht klaerlijck is gededuceert ende bewesen.

Sulcx oock dat U. Hog: Mog: ghehoort hebbende het rapport van de Heeren tot Examinatie vande gemelte stucken, uyt yeder Provintie een, gecommitteert, de saecke wel geapprehendeert, ende als gefundeert in goede consideratie hebben genomen, oock deselve gecommuniceert met sijn Excel: d'Heere Prins

Maurits

Maurits van Oragnien Onsterffelicker Memorie, ende met sijn Genaed: den Heere Graeff Willem van Nassauwen loffelicker Gedachtenisse als Stadthouderen, om te verstaen derselver advijs.

't Welck soodanich is geweest, datmen vande geseyde Remonstrantie ende bylagen Copien behoorde te seynden aende samentlicke Vereenigde Provintien, ende aen den selven het versoeck daerby gedaen Recommanderen, ende dies niet-te-min de Lantschap accorderen Sessie indeſt Raadt van State, sonder deselve voortaen noch meer te dringen inde consenten dier versocht sullen worden, anders als by Propositie.

Waer op U. Ho: Mog: ghelieft heeft de Copien vande voorghemelte Remonstrantie ende bylaghen te seynden aende samentlijcke Provintien, ende aen deselve de saecke serieuselijck te recommanderen, om by bequame gelegentheyt ende op hare Lantsdagen alles rijpelick t'willen examineeren, ende daer op gelet hebbende, hare Gecommitteerden tot deser Vergaderinge lasten ende authoriseren, omme met gemeen advijs vande samtlicke Provincien opt versoeck vande Lantschap te resolveren na behooren, blijckende by de Resolutien van den 27. October ende den 21. November 1618. ende by V. Ho: Mog: serieuse Brieven van recommandatie mede ghedateert den voorn: 21. November hier by over televeren onder H. ende I.

't Welck is geweest van desen effecte, dat eenige Provincien daer op verklaringe ghedaen hebben, van hare Gedeputeerden ter Vergaderinghe van hare Ho: Mog: te sullen lasten ende authoriseren tot het inbrenghen van sodane Resolutie, daer mede de Landtschap Drenthe contentement soude hebben, ende daermede niemant in sijn goedt hebbende Recht verkortet moge worden, Eenige hebben oock hare Gecommitteerde by expresse Resolutie inder daet alle gelastert, om daerinne te mogen resolveren, ende eenige, om int versoeck vande Lantschap, 'twelcke men bevonde in reden gefundeert te wesen, te moghen consenteren, blijckende by de *respective* Resolutien des noodich, mede te exhiberen. *sub. lit.* K.

Al-hoe-wel oock, hier op wijders niet volgende, van wegen de Lantschap inden. Novemb: 1632. desen aengaende wederom nieuwe instantie is gheschiet, ende alsdoen by U. Ho: Mo: op't nieuwe eenige Heeren, uyt yeder Provintie een, Gecommitteert sijn geweest tot Examinatie van de ingeleyde stucken, dewelcke Heeren op den 19. February 1633. mede een Ampel rapport ter Vergaderinge van U. Ho: Mo: hebben gedaen, te sien hier nevens onder L.

Soo en heeftmen even wel de behoorlijcke verwachte ende ghewenschte vruchten daer van tot noch toe niet genooten, maer moeten toe sien ende gedogen, dat de Staten vande Landtschap Drenthe, in plaetse datse ten tijde

vande-

vande Bisschoppen van Wtrecht, ende de Coningen van Spanien, tot contribueren vande gemeyne lasten bede wijse wierden versocht, ende voor haer consenten beleefdelijck bedancket, nu by haer eygen Bontgenooten vervangen ende genoech als *tributary* getracteert worden.

Dat deselve in plaetse, datse soo wel ten tijde vande Souverain, als by dese Regieringe, soo wel als de Staten van andere Provintien solemnelijck verschreven wierden, ter Vergaderinge vande Staten Generael te compareren, om te helpen delibereren ende te Resolveren op alle saecken van importantie de gemeene Landen raeckende, dienvolgens oock gecompareert sijn, ende de Generaliteyts Collegien hebben helpen bekleden, nu uyt de Generaliteyts Collegien ende van alle gemeene beraetslagingen werden geexcludeert, ende verachtelijck voorby gegaen, selfs nu by dese Notable gelegentheyt, daer men niet alleen over de saken vande aenstaende handelinge van Vrede ofte bestandt tot Munster ende Osnabrugge sal delibereren ende Resolveren maer oock de gemaeckte Vnie van Wtrecht op't nieuw te confirmeren, in hoedanige saecken nochtans volgens 'tnegende ende twee-ende-twintichste Artijckel vande Vnie van Wtrrcht niet en mach worden getreden, sonder gemeen Advijs ende consent vande Geunieerde Provintie, anders niet gelijck als ofte de Landtschap Drenthe noyt een Lidt van d'Vnie ware geweest, ofte noch ware.

Alles tot hare merckelijcke verkleyninge, grooten nadeel, beswaringe, ende niet minder verdriet ende rechtvaerdich misnoegen.

Waer over deselve genootsaeckt werden nochmaels seer dienstelijck te bidden ende te versoecken, dat ten aensien vande voorverhaelde reden, ende van 'tgene voor desen dienaengaende van wegen de Landtschap Drenthe breder is vertoont, mede ten regarde van haer getrouwe diensten, ende devoiren, die sy na hare geringe vermogen tot stuyr ende handthavinge vande gemeene saecke aende Landen altoos met alle gewillicheyt hebben gedaen, uwer Ho: Mo: goede geliefte sy, henluyden te laten vry hebben ende genieten het Recht, hun van allen ouden tijden competerende, ende by geene Regieringe oyt geweygert.

Omme niet alleen by te woonen de aenstaende deliberatien ende besoignen over de voorgeroerde Munstersche ende Osnabrugsche handelinge, ende op de Confirmatie vande Vnie vallende.

Maer oock voortaen ende intkomstich in U. Ho: Mo: Vergaderinge nevens andere Provintien hare Nabuyren ende Bontgenooten Ordinaris mede te compareren, oock Sessie ende suffragie, ende andere diginteyten, die sy voor desen gehadt hebben, te genieten ende soodane voordelen te trecken, als de *jura Societatis aequo jure coita* selfs mede brengen.

Sonder dat de Landtschap in't stuck vande contributien ofte consenten by maniere

maniere van vervanginghe wyders beswaert, ofte dien aengaende anders ghetracteert werde als de andere vereenigde Provintien.

Het welcke, behalven, dat het in allen rechten, redenen, ende billicheyt bestaet, de Staten vande welgemelte Landtschap te meerder oorsake sal geven in haren gewoonlijcken yver ten dienste vant Landt ende het gemeene welvaren, als goede ende getrouwe Bontgenooten te continueren.

Copia vande Deductie inden Jare 1618. overgegeven.

Hooge Mogbende Heeren,

REmonstreren met behoorlijcke reverentie, die Staten der Landtschap Drenthe, hoe dat buyten alle dispuyte kennelijck sy, ende ten overvloet kan geblijcken, uyt 't gunt naderhandt sal worden gededuceert, dat de Landtschap (a) van Drenthe van ouden tijden voor en boven memorie van menschen is geweest, gelijck sy jegenwoordich noch is een geformeerde Provincie, bysonder hare Hoocheyden, Rechten ende Gerechticheyden alle tijt apart ghehadt ende noch hebbende sonder eenichsints onder yemants anders te resorteren.

(a) Drenthe is geweest een vrye geformeerde Provincie apart.

Sijnde deselvige over sulcx in het contribueren tot de gemeene Lasten vande Souveraynen der Landen successivelijck niet anders erkent ende ghehouden, als eenige vande andere hare Naburige Provincien.

In voegen dat voorgheroerde Souveraynen eenighe Penninghen van nooden hebbende, deselve stedes by forme van beede vande voorsz Landtschap int besonder, ghelijck als aen anderen versocht hebben, ende daer op haer luyder (b) consenten begeert, gelijck sulcx by verscheyden hare brieven te sien is.

(b) Over sulcx stedes specialijck mede versocht tot vrye Consenten.

Ende vooreerst ten tijde vande (c) Regieringe der Bisschoppen van Wtrecht, daer van alhier twee worden overgeleydt, d'eene van Heer Frederick, Marckgraef van Baden Bisschop tot Wtrecht in dato den X. May 1516. d'ander by Heer Philippus van Bourgoignen des voorgaenden Successeur de dato, ... 1520. daer aen volghende, met verklaringhe van beyde de voorsz Heeren, dat haer deselvige consenten uyt rechter gunste ende alleene om beede wille waren gegunt ende belieft &c. sub No. 1. & 2.

(c) By de Regeringe vande Bisschoppen van Utrecht.

De voorsz Landtschap, ghelijck oock andere hare nabuyren, naderhandt onder het (d) Huys van Bourgoignen geraeckt sijnde, hebben de Staten van deselve Landtschap gelijck die van de andere Provintien specialijck daer toe versocht sijnde, den Prince van Spagnen, namaels Coninck Philippus in persoone van den Graef van Arenberge mede gehuldiget ende *reciprocé* van den selvigen Eedt ontfangen, dat de Prince t'sijner aenkomste ende Successie tot deselvighe Landtschap den gemelten Staten sonde laten by alle hare Rechten ende Privilegien, gelijck sulcx de Brieven vanden 4. February 1550. daer van sijnde mede brengen No. 3.

(d) Contrarie aen 't Huys van Bourgoigne wegen specialijck mede versocht. 1. tot besondere huldinge.

Ende hebben oock ten opsichte van dien de Heeren vanden voorsz Huyse van Bourgoignen noyt de voorsz Landtschap in het dragen van consenten by de andere Provintien ofte yemants anders, doen vervangen, maer volgens het exempel vande voorgaende Heeren der Landen alletijdt apart ende besonder van deselvige heure (e) consenten versocht, blijckende by de Brieven vande Keyser ende Coninck in Spagnien Caralo 5. de dato den lesten February 1552. van den 5. Augusti 1561. vanden 28. September 1564. vande Gouvernante vanden 21. October *anni ejusdem*, vanden Grave van Arenberge vanden 6. February 1570. van Duc d'Alba vanden 10. Iuny 1573. vanden Coninck ende de Luyden van sijne Finantie, ende vanden 2. September 1575. van Don Louis de Requesens &c. sub No. 4. 8. 10. 11. 12. 13. ende 14.

(e) z Tot bijwillige Consenten.

By welcken mede te vernemen is, dat gelijck het versoeck by Forme van bede stedes is gedaen, alsoo oock de Staten vande Landtschap na hare vermogen, goetduncken ende believen de consenten daer op alle tijt hebben geformeert.

Het sy met restrictien ende conditien, als op de bede vanden Hertoch van Savoyen ad No. 8. ende Don Louis ad No. 14. met verminderinge, als op die by de Gouvernante Margareta gedaen ad No. 10. & 11. alwaer in plaetse van 20000. gulden maer 12000. by deselvige worden geconsenteert, ofte oock andersints de Petitie in voeghen de voorghestelt was voorby gaende, ende in plaetse van dien een seecker consenterende, als op versoeck by Duc d'Alba vande 100. 20. ende 10. penninck ad art: 12. In stede vande welcke de somma van 24000. guld: eens op 4. termijnen te betalen worden in gewillicht &c:

Dat oock dies niet-teghen-staende de voorsz Souverainen ende hare Stadthouderen deselve Consenten soodanich als die waren gevallen altijt voor goet hebben aenghenomen, ende den Staten der Landtschap voorsz daer voor bedanct ad N. 10. 11. 12. ende 14.

Dien

Dienende 'tgunt voorsz is, om te betoonen daer't noodich is, dat de Souverainen ende Heeren vanden Landen de Landtschap Drenthe in het stuck van Consenten in hunnen qualiteyt niet minder, als d'andere Provintien en hebben gehouden, maer stedes ende alle tijt wel specialijcken ende apart daer toe mede versocht.

Ghelijck sy deselvige oock mede hebben doen versoecken ende aenschrijven beneffens de (f) Staten van andere Provintien, soo wanneer eenige sware ende hooghwichtige saecken de gemeene Landen raeckende, de welcke Vergaderinge van Staten vereyscheden, waren voorgevallen, Als sulcx is gebleecken onder anderen op d'overdracht vande Provintien aen Coninck Philips, op d'welcke syluyden by den Keyser Carolo, V: mede specialijcken sijn beschreven tot Bruyssel alwaer de Staten der Nederlanden waren vergadert by Brieven vanden lesten November 1555. No. 5. ende den Coninck Philips *sub dato eodem* No. 6. Item insgelijcke by Margareta Gouvernante over eenige saecken, den dienste van sijne Maj. ende het welvaren vanden Landen grootelijcx betreffende, by Missive vanden 12. Iuly 1564. No. 9. ende meer anderen.

3 (f) Beschreven ende versocht tot de Vergaderinge der Heer Staten vande Landen sub domo Burgundica/ vide Meter: lib 1.

(g) Is oock ten tijde vande voorsz Overdrachte der Provintien de Grave van Arenberge, specialijcken gecommitteert, om de Staten der Landtschap Drente vanden Eedt daer mede sylyuden sijne Keyserlijcke Maj. waren verplichtet te ontslaen, ontfangende van deselvige eenen nieuwen Eedt ende overdracht der voorsz Landen van wegen desselvigen soons Coninck Philips.

(g) Specialick ontbonden van Eedt aen Keyserl: Maj. ende deselve van nieuws aen Coninck Philips gedaen neffens overdracht van hare Landtschap/ salvo Iure et privilegiis majorum.

Gelijck als de voorsz Graeff van Arenberg alsdoen mede *vise versa* van wegen ende uyt namen als vooren onder Eede belovet heeft de Landtschap by hare Rechten ende Privilegien te willen mainteneren. No. 5. 6. ende 7.

Onder welcke Rechten mede niet het geringste was dat de voorsz Landtschap als een vrye Staet ende Provintie sijnde 'tRecht hadde om ter Vergaderinge vande Staten der Landen te mogen compareren gelijck sy sulcx van oudes hadden gehadt ende noch hadden, oock de nature van soodanighe Provintien van selfs doch was medebrengende.

Van sulcke conditie ende qualiteyt is oock voorts de voorsz Landtschap gekent ende gehouden by de volgende Regieringe.

(h) Want de Nederlanden naderhandt in Oorloge geraect sijnde met den Coninck van Spagnen, ende by de Unie van Wtrecht sich naerder verbindende, hebben d'Heeren Staten Generael ende d'Extshertogh Mathias van Oostenrijck Gouverneur vande Landen de Staten vande Landtschap Drenthe stedes

verſocht ende beſchreven, omme alle ſaecken vande Landen te willen by-woonen ende te helpen beraetſlagen, niet tegenſtaende deſelvige noch doen ter tijt inde voorſz nadere Vnie en waren ontfangen, als wetende de Landtſchap tot het compareren ter Vergaderinge der Heeren Staten Generael gerechtiget te weſen.

(h) De Landen in Oorloch raeckende met Spanien worden als booren ſpecialijcken mede geroepen ende toegelaten tot de Vergaderinge der Heeren Staten Generael van haer H: Mo: ſelue ende van den Eertſhertoch Mathias. Al-eer de Landtſchap noch inde Vnie van Wtrecht was aengenomen.

Te ſien vooreerſt by Brieven vanden Hoogh ged: Ertſhertoch Mathias de dato den 20. Iuny 1579. omme hare Gedeputeerden neffens die van andere Provintien geauthoriſeert, te willen ſeynden (i) op de Vrede-handel tot Ceulen, om te helpen adviſeren ende Reſolveren op de occurrentien ende gelegentheyt vande ſaecken, ſoo wel om het tractaet vande Vrede-handel, als goede directie vanden Oorloge &c. ſoo breder inde Brieven *ſub A.* Ende inſonderheyt van die daer op gevolchde vanden 11. Auguſti 1579. met *B.* ende den 22. September 1579. met C. te vernemen ſtaet.

(i) Om te delibereren op de Vrede-handel tot Ceulen, Ende 't adviſeren ende te Reſolveren op 't ſtuck van Oorloghe.

NB. Waer by de voorſz Ertſhertoch verklaert, dat d'Heeren Staten Generael op den Vrede-handel tot Ceulen binnen Antwerpen vergadert ſijnde, niet en ſouden mogen noch begeren te Reſolveren, ſonder alvooren daer over te hebben 't advijs ende Intentie vande Staten der Landtſchap Drenthe.

NB. Item verſoect inſtanter dat d'Heere Staten der voorſz Lantſchap tegens den 15. October 1579. hare Reſolutie neffens der ſelver Gedeputeerden volkomentlijck geauthoriſeert ter Vergaderinge der Heeren Staten Generael willen ſchicken, op dat de Gedeputeerden vande andere Provintien op de Negociatie van den Vrede-handel tot Ceulen vergadert ſijnde, anderſints door gebreck van dien niet genootſaect en werden (de voorſz ſaecke ongedaen) te vertrecken tot verwijt *&c*:

NB. Sullende de Reſolutie vanden Staten van Drenthe geconfereert worden met de Reſolutien vande andere Provintien, om eene eenparige ende Generale Reſolutie daer uyt gemaect te werden, *&c*:

d'Heeren Staten Generael daer by voegende in hare Brieven vanden 25. September 1579. binnen Antwerpen Staetſgewijſe vergadert ſijnde, dat by gebreeke dat de Staten der Landtſchap Drenthe hare Reſolutie ende Gecommitteerden niet en ſchicken op de Articulen vanden Vrede-Handel, geene finale Reſolutie op deſelvige Articulen genomen kan worden *ſub D.*

Op welcken ſerieuſen ende inſtantlicken aenhouden ende verſoeck eyndelijck de Staten der Landtſchap Drenthe (k) hare Gecommitteerden den E. E. Iohan

Johan van Echten tot Echten ende Hendrick de Vos van Steenwijck naer Wtrecht hebben gesonden, met last om de voorsz nader Unie van Wtrecht van harent wegen te onderteyckenen.

(k) Schicken hare Gecommitteerden. Teeckenen d'Unie van Wtrecht.

Gelijck syluyden alsdoen den 11. April 1580. deselvige oock hebben geteyckent.

Ende dienvolgens in voorgeroerde Vergaderinge van d'Heeren Staten Generael voorts (l) Sessie wederomme genomen, blijckende 'tselve by Acte onder E. byde welcke de Heeren Staten Generael der Geunieerde Provintien ofte hare Gecommitteerde aldaer vergadert sijnde, verklaren de Staten vande Landtschap voorsz te houden voor hare Bontgenooten.

(l) Nemen sessie ende werden inde Unie aengenomen.

Ende sijn syluyden 'tsedert dien tijt daer voore oock gehouden geweest, als geblijct uyt missive vande Gedeputeerde der nader Vnie de dato den 24. December 1580. uyt Delft geschreven onder G.

(m) Zijnde 'tsedert dien tijt oock mede de Wapenen van Drenthe beneffens die vande andere Provintien op Pocalen ofte andere gulden ofte silvere geschiren, daer mede persoonen de Landen dienst gedaen hebbende vereert sijn, mede gestelt, gelijck onder andere kan geblijcken by een Pogge in een vergulden Becken gestaen hebbende aen seeckere Persoon van qualiteyt by d'Heeren Staten Generael.

(m) Continueren in hare Sessie / tot dat hare Landtschap door Spanien wert overheert.

In gevolge van welcken de voorsz Staten sich van dien tijt aen als getrouwe Bontgenooten hebben gedragen, haer Sessie continuelijck inde Vergaderinge vande Heeren Staten Generael gehadt ende gehouden hebbende, oock na vermogen als andere Provintien, willich gecontribueert.

Ter tijt toe ende soo lange de Landtschap door den Spaignart is verheret, als sulcx geblijcken kan by Extracten vande Protocollen hier by gaende onder F.

Gemerckt dan dat de Landtschap Drenthe van allen ouden tijden is geweest een gheformeerde vrye Provintie, haer selfs Regieringe ende *Iure Majestatis* hooge ende lege Iurisdictien. Magistraten, *ærarium*, Name, Zegel, Wetten ende Costumen, van andere onderscheyden hebbende, daer voor vande Souveraynen der Landen van oudes niet weyniger als andere gehouden sijnde.

Als mede dat deselvige van allen tijden neffens d'andere Provintien 'trecht van Sessie ende stemmen inde Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Landen heeft gehadt.

Lestelijck oock als de gemeyne Landen in Oorloghe sijn ghetreden teghens den Coninck van Spagnien tot defensie van elck eenes Privilegien vry ende gerechticheden mede specialijck inde naerder Unie tot dien fine gemaeckt, solemnelijck *aequo foedere*, als een Bontgenoote, is opgenomen.

Ende dat de Nature van soodane Societeyten ende Unien sulcx is, dat de geunieerde gelijcke Recht ende voordeel dies aengaende hebben, ende behooren te genieten.

Soo geven sy Remonstranten U. Ho: Mog: te bedencken, hoe verdrietich ende beswaerlijck dat het voor die Landtschap sy, buyten alle reden, nu so een langhe tijdt geen plaetse in U. Ho: Mog: Vergaderinge beneffens andere hare Bontgenooten gehadt te hebben. *Si enim foedus est, si Societas, aequatio Iuris est, si socialis exercitus, cur non & caetera aequantur? Vbi enim pars virium est ibi & pars Imperij esse debebat, Livius decad. 1. lib: 8.*

U. E. Ho: Mog: is kennelick, dat het *contra Iura societatis & foederum* sy, dat d'eene over d'ander soude soecken te usurperen.

De Remonstranten tegenwoordich, om haer Recht, teghens die ghene die henluyden daer inne souden willen bekorten te defenderen, sich inde Unie begeven hebbende, souden niet verhoopen dat haer eyghen Bondtgenooten haer daer inne souden begeeren te benadeylen, als die door kracht van dien veel meer gehouden sijn haerluyden daer by te maintineren, *& excusso communibus Sociorum viribus à Cervicibus publicis Hispanorum jugo, post-liminio* haer deuchdelijcke Privilegien te restitueren.

Gelijck deselvighe uyt kracht van voor-geroerde confoederatie aen andere hare mede Bontgenoten ende nabuyren billick hebben ghedaen. Die mede na dat die selvige inde Unie waren opgenomen, naderhandt vanden vyandt waren verheeret.

U. Ho: Mog: sullen gheen redenen bevinden waer deur men sal kunnen eenichsints sustineren, dat de Landtschap van Drenthe niet en soude behooren te genieten *jus Suffragij* ende Sessie ende 'tgene andere hare mede-Bondtgenoten *Iure Societatis* genieten, ofte gemeriteert hebben dat sy luydeu daer van behooren gefrusteert te worden.

Want belangende de kleynigheyt vande voorsz Landtschap, Behalven dat deselvige niet soo geringe en is, of sy is van wegen hare gelegentheydt, als een Sleutel van drie hare Benabuyrde ende Geallieerde Provintien, Daer by nochtans soodanich dat de Landen daer aen niet weynich en is gelegen.

Soo kan doch deselve kleynheyt alhier in geen argument ghetogen werden. *Cum non in universum & ubique omnes Socij viribus ac potentia sint pares.*

Nam nec Achaeorum olim vel Helvetiorum hoc tempore, ut & nec ipsius Belgij Confoederatae Civetatis aut Provintiae tales, non eo minus tamen aequali Sessionis ac Suffragiorum &c: Iure gaudentis, Nec

Nec enim obstat, quin Thebanorum exigua Civitas & Persarum Potentissimi Reges æquo fœdere in Societatem veniant, quod olim factum esse notant Historici, observant Politici: vid: Plutar, in Polopid. Bod lib: 1. Polit: Cap: 7. Petr: Gregor: lib 11. Polit: Cap: 11. nu: 8. Simlerus de Repub: Helvet: Guicciard: in sua Belgij descript.

Qualia præcipue sunt illa quæ inter liberos panguntur populos, liber autem populus est is qui nullius alterius popui potestati est subjectus, ut definit Iurecons: in l. non dub: 7. ff. de Captivis.

'tIs mede wel waer, dat syluyden vanden Vyant sijn geweest overtoghen, ende alsoo voor een tijdt langh vande Unie gescheuret, ende is 'tselve aen andere van hare Nabuyrige Provintien mede oft in't geheele ofte ten deele wel geschiet.

Maer hebben deselve dies niet-te-min volgens de Unie gereduceert sijnde *Iure Postliminy* hare voorige plaets ende Gerechticheyden wederomme genooten.

Ten doet oock niet dat geallegeert mochte worden, dat men verscheyden oock particuliere Steden wel inde Unie heeft geadmitteert die nochtans deshalven geen Sessie inde Vergaderinge ofte *jus suffragy* wert vergunnet, want behalven dat groote onderscheyt is tusschen een particuliere Stadt van eene Provintie, niet mede geunieert sijnde, ende een geheele geformeerde ende Souveraine Provintie, welcke al-hier billick in consideratie behoort te komen, soo sijn soodanige particuliere Steden, maer *simpliciter* inde Unie toegelaten, hebbende noyt Sessie ofte stemme in Vergaderingen van Staten der Landen gehadt voor dato.

Daer ter contrarie uyt 'tvoorige gebleecken is, dat de Landtschap Drenthe van veele tijden af voor dato vande Unie *suo jure* beydes gehadt, ende naderhandt niet alleene tot de Unie *simpliciter*, maer oock tot Sessie ende het Recht van Stemmen, vande andere Provintien ende Bontgenooten is solemnelijcken geroepen ende geadmitteert.

Ia oock by deselvige gehouden voor een soo essentieel *membrum* vande Vergaderinge, dat syluyden verklaren, dat sonder haer ende hare Resolutien op soodanige Poincten, daer onder mede het handelen over Peys ende Oorloch (daer van de 9. Artic: spreeckt) dat sonder gemeene Consent van alle de Provintien niet en sal mogen verhandelt worden, geen Resolutie by de Vergaderinge vande Heeren Staten Generael konde worden genomen.

Het heeft V. Ho: Mo: noch inden Iare 1602. goet gedocht de Provintien, Leden ende Steden van dien soo noch onder 'tIuck vanden Spagnaert stonden, ende in hare Privilegien door de Dominatie van de selvige werden verongelijcket by opene Placcaten aen te schrijven ende te vermanen, sich te willen

by

by U. Ho:Mog: macht, daer toe specialijcken gedestineert, by vougen, ende de verlorene liberteyt beneffens hare Privilegien uyt gewelt ende onderdruckinge derselver te helpen ontrecken.

Belovende elck eene ten vollen by 'tsijne te willen laten verblyven.

Wat lust ende begeerte nu soodane Provintien sullen konnen scheppen, om sich te voeghen by de Vnie ende Societeyt van V. Ho: Mog: by soo verre syluyden hare oude Privilegien niet meer en souden hebben te ghenieten als voren.

Ende niet als Bontgenoten *vocem in communi Capitulo* hebben.

Maer alleenlijck als *Tributarij aut Ærarij* gerekent ofte andersints in *Caritum Tabulas* gherefereert worden.

Konnen deselvige V. Ho:Mog: wel lichtelijcken afnemen.

Een Conditie boven al beswaerlijck, ende dewelcke sy Remonstranten vastelijck vertrouwen, ende sich verseeckert houden, dat haer noch yemande van sijne Bontgenooten sal worden toegepast.

Versoeckende derhalven nochmaels seer dienstelijcken V. Ho: Mog: wil ghelieven, ten aensien van 'tgene voren is gededuceert ende mede ten regarde van hare Remonstranten getrouwe diensten, die sy na haer kleyn vermogen tot stuyr ende handthavinge vande ghemeene saecke ende defensie van haer ende hare Geunieerde Privilegien Vry ende Gerechticheden, mede aende Landen hebben gepresteert, haerluyden laten vry hebben ende gebruycken het Recht haer van allen ouden tijden competerende, ende by ghene Regieringe oyt ghe-weygert.

Omme in V. Ho: Mog: Vergaderinghe beneffens andere Provintien hare Nabuyren ende Bontgenooten mede te mogen compareren, oock Sessie, suffragie, ende andere digniteyten, gelijck sy voor desen gehadt hebben, ende andere noch hebben, genieten ende soodanige voordeelen trecken als de *jura Societatis aquo jure coita* selfs mede brengen.

Sulcx doende sullen V. Ho: Mog: doen 'tghene billick, den Geunieerden Provintien onschadelijck, ja vorderlijck, ende tot hare *renommée* dienstich sal sijn, ende hare Remonstranten ende des Landtschaps Ingesetenen tot soulagement gedyen.

Volgen de stucken by de Deductie gehoorich,

Copie.

N: 1. FRederick van Godts genaden Bisschop t'Wtrecht, gebooren Marck-Grave van Baden, allen den geenen die desen onsen Brief sullen sien ofte

ofte hooren lesen, Saluyt. Alsoo *naden Olden Privilegien rechten ende gewoonten onsen Landen van Drenthe van onsen Voorvaderen gegont, ende by ons belieft ende geconfirmeert behoort ende gehoorlijcken is wy alle Scholt Iare selve in persoone in onse Landt voorsz komen ende onse precarie aldaer eyschen sullen*, De ons onse Landt voorsz nader eyschinghe schuldich is te betalen, ende want 'thans overmits seeckere merckelijcke nootsaecken ons niet gelegen is geweest wy selven in desen tegenwoordigen Schult Iare in onse Lande voorsz komen mochten, noch oock komen en moghen welcke saecken onse Landen voorsz by onsen Reden wittich ende kundich gemaect, *Alsoo dat sy ons op dese tijdt onse precarie uyt rechter gunsten alleene ende anders omme gheene saecken wille gegont ende belieft hebben*, bekennen ende believen wy daeromme voor ons ende onse nakomelingen Bisschoppen t'Wtrecht *dat overmits deser gunstiger believinge dese voorsz. Landen ende Ondersaten des in geenen Privilegien rechten ende ouden gewoonten geestelijcke noch weerlijcke van Sendbrieven ofte Landtbrieven verkortet ofte verachtert sullen wesen*, meer sullen wesen ende blijven in allen haren machten ende volkomentlijcke geheel, ende al gehouden werden als dat van outs gewoonlijcken ende tot nu toe geweest is, sonder innevallen, sonder argelist, in oirconde 'sBriefs besegelt met onsen Zegel, gegeven in onsen Slote Duersteden in't Iaer onses Heeren Duysent vijf-hondert ende sestien op den tienden dach in Mayo. Op de plijcque stont geteeckent H. Hundebeecke de principale van desen was geschreven in Franchijn, ende was bevestiget met een groot uythanget Zegel gedruckt, wesende in rooden wasse, Onderstont naer Collatie is de Copie met sijn principael bevonden te accorderen in 'sGravenhage den 8. October 1642. gesz. *W: Rietraet Notar: Pub.*

Copie.

N: 2. PHilips van Bourgoignen by der genaden Gods Bisschop t'Wtrecht allen den geenen die desen onsen Brief sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. *Alsoo naden ouden privilegien rechten ende gewoonten onsen Lande van Drenthe* by onsen saligen Voorvaderen gegonst ende by ons oock naderhandt belieft ende geconfirmeert behoort ende behoorlijck is, *wy alle scholdere Iare selfs in persoone in onsen Landen voorsz. komen ende onse precarien aldaer eyschen sullen*, die ons onse Landt voorsz nader eyschinge schuldich is te betalen, ende want ons dan dit tegenwoordige scholder Iaer, overmits merckelijcke nootsaken niet gelegen en is geweest selfs persoonelijcken in onsen voorsz Lande van Drenthe te komen welcke saecken onsen Lande voorsz by onsen reden wittich ende kundich gemaect, *soo dat sy ons op dese tijt onse precarien uyt rechter gunsten alleene ende anders om gener saecken wille gegonst ende geconsenteert hebben*, bekennen

nen ende believen wy daeromme voor ons en onsen nakomelingen Bisschoppen t'Wtrecht *dat overmits deser gunstelijcker believinge onse voorsz. Landen* ende Ondersaten van Drenthe des in geenen Privilegien, Rechten ofte ouden gewoonten Geestelijcke noch Wereltlijcke van Sendbrieven ofte Landtbrieven verkortet en sullen wesen, maer sullen blijven in allen haren machten ende volkomentlijcke geheel ende al gehouden werden als dat van outs gewoonlijcken ende tot nu toe geweest is, sonder argelist, in oirkonde Briefs besegelt met onsen Zegel, gegeven in onser Stadt Campen in't Iaer ons Heeren Duysent vijf hondert en twintich op den . . . . . onderstont *P. H. F.* ende op de plijcke stonde aldus F. Herdinck, de Principael van desen was geschreven in Francijn ende was bevestiget met een groot uythangent Zegel gedruckt wesende in rooden wasse, Onderstont naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden t'accorderen, in s'Graven-Hage den 8. October 1643. by my *W: Rietraet Notar : Pub :*

Copie.

N : 3. VVY Iohan van Ligne Grave toe Arenberghe Fryheer tot Barbanson, Heer toe Buyssiere Ridder vander Ordere van den Gulden Vliese, ende Keyserlijcke Majesteyt. Stadthouder Generael van Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen ende der Ommelanden, Als ghemachtiget, ende daertoe speciael Commissie ende bevel hebbende vanden Deurluchtichsten, Hoochstgeboren Fursten, ende Heeren, Heeren Philips Prince van Spagnien, van beyden Sicilien, Eertshartoge van Oostenrijcke, Hertoge van Bourgongien van Brabant *&c*: Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Brabant, van Hollant &c: Heere van Vrieslandt Over-Yssel ende Groningen &c: Doen kont, ende bekennen, vermits desen onsen Brieve, *Dat nadien de gemeene Ridderschap, Eygenerfden, ende samentlijcke Ingeseten des Landts van Drenthe,* achtervolgende des Keysers onses aldergenadichsten Heeren goede wille ende beliefte, *sich bewilliget hebben sijnder Princelijcker Deurluchticheyt, ende sijnen erven ende nakomelingen als natuyrlijcke Erff-Heere 'slandts van Drenthe te ontfangen,* hulden, ende sweeren voor toekomende Erf-Heere vanden selven Lande na den aflijvicheyt onses aldergenadichsten Heeren Keyserl: Maj. den Godt een lanck salich leven verlienen wil, ende alsulcke huldinge, ende Eedt, op huyden Datum van desen van sy gedaen, ende by ons ontfangen is geweest, soo hebben wy uyt den name, ende als gemachtiget van sijnder Princelijcker Deurluchticheyt, *henluyden wederomme Eedt gedaen, gelijck van woorden te woorden hier naer* volget, wy Iohan van Ligne Grave tot Arenberge, Vryheer tot Barbanson, Heere tot Buyssiere, Ridder vanden ordre des gulden Vlieses, Stadthouder, ende Cap. Generael

van wegen Roomscher Keyserl: Maj. onses aldergenadichsten Heeren vande Landen van Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen, ende der Ommelanden, als volmachticht, ende uyt den naem des Deurluchtichsten Fursten ende Heeren, Heeren Philips Prince van Spangnen, van beyde Sicilien, van Ierusalem &c: Eertshartoge van Oostenrijcke, Hertoge van Bourgoignen, van Brabant &c: Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Hollandt &c: gelooven ende sweeren op dese Godts Heylige Evangelien, dat sijne Princelijcke Deurluchticheyt t'sijner aenkomste ende successie totter heerlijcheyt des Landts van Drenthe, der heylige Kercken voorstaen sal, Weduwen ende Wesen beschermen, ende doen beschermen, de gemeene Ridderschap, Eygen-erffden, ende samentlijcke Ingesetenen des Landts van Drenthe laten blijven ende onderhouden, in allen heuren rechten, privilegien, vryheden, possessien, ende goede Costumen, die sy hebben, ende daer af sy deuchdelijcken hen tot hier toe gebruycket hebben, ende voorts sie beschudden ende beschermen, ende alle doen sal als een genadiger Landt-Furst ende Erff-Heere sijnen getrouwen ende gehoorsamen Ondersaten te doen schuldich ende gehouden is, soo moet ons Godt helpen, ende alle sijne heyligen, ende want dit aldus geschiet is, soo hebben wy des tot oirconde desen Brief met onsen name onderteeckent, ende onsen Zegel daer aen doen hanghen, ghegheven in't Landt van Drenthe den vierden dach February in't Iaer ons Heeren Duysent, vijf-hondert ende vijftich, ende was onderteeckent Ian van Ligne, de principale van desen was geschreven in Francijn, ende was bevestiget met een uythangent Zegel, ghedruckt wesende in Rooden Wasse. Onderstont, naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen, in 's Graven-Hage den 8. October 1643. by my, ende was onder: *W: Rietraet Notar: Pub:*

Copie.

Byden Keyser ende Coninck.

N: 4. EDele, Erentfeste, Eersame Lieve ende Besondere, Wy hebben den Edelen Wel-gebooren Heeren Iohan van Ligne Grave van Arenberghe, Ridder van onser Ordre ende Stadthouder Generael van Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen, Lingen, ende den weerdigen ende Erentfesten Heeren Wijnault van Breyllandt Commandeur der Deutscher ordens van byesen toe Maestricht ende meesteren Everardt Nicolay Raedt ordinaris in onsen Secreten Rade bringhers van desen jegenwoordelijcken afgeveerdicht, om opten Landtdach daertoe beschreven den Sonnendach Iudica *&c*: der naestkomender maent van Meerte van onsen't weghen ettelijcke saecken u voor te houden

ende proponeren, belangende de welvaert ende beschermenisse van u ende andere dese onse neder-Erflanden ende goede Ondersaten so ghy deur hen wyder vernemen wert, is daerom ons ernstich begeeren, ghy willet den voorgemelten gecommitteerden of den genen van hen die daertoe best sullen mogen verstaen in heuren aenbrengen volkomen geloove geven, als ons selven, ende *op de petitie die sy u van onsent wegen doen sullen, om de groote costen behoeflijck sijnde, totter nootlicker beschermenissen, vanden gemeynen Landen, soo wel van u als anderen te helpen vervallen u soo goetwillich bevinden laten*, dat wy bekennen mogen de goede genegentheydt ende affectie die ghy tot onsen dienste ende u selfs versekertheden ende welvaren dragende sijdt, soo ghy altijdts wel ende getrouwelijck ghedaen hebt ende hoopen in desen uyttersten noot al noch doen sult, Edele, Erentfeste lieve ende besondere, Godt sy met u, ghe schreven te Bruyssel, den lesten dach February 1552. gheteyckent Charles. Legher Stondt vt. Viglius noch leger, d'Overlope, De superscriptie was den Edelen, Erentfesten Eersamen ende onsen lieven besondere de gemeyne Ridderschap ende samptlijcke Eygen-erfden ende Inghesetenen onses Landts van Drenthe, sijnde voorts besegelt met segel vanden Keyser in Rooden Wasse. Onderstont naer Collatie is dese Copie met sijn principale bevonden te accorderen, 's Graven-Hage den 8. October 1543. by my, ende was onderteeckent *W: Rietraet Notar: Pub:*

Copie.

N: 8. IOhan van Ligne Grave toe Arenberch Vry-Heer toe Barbanson, Zevenbergen ende Ridder vander Orden des gulden Vlies, Kon. Maj. Stadhouder ende Cap. Generael over Vrieslandt, Over-Yssel Groningen ende Lingen, doen kont ende bekennen in ende vermits desen, dat wy opten xij. dach van Mayo in't Iaer ons Heeren Duysent vijf hondert acht-ende-vijftich afgeverdiget ende uyt-ghe schickt hebben wijlen den wel-gheleerden unt erbaren Mrn: Gerlich Doys, in sijnen leven Con. Maj. onses aldergen: *Heeren Raedt in Over-Yssel Drenthe ende Lingen*, aenden Deurluchtigen Hoochgeboorn Fursten und Hertogen van Savoyen ende Heeren Emanuel Philibert inder tijt Stadthouder Guvernator und Cap. Generael van desen hoochstgem: Kon. Maj. Erff-Nederlanden, om sijn Furstel: Doorlucht: te eropenen ende te kennen t'geven verscheyden saecken diemael in onsen voorsz Stadthouder Ampten voorgevallen, allet vermuger schriftelijcker instructien met onser eygener handt geteyckent wy gemelten Raedt alsdoen met gegeven in etlijck Articulen verdeylt und gedistingeert ende onder andere den Articul die opdracht, verkoopinge ende transport der jurisdictien ende hooge heerlicheyt over Roon belangende, daer van d'inhout ende teneur van woorde te woorde hier na volcht, Eerstelijcken

ken sult sijne Furst genade overantwoorden onse Brieven van credentie soo wy u doen overleveren hebben, ende daer na sijne F: Ge: in't lange verhalen 'tgeene opten xv. dach van Martio jongst vergangen *tusschen ons ende die Landtschap van der Drenthe ghehandelt ende ghetracteert is, oock op wat conditien sy die alternative bede ende contributien Kon: Maj. wie u bewust, bewilliget ende geconsenteert hebben*, wat afscheydt wy den selven daer op gegeven namentlijck dat wy sijne Maj. schriftel: goet gelieven ende Resolutien daer op vorderen ende hun daer van in korten verstendigen souden om sich daer na weten toe richten dat wy hun etlijcke dagen daer na sijne Maj. Resolutien durch den Drosten van Loevorden te kennen doen geven, daer op sy eyntlijck oire uyterlijcke *walmeyninge ende alterative erbiedinge gedaen hebben*, sulcks als u in schrifte overgegeven is, die ghy sijne F: G: in't lange soo oire voorsz eerbiedinge, *als die splijtinge der jurisdictien 'sLants van Drenthe, ende die beswaringe soo daer uyt erwassen wil* belangende, voorbehouden sullen, om daer op by sijne Fu: G: soodane Resolutie genoomen te worden, als die selve Kon: Maj. oirborlijck ende dienstlijck sal bevinden te wesen, op welcken Artijckel meer gemelte Raedt opten vijfden dach van Iunio doen naestvolgende binnen den Stadt van Antwerpen durch sijne Furst: Gen: voor afscheyt ende antwoort gegeven, die welcke oock met sijne F:D: eygen hand bevesticht, sekere appostille eder appointement op de marge der voorsz Instructien gestelt als hier van woorde te woorde na volcht. Die Hertoch van Savoyen Stadhouder Gouverneur ende Capiteyn Generael vande Landen van herwaerts over, gehoort hebbende 'tRapport van deser Instructien, *heeft in naem ende van wegen ons aldergenadichsten Heeren des Conincx aengenomen ende geaccepteert 'tconsent ende accoord van XIII. M. III. c. F. van veertich grooten 'tpont by dien van den Lande van Drenthe sijnder Maj: bewillighet, ende en sal niet gedogen dat den Coep versocht by Iohan van Eusum voortgaen sal, maer volgende hun versoeck sal't selve Landt in sijn geheel laten blyven*, Oirkonde der waerheyt soo hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen op den vijfden dach van Augusto in't Iaer ons Heeren Duysent vijf-hondert een-ende-tsestich, op de plijcke stont geschreven aldus uyt bevel van mijnen Gen: Heeren Stadthouder Gen: den Grave van Arenberch, ende was ondert: Gualterottij, de principale van desen was gesz: in Franchijn ende was bevestiget met een groot uythangent Zegel gedruckt wesende in Roden Wasse: Onderstont na Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen, in 'sGraven-Hage den 8. October 1643. by my, get: *W. Rietraet, Notar. Publ.*

Copie.

N° 10. ALsoo op't vertooch van weghen onse Aldergenadichsten Heeren des Conincx onlangs gedaen *den Staten 'sLandts van* der Drenthe by den

by den Edelen wel geboren Heeren Iohan van Ligne Grave van Arenberge Stadthouder ende Capiteyn Generael vande Landen van Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen ende Lingen, ten eynde dat sy, om te helpen vervallen de swaere uytnemende schulden ende 'tachterheden, daer mede Sijne Maj. al noch belast is, door de langwijlige lest verleden Oorloge jegens Vranckrijck, en overmits meer andere merckelijcke redenen, henluyden voorgehouden, derselver Maj. souden willen consenteren de somme van twintich duysent Car: guldens, te betalen op seeckere gevuechl: termijnen, *Deselve-Staten 'sLandts vander Drenthe* na lange ende verscheyden communicatien ende deliberatien t'samentlijcken daer op gehouden hoewel sy in't voorleden Iaer twee-en-tseStich, groote schade ende verlies gehadt hebben deur d'affterven van hare Beesten, sulcx daer sy plagen een goet deel van dien te verkoopen, syluyden benoodicht sijn geweest die te moeten koopen, om hare Landtwinninge te doen, ende dat daer door 'tvoorsz Landt grootelicx verarmt is, des niet-te-min begerende na haer macht ende gestaetheydt te betoonen de goede affectie ende genegentheyt, die sy tot voorgem: Con. Maj. dienst dragende sijn, als goede ende getrouwe Ondersaten heuren Prince ende Landtfurst schuldich sijn te doen, hebben derselver Maj. om syne voorsz lasten ende achterheden te helpen vervallen, in plaetse vande voorsz Eysch willichlijck geconsenteert ende geaccordeert die somme van twaelf duysent Car. guldens, van xx. stuyvers brabans 'tstuck te betalen op vier Iaren ende termijnen na den anderen volghende, daer van d'eerste Iaer ende termijn vallen ende verschijnen sal in't eynde vande Maent Meye naestkomende, Behoudelijck dat 'tselve accoort niet getogen en soude werden in consequentie, als de exeederende 'tderdedeel vande bede byden Staten van Over-Yssel jegenwoordel: ghedaen; Met welck derdendeel sy pretenderen te behooren gestaen, Biddende seer ootmoedel: *de voorsz. Staten 'sLandts vander Drenthe* hun voorsz consent voor danckel: te willen aennemen, Die Hertoginne van Parme ende van Plaisance Regente en Gouvernante voor Co: Maj. in desen sijnen Erf-Nederlanden, gehoordt hebbende 'trapport van 'tvoorsz Consent ende Accord, ende aenmerckende de faculteyt ende goede genegentheydt vande voorsz *Staten 'sLandts vander Drenthe*, heeft 'tselfde Accoord in naem en van wegen Hoochgedachte Coninckl: Maj. voor aengenaem geaccepteert ende accepteert by desen, hen daer van Hoochlijcken bedanckende, Ende belangende eenige swaricheden, *byden voorsz. Staten vander Drenthe* gemoveert, aengaende de scheydinghe ende splitinge van denselven Lande, den Impost op de Turven passerende de swarte Sluys, ende voorts desettinge vande RentmeesterGenerael van Groningen ende Drenthe, ende den Etstoel van den Drossardt ende vier ende twintich Etten dessefs Landts, Hare Hoogheydt heeft daer op geordineert ende versien sulcx als de voorn: Grave van Arenberge Stadthouder

denselven

denselven Staten sal doen verstaen ende te kennen geven, daer na sy hen sullen mogen voegen ende reguleren: Aldus gedaen te Brussel den 28. Dach September xv^c. Vier ende 'tseftich, ende was geteeckent Margarita, Onderstondt, deur bevel harer Furstelijcke Genaden, ende onderteeckent, d'Overloope. Lager stont, Naer Collatie is dese Copie met sijn Principael bevonden te accorderen, In 'sGravenhage den 8. October 1642. By my, Ende was ondert: *W: Rietraet Notar. Pub.*

COPIE.

Johan van Ligne Grave tot Arenberch, Vryheer toe Barbanson, Soevenbergen, ende Con: Maj. Stadthouder ende Capiteyn Generael over Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen ende Lingen.

N: 11. ERentveste, Eerbare, Lieve, Besondere, wy willen u goeder welmeyninghe niet verhalden, dat wy F: D: Hertoginne tot Parme Playsance in Stadt Con: Maj: der Erff-Nederlanden Regente overgeschreven hebben de swaericheden, doleantien, ende klachten ghy ons op den 13. Septembris lestleden op Bisschops-Berch muntlijcken doen voordragen, ende hare F: D: daer by geadverteert, vande goede wille, affectie, ende genegentheyt, die ghyluyden Hoogstg: Co: Maj. tot verlet ende vervallen der swarer schulden ende achterwesen, daer mede sijne Maj. al noch vande lesten Oorlogen belast, in't consenteren vander Bede gedaen ende bewesen hebben, welcke consent ende Accord hare F. D: in name ende van weghen Hoochg: Con: Maj: voor aengenaem aenneemt, ende U. luyden van wegen sijner Maj. hoochl: bedanckende is, als wy oock voor onse persoon doende sijn, ende ghy des alles breeder uyt de Acte hier by gevoecht hebben te vernemen, doende daer mede U. den Almachtigen bevelen, datum Lingen den 21. October 1564. Ende was ondertekent, *Ian van Ligne*, d'Opschrift was, den Erentvesten Eerbaren onsen lieven besonderen Drost ende xxiiij. Etten, 'sLandts van Drenthe, ofte den verordenten desselven Landts, Onderstont, Collata Concordat, ende was ondertekent *W: Rietraet Notar: Pub.*

Copie.

N: 12. ALsoo byde Propositie *der Staten der Landtschap vander Drenthe* gedaen van weghen ons alder-ghenadichsten Heeren des Coninckx, byden

by den Edelen welgeboren Heere Caerle van Grimen Grave van Megem, Ridder vander Orden, Stadthouder ende Capiteyn Generael vande Landen van Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen ende Lingen, ende deur last ende bevel vanden Hertoge van Alve Stadthouder Gouverneur ende Capiteyn Generael van Co: Maj. in dese sijne Erf-Nederlanden, *denselven Staten* voorgehouden is geweest, dat tot bewaernisse ende conservatie van onse oude oprechte Religie, Iustitie, ruste, ende tranquilliteyt van deselve Landen, tegens die aenslagen ende practijcquen vande Ketters, oproeringe, wederspanninge, ende rebelle, sijne voorsz Maj. alreede soo veel gekost hebbende, Ende om voor den toekomende tijdt te mogen versien, dat by gebreecke van 'tselve te kunnen vervallen, men wederomme niet en soude in eenich meerder inconvinient, so wel deur de boose aenslaghen ende listen der voorsz Rebellen verloopen fugitive ende gebanden uyt saecken van de voorleden troubelen ende beroerten, als oock deur hun aenhangeren ende andere quaetwillige, gantschel: van noode was goets tijdt bequame middelen te soecken ende vinden, om sulcx voor te komen ende beletten, deur hulpe ende assistentie van Sijnder Maj. goede ende getrouwe Vasallen ende Ondersaten, van dewelcke deselve principalijcken moeten procederen, ende sijne voorsz Maj. te ontlasten vande achterstallen ende schulden, bedragende tot groote ende uytnemende Sommen van penninghen, die men den Crijchsluyden, Coopluyden, ende andere schuldich is uyt saecken vande verleden Oorloge, ende de Domeynen soo grootel: belast, verpant, beleent, ende verset wesende, te redresseren, ten eynde datmen daer mede in toekomende tijden soude mogen sustineren ende onderhouden die ord: Lasten van dese Landen, gemerct dat alle de beden, daer men hem mede soude mogen behelpen, alreede geexpireert waren, ende de lasten grootelijcx vermeerdert, ende oock te vinden ende op-stellen een Iaerlijcx inkomen, in plaetse vande voorsz Domeynen, ter tijt toe dat op de groote nootlicheyt van sijne Maj. versien, of datmen andere bequame ende genoechsame middelen geraemt ende geadviseert soude hebben, om inden voorsz last niet eeuwel: te blijven, ende boven dien een merckel: somme van penningen in de poost ende Espargne Iaerlijcx te leggen tot een Tresoor, om hem daer mede te mogen behelpen, indien datter eenige nootlijcke affairen overquamen, ende te dienen voor een provisie tegens een onversichtige invasie, oproer, ende commotie, *hen versoeckende* dat sy om de redenen voorsz ende andere breder inde voorsz Propositie verhaelt, souden willen accorderen den hondersten penninck voor een reyse van alle goeden roerende ende onroerende, mitsgaders een Impositie oft ongelt op alle verkoopingen, diemen generalijck binnen de voorsz Landtschap van der Drenthe doen soude soo wel vanden roerende ende onroerende goeden ten laste vande verkooper, als te weetene vanden thienden penninck van t'sijner procederende

vande

vande roerlijcke goeden, ende vanden twintigsten komende vande onroerende goederen. *Die voorsz Staten der Landtschap vander Drenthe, 'tgeene des voorsz is overwogen hebbende, ende na verscheyden communicatien ende gemeyne Landtdagen 'tsamentl: daer op gehouden, hebben in plaetse van't voorsz Versoeck sijnder voorsz Maj. bewillicht ende geconsenteert* de somma van vier-ende-twintich duysent Carol:g ul: eens van twintich stuyvers Brabants 't stuck, te betalen op vier Iaren ende termijnen, daer van d'eerste termijn vallen ende verschijnen sal op Meye naestkomende in't Jaer, xv^c. een-ende-seventich ende alsoo voorts van Jare tot Jare, tot dat de voorsz vier-ende-twintich duysent Carolus gul: vol ende al vernucht ende betaelt sullen sijn, Biddende de voorn: Staten sijnder Excie. seer demoedel: dat deselve op des voorsz Landts vander Drenthe gheringe, dorre, ende magere ghelegentheydt, ende veele ondragel: lasten, kosten, onghelden, ende schaden, mitsgaders op de Remonstrant: by denselven Staten met hun voorsz consent overgesonden, een genadich insien nemen wilde, ende insonderheydt versien ende verset doen van het afgehouwen Hout totte sterckte binnen der Stadt Groningen besteedt ende geemployeert, Voorts dese bewilligde somme van penningen op de voorsz vierjaerige termijnen te betalen, *In plaetse vande voorsz hondert, thienden, ende twintichsten penningen aen te nemen ende aggreeren, Sijne voorsz Excie. geboordt hebbende 'trapport van't voorsz Accordt, ende consent by den voornoemden Staten der Landtschap vander Drenthe gedaen, heeft 'tselve inden naem ende van wegen Con: Maj. aengenomen ende geaccepteert, Aenneemt ende accepteert by desen, op de termijnen voorsz ende dat in plaetse vande bede vande voorsz hondersten, twintichsten, ende thienden penninck, deselve verlatende ende den voornoemden Staten daer van genadelyck bedanckende,* ende aengaende 'tgene des sy by hun Accord ende de Remonstrantien daer by gevoecht, vorder begeeren ende versoecken, sal sijne voorsz Excie al 'tselve laten communiceren die van Con. Maj. Rade in Over-Yssel ende anderen dien 't behooren sal, ende soo veel aengaet 'tvoorsz afgehouwen Hout, *sullen de voorsz Staten* 'tselve in't particulier by Supplicatie moghen vertoonen, met Specificatie vande geenen die daer by beschadicht geweest sijn, ende van hoe veel, alles behoorlijck geestimeert ende geattesteert byde bevelhebberen vande wercken vande voorsz stercte tot Groeningen, ende sal Sijne Excie. daer op een genadich Insien nemen, ende daerinne doen ende ordineren, somen naer redene ende billicheydt bevinden sal te behooren. Aldus gedaen t'Antwerpen onder den naem van sijne voorsz Excie. den Sesten dagh February xv^c. 'tseventich, ende was onderteeckent, F: T. Duc dalve, volgens stonde geschreven, Aldus my jegenwoordich, ende was onderteykent, d Overlope, de principalen van desen was geschreven in Franchijn, Lager stondt, naer Collatie is dese Copye mette principale bevonden te accorderen: In 'sGraven-Hage den 8, October 1643. By my. Was onderteyckent, *W: Rietraet, Not. Publ.*

Copie.

N: 15. PHil: byder gratien Godes Coninck van Castilien, van Leon, van Aragon, van Navarre, van Napels, van Sicilien, van Maillorcque, van Sardeyne, vande Eylanden Indien ende vaste landen der zee Oceane, Ertshertoge van Oostenrijcke, Hertoge van Bourgoigne, van Lothrijck, van Brabant, van Limburch, van Gebre, en Luxenborch van Melanen Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoignen, Palts-Grave, ende van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Namen, ende van Zutphen, Prince van Swave, Marck-Grave des Heyl: Rijckx, Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, vander Stadt Steden ende Landen van Wtrecht, Over-Yssel, ende Groeningen, ende Dominateur in Asia ende in Africa, allen den geenen die desen jegenwoordigen sien sullen, Saluyt, alsoo die Edele Eygenerffde ende Inwoonderen ons 'sLandts vander Drenthe ons jegenwoordelijck by heure Gedeputeerde hebben doen aensoecken op dat wy hen souden willen doen rembourseren ende restitueren sulcke veertien duysent vier-hondert ponden van veertich grooten onser Vlaemscher Munten t'Pont, als sy inde Maent van Iuly verleden Iaer xvc. twee-en-tseventich op't versoecke hen als doen van onsent weghen gedaen byden Heere van Billy onsen Cantsler van Over-Yssel ende Drossart van Coeverden opgebracht ende gefurneert hebben, om die Soldaten, leggende in besettinge oft Guarnisoen binnen onser Stadt Groeninghen, daer mede voor ettelijcke tijdt te onderhouden ende bystaen, ende want wy als nu weynich middel hebben, om de voorsz Somme op te brengen ende restitueren, overmits de uytnemende Sommen van penningen die wy behoeven tot onderhout van soo groote meniechte van Ruyteren ende Knechten, wesende in onsen dienste, om dese onse Erff-Nederlanden tegens de Rebellen ende wederspannighe te behoeden ende beschermen, hebben wy aen deselve begeert, dat sy aenschouw nemende op de voorsz groote nootelicheyt, te vreden souden willen sijn, dat d'voorsz veertien duysent vier-hondert ponden hen afgekort soude worden op de eerste bede *die de Staten desselven Landts ons voortaen accorderen sullen, 'twelck de voorsz. Gedeputeerde om ons dienst te doene, eyntelijck geconsenteert hebben*, Mits hen daer op doende expedieren ende overleveren onse opene Brieve van verseeckeringe ende indemniteyt in behoorlijcke Formen, doen te weetene dat wy de saecke voorsz overgemerckt, *ende willende metten Staten van onsen voornoemden Lande vander Drenthe ter goeder trouwe procederen*, hebben deselve, by advijse ende deliberatie van onsen seer Lieven ende vruntlijcke Neve, Ridder van onsen Orden Stadthouder, Gouverneur ende Capiteyn Generael in dese onse voorsz Erff-Nederlanden, de Hertoge van Alve, Marquis van Coria &c. Ende van onsen lieven ende getrouwen die

Hooffden

Hooffden Tresorier Generael ende Gecommitteerde van onse Domeynen ende finantien, belooft ende beloven by desen, *in Con: ende Princelijcke woorden*, dat wy de voorsz Somme van veertien duysent vier-hondert ponden munte voorsz *den voornoemden Staten vander Drenthe sullen laten affcorten ende innehouden op de eerste Bede, die sy ons voortaen accorderen sullen*, Ordonneren den geenen van onsen Rentmeesters, die d'administratie ende handelinge van deselver Bede hebben sal, die voorsz afcortinge te admitteren ende laten geschien, ende onsen lieven ende ghetrouwe die Luyden van onsen Reeckening: in Hollandt, deselve afghekorte Sommen te lijden ende passeren inde Reeckeninghe des voorsz Rentemeesters, sonder eenige swaricheyt, mits overbrengende desen onsen originalen Brief, mitsgaders behoorlijck bewijs *vande voorsz. Staten vander Drenthe*, daer by blijcke dat sy vanden voornoemden afkortinge genooten sullen hebben alleenlijck, ontbieden daeromme ende beveelen onsen Lieven ende getrouwen die Hooft-Presidenten ende Luyden van onsen Secreten ende grooten Raden, Stadthouder, Cantsler ende Raden van onsen Landen van Over-Yssel, Drenthe, ende Lingen, den Voornoemden van onse finantie ende Reeckenmeester: in Hollandt, ende allen anderen onsen Rechteren, Amptluyden, Officieren ende Onderdanen, die dit aengaen sal, dat sy van desen onsen jegenwoordige gelofte verseeckeringe ende Indemniteyt, inder voegen ende manieren voorsz doen, laten, ende gedogen *den voornoemde Staten vander Drenthe* rustelijck vredelijck ende volkomelijck ghenieten ende ghebruycken sonder hen te doen noch laten geschien eenich hinder, letsel, oft moeytenissen ter contrarien, want ons alsoo gelieft, des 'toirkonden hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen, niet tegenstaende eenige Ordinantien, restrictien, geboden ofte verboden ter contrarien, gegeven in onsen Stadt Nimegen den x. dach van Iunio in't Iaer ons Heeren duysent vijf-hondert drie-ende-tseventich van onsen Rijcken, te weeten van Spagnen, Sicilien 'txviij. ende van Napels 'txx. Op de plijcque stont geschreven aldus, by den Coninck, die Hertoge van Alve ende Governeur Generael, die Hertoge van Aerschot, Hooft-Heer, Iois de Damhoudere Ridder, Iacques Reingout, ende Engelbert d'Oeyenbrugge, Gecommitteerde vande finantie ende andere jegenwoordich, ende was onderteyckent d'Overlope, d'principale van desen was geschreven in Franchijn, ende was bevestiget met een groot uythandende Zegel gedruckt wesende in Roden Wasse noch in dorso stont geschreven, de Hoofden Tresorier Generael ende Gecommitteerde vande Domeynen ende finantien ons Heeren des Coningx, Consenteren alsoo veele alst in hen is d'inhouden in't witte van dese te worden gefurneert ende volbracht, in aldervoegen ende manieren, alsoo sijne Maj: dat wilt ende beveelt gedaen te worden by desen: Geschreven te Bruyssel onder de Handt-teeckenen van den selven Hooffden Tresorier Generael

nerael ende Gecommitteerden, den 27. dach van Iunio xvc. drie-en-tseventich, ende was onderteyckent Philippe de Croy, G: Schets, I: Damhoudere, Rengout, ende Oyenbruggen, onderstondt, naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen. In 'sGraven-Hage den 8. October 1643. by my, ende was onderteyckent: *W: Rietraet Notar: Pub:*

Copie.

N: 14. ALsoo op'tversoeck onlangs gedaen by den Heere van Billy, Stadthouder, ende Capiteyn generael vande Landen van Vrieslandt, Groeningen ende Ommelanden, ende vande Drenthe, in naem ende van wegen ons Heeren des Conincx, aen die vande Lande vande Drenthe voorsz Ten eynde dat sy tot vorderinge vande wercken vande Sloote van Groeningen souden willen accorderen seeckere somme van penningen, ende dat de voorgemelte Heere van den selven Lande wegen overgeschreven heeft aen de Groot Commandeur van Castilien, Stadthouder Gouverneur ende Capiteyn Generael in dese Landen van herwaerts over, als dat die Ridderschap ende Volmachtige vande Dinckspillen, ende Kerspels der Landtschap vander Drenthe voorsz sijne Con: Maj. *geaccordeert, ende bewillicht hebben, voor een vereeringe ende gratuiteyt*, de somme van Vijftien duysent acht hondert Carolus gulden, van xx. stuyvers 'tstuck eens, daer inne begrepen seeckere Obligatie by den Commissaris Diego de Guemes dien vande Lande gegeven, voor de somme van iij. en viijc. gel. gulden, by die van de Landtschappe voorsz voor sijne Majest. in't verleden Iaer 1574. uytgelecht, ende verschooten, en die aende voorsz somme van Vijftien duysent acht hondert guldenen afgetogen sijnde, die resterende twaelf duysent guldente betalen, te weten de ses duysent op Martini, ende d'andere ses duysent inden Somer toekomende, ende dit alles op seeckere remonstrantien, conditien ende articulen by hen overghegeven, ende by den voorsz Heere van Billy overgeschr. So ist, dat sijne Excie. Gehoort hebbende 'trapport van'taccoort van die vander Drenthe, met de Remonstrantien, conditien, ende articlen voorsz *Bedanckt hen vandien, ende hebbende 'tselve voor aengenaem, heeft de voorsz. bewillichde somme voor een gratuiteyt, tot behoeft, ende inden naem van sijner voorsz. Con: Majest. aengenomen ende geaccepteert, aenneemt ende accepteert by desen*, Met toeseggingе aengaende heure privilegien, Landtrechten, ende Costumen, daerinne sy begeeren gehandthaeft te worden, sonderlinge aengaende den Amptman ende Drost van Coeverden, ende vander Drenthe, mits by heure Luyden doende behoorlijck blijcken van heure voorsz privilegien, deselve van nu voortaen te doen onderhouden, alsoo dat 'tvoorsz Amptmanschap ende Drostampt van Coeverden, ende vander Drenthe, niet en sal gegeven worden dan aen gequalificeerde

ceerde Persoonen, wesende gebooren Ingesetenen Landtsaet vander Drenthe oft Sallandt, verstaende sijne Excie. dat denselven Drost van Coeverden sijne residentie tot Coeverden nemen ende houden sal, soo oock de Schulthen der voorsz Landtschap vander Drenthe heure fixe residentie, een yeder in sijn Carspel ende Schultampt voortaen sullen moeten houden, waerinne sijne voorsz Excie. indien naem, ende van weghen als vooren, die vander Drenthe, ende in andere heure privilegien handthaven ende confirmeeren sal handthaeft ende confirmeert by desen, ende daer en boven sal hem van overlast van Ruyteren ende Knechten, ende van vorder exactien, contributien, lasten ende swaricheden beschermen, soo veele in dese sware tijden moghel: ende doenl: wesen sal, ende dit oock al sonder prejuditie vande veertien duysent gulden, die sy quereleren, voor de welcke sy in tijden ende wijlen heure Actie sullen mogen Intenteren, daer ende alsoo sy sullen bevinden te behooren, ghedaen t'Antwerpen onder den naem van sijn voorsz Excie. den tweeden dach van September 1575. ende was onderteyckent Dn. Luis de Requisens, Beneden stondt noch geschreven. Aldus, deur bevel van sijne Excie. ende was onderteyckent d'Overlope, d'principale van desen was geschreven in Franchijn, onderstondt naer Collatie is dese Copie mette principale bevonden te accorderen, in 'sGraven-Hage den 8. Octob: 1643. by my, ende was onderteeckent. *W. Rietraet Not: Pub.*

COPYE. Byden Keyser ende Coninck.

N: 5. EErentfeste Lieve getrouwe, *Alsoo ghy onlanckx uwe volmachtige alhier geschickt hebt, om metten anderen Staten vande Landen van herwaerts over jegenwoordich te sijne* daer wy selve Landen onsen seer Lieven ende Vrintlijcke Soone den Coninck van Engelandt overgegeven ende opgedragen hebben, ende sy onsen voorn. Soone voor heuren Erff-heere ende Landt-furst, doen ontfangen hebben, begeerende nochtans dat gelijcke cessie ende opdracht van onsent wegen ende behoorlijcke huldinge in naem van onsen Soone derwaerts over gedaen soude werden, hebben wy jegenwoordelijck afgeveerdicht den Edelen ende wel gebooren Heere Iohan van Ligne Grave toe Arenberghe Ridder van onser ordene ende Stadthouder Generael der Landen van Vrieslandt, Over-Yssel, Groningen ende Lingen, om gelijcke overgift ende opdracht der Landen van Over-Yssel, ende namentlijck des Landts vander Drenthe van onsent wegen te doene ende u ende die andere onderfaten vander Drenthe, des eets by u ende hen respectivel: ons hier voor tijdts gedaen te verlaten ende voorts aen welgedachte onsen Soone den Coninck wijsen, alles na Luydende inhout der volmacht ende Commissie die hy deshalven van onsent wegen heeft, soo gy deur hem wijder vernemen wert, is daeromme ons ernstich begeeren

ghy willet denselven Grave van Arenberge in sijn aenbrengen volkomen gheloove geven als ons selven ende tot volbrengen van sijnen last alle goedtwilligheydt doen ende bewijsen, soo wy u des gantslijcken toebetrouwen, Erentfeste Lieve getrouwe ons Heere Godt sy met u, ghefchreven tot Brussel den lesten dach November 1555. Onderteyckent Charles und onder Baave, die opschrift was, den Erentfesten onsen lieven getrouwen Ridderschap Eyghen-erfden und Jngesetenen des Landts vander Drenthe, hebbende opghedruckt 't Cachet van sijn Majesteyt. Onderstont, Naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen. In 's Gravenhaghe den 8. October 1643. By my, geteyckent *W: Rietraet Notar. Pub:*

Copie.

By den Coninck.

N: 6. ERentfeste, Lieve ghetrouwe, alsoo ghy onlangs *uwe volmachtichde alhier geschickt hebt om metten anderen Staten vande Landen van herwaerts over jegenwoordich te sijne daer die Keyser onse Heere ende Vader deselve Landen ons overghevenende opghedraghen heeft*, Ende sy ons voor heuren Erf-Heere ende Landtfurst alsdoen ontfangen hebben, begeerende nochtans dat gelijcke cessie ende opdracht van wegen der hoochged: Keyserlijcke Majest: ende behoorlijcke huldinge in onsen naem derwaerts overgedaen sal worden, hebben wy gecommitteert den Edelen welgebooren Heeren Iohan van Ligne Grave tot Arenberge Ridder van onser ordene ende Stadthouder Generael der Landen van Vrieslandt Over-Yssel, Groningen, ende Lingen, Om na die voorsz cessie ende opdrachte die hy van wegen sijner Majest: aldaer doen sal, 't Landt van Drenthe in onsen naem wederom te aenvangen ende accepteeren, ende voorts die behoorl: huldinge doen, alles vermogens der volmacht ende Commissien die hy des halven van onsent wegen heeft, Soo ghy deur hem wijder vernemen wert, Is daeromme ons ernstich begeeren ghy willet denselven Grave van Arenberge in sijn aenbrengen volkomen geloove geven, als ons selven, ende tot volbringen van sijnen last, alle goetwillicheydt doen ende bewijsen, soo wy u des ganschelijcken toe betrouwen, Erentfeste ende getrouwe ons Heere Godt sy mit V. gesz te Bruyssel den lesten Novembris 1555. Ondert: P: Gle: ende onder uyt d'Overlope, d'opschrift was aldus, den Erentfesten onsen lieven getrouwen Ridderschap Eygenerfden ende Ingesetenen des Lands vander Drenthe, Onderstont naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen. In 's Gravenhaghe den 10. October 1643. by my, ende was onderteeckent *W. Rietraet Notar. Pub:*

Copie

Copie.

Marguerite byder Gratie Godes, Hertoginne van Parma ende van Playsance Regente ende Gouvernante.

N: 7. ERentfeste, Lieve bysondere, Alsoo wy den Edelen Welgeboren onsen lieven Neve Heeren Iohan van Ligne Grave van Arenberge &c. Ridder vande Orden, ende Stadthouder Generael der Landen van Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen, ende Lingen, in naem ende van weghen ons Heeren des Conincx last ende bevel gegeven hebben, u te vertoonen ende voorhouden etlicke saecken, grootelijcx aengaende Sijnder Con: Majest. dienst ende 'tgemeyne welvaren vande Landen, soo ghy deur hen wyder vernemen wert, is daerom ons ernstich begeeren ghy willet den voornoemd: Grave van Arenberge in sijnen aenbrengen volkomen gelove geven als ons selven, ende in't geene des hy u van wegen als boven voorhouden sal u sulcx vuegen ende soo goetwillich laten bevinden, dat de sake tot eenen goeden eynde komen mach, na die goede meyninge ende hope van sijnder Majest. ende soo wy u des gantschelijcken toe betrouwen, Erentfeste Lieve besundere onse Heere Godt sy met u, Geschreven te Brussele den xij. Dach van Iulio 1564. Ende was onderteeckent, Margarita, beneden stonde noch geteeckent, d'Overlope, d'Opschrift was aldus, den Erentfesten onsen lieven besunderen die Ridderschap, eygenerfden ende Ingesetenen des Landts vander Drenthe, onderstont, naer collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen, in 'sGraven-Hage den 8. October 1643. By my ende was onderteyckent, *W. Rietraet Not. Pub.*

Copie.

N: 8. VVY Iohan van Ligne Grave tot Arenbergh Vry-Heer toe Barbanson ende Ridder vander Orden vanden Gulden Vlies Koninckl: Majest: Stadthouder ende Generael van Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen ende Lingen, doen kont ende bekennen dat wy op huyden datum van desen, inden name ende van wegen Roomsch Keys: Majest: onses aldergen: Heeren ende daer toe by sijne Keyserl: Maj: openen Brieven van Commissie insonderheyt vulmachticht ende Gedeputeert voorde gemeene Ridderschap ende Alinge Landtschap van Drenthe vander selver Landtschap met allen oiren toebehoort opdracht cessie ende transport tot behoef van Hoochg: Kon: Majest: van Spagnien, sijner Keyserl: Majest: geliefsten Soon gedaen, dat wy

oock

oock die voorsz Ridderschap ende Alinge Landtschap van Drenthe vande Eed daer met sy Keyserl: Maj: bis an haer verplicht ende verbonden sijn gheweest, ontslagen ende ontlediget, ende daer na van wegen der Con. Maj: die voorsz opdracht, cessie, ende transport der Landtschap van Drenthe met haren toebehooren aengenomen ende geaccepteert, ende al 'tgene voorgen: also geschiet derselver Ridderschap ende Alinge Landtschap van Drenthe gelovet ende gesworen hebben, dat sijn Kon: Maj: voortaen onderhouden sal alle 'tgeene wes deselve sijne Maj:ter voorgaender huldinge ende aennemiinge der voorsz Lantschap van Drenthe gesworen ende gelooft heeft, ofte van sijner Kon: Majest: weghen aldaer gheswooren ende gelooft is geweest soo in't generael als particulier, ende soo sijne Kon: Majest: uyt krachte van sijne Majest: voorgaenden Eedt ende na vermogen den Revers Brief daer van aldoen gegeven gehouden ende verbonden soude wesen, naden overlijden van hooghgedachter Room: Keyserl: Majest: sijnen Heer Vader ende dat sijne Koninckl: Majest: voorsz doen sal, alle 'tgene dat een goet Erf-Heer ende Landt-Furst schuldich is ende behoort te doen, in oirkonde der waerheyt so hebben wy onse name hier onder gestelt ende dese jegenwoordige met onsen uythangenden Zegel doen bevestigen, den derden dach September in't Iaer ons Heeren duysent vijf hondert sesen-vijftich, ende was onderteyckent Ian van Ligne, Geschreven in Franchijn, onder uythangende een Zegel in Rooden Wasse, onderstont naer collatie is dese Copye mette principale bevonden te accorderen, in 's Graven-Hage den 8. October 1643. By my geteeck: *W: Rietraet Not. Publ.*

COPYE.

Matthias byder Gratien Godts Eertz-Hertoge van Oostenrijck, Hertoge van Bourgoignen Gouverneur ende Capiteyn Generael.

A. Lieve besondere, al ist soo dat wy by verscheyden onse voorgaende Brieven ghescchreven hebben, aen den Grave van Reynenbergh, Stadthouder ende Capitain Generael van Vrieslandt, Over-Yssel, Lingen Groeningen, Ommelanden ende vande Drenthe, *op dat ghy uwe Gedeputeerde alhier sout willen schicken* tegens den vj. van dese tegenwoordige maent, des nochtans niet jeghenstaende verstaen wy dat ghy 'tselve alsnoch niet ghedaen, en hebt, tot groote verachtinge vanden welvaert vande Lande, *aengesien dat de Præsentie*

van

van uwe Gedeputeerde geauthoriseert soo't behoort, wel nootlijck is om te adviseren ende Resolveren op de occurrentien ende gelegentheyt vande saecken soo wel tractaet vande Peyse als goede directie vande Oorloge, ende oock dat by faute van Contributie vande Provintien 'tsecours van Mastricht verachert is, ende d'ordre onder de Crijschluyden belet tot groot voordeel vanden gemeynen Vyandt, ende schade vande Landen, *waeromme hebben wy mette Generale Staten nootsaeckelijck bevonden u anderwerf mits desen te schrijven, ende ernstel: versoecken, dat alle de saecken achtergelaten ende alle dilayen ende uytstellen gepostponeert ghy uwe voorsz. Gedeputeerde alhier terstont schickt genoechsaem geauthoriseert soo wel omme absolutelijck te Resolveren op de Poincten in onse voorsz. voorgaende Brieven gementioneert als opten tijdt aende Gedeputeerde van Ceulen geprefigeert, oft sy bevinden sullen denselven termijn te prolongeren, oft niet*, u tot dien eynde oversenden de Artijculen oft Antwoorde vanden Hertoge van Terra nova ende andere stucken van't gebesoigneerde tot Ceulen voorsz gedaen, versoeckende dat ghy ten aldergeringhsten ende spoedighsten dat mogel: sy, *op alles wel wilt letten ende adviseren*, ende terstont uwe Gedeputeerde overseynden, geauthoriseert als boven, sonderlijck in aensieninge vanden korten tijt geprefigeert aen onse Gedeputeerde tot Ceulen voorsz wesende, des en wilt in geenen gebreecke wesen, lieve besondere onse Heere Godt sy met u: geschreven t'Antwerpen den 20. dach van Iunio 1579. was get: Mathias, noch Leger stont Bottelstge, Onderstont naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen in 's Graven-Hage den 8. October 1643. by my get. *W. Rietraet Notar: Pub.*

De Opschrift was *onse Lieve besondere de Staten van Drenthe, ofte heur Gedeputeerde.*

Copie.

Matthias byder Gratie Godts Ertshertoge van Oostenrijck Hertoge van Bourgoignen &c. Gouverneur ende Capiteyn Generael.

B. Lieve besondere, alsoo onlangs de Gedeputeerde vande Generale Staten wesende tot Ceulen overgesonden hebben seeckere Articulen hen overghegheven byde Heeren de Chur-Fursten ende andere Gedeputeerde vande

Keyſ: Majeſt: onſe Heer ende Broeder, mitſgaders ſekere andere ſtucken aengaende de vordering van't Tractaet vande peyſe, *ende want wy ende de Generale Staten alhier vergadert weſende daer op niet en ſouden mogen ofte begeerente Reſolveren ſonder alvooren uwe advijs ende intentien te hebben, ſoo't ſelfde u ende elck een van u in't Generael raeckt*, ſoo hebben wy u daeromme de Copien vande ſelfde ſtucken wel willen overſenden, u verſoeckende wel ernſtel: dat ghy ten alder-geringſten ende metten eerſten dat mogelijck ſy *op alles welletten ende adviſeren willet ende ons uwe Reſolutie overſchicken* ſonder eenich dilay ofte uytſtel, gemerct dat daer af dependeert het eenich welvaren, ruſte ende tranquiliteyt van alle de Landen, Lieve beſondere onſe Heere Godt ſy met u, Geſz. t'Antwerpen den 11. Dach van Auguſto 1579. Was geparapheert R: S: vt. ende get: Mathias, noch leger ſtont Pottelſberge, onderſtont naer Collatie is deſe Copie mette principale bevonden te accorderen, in 'sGraven-Hage den 8. October 1643. by my get: *H. Rietraet Not. Pub.*

d'Opſchrift, *Onſe lieve beſondere, de Staten van Drenthe, ofte heure Gedeputeerde &c.*

Copie.

Matthias byder Gratie Godts, Ertſhertoge van Ooſtenrijck, Hertoghe van Bourgoignen &c. Gouverneur ende Capitain Generael.

C. SEer lieve ende beminde, wy hebben by verſcheyden onſe voorgaende Brieven aen u luyden verſocht, dat ghy luyden ſout willen met aller vlijt *vorderen uluyden Reſolutien, opde Poincten ende Articulen van payſe*, laeſtmael byde Heeren die Chur-Vorſten weſende tot Ceulen ons overgeſonden, ende overmits wy lieden tot noch toe daer afniet en hebben vernomen, en wy dagelijcx worden vermaent om deſelve te willen vorderen, ſo vande voorſz Heeren Chur-Furſten, als oock van onſe Gedeputeerden, verwachtende de voorſz uluyden Reſolutie tot Ceulen voorſz, heur beginnende te verdrieten het lange blijven inde voorſz Stadt, ſonder daer eenige vrucht ofte voorderinge vande voorſz peys te doen, datter oock voor het gemeyne beſte daer veel aen gelegen is, datter eens een eyndelijcke Reſolutie genomen worde op de voorſz negotiatie, om dienvolgende te mogen ordre ſtellen op onſe ſaecken, 'tware tot Oorloge ofte Peys, ſonder ſoo lange te blijven in twijffelende ongereſolveert, weſende

sende het selve een groote oorsake dat onse saecken met alsulcke ordre ende viericheydt niet en worden beleydt, als den noot ende welvaren vande Landen wel vereyscht, boven dien dat het van noode is, soo haest als het eenichsints mogel: is, *de voorsz eyndel: resolutie te seynden* aende voorsz Heeren Churfursten, op dat andersints deur gebreecke van dien, sy niet geoorsaeckt en worden van daer (de voorsz saecke onghedaen) te vertrecken, met een mishagen van onsluyden, als ons wijtende dat deselve negociatie egeenen voortganck gehadt en heeft, maer door onse schult ware achtergebleven, dewelcke de Keyserl: Majest: de Heeren Churfursten ende andere Princen vanden Rijcke, soude oock mogen oorsaeck geven, om hen jegens dese Landen te verbitteren, gelijck ghyluyden door uwe voorsieninge wijsheydt wel kunt bemercken, ende overleggen waerom soo ist, dat wy Amps-halven, ende om de goede affectie die wy tot dese Landen ende ulieden sijn dragende, niet hebben konnen gelaten aen uluyden anderwerff mitsdesen wel ernstlijck te versoecken, dat ghyluyden sonder langer vertreck *adviseren* ende eyntl: pertinentel: *resolveren op de voorsz articulen* ende 'tselve gedaen, ons deselve resolutie met eenige uluyden Gedeputeerde, genoechsaemel: geauthoriseert, ende volkomelijcke gemachticht, in diligentie overseynden, ten langsten jegens den xv. der naestkomende maent *inde vergaderinge vande Staten Generael (daer sy hun vryelijck en sonder achterdencken sullen mogen vinden,* achtervolgende de Sauvegarde laestmael verleent ende gesonden :) om aldaer in onsen presentien, ende van onsen seer lieven ende beminden Neve den Stadthouder Generael *mitsgaders den Raedt van State, neffens ons wesende uwe voorsz Resolutie geconfereert te worden metten Resolutien vande anderen Provintien, ende gelijckerhandt, ende met gemeene vois ende deliberatie geaccordeert ende vereenicht om eenen vaerdighe ende Generale Resolutie daer uyt ghemaeckt te worden,* sulcke ghelijckmen tot meeste ruste ende verseeckertheyt vande Landen sal vinden te behooren, ende alsoo eens het voorsz *Tractaet van Peys* tot een eynde te brengen, mitsgaders redelijck contentement den voorsx Keyserlijcke Majesteyt, Heeren Chur-Fursten, ende alle andere te geven, sonder des in gebreecke te wesen, gemerckt daer het gants welvaren van het Vaderlandt, ende van uluyden, oock in't besonder aenhangt; Seer lieve ende beminde, hier mede blijft Godt Almachtich bevolen, uyt Antwerpen den xxij. Septemher 1579. was geparapheert, Phil. vt. ende geteeckent Mathias, Leger stont H. V. Asseliers, onderstont, naer collatie is dese Copie mette principale bevonden te accorderen, in 's Graven-Hage den 8. October 1643. by my ende was onderteeckent, *W: Rietraet Notar: Publ.*

Die Superscriptie was, onse lieve ende beminde, *Die Staten van Drenthe.*

Copie,

COPIE.

D. EDele Erentfeste Eerbare, wijse ende voorsichtige Heeren, wy hebben diversche onse missiven aen V. Ed: gesonden, ende byde selve seer instantel: versocht dat u believen soude *in onse vergaderinge te seynden uwe E. Gedeputeerden mette Resolutie by V. E. genomen op de Articulen vanden Peyse ende andere Stucken*, die wy vande Gedeputeerde van sijne Majesteyt wesende tot Ceulen, ontfangen, ende met onse Brieven aen uwe E. overgesonden hebben, *Op dat eene soo een gewichtigen saecke die een yegelijck raeckt, mochte met gemeynen Consente tot sulcken eynde gedreven werden*, alsmen tot Gods eere, ruste vanden Lande ende verlichtinge vande Arme Ondersaten soude nootlijck bevinden, maer bemerckende t'onsen grooten leetwesen ende verachteringe vande gemeene saken, *dat uwe E: ende eenige andere Provintien, hunne Gedeputeerde mette voorsz. Resolutie aen ons noch ter tijt niet en hebben gesonden, ende dat wy by gebreecke van dien niet en konnen eeniee signal Resolutie op de voorsz. Articulen genemen*, en beduchtende oock, dat de Gedeputeerde van sijne Keyserl: Maj. die tot noch toe met lange patientie ende groote kosten nade voorsz Resolutie vertoeft hebben ten lesten sullen vertrecken, ende den Vrede-Handel verlaten, door dien wy onse Resolutien met en vorderen, niet tegenstaende dat sy't met diversche Brieven te meer reysen seer Instantelijck versocht hebben, als oock gedaen hebben onse Gedeputeerde aldaer sijnde, als uwe E. by hunne leste Brieven (daer af Copie hiermede gaet) sien sullen, en hebben niet konnen gelaten, om ons in alles te quiten, *andermael aen uwe E. seer neerstelijck te versoecken, ende hertelijck te begeeren, dat u believe ten langsten tegens den xv. Octobris naestkomende uwe Gedeputeerde genoechsaem geauthoriseert met uwe Resolutie hier te schicken*, sonder eenichsints toe te laten dat 'tselve advijs worde gesonden aende voorsz Gedeputeerde van sijne Keyserlijcke Majesteyt 'tsy by u-luyder E. in't particulier ofte by eenige gemeenten van uwe resorte ende bevele, *omme de selve Resolutie metten Resolutien van d'andere Provintien in præsentie van Syne Hoocheyt Syn Excellentie ende den Rade van State te confereren, ende soo verre moghelijck is te vereenigen, ende eene Generale Resolutie te maecken*, alsmen tot ruste ende verseeckertheyt vanden Lande sal bevinden te behooren, om alsoo eens een eynde vanden voorsz Vrede-Handel te maecken, ende by gebreecke van dien *gesamentlijck te adviseren* hoe ende in wat manieren men den gemeenen Vyandt sal moghen wederstaen, hebbende 'tselve alsoo goet gevonden (*onder correctie van V. E. ende vande Geunieerde Provintien*) omme disunien ende het affscheyden soo vande Provintien als Steden ende Particuliere Leden vande selve te schouwen, d'welck Godt verhoede ende verleene U.

Edele Erentfeste Eerbare wijse ende voorsichtige Heeren, In gesontheyt

ruste ende Vrede uyt Antwerpen den xxv. September 1579. Onderstondt uwe seer goede ende geaffectioneerde vrunden, *de Generale Staten vande Nederlanden*, noch legher stont, ter ordonnantie vande voornoemde Staten, geteeckent A. Blyleven, Onderstondt naer Collatie is dese Copie met sijn principael bevonden te accorderen in 's Graven-Hage den 8. October 1643. By my, ende was onderteeckent. *W: Rietraet, Natar: Pub.*

d'Opschrift was: den Edelen, Erentfesten Eerbaren wijsen ende voorsichtighen Ridderschap ende Eygenerffden der Landtschap van Drenthe.

COPIE.

E. ALsoo op huyden datum onderschreven inde Vergaderinge vande Gedeputeerde der naerder geunieerde Provintien erschenen ende ghecompareert sijn Ionck-Heeren Iohan van Echten, ende Hendrick de Vos van Steenwijck, Gecommitteerden vande Ridderschap ende Eygenerfden, *representerende de Staten vande Graefschap Drenthe*, ende versochten uyt krachte haerluyder Procuratie in dato den xx. Marty 1580. inde nader Unie binnen Wtrecht gearresteert ende gesloten ende den 29. Ianuary 1579. lestleden gepubliceert, ontfangen ende geaccepteert te worden, hebben de voorsz Gedeputeerde naer dien de voorsz Gecommitteerde d'selve naerder Unie onderteeckent hadden, d'selve *in qualite als boven inde voorsz. Vnion ontfangen ende geaccepteert, gelijck sy d'selve ontfanghen ende accepteren midts desen hen luyden houdende voor hare mede Bontgenooten*, Belovende uyt krachte ende naer inhout der selver Unie henluyden te hanthaven ende beschermen, des 'toirkonde 't Cachet vande voorsz Gedeputeerden hier op gedruckt, ende desen by haren Secretaris onderteeckent binnen Wtrecht den elffden Aprilis xvc. ende tachtich, Onderstont Geschreven: Ter ordonnantie vande Gedeputeerde der naeder Geunieerde Provintien voorsz ende was geteyckent G. van Zuylen, ende ter sijden opgedruckt, seecker Cachet in rooden Wasse met papier overdeckt, Onderstont naer Collatie is dese Copie mette principale Acte bevonden te accorderen, In 's Graven-Hage den 8. Octobris 1643. By my, ende was onderteyckent, *W: Rietraet, Notar: Pup.* 1643.

COPIE.

Extraet uyt het Register der Resolutien gehouden by mijne Heeren de Gedeputeerde der naerder Geunieerde Provintien.

Den XI. April binnen Wtrecht.

IS verstaen ende oock geaccordeert, dat die van Drenthe voor den maent Martius ende Aprilis sullen opbrengen vij, M.F. midts de falquerende 'tgeene sy over de maent Martius tot behoef vande Soldaten ofte Ruyterie verstreckt mogen hebben, des salmen henluyden beloven vry te houden ende soo weynich met Ruyterye ende Knechten te beswaren alst mogelijck sy, ende sijn daer op die van Drenthe voorsz inde naerdere Unie ontfangen, achtervolgende d'Acte daer of gemaeckt, ende by henluyden Gedeputeerde als namentlijck Vosz ende Echten onderteeckent.

Præsentibus Gruyter / Baelde / Roorda / Rengers / 'tAccord met die van Drenthe aenghegaen. Drenthe inde Unie ontfangen.

Den XII. Aprilis.

Gehoort de verklaringe gedaen by Meester Henich Agilius, is goetgevonden, &c.

Præsentibus / Loon / Gruytere / Baelde / Colenberch / Motsbergen / Roorda / Rengers / ende Drenthe.

Eodem die post Prandium.

Opde Missive gekomen van Willem van Houdaen, is geresolveert, &c:

Præsentibus / Loon / Gruytere / Baelde / Breucq. Braeckel / Moetsbergen / Roorda / Echten / Vosz.

Den XIII. Aprilis.

Js van wegen de Conventualen van Bethelem, &c.

Presentibus / Gruyterd' / Baelde / Breucq / Waal / Roorda / Echten.

Den XIV. Aprilis.

Gehoort het Rapport vande Gecommitteerde geweest sijnde &c.

Presentibus / Breucq / Baelde / Gruytere / Braeckel / Moetsbergen / Roorda / Rengers / Vosz van Steenwijck / Echten.

Den XV. Aprilis.

Is belieft Acte van verseeckerheyt verleent te worden aen &c.

Presentibus / Baelde / Gruytre / Breucq. Hoolgeest / Braeckel / Roorda: Vosz: Echten.

Den X VI. Aprilis

Is belieft Obligatie gepasseert te worden tot behoeft, &c.

Presentibus Gruytere: Breucq. Sloeteen: Wenssen Moetsbergen: Roorda: Rengers: Vosz.

Den VIII. May.

Is geresolveert datmen de Schanse van Bourtange, &c.

Præsentibus: Dilsen: Steenberg: Grupter: Baelde: Brenck: Swieten: Buyss, Mensen/ Drennen. Preyse/Noorda/Oskens/Herckenborch/Welvelt/ Rossum.

Den IX.

Alsoo den Ritmeester Ludewich Rimff te kennen gegeven, &c.

Presentibus/ Steenbergen/ Dilsen/Grupter/ Brenck/ Baelde/ Swieten/Buyne/ Preyss/ Herckenborch/ Verwel/ debet dicere Welvelt.

Wordt voorts inde voorsz Register van Resolutien de Anno 1580. bevonben dat niet alleene de voorsz Gedeputeerde van Drenthe als vosz, Echten, Welveldt, Rossum, hier vooren genoemt, maer noch twee anderen te weeten Albert Hertsuecker ende Dirck Thase, Scholdts tot Anloo, van weghen der Landtschap van Drenthe inde Collegie der naerder Geunieerde Provintien mede gecompareert, ende gebesoigneert hebben, behalven 'tgene diesaengaende inde Register vande Resolutien de Anno 1581. mach werden ghevonden.

COPYE.

G. EDele Erentfeste, Vrome, Wijse Voorsichtige discrete goede Vrunden. Wy hadden wel verhoopt, dat volgens de resolutie t'Amsterdam so solemnelijck genomen, ende oock soo meenichvuldige onse schrijvens, V. E. souden heuren Gecommitteerden omme inde Collegie te besoigneren ghesonden hebbe, Soo hier dagelijcx veele ende verscheyden saecken de Generaliteydt ende voornamentl: V. E. Quartier concernerende, ende daer op men V. E. Advijs ende Resolutie wel van doen hadden voor vallen, hebben daeromme als noch by desen V. E. wel ernstel: willen vermanen ende versoecken dat deselve in conformite vande voorgementioneerde t'Amsterdam genomene Resolutie gelieve heuren Gedeputeerde eerstdaegs ten fine als boven, ende op dat de gemeene saecke des te beter gevordert mochte worden, herwaerts te seynden, ofte by gebreecke vant selve ons schriftelijck te adverteren, wat V. E. meninge sy, waer na wy ons souden mogen weten te richten, Hier mede.

Edele Erentfeste, vrome, Wijse, Voorsichtige discrete goede vrunden, den Heere bevolen, uyt Delft den xxiiij, December 1580. Onderstont V. E. goede Vrunden, de Gedeputeerde der naerder Unie, noch lager stont, Ter Ordonnantie van derselver, ende geteeckent G. van Zuylen, onderstondt Naer Collatie Is dese Copie met sijne principael bevonden te accorderen in 's Gravenhage den 8. Octob: 1643. By my ende was onderteeckent *W: Rietraet Notar: Pub:*

D' opschrift was: Edelen Erentfesten Vromen, Wijsen, Voorsichtigen, Discrete, besondere goede Vrunden, Ridderschap ende Eygen-erfden van Drenthe, *Representerende de Staten aldaer.*

Copie

COPYE.

Extract uyt het Register der Resolutien vande Hoog: ende Mog: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Sabbathi den 27. Octobris 1618.

H. SYn ter Vergaderinge gecompareert die Edele Erentfeste Roelandt van Echten, tot Echten, Albert Hagewoldt ende Balthaser Lipardt respective mede Gedeputeerde ende Landschrijver der Landtschap Drenthe, geassisteert metten Drossart van Coevorden Eussum, hebben na gedaen presentatie van haren Credentsl-Brief van Ridderschap ende Eygen-erfden der voorsz Landschap Drenthe, gedateert tot Assen den 14. September lestleden by monde ende schriftelijcke deductie vertoont ende voorgedragen het recht van Sessie, dat hun van ouden tijden Legiteme ende seer debite toebehoort ter Vergaderinge van hare Ho: Mo: ende andere des Generaliteyts Collegien, oock volghens aengehouden, ten eynde sy het effect van dien moghen genieten, gelast sijnde ten selven eynde voor hare Ho: Mo: Commissarisen, des noot sijnde, te exhiberen de oirginele stucken, daer op sy haer Recht ende Intentie sijn funderende, versoeckende dat over sulcx eenige Commissarisen hier toe souden werden gecommitteert, ende dat hare Ho: Mo: gelieven op alles met goede opsichten rijpelijck te letten, ende hun te laten wedervaren 'tgene sy by tijden van alle Souveraine Princen neffens d'andere Provintien hebben gepossideert, gelijck sy daer van 'tsedert d'erectie vande naerder Unie tot Wtrecht in volkomen possessie ende besit sijn geweest, hier op gedelibereert sijnde, hebben hare Ho: Mo: gecommitreert uyt elcke Provintie een, namentlijck die Heeren Voocht, Teylingen Ioachimi, Ploos, Nanna, Boechorst, ende Coenders, omme de verificatien ende Documenten, die de Compareerde presenteren te vertoonen ende exhiberen op te nemen, te visiteren, ende examineren, omme daer van alhier ter Vergaderinge eerst rapport gedaen sijnde, daer na alles aende Vereenichde Provintien overgesonden te worden by Copie, om daer op derselver advisen alhier ter Vergaderinge in te senden aen hunne Respective Gecommitteerde, omme met gemeen advijs op het Versoeck vande voorsz Lantschap Drenthe Geresolveert ende gedisponeert te worden, gelijck bevonden sal worden te behooren.

Mercury den 21. November 1618.

De Heeren Voocht ende Conders rapporteren, dat sy volgens d'ordre van

hare

hare Ho: Mo: sijne Exell. ende den Welgeboren Heere Grave Wilhem Loduwich van Nassau, Stadthouder gecommuniceert hebbende de Remonstrantie vande aenwesende Gedeputeerde vande Landtschap Drenthe, mette bylagen daer toe dienende, ende by deselve daer mede overgegeven, mitsgaders de besoigne daer op gevallen tusschen de Gecommitteerde van hare Ho: Mo: uyt dese Vergaderinge ende de voorsz Gedeputeerde vande Drenthe, omme daer op te verstaen derselver sijne Excie. ende des welgemelten Heeren Graven advijs, haer L. voor advijs bedunckt, datmen de voorsz Remonstrantie ende bylagen by Copie behoort te senden aenden t'samentlijcke Vereenigde Provintien, ende aen deselve der Remonstranten versoeck recommanderen, ende des niet te min der Remonstranten accorderen Sessie in den Raedt van State, sonder die voortaen noch meer te dringen inde consenten, die versocht sullen worden by vervanginge, gelijck geschiet, anders als by propositie, remitterende niet-te-min alles ter discretie van hare Ho: Mo: hier op gedelibereert ende Ommevrage gedaen sijnde, is met gemeen advijs vande t'samentlijcke Vereenichde Provintien verstaen ende geresolveert, dat men Copye vande voorsz Remonstrantie ende stucken sal senden aende t'samentlijcke Provintien, ende deselve serieuselick recommanderen, dat deselve by bequame gelegentheyt ende op hare Landtsdagen alles rijpelijck willen examineren, ende daer op gelet hebbende, hare Gecommitteerde Respective tot deser Vergaderinge lasten ende authoriseren, om met gemeen advijs vandet'samentlijcke Provintien op't versoeck vande voorsz Remonstranten te resolveren, gelijck bevonden sal worden te behooren.

Copie.

I. Edele &c. uytte gevoechde Remonstrantie vande Heeren Staten der Landtschap Drenthe, die haer E. aen ons hebben doen presenteren door derselver expresse Gedeputeerde aen ons afgesonden, met harer E. Brieven van Credentie copielijck hier by gevoecht, sullen uwer E. verstaen dat deselve Remonstranten, om de redenen soo daerinne, als de bywesende verificatien ende bewijsen daertoe dienende in't lange gededuceert, ernstelijck wederom versoecken ende instantie sijn doende dat haer L. in onse Vergaderinge benevens d'andere Vereenichde Provintien derselver Nabuyren ende Bontgenoten mede souden mogen compareren, oock Sessie Suffragie ende andere digniteyten, gelijck sy voor desen gehadt hebben, ende andere noch hebben, genieten, ende soodane voordeelen trecken als *de Iure Societatis aquo Iure coita* selfs medebrengen, daer aen datmen soude doen 'tgene billick, den Vereenichden Provintien onschadelijck Ia voordelijck ende tot hare Renomme dienstich sal sijn, ende hare Remonstranten ende der Landtschaps Ingesetenen tot soulagement gedyen &c. Hier op sijn by ons Gecommitteert geworden een uyt elcke

 Provintie met

Met last om mette voorsz afghesonden Gecommitteerde opte voorsz Remonstrantie te komen in nader communicatie ende conferentie, mitsgaders op te nemen ende examineren die voorsz verificatien en bewijsen, het welcke deselve oock geachtervolgt, ende ons van haer gebesoigneerde rapport gedaen hebbende, wiert goet ghevonden tot vorderinge van de Resolutie, by de Respective Provintien op't voorsz der Remonstranten versoeck te nemen, dat de voorsz Heeren Rapporteurs haer besoigne oock souden refereren aen Sijne Excie. en den welgebooren Heere Grave Willem Loduwich Grave van Nassou &c. als Gouverneurs Respective vande voorsz Vereenigde Nederlanden, ende tot goede correspondentie, daer op verstaen derselver advijs gelijck geschiet is, ende is alsoo, op alles na behooren gedelibereert wesende, eenpaerichlijck verstaen ende geresolveert datmen aende 'tsamentlijcke Vereenigde Provintien soude senden Copie vande voorsz Remonstrantie ende stucken, ende aen de selve serieuselijck recommanderen by bequame gelegentheyt op hare E. aenstaende Landtdagen alles te willen examineren ende overwegen, ende daer op met rijpe deliberatie na behooren gelet hebbende, hunne Gecommitteerde Respective in onse Vergaderinge lasten en authoriseren, om met gemeen advijs op't voorsz versoeck der Remonstranten te Resolveren, gelijck bevonden sal worden te behooren, welcken achtervolgende senden wy uwer E. de voorsz Remonstrantie mette bewijs-stucken daer toe dienende by Copien, ernstelijck versoeckende ende serieuselijck recommanderende, dat uwer E. voor soo veel de Provintie van Gelderlandt aengaet by bequame ghelegentheydt op haren aenstaenden Landtsdach alles gevisiteert ende geexamineert hebbende, volgende de voorsz eenparige Resolutie, hunne Gecommitteerde in onse Vergaderinge gelieven te lasten ende authoriseren, omme benevens die Gecommitteerde van d'andere Provintien met ghemeen advijs op het voorsz versoeck van de Remonstranten te Resolveren, gelijck deselve sullen bevinden te behooren, uwer E. hier mede Edele &c. Actum den 21. November 1618.

COPIE.

Exhibitum den 2. Iuly 1619.

DIe Staten des Furstendoms Gelre ende Graeffschaps Zutphen gehoordt hebbende, die propositie, gedaen in hare Mo: Ed: vergaderinge, by Hendrick van Westerhoudt ende Iohan Dortman als afghesanden vande Ridderschap ende eygen-erfden der Landtschap Drenthe, kraft derselver Brieven van credentie, als oock schriftel: overgeleverde Remonstrantie met verscheyden bewijs-

bewijsstucken bekledet ende met Brieven van recommandatie, der Ho: Mo: Heeren Staten Generael gesecundeert, versoeckende nae aenbiedinge van alle goede vrintschap ende naebuyrlijcke correspondentie, beneffens d'andere Provintien, hare nabuyren ende Bontgenooten ter Vergaderinghe der Ho: Mog: Heeren Staten Generael mede te mogen compareren, oock Sessie, Suffragie ende andere digniteyten te genieten, verklaren na Reciproque aenbiedinge van alle nabuyrlijcke vrintschap ende correspondentie haren Gecommitteerde volkomentl:te sullen lasten, om met d'andere Provintien na vereysch van saecken ende gelegentheydt daer op te letten, Aldus gedaen t'Zutphen opten Landtdach den 7. Iuny 1619. Onderstondt, Ter Ordonnantie vande Landtschap get. *I. Schifforsteen.*

COPYE.

Extract,

Den 16. Marty Anno 1619.

K. TOtte examinatie vande Propositie versoucke ende overgesonde stucken vande Landtschap Drenthe, sijn Gedeputeert den Heere van Wummenim, Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden, Amsterdam, Rotterdam, Alckmaer, Hoorn, Enchuysen, ende aen dese Vergaderinge te doen rapport.

Uytgegeven voor extract Authentijcq op den 20. Marty voorsz by my (onderstondt.)

COPYE.

Extract uytte notulen van d'Ed. Mo: Heeren Staten van Zeelandt.

Den 8. Marty 1619.

K. D'Heere Pensionaris Beaumont doet rapport vande gelegentheyt ende bevint vande stucken ende bewijsen in sijn Ed: handen gestelt raeckende het versoeck van de Gedeputeerde van de Landtschap Drenthe, daer by deselve sustineren gefundeert te wesen ende recht te hebben, om te hebben sessie inde Vergaderinge vande Heeren Staten Generael, ende de andere des Generaliteyts Collegien ende verklaert dat by deselve stucken ghenoeghsaem bevonden wert, dat de voorsz Landtschap is geweest een vrye ende geformeerde Landtschap apart, ende over sulcx mede versocht tot consenten en beden by de

Regieringe der *Bisschoppen* van Wtrecht, daer onder deselve hebben gehoordt, oock specialijcken versocht tot de Huldinge van deselve, ende gelijck andere Provintien tot vrywillige consenten, oock beschreven op de vergadering van d'Staten onder 'thuys van Bourgondien oock ontboden waren op den overdracht van d'Keyser vande Landen aen sijn Soone den Coninck Philips ende aenden selven Eed hebben gedaen, dat sy oock ten tijde van d'Ertshartoge Mathias geroepen sijn gheweest ende by de Heeren Staten Generael als Bontgenooten inde Unie van Wtrecht aengenomen te sijn, ende dat hunne comparitie in de marge is aengeteyckent, ende voorts wederleggende eenighe argumenten die hier teghen souden mogen dienen, concludeerde als hier vooren, waer op wesende gedelibereert, is generalijck verstaen alsoo de Leden op dese materie niet en waren specialijck gelast, ende dat deselve was van besonder importantie en insichte, datmen sonder daer op te doen behoorlijck rapport niet en konde adviseren niet-te-min datmen aende voorsz Heeren Gedeputeerde tot Antwoorde souden seggen, dat de Heeren Staten van Zeelandt hebbende alvooren in handen van jemandt van hunnen gedaen stellen der Heeren Remonstranten vertooch ende bewijs-stucken, om deselve te oversien ende t'examineren, ende daer van gehoordt hebbende het rapport, hadden goet gevonden naer deliberatien hunne aenwesende Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael aen te schrijven en t'authoriseeren om nevens de Gedeputeerden van de andere Provintien op der Heeren Remonstranten versoeck behoorlijck te letten, ende naer de gelegentheydt vande tijdt sulcx daer op te helpen, adviseren ende resolveren, gelijck men tot maintenement van goede nabuyrschap inde reden equiteyt ende billicheydt sal bevinden te behooren met vertrouwen dat d'Heeren Gedeputeerden daermede sullen gelieven te nemen contentement.

COPYE.

Extract.

Veneris XIX. Martij 1619.

OMme de Ghedeputeerden vande Landtschap Drenthe aen te seggen, dat de Heeren Staten 's Landts van Wtrecht, hare Ed: Mo: ordinaris Gedeputeerden geauthoriseert hebben, omme hare Ed: Remonstrantie mette bygevoegde stucken ende Missiven op gisteren na den middach alhier ter Kamer geexhibeert naerder te visiteren, ende ter naester beschrijvinge daer van rapport te doen, Is Gecommitteerde Heer Advocaet Hamel.

Geextraheerdt uyt het Resolutie-boeck vande Heeren Staten 's Landts van Wtrecht, By my (onderstondt) getek: *Ant. van Hilten.*

COPYE.

COPIE.

Extract

Mercurij den iiij. Augusti 1619.

Opt x. Artic: vande beschrijvinge.

IS naer behoorlijck genomene deliberatie geresolveert, dat de Gecommitteerde deser Provintie, ter Vergaderinge vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael op't versoeck vande Staten der Landtschap Drenthe, beneffens de Gecommitteerden van andere Provintien sullen mogen Resolveren, ghelijck deselve ten meesten dienst vanden Lande sullen bevinden te behooren.

Geextraheert uyt de Resolutien byde Ed: Mo: Heeren Staten 'sLandts van Wtrecht ghenomen ende geaccordeert, In kennisse van my (Onderstont) getekent, *Ant. van Hilten.*

COPIE.

Extract uyt het Register der Resolutien van Ridderschap ende Steden der Landtschap van Over-Yssel.

K. IS ingekomen de E: Reynt de Vos van Steenwijck Gecommitteerde van Drost ende Gedeputeerden des Landts Drenthe, ende heeft overmaels geproponeert ende gesustineert; dat de Staten van Drenthe, legitime ende debite competeerde, het recht van Sessie ter Vergaderinge vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael ende andere Generaliteyts Collegien, versoeckende derhalven dat de Gedeputeerden deser Landtschap ter Vergaderinge vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael mochten werden gelastet, om neffens de Gedeputeerde vande andere Provintien den voorsz Staten van Drenthe tot sodane sessie toe admitteren, Als mede dat van wegen de versochte deurvaerdt der Drentsche Schepen, tot gerijf van beydersijts Ingesetenen, ende voorplantinge van neringe vruchtbaerlijck mochte werden geresolveert, Is daer op tot Antwoort gegeven, dat Ridderschap ende Steden haer Ed: Mo: Gecommitteerden ter vergaderinge vande Heeren Staten Generael sullen lasten, sodane resolutie inne te brengen daermede de Heeren Staten van Drenthe mogen komen te genieten het gene bevonden sal worden haer Ed: te competeren, ende aengaende de versochte deurvaert der Schepen, willen Ridderschap ende Steden sich opte gelegentheyt naerder informeren, ende die vande Drenthe so vele mogelijck met een bequame deurvaert sien te accommoderen, Actum opten Lantdach binnen der Stadt Zwol den 24. Mey 1620. Onderstondt Collat: getekent *Roelinck.*

COPYE.

Extract uyt het Resolutie-Boeck vande Heeren Staten der Stadt Groningen ende Ommelanden.

Iovis den 25. *February* 1619.

K. DIe Staten der StadtGroningen ende Ommelanden gehoort het rapport vande Heeren Gecommitteerden van Stadt ende Lande, dewelcke gelast sijn tot visitatie vande Stucken byden Heeren Gecommitteerden vande Landtschap Drenthe overgegeven, ende gelet hebbende opte Missive vande Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael, sampt die Remonstrantie met die blijcken daer by gevoecht by de selve Landtschap aen hare Ho: Mo: gepresenteert daertoe dienende, dat de voorsz Landtschap van Drenthe moge werden toegelaten, omme inde Vergaderinge van hare Ho: Mo: beneffens den anderen vereenigde Provintien derselver nabuyren ende Bontgenooten mede te mogen compareren, oock sessie suffragie ende andere digniteyten, gelijck sy sustineren van te vooren gehadt te hebben, noch te mogen genieten, mitsgaders sodane voordeelen te trecken, als die *Iura societatis* sijn mede brengende, hebben na vlytige Lecture, ende examinatie vande selve remonstrantie, ende die blijcken daer op responderende verklaert, datmen de Gecommitteerden van dese Provintie inde Vergaderinge van hare Ho: Mo: residerende, sal lasten ende authoriseren, gelijck deselve by desen gelastet, ende geauthoriseert worden, omme neffens den Gecommitteerden vanden andere Provintien in't versoeck gedaen byde Landtschap van Drenthe ('twelck men hier verstaet in reden gefundeert te wesen) mede te mogen consenteren.

COPYE.

Extract uyt het Regifter der Resolutie vande Ho: ende Mog: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Sabbathi den 19. February 1633.

L. DE Heere Essen ende andere haer Ho: Mo: Gedeputeerden achtervolgens derselver Resolutie vanden 28. Ianuary lestleden gevisiteert ende geexamineert hebbende de stucken by de Heeren Gecommitteerden van't Landtschap

Landtschap Drenthe overgelevert nopende 'trecht van Sessie ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: hebben gerapporteert, datte voornoemden Heeren Gecommitteerde hebben gheexhibeert verscheyden Documenten daer met sy poogen te doceren, eerstelijck van Beden ende vrywillige Consenten des voorsz Landtschaps onder den Bisschop van Wtrecht, als oock onder 'tHuys van Bourgondien, ten tweeden, van voorgaende bewilliginge tot overdracht van haer Landschap by Keyser Carel aen Con. Philips gedaen, ten derden, van hare Comparitie metten anderen Staten vande Landen op de voorsz Generale overdracht soodanige comparitie ende de vergaderinge van Generale Staten onder 'thuys van Bourgondien noyt meer geweest is, ende dat daerom het derde Articul vande Pacificatie van Gendt sich tot geen ander, maer tot de forme ende maniere die doen ter tijdt geweest is, refereret, ten vierden, vande besondere huldinge voor ende na de voorsz overdracht ende specialen Eedt van maintenement by hare Rechten, Privilegien, Vryheden ende Possessien, ten vijfden, van beschrijvinge in saecken 'tgemeene welvaren vanden Lande aengaende, op dat sy haer gevoechlijck ende goetwillig souden laten bevinden, ten sesten, van beschrijvinge, soo om Tractaet van Peys als goede directie vanden Oorloch, gedaen door den Ertshartoch Matthias mette Generale Staten, Ten sevenden, van verklaringhe dat noch den voorsz Ertshartoch noch de Generale Staten op 't Tractaet van Peys souden mogen ofte begeeren te resolveren, sonder alvoorens haer advijs ende intentie te hebben, op dat soo eene gewichtige saecke die een jegelijck raeckt, mochte met gemeen consent tot sulcke eynde gedreven worden, alsmen tot Godes eere, ruste vanden Lande ende verlichtinge vande arme Ondersaten, nootlijcx bevinden soude, met vergelijckinge vande Lantschap met d'andere Provintien ende versoeck van hare Resolutien, omme met advijsen van d'andere Provintien in presentie vande Staten te confereren, ende so verre mogelijck is vereenigen ende eene Generale resolutie te maecken als men tot verseeckerheydt ende ruste vande Lande sal bevinden te behooren, 'tsy tot vreden-handel, ofte om 'tadviseren hoemen den gemeenen vyandt sal mogen wederstaen, ende dat (onder correctie vande Landtschap ende vande Geunieerde Provintien:) omme disunien te schouwen, Ten achten van besendinge aende meergenoemde Landtschap gedaen, om haer tot d'Vnie te begeven, Ten negenden van dat sy d'Unie tot Wtrecht hebben onderteeckent, ende daer in sijn ontfangen ende geaccepteert, ende gehouden voor Bontgenooten, Ten thienden van hare Sessie ende stemmen, ende vande aenschrijvinge om inde Collegie te besoigneren, ende hebben de welgemelte Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerde hier by gevoegt dat de meergenoemde Gecommitteerde vande voorsz Landtschap hebben geallegeert dat vande discontinuatie vande voorsz hare Sessie ende besoigne klaerlijck blijckt, vermits sy van't gewelt vande Vyand

andt niet konden by desen Staet beschermt worden, ende dat hare verlossinge ende reductie tegenwoordich in't geheel is, ende dat van hare instantie, die sy tot recuperatie vande possessie vande voorsz hare Sessie hebben gedaen, sonderlingh blijckt uyt het gebesoigneerde ende gerapporteerde de anno 1618. ende namentlijck dat hare saecke doen ter tijt wel is geapprehendeert, ende als gefondeert by haer Ho: Mo: in serieuse recommandatie ghenomen, ende sulcks gecommuniceert met sijn Excie. ende Graef Willem Stadthouders, om daer op te verstaen derselver advijs ende dat het advijs by de welgemelte Heeren Stadthouders daer op gegeven, mede brengt datmen haer soude accorderen Sessie inden Raedt van State, sonder haer voortaen noch meer te dringen inde Consenten dieder versocht souden worden by vervanginge (gelijck geschiet) anders als by propositie waer op gedelibereert sijnde, hebben de Provintien van't voorsz rapport als oock vande stucken daerinne gementioneert versocht Copyen, om alle deselve te communiceren aende Heeren hare Respective principalen, die gheaccordeert sijn, Onderstont, Accordeert met 'tvoorsz Regiser, geteyckent Corn. Musch.

COPYE.

Extract uyt het Regifter der Resolutien vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Veneris den 9. October 1643.

IS inde Vergaderinge gecompareert D. E. Iacob Schickhart Landtschrijver der Landtschap Drenthe Gecommitteert by ende van weghen Drost ende Gedeputeerden desselven Landtschaps als hier toe geauthoriseert by de Heeren Ridderschap ende Eygen-erfden van dien ende heeft de ghemelte Heer Schickhart in kracht van sijnen Brief van Credentie dato Assen *priema* Iuly lestleden na voorgaende behoorlijcke Complimenten eerst by monde gedaen ende vervolgens in geschrifte staende Vergaderinge overgelevert de Propositie hier na geinsereert ghelijck hy oock daer neffens heeft overghelevert verscheyden by-lagen specterende tot den inhoudt vande gemelte Propositie, waer op gedelibereert sijnde, hebben haer Ho: Mo: den gemelten Heer Schickhart over ende ter saecke vande Moeyte by hem genomen gedanckt ende is voorts goet gevonden ende verstaen dat de vernoemden Propositie morgen ter Vergaderinge sal worden gelesen. Accordeert met 'tvoorsz Regifter (Onderstont.)

Cornelis Musch.

COPIE.

COPYE.

Extract uyt het Register der Resolutien, van de Ho: Mog: Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Sabbaty den 10. October 1643.

IS ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: gelesen de schriftelijcke Propositie gisteren aen haer Ho: Mo: overgeven door den E. Iacob Schickhart Landtschrijver, ende daer toe specialijck Gecommitteert van d'Landtschap Drenthe daerinne vertoont ende gerepresenteert wort, dat deselve Landtschap van ouden tijden geweest, ende noch is, een geheele geformeerde Provintie, separaet ende apart van anderen, hebbende altoos gehadt ende noch hebbende haer eygen selfs vollenkomen Leden, Regieringe, Hoocheden, Rechten, Gerechtigheden, Hooge ende Lage Iurisdictien, Magistraten, Name Wapen, ende Zeghel, *ærarium*, Wetten ende Costumen, van andere Provintien onderscheyden, dat oock deselve Landtschap onder den Souverainen van de Landen, soo wel by de Regieringe van de Bisschoppen van Wtrecht als van 'tHuys van Bourgondien, altoos niet anders gekent, ende gehouden is geweest, als eenighe van haer nabuyrighe Provintien, niet alleen in't stuck van besondere Huldinge, ende reciproce beloften ende confirmatie van hare Rechten ende Privilegien, ende in't contribueren tot de gemeene lasten, daer toe de gemelte Landtschap, altoos apart gebeden ende versocht, oock voor hare vrywillighe consenten bedanckt is gheworden, maer mede in kas, van convocatie van de Heeren Staten Generael, so wanneer eenige sware ende wichtige saecken de gemeene Landen raeckende, Vergaderinge van Staten vereyschten, waer toe de Staten vande Landtschap Drenthe, niet min als de Staten vande andere Provintien, altoos sijn verschreven ende versocht geweest, dat oock ten tijde vande solemnele overdracht van die Nederlanden, by Keyser Carel aen sijn Soon den Coninck Philips inden Iare 1555. binnen Brussel gedaen, die Staten vande Landtschap Drenthe by Keyser Carel, ende Coninck Philips in't besonder *ad illum Actum* sijn verschreven ende ghecompareert, oock op des Keysers voorgaende versoeck hare bewillinghe tot de voornoemden overdracht gegeven, ende dienvolgens in't besonder vanden Eedt aen Keyser Carel ghedaen ontslaghen sijnde, op 't nieuwe Coninck Philips gehuldiget, ende daer-en-teghens, van deselve wederomme den Eedt in confirmatie van hun recht en vryheden ende possessien ontfangen hebben, ende is deselve Landtschap Insgelijcx daer na als dese Nederlanden in Oorloch geraeckt waren met den Coninck van Spagnien, ende hun by de Unie van Wtrecht naerder hadden verbonden, niet minder gekent, maer stedes versocht ende verschreven, om alle saecken vande Landen te willen by-woonen ende helpen beraetslaghen, oock al-eer deselve

 noch

noch inde Unie waren ontfangen, alsoo notoir ende kennelijck ware dat de meergemelte Landtschap tot het Compareren ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael, van haer selfs gequalificeert ende gerechtiget was, ende dat volgens het derde Articul van de Pacificatie van Gendt de convocatie vande Generale Staten moste gheschieden, in sulcker Forme ende maniere, als die geschiet was doen Keyser Carel d'opdracht van dese Landen dede aen sijn Soon Coninck Philips, alwaer de Staten vande Landtschap Drenthe mede waren verschreven ende present geweest sijn, dat oock de Heeren Staten Generael, ende den Eertshertogh, Mathias als Gouverneur van de Landen by haer brieven tot meer-malen rondelijck hebben verklaert, dat over de Vrede-handel tot Ceulen aen-ghesteldt, als op de goede directie van Oorloghe, egheen Resolutien konde ofte mochte ghenomen worden, sonder advijs van de Lantschap Drenthe, ende dat dienvolghens Ridderschap, ende Eyghen-Erfden representerende de Staten der Landtschap, ofte Graefschap Drenthe op den 11. April 1580. in de Unie van Wtrecht solemnelijck: *aquo jure* als Bondtghenooten op ende aenghenomen, hebben oock daer op Sessie ende Stemme ter Vergaderinghe van de Heeren Staten Generael ghehadt, ende genooten, in de Generaliteyts Collegien gebesoigneert, ende daer inne soo langhe ghecontinueert, tot dat de Landtschap tot haren grooten leetwesen, ende buyten haren schult, door het innemen van Groeninghen, Coevorden, ende Steenwijck, by den Vyant over-heert ende voor een tijt lanck van de Unie gescheurt is gheweest, sulcks dat in allen weghen meer als reden ende billick is dat de Landtschap van Drenthe nae hare verlossinge ende reductie in 't geheel: Insgelijck in haren voorighen staet werde herstelt, werdende hier toe by de voorsz propositie geallegeert verscheyden redenen ende Motiven, daerom om kortheydts wille gherefereert wordt, welcke redenen ende Motiven van weghen de meergemelte Lantschap onderstaen werden te adstrueren ende verificeren, met veele ende verscheydene by-laghen, daer toe met ende neffens de voorn: propositie over-ghelevert, waer op gedelibereert zijnde, hebben de Respective Provintien vande meergenoemde Propositie ende bylagen versocht Copie, die haer E. werdt gheaccordeert, met recommandatie om daer op te willen uytwercken soodane prompte en favorabele Resolutie, als de Respective principalen, nae de rechte beschapenheydt ende ghelegentheydt van saecken bevinden sullen te behooren. (Onderstondt:) *Wigb. Aldringa. vt.*

Accordeert met 't voorsz Register (Noch leghen stondt:)

Cor: Musch, 1643.

Staten

Saterdach den 11. Martij / alsoo weynich van de drie Pointen op de groote Vergaderinge / als geseyt is / wiert gesprocken / hebben die van Vrieslandt, Præsiderende / voorgestelt of niet goet ware de Vergadering voor een tijdt op reces te doen scheyden: alsoo in verscheyden Provintien de particuliere Landtdagen op handen waren / waerop den 14. de vijf Provintien hebben geadviseert tot Continuatie der Vergadering: werdende by die van Hollandt vertoont dat het een groote discreputatie voor den Staet soude zijn / te scheyden sonder Resolutie: alsoo al de weerelt groote verwachtinge hadde van dese groote by-een-komste / tot vast-stellinge der eenicheydt: die na dese scheydinge of voor een rupture der Unie of voor een groote onordening souden nemen 's anderendaegs wierden die van Vrieslandt versocht oock haer te willen verklaren op de twee Pointen voor desen by die van Hollandt voorgestelt / namelijck raeckende de Directie ende Dispositie in saecken van Oorloge, Mitsgaders het geven van Patenten.

Den 18. over deselve twee Pointen naerder gedelibereert zijnde / als oock op den naerder voorslach by de Heeren van Gelderlandt ende eenige andere Provintien gedaen / om eenige weynige Heeren uyt het middel van dese Vergaderinge te Committeren dewelcke d'advijsen ende consideratien by de Respective Provintien ingebracht op de saecke door 't overlijden van Syne Hoogheydt voorgevallen / souden examineeren / te sien / waerin deselve met den anderen accorderen / ofte van den anderen discrependerende waren / ende daer van uytbrengen een Concept Conciliatoir, is de voorsz sake noch opgehouden / ende wierden de Provintien dewelcke haer op de voorsz bewuste twee Pointen / ende andere de directie ende employ van de Militie raeckende / noch niet en hadden geopent / gantsch vrunt ende Ernstelijck versocht / 't selve al noch metten eersten / ende sonder langer uytstel te willen doen.

Den 22. zijn entlijck van wegen yeder Provintie genomineert eenige Commissarisen, omme t'examineren ende visiteren alle de Consideratien ende advijsen by de Respective Provintien op de saecken raeckende de directie ende dispositie over de Militie, ende het geven van de Patenten, successivelijck van tijdt tot tijdt ter Vergaderinge ingebracht / ende te letten in wat Pointen deselve metten anderen waren accorderende / ende waerinne noch van den anderen discrependerende / daer van op 't Pampier te brengen een Concept of advijs Conciliatoir, ende van alles aen haer Ho: Mo: rapport te doen / welverstaende dat yder Provintie vry soude staen het getal van derselver Gedeputeerden te vermeerderen of verminderen na haer welgevallen.

's Anderendaeghs is goetgevonden dat van yeder Provintie niet meer als drie Gecommitteerde mochten zijn tot de besoigne Conciliatoir.

Den 24. hebben de Heere van Gelderlandt in gegeven volghende geschrift.

VAn wegen de Provintie van Gelderlandt wert aen de groote Vergaderinge versocht dat haer Ho: Mo: believen willen.

Dat uyt derselver Name geschreven worde aen de *Commandeurs* van de Guarnisoenen in de Steden, Stem in Staet hebbende, ten eynde de voorsz Commandeurs ofte hare Majoors sich van nu af niet sullen hebben aen te matighen *'tbewaren van de Sleutelen, openen ende 't sluyten van de Poorten, of het uyt-gheven van 'tWoordt*, maer sulcks privativelijck ende alleen te laten verblijven aen de Magistraten van de voorsz Steden Stem in Staet hebbende.

Ten anderen dat de voorsz Commandeurs met den Krijghs-Raet inde voorgemelte Steden ende Militaire Jurisdictie niet vorders sullen moghen gebruycken noch extenderen als voor die *nalatigheydt ende overtredinghe in Tochten ende Wachten, overgaen aen den Vyant, desertie van Compagnien ofte verloop van d'eene Compagnie onder d'andere sonder Paspoort, midtsgaders over excessen ende delicten die d'Officieren ende Soldaten onderlingh of d'eene teghen den anderen sullen komen te begaen ende vorder niet*, In voeghen dat over alle andere saecken sy sijn dan Crimineele ofte Civile, die Militaire Persoonen apprehensibel ende executabel sullen sijn *by den Civilen ofte Polityčquen Rechter*, wiens Sententie mede over *schulden* ende anders ghewesen, by ghebreck van gherede ofte ongerede goederen opte *Gagie* van ghecondemneerde na de ordre van't Landt ter Executie gestelt sullen worden.

Eyntelijck dat de Compagnien soo te Voet als te Peerde soo teghenwoordigh in de meerghemelte Steden in Guarnisoen sijn legghende, ofte naermaels souden moghen gheleydt worden, achter-volghende den 7. Articul van de Unie *aen de Magistraten* van deselve Steden sullen hebben *Eedt* te doen, sonder prejuditie van den *ghemeynen Eedt* aen de Geunieerde Provintien te samen ende particulier Respective alreede ghedaen ofte noch te doen, ghelijck mede aen de Officieren ten platten Landen daer selve Militie mocht geleyt worden.

By welcke occasien voorgestelt wert of het niet dienstich soude zijn door eenige Gecommitteerde daer toe te nomineren / te maken Formulieren van Eed by de Militie te doen Respective. 1. Aen de gemeene Bontgenoten, Ten 2. aende Provintien hare betaels-Heeren, Ten 3. aende Provintien daer sy sullen worden geemployeert, Ten 4. aen de Magistraten van de Steden ende d'Officieren van andere plaetsen ten platten Lande daer deseve soude

in

in Guarnisoen geleydt worden, alles ten eynde de voorsz Eeden d'eene d'andere niet mochten komen te contravenieren.

Waer op gedelibereert zijnde / hebben de Provintien daer van versocht ende genomen Copie / ende 'sanderendaeghs is daer op goet gevonden dat in conformite vandien gheschreven soude worden aen de Commandeurs van de Guarnisoenen in de Steden van Gelderlandt Stem in State hebbende / ten eynde de voorsz Commandeurs ofte hare Majeurs sich van nu af niet en souden hebben aen te matighen het bewaren van de Sleutelen, openen ende sluyten van de Poorten, of het uytgeven van 't Woort, maer sulcks privativelijck ende alleen te laten verblijven aen de Magistraten van de voorsz Steden Stem in State hebbende.

Ten anderen / dat de voorsz Commandeurs met den Krijghs-Raedt in de voorgemelte Steden de Militaire Jurisdictie niet vorder souden moghen ghebruycken noch extenderen / als over die naelatigheydt ende overtredinge in Tochten ende Wachten / overgaen aen den Vyant / desertie van Compagnien ofte verloop van d'eene Compagnie onder d'andere sonder Paspoort / mitsgaders over excessen ende delicten die d'Officieren ende Soldaten onderlingh of d'een tegens den anderen souden komen te begaen ende vorder niet : In voeghen dat over alle andere saecken / sy waren dan Criminele ofte Civile / die Militaire Persoonen apprehensibel / convenibel / Justiciabel ende Executabel souden sijn by den Civilen ofte Politiquen Richter / wiens Sententien mede over schulden ende anders gewesen by ghebreck van gereede ofte ongereede goederen op de Gagie vande gecondemneerde naer d'ordre van 't Landt ter executie gestelt souden worden.

Wyder hebbende haer Ho: Mo: op 't geproponeerde als vooren verklaert / dat die Compagnien soo te Voet als te Peerde / soo tegenwoordich in de voorgemelte Steden in Garnisoen waren leggende / ofte namaels aldaer souden mogen geleyt worden / achtervolgende den 7. Articul van de Unie / aende Magistraten van deselve Steden souden hebben Eedt te doen / sonder Præjuditie van den gemeenen Eedt aen de Geunieerde Provintien te samen ende Particulierlijck Respective alrede gedaen ofte noch te doen / gelijck mede aen de Officieren ten Platten Lande daer de voorsz Militie mochte geleydt worden.

By welcke occasie mede goetgevonden is / dat door eenige Gecommitteerde / daer toe te nomineren / mede souden worden geconcipieert de Formulieren van Eede by de Militie te doen aen de gemeyne Bontgenooten / hebbende voorts de Provintien aenghenomen door hare Gecommitteerde

committeerde in deselve besoigne onderlinge te communiceeren de Respective Formulieren van Eede by deselve Militie te doen aen de Provintien hare Betaels-Heeren als mede aen de Provintien daer sy souden worden geemployeert / ende oock aende Magistraten van de Steden ende d'Officieren van andere plaetsen ten platten Lande/daer deselve souden mogen in Guarnisoen geleyt worden/ alle ten eynde de voorsz Eeden d'eene d'andere niet mochten komen te contrarieeren.

Men heeft den 28. goetgevonden dat in de Conferentie Consiliatoir op de Pointen de directie ende dispositie van de saecke van Oorloch ende over het Volck van Oorloge raeckende niet Capitatim maer Provintiatim souden worden geadviseert / dat de voorsz Conferentie noch dien namiddach in de Ordinaris Vergaderinge van haer Ho: Mo: ten vier uyren precijs soude worden aengevangen / ende wierden de Provintien versocht door derselver Gedeputeerde deselve Conferentie ten voorsz uyre precijs waer te nemen op dat de besoignen in alle deligentie gevordert ende daer van soo haest doenelijck aen haer Ho: Mo: rapport gedaen/ zijnde daer beneffens goetghevonden dat den Griffier van haer Ho: Mo: d'opgemelte Heeren Gedeputeerde in de voorsz Conferentie soude worden by gebrocht/ende wierde dese haer Ho: Mo: Resolutie sonder voorgaende resumptie uytgegeven.

Aengaende het Presteren van den Eedt ende wat daer aen vast is/ hebben die van Hollandt gemaeckt eene besoigne/ende daer van gedaen volgende rapport.

Edele Groot Mogende Heeren,

DE Leden *Dordrecht, Amsterdam ende Alckmaer,* in gevolge van de Commissie by u Ed: Groot Mo: den 25. February lestleden op henluyden gedecerneert, hebbende geconcipieert ende op't Papier gebracht *twee Formulieren* van Eede te doen by't Volck van Oorloge, Guarnisoen houdende binnen dese Provintien, aen handen van u. Ed: Groot Mo: ende de Magistraten van de Steden Respective, Mitsgaders by haerluyder rapport dien aengaende gedaen, gemoveert, ende u Ed: Gr: Mo: te ghemoet gevoerdt dese naevolgende bedenckelijckheden.

Eerstelijck

Eerstelijck aengaende den Eedt te Presteren aen U. Ed: Groot Moghende.

I.

BY wat Persoonen denselven Eedt sal werden ghedaen.

II.

Waer ende aen wiens handen den voorsz Eedt sal werden afgedaen.

III.

Of het formulier, alvoorens alhier gearresteert ende in practicque gebracht te worden, aen andere Provintien sal werden gecommuniceert ofte niet.

IIII.

Of de Militie eenmael den Eedt gedaen hebben ende naderhandt buyten de Provintie geweest, Mitsgaders wederom ingekomen sijnde, gehouden sal wesen op nieuws Eedt te doen ofte niet.

Ende nopende den Eedt te presteren aende Magistraten van de Steden.

I.

INsgelijcks aen wien deselve sal worden gedaen.

II.

Of deselve in alle Steden sal worden afgenomen of niet, ende wat distinctie daer in te maecken.

III.

Of den Eedt, eens gepresteert sijnde ende naderhandt het Volck van Oorloge buyten de Steden uytgetogen ende wederom ingekomen wesende, de novo gesworen sal moeten werden of niet.

IIII.

Of de Steden, die gewoon geweest sijn eenige Articulen te laten besweeren, of na voorgaende onderteeckeninghe d'onderhoudinge van dien te doen beloven, onaengesien de voorsz Eedt, in't voorseyde gebruyck sullen continueeren, daer en boven of oock andere Steden eenige soodanige Articulen sullen mogen formeeren ende op wat wyse.

Ende hebben de voorsz Gecommitteerden by die occasie versocht op deselve bedenckelijckheden te mogen verstaen d'intentie van u. Ed: Groot Mo: Soo heeft het u. Ed: Groot Mo: gelieft gehadt hunluyden wederom by nadere Resolutie

solutie van den 17. February te versoucken om u. Ed: Groot Mo: daer op mede te dienen van advys.

In voldoeninge van welcke Resolutie de voorsz Gecommitteerden naer verscheyden discoursen op't voorsz subject gehouden goetgevonden hebben (onder verbeteringe van u. Ed: Gr: Mo:) op de voorsz Articulen 't adviseren in voegen hier naer volgende.

Op't eerste Artijckel roerende den Eedt te Presteren aen U. Ed: Groot Mo:

DAt deselve Eedt behoordt te werden gedaen by alle *Oversten ende Bevelhebberen* in dese Provintie wesende ende Commandement excercerende, over eenich Volck van Oorloghe, Garnisoen houdende binnen deselve, ende sulcks by alle *Colonellen, Lieutenant Colonellen, Sergeanten Majoors, Ritmeesteren, Capiteynen*, ende alle andere mindere Officieren sonder onderscheydt, of derselver onderhoorige Troupen in't geheel binnen dese Provintie of wel voor een gedeelte alleenlijck in Garnisoen souden leggen.

Dat oock deselve behoordt te werden gedaen by alle gemeene Soldaten, gene uytgesondert.

Op't tweede Articul.

DAt alle de voorgenoemde Officieren tot Ritmeesters ende Capiteynen incluys by U. Ed: Groot Mo: behooren te werden beschreven, omme haer metten eersten in 'sGravenhage te vervoegen, ende 'tselve gedaen alhier in dese Vergaderinge; of in absentie van U. Ed: Groot Mo: aen de Gecommitteerde Raden den Eed met opgesteken vingeren in solemniforma te Presteren.

Dat de voorsz Commissarien uyt het midden van U. Ed: Groot Mo: behooren gedeputeert te worden, omme te trecken naer alle plaetsen deser Provintie, daer eenige Militie in Garnisoen is leggende, ende aldaer in presentie van de voorgemelte Officieren den Eedt af te nemen van alle mindere Officieren ende gemeene Soldaten als voorsz is.

Ende dat in't regard van de Militie, die in't toekomende van buyten de Provintie alhier sal komen Guarnisoen houdende, ofte oock op nieuws ten dienste van den Lande aengenomen souden mogen werden, soodanigen Voet soude konnen werden gehouden, dat inkomende Officiers tot Ritmeesters ende

de

de Capiteyns incluys nevens Patent, 'twelck U. Ed: Groot Mo: deselve sullen toesenden, by Missive worden belast haer herwaerts aen te vervoeghen, omme by hunluyden den Eedt als vooren gedaen te werden, gelijck mede in sulcker voegen soude konnen werden gehandelt met alsulcke Officieren dewelcke niet sijnde van U. Ed: Groot Mo: repartitie, uytten Hoofde van eenige andere Provintien alhier souden mogen werden gestelt, ende dat voor soo veel de Militie van U. Ed: Groot Mo: repartitie aengaet, oock de Lieutenanten ende Vendricx den Eedt alhier soude konnen werden afghenomen, als moetende deselve hier in loco sijn omme hare Commissien t'ontfangen, dat voorts alle het vordere Volck van Oorloge, ofte van buyten de Provintie inkomende ofte op nieus aenghenomen werdende, in de Steden ende Plaetsen daer Gouverneurs of Commandeurs by U. Ed: Groot Mo: sijn ghestelt, den Eedt souden doen in handen van deselve Gouverneurs ofte Commandeurs, ende in de vordere Steden ende plaetsen in handen van de Magistraten aldaer, ofte andersints in handen van haren Capiteyn ende by absentie van deselve in handen van soodanige ander Officiers, als aldaer de Compagnie commanderende present sal wesen, ende dat tot dien eynde de Commandeurs Magistraten, Capiteynen ende andere Officieren daer toe by speciale Missive ofte acten by den gheenen die den voorsz Eedt afnemen sullen, alvoorens 'tselve te doen opentlijck ende duydelijck voorlesen aen den gheenen die den Eedt sullen presteeren.

Op't derde Articul.

DAt het formulier soude dienen te werden gecommuniceert mette Heeren van Zeelandt om 'tselve ghedaen als dan nader gedelibereert te worden, of oock noodich wesen sal eenige vordere Communicatie daer van aen de andere Provintien te doen.

Op het vierde Articul.

DAt de Militie onaenghesien dat deselve den voorsz Eedt een ofte meermalen mochten hebben gedaen, echter 'telckens buyten de Provintie geweest, ende wederomme ingekomen sijnde, op de wijse als vooren deselve op nieuws behoort te presteren.

Aengaende den Eedt te presteren aen handen van de Magistraten der Steden.

Op het eerste Articul.

DAt deselve behoorde te werden ghepresteert niet alleenlijck by alle de gheene die eenich commando sijn hebbende over 't Volck van Oorloge

aldaer Guarnisoen houdende, 'tsy dat derselver Trouppes ofte in 't geheel ofte voor een gedeelte alleenelijck daer binnen leggende (daer onder mede begrepen de Commandementen in de Steden, stemme in de Vergaderinge hebbende) maer oock by alle de gemeene Soldaten sonder onderscheyt.

Op't tweede Articul.

Dat in de andere Steden, daer Gouverneurs ofte Commandeurs sijn gestelt de Capitainen, minder Officieren ende gemeene Soldaten den voorsz Eed afleggen sullen sonder dat den Gouverneur sulcx behoort te werden geverght.

Opt derde Articul.

Dat de Militie uytte Stadt ghetoogen ende wederom daer in ghekomen sijnde, gehouden sal wesen nieuwen Eedt te doen.

Op't vierde Articul.

Dat boven den voorsz Eedt geene andere Articulen behooren beswooren te worden, maer wel dat die Steden die sulcx voor desen hebben gepresteert, vry behoort te staen hunne Articulen by de Capiteynen te doen beloven, oock onderteyckenen soo sy-luyden des geraden vinden sullen, dat oock de vordere Steden soodanige Articulen ofte andere van ghelijcke nature, aennemen ofte instellen souden mogen.

Waermede de voorsz Gecommitteerden vertrouwen U. Ed: Groot Mo: intentie te hebben voldaen, sullen haer voorts tot de dispositie van U. Ed Groot: Mo: in alles refereren.

Aldus gedaen ende geadviseert by de voorsz Gecommitteerde Leden van U. Ed: Croot Mo: den lesten Marty 1651.

CONCEPT.

Formulier van Eedt te doen by 't Volck van Oorloge, Garnisoen houdende binnen de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt aen handen van de Staten derselver ofte hare Gecommitteerden.

VVY Belooven ende Sweeren de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, die by d'Unie ende Handthoudinge van de ware Christelijcke Religie sullen blijven, ende namentlijck de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt gehouw ende getrouw te wesen, denselven Vroomelijck

lijck ende ghetrouwelijck te dienen tot voorstant van de voorsz Vereenichde Nederlanden, ende namentlijck de Landen van Hollandt ende West-Vrieslant, den Quartieren, Steden ende Leden van dien, jeghens alle hare Vyanden, de welghemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ofte hare Gecommitteerde Raden, voor den tijdt dat wy in deselve Provintie sijn, gehoorsaem te wesen in 'tghene sylieden ons tot vorderinge van den dienst ende defensie van de voorsz Landen der voorsz Provintie van Inlegeringen ende foulen van het Volck van Oorloge te helpen beschermen, oock binnen dese Provintie niet te sullen marcheren, als op Patent van de voorgemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ofte derselver Gecommitteerde Raden ende voorts in alles d'Ordonnantien ende Articulen van den Oorloch t'achtervolgen. Soo waerlijck moet Ons Godt Almachtich helpen.

CONCEPT.

Formulier van Eedt te doen by de Capiteynen ende Bevelhebberen in handen vande Magistraten der Steden daerinne syluyden Respectivelijck met hare Compagnien in Garnisoen sijn leggende.

ICk Belove ende Sweere met myne onder-hebbende Compagnie dese Stadt ende de Magistraten van dien, gehouw ende getrouw te wesen, deselve getrouwelijck te dienen ende te gehoorsame, in 'tgene syluyden my tot onderhoudenisse, dienst, ende ruste harer Stede, ende namentlijck jegens alle *oproer ende Seditie* van den Volcke de beveelen die de Heeren *Staten* deser Provintie ofte derselver Gecommitteerden Raden aen my souden geven. *Soo waerlijck &c.*

Den 22. Martij hebben oock Baenderheeren/ Edelen/ ende Steden van Brabandt/ onder 'tressort van desen Staedt zijnde/ weder voor ende aen de groote Vergadering gebracht ende gelijck sy Anno 1648. voor ende by 'tsluyten van de Vrede seecker lang vertoog op dat subject hadden ingegeven: alsoo hebben sy nu wederom het volgende ingestelt; ende versocht audientie: gelijck dan oock uyt de opschrift ende in den text te sien is/ dat sy haer niet aenstelden als suppliantẽ/ootmoedich of eerbiedelijck versouckende; Maer als gelijckmatige Bontgenooten/ ja als eerste lidt van de Unie. Sy hadden verscheyden vande hare in Commissie gesonden gehadt in de particuliere Provintien; om de sacke te recomman-

commanderen; alwaer denselven wel beleeft edoch Generael ende een niet concludent Antwoort ende Resolutie wierd gegeven.

De stucken/soo wat Anno 1648. als wat nu wierdt overgegeven/ volgen hier naer.

Vertooch en Bewijs dat de Baender-Heeren, Edelen, en Steden, van Brabandt, Geunieert ende Geassocieert met de andere Vereenichde Nederlandtsche Provintien wel gefondeert sijn in haer versoeck aende Generaliteydt, gedaen.

PHilips, toegenaemt de Goede, Hertog van Bourgoignen, Graef van Vlaendren Arthois, &c. by *recht van collaterale Successive* geworden Hartoch van Brabant, Limburgh, en vande Landen van Overmase; Graef van Henegouw, Hollandt, Zeelandt en West-Vrieslandt; ende *by kooope*, Hertoch van Lutsenburgh, Graef van Namen, en Heer van Mechelen, heeft die Landen (voortijts geweest sijnde onder verscheyden Landts-Heeren) tot een lichaem te samen gevoecht.

Daer na Keyser Carel de vijfde bekomen hebbende de Over-Rijnsche Provintien, van Vrieslandt, Wtrecht en Over-Yssel, Groeningen ende Ommelanden, Gelderlandt en Zutphen, voor hem en sijne Erfgenamen en nakomelingen, als Hertogen van Brabandt, en Graven van Hollandt, en aen 'tselve lichaem wederom gebrocht en geannexeert hebbende merckelijcke parthijen die langen tijt daer van vertrocken en gedistraheert hadden geweest, heeft inden Iare 1549. by consent en versoeck vande Staten vande Landen, gemaeckt de Pragmatique, ten eynde *alle de voorschreve Nederlanden voor altijdt alleen onder eenen Prince in eene masse geconserveerdt souden blyven in haer geheel.*

Als den Hooch-gemelten Keyser inden Iare 1555. de Heerschappie over dese Nederlanden op sijnen Soone Coninck Philips den tweeden hadt overgedragen, en sijn afscheydt soude nemen van alle de Provintien, heeft hy deselve doen vermanen, *dat niet tegenstaende de Landen verscheyden en gesepareert waren, deselve nochtans samentlijck een licham maeckten, en dat de Leden van het selve lichaem elckanderen mosten helpen, bystaen en assisteren: want dat sonder sulcken eendracht en conjunctie de vyanden grooote commoditeyt en middel souden hebben om deselve t'overvallen, ende blijvende deselve 'tsamen vereenicht, ende d'een d'ander bystaende, dat by experientie bevonden was wat sy vermochten, om te wederstaen den geenen, die deselve wilde beschadigen, en overlast doen.*

Na 'tbesluyt vanden Vrede tot Camerick inden Iare 1559. hebben de Staten al te samen eendrachtelijck het Spaensch en vreemde Krijghs-Volck, uyt dese Landen geweert, en elckanderen belooft altijdt te weyren.

Waer na de troublen en bloedighen Nederlantschen Oorlogh ontstaen sijnde hebben de voornaemste vande Landen haer vanden aen-beginne voor de vryheyt t'samen verbonden, en eenpaerlijck met gemeynen raedt en daedt, goet en bloet, d'Inquisitie ende Spaensche Tyranie tegen-gestaen.

De geconfereerde Edelen, die in't Iaer 1566. de requeste tot Brussel aen de Hertoginne van Parma, Gouvernante vande Nederlanden presenteerden, waren wel uyt alle Provintien, dan meer-en-deel uyt Brabant, en Vlaenderen.

Tegens de executie vanden thienden Penning hebben haer die van Brussel voornamentlijck geopposeert, niet tegenstaende den Hertoch van Alve met sterck Guarnisoen van Spagniaerden daer binnen was.

Waer op gevolght sijnde het onverwacht beginsel van verlossinge met het verrassen en innemen vanden Briel, hebben haer meest alle de Steden van Hollandt en Zeelandt voor de vryheydt t'samen gevoecht, dan die van Brabandt, en andere naest, en binnen gelegene Provintien, door des Hertogen van Alve tyrannie met Castelen en stercke Guarnisoenen onder-gedruckt sijnde, hadden de bequaemheydt en gelegentheydt die die van Hollandt en Zeelandt hadden, noch niet gevonden, om 'tSpaensche Iock van haer af te werpen; maer most de Stadt van Antwerpen alvooren tweemael vande Spaengiaerts geplondert worden.

Op den Vrede-handel tot Breda, inden Iare 1575. hebben die Gedeputeerde van wegen den Prins van Orangie, Staten en Steden van Hollandt en Zeelandt, Bommel en Buren, met hare geassocieerde, namentlijck eenighe Edelen uyt andere Provintien, getracteert met de Commissarissen des Conings.

Inden Hoochsten noot, als wanneer Noordt, en Zuyt Hollandt door 'tInnemen van Haerlem; en de Provintie van Zeelandt, door dat van Zierickzee, en vanden Lande van Schouwen, in haer selven, en vanden anderen gescheyden waren, is de *Pacificatie van Gent* (waer van de Staten van Brabandt d'eerst en voornaemste Autheurs sijn geweest) in't Iaer 1576. gemaeckt, aen d'een sijde niet alleen by de Gedeputeerden vande Prelaten, Edelen, Steden, en Leden, van Brabandt Vlaenderen, Arthois ende Henegouw, maer oock by particuliere Steden en Landen op haer selven, als by de Stadt van Valenthyn, van Doornick die van 't Landt Tournesis, die vande Steden van Rijssel, Douay, en Orchies, en die vande Stadt Mechelen representerende de Staten vande selve *Provintien, Steden, en Landen*, en aen d'ander sijde by de Gedeputeerden, die gelast waren vanden Prins van Orangie, de Staten van Hollandt, en Zeelandt en hare geasso-

cieerde; En daer by besloten tusschen de voorschreven parthyen en Landen een *eeuwige vaste Vrede, Verbondt en eenicheydt, om dat d'Ingesetenen van alle de Nederlanden in eene onverbrekelycke Vrientschap en Accoordt vereenicht wesende, elkanderen t'allen tijden, en in alle occurrentien, met raedt, en daedt, goet en bloedt, souden bystaen, en insonderheydt om uyt de Landen te verdryven, en daer buyten te houden de Spaensche en andere Vytheemsche Soldaten en hare aenhangeren, en die weder stellen in't gebruyck van hare Rechten, Privilegien Costumen en Vryheden.*

En dienvolgens hebben de Staten het vreemt en Duytsche Crijgsvolck gedwongen te verlaten de Steden van Ziericzee, Bergen-op-Zoom Steen-Bergen Tholen, 'sHartogenbosoh, Breda, Grave, Campen, Deventer; ende Ingenomen en afgeworpen de Casteelen van Wtrecht, Antwerpen en Groeningen.

Dan alsoo men bevondt, dat 'tsedert de voorschreve Pacificatie de Spaignaerts met Don Iean alle middelen gesocht hadden om de Landen te brengen onder haer slavernie: en de Provintien soo met Wapenen als practijcke vanden anderen te scheyden en desmenbreren, en de Unie by de voorschreven Pacificatie gemaeckt te niet te doen, soo hebben haer de Ridderschappe des Furstendoms Gelre en Graefschap Zutphen, die Staten van Hollandt, Zeelandt, Wtrecht ende Vriesche Ommelanden tusschen die Eems en Lauwers, om vorder separatie vande voorsz Provintien ende Particuliere Leden van dien te schouwen, naerder en particulierlijck metten anderen verbonden gheconfedereert en vereenicht *ten eewigen dage by den anderen te blyven in alle formen ende manieren als of syluyden maer een Provintie en waren; sonder hen t'eeniger tijde vanden anderen te scheyden of laten scheyden om eenigerley oorsaecke met verbintenisse elckanderen in haer-luyden speciale en particuliere Privilegien met lijf en goet te sullen handt-haven en beschermen, tegens alle en yegelijck die hen daer in eenige datelijcke inbreuck soude willen doen, mitsgaders tegens alle Vytheemsche Heeren die hen in't Generael oft particulier eenigh gewelt, ofte ongelijck soude willen aendoen oft Oorloge maecken,* welcke voorschreve naerder Unie binnen Wtrecht ghesloten en gepubliceert sijnde, van den Stadt-Huyse den 29. Ianuary des Iaers 1579. is oock geapprobeert, en onderteeckent, by verscheyden Baender-Heeren, Edelen, en Steden, die niet gequalificeert en waren, om de Staten van hunne Provintien te represtenteren als onder veele andere, by de Heere Prins van Orangie, en vande Stadt Breda, *dewelcke hunne Gedeputeerde ter Vergadering vande Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, gehadt hebben*; ghelijck met *vele en verscheyden* beschrijf en *Commissie Brieven* bewesen kan worden.

Dan weynigen tijt daer na, by *die van Brabant Staets en Provincies gewijse de voorschreven Vnie aengenomen* ende oock *besonderlijck binnen de Stadt van 'sHertogenbosch gepubliceert sijnde* hebben deselve naer ouder gewoonte *hunne Gedeputeerden ter Vergaderinge vande voornoemde Staten Generael gesonden*, ende alsoo

quamen

quamen te cesseren, de Deputatien inde voorschreve Unie vande voorschreve particulieren.

Maer so't gebeurt hadde, dat de Provintie van Brabandt de Unie daer na niet en hadde aengenomen, souden den Heere Prins van Orangie, ende Stadt Breda ongetwijffelijck in't particulier als Litmaten der voorschreven Unie gebleven, ende daerinne plaets en stemmen behouden hebben.

De gelegentheydt der saecke nu sulcx verandert sijnde, dat den hooch-gemelten Prins, en desselfs Doorluchtige Descendenten, met de Steden van Bergen op den Zoom ende Willemstadt, tot noch toe de voorschreven Unie met alle middelen voorgestaen, ende daer by gebleven sijn.

En dat de Steden van *'sHartogenbosch, Breda, Grave, en Steenbergen* met gewelt van d'Unie geruckt sijnde, daer onder met de Wapenen van haer Bontgenoten gereduceert sijn.

Soo en behooren de voorschreve steden uyt de gemeyne Unie tegens den expressen sin vande selve niet uytgesloten te worden.

Te meer, alsoo de gemelte Steden in desen in gelijcken graet staen met *veele andere, dewelcke tegenwoordich part en deel inde Generale Regieringe hebben.*

Het doorluchtich Huys van Nassau is naest Godt Almachtich een voornaem middel vande behoudenisse, en verkregene vryheyt vande Geunieerde Landen.

Vande voorschreve Brabantsche Steden heeft haer gene van 'tgemeyne lichaem vande Geunieerde Provintien oyt moetwillich gescheyden tegens 't Verbondt met deselve aengegaen, en solemnelijck ghesloten; maer sijn alle by gewelt des Vyandts, of verraet van andere, buyten haer schult, Ia tot haer grooten leetwesen daer afgescheurt, en hebben dienvolgende geensins verdient om geproscribeert te worden by de Staten vande Geunieerde Nederlanden, *gelijck die van Brugge en 't Landt van Vrije* Inden Iare 1584. *en die van Venlo*, Int Jaer 1586.

Aende welcke nochtans, gelijck oock aen d'andere afgevallen Provintien en Steden by het Tractaet *onlancx* met Vranckrijck gemaeckt, gepresenteert wiert, *dat in gevalle eenige Provintien, Steden Princen, of Heeren, haer quamen te voegen tot d'oprechtinge van een Vrede en hare vryheydt, den Coning ende Staten deselve souden nemen in protectie en Verbont, en met deselve maecken een Ligue Offensive en Defensive; en ingevalle drie ofte vier Steden, sich overgaven, dat deselve souden hebben mogen maecken een Vry lichaem van Staet.*

De Staten van Brabandt, hebben met die van Gelderlandt en Zutphen, Hollandt Zeelandt, Mechelen en Wtrecht, tot beschermenisse ende bewaernisse van hare ende den anderen Lantsaten Rechten, Privilegien, en herkomen, ende vryheden van haer Vaderlant, gemaeckt het solemneel *Decreet* in dato den 26, July 1581. daer by den Coninck van Spagnien verklaert wort vervallen te sijn

vande

vande Overheydt der voorschreve Nederlanden, en in Conformiteyt van d'Unie van Wtrecht geordonneert, dat *in plaetse van des Conincx Zegelen men voortaen gebruycken soude den grooten Zegel, contre-Zegel, ende Cachette vande Staten Generael der Vereenichde Nederlanden in saecke raeckende de gemeyne regieringe; maer in saecken raeckende Politye administratie van Iustitie ende andere particuliere in elck Landt besondere gebruyckt soude worden by de Provinciale ende andere Raden den naem en titele, en Zegel vande Landen Respectivelijck daer 'tselve valt te doene sonder ander; al op Peen van nulliteyt vande Brieven, bescheden, of Depeschen die Contrarie van'tgene voorschreven is gedaen of Gesegelt souden wesen.*

Op de handelinge vande Staten van Brabandt, Gelderlandt, Vlaendren, Hollandt en West-Vrieslandt, Zeelandt, Zutphen, Wtrecht, Vrieslant, en Mechhelen met den Coning van Vranckrijck, aengaende het transport vande Souvereiniteyt, droeghen de Staten onder d'Articulen by haer den 3. Decembris des Iaers 1584. gearresteert, aenden Coning voor, *dat den Coning onder sijn gehoorsaemheydt soude regneren de Steden en Platte Landen by de Vyanden geoccupeert, en deselve voeghen aende Provintien onder dewelcke die resorteerden; sonder dat de Contracteerende Provintien van malkanderen t'eeniger tyde souden mogen worden gesepareert of gespleten.*

'tIs wel waer, dat na 'tverlies van Antwerpen inden Iare 1585. Richardt van Meroode Heer van Oirschot, de Heer van Poederlo, vander Werck ende vander Meulen, Gedeputeerde van Brabandt inde Generaliteyt haer afscheydt genomen hebben vande ordinarisse Vergaderinge der Staten Generael met dese bede, datte Heeren Staten souden gelieven op de resterende Steden van Brabandt sulcx te letten, dat sy mochten worden gehandelt conform de Privilegie vanden selven Lande.

Dan sijn de voorsz Gedeputeerden (die van haren Particulieren Intrest waren ingenomen) van hare Principalen tot sulcx niet gelast geweest, ende hebben oock daermede geen Prejuditie konnen geven aende gerechticheden vande andere Baender-Heeren, Edelen, en Steden van Brabandt aen de Unie blyvende, ende die namaels daer onder gereduceert sijn.

Waer op gevolcht is, dat den Raeds-Heer Bruyninex van wegen Prins Maurits, en de Heeren van Lokeren, Sonsvelt, ende Famars, uyten name van henselven, en voor de andere Baender-Heeren en Edelen, mitsgaders de Gedeputeerden der Stadt van Bergen op den Zoom, soo schriftelijck, als mondelingh inde Iaren 1586. 1587. 1588. aengehouden en versocht hebben, datse sonder eenich belet souden mogen beleyden en administreren hunnen staet in't Particulier, ende in saecken de Generaliteyt aengaende, als daer sijn het inwilligen vande middelen van Oorloge, 't Verpachten en Collecteren van Imposten, opstellen van Licenten, toevoegingen, van Servicien, en andere saecken, sulcken Part

en

en kennisse hebben, als die van Brabandt onder de Generaliteyt uyt krachte vande gemeene Unie toekomt en behooren te hebben.

Op welck versoeck na verscheyde Communicatien, so voor Commissarissen vande Staten Generael, als selfs ter Vergaderinge gevallen, haer Ho: Mo: gelieft heeft te verklaren, dat sy de Remonstranten in die gestaltenisse van Brabandt niet anders kennen oft houden en konden, als henliede geassocieerde, ende niet als Staten van Brabandt.

Ende is by Acte vanden selven Iare 1588. Prins Maurits Hoogl: Memorie gecommitteert tot Capiteyn Generael over de Steden, Forten en Crijschvolck in Brabandt.

En den Raedt van State geauthoriseert, *by Provisie* alle saecken aengaende 't Gouvernement van Brabandt te beleyden ende dirigeren, uyten naem vande Staten Generael in regardt vanden staet van Brabandt op die tijdt *sonder Prejuditie* vande Staten van Brabandt, aen dese sijde wesende ofte oock vande Stadt van Bergen op den Zoom; *met belofte* dat ingevalle namaels van een Generale Vrede-Handelinge oft transport van Souverainiteyt vande Landen In't Generael soude mogen worden getracteert, de voorsz Baender-Heeren, Baenderrotsen en Edelen van Brabandt ende Regeerders van Bergen op den Zoom beschreven souden worden.

't Welck ten opsichte van eene Stadt beloofst sijnde wat en behoordt na den tegenwoordighen Standt van Brabandt niet te volghen, daer niet alleen een Hooft-Stadt, maer oock *andere Notabele Steden, die voor desen ter Vergaderinge vande Staten beschreven*, en de Vnie aengenomen hebben gelegen sijn.

Geduerende de voorschreve onderhandelinge, had Prins Maurits inden Iare 1587. eenige gestelt ende geauthoriseert tot Raden van Brabandt in saecken van Iustitie, by dewelcke alle Provisien, Mandementen, Appointementen en Vonnissen verleent, gewesen, en doen executeren sijn, tot dat inden Iare 1591. de Staten Generael van de Geunieerde Nederlanden, in plaetse vande Cancellerije en Leenhof *eenen Raedt van Brabant in gestelt hebben*, onder dese verklaringe, dat sy in sonderlinge recommandatie hebbende, dat die Landen Baender-Heeren, Edelen, Steden, Vryheden, Dorpen, ende andere Ingesetenen van Brabandt *inde Vnie vande Nederlanden gebleven, en die namaels daer onder gereduceert waren, ende noch door Godes Genade gereduceert souden worden*, in goede ordre, Politie ende Iustitie mochten werden geregeert, geordonneert hadden &c. *onvermindert ende sonder Prejuditie vande Privilegien ende Gerechticheden van 't Landt van Brabant, en vande Baenderheeren, Edelen, Steden, Vryheden, Dorpen, ende andere Ingesetenen van dien.*

Daer na inden Iare 1600. als by de Staten Generael tot Bergen op Zoom, ende Breda de verhooginge vande Generale middelen ingevoert wiert, en van

wegen de voorsz Steden soo mondelingh als schriftelijck geklaecht wiert, datmen deselve Steden in saecken van middelen, contributien en andere beswaernisse niet en tracteerden na hare oude gerechticheden en Privilegien van Brabant Zoo hebben de gemelte Staten Generael verklaert, dat sy verstonden, dat de Remonstranten, als Leden vande gemeene Vnie beneffens heure nabuyren de lasten behoorden te dragen, ende ingeval namaels eenige verhooginge oft nieuwe middelen van de voorsz Steden ghevordert souden worden, datmen deselve daer op eerst soude beschrijven om te compareren ter Vergaderinghe van de voorsz Staten Generael, *met gelijck authoriteyt, als sy op deselve saecken inde Staten van Brabandt Compareren souden, indien deselve Vergaderinge na behooren geformeert mocht worden.*

Inden voorsz Staet en Regeringe sijn de saecke van Brabandt gebleven niet teghenstaende dat haren staet hoe langher hoe meer versterckt en toegenomen heeft, door de reductie vande Steden van *Breda, Steenbergen, Grave, 'sHertogenbosch, Maestricht, &c.* soo dat den Staet van Brabandt de sijde vande Geunieerde Nederlanden houdende teghenwoordich bestaende is in ses vaste ende bemuyrde Steden (*behalven Maestricht*) en verscheyden andere onderhoorende, en daer by een excessijf groot district van Plat Landt, Vryheden Dorpen, en Gehuchten daer onder resorterende, 'twelck *inde dertich mylen lang, en over de thien, en meer mylen breet is* ende *in terroir grooter als de helft*, van 'tgeheel Hertochdom van Brabandt.

Voor de troublen waren die van Vlaendren in beden en schattingen belast met een derdendeel der generale somme, die vande Nederlanden gheeyscht en geaccordeert wiert, Brabant mettet vierendeel, Hollandt mettet vierendeel vande quote van Vlaendren;

Maer Brabant door den Oorlogh verarmpt, en Hollandt mette andere Geunieerde Landen verrijckt sijnde, sal dan het ongeluck dat die van Brabant om de gemeyne saecke verjaecht, en hare Stede, met gewelt, en andersints vande Vyanden geplondert en ingenomen sijn geweest, d'oorsaecke en reden wesen van de verbeurte van hare vryheyt?

Uyt welck alle resulteert, en genoechsaem blijckt, dat de Nederlanden hoe wel verscheyden en geseparee͏rt vanden anderen, 'tsamentlijck een lichaem maecken, egalijck *atque aquo fœdere* ghealliee͏rt sijnde, sonder dat d'een over d'ander eenich recht van superioriteyt of dominatie heeft en tot versterckinge van dien, soo dient, dat Prins Willem van Orangien, Hoog Loffelijcker Memorie, en de Staten van Hollandt en Zeelandt schrijvende inden Iare 1573. aenden Coninck van Spagnien, uytdruckelijck seggen, *dat de Nederlanden wesende eertyts onder verscheyde Landts-Heeren, namaels onder een hooft des Huys van Bourgoignien gekomen waren, en daer na mettet Huys van Oosten-ryck en ten lesten*

met

met het Coninckrijck van Spagnien geallieert; doch altijdts by uytgedruckte bespreecke en voorwaerde, dat deselve Landen ende elcke Provintie bysonderlijck soude blijven en onderhouden worden in sijn eygen Politie, Rechten en vryheden, daer in sy van allen ouden herkomen waren, sonder dat den eenen Lande of Rijcke soude toekomen eenich recht van Heerschappie over het ander, om 'tselve eenichsints af handich te maecken van sijn rechten en vryheden: maer souden onder elckanderen verbonden sijn in eendrachticheyt en gelijcken graet.

By d'Unie van Wtrecht verbonden haer Landen, als of sy maer eene Provintie en waren, te weten, om niet gescheyden te worden; maer malkanderen by te staen, en te assisteren; onvermindert nochtans eenen jegelijcke Provintie, ende die particuliere Steden, Leden, ende Ingesetenen van dien haerluyder speciale en particuliere Privilegien, Vryheden, exemptien, Rechten, statuten, loffelijcke ende wel-hergebrachte Costumen, Vsantien, en allen anderen haerluyder gerechtigheden.

Daer nu soodanige Vnie is, wort in bedenckinge gegeven, of het eene Lit sich boven d'andere behoort te verheffen op sijn geluck en macht. 'tIs gesamentlijck maer een lichaem, tot welckers bescherminge elck Lit het sijne gewillich heeft gecontribueert; want heeft d'een meer middelen gegeven, d'ander heeft de Rivieren beset en beschermpt, de derde heeft sijn Landen ten besten gegeven, en 'tgewelt der Vyanden op sijn Steden gevangen. De Doorluchtige Princen van Orangien Hooghloffelijcker Memorien hebben daer toe haer kloeck en wijs beleyt gedaen, en hare Persoonen, leven, en middelen daer by opgeset, en alsoo heeft een yder bygebracht het gene tot het formeren vanden gemeynen staet noodich was.

Den Oorloch en is niet ontstaen tusschen de Nederlanders, maer vande Nederlanders aengevangen tegens de Spangaerts. Hier op siet het gene by den Sent-Brief der Ridderschap, Edelen, en Steden van Hollandt geschreven aende Staten Generael vanden Landen tot Brussel vergadert in date den 12. September 1573. wort ghesedt, wy verhopen, dat ghy nimmermeer en sult konnen vergeten die goetwillighe en vriendelijcke trouherticheydt die wy d'een den anderen hier voortijdts altijdt hebben toe-ghedraghen ende noch toe-dragen, voor Godt en voor alle Menschen schuldich, en van onsent weghen noch bereydt en veerdich sijn; ghy-luyden sullet bedencken (ghelijck als de waerheydt is) dat wy gheenen Krijgh en voeren d'een teghens den anderen, want wy elkanderen noyt in't kleyne noch in't groote misdaen en hebben, maer onse twist en krijgh is alleen, ende enckelijck teghen die Regieringe vande Vreemde Natien.

De confederatie en Vnie der Nederlanden is offensijf en defensijf voor altijt, eewig, tegens alle en ygelick wie, en hoedanich die souden mogen wesen, die de

Landen in hare speciale en particuliere Privilegien eenige datelijcke inbreucke soude willen doen, sulcx dat onder de Conditien vande Vnie de voornaemste is, de Landen te maintineren by hare Gerechticheden, *waer onder ongetwijffelt oock is de Regieringe:* want de Vnie is tot voordeel, ende niet tot nadeel.

De Coninck van Spagnien heeft op de Vredehandelingen van Breda, Ceulen, en alle vordere Tractaten, doen presenteren, dat hy de Landen soo wel in't Generael, als in het particulier soude houden ende handhaven in alle heure Privilegien, Rechten, Wetten en Costumen, gelijck als 'tselve voor de Troublen gheweest was, ende indien yet verandert of vermindert ware dat 'tselve gerestitueert soude worden, mits te kennen gevende wat het waer.

Tot voorstant van dit fundament hebben de Staten vande Vereenigde Nederlanden dickwijlen en op verscheyden tijden gesommeert de Staten vande Landen subject de Spaensche regieringe, en onder andere in seeckeren Brief gedateert den 7en. Iuny 1602. in dese woorden; alleenlijck willen wy u als noch seer vriendelijck versoecken, vermanen en bidden, ernstelijck te letten op de loffelijcke reputatie die gylieden en onse Voor-Ouders van over vele hondert Iaren hebben verworven, ende tot onsen tijde toe ons tot een richtsnoer naghelaten, van te wesen oprechte voorstanders ende beschermers der vrye ende gerechticheden, der Nederlanden in't gemeyn, *ende der Landtschappen, Leden, Steden, ende Ingesetenen van dien in't particulier.*

Tot distinctie vande Provintien en Steden deser sijde, die 'tsamen inde gemeyne Unie sijn, worden die Provintien en Steden van Nederlandt onder Spagnien sijnde; by desen staet genaemt *Overheerde Landen.*

Inde reductien vande Steden van Brabant aende Unie is besonderlijck *ondersproocken en belooft,* dat de Steden en Ingesetenen van dien gemaintineert sullen worden by hare Privilegien en gerechticheden.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden hebben noch onlancx by hare Missive vanden 14en. Maert van't voorleden Iaer, aen alle de Steden vande Unie gesonden, verklaert, dat sy tot Capiteyn en Admirael Generael over het Volck van Oorlog in dienst deser Landen gestelt hebben sijn Hoogheyt Prins Willem van Orangie, tot maintienement vande *Vnie, Rechten en Privilegien vanden Lande, Leden en Steden van dien.*

De Staten van Hollandt hebben op den 19. February des selven Iaers verklaert aengaende de Unie wel te weten, dat de Provintien verbonden sijn malkanderen met lijf en goedt by te staen, oock by den anderen te blijven sonder sich te laten scheyden, doch dat dit te verstaen is van de gene, dewelcke onder de Vnie hebben begeert en alsnoch begeeren te sijn, de Baender-Heeren Edelen, en Steden van Brabant hebben 'tselve altijt begert *en verklaren by desen,* 'tselve noch uytterlijck te begeeren.

By

By delatie vande Staten in date den 1. February 1586. wiert den Graef van Licester gecommitteert tot Gouverneur en Capiteyn Generael vande Geunieerde Provintien, te weten Gelderlandt, Zutphen, Vlaenderen, Hollandt, en West-Vrieslandt, Zeelandt, Wtrecht Vrieslandt *en derselver geassocieerde* en by Acte vanden selven dage wierden in handen vanden Graef gestelt de Generale middelen van consumptie van Gelderlandt, Vlaendren ende *geassocieerde Steden van Brabandt*. Ende in ghevolge vande voorschreve Commissie deede den Graef Eedt aende Staten vande Vereenichde Provintien, *en derselver geassocieerde*, en de Staten aen den Graef, soo uyt den name van hare Respective Provintien *als van hare geassocieerde*.

De Staten Generael der Vereenigde Nederlanden addresseren de uytschrijf-Brieven vande Vast, en bedendagen, ende andere, de algemeene saecken betreffende, aende Brabantsche Steden deser sijde onder den naem van *Geassocieerde*: Ende verscheyde Steden vande Geunieerde Provintien in hare particuliere Missiven aende Steden van Brabant ondertekenen haer Bontgenooten van deselve.

Ia het Tractaet tusschen Vranckrijck, Engelandt, en de Staten Generael op den lesten Octobris des Iaers 1596. besloten, brengt expres mede, dat de Ambassadeurs ontfangen en associeren inden name ende van weghen den Coninck van Vranckrijck, ende Coninginne van Engelandt, en heure successeurs, de Staten Generael der Vereenichde Nederlandtsche Provintien, te weten Gelderlandt, ende Zutphen, Hollandt en West-Vrieslandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen, ende Ommelanden: mitsgaders de *Edelen, Steden ende Fortressen van Brabant*, die op die tijt mette Hooch-gemelte Staten Generael vereenicht waren.

En hoewel op den naem vande Staten Generael 't Gouvernement van Brabant sins 't verlies van Antwerpen tot noch toe beleyt is, soo is 't selve nochtans alleen geschiet *by provisie voor die tijt, onvermindert en onder protestatie van non prejuditie vande Privilegien en Gerechticheden, de Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabant competerende*, gelijck hier voor volkomelijck bewesen is.

En alsoo den Oorlog door Godes segen nu geeyndicht is, en den Coninck van Spagnien *by het Tractaet* van Vrede tot Munster gesloten, verklaert en erkent, dat de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, en Respective Landtschappen, Steden, en aenhoorige Landen, sijn vrye en Souveraine Steden Provintien ende Landen op, en aen welcken, noch op *hare Geassocieerde Landtschappen, Steden, ende Landen*, den voorschreven Coninck niet en pretendeert noch nu noch namaels voor sijn selfs, sijn successeurs, en nakomelingen, yet sal pretenderen. Soo vertrouwen vastelijck de Baender-Heeren, Edelen, en Steden van Brabant, inde Vnie ende Geassocieerde sijnde, datse volgens de voorschreve Concordaten, Confederatien, Vnien, Tractaten, beloften erken-

kentenissen van Coningen, selfs vanden Coning van Spagnien by de Geunieerde Provintien gehouden sullen worden voor Bont, en Eedt-genooten, Geassocieerde ende vrye, en niet voor geconquesteerde, over-heerde, ende van ergere Conditien, als de Spaensche Nederlanden.

Aende Ho: Mo: Heeren, de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

VErtoonen ende versoecken de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt houdende de sijde vande Unie, dat vermits den Oorloch door Godes Zegen als nu een eynde heeft genomen, sy vertoonderen als Geassocieerde ende Bontgenooten vande gemeene Unie Sessie ende Stemme inde Generaliteyt mochten hebben, als andere Provintien uyt redenen in het medegaende Vertoogh gededuceert.

Ofte ingevalle uwe Ho: Mo: sulcx voor alsnoch niet en konden toestaen gelijck vertrout wort ja, dat de Vertoonderen ten minsten sonder Præjuditie vande gerechticheden van Brabandt hare Provintie Particulierlijck mochten *regeren* mits tot den gemeenen welstandt ende bescherminge benevens andere Provintien Contribuerende soodanige Quote als by onderlingh verdrach in billicheydt bevonden sal worden te behooren, 'twelck doende &c.

Hooge Mogende Heeren.

DE Gecommitteerde van Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt, houdende de sijde vande Vnie, hebben in April des Iaers 1646. aende Ho: ende Mo: Heeren Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt eene Remonstrantie ende Vertoogh hier neffens geexhibeert, overgegeven; ende daer by alternative geconcludeert, ofte om inde Generale Regieringe Sessie ende Stemmen te hebben, gelijck andere Provintien; ofte ten minsten, sonder Prejuditie vande gerechticheden van Brabandt, hare Provintie Particulierlijcken te mogen Regeren, mits tot den gemeenen welstant ende bescherminghe soodanigen Quote ofte Tauxe Contribuerende, als naer ghelegentheydt der Landen ende Inwoonderen by onderlingh verdrach in billicheydt bevonden soude werden te behooren.

Waer op by hare Ho: Mog: gene Resolutie gevallen sijnde, so hebben sich de ver-

de Vertoonderen aende Ed: Gro: Mo: Heeren Staten der Respective Provintien geaddresseert, ende aen deselve de gemelte alternative Conclusie voorgedragen; Dewelcke meest alle, na ondersoeck ende rype Deliberatie genoechsaem verstaen hebben, het tweede Lit der voorsz Conclusie aende Vertoonderen niet te konnen werden geweygert, tot dien eynde hare Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt authoriserende, om mette Heeren Gedeputeerde vande andere Provintien daerover in besoigne te mogen treden.

Ende alsoo de Geunieerde Provintien nu extraordinaris ende Staets-gewyse sijn Vergadert, om te delibereren op de Importanste Pointen tot stabilissement van desen Staet: Voornamentlijcken op het maintien ende vast-stellen der Unie.

Soo komen de Vertoonderen sich met behoorlijcke eerbiedinge aen dese hoogwaerdige Vergaderinge addresseren, om de voorgemelte Couclusie, op de Unie ghegrondtvest, te retireren, ende daer op aen uwe Ho: Mo: te gemoet voeren.

Dat de Vertoonderen sijn geweest, ende over al sonder Contradictie erkent voor Geassocieerde ende Bontgenoten van desen Staet, ende Leden vande gemeene Unie, soo uyt krachte der Pacificatie van Gent de Anno 1576. waer van die van Brabandt de eerste Autheurs sijn geweest, als mede specialijcken der nader Unie van Wtrecht de Anno 1579. by die van Breda tot Wtrecht geteeckent binnen 'sHertogenbosch gepubliceert; ende by de andere Steden Staetsgewyse aengenomen ende gevolcht.

Dat insgelijcx niemandt der Vertoonderen van de Unie oyt is geweken, maer dat de Steden 'sHertogenbosch, Breda, Grave ende Steenbergen, door dwanck van Uytheemsche ofte Inheemsche fortse ende gewelt, met verlies van goet ende bloet der goede partye, van deselve sijn afgeruckt, Bergen opten Zoom ende Willemstadt by de Unie altijdt gebleven sijnde, gelijck breeder in het neffen-gaende naeder bericht wert geadstrueert.

Dat de voorsz vier afgeruckte Steden met hulpe der Bontgenooten in Conformiteyt der Pacificatie ende Unie voorsz wederomme sijn verlost ende aende Vnie gebracht.

Ende nademael dat op de Conservatie vande bovengemelten onderlingh gemaeckte, oyt vast beslotene Vnien ende Eeuwighduyrende Confœderatien sijn rustende de fondamenten vanden geheelen Staet.

Ende dat in gevolge van deselve æquo jure aengegaen, niet alleen het eene Lith het andere met goet ende bloedt moet helpen mainteneren, maer oock (des noot sijnde) herstellen in sijne oude Rechten, Vryheden, ende Privilegien, waer tegens dan directelijck soude stryden, dat het eene Lith over het andere soude voeren eenige Superioriteyt ofte Dominatie.

Zoo

Soo en mogen de vertoonderen tegenwoordich agerende voor soo een notabel getal van Steden ende groot district van Landen, in Terroir de grootste helft van Brabandt, sich aenbiedende tot den ghemeenen welstant na vermogen te contribueren, geensints werden geweert ofte uyt-gesloten, maer behooren volkomentlijcken 'teffect der Confoederatien, ghelijck andere Geunieerde Leden te genieten.

Sullen oock ontwyffelijcken door der Vertoonderen directie de Brabantsche middelen ten meesten voordeele ter Generaliteyt werden ingebracht.

Desen allen nochtans niet tegenstaende, alsoo sy Vertoonderen werden gehouden ende getracteert als over-heerde ende geconquesteerde plaetsen, indracht lijdende genouchsaem generalijcken in alle hare Rechten ende Privilegien, soo ten reguarde van't administreren der Justitie buyten haren Lande, als directie haerder Policie ende finantie; Soo vertrouwen sy, dat uwe Ho: Mo: om redenen alhier in't korte geallegueert, ende breeder inde neffen-gaende stucken gededuceert, derselver Vertoonderen hooghst-geledeerde recht sullen herstellen in bester vougen ende manieren, ofte ten minsten deselve laten genieten, 'teffect van't tweede Lith haerder genomene conclusie.

Nader Vertoogh ende Bericht voor het recht vande Baender-Heeren Edelen ende Steden van Brabant houdende de sijde vande Vnie.

TIs een yeghelijck kennelijck, dat de hooghste macht vande Serenissime Nederlantsche Republijcke, bestaet *in de Generale Staten* vande Vereenichde Nederlanden soo genaemt, na de Generale Vereeninghe en Unie van Gent en nadere van Wtrecht, waer op deselve gegrontvest is.

Tot behoudinge vande goede eenicheyt inden Staet op d'oude en loffelijcke fondamenten van d'eerste Regieringe, hebben de Groot Mo: Staten van alle de Provintien op den *16. November des Iaers 1646.* inde Registers vande Generaliteyt tot een eeuwige Memorie doen inschrijven, *dat sy de voorsz. Vnie tusschen de Provintien, als oock Geassocieerde Landtschappen, Steden ende Leden van dien, sullen handthaven en maintineren*; ende noch laetst op de besendinge vande Provintie van Hollandt, aende ses andere, eenpaerlijck betuyght, dat hare Resolutie ende intentie sy, de voorsz Unie heylichlijck en onverbreeckelijck vast te houden.

Van de voorsz Unie van Gent sijn de Staten van Brabant d'eerste en voornaemste Autheurs geweest. De

De naerdere van *Wtrecht* is by de Stadt *Breda* originelijck onderteeckent, binnen '*sHertogenbosch* gepubliceert, en by d'andere Brabantsche Steden Staets-gewijs aengenomen.

Hier op is besonderlijck gefondeert het versoeck vande *Baender-Heeren*, *Edelen ende Steden* van Brabant, dewelcke Ledematen vande voorsz gemeyne Vnien sijnde d'effecten van dien behooren te genieten, ende niet *tegen beloften* en onderteeckeningen by hare Bontgenooten getracteert te werden.

Uyt den teneur vande voorsz Unien blijckt, dat tusschen de Nederlanden besloten sy een *eeuwighe vaste Vrede*, *Verbont en eenicheyt*, om te verdryven de Spangaerts en hare aenhangheren, en d'Inghesetenen wederom te stellen in't gebruyck van hare oude Rechten, Privilegien, Costumen, en Vryheden, soo dat het eyndt en oogemerck vande gemeyne Vnien sy de *verlossinge vande Landen, en herstellinge* van een yeder in sijn Privilegien en Gerechticheden.

In alle Publique schriften worden die van Brabant by de Staten vande Vereenichde Nederlanden wel niet anders ghequalificeert als *Geassocieerde*, maer met den Monde van veelen tegen recht en reden genaemt *geconquesteerde*.

Want het woort *conquest* kan geen plaets hebben tusschen *Bontgenoten en Geassocieerde*, die d'een den anderen reciproquelijck verbonden sijn, ghelijck de voorsz gemeyne Vnien uytwijsen.

Daerom hebben de Staten te recht de *Verlossingen* en restauratien vande afgeruckte Steden, by de Capitulatien ende andersints genaemt *reductien* ende niet *conquesten*.

Men moet in desen onderscheyt maken tusschen Steden en Landen, die aen de Vyanden eygen, men door Oorlogh op haer wint, in welcken geval de Rechten dicteren, dat den gene, die d'Oorlogh voert, deselve goeden in eygendom bekomt; ende Steden en Landen, die voortijts onse Vrienden en Geassocieerde toegekomen hebben, en uyt der Vyanden handen verlost ende wedergenomen worden, in welcken geval deselve aenden eersten en ouderen Heer moeten volgen.

Alsoo sijn eertijts *Arras*, *Doornic*, en andere Steden van *Arthois*, *Vlaenderen en Lutzenburgh* den Francoisen weder afghenomen en aenden Nederlandtschen Staet gereduceert.

Insgelijcx heeft den Coninck van Spanjen, geduerende den Inlandtschen Oorlogh, de Provintien, en Steden by hem vermeestert, in voorigen Staet en Regeringe herstelt.

In conformiteyt van dien sijn de Steden van *Zutphen*, *Haerlem*, *Zierickzee*, *Amersfort*, *Deventer*, *Campen*, ende andere meer, van de Spanjaerts en derselver aenhangeren ingenomen sijnde by hare Bontgenooten gerestitueert in't gebruyck van hare Rechten.

In verscheyde Steden, dewelcke gedwongen sijn geweest om de spaensche sijde te verlaten, als *Nimmegen*, *Amsterdam*, *Schoonhoven*, *Middelburch*, *Goes*, *Tholen*, *Wtrecht*, *Groeningen*, en sijn daerom voor geene geconquesteerde gehouden gheworden: alles ten insichte dat inde voorsz Steden een goede partije aenden Staet geaffectioneert is geweest, dewelcke onder een qualijck geaffectioneerde partije soo langen tijt heeft moeten succumberen, tot dat sy by de Bontgenooten verlost, en aende Vnie gebracht is.

Om nu te betoonen wat de tegenwoordige Brabantsche Steden van de Vnie voor het gemeyne best gedurende de Nederlandtsche troublen en Oorlogh gedaen en uytgestaen hebben, sal het navolgende in't korte dienen.

Eerstelijck dat haer de Steden van *Bergen op Zoom* en *Willemstadt*, dewelcke aenden Geunieerden Staet geconserveert sijn gebleven, by alle gelegentheden en middelen van defensie en offensie tegen de gemeyne Vyanden seer geevertueert hebben, is een yeder bekent.

Die vande Stadt van *'sHartogenbosch*, sijn van d'eerste geweest die in't begin der troublen haren yver tot de ware Gereformeerde Religie uyt opentlijcke Predicatien betoonende, sich tegen den Spaenschen Raedt met vigeur hebben geopposeert, ende den Cancelier van Brabant ende Heere van Petersheim komende van wegen de Gouvernante om sulcx te beletten ende tot dien eynde bedectelijck eenige Vaendelen Knechten daer binnen te brengen, in Arrest genomen, waer over sy oock van wegen den Coninck by Placcate vanden 18. Maert 1567. sijn *geproscribeert*, ende *geblocqueert* geweest, tot het vertreck vanden Prins van Orangien, als wanneer de goede partye de voorsz Stadt heeft verlaten, ende uyt den Lande moeten vertrecken; gelijck generalijcken door gants Nederlandt als doen geschiet is.

Waer na de voorsz Stadt vermaent sijnde, continuelijcken door macht van Krijghs-Volck soo Spanjaerden, Italianen en andere vreemde Natien ondergehouden ende qualijck getracteert is geworden, tot dat inden Iare 1577. deselve vande Hooghduytschen door hare Bontgenoten is ontlast.

Inden Iare 1576. heeft de voorsz Stadt de Pacificatie van *Gent* geteeckent ende besegelt.

Inde Iaren 1578. den Religions Vrede beswooren; ende inden Iare 1579. de *Vnie* van Wtrecht aengenomen ende gepubliceert.

Tot maintien van dewelcke de goede partye binnen deselve Stadt, Lijf ende Goet heeft opgeset, continuelijcken Arbeydende om van de Bontgenoten, met Volck ende Ammonitien gesterckt te werden; gelijck sulcx hun oock van deselve door Gedeputeerden (eenigen tijdt naer de voorsz Publicatie) sijnde aengeboden ende belooft, by de gantsche regeringe der Stadt, danckbaerlijck is aengenomen geweest, ten hooghsten protesteren van meeninge te sijn sich noyt

te separe-

te separeren vanden Generaliteyt, waermede sy by solemnele gelofteniſſe ende Eedt waren verplicht ende geconfedereert.

Dan alsoo de Bontgenoten volgens de voorsz presentatie geen tydelijck secours ensonden, ende dat den *Prince van Parma*, naer 'tveroveren van *Maestricht* sich naer de voorsz Stadt van *'sHertogenbosch* keerende, deselve dede sommeren ende opeysschen, Soo is de goede partye, niet konnende aende qualijck geaffectioneerde van binnen met dewelcke sy te vooren al gants gemeen was geweest, ende aen het machtige Leger vanden voorsz *Prince van Parma* van buyten, tessens resisteren, genootsaeckt geweest, sich met hare familien eenige duysenden sterck, uytte Stadt te begeven ende al haer welvaren te verlaten.

Welcke Stadt nu door de Wapenen van hare Bondtgenooten inden Iare 1629. aende Unie gereduceert sijnde, *jure quasi post luumy* oock in hare oude Privilegien ende Gerechticheden behoort herstelt te werden.

Van de getrouwe diensten van *Breda* voor de ghemeene Vryheydt is inde Nederlantsche Historien veel aengeteeckent.

Tot een proef sullen wy alleenlijck hier aenraken dat 't Vendel van d'uytgeweken van Breda tegen de Spaenjaerts voor *Bergen in Henegouw*, *Haerlem*, *binnen Zirck-zee*, en elders sonderlinge diensten gedaen heeft.

Den Inlantschen Oorlogh heeft geen Stadt vande Nederlanden soo getroffen en gesmert als dese, want deselve by den *Hertoch van Alba* int Iaer 1568. in Confiscatie genomen sijnde, is daer na vervolgens met sware Guarnisoenen te Voedt en te Paert ten hooghsten overlast geweest, tot dat deselve by den Graef van Hohenlo in't Iaer 1577. Belegert en verlost is geworden.

Daer na op den 28. Iuny des Iaers 1581. is dese Stadt ontbloot sijnde van Guarnisoen, door 'tKasteel by de Spaensche met gewelt ingenomen en jammerlijck geplondert, niet tegenstaende den overmannelijcken tegenweer vande Burgeren, en insonderheyt vande Iong-gesellen der Stadt, die haer meest alle doot vochten.

Waer na int Iaer 1590. op den 4. Maert 'tKasteel met een Turfschip by Prins Maurits wederommeis verovert.

Geduerende de Spaensche Belegeringe vanden 27. Augusty 1624. totten 5. Iuny 1625. sijn over de 5000. Zielen vande Ingesetenen binnen de stadt door den Oorloch, Pest, en hongers noot, omgekomen, ende de stadt na de veroveringe van meer als de drie vierde parten vande Burgeren verlaten, waerop daer na in't Iaer 1637. de reductie der Stadt gevolcht is.

Die vande Stadt *Grave* hebben haer inden voorleden Oorloch tegen de Vyanden des gemeynen Vaderlandts seer yverich en manlijck ghetoont, want korts na de Pacificatie van *Gent* hebben sy haren Spaenschen Gouverneur gevangen genomen, en 'tSpaensch en Hooghduytsche Guarnisoenen met geldt

 en ge-

en gewelt oock verlies van veele Borgeren doen vertrecken en uyt-ghejaeght.

Daer na op den 4. May des Iaers 1586. hebben alle d'Ingesetenen van dien geswooren, dat sy allen tegenstant souden helpen doen den gemeynen Landts Vyandt den Coninck van Spagnien en sijne toe-standers; oock gheensints verstaen tot eenich accoord oft reconcilatie met de voorsz Vyanden.

Dan korts daer na dese Stadt met gewelt vande Vnie afgeruckt sijnde, is in't Iaer 1602. by Prins *Maurits* aenden Vereenichden Staet gereduceert.

Steenberghen, een seer oude Stadt van Brabandt, in den Iare 1577. van het Hooghduytsch Garnisoen bevryt is by de Spaensche inde Iaren 1582. en 1622. met gewelt inghenomen, en met de Wapenen van hare Bontgenooten inden Iare 1591. en 'tvoorsz Iaer van 1622. gereduceert.

'tIs remarquabel dat gedurende de Spaensche dese Stadt gehouden hebben, deselve vande Burgeren verlaten sijnde soo desolaet gelegen heeft, datter geen Rechtbancke gehouden of Iustitie gepleecht is.

Uyt welck alles blijckt, dat geene vande voorsz Brabantsche Steden haer oyt vervordert heeft tegen d'Unie en Eedt, sonder noodsaeck te accorderen met de Spanjaerts of derselver aenhangeren, en alsoo haer vanden Geunieerden Staet moetwillich te disinembreren, maer sijn alle by gewelt des Vyants ontbloot van secours, of verraet van andere, buyten hare schult Ia tot haren grooten leet-wesen en verderf daer af gescheurt.

De Steden van *Brugge* met 't Landt van vrye ende *Venlo*, sijn d'eenichste, die om 'tvoorsz Criem van perduellie by Letters van Placcate voor Vyanden verklaert sijn, en dienvolgende vervallen vande Rechten en pretentien uyt kracht van de Vnien haer gecompeteert hebbende.

In alle publicke Acten worden die van Brabandt by de Staten van de Geunieerde Provintien wel genaemt *Geassocieerde*, maer metter daet gehandelt als overheerde.

Tot bewijs sullen wy van veele, maer dese drie Poincten voorbrengen.

Ten eersten belangende *de Iustitie*, soo resideert den Raedt van Brabandt buyten de Provintie, tegen de Notoire Privilegien en blijde inkomsten by alle Hertoghen beswooren, streckende boven de voorsz indracht tot excessive moeyten, kosten ende ongelegentheden vande goede Ingesetenen.

Ten tweeden aengaende de *Policie*, soo introduceert men by eene nieuwe maniere van naturalisatie, Vreemdelingen in Brabant, om d'Ingeborene, die buyten hare Provintie uyt Ampten en bedieningen ghehouden werden, in hare Provintie noch uyt te sluyten tegen expresse Privilegie, *quod competit universo populo Brabantiæ*, en 'twelck by de Staten tegen den Prins is besproken, en byden Prins beswooren.

Dit Privilegie is voor de troublen noyt in Brabant gevioleert, ende is oock noch

Noch onder de Spaensche Regeringe suyver ende ongeschent tot op den huydigen dach.

Ten derden betreffende de *Finantien*, soo heeft men van tijt tot tijt die van Brabant nieuwe lasten opgeleyt, en men dreycht deselve noch met swaerdere, na believen, sonder derselver toestemminghe, Ia sonder die te hooren.

't Welck niet alleen en strijt tegen de Privilegien vanden Lande, maer oock particulierlijck teghen de geloften van de Staten Generael vanden Iare 1600. by't voorige vertoogh geallegueert.

Men sal alhier geen voorder verhael doen, van d'Oppositie vande *Staten van Hollandt tegen* Keyser Karel wegens het *Congie-Gelt*, noch van de Stadt van Brussel tegen den Eertshertoch Albertus wegens *een geringen Impost op de Bieren*; maer alleen met een woort aenraken, dat in Spanjen, Enghelandt en Duytslandt altijt onderhouden is geweest, ende noch wort, gelijck oock door Philips van Cominees in de Staten van Vranckrijck onder Karel den achtsten te Tours gehouden, verthoont wiert, *datter geen Prins en is, die macht heeft Impositien te lichten over sijn Onderdanen*, of 'tselve Recht te prescribeeren, ten sy metter selver consent.

De Societeyt, die de Brabantsche Steden ende Landen met de andere Bontgenooten in sulcker vougen hebben, mach voorwaer wel *miserabel en beschreyelijck* ghenaemt worden, ghelijck het beneficie van cessie van goederen by de Rechts-geleerde.

En daerom klaeghden de Latini ende Cinili den Batavier vande Romeynen, *sub umbra, fœderis servitutem se pati, neque enim societatem, ut olim, sed tanquam man cipia haberi*.

De *liefde* is de rechte grontvest van alle Regeringen, ende gelijck eertijdts een wijs Man seyde, *dien Staet van een Republique vaert wel en duert alderlangst, den welcken alle de deelen van dien lief hebben, en begeeren dat hy duert*.

By de voorsz gemeyne Unien hebben sich de Nederlanden voor altijt metten anderen verbonden, onvermindert de particuliere Provintien, Steden, Leden en Ingesetenen van dien, haer-luyder speciale Privilegien, waerin sy malkanderen niet alleen geen prejuditie of hinder sullen mogen doen, maer den anderen verobligeert daerinne met alle middelen, Raedt en daet, goet en bloet, te helpen en beschermen tegen een yegelijck die hen daerinne eenige inbreuck soude willen doen, sulex dat onder de Conditien vande Unien de voornaemste sy, *de Landen, Steden, Leden en Ingesetenen* van dien te maintineren by hare particuliere Privilegien, daer onder ongetwijffelt oock de Regeringe is.

Aen dewelcke van outs niet alleen de *Hooft-Steden*, maer oock de *smalle Steden* in Brabant part en deel gehadt hebben.

Tot bericht van welck sal dienen, dat onder de Steden van Brabandt voor desen gheen seecker ordre ghehouden en is, uytwijsens de verbonden vande

steden in de Iaren 1354. 1370. 1426. Chartien van Corteberge, vanden Iare 1312. en van Vrouw Iohanna van't Iaer 1385. en de Privilegien van Hertoch Jan den vierden vanden Iare 1422.

Dat oock de voorsz Steden van Brabant ter Vergaderinge van de Staten van Brabant van outs beschreven en gecompareert sijn geweest, is Notoir.

Waer by noch merckelijcken komt, dat inde Pacificatie van Gent en Unie van Wtrecht, niet alleen genoodicht en ingelaten sijn, de groote of Hooft-Steden vande Provintien, maer indifferentelijck alle Steden en Leden van dien, gelijck oock daer op de practique een yeder kennelijck in de Geunieerde Provintien gevolcht is.

By de voorsz gemeyne Unien sijn de Landen en Steden *esgalijcken in gelijcken graed* verbonden, sonder dat d'een over d'ander eenigh Recht van superioriteyt competeert.

Sulcx dat aende Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabant op geen fondament beleth kan worden, *'theleyt van haren Staet*, particulier buyten de Generaliteyt.

De Regeringe vande Republicque vande Switsers, kan in desen tot een Exempel dienen.

Deselve bestaet uyt drye deelen.

Eerst in *xiij. Cantons*, waer van elcken Souverain is in't sijn, doch met den anderen tot de gemeene defensie verbonden.

Ten tweeden inde *Geconfedereerde*, als daer sijn den Abt en Stadt van *St. Gal*, de *Grisons*, den Bisschop en 't Landt van *Valeye*, *Rotwiel*, *Mulhausen* en meer andere; van dewelcke elck oock in't sijn Souverain is doch tot de gemeyne beschermінge verbonden met de Cantons.

Ten derden inde *praefectures*, dewelcke op de Vyanden geconquesteert onderdanen sijn vande Cantons, en by deselve verscheydelijck geregeert worde onder dewelcke geene Landen oft Steden sijn die bevooren Leden der Cantons oft derselver Geassocieerde sijn geweest.

En alsoo by gebreck van een Prins en Overheerde *Souverainiteyt der Landen te steert, en wederkeert in hande vande Edelen en Steden*, gelijck de Staten van Hollandt in verscheyden Verklaringen en Remonstrantien aen Licester te recht verstaen hebben.

En dat het Gouvernement van Brabant sints 't verlies van *Antwerpen* tot noch toe, in tijde van Oorloch, op den naem van de Ho: Mo: Staten Generael alleenlijck beleyd is, by provisie voor die tijt, onvermindert ende onder Protestatie van non prejuditie vande Privilegien en Gerechticheden, de Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabant Competeerde, gelijck by verscheyden Acten van de Ho: Mo: Staten Generael verklaert, en dienvolghende derselver

versoeck

versoeck in *vrede en Reëdres* bestaet, en daerom volgens d'Vnie by de meeste stemmen ghetermineert behoort te werden, soo vertrouwen Vastelijck de voorsz Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabandt, datse als *Bontgenooten en geassocieerde* van deseerenissime Republijcque, de vruchten vanden Vrede, volgens de ghemeyne Vnie en hare Privilegienen gerechticheden, beneven d'andere Provintien sullen mogen genieten.

De Princesse Royale heeft in't begin van Januarius afgeschaft alle Tafels van haer Domestiquen, denselven gevende een Pensioen/ om te duyren tot na de begraefenis/ haer dispute met de Princesse Groot-Moeder vande Prince over de Tutele duyrde noch: niet sonder eenige hevicheydt ende verbreedinge: niemandt wilde den ander wijcken. Ende 't was notabel/ daer d'Overleden Prins die van Hollandt inde verleden Somer hadde beschuldicht van oneenicheydt (hoewel sy het contrarie sustineerden ende eendrachtich tot de menage gingen) en haer daerom soo hardt hadde gehandelt/ dat nu ter contrarie na zijn Doot/ zijn eygen Huys van Godt besocht wiert met groote oneenicheydt ende twist: ende dat die van zijn Huys haer toevlucht mosten nemen ende om recht versoecken deselve Staten; die hy te voor bycans hadde t'onder gebracht. Het Hoff van Hollandt heeft verscheyden voorslagen gedaen tot accommodatie: Maer de Pr. Groot-Moeder willende mede Tutrix, ende de Royale willende alleen Tutrix zijn: soo zijn alle expedienten ende middelwegen te vergeefs geweest: soo dat in't eynde van Februario de Heer Moersvelt ende de Commissaris Copes als van wegen de Princesse Groot-Moeder ende den Cheurfurst van Brandenburch zijn gesonden in den Raedt van den Prince: aldaer deur een Missive van de Pr. Groot-Moeder insinuerende ende verklarende nul ende van geender weerde alle Acten Possessoir die de Pr. Royale hadde gedaen: haer lastende van sulcx voortaen te desisteren: of dat sy sulcx tegen haer Persoonen soude weten te ressenteren/ sulckx wierdt specialijck deur een Brief aen den Griffier Busero noch gheinsinueert/ sustinerende sy Pr. Groot-Moeder/ dat na alle Rechten/ deliberatie Principe & judice (de Staten ende 't Hoff van Hollandt) by de Princesse Royale niet behoorde te werden geïnnoveert of geattenteert.

De Royale sustineeerde dat de Schoonmoeder haer eerst ende voor al soude kennen voor Tutrix: dan wilde sy hooren spreecken van mede Tutele/ De Schoon-Moeder ter contrarie wilde/ dat de Royale haer eerst ende voor al soude kennen voor Tutrix; ende dan wilde sy hooren spreecken de contrario.

De Kint-Doop des Jonghen Prince wierdt eyntlijck geresolveert te

doen

doen Sondach den 15. January inde groote Kerck des namiddaechs ende geschiede dese Ceremonie in volgende manier.

De Gecommitteerde der Staten Generael, die van Hollandt, die van Zeelandt, als oock die vande Steden Delft, Leyden, Amsterdam, Vergaderden terstondt naer de Middagh elck op haer Vergaderingh-Plaets.

Die van de Staten Generael waren d'eerste: die in Carosse reden na de groote Kerck: alwaer het Hecken/ waer in de Kercken-Raedt sit om den Prædickstoel was afgebroocken/ ende wyder upt geset/ zijnde gemaeckt drie lange Bancken in't midden van een gescheyden tot een inganck: aen de Rechter zijde saten de Gecommitteerde der Staten Generael/eerst ingaende die van Stadt ende Landen, soo dat die van Gelderlandt, de Heer van Soelen/sat naest aen den inganck/ende alsoo recht tegen over naest aen de Preeckstoel; aen de ander zijde sat naest aen den inganck de Heer van Brederode als eerste van de Gecommitteerde van Hollandt/op de tweede Banck die van Zeeland, ende so vervolgens die van de drie Steden.

Alle deselve Bancken / oock de Vloer in / ende buyten 't Hecken/tot buyten de Kercke / deur de Deur die achter op de Preeckstoel respondeert/ tot aen den Ringmuyr die 't Kerck-Hof van de Vismarckt scheyt was belept met zwarten Bay.

De Hofmeester Dorp met des Princen Edellieden ende Hellebardiers quam de Gecommitteerde der Staten Generael/ die eerst quamen/gelijck oock successivelijck d'andere Gecommitteerdens ontfanghen tot aen de Carosse ende geleyden aen haer Banck.

Tot Prædikandt om te Preecken was Tegnejus, tot het Doopen Lindanus.

De Kercke was seer vol Volck die upt nieus-gierichheydt/op den Orgel/op Muyren / op Bancken ende op Lessenaren/ om te beter te sien/ geklommen waren: so dat veel Bancken sticken braecken/ende was daerom desordre in't Singen, ende weynich gehoor.

Tegnejus op den Stoel gegaen ende 't Singen ende Gebedt gedaen zijnde / bleef sitten ende zwygen tot alle Gecommitteerde Præsent waren.

Doen beginnende te Preecken ende de Kercke hoe langer hoe voller van Menschen ende desordre wordende/wiert soo weynich gehoort dat hy etlijcke mael most kloppen mette Handt om audientie te maecken; Maer 't was om niet; soo dat hy/ na dat het Kindt ende 't gevolg van dien inde Kercke was/korts daer na most af-breecken.

In't

In 't Hoff was oock eenich desordre ende langsaemheydt om een dispute over het mede-gaen van den Hertoch van Jorck.

D'eerste ordre was dat de Princesse Albertina het Kint soude dragen; ende dat sy soude werden gheleydet deur den Hertogh van Iorck, ende Prins Edoard. Maer den Hertogh excuseerde sich daer van: segg ende noch niet verwellekomt geweest te zijn van wegen den Staet; ende dat hy nochtans sich nu sullende vinden in geselschap van eenige der Regering/niet wiste hoe hy deselve soude mogen bejegenen of aenspreecken/ doch seyde te sullen mede gaen ende de Koninginne van Beemen geleyden. Daer na sich weder bedenkende/seyde weder zijne voorige Excuse/ ende ginck geheel niet mede ten Doop.

Maer alsoo hy sich niet aen den Staedt hadt aengegeven ende daerom niet konde werden verwellekomt/ soo viel zijn Excuse: ende men præsumeerde meer dat hy 't weygherde uyt grootheydt of om de contentie tusschen de Princessen Royale ende Dovariere over de Tutele.

Willende van daerom de Princesse Albertina oock het Kindt niet dragen/ soo wiert voorgeslagen/ dat Madame Stanhop Gouvernante van de Princesse Royale het kindt soude dragen/ ende de Frewlins van Brederode ende van Dhona den Sleep/ zijnde een langh stuck Lakens met wit Bont met zwarte stippen/houden.

Daer tegen opponeerde haer de Vrouw van Brederode, seggende niet te begeeren dat haer Dochters de sleep soude dragen achter Madame Stanhop.

Dies wiert endtlijck geaccordeert dat Madame de Dhona, Dochter van den Heer van Brederode soude het Kint dragen ghelijck sy dede/ geleydt aen de Rechter handt deur den Graef Maurits/ aen de Lincker/deur den Lordt Gorins, alias Graef van Norwich: den sleep van 't Kint droegen twee Frewlins van Dhona ende twee van Brederode.

Daer na volgde de Koningin van Beemen geleyd deur den . . . . Daer na de Princesse Douvariere Groot-Moeder geleydet deur den Prince Edoart daer na de Princesse Louyse, de Jonge Princessen van Oraigne van Hohen-Zollern ende andere meest en soule.

Beneden/in de Carosse getreden zijnde/ voeren na de Kercke met een groot gevolgh van Carossen/ vande Carosse op voorgaende ordre ende wyse ghekomen in de Kercke/ ende geseten synde aen beyde zyden der Preeckstoel/was so weynich gehoor dat de Prædikant het kort maeckte ende voorts d'instellinge des Doops op de ordinaris manier ghelesen zijnde (ghedurende 'twelck 'tgheheele geselschap over eynde stont) so præsenteerde de Koninginne het Kint aen den Prædikant Lindanus: die het noemde Willem Hendrick.

Men seyde dattet de Princesse Royale geern ghenoemt hadde Carel Willem: Maer dat de Princesse Groot-Moeder daer alsoo tegen was dat sy soude geseyt hebben/wilmen hem Carel noemen,soo sal ick niet mede ten Doope gaen.

De Prædicatie gedaen zijnde/ stonden de Gecommitteerde elck na haer rang weder op/passerende verby de Dames/ na de Carosse elck na haer Vergadering-Plaets/ende d'andere na 't Hoff.

Alwaer een weynich geweest zijnde/ quamen de Gecommitteerde van haer Ho: Mo: vinden de Princesse Royale,staende voor haer bedt ende recht tegen haer over de Koninginne ende Princesse Groot-Moeder. Ende na dat den Heer van Soelen een Compliment/ op de gelegentheydt passende/ hadde gedaen/præsenteerde een gouden Doose daer in was een Pensioen-Brief van acht duysent Gulden 's Jaers. De Princesse Royale Antwoorde met gelijck Compliment: doch stack de handt niet upt om de Doose te ontfanghen. Maer werdende met een winck gewesen op een stoel/daer by staende/soo lach hy deselve Doose daer op/ nemende daer mede haer afscheyt latende geven Duysent gulden in schoon Goudt in de Kraem-Kamer. Gelijck vervolgens een weynich daer na hebben gedaen die van Hollandt: welcker present was een Gouden Doos ende daer in een Pensioen-Brief van vijf duysent gulden gevende acht hondert gulden in de Kraem-Kamer.

Die van Delft hebben gegeven een Pensioen van twee hondert Gulden 's Jaers.

Die van Amsterdam een van duysent Gulden 's Jaers.

Die van Zeelandt twintich duysent Guldens eens.

Van wegen den Jongen Prins wierdt aen den Predicant die Gepreeckt/ende die Gedoopt heeft gegeven elck drie hondert Guldens.

Van wegen den Churfurst van Brandenborch,gelijck oock van geene buyten Vrienden is niemandt noch in Persoon noch Per Legatum present/als gevader geweest.

Van wegen de Staten Generael waren de Heeren van Soelen, Wimmenum, Veth, Renswoude, Donia, Mulart, ende Eissinga.

Festin of Collation is niet gehouden.

Eenige hebben niet wel genomen dat Hellebardiers gingen ter syden de Carosse van den Jongen Prins: oock dat het Kint gedeckt was met Bont van Armyne zwart op wit: zijnde Koninglijck.

De Heer Donia een van de Gecommitteerde is 's anderendaeghs kranck geworden ende den volgenden Vrydach gestorven.

De begrafenis vanden Prins was geresolveert te laten geschieden op Dingsdag den sevenden Martij; Maer om het Regenig ende ongestuymich weder wierdt opgeschort tot op Woonsdach den 8. Alle genoodighde waren beschepden teghen neghen uyr 'smorgens: Maer 'twas wel by middach eermen begost te gaen.

Alles op volgende Ordre.

Voor eerst de Guarde van sijn Hoocheydt bestaende in vier hondert Coppen, seer statelijck met slepende Vaendel en Spiesen, de Musquetten onder de armen, met de Trompen nederwaers hangende.

Daer na alle Militaire Officieren inden Hage present sijnde.

Daer na twee Contrarolleurs met stocken om den Rouw te leyden.

Daer na alle de Domestiquen soo Edel als Onedel.

Twee *Ketel-Trommels*.

Twaelf *Trompetters* met Fluwele Rocken de Trompetten behanghen met groote Quispels, en Wapens van sijn Hoocheydt.

Een *Herault des Armes*.

La *Cornette* des Couleurs.

Le *Guidon des Couleurs* sijnde een Velt-Wimpel met Couleuren.

L'*Heaulme de jouste*, ofte den *Tournoy-Helm* met Pluymen gedragen op een korte stock.

La Targette, sijnde een Schilt met Couleuren, en als voren gedragen op eenen korten stock.

Het *Tournoy-Paert*, behangen tot der Aerden, met Couleuren en Devisen.

Den grooten *Standaert* met Couleuren des Armes.

Een *Herault des Armes*.

Hier aen volgden de Paerden ende Banieren.

'tPaert met de Wapenen van Warneton.

De Banderolle met deselve Wapenen.

'tPaert met de Wapenen van *Herstal*.

De Banderolle met deselve Wapenen.

'tPaert met de Wapenen van *Grimbergen*.

De Banderolle met deselve Wapenen.

'tPaert met de Wapenen van *Cranendoncq*.

De Banderolle met deselve Wapenen.

'tPaert met de Wapenen van *Geertruytenberch*.

De Banderolle met deselve Wapenen.

'tPaert met de Wapenen van *Diest*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van de *Grave* ende Lande van *Kuyck*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de wapenen van *Isselsteyn*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van Breda ende *Polanen*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van der *Veere* ende *Vlissingen*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Leerdam*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Buyren*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Meurs*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Lingen*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Chalon*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Diets*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Vyanden*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Catzenellebogen*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Nassau*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
'tPaert met de Wapenen van *Orangien*.
De Banderolle met deselve Wapenen.
Den *Herault* van Wapenen.
Le *Penon des Armes*, ofte den *Velt-Wimpel* van Wapenen.
Le *Gudon des Armes*, ofte den *Velt-Wimpel* van Oorloge.
Het Paert van *Batalie* geborduyrt tot boven de Knien met de Wapenen van Sijn Hoogheydt.
Den grooten *Standaert*, met de volle Wapenen van sijn Hoogheydt.
Le Cheval *d'Honneur*, ofte het Paert van eeren, Geborduert met volle Wapenen van sijn Hoogheydt tot der aerden toe.
De groote Bannier.

De

De vier Hooft-quartieren.

Witgensteyn.
Colligny.
Solms.
Nassau. Alle gedragen met ordre.

De *Helm met de Kroon*, gedragen op een korten stock.
l'Escu aux pleines Armes, Zijnde het *volle Wapen* van sijn Hoogheyt met de Croon, ende d'ordre van de Iartier daerom, gedragen op een korten stock.
Het *Rappier* in de Schede l'espeé des Armes.
De *Wapen Rock*, la Cotte d'Armes gedragen op een stock.
'*tPaert*, sijnde het Rouw-Paert.
De *Collier* ende Jartier van Engelandt, gedragen op een Kussen.
Het *Swaert van Souverainiteyt*, gedragen werdende bloot met de punt om hoogh.
De *Princelijcke Croon.*
Den eersten Hof-Meester *Herault.*

Hier op volgde het *Princelijcke Lijck*, overdeckt met swart Fluweel, staende op een Wagen, onder eenen Hemel, seer langsaem voortgetrocken met acht Paerden, alle overkleet met swart Fluweel tot de Voeten, vergeselschapt rontom met veele Ed: Graven ende andere Heeren van groote qualiteyt, en over weder-sijden *Hellebardiers* van sijn Hoogheyt.

Hier na volgden de *Hartogen*, *Princen* en *Graven* van 'tLoffelijcke Huys van Orangien en Nassou, *naeste Bloetverwanten* van sijn Hoogheyt alle na malkanderen met lange slepende Mantels.

Als eerstelijck, de Hartogh van Iorck, geleydet by Don Emanuel, en Don Ferdinand Sonen van Don Guliaume Lowijs Prins van Portugael.
Graef Iohan Wolfart van Brederode.
De Graef van Solms.
Graef Christiaen van Dona.
Graef Hendrick van Brederode.
Graef Fridts van Nassau.
Prins Edoard Palf-Graef.
Graef Johan Maurits van Nassau.
Graef Hendrick van Nassau.
Graef Willem Frederick van Nassau, Stadthouder van Vrieslandt, &c.
Den Rijn-Graef Gouverneur van Maestricht.
De Graef van Limborgh ende Stierum.

Daer na volgden de Gecommitteerde ter Vergadering van de Heeren Staten Generael en Corps voor yeder Provintie gaende een Herault met de Wapenen van de Provintie.

Daer na d'Ed: Mo: Heeren Raden van State.

De *Gecommitteerde Raden* van de Edele Groot Mo: Heeren *Staten* van Hollandt ende West-Vrieslandt.

De Ed: Mo: Heeren de President en Raden van den *Hoogen Raedt* over Hollandt, Zeelandt, ende West-Vrieslandt.

De Ed: Mo: Heeren van den *Provincialen Rade* van Hollandt Zeelandt ende West-Vrieslandt.

De Edele Mog: Heeren van de Graeflijckheyts *Reeckenkamer* van Hollandt.

De Magistraet der Stadt *Delff*.

De Magistraet van *'s Graven-Hage*.

De Predicanten van *Delff*.

De Predicanten van *'s Graven-Hage*.

Dese Collegien alle te samen seer statich in Rouwe.

Daer na volgden de *ses Compagnien Schutteren van 's Graven-Hage*, mede met slepende Vaendel ende Spiessen, Musquetten onder de Armen, de Trompen nederwaerts hangende, de Officiers alle inden Rouwe, die den Treyn volgden tot buyten den Hage aen't Siecken oft Leproos-Huys, alwaer stonden een groote menichte van Carossen, Wagens ende Paerden, alle met swart overkleet, voor de Edelen ende Heeren die den wegh langs seer statigh malkanderen volgden tot Delff toe, alwaer de Schutterye in de Wapen sijnde, het Lijck Convoyeerden tot aen de nieuwe Kerck.

Met den Prince wiert niet begraven de *Hevige contentie* tusschen de Princessen over de Tutele. Verscheyden voorslagen wierden gedaen tot accoord als onder andere dese volgende.

Propositions d'accord entre Son *Altesse Royale*, Madame la Princesse *Douariere*, & Monseigneur l'Electeur de *Brandenbourg*, touchant la *Tutele* du Prince.

I.

Que S. Altesse Royale, comme Mere aura l'education du Prince son Fils, & sera recognue pour *Premiere & Principale Tutrice* du Prince son Fils, & aura la Premiere voix en la *Tutele*.

Que

II.

Que Madame la Princesse *Douariere* & Monseigneur l'Electeur de *Brandenbourg* seront joints a S. A. Royale, comme Curateurs, & en cela ne feront ensemble *qu'une* voix, qui sera la seconde.

III.

Que la Tutele ainsi establie aura la direction de tous les domaines & biens du Prince.

IIII.

Que cette direction s'estendra sur l'Employ du *revenu*, comme aussi sur les despences qui concernent la Personne, & la Maison du Prince, & qu'on reglera avec commun consentement combien on y doibt employer annuellement.

V.

Que S. A. Royale aura seule la disposition absolve des Magistratures & Charges, dans tous les lieux qui luy sont & seront assigneés, pour son douvaire tant par son contract de Mariage que par le Codicille du Prince son Mary, Comme aussi aux autres endroits, ou selon la constitution locale, & en suitte du droit de gardenoble, de regence, ou d'usufructuaire luy appartiendra.

VI.

Et comme les biens de Zeelande, ont esté surrogés en la place du Comté de *Leerdam*, Baronnie *d'Ysselsteyn* & le *Polder d'Orange*, ou le Douaire de S. A. Royale estoit affecté, Elle aura privativement & seule la disposition des Charges & Magistratures dans les biens de *Zeelande*.

VII.

Que dans les autres lieux non compris cy dedans l'Election des Magistrats & la Collation des Charges sera Partageé esgalement entre S. A. *Royale* d'Une part, & Madame la Princesse *Douariere* avec Monseigneur l'Electeur de *Brandenburgh* de l'autre, dont le choix se fera entre eux, par le sort.

VIII.

Que l'on reglera avec commun consentement le nombre des Conseilliers, & des Officiers qui en dependent, & qu'une moitié du Conseil se fera par l'Electien de S. A. *Royale*, & l'autre par celle de Madame la Princesse *Douariere* avec Monsieur l'Electeur de *Brandenburgh*.

IX.

Et affin que les biens de *Zeelande* demeurent pour tousjours a S. A. Royale privativement non seulement comme Toutrice par accord fait, Mais pour son Douaire en vertu de la surrogation faicte: S. A. Royale consent que Madame la Princesse Douariere aura pour cest effect la Collation des Charges, Offices, Benefices & Magistratures dans les Terres de *Geertruydenberg*, hoge ende lage *Swalu*, *Leerdam*, & *Ysselsteyn*.

Bien entendu, que si ces Propositions ne sont accepteés qu'elles ne tireront a aucune Consequence, soubs Protestation, bien expresse. Item

Item dese volgende in't leste van May.

ALs dat van nu af de Princesse Royale, de Princesse Douagiere ende sijne Churfurstelicke Doorluchtigheyt souden zijn Tuteurs ende Momberg/ende te samen hebbe directie/ niet alleen over de Persoon, Maer oock over alle de goederen van den gemelten Jonge pupille/ den Prince van Oraignen.

Behoudelijck/ dat de Educatie van deselve Prince pupille alleen soude staen ende specteren aende Hoogh-Gemelte Princesse Royale als Moeder/met advijs ende goet-vinden van de Groot-Moeder de Princesse Douagiere.

Ende dat alsoo de voorsz Tutele met gemeen Advijs ende gesamentlijck aengelept soude worden tot voorstant ende conservatie van de rechten/gerechticheden ende pre-eminentien van zijn Hoogheydt den Prince van Orangien/ Mitsgaders van zijne Domainen ende Goederen/ ende wyders haer verstrecken over de Administratie ende de directie derselver.

Onder welcke directie mede begrepen soude zijn het Employ ende Innekomen van deselve Domeynen ende Goederen/ ten behouve van de Persoon ende Staet van de voorsz Prince ende dat mits dien by gemeen Advijs ende Resolutie van de voorsz gesamentlijcke Voorchden soude werden gearbitreert/ hoe veel jaerlijcx daer toe soude werden gheemployeert.

Dat de Hoog-Gem: Co: Princesse/ als Moeder vanden Jongen Prince soude zijn de eerste Voogdesse van denselven haren Soon/ ende hebben in alle deliberatien/ de voorsz Tutele Concernerende/ de eerste stemme.

Dat van de Vaderlijcke zijde de Groot-Moeder Me-Vrouwe de Princesse Douagiere, mitsgaders zijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburg, te samen soude hebben de tweede stemme.

Dat de Electie van Magistraten/ Item de Collatie van alle Ampten ende Benefitien in alle plaetsen tusschen de voor-ghemelte Princessen ende zijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt souden worden verdeelt half en half, de keure daer van komende aen die gene die het Loth deselve soude geven.

Edoch dat de Electie van Magistraten/ Item Collatie van alle Ampten ende Benefitien de Princesse Royale volghens de Huwelijcse Voorwaerden competerende/ in alle plaetse daer op haer Dovaire is geassigneert/besonders ende alleen soude hebben.

Daer

Daer benessens soude de Princesse Royale hebben de Collatie van Benefitien ende Officien in de beyde Steden Vlissingen ende Vere, tot dat de penningen by die van Amsterdam opgebracht/ souden wesen afgelost / blyvende het Committeeren van de eerste Edele in Zeelandt ter dispositie van alle de voorsz Momberen.

Dat met gemeen Advijs geraemt soude worden het getal van Raden ende Officieren tot den Raet specterende; ende indien yemandt van deselve quame te overlyden dat het weder aen stellen van deselve gedaen soude worden by beurte; waer van de eerste beurte soude hebben de Princesse Royale.

Ende dat alle de Commissien, soo wel van de Benefitien ende Officien die de Princesse Royale in de Steden van Vlissingen ende Vere, als die de gesamentlijcke Mombers souden confereren / altijt souden werden gedepescheert ende uyt gegeven op den naem van de voorsz drie gesamentlijcke Mombers / ende souden oock de Raden, Officianten ende alle andere die Be-edicht moste werden/haren Eedt doen aen deselve/of aen sodanige Persoon / die by deselve daer toe soude werden Gecommitteert.

Ende wierde dese middelen van accoordt voorgestelt onder expresse Protestatie / van niet te sullen verbinden noch yemandt prejudicieren in dien de Minnelijcke accommodatie geen effect sorteerde.

Dese voorslagen / seg ick wierden van wegen de Princesse Douariere ende Churfurst van Brandenburch gedaen. Maer by de Royale afgeslagen: die de hoope hadde deur impressie van eenige / dat sy alleen Voogdesse behoorde te zijn.

De Princesse Royale heeft in Zeelandt op den Landtdach in April deur de harighe seer laten arbeyden / om den Jongen Prins weder te doen aennemen voor Priemier Noble: op verscheyden sustenuen / die de Provintie nochtans haer geensints toestont: deselve zijn te sien in volgende Memorie harent wegen aen die van Zeelandt ingehandicht.

Edele Mogende Heeren.

DE Princesse *Royale* Moeder ende Voochdesse van den Prince van Oranjen haren Soon, bevindt haer mits d'aflijvicheyt van haer lieven Man van zal: gedachtenisse, genecessiteert U. Ed: Mo: in hare hooghwichtige deliberatien te interpelleren, met een versoeck ten hooghsten important voor den gemelten haren Soon.

 Ende

Ende aen deselve te remonstreren, hoe dat den laest overleden Prince van Orangien ende sijne Doorluchtige Voor-Ouders, in den Lande van Zeelandt eenen langwijligen tijdt van Jaren successivelijck ende sonder eenige interruptie, in de Vergaderinge van U. Ed: Mo: altijdt bekleedt hebben den Staet van de *eerste ende andere Edelen* van den voorsz Lande.

Ende deselve qualiteyt *door haer Gecommitteerde* soo in de voorsz Vergaderinge van Staten als in de Gecommitteerde Raden, Reecken-kamer, ende Staten hebben gedaen bewaren.

Sijnde totten voorsz Staet, met de voorsz annexe rechten ende oordeelen by U. Ed: Mo: erkent *Privativelijck gerechticht* te sijn, ende dat om seer pregnante ende gantsch rechtmatige redenen ende Consideratien.

Gefundeert niet alleen op hare *overgroote ende ontallijcke diensten* in alle respecten ghedaen aen desen Staet, ende in't bysonder aen de Provintie van U. Ed: Mo: Mitsgaders op de *onwaerdeerlijcke* Meriten daer uyt ontstaen.

Maer oock, ende insonderheyt op de *considerable Interesten* die de voorsz Illustre Voor-Ouders van haren Soon, gehadt hebben in den welstandt van den Staet van de voorsz Provintie, ten Respect van de *groote ende aensienlijcke goederen* by haer in deselve gepossideert, als onder anderen sijn de importante Steden ende machtighe Fortressen van *Vlissinghen* ende *Veer* met hare Respective gevolch.

Ende alsoo mits de Doot van haren voorsz L. Man van hooger Memorie, den voorsz Staet van te representeren *d'eerste ende d'andere Edelen* met de voorsz Ampten daer van dependerende, sy komen te vaceeren, en mitsdien het Lichaem van U. Ed: Mogentheden Republijcque is *getrunqueert van een notabel Lit*, sonder het welcke deselve haer wesen niet en kan hebben ende in haer Forme niet bestaen.

Soo ist dat de Remonstrante hier in considererende het *groote interest* van haren Soon.

Geoordeelt heeft haer devoir te sijn, U. Ed: Mo: sulcx te representeren ende deselve seer gedienstelijck ende Vriendelijck te versoecken, ten eynde het geene voorseyt is by haer in behoorlijcke ende rechtmatige consideratie genomen sijnde, gelieven, volgens de gewoonlijcke ordre in haer Regeringe geobserveert, van den voorsz vacerenden Staet, jeghens d'aenstaende Vergaderinge van Staten, een Poinct van beschrijvinge te maecken.

Op dat haren voorghemelten Soon by V. Ed: Mo: declaratoire Resolutie daer toe ontfangen sijnde sy in de voorsz qualiteyt moge helpen besorgen dat het voorsz *defect in den Staet ende forme van Regeringe* van V. Ed: Mo: mach worden geheelt.

Ende tot dien eynde Gecommitteert Persoonen tot soo hoogwichtige bedieninge

dieninge gequalificeert, ende V. Ed: Mo: door haer bequaemheydt ende geboorte aengenaem.

Op dat alsoo den voorsz Staet ende Regeringe tot sijn volkomen ende nodige forme gerestitueert sijnde, de Resolutien van V. Ed: Mo: mogen hebben *alle qualiteyten*, die tot het wesen ende perfectie van deselve na rechten werden gerequireert.

Op deselve tijdt wierdt oock ghearbeydt om die van Zeelandt te disponneren tot het kiesen van een Stadthouder: Item/ om in 't werck te stellen het Ambulatoirschap.

Die van Hollandt om op sulcks het Oogh te hebben/ schickten derwaerts de Heeren van Opdam, de Wit, Nypoort, ende Rijpen: Om die van Zeelandt te noodighen tot weder besendinghe op de groote Vergaderingh/ ende tot het Erigeren van de Chambre Mypartie. Maer in der daet om te diverteren den Slagh van 't kiesen eens Stadthouders ende Priemier Noble. Ende hebben soo veel gedaen/ dat op die Vergaderingh niet is als Resolutie ghenomen van weder nae den Haegh te seynden. Ende namen de Graeflicke steden aen het recht van eygen Raets-kiesinge, nae 't Exempel van die van Hollandt.

Alle voorslagen ende tentativen tot accommodement vruchteloos afgeloopen zijnde tusschen de Princessen op het Stuck der Tutele, soo is endtlijck by 't Hoff van Hollandt geprononcieert volghende Sententie. Van dewelcke de Heer Churfurst van Brandenborgh, of in sijn Name de Heeren van Sonsvelt/ ende Wijman sijne Raden (die gheduerende dese disputen hier sijn geweest) ende de Princesse Douariere terstondt hebben geappelleert aen den Hoogen Raedt: versoeckende mandement met de Clausule van Inhibitie. Ende hoewel by vele gesustineert wiert sulcx niet te konnen geschieden soo is echter 't selve verleent.

OPte Differenten ghereesen voor den Hove van Hollandt tusschen hare *Coninckljicke Hoogheydt* Eyscherse in *Cas Possessoir* ende verweerderse in *reconventie* ter eenre. Ende hare Hoogheyt de *Princesse Douagiere* voor haer selven, ende als conjuncta Persona, Mitsgaders de rato Caverende voor Sijne Chur-Furstelijcke Doorluchticheydt van *Brandenburch*, Verweerderse, ende Eyscherse int voorsz cas respective ter anderen sijde, Mitsgaders Sijne Excellentie *Don Guilliaume Prince van Portugael*, Den Heer *Frederick Lodewijck Pals-Graef by den Rhijn* ende Hertoch van *Lansbergen* voor hem selven, ende als Volmachtichde, ende Constitutes Procurator in rem suam vande Heere Lowijs Phillippe Prince Palatijn vande Rhijn, Hertoch van *Lansbergen* voor hem selven, ende als Volmachtichde, ende Constitutus Procurator in rem suam vanden Heere Louwijs

wijs Phillippe Prince Palatijn vanden Rhijn, Hertoch van Baviere, ende *Cimmeren*, ende Sijn Excellentie *Don Emanuel Prince* van Portugael, alle drie elcks int bysondere Requiranten, ende mede Prætendenten tot de Voochdie van Sijne Hoogheydt den Heere Prince van Oranje ter derde sijde.

't Voorsz Hoff ghesien het Próces verbael by de boven-gemelte Hooge parthyen voor denselven Hove ghehouden, gehoort de Mondelinge Pleydoye van weghen deselve inden Rade gedaen, gesien de stucken, ende Munimenten respectivelijck overgelevert, Doende recht in conventie, ende reconventie, *Mainteneert, styft ende sterckt* hare Koninckliјcke Hoogheydt inde Possessie vel quasi vande Tutele van sijne Hoogheydt den Heere Prince van Oranje haren Soon. *Adjungeert* by deselve Hare Coninckliјcke Hoogheyt, als Moeder, ende Principale Voogdesse, vande bestorven sijde, sijne Cheurfurstelijcke Doorluchticheyt tot *mede Voocht* over de goederen, mitsgaders den Persoon vande Hoog-gemelte Prince. Ende tot *toesiende Voochdesse*, hare Hoogheyt de Princesse Douagiere. blyvende de Collatie van alle benefitien, ende Ampten, Mitsgaders het geven van Commissien van Officieren, Iusticieren, ende andere in alle plaetsen, uytghesondert die gene, waer op hare Coninckliјcke Hoogheydt met hare Douarie is geassigneert, ofte als noch geassigneert soude moghen werden, aende selve hare Coninckliјcke Hoogheydt, inde voorsz qualiteyt als Moeder ende Principale Voochdesse opten Naem vande Prince haren Soon. Ontseydt de Hoog-gemelte Hare Hoogheden respective hare verdere, ende de andere Heeren Prætendenten hare prætentien, ende gesustineerde ten voorsz verbale gedaen. Ghedaen inden Hage by Mrs *Iohan Dedel, Hugo Blocq, Gerardt Crommon, Sebastiaen Francke, Gasper van Kinschot, Fredrick van Dorp, Diderick Sixty, Gualther de Raedt, Aelbert Nierop, ende Willem van Wassenaer Heere van Veur*, ende gepronuncieert den 31. Mey 1651. In kennisse van my, Adr. Pots.

Het Mandament van Appel, luyde als volcht.

Mandament met de Clausule van inhibitie.

DEn President ende andere Raden vanden Hoogen Rade in Hollandt, uyt den Name ende van weghen de Hooge Overicheyt ende Graeffelijcheyt van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt; den eersten Deurwaerder ofte Sergeant van Wapenen vande voornoemde Hoogen Rade, hier op versocht, Saluyt. Wy hebben ontfangen de supplicatie van *Hare Hoogheyt Vrouwe Æmilia Princesse Douagiere van Oranje &c.* voor haer selven, mitsgaders als conjuncta persona, ende de Rato caverende voor *Syne Cheurfurstelijcke Doorluchtigheyt den Heere Cheurfurst van Brandenburgh &c.* Inhoudende dat hooger gedachtenisse *Prince Wilhelm* in sijn leven *Prince van Oranje*, deser Werelt overleden sijnde, sonder

der

der by uyterste wille gedisponeert te hebben over de Voogdye vande Vrucht, waer van de *Princesse Royale* sijne Gemalinne 'tsijnder overlijden swanger was, ende de *Princesse Royale* daer naer ghelegen sijnde van eenen Iongheu Sone den jegenwoordighen *Prince van Oranje*, questie ende different ontstaen is, over de Voogdye vanden selven Ionge Prince, tusschen dessels *Vrouwe Moeder hare Coninckliicke Hoogheyt* ter eenre, ende de *Vrouwe verthoonderße* in beyde qualiteyten hier vooren verhaelt, ten anderen sijden, dat de Heeren van het *Hoff Provintiael* ter Ordannantie vande *Ed: Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt*, getenteert hebbende 'tselve different by een minnelijck accoort ter neder te legghen, ende 'tselve alsoo niet ghevonden hebbende konnen werden, uyt oorsaecke dat deselve Princesse Royale 'tselve different by weghen van rechten wilde afgedaen hebben, deselve Princesse Royale dien aengaende eysch voor den voonoemden Hove gedaen heeft, ende op seekere abusive mitsgaders Impertinente præmissen, so ten possessoire als petitoire geconcludeert dat *Hare Coninckliicke Hoogheyt* gemaintineert ghestijft ende gesterckt, mitsgaders Respective gheimmitteert soude werden inde possessie vel quasi possessie vande voornoemde Voogdye ende de *Vrouwe verthoonderße*, mitsgaders Sijne Hooghgemelte *Cheurfurstelijcke Doorluchtigheyt* ghecondemneert soude werden alle beleth *Hare Hoogheyt* daerinne gedaen kosteloos ende schadeloos af te doen, ende voorts ghecondemneert soude werden deselve *Hare Hoogheyt* met deselve Voogdye te laten ghewerden, en dat *Hare Hoogheyt* by provisie gheadjudiceert soude werden de Recredentie ende Provisionele Immissie inde voornoemde possessie of tot andere &c. Dat van wegen de *Vrouwe verthoonderße* in qualite als vooren daer jegens onder meer anderen verthoont sijnde, dat in een saecke als dese, gene Ordinaris proceduyren voor den selven Hove gehouden veel min eerst in Possessorio ende daer naer in Petitorie geprocedeert: maer alles summarie & sine Strepitu Iudicy sub aliquali informatione vande Persoonen die tot deselve Voogdye de naeste ende bequaemste sijn ex officio judicum gedaen moste werden, mitsgaders dat deselve *Princesse Royale mits hare minder-jarichejt* voor als noch naer beschreven Rechten, ende oock naer Costuyme deser Landen tot de voornoemde Voogdye niet habil nochte admissibel en is, voorts *versocht ende gheinsisteert is geweest dat Hare Hoogheyt tot Voogdeße ende Sijn Cheurfurstelijcke Doorluchticheyt tot Vooght over den Hoogh-geboren Iongen Prince Pupille byden voornoemde Hove aengenomen ende ghedeclareert soude werden*, dat weghens de Meergemelte *Princesse Royale* 'tselve afgheslagen ende geinsisteert, Mitsgaders oock daer naer by den voornoemden Hove geordonneert sijnde, dat de *Vrouwe verthoonderßche ende Sijne Cheurfurstelijcke Doorluchtigheyt* op den eysch by Hare *Coninckliicke Hoogheyt* gedaen soude hebben te antwoorden en de saecke voorts volgens de style vanden Hove te voldinghen, omme deselve saecke

alſo

alsoo in state van wijsen ghebracht sijnde, naer mondelinghe Pleydoye ofte schriftelijcke deductie ghedecideert te worden, van weghens de Vrouwe verthoonderse in qualite als vooren tegens den hier voor verhaelden eysch ende conclusie van Hare *Coninckliicke Hoogheyt* contrarie conclusie ghenomen is, ende ghesustineert datter voor *Hare Hoogheyt* geene Provisie konde vallen, ende voorts *by wegen van Reconventie ten petitoire geconcludeert, dat de Vrouwe verthoonderse Vooghdesse, ende Sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt Vooght over den Iongen Prince Pupille aengenomen ande ghedeclareert soude werden, met exclusie van Hooghgedachte Princesse Royale so lange deselve minder-jarig sal sijn*, ende dat voorts alle feytelijckheden dien aengaende ghepleecht, kosteloos ende schadeloos souden werden gherepareert, daer jegens inde reconventie, van wegens deselve *Princesse Royale* exceptie van niet onfancklijckheyt ghepropeneert, ende dien onvermindert oock ten principalen geantwoort ende voorts beyde de saecken so inconventie als reconventie voldongen sijn geworden, ende ter weder sijden van stucken ghewisselt is, sulcx mede geschiet sijnde *in regarde van eenige andere hooge stants Persoonen, ende Heeren Bloetverwanten van hooghgedachte Ionge Prince*, ende mede pretendeerende tot desselfs Voogdie gerechtight te sijn, alles volgens den voornoemde verbale daer over voor den voornoemden Hove gehouden, daer op de sake tusschen alle deselve hooghe partyen voor het volle Collegie vanden selven Hove mondelinge gededuceert ende bepleyt is geworden, ende daer op eyntelijck *Sententie ghevolght is in dato den 30. Mey voorleden*, waer by 'tvoornoemde Hof soo ten Possessoire als Petitoire heeft finalijck de saecke ghedecideert ende doende recht in conventie ende reconventie hare Hooghgemelte *Coninckliicke Hoogheyt* mainteneert stijft ende sterckt in possessie vel quasi vande Tutele van *Sijne Hooghheydt* den Heere *Prince van Oranjen haren Soon*, by deselve hare *Coninckliicke Hoogheyt als Moeder* ende Principale Vooghdesse, adjungeert vande bestorven sijde *Sijne Cheurfurstelijcke Doorluchtigheyt* tot mede Voogt over de goederen, mitsgaders den Persoon vanden Hoogh-ghemelten *Prince*; ende tot toesiende Voogdesse *hare Hooghheydt de Vrouwe verthoonderse*, blijvende de Collatie van alle Benefitien ende Ampten, mitsgaders het geven vande Commissien van Officieren Insticieren, ende andere in alle Plaetsen (uytgesondert die gene waer op hare *Coninckliicke Hoogheyt* met hare Douarie is geassigneert ofte als noch soude moghen geassigneert worden,) aen deselve Hare *Coninckliicke Hoogheydt* inde voornoemde qualiteyt van Moeder ende Principale Voogdesse op den Name vanden *Prince haren Soon*, ende voorts de Hoochgemelte *hare Hoogheden* respective hare verdere ende d'andere *Heeren Pretendenten* hare pretentien ende gesustineerde ten voornoemde verbaele gedaen werden ontseyt. By welcke *Sententie* de *Vrouwe verthoonderse* in qualite als vooren haer ten hoogsten bevindende gegraveert, voor soo veel de hoochgem.

Princesse

Princesse Royale daer by wert gheſtijft gemaintencert ende gesterct, in haer gepretendeerde Posseſſie vel quaſi vande voornoemde Tutele, ende deſelve niet ter contrarie wert ghecondemneert alle feytelijckheden dien aengaende gepleecht kosteloos ende ſchadeloos te repareren, mitſgaders dat ſy *Vrouwe vertheonderſſe* tot Vooghdeſſe ende Sijne *Cheurfurſtelijcke Doorluchticheyt* tot Voogt over den Hoogh-gemelte Jonghen Prince niet geadmitteert ende gedeclareert en ſijn geworden *met excluſie vande Hoochgedachte Princeſſe Royale ſoo lange ſy minder-jarich ſal ſijn.* So ſtelt de *Vrouw vertheonderſſe* in qualite als vooren, voor ſoo veel 'tgene voornoemt is, ende verder niet, haer Appellante aen deſen Hogen Rade, verſoeckende daeromme onſe proviſie; *So iſt dat wy de ſaecke voort overgemerckt, V ontbieden ende beveelen, daer toe Committeerende mitſdeſen dat ghy ten verſoecke vande voornoemde vertheonderſſe van wegen de Hooge Overigheydt ende Graefſelijckheydt van Hollandt Zeelandt ende Vrieſlandt Dachvaert de voornoemde Princeſſe Royale, ende alle andere des noot ſijnde, te komen ende Compareren ofte gemachtichde te ſeynden tot ſekeren tamelijcken dage voor ons alhier inden Hage, omme de voornoemde Sententie te ſuſtineren ende verantwoorden ofte daer van te renunchieeren indient haer goet dunckt, deſelve te ſien ende hooren wijſen ende verklaren nul, negen ende van onwaerden, ende over ſulcx beteren ende Corrigeren naer rechten indien ſulcx behoort, Inthimeerende voorts den geſetten dach die voornoemden vanden Provincialen Rade, ten eynde dat ſyluyden alſdan alhier oock komen ende compareren, indien die ſaecke henluyden eenichſins aengaet, verbiedende ende beveelende voorts ſeer ſcherpelijck van wegen als boven op ſekere groote peene daer jegens te verbeuren, de voornoemde gedaechde gheinthimeerdens ende alle anderen desnoots zijnde, dat hangende de ſaecke van Appel, ſy niet en doen attenteeren noch innoveeren teghens noch inprejuditie derſelver noch de voornoemde Appellante, maer daer mede te ſuppercedeeren tot Dingſdach toekomende veerthien dagen preciſe omme alſdan de ſaecke in deſen vermelt op alles voldongen ende mondelinghe voort Collegie vanden Rade bepleyt te werden, naer voorgaende wiſſelinge van ſtucken onder behoorlijcken Inventaris te doen, ende ware daer yet ghedaen gheattenteert of geinnoveert ter contrarie dat ſy 'tſelve terſtont ende ſonder vertreck repareeren ende ſtellen ofte doen ſtellen in ſijnen eerſten ende behoorlijcke ſtate; latende ſo wel ten behouve vande Gedaechde als geinthimeerdens Copye van deſen, ende van uwen Exploicten ons overſchrijvende ten voornoemden daghe, wes ghy hierinne gedaen ſult hebben.*

Gegeven inden Haghe onder 'tZegel van Juſtitie vanden voornoemden Hogen Rade den 16. Iuny 1651. Onderſtont by mynen Heeren den Preſident ende Raden vanden Hoogen Rade van Hollandt, Zeelandt ende Vrieſlandt, ende was onderteeckent, I. vander Graeff, hebbende onder uyt hangen 'tZegel van Iuſtitie vanden ſelven Rade.

Men ſach korts daer na oock uytkomen volgende *Caſus Politie* ende *Conſultatien.*

A. Is

A. Is de Princesse Royael Moeder.
B. Is de Princesse Douagiere Groot-Moeder.

A. HEeft in Cas *Possessoir* voor den Hove van Hollant proces ge'intenteert jegens B. die daer jegens in cas *petitoir* reconventie gedaen, ende in cas *Possessoir* contrarie conclusie genomen heeft, daer op de saecke int Respective cas, voldongen, ende in state van wijse gebracht wesende heeft het voorsz Hoff den eysch in cas *Possessoir* A. ge'adjudiceerdt, ende B. haren eysch in cas *petitoir* ontseyt met Compensatie van kosten.

QUÆRITUR.

Of jegens de voorsz sententie by den Hoogen Rade mach werden verleent, Mandemendt in Cas d'Appel, met de *clausule* van *inhibitie*.

Dunckt (onder correctie) dat de voorsz Provisie van Appel niet kan werden verleent, voor eerst niet nopende het ontseggen vanden Eysch in reconventie ten *petitoire* gedaen, overmits daer by de Eysscherse in't selve cas niet en is beswaert met yets te moeten præsteren, daer over sy soude mogen werden ge-executeert, omme het welcke te beletten haer Mandament van appel met *inhibitie* van noodensoude wesen, ende dat het inde practicque ongehoort is, dat de Eysscherse haren eysch ontseydt wesende. Daer jeghens soude versoecken. Min verleent worden Mandement in cas d'Appel met *inhibitie*. Ende voor soo veel belangt de adjudicatie in cas *Possessoir* gedaen tegens rechten soude stryden toe te laten, eenige Provocatie aenden Hoogen Rechter *secundum. l. unicam Cod. si de momentanea. possessione appellat: sicut & : ibidem gloss. Dd:* Dat oock ons wetens by den voorsz Hoogen Rade, noyt Mandament van Reformatie veel minder van Appellatie, en is verleent jeghens een Sententie by den voorsz Hove Provintiael diffinitivelijck in cas *Mere Possessoir* gewesen, maer sulcx versocht wesende is afgeslagen, ende namentlijck noch in een saecke by den Hove Provintiael in *pleno possessorio* gewesen, tusschen N. Turck ter eenre, ende Iostrouwe vander Werve, van Almeras, ende Johan vander Wielen, nopende het huys vander Werve tot Rijswijck.

Aldus geadviseert in *'sGravenhage* den 13. Iuny. 1651.

I. van And el, D. van Roosendael, Adr: vander Hoeck, L. van Bosvelt, Iacob Dedel, W. vanden Kerck-hoven, I. van Pot-hoven, Iacob Deym, C. van Ravensteyn.

Gesien by de onderschreve de *casus positie* tusschen A. en B. daer op den 13. *Iunius* 1651. in *'sGravenhage* by negen rechts-geleerde is gegeven een schriftelijck Advijs, welck schriftelijck Advijs mede by de voorseyde onderschreve is gesien en op alles gelet.

Dunckt de onderschreve (onder Correctie) dat by de Hooge Raedt tegen de sententie inde voorsz *casus positie* gementioneert mach werden verleent Mandament

damènt in cas d'Appel met de *clausule* van *inhibitie*, en dat int voorsz advijs egeene reden in rechte gefondeert daer tegen kan gevonden worden. En ten tweede, dat naer alle rechten Goddelijck, naturelijcke, aller volckeren, en borgerlijcke men vermach altoos te appelleren, ten sy by een vande voorsz rechten in *speciali casu* het verboden sy, 'twelck hier niet en is, en als d'opper-rechter een behoorlijcke remedie van Appel weygerde, dat hy grooten misslach soude doen, en om dat hy de onderschreve hier in te meer soude glooven, dat hy insie d'observantie van Cooren inde sake vande Doopers genaempt de Vlaeminge binnen Haerlem (soo d'onderschreve wel meent onthouden te hebben) Wat aengaet de momentanea *Possessio* datmen rondt moet gaen en datter mede gespot is, datmen de B. sedert de doodt van *Prins Willem* heeft uyt de Possessie gehouden, datmen een momentane Possessie wil heeten van acht maenden, dat de rechten niet en sijn woorden-knibbelinge maer datelijckheden.

Wat dat den Hoogen Raedt voor desen ghedaen heeft en mach noch en kan de waerheydt en het recht in dit cas niet præjudicieren.

Dus geadviseert binnen *Middelburch in Zeelandt* den derde van Julius 1651.

Willem Roelsius.

Ondertusschen quam Syne Churf: Doorluchtichheydt van Brandenborch selfs inden Hage/met de Churfurstinne: Logerende in 't Hoff van de Princesse Douariere, ende vernemende dat gepresupponeert wiert/ dat de groote hevichheydt ende partyschap in de Princesse Royale meer quam uyt quaden raedt als uyt eyghen beweeghenis/ suspecterende de Heeren van Beverweert ende van Heenvliedt soo heeft de Heer Churfurst eerst aen de Princesse Royale laten doen volgende voorslach deur zijn Raedt den Heer Sweryn.

Articles servants pour instruction au Sieur de *Sweryn* Conseillier de S. A. Electorale de Brandenborch pour les proposer a Madame la Princesse *Royalle* apres Une intradiction civile & convenable au subject.

I

QUe S. A. E. a esté marrie d'apprendre les mal entendus suscites par personnes mal intentionnes en ceste illustre Maison au temps mesme, que par la cheute du Chef elle avoit le plus besoing de se ramasser en union & concorde Que S. A. E. avoit tousjours esperé que Mrs les *Estats Hollande* ou d'autre personnes de condition eussent porté la main a vuider les differens si aises a terminer.

II.

Veu qu'a considerer la Seule *utilité* du Prince Pupille, qui doit estre l'unique but de la Tutele, il n'y avoit que de joindre ensemble les plus Proches & plus considerables parens de la Maison, comme cela se practique par tout ailleurs.

III.

Mais qu'au lieu d'embrasser les offres qui en ont esté faites des le commencement on a voulu en toute sorte s'addresser a la Iustice (chose assés prejudiciable & derogeante a la grandeur de l'heritage d'un *Prince Souverain*) qu'il n'y a que d'en attendre l'issue jusques a la derniere decision la quelle S.A.E. ose bien se prometter plus raisonnable que cette *Sentence* si decrieé de la Cour d'Hollande, qui mesmes en son particulier l'a chocqué avec tant de subject.

IIII.

Comme a fait bien plus sensiblement encore cette autre action de la mesme Cour, qui n'a Point voulu deferer aux instances faites pour la reparation de ce qui s'est passé a l'ouverture du *Cabinet* de feu S. A. Monsr. le Prince d'Orange son beaufrere par des *voies de fait*, in usiteés & non tolerables tandis que parties sont en termes de proces devant le juge.

V.

Que S. A. E. ne peut dissimuler d'avoir esté si toucheé de cest estrange procedé, que c'est la dessus Principalement qu'elle s'asseure que ceux du grand Conseil voudront avoir l'egard que l'importance de la chose requiert.

VI.

Que comme il esté dit d'entreé, toutes ces choses & tant d'autres grands prejudices arrivés a l'Infant & la Maison eussent pû estre prevenus si l'on eut voulu s'entendre *en amitié* comme Personnes de ceste naissance & proximité le debvoient. Mais qué S. A. E. venant icy sur les lieux a bien remarqué, qu'apres tant *d'aigreurs & indignités* survenues il n'y a plus d'apparence d'y songer. Nommement quand elle a veu jusques ou l'on s'est eslargi, quels avantages l'on a esté prest de quitter, & ce qu'on n'a point fait pour *acheter la paix* & la *Concorde* dans la Maison : En quoy veritablement elle trouve Madame la Princesse sa belle Mere avoir descendu plus bas que S. A. E. ne lui auroit jamais pu ni voulu permettre, s'estant trouveé icy en presense : Pouvaut S. A. E. bien declarer que c'est la seule chose de la quelle elle pourroit trouver suject de desadvoüer Madame la Princesse sa belle Mere, qui partout ailleurs s'est comporteé en cecy avec tant de *Discretion* & de *generosité* & a tant rendu de tesmoignage de sa grande affection au bien du jeusne Prince & de la Maison qu'on ne l'en sçauroit assés dignement loüer & remercier. Que, sans doubte, si du commencement ses discretes offres & ses prudens advis eussent esté embrassés, comme ils devoient, l'on seroit encores a present au dessus des *pertes & dommages* que ces *fascheux & in utiles & non necessaires differends ont causés*. Qu'en

Qu'en suitte S. A. E. prie & recommande serieusement a S. A. R. d'escouter encor aujourd'huy les bonnes & salutaires advertences, que madite Dame la Princesse a eu soing de luy faire donner depuis peu par la *Reyne de Boheme* sur ce qui regarde la conservation de la Ville & Principauté *d'Orange*, Qu'en conformité de ce qu'il luy a pleu avancer la dessus une chose y est absolument necessaire: C'est qu'on se retienne de donner occasion a ce qu'en une Terre si importante & si esloigneé il soit causé *aucune sorte d'alteration*, soit par *divisions* internes, on par *remuemens* au dehors, par ce que l'une ou l'autre doit causer la perte indubitable de la place, que les feus Princes d'Orange ont tousjours eu soing de conserver en *pleine Neutralité* avec tous Princes: chose qui jamais ne pourroit estre excuseé a la posterite; attendu que le Gouvernement se trouve entre les mains d'Une Personne que sa *naissance* & tant d'autres *considerations indisputables* mettent au dessus de toute impression contraire a ce qui se peut attendre du plus affidé Ministre & Officier qui se puisse choisir. Que S. A. E. trouve en ce particulier les raisonnemens de madite Dame la Princesse si fondés & si importants qu'il ne se peut empescher de les imprimer dans l'esprit de S. A. R. le plus serieusement qu'il est possible, mesmes jusques a *protester* de sa part de *tous inconveniens* qui pourront arriver sur ce subject, s'ils ne sont prevenus par les precautions susdites.

VIII.

En priant sadite A. R. *qu'apres avoir tant appris ce que peuvent les voyes de fait* pendant les causes indecises, & combien d'aigreurs & des desordres il en peut arriver, Elle vueille finalement sur ce point icy user de la retenuë que l'on a subject d'attendre de sa discretion naturelle, jusques a ce qué l'on puisse consulter unanimement sur ce qué requarront les interests de ceste Maison embarrasseé & des *debtes* & de beaucoup des *facheux affaires* apres qu'une fois la Tutele sera composeé & establie ainsi qu'il appertient.

IX.

Ce que S. A. R. est prieé de vouloir plustost faire accelerer, que *traverser* des longeurs & remises *par les gens de son Conseil*.

X.

Que S. A. E. en tems & lieu tesmoignera de son costé l'affection qu'elle a pour le bien & la grandeur du Prince son Nepveu & de sa Maison dans le soing qu'il veut aider a prendre & de la bonne education de sa personne & de la descharge & conservation de son domaine.

Fait a la Haye le 24. Iuin 1651.

Frederick Wilhelm Electeur.

Het sevende Artikel sach daer op dat uyt kracht van sekere Acte geteekent by Prins Willem Hoogher Memorie van den 24. Februarij 1649. hier na volgende / men seyde dat de Princesse Royale wilde den Graeff van Dona benemen het Gouvernement/ ende het geven aen een Frans Edelman.

Op 't gemelde Frans Geschrift dede de Princesse Royale antwoorden als volght.

S. A. R. croyoit qu'une *entre veüe* entre Personnes si proches, eust esté une voye plus propre pour terminer les differents presents, que non pas vn *escrit remply de reproches* & de *protestes*; a quoy elle ne croit pas avoir donné suject par son procedé, ayant tousiours esté parlé a un accommodement qu'elle a recherché par toutes les voyes possibles, ayant faict si souvent des *advances considerables* pour cest Effect, mesme au prejudice de son droict; ce qu'elle ne doubte point qu'il ne soit recogneu de tous ceux qui auront veu ses propositions, qui touttesfois, quoy que tres jusstes & raisonnables, ont tousjours este rejectées.

Ce qui tesmoigne asses que si de part & d'autre l'on eust agi avec cette meme moderation, l'on auroit peu prevenir les *pertes qui sont survenues a la maison par ces disputes*.

Il est vray que ces *dommages sons grands & considerables*, mais S. A. Royale, considere aussi qu'on ne luy en doibt pas imputer la consequence, puys qu'elle a esté obligeé de se deffendre, & qu'on l'a reduite a avoir recours a la Justice comme il a paru par la Sentence de la cour d'Hollande qui en est suivie.

S. A. R. ne croit pas qu'il soit necessaire de justifier icy les Actions de la cour, puis qu'elles le sont asses par *l'integrité*, avec laquelle elle administre la Justice, & quoy que par un prejugé extraordinaire *l'on se vente* du jugement de messieurs du grand Conseil, & qu'on en veville intimider S. A. R. neantmoins elle ne veoit qu'elle aye sujet d'en apprehender l'issue sachant bien que la *cause est tousioers la mesme*, & ce qu'elle doibt attendre de leur *equité*.

Et pour ce qui est des *indignités*, dont on fait mention, il semble que ce seroit plus a S. A. R. d'user de ces termes, veu celles qu'elle a receu en si grand nombre, & particulierement en ce que soubs des pretextes recherchés on a *pretendu l'exclurre de la tutelle*, ce qui est la vouloir despouiller d'un droit, qui appartient a une Mere si autenticquement, *selon Dieu, la nature & les coustumes de ce pais*.

Quant a ce qui regarde la *Principaulté d'Orange*, feu S. A. luy en ayant commis le soing par *vn Acte* particulier & ceste terre estant la principalle que la maison possede par le lustre qu'elle en reçoit, S. A. R. ne manquera pas d'y apporter tous les soins necessaires pour la conserver, comme en effect elle y est

est obligeé par les voluntés de feu S. A. & le debvoir d'Une bonne Mere.

S. A. R. ne peult concevoir aussi sus quels fondements l'on qualifie, du nom *d'attentat, l'ouverture du Cabinet* de feu Monsieur le Prince, l'on scait asses de quelle nature estoient les seaux, qui y avoient esté posés, comme ce n'avoit esté par aucune authorité publicque, & qu'ils n'apartenoient simplement qu'a des particuliers & domesticques de la maison.

Outre que cest vne forme qui s'observe tous les jours dans les Familles, ou le dernier vivant demeure depositaire des papiers du deffunct, & d'en user autrement ne seroit ce pas vouloir publier, ou au moins penetrer dans les *secrets du mariage*, en quoy l'on violeroit les *droicts de l'amitié* & les liens de la societé civyle.

Finalement pour tesmoigner que S. A. R. ne desire pas meme se prevaloir de la Sentence de la cour en tirant les affaires en longueur, elle est contente pour eviter les procedures ordinaires d'un Proces, qui pourroit revenir encores a vne Revision, que *trois* de la *court* aveq *autant* du grand conseil, ausquels aussi l'on priera Messieurs les *Estats de Hollande* d'y joindre *trois* de leur corps, puissent s'assembler aveq plain pouvoir de donner vne Sentence definitive.

Beyde dese Geschriften hebben gheen effect ghehadt: Ende alsoo in het Gheschrift van den Heer Churfurst werdt mentie ghemaeckt in't 9. Artikel van quaden Raedt: Soo heeft S. C. D^t. laten doen dese volgende twee Insinuatien.

DEn 27. Juny 1651. hebben wy onderschreven Johan van Diest, der Rechten Doctor, Raedt van Sijne *Cheurv. Doorl. van Brandenburgh*, ende Johan Copes, Commissaris van Sijne Hooghst-gemelde *Churv. Doorl.* by haer *Hoogh Mo*: door last van Sijne *Cheurv. Doorl.* in presentie van Martijn Beeckman, openbaer Notaris by den Hove van Hollandt gheadmitteert in 'sGraven-Hage, den *Heere van Beverweert* aengesegt, dat Sijne meer Hooghst-gemelte *Cheurv. Doorl.* vreemt was voorgekomen, dat den selve Heere hem met de questien tusschen Mijn Heer den *Cheurvorst van Brandenburgh* Hare *Hoogheydt Douagiere*, en *Me-Vrouw, de Princesse Royalè*, raeckende de TUTELE van Sijn *Hoogheydt den Iongen Heere Prince van Orangien*, hadde gemoeyt, ende met Sijnen Raedt deselve saecke mede helpen dirigeren, dat tot nu toe niet vruchtbaerlijckx ofte vorderlijckx voor Sijne *Hoogheydt* en was gedaen, dat Sijne *Churv. Doorl.* den *Heere van Beverweert* liet waerschouwen, dat hy hem voortaen met genen Raedt in deselve saecke te gheven wilden bemoeyen, als tot Vrede ende ten besten van Sijn *Hoogheydt den Ionghen Prince van Orangien*, ende dat den *Heere van Beverweert* sich behoorde indachtigh te maecken, wat Obligatien hy aen den Huyse

van Orangien hadde, ende daeromme de *Princesse Douagiere van Orangien*, met sodanighen Respect te bejegenen, als of Sijne *Hoogheydt* (Hoogh-Loffelijcker Memorie) noch in het leven was: Ofte dat Sijne *Churfurstelijcke Doorluchtigheyt* niet en soude onderlaten, naerder verantwoordinghe, dies aengaende, van den *Heere van Beverweert* te vorderen.

VV-Aer op de voor-gemelde *Heer van Beverweert* heeft geantwoort, dat hy vertroude dat Mijn Heer den *Churvorst van Brandenburgh* qualick was gheinformeert, aengaende 't ghene voorsz. is, ende versocht dat wy Sijne *Churv. Doorl.* daer in wilden disabuseren.

Dat Hy in geen dienst van de *Princesse Royale* en was, oock niet in haren Eedt ofte Raedt en was, en gheen Gagie van *hare Hoogheydt* en trock, niet-te-min dat Hy de Persoon van Sijn *Hoogheydt* (Hoogh-Loffelijcker Memorie) ende van de *Princesse Royale*, in soo hooge estime hielt, dat indien de *Princesse Royale* Sijnen Raedt versocht, hy gewillighlick was haer, niet alleen met Sijnen Raet, maer oock met sijn Persoon, ende wat daer van dependeert, te dienen, edoch dat hy noyt yet soude raden, dan tot beste van den Huyse ende Persoon van sijn *Hoogheydt den Heere Prince van Orangien*, als sijnde het eenigh Overblijffsel van het Huys van Orangien.

Ende seyde den *Heere van Beverweert* verder, dat hy aen sijne Hoogst-gemelde *Churv. Doorl.* alle behoorlijck Respect wilde betoonen, als een Prince van so Hooge Qualiteyt toekomt, dan dat hy geen Onderdaen van Sijne *Churv. Doorl.* en was, maer van Mijn Heeren de *Staten van Hollandt*, aen welcke Hy gehouden was Rekeninge van sijn Actien te geven.

Ende aengaende dat hy *Heere van Beverweert* ghesommeert wierde, weghen 't Respect aen *Me-Vrouw' de Princesse Douagiere* te doen, seyde deselve dat hy geen obligatie aen de Persoon, maer aen hare Hooghe Qualiteyt hadde, ende dat hy wel wiste wat hy aen Princen van soo Hooghe Geboorte schuldigh was. Actum Haghe dagh, Maent, en Jaer als vooren, was onderteeckent.

Johan van Diest, Johan Copes, in presentie van mijn ondergeschreven als hier toe gerequireerde Getuygen.

DEn 27. Juny 1651. hebben wy ondergheschreven *Iohan van Diest* der Rechten Doctor, Raedt van sijne Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenborgh, ende *Iohan Copes* Commissaris van sijn Hoogh-ghemelte Churfurstelijcke Doorluchtigheydt in presentie van *Martyn Beeckman* openbaer Notaris

taris by den Hove van Hollandt gheadmitteert, alhier in 'sGraven-Haghe den Heere van *Heenvliet* &c. door ordre van sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt aengeseght *dat sijn meer-hooghgemelte Churfurstelijcke Doorluchtigheyt met bevremdinghe was voorghekomen, dat deselvighe Heere van Heenvliedt hem hadde vermenght met de strijdigheydt tusschen sijne Churv. Doorl. van Brandenborgh, Me-Vrouwe de Princesse Douagiere van Orangie, ende Me-Vrouwe de Princesse Royale wegens de Tutele van den Ionghen Prince van Orangien, ende door sijn Raedt ende Directie de saecke mede in sulcken standt gesteldt, dat tot nu toe niet vruchtbaerlijck tot voordeel van den Ionghen Heere Prince in die saecke was uytgewerckt, dat Sijn Churv. Doorl. den Persoon van de Heere van Heenvliedt te geringh hielde om sich in die saken van Sijn Hooghheydt den Heere Prince van Orangien aengaende, te laten ghebruycken, maer niet daer teghen hadden dat hy de prive saecken ende affairen van de Princesse Royale* (als een Domestiquen der selve) *verrichtede, dat oock sijn Churv. Doorl. den selven Heere van Heenvliedt wilde ghewaerschout hebben, sich voortaen te wachten om sich mette affairen den Heere Prince van Orangien aengaende te bemoeyen ofte dat sijne Churv. Doorl. de handen niet verkort souden sijn om 'tselve aen de Heer van Heenvliedts persoon te verhalen.*

Waer op den voorsz Heere van Heenvliedt heeft geantwoort *dat hy last ende Commissie hadde van wijlen syne Koninglicke Majesteyt van Groot Britagnien, die oock by jegenwoordige syne Mayesteyt was vernieuwt, omme de Princesse Royale in alle hare saecken ende affairen met syn Raedt te assisteren, ende 't gene hy tot nu toe gedaen hadde uyt krachte van dien was gheschiedt, ende ghelijck sijne Churv. Doorl. derselver Ministers mainteneerde vertroude hy dat hy oock soodanigh by de voorsz. syne Commissie soude werden gemainteneert,* seyde vorder, *dat hy in den volen Raedt hadde verklaert, dat hy sich noyt met de saecke van Sijn Hooghheydt eenighsints wilde bemoeyen, maer alleen mette affairen van de Princesse Royale, daer toe hy ghelast was:* Voeghende den Heere van Heenvliedt daer by, *dat hy sich noyt soude laten beletten van Sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheydt of yemandt ter Wereldt t'aviseeren in de affairen van de Princesse Royale,* seyde onder andere mede, *indien men het hem by Geschrifte wilde gheven, woude hy by Geschrifte daer op antwoorden.*

Actum Haghe ten daghe, Maent, ende Jare als vooren, 1651. gheteeckent Johan van Diest, Johan Copes.

My present hier toe gerequireerde Ghetuyghe
M. Beeckman.

De Princesse Douvariere heeft den 29. Juny / d'opgemelte twee rapporten of insinuatien laten behandighen aen den Heer Raedt Pensionaris Cats om ter Vergadering van haer Ed. Groot Mo: te werden gelesen / ten eynde daer uyt soude moghen werden verstaen de rechte ende ware gelegentheydt van het geene was gepasseert tusschen zijn Churfurstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenborch of dessels Ministers/ende den Heer van Beverweert. mitsgaders de Heer van Heenvliedt: het gene haer Hoocheyt verklaerde anders aen haer Ed. Groot Mo: te zijn overgebracht als de rechte waerheydt was ghedragende / doen is mede gelesen een ander geschrifte gedateert den 28. derselver Maent Juny by den Secretaris / van de Princesse Royale aen den gemelten Raedt Pensionaris ter handt gestelt / houdende in effect dat haer Koninckliijcke Hoogheydt merckelijcke ongelijck was aengedaen door dien zijn voornoemde Churfurstelijcke Doorluchtigheydt seeckere twee Persoonen niet alleen den Heer van Heenvliet hare superintendent / maer oock een van haer vrienden buyten fatsoen, ordre, ende redenen, naer zijne phantasie hadde laten bejegene/ende daer by te commineren by so verre sy hun met hare Coninckliijcke Hoogheyde concernerende de Tutele vanden Jongen Prins haren Soone / verder quamen te bemoeyen. Met versouck dat daer tegen soodanige voorsieninge en ordre mocht worden gestelt/als deselve haer Ed. Gr: Mo: in reden ende Justitie tot vorderinge van haer saecke souden bevinden te behooren / waer op gedelibereert zijnde/is goedt gevonden/dat so de Persoon van de Heer van Beverweert als vanden Heer van Heenvliet souden werden ghenomen ende wierden genomen inde protexie van haer Ed. Gr: Mo: Ende dat sulcx de Raden ende Ministers van zijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van wegen haer Ed: Groot Mo: soude werden kennelijck gemaeckt / met byvoeginge van verklaringe/dat deselve sodanige manieren van doen, als na de Constitutie van desen Staet niet lydelijck waren improbeerende. Dat van gelijcken Me-Vrouwe de Princesse Douvariere van Oraigne het gunt voorsz is mede kennelijck soude werden gemaeckt/ende dat haer Hoogheydt daer beneffens op het erenstigste soude werden versocht zijn Churfurstelijcke Doorluchtigheydt te willen disponeren soodanighe proceduyren na te laten/ende een sake aende Justitie bevolen/by deselve te laten decideren sonder dienthalven dreygement ofte eenige soodanige onbetamelijcke manieren van doen (als de voorsz geschriften zijn mede brengende) te gebruycken tegen yemandt ende sonderlinge tegen Persoonen haer Coninckliijcken Hoogheydt raeckende/ofte deselve met Raedt assisteerende ende om d'opghemelte Resolutie uyt te wercken/ zijn versocht ende Ge-

commit-

committeert d'Heeren van Dordrecht, Haerlem, Amsterdam, Alckmaer, mette Raedt Pensionaris.

Ende is by occasie vande voorsz Resolutie mede goet gevonden te letten by wat middel na desen soude konnen werden versorgt dat gheen groote Personagien sich binnen de Steden ende Forten van desen Staet souden hebben te begeven sonder preallable kennis ende goet vinden vande Regeringe.

Een verheffinge ende vermeerdering van contentie gaf oock dat in dese tijdt tijdinge quam dat de Gouverneur van Orange de Graef van Dona hadde op het Casteel vast laten stellen een Orangeois Edelman Rafaëlis, te voor Frans Prædikant inden Hage/ doer na Raedt vanden Prins: zijnde van wegen de Princesse Royale heymelijck gesonden/ om het Prinsdom Orange te doen haer verklaren volgens seeckere Acte/ die Prins Willem soude hebben ghegeven aen den Graef van Dhona, luydende als volgt.

Le Prince d'Orange.

ORdonne par cette au Seigneur Conte de Dona, Gouverneur d'Orange de ne rendre ladite place entre les mains de personne apres sa mort, mais *suivre les ordres, que la Princesse Royale son Espouse luy donnera*: & aura ledit Sr. Conte a maintenir la Place *pour elle contre tous autres* qui pourroient prætendre. Fait a la Haye, ce 24. de Febr. 1649. Signé G.P. d'Orange, & plus bas Busero.

Als deselve Rafaëlis sijn afscheyt quam nemen vande Princesse Douariere/ seyde haer Hoogheyt terstont tegen hem/ ghy gaet om affairen van de Princesse Royale: Maer sy verklaerde iteratijvelijck te gaen om sijn particuliere affairen. In Orange quam hy soo laet (ende 'tscheen dat hy 't alsoo hadde gecompasseert) dat het Casteel alreede gesloten was: om alsoo sich t'excuseeren dat hy den Gouveneur niet hadde konnen spreecken eer hy yemant anders sprack: alsoo sonder tijt te versuymen ginck hy die van 't Parlement ende van de Magistraet/ om te recommandeeren d' Intentie vande Princesse Royale: maer de Gouverneur contschap daer van krijgende / liet hem by nacht saiseeren ende oppet Casteel setten.

't Proces voorden Hoogen Rade entlijck voldongen sijnde/ is noch al wederom in alle manieren geteuteert via concordiæ: maer niet gelucken-de/ is gepronuncieert/ volghende Sententie. Waer in oock gedisponeert wert aengaende 't Cabinet: daer van die van 't Hof Provinciael in haer Sententie niet eens hadden gementioneert.

 Inde

IN de saecke hanghende voor den Hooghen Rade in Hollandt tusschen Sijne *Churfurstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburgh* ende hare *Hoogheydt de Princesse Douagiere* Impetranten in Cas d'Appel ter eenre, ende haer *Coninckelijcke Hoogheydt* ghedaeghde in 'tselve Cas ter anderen sijde: Mitsgaders haer Excellentie *Don Emanuel*, ende *Don Louys Guillaume* Princen van Portugael, ende de Heer *Frederick Lodewijck* Pals-Graef by den Rhijn, Hertogh van Landtsberghen voor hem selven, ende als volmachtighde ende *Constitutes procurator in rem suam*, vanden Heere *Louys Philippe* Hertogh van Cimmeren, alle drie, elckx in't bysonder, Impetranten in Cas van Reformatie, ende mede pretendenten tot de Vooghdye van *Sijn Hoogheydt de Heere Prince van Orangien*, ter derde sijde, die voor 't Collegie van den Rade mondelinge was bepleyt. 't Hof met rijpe deliberatie van Rade doorgesien ende overwogen hebbende alle 't ghene ter materie dienende was, ende heeft mogen moveren. Doende recht uyt den name ende van weghen d'Hooghe Overigheydt ende Graeffelijckheydt van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, Rejecteert d'exceptien by hare *Coninckelijcke Hoogheydt* gheproponeert, doet te niette de Sententie vanden Rade Provintiael in questie, ende doende van nieuws Recht, verklaert tot Vooghden over de Persoon, Goederen, Rechten ende Gerechticheden vanden Hoogh-gemelten *Heere Prince van Orangien*, haer *Coninckelijcke Hoogheydt* als Moeder, ende van de bestorven sijde, Sijne *Churfurstelycke Doorluchtigheydt* van *Brandenburch*, Haer Hoogheydt de *Princesse Dovagiere*, ende den gemelten Heere Hertogh van *Landtsberghen* uyt sijn eygen Hoofde, op den voet van sijne presentatie voor den Rade Provintiael gedaen, ende alhier in *Iudicio* gerenoveert. Ordonneert dat het *Cabinet* ten processe vermelt, sal werden hersteldt in sulcken state als het is gheweest, ten tijde 'tselve door ordre van haer *Coninckelijcke Hoogheydt*: is ghedaen openen, Ontseydt de Hoogh-gemelte partyen haer verder gesustineert ende d'ander Heeren Princen mede pretendenten, haer eysschen ende conclusien, soo voor den Rade Provintiael, als voor desen Hove gedaen ende genomen, ende compenseert de Kosten vanden Processe om redenen. Gepronunceert den 29. July, 1651.

In kennisse van my onderteeckent.

Iman Cau.

De Princesse Royale haer vindende by dese Sententie seer benadeelt heeft verklaert revisie daer van te willen versoecken ende om dat ondertusschen de crediteurs ende leverantiers onbetaelt bleven / tot groote murmuratie; soo heeft de Princesse Royale laten doen volghende insinuatie.

Den

DEn eersten Notaris hier toe versocht, sal hem behoorlijck geassisteert sijnde, ten versoecke van hare Koninckklijcke Hoogheydt *MARIA*, Princesse van groot Britagnie, *Douagiere* van Orangien, &c. addresseren aen sijn Hoogheydt den *Chur-Vurst van Brandenburgh*, ofte aen Sijn Hoogheydts Commissaris, ofte Raden, mitsgaders aen hare Hoogheydt de Princesse *Douagiere*, ende deselve hare Hoogheden insinueren.

Dat nademael voor desen Sententie by den Hove van Hollandt was gewesen, tusschen de Hoogh-gemelte partyen, daer van de Hoogh-gemelte *Chur-Vorst van Brandenburgh*, ende de *Princesse Douagiere*, hadden believen te appelleren aenden Hoogen Raden in Hollandt: Ende hare Coninckklijcke Hoogheydt geproponeert *Grieven aminima*, ende dan eyndelijck deselve Sententie by den Hoogen Rade in Hollandt te niet ghedaen sijnde, van nieuws Recht is ghedaen, in voughen als deselve Sententie in date den 29. July 1651. wyders is mede-brengende: Ende dat hare Koninckklijcke Hoogheydt verstaende daerinne erreur te sijn, van meeninghe is vande selve Sententie te versoecken Revisie, ende binnen den tijdt naer Rechten, daer toe ghestatueert de Revisie te interjecteren, ende vervolgen. Ende dat niet-te-min eenighe ordre dient ghestelt op de voldoeninge van eenighe Crediteuren, soo van het Sterfhuys van Hoogh-Loffelijcker Memorie *Prince Willem*, haren Ghemael, als vanden *Iongen Prince* haren Soon, ghelijck hare Coninckklijcke Hoogheydt voor desen, wanneer de Sententie van 'tHof van Hollandt was ghewesen, door haren Secretaris heeft doen aendienen aende Commissaris van Sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt dat het selve als doen hadde moghen gheschieden sonder præjuditie van yemandts Recht, ende het selve sonder redenen, ende tot groote præjuditie vande voornoemde Crediteuren is afgeslagen, dat hare Coninckklijcke Hoogheydt daerom wel te vreden is, dat met gemeender hant daer op deselve ordre wert beraemt, sonder dat hare Koninckklijcke Hoogheydt nochtans verstaet daer mede de voornoemde Sententie te acquisceren: Maer dat hare Koninckklijcke Hoogheydt soo in 'tselve, als 'tghene wijders soude mogen werden ghedaen, hare voorgaende deughdelijcke Possessie ende Recht is houdende onghepræjudiceert, ende sonder dat daer mede hare voornoemde gheinterjecteerde Revisie verstaen sal werden eenichsints te sijn verkort: Levert hier van Copye, ende relateert U wedervaren by Gheschrifte.

Ghedaen in 's Graven-Hage den 31. Iuly 1651.

Ende was Onderteeckent.

MARIA.

Daer op is van weghen de Princesse Doubariere ghedaen volgende Antwoordt.

VAn weghen de *Princesse Royale* aen my den 31. Julij. 1651. door Notaris ende getuyghen in't Hoff van haer *Hoogheydt* gheinsinueert, ende voorgelesen, ick daer mede tot haer *Hoogheydt* gaende (dewelcke Medecijne ghenomen hebbende, niemandt acces geven konde) ende den inhoudt voordragende, ben belast aen de Notaris tot antwoordt te gheven, ghelijck ghesсhiedt is, dat dit Protest in twee leden bestondt, in't begheeren van Revisie van de Sententie voor den Hooghen Rade Gepubliceert, ende tot betalinghe van de Crediteuren: Wat de Revisie aengaet, ware hare *Hoogheydt* ende *Syne Churf. Doorl.* meer bevoeght de Revisie te soecken, als de *Princesse Royale*, dewijl deselve was in de *Tutele* mede ghestelt, teghens de Rechten, sijnde noch minder-jarigh. Ende dat hare *Hoogheydt* ghewenst hadde dat de Genegotieerde Penninghen niet waren elders ghediverteert, maer daer toe aengewent, waer toe die sijn genegotieert. Haer *Hoogheydt* was niet schuldigh daer aen, dat de Crediteuren niet betaelt sijn geworden, maer heeft daerom den Hoogen Raet laten versoecken, dat die wilden den Raedt Authoriseeren tot de voldoeninge van de Crediteurs, hare *Hoogheydt* wenscht dat de *Princeße Royale* mochte die sorge dragen, dat Penninghen gevonden wierden tot betalinghe van de Crediteuren, hare *Hoogheydt* soude niet liever sien als dat die eerlijcke luyden mochten gecontenteert worden.

DOch om dat alle dese disputen niet als groote verwijdering/ schade/ende nadeel konden geven; soo is seer tusschen beyden gearbeyt tot accommodatie: Een der zwaricheden was/ dat de Prins van Landsbergen voor mede Tuteur was gekent: doch entlijck is den 13. Augusti gevonden een accoort daer by deselve Prins is stilzwijgens verby gegaen: als præsupponeerende dat hem ongelegen soude zijn op zijn eygen heurs alhier d'administratie te doen ghelijck nochtans gepræsenteert was/ 'tselve accoord geteeckent zijnde toogh de Princesse Douvariere noch dienselven avondt/ zijnde een Sondach/ uyt den Hage naer Aken/ om haer gesonthept: sonder de Princesse Royale te sien na haer Hoogheyts vertreck quam weder nieuwe dispute tot breeckens toe. Doch is weder bygeleyt: ende alles geredresseert op volgende wijse.

OP Huyden den 13. Augusti sestien hondert een-en-vijftich. Soo sijn hare Coninckllijcke Hoogheyt Maria Princesse van Groot Bretagnien, Dovagiere de Orange &c. Ende sijne Cheurfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburch, Mitsgaders hare Hoogheyt de Vrouwe Princesse Douagiere, nopende de Voochdye van den Persoon ende goederen van sijne Hoogheydt den

den Iongen Prince van Orange ende het geene daer van is dependerende met den anderen, in't Minnelijcke verdragen ende geaccoordeert in manieren ende op Conditien hier naer volgende.

I.

Dat voorgemelte hare Coninckclijcke Hoogheyt als Moeder *alleen soo veel ghesagh* sal hebben in alle saecken de voorsz Vooghdye aengaende *als de andere twee* gesamentlijcke mede-Vooghden.

II.

Dat de voorsz Tutele over den Persoon ende Goederen met *ghemeen advijs eude Conjunctim* sal aengheleydt worden tot voorstandt ende Conservatie van de Rechten, gerechtigheden ende præminentien van Sijne Hoogheyt den Prince van Orangien mitsgaders van sijne Domeynen ende Goederen, ende *haer sal verstrecken over d'administatie* ende directie derselver.

III.

Onder welcke directie mede begrepen sal sijn het Employ van 't innekomen van deselve Domeynen ende Goederen, ten behoeve van den *Persoon* ende *Staet* van den voorsz Prince. Ende dat mitsdien by ghemeen advijs ende Resolutie van de voorsz gesamentlijcke Vooghden, sal werden gearbitreet *hoe veel Iaerlijcks daer toe sal werden ge-employeert*.

IV.

Dat de *quæstie van het gesagh* over het Prinsdom van Orange resulterende *uyt d'Acte van Syne* Hoogheydt *die haer Koninckklicke Hoogheydt seydt* te sijn ghegheven aen den yeghenwoordighen Gouverneur ghelaten sal worden *tot decisie van beyde de Hoven van Iustitie Conjunctim*, omme by deselve nae voldinghen ende wisselinge van stucken, dat geschieden sal binnen veerthien dagen, alsdan naer gedane Mondelinge Pleydoye in't eerste ende beginne naer d'expiratie van de yeghenwoordighe vacantie van den Oogst getermineert te werden, Ghelijck mede het gesustineerde van Sijne Chaurfurstelicke Doorluchtigheyt, ende hare Hoogheydt de Vrouwe Princesse Douagiere, van dat hare Coninckl. Hoogheydt uyt krachte van hare Houwelijckse verschrijvinghe mitsgaders de Codicillaire desposítie van zal: gedachten haren Man, niet en soude *wesen gerechtight tot de Hollatie ende het vergeven van alle* de Ampten ende stellen van Magistraten in alle plaetsen, daer op de Douaire van hare Coninckliche Hoogheydt, by hoogh-gemelte sijne Hoogheydt *by de voorsz Codicille alreede is gheassigneert ofte geassigneert* mochte werden, welcke voorsz Poinct insghelijcks wert ghelaten *tot decisie van beyde de voorsz* Hoven Conjunctim, in manieren ende op den Voet als vooren, Ende sal middelertijdt in't Regarde van de voorsz Principauté van Orange, ende de Collatie van de Ampten in de voorsz submissie geroert, tot dat de voorsz decisie sal wesen ghedaen, *alles blijven in State*, ende sonder dat middeler-

delertijdt by'd'een of d'ander dien-aengaende *yets* sal mogen werden gedaen, *als met gemeen advijs ende consent.*

V.

Ende hebben Partijen ten wedersijden belooft als sy belooven by desen van de decisie by de voorsz Hoven van Iustitie in beyde de voorgemelte saecken te doen, niet te sullen afwijcken noch daer jegens gaen, het sy by Supplicatie aen de Ed: Groot Mo: Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, of by Propositie van erreur in cas van revisive noch by Forme van relief of eenich ander middel van Rechten, hoedanich 'tselve soude mogen wesen als daer van expressselijcken renunchierende by desen.

VI.

Dat d'Electie van Magistraten, Mitsgaders Collatie van alle Ampten ende Benefitien in alle verdere plaetsen, ende die de Coninckljjcke Princesse in gevolge van hare Douaire niet bevonden sullen werden te competeren tusschen de voorgemelte Princessen ende sijne Churvurstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburch sullen werden *verdeelt half ende half ende alsdan werden geloot* wie d'eene of d'andere helft sal toevallen.

VII.

Behoudelijck dat hare Coninckljjcke Hoogheydt in qualiteyt als Moeder ende Voochdesse in Zeelandt sal hebben de Electie van de Magistrature over de *Stadt Vlißingen* met het ressort van dien, ende de Collatie van alle Ampten ende Beneficien, geene uytgesondert sijn Hoogheyt den Iongen Prince aldaer competerende ende dat sijne Cheurvurstelijcke Doorluchtigheydt ende hare Hoogheyt de Princesse Douagiere daer jegens sullen hebben de *Stadt van der Vere* met gelijck Recht ende Preminentien als vooren, blijvende alle vordere gerechticheden ende Preeminentien van de voorsz Tutele dependerende, ende in de voorsz verdeelinge niet begrepen tot de *gemeene dispositie vande Hooghgem: gesamentlijcke Voochden.* Ende namentlijcken het stellen *van de eerste Edele in den Lande van Zeelandt ende alle 'tgeene daer van is dependerende.*

VIII.

Dat de Raden jegenwoordig sijnde *vijf* in getale, die Commissie ten tijde van sijne Hoogheyt Hooghloffelijcker Memorie hebben gehadt, sullen werden gegeven nieuwe Commissien, ende dat by deselve sullen werden noch twee Raden, den eenen by hare Co: Hoogheyt ende den anderen by de verdere mede Voochden gestelt ofte geconfirmeert, op gelijcke Commissie ten wedersijden te geven, met gelijcke qualiteyt ende macht als de voorsz vijf andere Raden ende met deselve extentie.

IX.

Dat by afflijvicheyt van de Raden ende d'Officieren tot den Raedt specterende, de verkiesinghe sal ghedaen worden *by beurte*, sullende daer van *d'eerste beurte* hebben hare Con: Hoogheyt welverstaende nochtans dat de *voorkeure* ten aensien

aensien van de voorsz Officieren alleen sal wesen relatijf tot het Ampt van Griffier ende Tresorier, ende sullen hare Hoogheden den Cheur-Vorst van Brandenburgh, ende de Vrouwe Princesse Douagiere van Orangien, hebben de voorkeure van de *vordere Ampten* van den voorsz Raedt dependerende.

X.

Dat alle Ampten, Benefitien ende Officien die de Princesse Royale in qualiteyt als Moeder ende Vooghdesse, als mede de andere Momboirs, sullen komen te confereren, altijdt gedepescheert ende uytgegeven sullen worden *op den naem van den Iongen Prince*, ende Commissie van de voorsz gesamentlijcke Voogden, Ende van gelijcken oock de Raden, Officianten ende alle andere onder den voorsz Raedt gehoorende ende die beedicht moeten werden haren Eedt doen aen deselve ofte aen soodanige Persoonen, die by deselve daer toe sullen werden Gecommitteert.

XI.

Dat alle Ampten, Officien, Magistraturen by de Voochden ten wedersijden vergeven sullen werden aen *eerlijcke ende gequalificeerde* Persoonen, volgens de Privilegien, Rechten ende Costuymen van den Landen. Ende sonder eenige *nundinatie*, ende sullen alle soodanige die eenich Ampt, Officie of beneficie sullen komen te consequeren voor den aenvanck van het selve gehouden sijn, haer *by Eede* te suyveren directelijck oft indirectelijcken, *daer vooren niet gegeven ofte beloofte te hebben*, ende sal het selve in de te doene Eeden werden geinsereert.

XII.

Dat alle andere geschillen ende ontstaende *differente* sullen *werden verbleven aen vier* Persoonen, daer van by hare Co: Hoocheyt twee ende by sijne meergem: Churf: Doorluchtigheyt ende hare Hoogheyt de Vrouwe Princesse Dovariere de resterende twee sullen werden versocht, welcke vier Heeren een *vijfde Persoon* sullen vermogen te assumeren, omme de Plano ende sonder eenich dilay het sy by *minnelijcke Mediatie of rechtelijcke uytspraecke afgedaen te werden.*

XIII.

Ende sullen hiermede komen *te cesseren, doot ende te niette sijn alle quæstien ende differenten* soo voor den Hove van Hollandt als voor den Hoogen Rade tusschen de Hooghgemelte Partyen *gemoveert uyt saecke van de voorsz Voochdye* ende 'tgene daer van is dependerende.

XIV.

Alle welcke Poincten ende Articulen, belooven wy ondergeschreve op ons Princelijcke woort onverbreeckelick te sullen onderhouden ende naerkomen.

Hier van sijn gemaeckt twee gelijck luydende: Het een geteeckent *Maria*, het ander *Amelie* Princesse d'Orange.

Ende alsoo in dit accoord niet is gesprocken van het Cabinet **so heeft sulx daer na gegeven nieuwe dispute. Want de Royale pretendeerde dat**

dat sy volgens dit accoord onghehouden was het Cabinet te herstellen: datter oock eenige secreten in waren die sy niet konde reveleren of divulgeeren. D'Andere seyden / dat deur het accoord niet was wech genomen een Lidt vande Sententie daer van het accoord gheen ghewach maeckte: dat oock na rechte alle tuteurs nootwen dich mosten Inventaris leveren. Endtlijck dan oock heeft haer de Princesse Royale laten induceeren het Cabinet te restitueren ghelijck sy gedaen heeft op haer Princelijcke woort.

De sake der Tutele dan nu alsoo ghesleten ende vereffent sijnde / soo heeft men sich weder gheaddresseert aen den Koninckklijcke Spaenschen Ambassadeur Brun; om te voltrecken het Tractaet soo alset alreede met den overleden Prins was geconcipieert. Ende hoe-wel 'tselve Concept dies tijdts was gemaeckt te vorderlijcker voor zijne Hoogheyt om dat de Spaensche beducht waren voor verwijderingen / ende dat zijn Hoogheyt mochte te veel inclinatie krijgen tot Vranckrijck; ende nu de Spaensche het werck wel hadden konnen sleepende houden / of in eene nieuwe Handeling werpen: soo hebben nochtans de Spaensche de genereusheyt getoont van te persisteren by het Concept soo het lach. Alleen dit voordeel hadden sy deur den doodt van den Prins ende de disputen over de Tutele bekomen; dat in plaets van te betalen de Renten ende Interessen van het æquivalent van de teyckening der Vrede; gelijck de Prins prætendeerde / beydes / nu eerst, zijn aenvanck nam: winnende niet alleen de voorige (van de teyckening der Vrede af) maer oock dese tijdt (vande doot van den Prins af) tot de teyckeninge toe/ een vrucht van Domestike questien ende misverstanden onder Vrienden.

De Voogdessen drongen oock op een nieuwe Acte van cautie of Præstatie der Prælaten: gelijck de voorige Tractaten den 8. Januarij den 27. Decembris 1647. tot Munster geteekent daer mede gemunieert waren. Maer de Heer Ambassadeur riedt dat men't niet soude roeren: want de Prælaten souden't lichtelick weygeren: ende/om haer gesach/men soudese niet willen of konnen dwingen: ende by ontstentenis dan van die Acte soude men mogen seggen dat de voorige was geoordeelt invalide: dies is dat voorby gegaen. Het Tractaet geteyckent sijnde soo wierden de gevolmachtigde Raden de Heeren de Kuyt, Beaumont, de Willem, ende den Giffirer Busero ende daer beneffens sijn Excellentie de Heer Stadthouder Graef Willem by den Spaenschen Ambassadeur te gast genoodicht ende in plaets van de Princessen getracteert.

Het

Het Tractaet luydt als volght.

COmme par deux Traictes Faicts & Conclus a Munster entre sa Majesté le Roy d'Espagne d'un costé & les destuncts Seigneurs Princes d'Oranges Frederic Henry & Guillaume d'autre: Le Premier desdicts Traictés en date du 8. Ianuier de l'an 1647. & le second du 27. Decembris de la mesme anneé, dont mention & insertion est faicte au *quarante Cincquiesme* Article du Traicté de Paix arresté au mesme lieu de Munster le 30. Ianuier de l'an suivant 1648. entre sadite Majesté & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas; Parmi diverses clauses & Conventions contenues auxdits deux Traittés de l'an 1647. de la part dudit Roy a deu estre delivré en Proprieté audit Prince pour luy, ses hoirs & Successeurs *le Marquisat de Bergues sur le Zoom avec ses dependances*, moyennant certaines Conditions exprimeés auxdits Traittés; sur l'execution & accomplissement desquelles & de ladite remise & delivrance du Marquisat de Bergues sur le Zoom, s'estant rencontreés quelques difficultés & contestations long Temps debatues de part & d'autre, on seroit enfin tombé d'accord en la maniere & forme suivante.

Sçavoir que Messire *Anthoine de Brun* Chevallier Seigneur de Villeclair, Angiray & Villerchemin, Conseillier dudit Roy d'Espagne en son Conseil d'Estat & supreme pour les affaires des Pais Bas & Bourgoigne pres de sa Personne, & a present son Ambassadeur ordinaire aupres desdits Seigneurs Estats Generaux, auroit au nom & de la part dudit Roy son Maistre de nouveau Traicté & convenu par forme d'interpretation & execution desdits deux Traictés du 8. Janvier & 27. Decembre & relativement a iceux, avec les Sieurs *Iean de Knuyt*, Chevallier, Seigneur de Vosmar, Weelde, Ravels &c. *Aernault de Beaumont*, *& David de Wilhelm*, Conseilliers au Conseil & en la Cour Feodale de Brabant, tous trois Conseilliers du Seigneur Prince d'Orange, & *Laurens Buysero* Chevaillier Secretaire, & Greffier dudit Prince, Comme specialement a ce Deputés & authorisés (ainsy qu'en faict pleine foy & asseurance la Procuration speciale qui sera insereé au bas du present traicté) par les Dames Princesses d'Oranges, Mere & Ayeule du Seigneur Prince d'Oranges *Guillaume Henry* unique Fils, Heritier, & Successeur dudit feu Seigneur Prince *Guillaume* & par le Seigneur Electeur de Brandenbourg son Oncle, Comme ayants la Gardenoble, Tutele & direction des Biens & Personne dudit jeune Prince & sous Promesse reciproque de maintenir pour bon, vaillable, & irrevocable en tout Temps ledit present accord, & porter quite envers & contre tous sadite Majesté des Payements, qui seront faicts de sa Part pour l'accomplissement dudit Present accord & Traicté; sans que jamais ledit Prince d'Oranges leur Pupille, ses Hoirs, Successeurs, ou ayants cause, ny quelque autre que ces soit les puisse

 contre-

contredire ny disputer; s'obligeant à les maintenir pour bons, bien & devement faicts & les faire authoriser par Justice en cas de besoing.

Premierement que ledit Seigneur Prince d'Oranges demeurera en la pleine & entiere Possession, joüissance, & Proprieté de touts ses Biens, Domaines & Seigneuries, qui sont situés riere la Souveraineté de sadite Majesté & specifiés dans lesdicts deux Traictés, jacoit & non obstant qu'ils eussent esté destinés, comme il sevoit par lesdicts Traictés, pour servir & tenir lieu d'eschange & permutation dudit Marquisat.

Secondement Pour satisfaire au surplus de la valeur & supplier l'importance dudit Marquisat, sera fournie au proffiet dudit Prince & reellement delivreé par ledit Ambassadeur de la part dudit Roy son Maistre la somme de *Cincq cent mille Florins* de vingt sols chacun Florin, ladicte somme Payable en ce lieu de la Haye, ou en celuy d'Amsterdam au choix dudit Ambassadeur, & en deux termes; sçavoir *deux cent mille Florins* aussi tost apres la Signature par les parties Contractantes du present accord, & autres *trois cent mille cincq* mois apres la Signature.

Troisiesmement qu'outre le Payement desdits *Cincq cent mille Florins* sera constitueé au proffict du mesme Prince une rente annuelle de *quatre vingt mille Florins,* aussy de vingt sols par pieces Payables par chacun an, soit en ce lieu de la Haye, soit en celuy d'Amsterdam de mesme, au choix de sadite Majesté & selon le cours commun qui se treuvera estre des especes auxdictslieux. Lors que les Payements s'en feront d'anneé à autre; Les Interests de laquelle rente au proffit dudict Seigneur Prince, Commanceront à courir *des le mesme temps de la Signature* & date du Present accord & convention, & dont le Capital se pourra rachetter *au denier vingt dans douse ans a diverses fois, & par diverses Parties*, qui ne pourront estre moindres que de *trois cent mille Florins* chacune fois.

Et Pour seureté de l'accomplissement des Conditions & Conventions cy dessus demeureront en leur force & vigueur les Cautions, seuretés & Hypotheques mentionneés, dans l'accord du 8. Ianuier & Promesse pour l'accomplissement d'icely du 30. d'Aoust & l'accord du 27. Decembre 1647. Comme aussi dans le Traicté de Paix conclu entre sadite Majesté d'Espagne & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas le 30. Ianuier de l'an suivante 1648. Et pour assignation speciale *seront obligés les Biens, Domaines, aydes & touts autres revenus de sa Majesté dans le Duché de Brabant & Comté de Flandres*; dont seront depeschés Lettres & actes en forme convenable à l'asseurance & satisfaction dudit Seigneur Prince d'Oranges dans le Temps & Terme de six mois apres la date du present accord.

Moyennant lesquelles conditions & conventions cy dessus exprimeés toutes difficultés demeureront appaiseés & esteintes entre les Parties au regard dudit

Marquisat

Marquisat de Bergues sur le Zoom, & lesdicts Roy & Prince pour eux, & leurs Hoirs, & Successeurs, & Descendants, obligés à l'observation du present Traicté, sans y pouvoir contrevenir ny en disceder, ains l'accomplir punctuellement & de bonne foy, Hypothequant à cet effect reciproquement sadite Majesté & ledict Seigneur Prince leurs Biens, & Domaines, pour y avoir recours en cas de contravention.

Et Finalement outre la Ratification desdittes Dames Princesses & dudict Seigneur Electeur qui devront suivre incontinant, sera de plus ledict present Traicté & accord appreuvé & ratifié tant par ledit Seigneurs *Roy d'Espagne*, que par les Seigneurs *Estats Generaux des Provinces Vnies du Pais Bas*, dans le temps & terme de *cincq mois* aprés la date & signature d'iceluy ; Et lesdits Tuteurs recevant les payements, soit dudit Ambassadeur ou autre de la part dudit Roy, devront donner des receus & quitances en bonne forme, passeés par devant la Cour de la Province d'Hollande, & en registreés aussi bien que le present Traicté dans les archives d'icelle Cour, pour y avoir recours en cas de besoing, & en pouvoir tirer diverses Copies authenticques.

En suit la teneur de la Procuration des Deputés desdittes Dames Princesses, & dudit Seigneur Electeur en qualité de Tuteurs du Seigneur Prince d'Orange Guillaume Henry.

NOus *Marie* par la grace de Dieu Princesse de la Grande Bretagne & Douairiere d'Orange &c. Et Nous *Amalie* par la grace de Dieu Princesse Douairiere d'Orange &c. Pour Nous & au nom de Monsieur l'Electeur de Brandenbourg &c. Envertu du pouvoir qui s'ensuit (Nous Frederic Guillaume par la grace de Dieu Marquis de Brandenbourg &c. A tous ceux qui ces presentes verront Salut. Sçavoir faisons, Comme par deux Traictes faicts & Conclus a Munster entre le Roy d'Espagne d'un costé & les Seigneurs Princes d'Oranges Frederick Henry & Guillaume de glorieuse Memorie d'autre, en date du 8. Ianuier 1647. & 27. Decembre de la mesme anneé, dont mention & insertion est faicte au *quarante cinquiesme* Article du Traicté de Paix, arresté au mesme lieu de Munster le 30. Ianuier de l'an suivant 1648. entre sadite Roy, & les Seigneurs Estats Generaux des Provincis Vnies du Pais Bas ; parmy diverses clauses & contenues auxdites deux Traictés de l'an 1647. de la part dudit Roy, a deu estre delivre en proprieté audit Prince pour luy, ses Hoirs & Successeurs le Marquisat de Bergues sur le Zoom, avec ses dependances, sur l'execution & accomplissement desquelles & de ladite remise & delivrance du Marqui-

sat de

sat de Bergues sur le Zoom, s'estant rencontreés quelques difficultés pour l'assoupissement desquelles difficultés de la part dudit Roy est commis & authorisé Messire *Anthoine de Brun* Chevallier, Seigneur de Villeclair, Angiray & Villerchemin, Conseillier dudit Roy d'Espaigne en son Conseil d'Estat & supreme, pour les affaires du Pais Bas & Bourgoigne pres de sa personne & à present son Ambassadeur ordinaire aupres desdits Seigneurs Estats Generaux. Et qu'il est necessaire de nostre part, comme estant Oncle & aussi Tuteur dudit Ieune Prince d'Orange, à cause de nostre absence, de commettre & authoriser quelque Personne de qualité pour traicter & Conclure avec ledit Sr. Ambassadeur Nous confians à l'affection, experience & capacité de Madame *Amalie* Princesse Douairiere d'Orange, nostre treschere Belle-Mere, comme Ayeule & aussi Tutrice dudit jeusne Prince, l'avons requise, comme Nous la requerons & authorisons par ceste nostre Procuration particuliere (combien qu'ayons cy devant donneé Procuration & pouvoir absolut à la susdite Dame nostre Belle Mere pour tout ce qui concerneroit l'administration de ladite Tutele) de Pouvoir traicter, Conclure, & signer ledit Traicté avec ledit Sr. Ambassadeur, & cela ou en sa propre personne, ou bien en substituant, commettant, & authorisant à cette fin quelque autre personne ou personnes comme bon luy semblera & estant ledit Traicté conclu, arresté & signé par ledit substitué ou substitués de le pouvoir ratifier & signer en nostre Nom & generalement de faire touchant l'equivalent du Marquisat tout ce & en la mesme forme & maniere, que nous mesmes pourrions faire en personne, promettants en parole de Prince d'avoir agreable, ferme & stable, ce que par laditte Dame en cest endroict sera faict, Traicté Conclus & arresté, Faict a Cleves le 30. Septembris 1651. Comme Mere, Oncle, & Ayeule du Seigneur Jeusne Prince d'Orange *Guillaume Henry* nostre Fils, Nepveu, & petit Fils, & ayants la Tutele & direction des Biens & personne dudit Jeusne Prince, A tous ceux qui ces presentes verront, Salut, sçavoir faisons, que comme par deux Traictés faicts & Conclu à Munster entre sa Majesté le Roy d'Espagne d'un costé, & les Seigneurs Princes d'Oranges Frederic Henry & Guillaume de Glorieuse Memoire d'autre; en date du 8. Janvier 1647. & 27. Decembre de la mesme anneé dont mention & insertion & faicte au *quarante cinquiesme* Article du Traicté de paix arresté au mesme lieu de Munster, le 30. Janvier de l'an suivant 1648. entre saditeMajesté & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, parmi diverses clauses & conventions contenues auxdits deux Traittés de l'an 1647. de la part dudit Roy a deu estre delivré en proprieté audit Prince pour luy, ses Hoirs, & Successeurs *le Marquisat de Berges sur le Zoom* avec ses dependances; sur l'execution & accomplissement desquelles & de ladite remise & delivrance du Marquisat de Berges sur le Zoom l'estant rencontreés quelques

ques difficultés pour l'assaipissement desquelles difficultés de la part de sa Majesté est Commis & authorise Messire *Anthoine de Brun* Chevaillier Seigneur de Villeclair, Angirey & Villerchemin, Conseillier dudit Roy d'Espagne en son Conseil d'Estat & supreme pour les affaires des Pais Bas & Bourgoigne pres de sa personne & à present son Ambassadeur Ordinaire aupres desdits Seigneurs Estats Generaux, Et qu'il est necessaire de la part dudit Ieusne Prince d'Orange de commettre & authoriser quelques personnes de qualité pour traicter & Conclurre avec ledit Sr. Ambassadeur Nous comme Mere, Oncle, & Ayeule & ayants la Tutele dudit Jeusne Prince Nostre Fils, Nepveu, & Petit Fils, Nous confians en la Capacité, prend'homie & experience des Sieurs *Iean de Knuyt* Chancelier Seigneur de Vosmar, Weelde, Ravels *&c. Aernault de Beaumont* & *David de Wilhelm* Conseilliers au Conseil & en la Cour Feodale de Brabant tous trois Conseilliers du Prince nostre Fils, Nepveu & Petit Fils, ensemble *Laurens Buyséro* Chevallier, Secretaire & Greffier dudit Prince, iceux ensemblement ou bien la plus grande part d'iceux par absence ou autre incommodité les avons deputé, Commis, & authorise, comme nous les deputons, committons & authorisons par ces presentes, pour traicter, conclure, & accorder avec ledit Sieur Ambassadeur touchant *l'equivalent du Marquisat* en la mesme forme & maniere que nous mesmes pourrions faire en personnes, & de signer ledit Traicté en nostre absence, promettans en Parole de Princes d'avoir aggreable forme, & stable & ratifier ce que par les surnommés sera Traicté, Conclu, & arresté, en cest endroit, Faict & signé a *Turnhout &* à *Teylinghen* le 4. & le 7. de Mois d'Octobre mil six cent cinquante & un. Estoit signé *Marie & Amalie* Prince d'Oranges, Cachetté des Cachets desdittes Dames Princesses.

En foy de ce que dessus est le present Traitté signé par ledit Seigneur Ambassadeur du Roy d'Espagne & par lesdits Deputés desdittes Dames Princesses, & dudit Seigneur Electeur de Brandenburg en la qualité que dessus de Tuteurs du Jeusne Prince d'Oranges, & en vertu du pouvoir donné auxdits Deputés. Faict à la Haye le 12. d'Octobre mil six cent cinquante uu, estoit signé.

L.S. *A. Brun.*

L.S. *I. de Knuyt.*
L.S. *A. van Beaumont.*
L.S. *D. de Wilhelm.*
L.S. *C. Buyssero.*

NOus *Marie* par la grace de Dieu Princesse de la Grande Bretagne Douairiere d'Orange *&c.* Et Nous Amalie par la grace de Dieu Princesse Douairiere d'Oranges pour nous & au nom de Monsieur l'Electeur de Brandenburg &c. en vertu du pouvoir cy dessus inseré, comme Mere, Oncle, & Ayeule du jeune

du jeune Prince d'Orange Guillaume Henry, & ayant la Tutelle & direction des biens & personne dudit Jeusne Prince; Ayants en & examiné le Traitté cy dessus, conclu & signé par nos Deputés avec Monsieur l'Ambassadeur du Roy d'Espagne le 12. d'Octobre 1651. en vertu de nostre procuration aussi y inseré, avons en la qualité susditte, ledit Traitté *receu pour bon, ferme, & vaillable, aggreé, approuvé & ratifié*, comme nous le recevons, aggreons, approuvons & ratifions par ces presentes, selon la forme & teneur, prometttants de le ensuivre, observer, & accomplir inviolablement & poinctuellement, & de le faire faire ensuivre, observer & accomplir, tout ainsy comme si nous mesmes, l'avions Traitté & signé. Faict à Teylingen & à la Haye le 14. & le 16. du Mois d'Octobre 1651. Estoit signé.

Marie. L. S.

Amalie Prince d'Orange. L. S.

Et plus Bas contre signé.

Par Ordonnance de leurs Altesses.

Buissero.

HEbbende dus verre gesprooken van het Defect veur het overlijden van den Heer Prins/ sullen wy weder vervolgen 'tgeene tot ordentlijcke suppletie, dat is/ de Herstellinge der Regering is ter Hant g e-nomen.

In't laetste van Maert ende begin van April gelijck oock te voor ende daer na is de groote Vergadering meer besigh geweest met affairen van Vranckrijck/ Spagnien/ Portugael ende andere/ als met 'tgunt Domestijck/ ende waer over eygentlijck de Vergaderingh was by een geroepen. Alle deselve Vreemde saken als niet ter materie dienende/ sullen maer blootelijck als met den vinger aenroeren.

De Koninckklijcke Fransche Ambassadeur Believre was ghekomen in't begin van den Meert/ ende alsoo men sich niet konde met hem verstaen nopende den Rang, soo is noyt geen Conferentie met hem gehouden. Soo dat hy/ siende niet te konnen hier verrichten/ is in't begin van May vertoogen.

d'Ambassadeurs Sr. Iohn, ende Stricklant beyde Raden van State der Republijque van Engelant/met een suite van by de drie hondert persoonen ghekomen zijnde in't laetste van Maert ende den 30. van dien audientie hebbende/hebben verscheyden ende sodanige bejegeningh gehadt

van

van wegen de Hoven ende Hovelingen (hoe seer oock de Heeren van Hollandt daer ordre teghen stelden) dat sy in't laetste van April last kreghen om weder te vertrecken: verklarende behoudens haer securiteyt ende de reputatie van de Republique niet langer te konnen hier blyven. De Staet heeft gesocht haer alle moghelijcke Satisfactie te geven / noch haer voorstellende het Tractaet van't Jaer 1495. Die van Hollandt hebben 'tselve deur den Heer Commissaris Schaep laten by 't Parlement smaeckelijck maken / ende versoucken Prolongatie van verblijf: 'twelck voor seker korte tijdt vergunt sijnde / sijn tegen 'tleste van Junius weder gerevoceert / ende hoe-wel men alle mogelijcke Inductien aenwende om haer vertreck noch wat op te schorten; soo sijn sy niet te bewegen geweest: ende alsoo de Tractaten onvolmaeckt waren / soo is geresolveert deur een Expresse Extraordinaris Ambassade van hier in Engelandt te seynden deselve te voltrecken. Sy namen den 30. Juny haer afscheyt ende togen den eersten July uyt den Hage.

De lang ende sedert het Jaer 1649. getracteert hebbende Ratificatie op de Anno 1649. met Denemarek deur den Rijcx-Hof-Meester Ulefelt gemaeckte Tractaten / sijn entlijck den 21. Marty op de groote Vergaderingh voltogen ende vast geset: on-aengesien d'Officien der Koninglijcke Sweetsche Ministers d'Afgesanten Cantersteyn ende den Commissaris Appelboom Respectivelijck ende successivelijck daer tegen gedaen.

De Koninckkijcke Portugaelsche Ambassadeur Sousa de Macedo na langh dilay entlijck oock den 6. Marty audientie hebbende ende zijne Propositie in't Latijn doende / inde groote Vergaderingh heeft gegeven meer hoop als effecten: Soo dat den 25. Marty geresolveert ende verstaen wierdt alle vordere Confederentien (hoe wel de Koninginne van Zweeden deur welgemelden Commissaris Appelboom liet presenteeren haer Mediatie tusschen desen Staet ende den Portugijschen Ambassadeur) met hem / af te snyden ende hem voortaen niet meer te kennen voor Ambassadeur; dies hy eenigen tijt daer na is getogen nae Hamborgh.

Tusschen de Koninckkijcke Spaensche Heer Ambassadeur Brun ende de Koninckkijcke Fransche Heer Resident Braffet passeerden soo voor als gedurende het verblijf vanden Heer Ambassadeur Believre (die sich het niet aentoogh) verscheyden contentien / soo by Publijcke audientie als deur Memorien in de groote Vergaderingh respective ghedaen ende ingegeven: werdende falcx (apparentelijck deur haer eygen toedoen) 'telckens deur den Druck gemeen gemaeckt. 't Welck alles de Staet niet als met hooren ende sien heeft bejegent.

Om-

Om dan weder te komen tot de Domestike saken / dient dat al sedert den 28. Martij was gebesoigneert tot consiliatie van de discreperende inclinatien / die tot noch toe waren ingekomen / daer uyt entlijck resulteerde / oppet Papier gebracht / ende den 26. Aprilis gerapporteert wierdt 'tgene hier na op den 16. Junij is volkomentlijck gearresteert; daerom alhier onnoodich.

In dese tijt stont het in Zeelant niet seer na wensch vande Heeren van Hollandt: die vernamen dat aldaer gearbeyt wierde tot wederkiesingh van een Stadthouder / Capiteyn Generael etc. Ende of wel sulcx geen noodtwendigheyt gaf aende Heeren van Hollant om desgelijcx te doen / so vreesden niet-te-min sy / dat sulcx soo inde Provintie van Gelderlandt / Utrecht / Over-Yssel / als in eenige Steden van Hollandt soude geven alteratie. Om dan deselve Provintie te houden / met Hollandt gevoügt / soo zijn (gelijck oock elders is geseydt) derwaerts gesonden de Heeren van Opdam, de Wit, Nypoort ende Ricce, die aldaer hebben gedaen volgende Propositie.

Edele Mogende Heeren.

VVY hebben tot voldoeninghe van den last, ende volghens intentie van onse Heeren Committenten, ons verplicht geoordeelt U. Ed: Mo: derselver Consideratien ende *becommerlijcke* bedenckelickheden, raeckende het *Capiteynschap Generael*, successivelijck te gemoet te voeren. Alle die andere Poincten, van de *Religie*, *Vnie*, *ende Militie*, in de onderlinge Conferentien, tusschen de twee Provintien (Godt lof) soo wel met eenparicheyt sijnde geadjusteert; dat wy op geen ander subject eenige discrepantie hebben konnen bemercken.

U. Ed: Mog: is bekendt, dat yeder der Geunieerde Provintien, competeert het *opperste ghesach* over 't Krijghs-Volck, ende het beleydt van de saecken van Oorlogh binnen haer eyghen Souverain Provinciael resort: welcken volgende, oock aende particuliere Stadthouders altijts hebben gegeven de qualiteyt van Capiteyn Generael over de Militie binnen hare respective Provintien wesende; ende insonderheyt de Provintien, welckers Stadthouders niet sijn bekleedt geweest met de qualiteyt van Capiteyn Generael van de geheele Unie: waeromme dan oock de Provintie van Stadt ende Landen, haer niet en heeft gecontenteert met hunne Stadthouders by Commissie, als alle die andere Provintien, mede Capiteyn Generael te maecken; Maer heeft noch daer

daer-en-boven in derselver Instructie Artikel 9. ge-expresseert: *Dat de Stadthouder mede wesen sal Capiteyn Generael, ende het Opper-Hooft* (Nota) *van't Krijgs-Volck te Paerde ende te Voet, 't welck in deselve Provintie teghenwoordigh is, of hier namaels daer inne sal moghen komen.*

Gelijck oock by uwe Ed: Mo: nevens die Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, verscheyde malen Staets-ghewijse is verklaert, ende namentlijck by Resolutie van den sesten February 1587. *Dat sijn Excellentie, Prins Maurits onsterffelijcker Memorie* (die alleenlijck was particulier Gouverneur ende Capiteyn Generael over Hollandt ende Zeelandt, sonder te dier tijdt Commissie vande Generaliteyt te hebben) *die saecke ende het beleydt vanden Oorloge te Lande in Hollandt ende Zeelandt, ende namentlijck de besettinge van alle Steden ende Sterckten derselver Landen, by advijs van de Staten van dien, ofte haer Gecommitteerde Raden, soude hebben.* Waer uyt dan volcht, nademael de stemmende Provintien, noch by de Commissien aende Capiteyns Generaels vande Unie verleent, noch by eenige andere Acten, 't voorsz gesagh over 't Krijsch-Volck, ende het beleydt vanden Oorloge aen denselven gedefereert ofte overgegeven hebben, dat dienvolgende de Successive Capiteyns Generaels vande Unie, in dier qualite oock geen gesagh ofte authoriteyt ter wereldt, binnen het territoir vande stemmende Provintien gecompeteert heeft.

Sulckx dat alleenlijck te Velde ende buyten het ressort vande stemmende Provintien, de functie van het Capiteynschap Generael heeft konnen worden geexerceert.

Wel is waer, dat onse Voor-Ouderen inden beginne vanden Oorlogh, volgende het exempel des Konings van Spagnien, ende voorgaende Landts-Heeren, goet-ghevonden hebben over dese Landen te stellen een Gouverneur Generael, welckers ghesagh sich mede binnen de Limiten vande stemmende Provintien heeft ghe-extendeert, selfs oock in't stuck van de Politie ende Justitie in den hooghsten grade; Dan naderhandt door het ghevoeligh exempel vande excessen by den Grave van Lycester gepleecht, hebbende gespeurt; hoe lichtelijck soodanige hooge macht tot groot nadeel van den Lande, ende met *extreem gevaer vande libertevdt ende Vryheydt van den Volcke*, kan worden misbruyckt: Soo sijn deselve onse Voor-Ouders te Rade geworden, de voorsz Charge van Gouverneur Generael te *mortificeren*; gelijck deselve van die tijdt af, tot dese huydige dage toe, gemortificeert is gebleven, ende hebben vervolgens in plaetse van dien, *niet wederom een Gouverneur Generael*, Maer alleenlijck een *Capiteyn Generael* geeligeert gehadt; welckers macht sich in geenen deele (gelijck vooren bewesen is) binnen de limiten van de stemmende Provintien (als wel die van den Gouverneur Generael hadde gedaen) hebbende geextendeert, oock consequentelijck maer alleenlijck over 't Volck van Oorloge, ofte die Legers

buyten de respective resorten van de stemmende Provintien, ende te Velde sijnde, gestreckt heeft. Gelijck alle 'tselve breder is blijckende by collatie van den innehouden der Commissie aen den *Grave van Lycester*, als Gouverneur Generael, verleent; tegens de gene dewelcke aen den Princen van Orangien, als Capiteyns Generaels, by de samentlijcke Provintien sijn gegeven: ende souden buyten alle twijffel, onse voorsichtige Voor-Ouders, oock tot verkiesinge van een Capiteyn Generael nimmermeer gheresolveert gehadt hebben ten ware die sware Oorloge hare Militie te Velde gevordert, ende de Militie te Velde sijnde, henluyden by gevolge, door eene oogschijnelicke necessiteyt, een Opper-Hooft afgeperst hadden.

Doch de saecke teghenwoordigh, door Godes genadige bystandt, soo verre gebracht wesende, dat de bloedighe Oorloghen sijn verandert in eene langhe gewenste Vrede, ende consequentelijck daer door de voorgeroerde bewegende oorsaecke is komen te cesseren; So konnen wy mede niet anders oordeelen, dan dat die Charge, die op deselve oorsaecke is ghefundeert gheweest, oock in effecte door cessatie van dien, van selfs voor *gemortificeert gehouden moet worden*. Niet konnende sien, hoe, daer gene Leghers versamelt wordende, een Capiteyn Generael over de Leghers, die niet en sijn, ofte de Militie niet te Velde gaende, een Veldt-Overste daer geen Veldt-Tocht en valt, ghemaeckt soude konnen worden.

Oock noyt een eenich exempel gehoort ofte gevonden hebben, dat eene Republicque in de gantsche Wereldt, by tijde van Vrede een Capiteyn Generael aengehouden, veel min aenghenomen soude hebben. Maer ter contrarie notoir sijnde, dat vele wel-gereguleerde Landen gewoon sijn haer Capiteyns Generaels ofte Veldt-Oversten, alleenlijck voor een Tocht ofte expeditie Commissie te geven; werdende dieselve Velt-Overste in sulcken gevalle 'telckens, het Volck van Oorloge wedergekeert sijnde in hare Guarnisoenen ofte winter-quartieren, van dieselve hunne qualiteyt wederom ontbloot, onaengesien de Oorlogen aldaer gemeenlijck noch dueren, ende de Militie oock korts daer aen wederomme te Velde treckende, van een Over-Hooft versien moet wesen.

Sijnde de *Hertoge van Alba* geweest de eerste die specifice tot Capiteyn Generael over dese Nederlanden by den Coningh van Spangien onder 't Gouvernement van de Hertoginne van *Parma* inden Jare 1567. is gestelt.

By welckers Commissie van dato den lesten January des voorsz jaers, denselven Coningh van Spangien, oock expresselick voor Redenen ende Motiven van dien allegeert, *de onlusten ende troublen inde Nederlanden ontstaen, Mitsgaders de nootwendicheydt om den wech van Wapenen te gebruycken*, (soo hy voorgeeft) daer uyt resulterende; ende sulcx daermede genoechsaem te kennen gevende, *dat by paisible tijden, ofte in Vrede, 'tselve noyt en soude hebben geschiet.*

Mits

Mits alle welcke redenen wy vastelijck willen vertrouwen, dat U. Ed: Mo: neffens ons apprehenderende by dese teghenwoordighe tijden, de Geunieerde Provintien *geen dienst ofte nuttigheyt ter werelt van een Capiteyn Generael te konnen trecken*: Oock niet en sullen sijn de ghene, dewelcke teghen het exempel van alle andere Republijcquen, ja tegens het exempel van dese Nederlanden selfs, contrarie de practicque van alle wel-gepolitieerde Volckeren, tot miscontentement van hare Bondtgenooten, ende sonderlingh van die gene, die in alle sware tijden eene Republijcque, als een Lichaem, ja als eene Stadt, met U.Ed:Mo: gheweest sijn, die verkiesinghe van een Capiteyn Generael sullen willen urgeren.

Gelijck wy dan oock, tot een teken van dien, met sonderlinge aengenaemheydt hebben op-ghenomen, dat U. Ed: Mo: Gedeputeerden in de particuliere Conferentien, met Gecommitteerde uyt de Vergaderinge van onse Heeren Committenten, laetstelijck in 'sGraven-Hage gehouden, souden hebben verklaert, wel te konnen oordeelen, dat sonder ondienst van de Landen, geduerende de minder-jarigheyt van den Jonge Geboren Prince van Orangien, met de verkiesinge van een Capiteyn Generael soude konnen worden gesuperssedeert. Maer aen de andere sijde, soo moeten wy mede verklaren, dat wy niet konnen vinden in de redenen te bestaen, ofte metten dienst van den Lande te quadreren, 't gene U. Ed: Mog: Gecommitteerde met eenen schijnen urgeren: Dat van nu af aen by Resolutie soude worden vast ghesteldt, *dat gheduyrende de minder-jarigheydt van dese Iongh-gebooren Prince van Orangien, geen Capiteyn Generael verkooren soude moghen worden*; Oock mede niet, *dat van gelijcken soude werden vast gestelt, dat die selve Heere Prince tot meerder-jarigheydt gekomen zynde, ende by de meeste stemmende Provintien bequaem gheoordeelt wordende, deselve alsdan tot het Capiteynschap Generael voor alle andere soude worden ghepreferee rt.*

Geconsidereert dat daer door aen eene sijde in tijde en wijlen by overkompste van Oorloge ofte andersints (daer voor Godt Almachtich dese Landen genadelijck wil behoeden ende beschermen) de gelegentheyt van den Lande soodanigh soude konnen wesen, dat dienstigh soude sijn tot verkiesinghe van een Capiteyn Generael, selfs geduerende de minderjaricheyt voorsz te procederen; ende dat echter in sulcken gevalle des niet tegenstaende de Provintien dienaengaende, tot merckelijcke ondienst van den Lande, de handen ghesloten souden sijn.

Ende aen de andere sijde oock soude konnen gebeuren (gelijck wy verhoopen dat met Godes hulpe gebeuren sal) dat den Jongen Prince van Orangien al meerderjarich geworden sijnde, dese Nederlanden noch soodanich met Vrede sullen sijn gesegent, dat alle de Redenen ende Motiven hier vooren gededu-

 ceert,

ceert, waerom wy oordeelen tegenwoordich niet dienstich ende ongeraden te sijn een Capiteyn Generael te maecken, oock ten selven tijde noch sullen blijven Militeren: Ia dat selfs alsdan gevonden soude konnen worden, die electie van een Capiteyn Generael directelijck *tegens den dienst van't Landt ende het gemeene beste strijdich te wesen.* Ende dat over sulcx ten hooghsten schadelijck soude sijn, onse Nakomelingen door soodanige beloften eeniger maten geengageert te hebben.

Immers, ende in allen gevalle soo meynen wy, dat den *oirbaer ende dienst van den Lande* ofte het *gemeene beste* behoort te wesen, het eenigh Doel-wit van alle Vrome Regenten, ende het rechte rightsnoer, waer na deselve alle hare Actien ende deliberatien behooren te reguleeren; ende dat voor al aende posteriteyt mede behoort te worden gelaten deselve *Vryheyt*, om in haren tijdt te mogen ende konnen doen ofte laten, 'tgene deselve alsdan sal oordeelen den dienst van den Lande ende het gemeene beste te vereysschen. Oock niet sonder groote apparentie staende te vreesen, dat de toekomende Regenten souden mogen verstaen, in soodanige hooghwichtighe saken door die Resolutien ofte beloften van haer Voorsaten, niet te hebben konnen verbonden ende in hunne deliberatien gepræjudiceert worden. Waer door dan den Heere Prince van Orangien met de sijne, haer funderende op dieselve belofte, ende uyt krachte van dien oordelende een billijcke pretensie te konnen maecken, niet anders dan *evidente Factien ende scheuringhen in den Staet* souden staen te verwachten: die wy ons verseeckeren dat uwe Ed: Mo: na hare gewoonelijcke voorsichticheyt, mede in alle manieren sullen soecken te verhoeden.

Behalven dat oock by alle de Provintien, tegens het versoecken van Survivantien ende beloften van eenige Ampten van't toekommende, ende by sommige Provintien oock *nominatie* in't reguardt van Capiteynschap Generael over haer resort, expresse Resolutien genomen, ende Prohibitive Wetten gemaeckt sijn, ontwijffelijck uyt oorsaecke, dat soodanighe Survivances ende Beloften, alleenlijck door *Kuyperyen ofte faveur van aensienelijcke Persoonen*, sonder aenschouw van 't ghemeene beste ende den dienst van 't Landt pleghe te wege gebracht ende uyt-gewerckt te worden. Welcke redenen ende meer andere, wy oock willen vertrouwen, dat U. Ed: Mo: sullen moveren, om tot dese hooghwichtige saecke buyten de ordinaris ghewoonte, ende teghens de ghebruyckelijcke ordre mede niet te procederen; Maer alleen met gemeyn advijs van beyde die Provintien.

Op dese Propositie/den 25. April gedaen is wel niet als complimenteuselijck ende in generale termen geantwoort/ dat de Heeren van Zeelant haer Gecommitteerde ter groote Vergaderingh op het geproponeerde

neerde alsoo souden lasten / dat het gemeene beste gheen detriment quame te lyden ; maer alles by gebracht werde wat tot ruste ende vast-stellinge van dien soude mogen strecken.

Korts daer na is nochtans daer op gevolght notable veranderingh gelijck in't eynde van dit boeck in't vervolgh van de sake het Huys van Orangien treffende/sal werden verhaelt.

Nu sullen wy weder keeren tot het merckelickste dat uyt de de groote Vergadering resulteerde. Alwaer de Heer van André in't eynde van April presiderende heeft voorgestelt / dat haer Ho: Mo: hare gedachten souden gelieven te laten gaen tot nader elucidatie van derselver Resolutie vanden 27. January lestleden / raeckende het stuck van de Religie, metten gevolghe ende aenkleven van dien/ ende in spesie tot uytvindinge van sodanige temperament op het inkomen van geseyde Roomsche Geestelijckheydt in desen Landen / als sonder krenckinge vant Tractaet van Vrede best ende gevoeghlyckst soude konnen geschieden: Mitsgaders op het beramen van een eenparige voet in't executeren van de Placcaten deser Landen teghens de Pausgesinde geemaneert. Waer op 'sanderendaeghs by den Heer presiderende is voorgeslagen dat eenige Heeren uytte Provintien moghen werden Gecommitteert / dewelcke haer informeerden van den Voedt die geduyrende den twaelffjarigen Treves desen aengaende was gehouden geweest / ende daer op Concipieren een bequaem ende behoorlijck Temperament, om ter Vergaderinghe gecommuniceert ende vervolghens daer op ghedelibereert ende geresolveert te werden na behooren/sulcx is daer na gerenvoyeert aende ordinaris Vergadering/ende tacité verbleven by 'tgeresolveerde van den 28. Januarij lestleden ende geresumeert den 17. July.

In't begin van Mey hebben de Heeren van Hollandt geproponeert ende versocht dat de Heer Veltmaerschalck mocht worden geadmitteert in den Raedt van State om aldaer mede t'aviseren in Militaire saken. Maer 'tis by d'andere bysonder by die van Vrieslandt ende Stadt ende Landen niet smakelijck geweest.

In May is vervolgens seer gebesoigneert op het stuck van 'tgeven der Patenten, ende ampliatie der Instructie voor den Raet van State/ende weeringe van Corruptien.

Den 12. May is gearresteert het Formulier van Commissie te geven aende Gouverneurs ende Commandeurs vande Steden ende plaetsen immediatelijck resorterende onder de Generaliteyt/gelijck 'tselve op den 10. deser ter Vergaderinghe voorgedragen ende vervolghens gelesen was / ende wierden dienvolgende voor alle de Gemelte Gouverneurs

ofte Commandeurs / die voor desen alleenlijck Actens van zijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangie Hooghloffelijcker Memorie ontfanghen hadden/ende by haer Ho : Mo : alhier beschreven/ hare Commissien gedepescheert doende daer op den behoorlijcken Eedt.

Volght het Formulier van Commissie.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden allen den ghenen die dese yegenwoordige sullen sien ofte hooren lesen Salut, Doen te weten, dat wy vertrouwende op de kloeckheydt, dapperheyt, ende goede experientie van handelinge in Militaire saecken van (*Tijtel ende Naem vande Gouverneur*) *hebben wy by deliberatie vande Raedt van State der Vereenighde Nederlanden* denselven gecontinueert, gestelt, Gecommitteert, ende geauthoriseert, gelijck wy continueeren, stellen, Committeren ende Authoriseren by desen tot Commandeur over de Stadt, &c. (*Naem van Stadt ofte Fort*) gevende hem volkomen macht, authoriteyt, ende sonderlinghe Bevel om over alle 't Volck van Oorloge in de voorsz Stadt, &c. . . . . leggende ofte die namaels na d'occurentien ende geleghentheydt van saecken derwaerts in Guarnisoen ghesonden souden moghen worden, te ghebieden ende deselve te gebruycken teghen alle ende een yeghelijck dewelcke yets Vyandtlijcks tot nadeel van de voorsz Stadt &c. *Dese Staet in't Generael, de Provintien in't particulier, ende Leden van dien soude moghen ondernemen ofte machineren, ende sulckx anders ende in soodanighe voeghen, als het hem by ons ende den Raedt van State deser Vereenighde Nederlanden ofte andere, ons last hebbende, sal worden gheordonneert ende bevolen*, houdende het Garnisoen in goede Ordre, Wacht, ende Krijghs-discipline, soo by daghe als by nacht, sonder te ghedooghen datse de Borgheren ende Inghesetenen binnen de Stede ende platte Landen der Vereenighde Provintien noch oock de Nabuyrighe Neutrale Landen eenighe schade of over-last aen doen, *oock soo veel in hem is, ontdecken, tegben gaen, afweeren ende doen afweeren, alles wat tegben den dienst vanden voorsz. Landen, Leden ende Steden van dien eenichsints soude mogben strecken, ende voorts ons ende den Raedt van State* doen advertentie in alle voorvallende saken, naer dat den noot ofte gelegentheydt soude mogen vereyschen, ende voornamentlijck de voorsz Stadt, &c . . . . . . aen niemant in te ruymen ofte over te geven., *nochte oock geen Crijsch-Volck daerinne te laten of uyt te laten trecken dan met onse, die daer toe, gheauthoriseert sullen sijn, resolutie goet believen ende behoorlijck Patent, ende daer beneffens precieselijck toesien ende daer op letten, dat de Compagnien van 't voorsz. Garnisoen compleet ende ghewapent ghebouden worden, volghens hare bestellinghe ende d'ordre op de Wapeningh ghearresteert ende daer inne eenigh manquement bevindende, des advertentie geven aen ons ofte den*

Raedt

Raedt van State, ten eynde daer inne mach worden gheremedieert : Des blijft de (*Naem van de Gouverneur*) . . . . ghehouden hier op den behoorlijcken Eedt te doen in onse handen: 't Welck ghedaen sijnde, ontbieden ende bevelen wy de gesamentlijcke Ritmeesteren, Capiteynen, Officiers, Soldaten, ende Volck van Oorloge, in de voornoemde Stadt, &c. . . . . . . in Garnisoen sijnde of noch sullen komen den (*Gouverneur*) voor onsen bestelden *Commandeur* t'erkennen, respecteren, ende gehoorsamen ende obedieeren, versouckende ende bevelende, oock Respective alle andere, dien dat aengaen sal, dat sy hem in 't exerceren van sijne last ende Commissie alle addres ende behulp doen.

Gedaen in 's Graven-Hage onder onsen Contre-Zegel, Paraphure, ende Signature van onsen Griffier den . . . . . .

OP 't werck van d'Ampliatie of verbeteringh der Instructie voor den Raet van State is by die van Gelderlant den 12. May ingebracht seecker Concept van Instructie voor den Raedt van State. Ende zijn d'andere Provintien vermaent om hare verklaringen respective op dat stuck desgelijcx in te brengen / doch hoe endtlijck deselve Instructie is vast gestelt / sal den 18. July volgen: daer onnoodich 't selve Concept te stellen.

Den 13. May ende vervolgens zijn in de groote Vergaderingh gecompareert Adriaen van der Myle, Gouverneur van Willemstadt, Iohan van Merode Heer van Rumen / Commanderende tot Ravesteyn, Francois de Ram, Heere van Hagendoorn Commanderende tot Steenbergen, Willem Reynier van Cloet tot Levesfelt Commandeur van Meurs, Maerten van Iuchem Commandeur van Wesel, Govert le Lyon Commandeur van Yssendijcke, Phillippe de Vahsy Commandeur van 't Fort St. Anna in de Polder van Namen, Simon Schotte, Commandeur tot Philippine, ende Frederick van Inthima Commandeur van Aerdenburgh, ende hebben uyt krachte van hare Ho: Mo: Resolutie van den 12. deses inde voorschreven qualiteyten Respective naer oplesinge van derselver Commissien in handen vanden Heer van Schagen ter Vergaderinge presiderende / gedaen den behoorlijcken Eedt.

Den 17. May wiert gelesen 't advys van den Raedt van State van den 13. inhoudende dat de Patenten van de Compagnien te Peerde ende te Voet eertijdts directelijck zijn gheaddresseert geweest aen de Ritmeester ofte Capiteyn van de Compagnien gelijck sulcx oock gecontinueert is aen die geene leggende in Binnenlandtsche Guarnisoenen: Maer dat een geruymen tijdt herwaerts de Patenten voor de Compagnie / inde Frontieren / daer een Gouverneur ofte Commandeur is / aende selve Gouverneur

verneur of Commandeur geaddresseert zijn geweest/om de voorsz Compagnien met de beste ordre te doen vertrecken; welcken Voet haer Ed: Mo: souden meenen dat soude dienen gevolcht te worden.

Na dat eenighen tijdt herwaerts deur de Heeren Gent ende andere haer Ho: Mo: Gecommitteerde waren gehouden verscheyden Conferentien Consiliatoir, Soo hebben sy entlijck den 20. May gedaen naerder rapport / ende vervolgens doen lesen het advijs Conciliatoir de Directie ende Dispositie van de saecken van Oorloge ende over 't Volck van Oorloge raeckende / Mitsgaders het Formulier vanden Eedt voor de Militie/ gelijck beyde deselve in nader Conferentie geamplieert ende gedresseert zijn/hebbende van gelijcken ter Vergaderinge ingebracht ende vervolgens doen lesen de Concepte Instructien voor de Heeren Gecommitteerde ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: waer naer deselve haer souden moeten reguleren in het geven van de Patenten aen het ghemelte volck van Oorloge ende het besorgen vande Frontieren vanden Staet/ in voeghen ende manieren als alle deselve hier na volgende op den 16. Juny staen geinsereert de welgemelte Heeren zijn daer over bedanckt: ende hebben haer op alle de voorsz saecke de Provintien van Gelderlandt Hollandt, ende Zeelandt noch staende Vergaderinge met het voorsz gebesoigneerde int geheel ende in alles geconformeert/ende zijn de andere defectieuse Provintien ernstelijck versocht / van ghelijcken soo haest doenlijck te willen doen / oock is goet gevonden dat de Heeren Staten van Vrieslandt ende Stadt en Lande nochmaels volghens ende in conformite vant 19. Artikel vande Unie by serieuse aenschrijvinge versocht souden worden dat deselve sonder langer uytstel Staets-ghewijse herwaerts wilden komen/(alsoo sy sedert Februarius/om het houden van haer Landts-dach waren vertrocken / ende absent ghewee$t/latende de Vergadering alleen deur een of twee Gedeputeerden/ sonder last bekleden) omme benevens d'andere Provintien d'importante deliberatien van dese Vergaderinge by te woonen ende tot een spoedige ende ghewenscht eynde te helpen brengen.

Dien dach wiert oock vast gestelt op het advijs van den Raedt van State van den 13. deses / dat de Patenten voor de Compagnien te Peerde ende te Voet in Frontieren van de Generaliteyt daer een Gouverneur of Commandeur is / aen denselven Gouverneur of Commandeur geaddresseert souden worden/ ende dat in de stemmende Steden van de Geunieerde Provintien sulcx soude gedaen worden door de Staten van deselve Provintie ofte hare geauthoriseerde aen de Borgemeesteren ende Regeerders van deselve Steden om de voorsz Compagnien met de beste ordre doen vertrecken.

Den

Den 23. May gedelibereert sijnde op't advijs Conciliatoir aengaende de dispositie ende directie der saecken van Oorloge ende over het Volck van Oorloge/ Mitsgaders opt Formulier van den Eedt voor de Militie ende d'Instructie voor de Heeren Gecommitteerde ter Generaliteyt/ waer naer deselve haer souden reguleren in het geven van de Patenten aen het Volck van Oorloge / ende het besorghen van de Frontieren van den Staet, hebben de Heeren van Wtrecht verklaert van de Heeren hare Principalen gelast te sijn haer met het voorsz advijs ende Formulier van den Eede, sulcx als deselve by de Heeren van Gent ende andere hare Ho: Mo: Gedeputeerde totte Conferentie Conciliatoir op den 26. Aprilis lestleden ter Vergaderinge waren ingebracht/in't geheel ende alles te conformeeren, dan alsoo achtert 9. Articul van't voornoemde advijs als mede in't voorsz Formulier van den Eedt 'tsedert dien tijdt eenighe ampliatie by nadere conferentie tot Conciliatie van de advijsen der respective Provintien was gevallen / ende daer van op den 19. deses ter Vergaderinge rapport gedaen. Soo hebben welgemelte Heeren van Wtrecht verklaert dat haer Ed: de voorsz ampliatien aen de welgemelte Heeren hare Principalen mede hadden overgesonden / omme daer op van gelijcken metten alder eersten haren naderen last te ontfangen. Ende wierden de andere Provintien dewelcke haer op't geene voorsz is/ noch niet en hadden verklaert gantsch vrundelijck versocht haer op alle de voorsz Poincten met de andere voorstemmende Provintien so haest doenlijck te conformeren.

Die van Wtrecht hebben ter selver tijdt oock voorgedragen dat de Heeren haer Principalen haer Ed. hadden gelast alhier te representeren 'trecht 'twelck deselve upt kracht van de Unie was Competerende/ om inden Raedt van State te mogen deputeren soodanich getal van Persoonen/als eenich van de andere Provintien aldaer was hebbende / versoeckende dienvolgens dat de vordere Provintien insonderheyt by de jegenwoordige Conjuncture van tijden (als wanneer den welgemelten Raedt van State meerder directie ende gesach in saecken van Oorloge soude worden gedefereert / als voor desen) de Deputatie van gelijck getal aen voorwelgemelte Provintie van Wtrecht niet geliefde te difficulteren.

'sAnderendaegs hebben de Heeren van Over-Yssel gedaen dergelijck versouck/ als by de Heeren van Wtrecht gedaen was.

Den 27. May hebben de Heeren van Wtrecht ter Vergadering geopent den last van de Heeren derselver Principalen / dewelcke haer in't gheheel ende in alles hebben geconformeert met het advijs Conciliatoir

aengaende de directie ende dispositie van de saecken van Oorloge, ende over het Volck van Oorloge, oock geapprobeert ende aengenomen het Formulier vanden Eedt voor de Militie van desen Staet / Mitsgaders de Instructie voor de Heeren Gecommitteerde ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: over het geven van Patenten met den gevolghe ende aenkleven van dien/ sulcx als deselve in nadere Conferentie gedresseert / ende op den 20. deses door de Heeren van Gent ende andere haer Ho: Mo: Gedeputeerde ter Vergaderinge waren ingedient / (hier onder te sien op den 16. Juny) vertrouwende middeler-wijlen welgemelte Heeren van Utrecht/ dat hare Ho: Mo: faciliteyt souden bybrenghen omme haer E: te doen hebben Satisfactie in't vermeerderen van hare Gedeputeerden inden Raedt van State/ waer op gedelibereert zijnde/ zijn de Provintien van Vrieslandt / Over-Yssel ende Stadt ende Landen versocht haer op't voorsz advijs Consiliatoir/ Formulier van den Eedt ende Instructie voor de Gecommitteerden ter Generaliteydt mette voorstemmende Provintien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, ende Wtrecht, ten spoedichsten ende sonder langer uytstel te willen Conformeren.

Den 28. May was het Pinxter-dach: gedurende welcke Feest ende andere dagen de meeste Heeren (sonder scheydinge der Vergaderingh) reces namen of meest naer huys toghen ende wierdt Saterdach den tienden Juny / Presiderende de Heer 't Jassens van Groeningen / weder d'eerste Vergaderingh op de groote Zael gehouden: alwaer wederom gedelibereert zijnde op het advijs Consiliatoir aengaende de directie ende dispositie vande saecken van Oorloge ende over het Volck van Oorloge, als mede op het Formulier van den Eedt voor de Militie van desen Staedt / Mitsgaders op de Instructie waer naer de Heeren Gedeputeerde ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: souden hebben te reguleren in het geven van Patenten metten gevolge ende aenkleven van dien/ hebben de Heeren van Over-Yssel volghens den last van de Heeren derselver Principalen op alles 't gene voorsz haer int geheel ende in alles geconformeerdt mette vier voorstemmende Provintien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, ende Wtrecht, dewelcke daer over by haer Ho: Mo: wierden bedanckt/ende de Heeren van Vrieslandt, ende Stadt ende Landen mitsdien versocht haer mette gemelte vijf Provintien mede in desen te willen conformeren ende haer ten spoedichsten daer op te verklaren/ 'twelck oock deselve aengenomen hebben in't begin vande aenstaende weecke te stellen doen.

Den 12. 13. ende 14. Juny zijn de Heeren van Vrieslandt ende Stadt ende Lande iteratiwelijck ende ernstelijck versocht ende vermaent haer op't

op 'tgene voorsz is met de bijsandere Provintien te willen conformeren Endtlijck den 16. Juny Præsiderende de Heer van Genth / by resumtie gedelibereert zijnde op de Pointen de directie ende dispositie van de saecken van Oorloge ende over het Volck van Oorloge raeckende / ende in specie by wie,op wat reglement,ende in wat vougen gegeven souden worden de Patenten aen het gemelte Volck van Oorloge te Lande metten gevolge ende aenkleven van dien ; is in conformite van het advijs Consiliatoir den 20. Mey door de Heeren van Gent ende andere haer Ho: Mo: Gedeputeerden ter Vergaderinge ingebracht / goetgevonden ende verstaen.

I.

Dat by Provisie ende tot naerder ordre vande t'samentlijcke Bontgenoten de dispositie over het verlenen vande Patenten soude staen aen de ordinaris Vergaderinge vande Heeren Gecommitteerden ter Generaliteyt met voorgaende advijs van den Raedt van State, die daer over ghevraeght zijnde / ghehouden soude zijn prontelijck te advijseren / omme by haer Ho: Mo: daer op naerder ende finalijck ghedisponeert / ende dienvolgende de Patenten ge-expedieert te worden / onder paraphure van den presiderende ter Generaliteyt / teeckeninge van twee Gedeputeerde uytte twee navolgende Provintien present zijnde / Signature van den Griffier ende opdruckinge van het Zegel van haer Ho: Mo: omme als dan ghesonden te werden aen den Raedt van State aldaer datelijck geparapheert by den Presiderende / ende geteeckent by den Secretaris / oock Gesegelt met het Zegel vanden gemelten Raedt ende by denselven ten spoedichsten sonder eenich uytstel afghesonden te worden.

II.

Welverstaende / dat oock den welgemelten Raedt van State soude gehouden zijn van tijdt tot tijdt aen de Ordinaris Vergaderinghe ter Generaliteydt te advijseren van de rechte beschapenheydt van de Frontieren ende Forten van desen Staet / ende de nootwendicheyt van eenige veranderinge van Compagnien so menichmael haer Ed. deselve sulcx souden oordeelen te vereyschen / om naer ingenomen advijs als voren op de verplaetsinge van de Compagnien ende veranderinge der Garnisoenen by haer Ho: Mo: gedisponeert te werden.

III.

Tot welcken eynde oock by haer Ho: Mo: geconformeert / geattresteert ende vast gestelt is / specialijck op dit Point / een Instructie, vervattende den Voet ende 'treglement die de gemelte Gecommitteerden ter

Generaliteyt precijselijck sullen hebben te achtervolghen/ gelijck deselve Instructie achter dese haer Ho: Mo: Resolutie immediatelijck volcht ende staet geinsereert.

IV.

Welcke Instructie deselve Gecommitteerden oock sullen hebben te bezweeren/ en sonder eenigh aensien van particuliere Interessen van de Provintien/ Steden ofte Resorten / daer uyt sy Gecommitteert ofte gekoren zijn/ werdende deselve voor so veel desen aengaende gedispenseert van den particulieren Eedt die deselve by het ontfanghen van hare Respective Commissien ofte andersints aen hare Heeren Committenten hebben gedaen ofte noch souden moghen doen.

V.

Ende souden dienvolghende de voornoemde Gecommitteerden ter Generaliteyt met advijs van den Raet van State als boven eerst ende voor al sorghe draghen / dat de Frontieren van desen Staet in't Generael met suffisant Garnisoen van verscheyde Natien beset / ende met noodighe Ammonitie van Oorloghe door den Raedt van State versien werden / ende dat de vordere Militie / voor soo veel doenlijck ende de ghelegentheydt toelaet / verdeylt ende gheleght werde in de naeste ende gheleghenste Plaetse omtrent deselve Frontieren / om t'allen tijden / in val van subiten noodt/ soo binnen/ als buyten / by der handt te konnen wesen.

VI.

Ende in Cas noodigh bevonden soude werden eenighe Compagnien uyt een Stemmende Provintie te lichten/ dat in sulcken val die Staten van derselver Provintien/ ofte hare geauthoriseerde/sullen worden versocht / soo veel Compagnien te laten volghen / als noodigh gheoordeelt soude worden/ met byvoeginge van de beweghende Redenen / ende toesendinghe van de Patenten / met open Namen / omme by de ghemelte Staten ofte hare geauthoriseerde gevult/ ende hare particuliere Patenten daer by ghevoeght te worden / ende dat daer op de versochte Compagnien sullen volghen/ wel-verstaende dat tusschen de Bondtghenooten met ghemeen advijs soude worden beraemt / hoe veel Compagnien binnen yder der Geunieerde Provintien sullen worden ghelaten tot besettinghe van de Steden ende Forten van dien / mitsgaders tot assistentie van de Overheden in't uytvoeren van hare Politijcque bevelen; welck getal door uytlichtinghe niet en soude moghen worden vermindert/ als in tijdt van noodt / ende met expres consent van de Staten van deselve Provintie ofte derselver gheauthoriseerden / mits dat de noodt voorby

zijnde/

zijnde/ deselve wederomme sullen werden geleydt in hare voorige Garnisoenen/ ofte andere in plaetse van dien.

VII.

Dat gene Compagnien in een Stemmende Provintie geleght souden worden/anders als met voorweten advijs ende bewilliginge/ Mitsgaders op Patent van de Staten van deselve Provintie / ofte hare geauthoriseerde.

VIII.

Dat gheen Volck van Oorloghe soude moghen passeeren door een Stemmende Provintie, als mits daer van tijdelijck advertentie ghegeven zijnde aen de Staten van deselve Provintie / ofte hare geauthoriseerde/ op dat ordre op de Doortochten soude moghen werden gestelt/ ende dat gene Compagnien ofte Volck van Oorloge/ 't zy te Water / ofte te Lande/ gaende binnen eenige beslooten Steden van de voornoemde Provintien souden moghen komen omme door deselve te passeeren/ sonder kennisse van de Respective Magistraten van dien / Maer dat deselve buyten de voornoemde Steden souden moeten blijven legghen/ ende van hare aenkomste advertentie gheven aen de gemelte Magistraten / denwelcken/ soo haest doenlijck / ordre sullen gheven / om het voornoemde Volck/ 't zy door de Steden/of buyten om deselve te doen passeeren/sulcx sy goet vinden sullen te ordonneren / welcke ordre het Volck van Oorloge gehouden sal sijn preciselijck te achtervolghen.

IX.

Dat de Staten in de Respective Provintien / of die van deselve daer toe specialijck sullen zijn gheauthoriseert / vry sal staen de Compagnien met Patenten binnen derselver Provintie van de eene plaetse tot de andere te versenden/ dat de Officieren van deselve Compagnien oock ghehouden sullen zijn te gehoorsamen/mits dat daer van datelick aen haer Ho: Mo: ende den Raet van State advertentie gedaen worde/ Gelijck mede de Staten van de Respective Provintien ofte hare geauthoriseerde/ in Cas van subiten noodt/ ende dat de Patenten van de Generaliteyt niet en sullen konnen werden afghewacht / sullen vermoghen Compagnien in hare Provintien leggende/ op hare particuliere Patenten, te versenden uyt hare Provintie in periculiterende Steden ende Forten/immediatelijck Resorterende onder de Generaliteyt ; Van het welck gehouden sal zijn spoedighe advertentie te gheven aen de Heeren Staten Generael ende den Raedt van State, met bijvoeginghe van de beweghende Redenen ; Welcke Compagnien alsoo uytgesonden zijnde/ de Staten van deselve Provintie ofte hare geauthoriseerde op haer Patent wederom-

me te rugghe sullen moghen doen keeren binnen hare Provintie / soo wanneer de noot als voren aldaer sulcx sal vereysschen/doende daer van mede advertentie als vooren; Welverstaende dat het selve geen plaetse sal hebben in Regaerd van Compagnien die boven het ordinaris getal zijn van de veraemde besettinghe / soo wanneer ende by-aldien deselve voor de voorsz Revocatien van de Generaliteyt contrarie ordre sullen hebben ontfanghen.

X.

Dat de Militie boven den gheneralen Eedt aen de Generaliteyt oock particulierlijck aen de Provintie daer inne deselve gheleght sal worden/ Mitsgaders tot welckers Repartitie die is staende / als mede aen de Respective Magistraten in de Steden van de Stemmende Provintien/ daer inne die in Garnisoen gelegt worden / ghehouden sal wesen Eedt te doen conform het Formulier mede hier nevens gearresteert ende vast gestelt/ gelijck 't selve achter dese haer Ho: Mo: Resolutie van woorde te woorde volght ende staet gheinsereert / welcken Eedt mede ghedaen sal moeten worden aen de Hooft-Officieren ten platten Lande/ ofte den selven representerende/soo wanneer de noodt mochte vereysschen aldaer eenige Compagnien te leggen/'t sy tot bewaringe vande Stroomen ende Rivieren ofte andersints.

X I.

Dat de Garnisoenen vande Frontier-Steden ende Forten mede van tijdt tot tijdt sullen werden verandert / soo als ten meesten dienst ende welstandt van den Lande/naer gelegentheyt ende occurrentie van saecken bevonden sal worden te behooren.

X I I.

Ende dat mede ghehouden sal worden een pertinente Lijste van de besettinghe van alle Steden / Forten ende plaetsen/ soo als deselve van tijdt tot tijdt sullen worden bevonden / ende datmen daer van aen de Provintien / des versoeckende t'allen tijden Copien sal laten volghen/ om aldaer in Archives bewaert ende gesecreteert te worden / Ende sal Extract van dese haer Ho: Mo: Resolutie ghesonden worden aen den Raedt van State/ omme te dienen tot na-richtinghe/ ende voor soo vele hun aengaet haer daer na precise te reguleren.

Volght nu d'Instructie hier vooren in't I I I. Artikel van de boven-staende Resolutie gementioneert ende vast gestelt.

Instructie

Instructie voor de Heeren Gecommitteerde ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: d'Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, waer naer deselve haer sullen reguleren in het gheven van de Patenten aen het Volck van Oorloghe ende het besorghen van de Frontieren van desen Staet.

I.

DE voorsz Gecommitteerden sullen *met advijs* van den Raedt van State sorge dragen, dat de Frontieren van den Staet in het Generael met *suffisant Garnisoen van verscheyden Natien* beset, ende met nodige *Ammunitie* van Oorloge ende *Vivres* door den Raedt van State behoorlijck werden versien, ende dat de vordere Militie, voor soo veel doenlijck ende de gelegentheyt toelaet, verdeylt ende gelecht worde in de naeste ende gheleghenste plaetsen omtrent deselve Frontieren, omme t'allen tijden in cas van subyten noot, soo binnen als buyten by der handt te konnen wesen.

II.

Sullen geen Patenten geven aen het Volck van Oorloge, als naer genomen advijs van den Raedt van Staten, ende 'tselve advijs gehoort ende goetgevonden sijnde, eenige *Patenten* uyt te geven, sullen deselve doen expedieren onder de Paraphure van den Presiderende in de gemelte Vergaderinge van haer Ho: Mo: ende teeckeninghe van twee Gedeputeerden uyt de twee naervolghende Provintien, present sijnde, Mitsgaders de Signature van den *Griffier* ende opdruckinge van het Zegel van haer Ho: Mo: ende sullen deselve Patenten geparapheert, geteeckent ende ghesegelt als vooren, senden aen den Rade van State, omme aldaer by den President mede *geparapheert*, by den Secretaris *geteeckent* ende mettet Segel van den gemelten Raedt *gesegelt* ende by denselven ten spoedichsten afgesonden te worden.

III.

Ende soo noodich bevonden soude mogen worden eenige Compagnien uyt een stemmende Provintie te lichten, sullen in sulcken gevalle de Staten van deselve Provintie ofte derselver gheauthoriseerde versoecken soo veel Compagnien te willen laten volgen als noodich geoordeelt sal worden, met byvoeginge van de *bewegende redenen*, ende sullen daer toe aen de gemelte Staten ofte hare geauthoriseerden toesenden *Patenten* met open namen, omme by deselve Staten ofte hare geauthoriseerden gevult ende hare particuliere *Patenten* daerby gevoecht te werden.

IIII.

Doch en sullen niet vermogen uyt de ghemelte Provintien soo veel Compagnien

gnien te lichten, dat daer door vermindert soude werden het getal 'twelck goet gevonden is, ofte naermaels goetgevonden soude mogen worden, binnen yder der gemelte Provintien te laten, tot besettinge van de Steden ende Forten van dien, Mitsgaders tot assistentie van de Overheden in het uytvoeren van hare Politicque bevelen, ten ware dat den noot sulcx soude komen te vereyschen, ende dat daer toe by de Staten van de gemelte Provintien ofte derselver geauthoriseerde expres consent wierde gedragen, ende sullen in sulcken gevalle, de noot voorby sijnde, de voorsz Compagnien ofte anderen in derselver plaetse weder laten keeren in hare voorige Garnisoenen.

V.

Sullen geene Compagnien in een stemmende Provintie mogen leggen, als met voor-weten, advijs ende bewillinge, Mitsgaders op Patent van de Staten vandeselve Provintie, ofte hare geauthoriseerde.

VI.

Sullen geen Volck van Oorloge doen passeren door een *stemmende Provintie*, sonder daer van tijdelijck advertentie te geven aen de Staten van deselve Provintie ofte hare geauthoriseerde, op dat by deselve ordre op de doortochten gestelt soude mogen worden.

VII.

Sullen de Garnisoenen van de Frontier-Steden ende Forten *met advijs van den Raedt* van State ende met *Patenten* in vougen als vooren geexpedieert, van tijdt tot tijdt veranderen, sulcx als ten meesten dienste ende welstant van den Lande, naer gelegentheyt ende occurrentie van saecken bevonden sal worden te behooren.

VIII.

Sullen mede doen houden een Pertinente *Lijste* van besettinge van alle Steden, Forten ende Plaetsen, soo als deselve van tijdt tot tijdt sullen werden bevonden, ende daer van aen de Provintien, des versouckende, Copie laten volgen.

IX.

De voorsz Gecommitteerden die tegenwoordich sijn, ofte namaels sullen werden gecommitteert in de voorsz Vergaderinge, sullen by Eede belooven ende sweeren, dat sy haer precíselijck sullen reguleren naer den inhouden van dese Instructie ende yder Articul van dien, sonder deselve in eenighe gedeelte te buyten te gaen, ofte daer tegens te doen, directelijck ofte indirectelijck, nochte gedogen dat daer tegens ghedaen werde, ende sullen desen aengaende by Eede renuncieren van alle *Particuliere Correspondentie*, 'tsy met de Provintien Steden ofte Leden van dien, ofte private ofte Particuliere Persoonen voor soo veel deselve den gemeenen besten hinderlijck soude mogen wesen,

sen, ende dat sonder aensien van de Provintien ofte Steden daer uyt sy gebooren ofte verkooren sijn, ofte het particulier proffijt derselver van hem selven ofte van yemandts anders, ende belooven alleen voor oogen te sullen hebben de welvaert ende conservatie der voorsz Landen, ende van de gemeene saecken, ende voorts desen aengaende doen dat goede ende getrouwe Gecommitteerden gehouden ende schuldich sijn te doen.

Op welcke Instructie d'aenwesende Heeren Gedeputeerden in de Ordinaris Vergaderinge ter Generaliteyt gehouden werden datelijck aen de yegenwoordighe Groote Vergaderinghe te presteren den behoorlijcken Eedt, ghelijck mede van tijdt tot tijdt doen sullen d'Heeren Gedeputeerden in de Hoogh-gemelte Ordinaris Vergaderinghe yeghenwoordigh absent sijnde, ofte die hier nae by de Respective Provintien Ghedeputeert sullen worden soo langhe dese yeghenwoordighe Vergaderinge by den anderen sal sijn ofte deselve ghescheyden zynde, aen de meer-hooghgemelte Ordinaris Vergaderinge van haer Ho: Mo: ende sal niemandt van de Extraordinaris Gedeputeerden van de Respective Provintien ter Gemelte Vergaderinge over 'tgeven van de Patenten mogen delibereren als naer dat deselve op de bovenstaende Instructie den behoorlijcken Eedt sal hebben gepresteert.

Volght nu het Formulier van den Eedt voor de Militie in't thiende Artikel van de bovenstaende Resolutie ghementioneert ende vastghestelt.

Eedt voor de Militie aen de Generaliteyt te doen.

ICk Belove ende Zweere Gehouw ende Getrouw te wesen de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden die by de Unie ende hanthoudinge vande Gereformeerde Religie sullen blyven, ende Namentlijck de Ed: Mo: Heeren Staten van N.N. myne Betaels-Heeren, Mitsgaders de *Staten* vande andere *Provintien* daer inne ick sal gebruyct worden, ende oock de Regenten vande *Steden* soo binnen de voorsz Provintien, als daer buyten daerinne ick in Garnisoen geleydt sal worden, deselve onder 'tbeleydt van de hoofden ende Bevel-hebberen over my gestelt ofte noch te stellen, *Vromelijck ende getrouwelijck* te dienen, ende de voorsz Heeren Staten *Generael* ende *Particulier* myne *Betaels-Heeren* Mitsgaders de *Staten* vande andere Vereenichde Provintien daerinne ick in Garnisoen geleydt ende gebruyckt sal worden, ende de Gouverneurs van deselve daer die sijn ofte naermaels souden mogen wesen, ende den welcken gesach over de Militie aldaer is gegeven ofte naermaels soude mogen worden gegeven,

 ende

ende de voorsz hoofden ende Bevelhebberen over my gestelt ofte noch te stellen in heur bevelen te respecteren, ende gehoorsamen, voor den tijdt dat ick inde respective Provintien ende Steden sal worden gebruyckt ende voorts my te reguleren naer d'Articulen ende Ordinantien op den dienst gemaeckt, ende specialijck gene *Patenten* te sullen obedieren ende respecteren als geconditioneert sijnde, soo als hier naer volcht.

Te weten onder *Paraphure* van de Heere Presiderende, nevens *teeckeninge* van twee andere Heeren van de Gedeputeerden ter Generaliteyt *signature* van den Griffier, opdruckinge van het *Zegel* van haer Ho: Mo: *Paraphure* van den Heere Presiderende van den Raedt van State, *teeckeninge* van den Secretaris ende *besegelinge* van't gemelte Collegie van den Raedt van State, ende by de welcke gevoecht sullen sijn de Patenten van de Staten uytwelckers of in welckers Provintie my aenbevoolen sal worden uyt ofte in te trecken, welverstaende dat ick oock, leggende binnen eenige van de Geunieerde Provintien, op speciael Patent van de Staten van deselve Provintie ofte hare geauthoriseerde, my sal transporteren in een Stadt ofte plaetse van deselve Provintie, Mitsgaders oock in de Steden ende Forten immediatelijck resorterende onder de Generaliteyt ende wederomme uyt deselve Steden ende Forten binnen de Provincie daer uyt ick gesonden sal sijn, soo dick ende menichmael als haer Ed: Mo: my 't selve t'haren dienste ofte ten dienste van de Generaliteyt noodich sullen vinden te ordonneren, dat ick oock in cas van *deurtochte* door een van de stemmende Provintien noch *Hostiliteyt* noch *foule*, noch eenigen anderen *overlast*, hoedanich deselve oock genoemt soude mogen worden, de Ingesetenen van de voorsz Provintien sal aendoen, noch door mijn onder-hebbende Soldaten gedogen sal aengedaen te worden, noch yets sal attenteren, noch te gedoogen dat door mijn onder-hebbende Soldaten geattenteert werde 'tgene tot nadeel, verkortinge, beswaernisse, ofte Prejuditie van deselve Provintien, Leden ofte Steden van dien, soude mogen strecken, ende by soo verre my yemant van wegen de Staten van soodanigen Provintie ofte derselver geauthoriseerde, behoorlijck gemachticht, te gemoet soude mogen werden gesonden, omme my in de voorsz doortochte te geleyden, dat ick de ordre van deselve dienaengaende Punctuelijck sal volgen, dat ick noch komende ontrent eenige beslooten Steden van de voorsz stemmende Provintien in deselve niet en sal intrecken sonder alvoorens daer van kennisse te geven aen de Magistraten van dien, maer dat ick daer buyten sal blijven leggen wachtende op derselver ordre ende geliefte, 't sy door deselve Steden ofte buyten om deselve te Passeren sulcx sy-luyden sullen ordonneren.

Soo Waerlijck helpe my Godt.

D'Hee-

d'Heeren van Vrieslandt ende Stadt ende Landen hebben verklaert haer op alle 't gene voorsz is te conformeren / mette vijf andere Provintien/ ende dienvolghende in de hebenstaende Resolutie mede te Consenteren onder verklaringe Respective/ te weten/ dat

De Heeren Gecommitteerden van de Provintie van Vrieslandt approbeerden de Articulen van de Conferentie Consiliatoir de dato den 20. Mey 1651. ende midden 16. vast gestelt/ onder expresse restrictie ende reserve/ dat door dese Provisionele beraemde ordre de directie ende dispositie der saecken van Oorloge raeckende niet soude werden geprejudicieert den aert/ forme/ ende ordre die tot conservatie ende mutuele onderhoudinge van de Unie rede was besloten/ ofte namels besloten soude worden/ in cas d'eene of d'andere Provintie sich tot reden ende observantie van de Unie in eenich Point niet wilde accommoderen. Gelijck mede haer Ed: Mo: verstonden / dat 't recht van Stadthouder ofte Stadthouders niet soude worden geprejudicieert/ door dien den naem van den Raedt van State alleen in dese Articulen wierdt gestelt/ sonder byvouginge van Stadthouder ofte Stadthouders, dat haer Ed: Mo: verstonden/ dat de woorden Stathouder of Stadthouders daer by gevoecht behoorden te worden/ ende dat oock in het minste door dese Articulen Conciliatoir niet soude werden geprejudicieert het recht van de Provintie van Vrieslandt, ofte derselver Gouverneur int disponeren over de Nabuyrige Forten, ende Commandeurs, volgens ouder gewoonte/ Resolutie ende accoorden in verscheyden Jaren by haer Ho: Mo: genomen.

De Heeren van Stad ende Landen geexamineert hebbende d'advijsen Consiliatoir hier vooren gestelt/ verklaerden dat sy haer daermede souden konnen conformeren / soo wanneer daerinne eenige weynige veranderinge wierde gedaen/ dewelcke haer Ed: Mo: verstonden het interest van haere Provintie sonderlinge te raecken/ ende nochtans het essentiele van de Concepte advijsen geensints te versetten of veranderen/ als te weten.

Dat in het 1. Artikel ende alle andre/ alwaer geseyt wordt van de advisen vanden Rade van State, gestelt werde/ advijs vande Heeren Stadthouders ofte Stadthouder ende den Raedt van State.

Met byvouginge / dat de Stadthouder van de Provintie van Stadt ende Lande / hadde het ongetwijffelde recht om mede den voorsz Raedt te bekleeden ende voornemelijck in materie vande Frontieren te verseeckeren ende dienghelijcke / daer van het tweede Artikel spreeckt/ haer Ho: Mo: te dienen van advijs/ wat in soodanige gelegentheydt werdt vereyscht.

Den Text in voegen deselve geconcipieert was blyvende / soude dit klare ende haer Ho: Mo: soo wel bekende recht vande Provintie ende derselver Stadthouder eerst van verre verduystert/ ende eyndlick vernietiget mogen werden.

Alle het welcke (seyden sy) by de voorsz veranderinge voorgekomen soude worden/sonder nochtans het essentiele vant geconcipieerde advijs te altereren/ want immers (seyde sy) geensints de meeninge is by dese solemnele Vergaderinge het eene ofte andre Lith van dien in zijn recht ende gesach te verkorten.

Belangende het 5. Artikel / daer op deden de Heeren van Stadt ende Lande haer Ho: Mo: te gemoet voeren.

Hoe dat aen de Provintie van Vrieslandt neffens Stadt ende Lande deur derselver Heeren Stadthouders was geweest ende verbleven de dispositie ende directie op de besettinge ende bewaringe van de Schanssen Coevorden ende andere ontrent de Provintien gelegen/ sedert de reductie van de Stadt Groeningen af/ dat dienvolgende van tijdt tot tijdt de respective Heeren Stadthouders vande voorsz Provintien by derselver Instructie besonderlijck aen bevoolen was de besettinge ende bewaringe vande gemelte Schanssen.

Dat oock de Commandeurs van dien altijdt aen gestelt waren geweest ende hare Commissie ontfanghen hadden van ghemelte Heeren Stadthouders.

Ende sulcx alles op den Voet ende ordre die haer Ho: Mo: geliest hadde te beramen ten respecte van derselver Schansen ende voorgemelte gelegentheydt inden Jare 1596. den 5. July ende anders.

Ende alsoo/de text van het 5. Articul/in voegen die lach verblyvende dit voorsz recht ende gesach vande Heer Stadthouder der gemelte Provintie notoirlijck quam te verdwynen tot merkelijcke interesse van dick gemelte Provintie soo verre afgelegen.

Soo souden de Heeren van Stadt ende Lande verstaen/dat het voorschreve Artikel sodanich behoort ghealtereert of geclausulleert te werden dat het voorsz recht ende Interest van de Proviatien ghesalveerdt blyve.

Ende souden haer Ed: Mo: verstaen/dat de ordre ofte directie van saecke ende Volck van Oorloge by dese Consiliatoir advisen beraemt/ alleen is Provisioneel / ende dienvolgende alleene soude stant houden tot dat na vereysch van des gemeene Landts constitutie anders soude werden gedisponeert.

De aenwesende Heeren Gecommitteerde van de Provintien van

Over-

Over-Yssel vernomen hebbende uyt de advijsen van de Provintien van Vrieslandt ende Stadt ende Lande op gisteren den 16. Junii ter Vergaderinge in Geschrift over-gegeven op de Pointen belanghende de directie vande Militie en het geven van Patenten, daer by voorgevende/dat deselve bevoeght souden zijn tot Dispositie ende Directie op de besettinge ende bewaernisse van het Fort Coeverden. Soo hebben gemelte Heeren van Over-Yssel niet ledigh konnen staen / tot conservatie van't Recht van hare Provintie het gepretendeerde Recht der voorsz Provintien van Vrieslandt ende Stadt ende Landen te contradiceren.

Doch naderhandt/ namelijck den 21. Junii is gheconvenieert / dat/ nopende het gene de ghemelde drie Provintien hadden laten aenteeckenen/ aen deselve soude werden ghegeven Satisfactie op volghende manier.

Dat op't ghemoveerde by eenighe Provintien ter Vergaderinghe van haer Ho: Mo: Nae deliberatie was goet-ghevonden expresselijck te verklaren / dat haer Ho: Mo: door de Resolutie op de saecke van Oorloghe ende Dispositie over't gheven van de Patenten den 16. deses ghenomen / niet en verstonden in eenighen deele te enerveren / alteren / ofte prejudicieren d'Articulen van de Unie ende Eeuwigh Verbondt tusschen dese Geunieerde Provintien den 29. January 1579. binnen Wtrecht ghemaeckt / noch oock de Articulen van de Instructie van den Raedt van State voor soo veel deselve van de Stadthouders is spreeckende / dat oock in't minste door deselve Resolutie niet en sullen werden gheprejudiceert de Provintien / ofte eenighe van dien / noch oock derselver Stadthouder ofte Gouverneur in de Dispositie over eenighe Naebuyrighe Forten ende Commandeurs / soo wanneer deselve sullen hebben bewesen daer toe by Resolutie ofte Accoorden van haer Ho: Mo: ofte eenige andere wettelijcke Tijtulen absolutelijck 't Recht verkreghen te hebben.

In de voorgaende Resolutie van den 16. staet wel den Eedt te doen aen de Generaliteyt: Maer hoe ende in wat manieren by de Heeren van Hollandt zijn vast-ghestelt andere drie Formulieren raeckende de Provintien ende Steden in't particulier/ daer van in den voorighen Eedt aen de Generaliteyt te doen oock werdt ghewaeght / sulcks is te sien uyt volghende Formulieren; Als eerstelijck:

Formulier van Eedt voor alle Oversten, Colonellen, Ritmeesteren, Capiteynen, Lieutenanten, minder Officieren, ende alle het Volck van Oorloghe, staende op de Repartie van Hollandt ende West-Vrieslandt, te doen aen handen vande Staten derselver, ofte hare Geauthoriseerden.

WY Beloovenende Zweeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, die by de Unie ende handhoudinge van de Ware Christelijcke Religie sullen blijven, ende namentlijck de *Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt* Gehouw ende Ghetrouw te wesen, denselven vromelijcken ende ghetrouwelijcken te dienen, tot voorstandt van de voorsz Vereenighde Nederlanden, ende namentlijck den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, den Quartieren, Steden, ende Leden van dien, yeghens alle hare Vyanden, de wel-gemelte Heeren Staten van Hollant ende West Vrieslandt, ofte hare Geauthoriseerden gehoorsaem te wesen, in't ghene Sy-luyden Ons tot vorderinghe van den dienst en defentie van de voorsz Landen bevelen sullen, ende namentlijck omme de platte Landen der voorsz Provintie, van alle Inlegeringhen ende Foelen van het Volck van Oorloge te helpen beschermen * *oock binnen dese Provintie zijnde, aldaer niet en sullen marcheren, ofte daer buyten wesende daer inne niet en sullen komen, omme aldaer gebruyckt, geinquartiert ofte in Guarnisoen gheleydt te worden, als op Patent van meer-gemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ofte derselver geauthoriseerden,* ende voorts in alles d'Ordonnantien ende Articulen van den Oorloge t'achtervolgen. *Soo waerlijck moet ons Godt Almachtigh helpen.*

NOTA. * De Woorden *oock binnen, &c. tot geauthoriseerden* in cluys, uyt te laten so wanneer den Eedt by de ghemeene soldaten sal worden gedaen.

Formulier van Eedt voor alle *Oversten, Colonellen, Ritmeesteren, Capiteynen, Lieutenant,* minder *Officieren*, ende alle het Volck van Oorloghe, Guarnisoen houdende binnen de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende niet sijnde van derselver Repartitie, te doen aen handen van de Staten derselver Provintie ofte hare Geauthoriseerden.

WY Beloovent, ende Zweeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, die by de Unie ende handthoudinge van

van de Ware Christelijcke Religie sullen blijven, ende namentlijck de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, Gehouw ende Getrouw te wesen, denselven vromelijcken ende getrouwelijcken te dienen, tot voorstandt van de voorsz Vereenighde Nederlanden, ende namentlijck den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, den Quartieren, Steden ende Leden van dien, yeghens alle hare Vyanden, de wel-gemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ofte hare Geauthoriseerden, voor den tijdt dat wy in deselve Provintie zyn, ghehoorsaem te wesen; in't ghene Sy-luyden ons tot vorderinghe van den dienst, en defensie van de voorsz Landen bevelen sullen, ende namentlijck omme de platte Landen der voorsz Provintie, van alle Inlegeringe ende Foelen van het Volck van Oorloge te helpen beschermen, * *oock binnen dese Provintie niet te sullen marcheren als op Patent van meer-ghemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ofte derselver Geauthoriseerden*, ende voorts in alles d'Ordonnantien ende Articulen van den Oorloghe t'achtervolghen. *Soo Waerlijck moet ons Godt Almachtigh helpen.*

NOTA. * De Woorden *oock binnen*, &c. *tot gheauthoriseerden* incluys, uyt te laten soo wanneer den Eedt by de gemeene Soldaten sal worden gedaen.

Formulier van Eedt te doen by de Capiteynen andere Officieren ende Soldaten, in handen van de Magistraten der Steden, daer inne Sy-luyden Respectivelijcken met hare Compagnien in Guarnisoen sijn legghende, ofte in-geleydt sullen worden.

ICK Beloove ende Zweere, * *met mijn onderhebbende Compagnie*, dese Stadt ende Magistraeten van dien Ghehouw en Ghetrouw te wesen, deselve getrouwelijcken te dienen ende te gehoorsamen in't gene Sy-luyden my tot behoudenisse, dienst ende ruste harer Stede, ende namentlijck yeghens alle oproer ende seditie van den Volcke bevelen sullen, onvermindert nochtans de bevelen, die de Heeren Staten deser Provintie, ofte derselver Gecommitteerde Raden aen my souden moghen geven. *Soo Waerlijck moet my Godt helpen.*

NOTA. * De Woorden *met mijn onder-hebbende Compagnie* uyt te laten so wanneer den Eedt by Lieutenanten, mindere, Officieren ende Soldaten sal worden gedaen.

DEn 19. Junii is goet-gevonden de Heeren Roefvelt ende andere haer Ho: Mo: Gedeputeerde te versoecken / dat deselve ten spoedighsten by der Handt wilden nemen de besoigne op't weeren van de Corruptien hier bevoorens gedetermineert / ende daer van soo haest doenlijck rapport te doen.

Den

Den 21. Junii is verstaen dat de be-edinge vande Militaire Officieren soude worden gedaen door de Commissarien dewelcke staen souden over de Monsteringe vande Militie van desen Staet. De Heeren van Vrieslandt hebben laten aenteyckenen dat sy in dese Conclusie niet wijders hebben geconsenteert als dat hunne Militie ende Militaire Persoonen op't Formulier alhier gearresteert/ souden worden ge-edigt door de Heeren Gedeputeerde Staten derselver Provintie/ van wien sy oock alle tijdt hare Commissie hadden ontfangen/ naer het oudt gebruyck sedert het begin van dese Republijcque aldaer geobserveert/ waer in door de doot van den Heere Prince van Orangien geen veranderinge aldaer was gevallen.

Den 22. Junij hebben de Heeren van Gent, Dorth, Raesvelt, Wimmenum, Loo, Paets, Sonck, Aylua, van der Beecke, Cats, Iacob Veth, van der Hoolck, 'tHassens ende Clant, aen de groote Vergaderinge gepræsteert den Eedt op de Instructie den 16. deses gearresteert door de Heeren Gedeputeerde in de ordinaris Vergaderinge ter Generaliteyt/ waer na deselve haer sullen reguleren in het geven van de Patenten aen het Volck van Oorloge/ ende het besorgen van de Frontieren van desen Staet/ sulcx is vervolgens oock gedaen by d'andere ordinaris Gedeputeerde.

In't leste van Junius zijn alle hooge ende mindere Krijgs-Officieren tot Capitains/ Lieutenants/ ende Vendrigs inkluys in den Hage wesende/ in de ordinaris Vergaderinge bescheyden/ ende hebben dienvolgens aldaer gedaen den Eedt volgens Formulier den 16. Junij op de groote Zael ghearresteert; alle staende, ende bloots Hoofts: uytgenomen sijn Excellencie Graef Willem van Nassauw, als sijnde Stadthouder van Provintien/ dien een Stoel ghesét wiert; edoch den Eedt stabende stont op ende ondeckte sich. Desgelijcx is van alle deselve gedaen in de Vergadering van Hollandt.

Tot weering van de Corruptien is den 27. Junij gedaen rapport daer in bestaende dat een Placcaet ('twelck naemaels gearresteert ende op sijn tijdt volgende is) behoorde daer tegen te worden geemaneert: ende by Resolutie vast te stellen/ dat gheene Ledematen van de Regiering residerende in eenige Vergadering/Collegien/Magistraten of Gerichten/ dependerende van de Generaliteyt/ haer niet en souden hebben te laten beerucken met eenige giften/ gaven of geschencken t'ontfangen/ nemen/ of genieten van eenige Persoonen die aen de op-gemelde Regeringh of Collegien als vooren yets mochten hebben te versoucken.

Den 30. hebben die van Hollandt, Zeelandt, ende Wtrecht haer daermede geconformeert: werdende d'andere Provintien versocht haer desgelijcx daer op te verklaren.

Daer

Daer op is den 1. July/ de Heer Jacob Veth ter grooter Vergadering presiderende / gedisponeert ende Eendrachtelijck geresolveert / goet-ghevonden/ ende verstaen dat de Heeren Gecommitteerde ter Vergaderinghe van de Staten Generael, de Heeren Raden van State, Generaliteyts Reken-Kamer, de Collegien van de Respective Admiraliteyten, de Heeren van Justitie van Brabandt ende Vlaenderen, derselver Hooghe Ministers ofte Beampten Respective / ende voorts die van de Magistraten ende Gerichten, ende alle andere onder de Generaliteyt ressorterende / gheen uyt-gesondert / derselver Huys-Vrouwen / Kinderen / ofte yemandt anders deselve aengaende/ selfs ofte door yemandt anders / niet en moghen nemen/ ontfanghen/ ofte genieten/ oock niet by eenige Onder-handelinge, Coop, Permutatie, ofte andersints directelijck of indirectelijck eenige Giften ofte Geschencken van eenighe dinghen hoe kleyn die oock souden mogen wesen oock van Dranck ende Eet-Waren van eenigerhande Persoonen/ die sy weten dat aen de voor-gemelte Vergaderinghe/ Hoven / ofte Collegien/ van welcken sy Ledematen zijn/ te doen hebben/ ofte apparentelijck te sullen krijghen / uyt saecke dat deselve of yemandt anders pretenderen / versoucken ofte gheobtineert soude moghen hebben eenighe Ampten, Officien, Beneficien, Octroyen, Sententien, Resolutien, op eenigerhande saecken ofte om d'expeditie van dien / onder wat pretext het oock soude mogen zijn/ ende dat so wel voor als naer dat de saecke afgedaen sal zijn/ ende by-aldien sy eenighe soodanige Giften souden mogen hebben ontfangen ofte genoten/van yemant/die sy namaels vernamen yets aende Vergaderinghe/Hoven/ofte Collegien voornoemt/waer af sy Ledematen/ hooge Ministers ofte Beampten waren / te doen te hebben/ 't welck sy ten tijde van het ontfanghen van de Gaven / Giften / ofte Geschencken/ niet en hadden geweten/ dat sy daer van de Vergaderinghe/ Hoven / ende Collegien voornoemt kennisse souden gheven / ende haer onthouden directelijck of indirectelijck aen de Vergaderinghe ofte Leden van dien selfs ofte door andere de saecken te recommanderen/ doch soo wanneer sy notoir bevonden souden worden eenighe Gaven/ Giften ofte Geschencken/ in voeghen als vooren genoemt/ voorwetens ende opsettelijck ontfanghen ende genooten te hebben / selfs of door anderen / souden deselve verliesen hare Ampten ende Bedieninghen die sy alrede bekleeden ende besitten ende wijders inhabil verklaert / om wederom in anderen ghebruyckt te moghen worden / ende daer-en-boven arbitralijck ghestraft / ende sullen de Leden by't inkomen in de Collegien respectivelijck in handen van den eerst ofte presiderende hebben te doen den Eedt voor een yeders Collegie te formeeren ende te passen / naer die

gelegentheydt van't selve. Ende op dat in desen allen hare Ho: Mo: goede meeninghe wierde voldaen / soo soude een yegelijck die haer Ho: Mo: soude weten aen te brenghen/ dat een of andere van de Regieringhe voornoemt eenighe Giften ofte Gaven / ontfanghen hadden / daer voor genieten een premie ten minsten van ses hondert Carolus Gulden ofte meer naer ghelegentheydt van saecken / ende wierde Extract van dese haer Ho: Mo: Resolutie aen alle d'opgemelte Collegien toe-gesonden/ omme haer naer den inne-houden van dien precijse te reguleren. Wijders hebben haer Ho: Mo: goet-gevonden te arresteren het naervolghende Placcaet in voughen als 'tselve alhier van woorde te woorde staet gheinsereert / ende wierde 't voorsz Placcaet ten spoedighsten ghedruckt ende naer d'ordre van't Landt gesonden omme al-omme ghepubliceert ende geaffigeert daer men gewoon was Publicatie ende affixie te doen.

Het Placcaet/ soo als het is gedruckt/ gepubliceert / ende geaffigeert geweest/ luydt als volght.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, allen den geenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. *Doen te weten*, Alsoo ondervonden wort, dat eenighe dangereuse ende schadelijcke menschen tot groot despect ende kleynachtinge vande Hooge Regieringe ende andere des Generaliteyts Collegien, ende tot bedroeftheydt vande Leden van dien, haer soo verre verstouten, dat sy hebbende yets aende op-gemelte Hooge Regieringe, ofte Collegien, te verrichten, derven ondernemen aen der selver Leden te presenteren, ofte doen presenteren, eenige giften ofte geschencken, daer syliedèn ter contrarie van der selver getrouwigheyt, sinceriteyt, vromigheydt, ende oprechtigheyt, soodanige opinie behooren te hebben, als de weerdigheyt harer Ampten, is vereysschende. SOO IST, dat wy, om hierinne naer behooren te versien, yeder een, van wat qualiteyt ofte conditie hy sy, wel expresselijck interdiceren ende verbieden aen yemandt vander meer-op-gemelte Hooge Regieringe, ofte andere des Generaliteyts Collegien, die Hoven van Iustitie, van Brabandt, en Vlaenderen, aen derselver hooge Ministers, ofte Beampten, respective, de Magistraten ende Gerichten onder de Generaliteyt resorterende, geen uytgesondert, der selver Huysvrouwen, Kinderen, die van hare Familien, ofte yemandt anders, t'eenigen tijden te presenteren, geven, ofte belooven, directelijck, ofte indirectelijck, oock niet by eenighe onderhandelinge, koop, permutatie, oft andersints, eenige giften ofte geschencken van eenige dingen, hoe kleyn die souden moghen wesen, oock van Dranck ofte Eet-waren, om t'obtineren, ofte geobtineert te hebben, voor hem selven,

ofte

ofte yemandt anders, directelijck ofte indirectelijck, eenige Ampten, Officien, Beneficien, Octroyen, Sententien, Resolutien, ofte dispositien, op eenigerhande saecken, ofte om de expeditie van dien, onder wat pretext het oock soude mogen wesen, op pene dat de Contraventeur van dien sal worden ghecondemneert in een Amende, geproportioneert, ofte egalerende de waerde vande saecken, die hy voor hem selven, ofte yemandt anders, voor de meer-op-gemelte hooge Regieringe, ofte andere des Generaliteyts Collegien, die Hoven van Iustitie, van Brabandt ende Vlaenderen, der selver hooge Ministers, ofte Beampten, respective, ende voorts alle Magistraten ende Gerechten onder de Generaliteyt resorterende, te verhandelen heeft, ende dit alles boven arbitrale correctie, infamte ende inhabiliteyt, om eenige Ampten, Officien, ofte Beneficien, hoedanich die oock souden mogen wesen, immermeer te mogen bekleeden, hebben, ofte ghenieten, ende dat de selve oock *ipso facto*, ende metter daet, sal sijn ende blijven gepriveert van alle soodanige Ampten, Officien ende Beneficien, als deselve albereyts soude mogen hebben, bekleden, ofte ghenieten, sonder dat hier inne eenige conniventie, mitigatie, ofte moderatie sal mogen werden gebruyckt, te appliceren de bovenstaende Amende ten behoeve vande Officieren, Aenbrenger ende den Armen, elcks een derde part, ende sal den Aenbrenger sijn persoon ende naem daer benevens worden geswegen, ende selfs schuldigh bevonden werdende, daer van ghenieten impuniteyt. Ende op dat 'tgeene voorsz is, wel ende in allen deelen geeffectueert, ende naergekomen werde, soo hebben de Heeren Staten vande respective Geunieerde Provintien, malkanderen verseeckert ende belooft elcks inden haren, ter requisitie van ons, den Raedt van State, ofte andere des Generaliteyts Collegien, als oock vanden Hove van Brabandt, ende Vlaenderen, Magistraten ende Gerichten, alle Resolutien, Sententien, ende Vonnissen, by de selve respectivelijck, tegens de Contraventeurs van dese onse Placcate uytgesproocken, naer hare forme ende inhouden promptelijck te sullen executeren, ende doen executeren, ofte andere ter requisitie als vooren, tegens deselve te procederen, naer den inhoudt vanden selven Placcate, alles sonder eenige conniventie, weygeringe ofte uytstel, want wy sulcks ten dienste vanden Lande hebben bevonden te behooren. Ontbieden ende versoecken daeromme de Heeren Staten, Gecommitteerde Raden, ende Gedeputeerde Staten vande Provintien Respective van Gelderlandt ende 'tGraefschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Stadt Groeningen ende Ommelanden, de Hoven van Iustitie, en Regierders inde Steden en ten platten Lande, desen onsen Placcate alomme daer sulcks ghewoon is gedaen te worden, te doen af-kondigen ende aen-placken. Gedaen ter Vergaderinge vande hooch-gemelte Staten Generael, in 's Graven-Hage

op de groote Sale van 'tHof van Hollandt, den eersten July sestien-hondert een-en-vijftigh. Was geparapheert, *Iacob Veth*, vt. onderstondt, Ter ordonnantie vande selve. Geteeckent, N. *Ruysch*. Zijnde op 'tSpatium gedruckt het Cachet der selver Heeren Staten in rooden Wassche.

Het Formulier van Patent is gearresteert als hier volght.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, naer ghenomen advijs vanden Raedt van State, lasten ende bevelen hier mede den Capiteyn met sijne Compagnie te Voet in Guarnisoen tot dat hy desen ghesien hebbende, sich met deselve Compagnie, Vaendel, ende complete Wapenen in aller diligentie sal hebben te begeven binnen om aldaer Guarnisoen te houden voor eenen korten tijdt, ende tot naerder ordre. Ende sal hy onderweghen sorghe hebben te draghen, ende wel letten, dat de Huysluyden ten Platten Lande geen schade noch overlast en gheschiede. Ordonnerende haer Ho: Mo: den ende Magistraet der ghemelte Stadt de voorsz Compagnie te Voet van Logement te doen versien. Ghedaen in den Hage den

Ter Oordonnantie van de Hooghst-ghemelte Heeren Staten Generael.

Aldus ghedaen naer vooren ghenomen advijs van den Raedt van State.

Ter Ordonnantie van den gemelten Raedt van State.

HAer Ho: Mo: hadden den Raet van State versocht t'advijseren op de beraminge van 'tgetal der Compagnien die volgende het 6. Articul van haer Ho: Mo: resolutie van den 16. Juny lest-leden/ souden gelaten worden in de respective stemmende Provintien/ soo tot besettinge ende bewaringe van dien, als tot uytvoeringe van hare Politicque bevelen. Alvoorens daer op te hooren bericht van den Heer Veltmarschalck ende andere Militaire hooge Officieren / in gevolge van dien hebben sy met

met zijn Excellentie den Veltmarschalck daer over in Conferentie gheweest / oock den Heere van Beverweert, Sergeant Majoor Generael van't Leger gehoort; ende voorts met zijn Excellentie Stadthouder/etc. in den Raet alles overlecht/ende wel overwogen hebbende/ opineerden ende advijseren dat de Frontieren gelegen buyten de stemmende Provintien/ na gelegentheyt van't Crijsch-Volck nu in dienst sijnde niet minder behoorden beset te sijn/ als uytwijsende de bygaende Lijste van Compagnie daer van geformeert / ende dat van de vordere Compagnien konden gelaten werden binnen de stemmende Provintien / tot besettinge van de Frontieren derselver ende uytvoeringe der Politicque bevelen, gelijck te vernemen was uyt de andere Lijste daer van gemaeckt/ mede hier neffens gevoecht / sonder dat deselve daer uyt souden werden getrocken als in tijdt van noot / met consent van de Heeren Staten of Gecommitteerde van de Provintie / ende voorts werdeu gevolcht het 6. ende 9. Articul van de voorsz resolutie van den 16. Juny. Edoch voerden daer by te gemoet / dewijle dagelijcx occasien konden komen voor te vallen / waer door de Staet van buyten/of van binnen eenich ongemack / soude mogen werden aengedaen / by aldien niet tijdelijck 'tselve werde te gemoet gesien ende voorgekomen / dat daeromme dienstich soude zijn Ho: Mo: dat de Ruyterye geexmeert wierde van boven de Patenten van de Generaliteyt noch te moeten hebben approbatie of attache van de stemmende Provintie / daer uyt de selve in cas van noot/ souden gelicht werden / want die subijt moetende gebruycken tot weeringe van quade desseinen tegen 'tgemeene beste / ende te wachten dat daer toe soude komen approbatie uyt de Provintien / ghelijck de Compagnien te Voet/ met attache of invoeginge van namen, soude wel licht te spade by komen / ende 't Landt door soodanich retardement in groote ongelegentheyt komen te gheraecken / meynden derhalven dat de Patenten voor de Ruyterye alleen by de Generaliteyt behoorden gegeven te worden/ op sulcken maniere als de Patenten aen de Compagnien/ die tot besettinge van de Frontieren werden ghelaten / om deselve by alle voorvallende zwaricheden te konnen by de hand hebben/ ende te doen marcheren/ op dat door middel van dien alle onheyssen geweert ende voorgekomen mochten worden / mits dat deselvige (de zwaricheyt voorby zijnde) wederom in hare voorige Garnisoenen gebracht wierden.

Lijste van de Garnisoenen, soo binnen de Stemmende Provintien dienen gelaten te worden.

	Compagnien te Voet.	Ruyterye.
Nimmegen.	10.	4.
Bommel.	2.	
Thiel.	2.	
Fort Nassau op de Voorn.	3.	
St. Andries.	1.	
Zutphen	5.	3.
Doesburgh.	3.	1.
Grol.	3.	
Brevoort.	3.	
Arnhem.	1.	2.
Briel.	10.	
'sGraven-Hage.	1.	
Amsterdam.	2.	
Vyanen.	1.	1. Te weten de Carabijns van de Guarde.
Gornichem.	3.	1. Curassiers van de Guarde.
Worcum.	2.	
Loevesteyn.	1.	
Heusden met Hemert.	12.	2.
Crevecour.	1.	
Engelen.	1.	
Geertruydenbergh.	6.	1.
Clundert met Noordam.	3.	
Vlissingen.	7.	
Vere.	2.	
Ter Tolen.	1.	
Axel.	2.	
Ter Neuse.	1.	
Biervliet.	1.	
Lillo.	2.	
Liefkens-Houck.	2.	
Wtrecht.	4.	

Amersfort.	1.	
Rhemen.	1.	
Leeuwaerden.	3.	
Franicker.	1.	
Dockum.	1.	
Harlingen.	2.	
Deventer.	1.	
Zwol.	4.	3.
Hasselt.	1.	1.
Steenwijck.	1.	
Oldenseel.	1.	
Enschede.	1.	
Otnersum.	1.	
Groeningen.	10.	2.
Delff-Ziel.	4.	
	131. Compagnien te Voet.	21. Compagnien te Paerde.

Lijste van de Garnisoenen soo buyten de Stemmende Geunieerde Provintien dienen ghelaten te worden tot besettinge.

	Voet-Volck Compagnien.	Ruyterye Compagnien.
Embden.	5.	
Lieroort.	4.	
Bourtange.	3.	
Bellingwolde.	2.	
Langackerschans.	2.	
Coeverden.	6.	1.
Meurs.	3.	
Cracau te besetten uyt Meurs by gecommandeert Volck.		
Orsoy.	8.	1.
Rijnberck.	9.	2.
Wesel.	15.	4. Buderick.

Buderick.	4.	
Rees.	7.	1.
'tFort.	2.	
Emmerick mettet Fort.	7.	
Schenckenschans.	4.	
Gennep.	3.	
Ravestein.	5.	1.
Maestricht.	40.	7.
Grave.	8.	1.
'SHertogenbosch mette Forten.	23.	5.
Breda.	23.	5
Twee Forten.	2.	
Willemstadt.	2.	
Steenbergen.	3.	
'tFort.	1.	
Bergen op den Zoom mette Forten.	21.	2.
Fredericx-Fort.	1.	
Cruysschans.	1.	
St. Anna.	1.	
Hulst mette Forten	18.	2.
'tSas van Gent mette Forten.	12.	
'tFort Moerspeuy ende St. Marck.	3.	
Philippine.	3.	
Ysendijcke.	3.	
Oostburgh mette Forten.	2.	
Sluys mette Passen.	19.	
Cadsandria.	4.	
'tFort St. Catharina by Oostburgh.	1.	
Aerdenburgh.	6.	
	284. Compagnien te Voet.	31. Compagnien Paerden.

MEn heeft sich langsaem ende beswaerlick daer op konnen resolveren; elcke Provintie dacht vervordelt te sijn ende te weynich Compagnien tot uytvoering van de Politijcke bevelen te krijgen. Ondertusschen wiert

wiert yeder een verdrietich over de langsaemheyt van dese groote Vergadering; ende om die te verkorten / soo wiert den 12. July deur den Raets-Heer Andreé geproponeert dat niet als op volgende Poincten in de groote Vergadering soude worden gedelibereert ende geresolveert (alle andere saecken gerenvoyeert wordende aen de ordinaris Vergadering) te weten op de Voet ende maniere na dewelcke gedecideert ende getermineert sullen werden de differenten die tusschen de Provintien onderlinge souden mogen komen te rijsen / het houden van de Secreete Correspondentien, het stuck van de Monsteringe, het Formeren van een Instructie voor de Heeren Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael/het arresteren van de Geredresseerde Instructie voor den Raedt van State, het redresseren van de respective Instructie voor de Generaliteyts Reken-kamer, Respective Collegien ter Admiraliteyt / Tresorier Generael / Ontfanger Generael/ Secretaris van den Raedt van State/ Secretarisen van de Generaliteyts Reeckenkamer/ Advocaet Fiscael van de Generaliteyt / ende voorts voor de Respective suppoosten van de op-gemelte Collegien van de Generaliteyt ende eyntelijck de Lijste van besettinge soo binnen de stemmende Provintien/ als daer buyten. 's Anderendaegs is daer op geresolveert dat alhier in specie ghedelibereert soude worden op de navolgende Poincten/ als te weten/ op den Voet ende maniere na dewelcke gedecideert ende getermineert sullen werden de differenten, die tusschen de Provintien onderlinge souden mogen komen te rijsen. Het houden van de Secrete correspondentien.

Aengaende 'tstuck van de Monstering heeft den Raedt van State geformeert volgende advijs.

Als dat sy tot redres van dat stuck hadden daer op de voorige Placcaten van den 4. Februarij 1599. ende van den 7. Juny 1623. geexamineert. Ende bevonden/ dat in d'een en d'ander Poincten waren die goedt sijn / daer van te samen een goet Concept / op desen tijdt ende geleghentheydt staende / soude konnen gheformeert worden/ uyt-latende die Poincten/ of nu niet practicabel / of sulcx sijnde/ dat niet wel sonder alteratie souden te observeren zijn. Soo als men gesien heeft in den Jare 1623. dat terstont na de Publicatie van dat Placcaet groote alteratie onder de Militie/ was ontstaende / daer door eenighe plaetsen wel licht in gevaer souden gekomen hebben / soo men 'tselve niet datelijck hadde gesteupt/ daer toe Sijn Hooghleydt Prince Hendrick &c. met eenige Heeren Gedeputeerde haer in Persoon binnen Breda moesten begheven / stillende deselve alteratie wel met exemplaire straffe/ Maer

niet-te-min daer uyt volgende dat men 't voorsz Placcaet niet wyders en vorder strict na den inhoudt doen observeren/ gelijck oock 'tselve noyt in treyn en heeft konnen gebracht/ of gehouden worden/ sy vonden haer geobligeert dese consideratien Hoer Ho: Mo: voor te brengen / alvooren weder een Placcaet tot redres van't stuck der Monsteringe in te stellen/ dat veel licht weder alteratie mocht maecken / of niet na behooren geobserveert / ende de Peenen na den inhout geexecuteert konden werden/ niet dat sy eenichsints souden willen protraheren het redres tottet hebben ende houden van een goede Militie / alsoo sy sulcx ten alderhoochsten noodigh te sijn achteden ende daerom van tijdt tot tijdt daer op geurgeert/ende 'tselve ten hooghsten dienste vanden Lande ernstich gerecommandeert hadden/ gelijck sy noch waren doende. Maer dat men 'tselve soude bekomen door redres in de Monsteringhe , ende de Placcaten ende ordres daer op scherp in te stellen / dacht haer niet veel te sullen opereren/ soo niet voor en ginck het redres van't Pretext daer op het vele waren nemende. Dat is / voor eerst / prompte precise betalinge, sonder de Compagnien langen tijdt ende vele Maenden ten achteren te laten staen/ soo als sy seyden haer onlangs te sijn voorgekomen / als sy een Ritmeester wilden houden tot beter betalinghe zijner klagende Ruyteren / allegueerende vier-en-twintich Maenden van sijn betaels-Heeren ten achteren te staen. Des haer oock van andere Ritmeesteren ende Capiteynen meer was voor-gekomen / andere beter betaelt wordende/ wierden nochtans met eenige lasten Maentlijck bezwaert / als met Solliciteurs of Schrijvers , die heur wierden ghegeven met Injunctie van Tractement tot 60. 70. of meer guldens ter Maent/ neffens andere lasten / van korten van den 100. Penninck, ende anders meer / die sy daer-en-boven moeten draghen/ dewelcke uyt haer eyghen Gagie niet konnende vinden/ (staende de Schrijver maer met een ordinaris paye op de Lijste) Soo mosten sy of de Ruyters ende Soldaten die groote interessen van soo veel Maenden t'achterheyt korten ende af trecken/ daer door dan de klachten ontstaen / dat geen volle Soldije kreghen of soecken met Practijcquen hare schade te vinden tot 's Landes grooten ondienste. Welcke oorsaecke tot pretext van quaet als wech ghenomen ware/ ende dat de Compagnien Maentlijck van hare Soldye wel precijs wierden betaelt/ soude alsdan seer lichte het redres in de Monsteringhe konnen volgen / ende de qualijck-doenders werden gecorrigeert ende gestraft na den inhout der Placcaten.

Waer by noch seyden dat geremarqueert wiert het stuck van de monsteringe niet over al/ ten meesten dienste te werden gepractiseert / want

eenige

eenige Provintien seynden hare Commissarisen in een Guarnisoen daer veele Compagnien legghen van verscheyden repartitien / aldaer Monsteringhe doende alleen van Compagnien staende op de repartitie van die Provintie daer van de Commissaris wert gesonden. Dat een yder nu wel konde begrijpen of sulcke Compagnien niet compleet konden Monsteren / daer d'andere wisten dattet haer niet en raeckte / al quamense schoon mede in Wapenen / of dat sy mede Monsteringe passeerden / alsoo daer na niet betaelt en wierden: Maer (seyden) als desen Rade dede Monsteren de geheele Guarnisoenen soo was niemant vrij om malkanderen Volck te leenen. Dat oock noch beter soude klem hebben soo op geene andere rollen / als sulcke / in de Provintien betalinge en wierden gedaen / als wanneer beter den dienst soude betracht worden. Ende als d'een of d'ander van de Provintien ergens Monsteringe begeert gedaen te hebben soude den Raedt / des wetende / daer toe terstont ordre gegeven / Protesterende den Raedt dit niet voor te brengen / omme de Provintien in haer recht van selfs te mogen laten Monsteren / in't alderminste Prejuditie te willen doen / maer alleen na haren plicht gedrongen sijnde / t'selve te moeten seggen / om datmen sach dat den dienst niet behoorlijck wiert betracht / ende 't Landt ende de Provintien bedrogen. Sy versoecken over sulcx dat haer Ho: Mo: beliefde alle 'tgeene voorsz is / in behoorlijcke achtinge te nemen / op dat men eenmael de saecken van de Militie soo soude mogen brengen in goeden Staet.

In Julio sijn oock wederom ghekomen een notabel aental Prædicanten uyt alle Provintien: Die den 14. Audientie hebbende / inleverden de navolghende Remonstrantie.

Aen de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Hooge Mogende Heeren.

IN den aenvangh van dese groote ende Illustre Vergaderinge hebben de gemeyne Kercken onses Vaderlandts door de Gedeputeerde haer selven stracx geworpen in de armen van U. Ho: Mo: omme deselve met onderdanigheydt ende grooten ende bekommeringe haerder Zielen, den welstandt van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie, d'eenighste Sleutel, de rechte

 Basis

Basis ende Fundament van desen florisanten Staet te recommanderen als oock de weeringe van 'tgene de bevestinge ende voortplantinge van dien ruineux ende schadelijck mochte wesen, soo ten aensien van de Paepsche afgoderye ende dagelijcx aenwassende Sonden, die 't Landt drucken, ende tot aenden Hemel roepen om Gods Tooren ende Plagen tegens ons te verwecken, op welcke Remonstrantie U. Ho: Mo: den 27. Ianuary gantsch gunstelijck hebben verleent een heylsame Resolutie ofte conservatie van de voorsz Religie ende steuytinge van 't gene den opgangh ende voortgangh derselver hinderlijck mochte wesen, dewelcke ongetwijffelt den Heere aengenaem is geweest, de Vrome verheucht ende alle Gereformeerde Kercken oorsaecke gegeven heeft omme U. Ho: Mo: met aller ernst uyt d'Inghewanden haerder herten te dancken, gelijck sy doen by desen, te meer om dat sy goede effecten daer van hebben beginnen te genieten sonderlingh in 't reformeren vande Meyerye van denBosch ende Marquisaet van Bergen niet alleen int Ecclesiastijcq, maer oock in 't Politicque, alwaer de Paepsche stoutigheden ende insolentien alsoo groot waren dat de Kercken van ons lieve Vaderlandt, die haer ten hoogsten over den yver van U. Ho: Mo: betoont in 't introduceren van de Gereformeerde Leeraers in deselve quartieren hadden verblyt, siende den tragen voortganck van de Gereformeerde ende int tegendeel de groote ongehoorsaemheydt, hertneckigheydt ende bitterheydt van de Inwoonderen aldaer, haer tot in 't binnenste van haer herten hebben moeten bedroeven, dat den H. Kerckendienst, ende de gene die deselve in die quartieren betraden, soo Vyandtlijck ende soo Barbarisch getracteert wierden, dat het onder de Turcken ende Moscoviters niet veel erger soude konnen geschieden, gelijck in voorige Remonstrantien genoechsaem is vertoont geweest; De Gedepnteerde der Synoden, Hoogh Mogende Heeren, bekennen geerne dat sedert de Politijcque reformatie vande Officieren merckelijcke verbeteringe aen verscheyden plaetsen is gevolght, Maer evenwel nergens soo goet als sy wel verhoopt hadden, want sy en konnen niet naer laten aen U. Ho: Mo: Klaeghs-wijse bekent te maecken hoe dat in eenige plaetsen van de Meyerye daer wel alreede Gereformeerde Officieren sijn ingevoert, het evenwel soo niet en gaet als het hoort, want daer van sommige der voorgaende Paepsche Officieren alleen uyt Politijcque insichten hier en daer Gereformeerde onder-Officieren gestelt waren, hebben eenige die haer plaetsen volghden deselve weder afgestelt ende in tegendeel de bitterste Papisten wederom ingevoert, desgelijcx Schepenen die soo vreemt niet en waren van de Gereformeerde Religie buytens tijdts uytgeworpen ende bittere Papisten in haer plaetse gestelt, scheurende een seker Quartier-Schout de Placcaten van U. Ho. Mo: aen stucken, jae sijn ende blijven de Papisten soo stout datse den Lieutenant van den Landtdrost Ravesway wanneer die hare Vergaderinge inde Ca-

de Capelle van *Aerlee* in *Peelandt* daer sy by honderden 'tsamen gekomen waren wilde verstooren, hebben derven feytelijck teghenstaen, slaen ende quetsen oock so dat in dien hy door eenige Ruyters niet en ware ontseth geweest, soude pericul van sijn Leven geloopen hebben, de *huyskens* van de *Sancten* op wegen daer de Papisten in haer blinde devotie rontom loopen blyven tegens de Placcaten aen veele plaetsen ten toon staen, ende in de Stadt van 'sHertogenbosch hebben de Papen ende Iesuiten hare wooningen ende verkeeringen soo opentlijck dat sy deselve in hare quartieren ende parochien verdeelt ende ingenomen hebben; de *Cloppen* ende *Quesels* loopen by honderden langs de Straten ende worden d'afgodische diensten sulcx aldaer gedreven dat d'ingesetenen van de Meyerye met groote hopen daer na toe weyen vande Baronnye van *Breda*, Marquisaet van *Bergen* ende 'tGraefschap *Lingen*, ende Landen van *Cuyck* hoortmen insgelijcx dat de Paepsche insolentien geensints open houden, maer aen veele plaetsen dagelijcx aengroeyen, dat namentlick binnen *Breda* ses of seven Papen haer Ordinaris onthouden, die daer so publicquelijck woonen ende hare superstitieuse diensten doen oock met soo grooten toeloop even of sy daer toe openbare permissie van de hooge Overigheydt hadden, dat de Papen ten platten Lande blyven, ende in veele plaetsen daer te vooren maer eene van haer woonden, sijnder nu dickmaels twee of drye: datse hier en daer de Pastooren huysen met gewelt in houden de Lieden institueerende: ende met alle Kracht beletten dat het Euangelium sijn behoorelijcken loop niet hebben kan, daer noch by kompt dat de *Politijcque reformatie* aldaer geen effect sorteert, maer dat de Paepsche Officieren in haer besettinge blijven, ja soo stout sijn datse derven onder den deckmantel van Dorps-lasten gelt versamelen tot onderhoudt der Papen; ende nopende het Graefschap *Lingen*, dat oock aldaer alle de Vooghden, uytgesondert drie a vier Paeps sijn, de Gereformeerde Kercken onderdrucken de Predicanten in haer diensten tegenstaen, die oock schattinge uyt maken tot onderhout vande Mispriesteren, ende d'Ingesetenen sulcx weygerende, werden geexecuteert, soo dat naulijcx yemandt meer sich derf vertoonen de Gereformeerde Religie toegedaen te sijn, uyt vreese van schade; van alle welcke exorbitantien ende diergelijcke meer de Gedeputeerden van goeder handt sijn bericht, weshalven te bevreesen staet, indien alleen in desen niet spoedelijck en werde voorsien, dat de hoope van reformatie in korten geheel op houden ende verdwijnen sal, keeren over sulcx de Gedeputeerden der Synoden haer tot U. Ho: Mo: eerbiedelijck, ende met de hooghste bekommeringhe harer harten versouckende dat by U. Ho: Mo: in dese groote ende Illustre Vergaderinge, eer deselve kompt te scheyden, vaste ordre mach worden gestelt tot effective executie van voorgemelte loffelijcke Resolutie, op het stuck van der Religie ende den aenkleven van dien, den 27. January lestleden in U. Ho: Mo: groote

Vergaderinge genomen ende gearresteert, ende dienvolgende dat niet alleen van yder Provintie inden haren,maer oock van U. Ho: Mo: inde Meyerye van den *Bosch*, Marquisaet van *Bergen*, Lande van *Cuyck*, *Ravesteyn* ende *Overmase*, ende andere quartieren immediatelijck ondert ressort van U. Ho: staende, de Paepsche stoutigheden effectivelijck mochten werden ingebonden, de Religie gehandthaeft, ende de reformatie soo wel in Kerckelijcke, daerse noch defectieus is, als in Politijcque ten vollen ende sonder langer vertreck mach worden volbracht, ende specialijck dat de plaetse van *Gemert* die nu ontrent de drie jaren met een Gereformeerde Predicant is versien geweest, by desen Staet mach gemaintineert blijven,dat oock tot dien eynde by U. Ho: Mo: wijsheydt eenige Levendige ende vigoureuse middelen mochten uytgevonden, vast gestelt ende gepubliceert worden, waer door alle *Sectarisen* mochten genootsaeckt worden haer selven stil te houden, sonder de Gereformeerde Religie ofte bedienaers derselver met woorden ofte schriften te lasteren, oock haer in geene plaetsen dan daerse tegenwoordigh sijn te extenderen, volgens U. Ho: Mo: Resolutie. Item dat alle Paepsche pretense Geestelijcke Persoonen, Jesuiten, Priesters,Papen, Monnicken, uyt het Landt gehouden worden, als sijnde geen subjecten van eenige seculaire Princen of Magistraten, maer alleen van het Hoff van Romen volgens haer eygen sustenue daer-en-boven dat alle krijtende Gods-tergende Sonden als openbare *Sabbath-schendinge*, *Vloucken*, *Sweeren*, ende andere by voorgaende Remonstrantien van den 20 January 1651. aen U. Ho: Mo: aengewesen, mochten ophouden, ende dat alle Officieren van U. Ho: Mo: strictelijck mochten gelast werden op verbeurte van haer Ampt, ende andere sware peene U. Ho: Mo: goede Jntentie in desen punctuelijck te voldoen, ende omme U. Ho: Mo: niet langer op te houden. Soo bidden ende smeecken sy Gedeputeerden nochmaels als vooren in den Naem der gemeene Kercken, ja inden naem onses grooten Godts ende Salighmakers Iesu Christi dat U. Ho: Mo: dese hare Remonstrantie gelieven met hartelijcke beweginge aen te nemen ende soo veel te laten gelden dat op deselve een Vruchtbare executie moge volgen, op dat gelijck U. Ho: Mo: uwe wytberoemde Vergaderinge met den Heere, sijn Leere, ende Eere hebben begonnen, alsoo oock met denselven mogen eyndigen, tot vreuchde van alle de Kercken onses Vaderlandts dewelcke tegenwoordelijck met een hartelijck verlangen verwachten dat het groote werck van verseeckeringe ende vast-stellinge van Religie dat by U. Ho: Mo: groote ende Illustre Vergaderinge is aengevangen niet ten halven gelaten, maer geheel mochten volvoert en voltrocken worden.

U. Ho: Mo:

Onderdanighste Dienaren in den Heere.

De

De Gedeputeerden van de Respective Synoden deser Vereenighde Nederlanden, geteeckent

Petrus Cabeljau. Deputatorum præses.
Viglius Cornely Docc. Deput: Assessoir.
Albartus Thomæ Ecclesi. Deputatorum Scriba.
Abrahamus Tilemus.
Cornelis Lemanus.
Nathanael Vogelsangh.
Volckerus ab Oosterwijck.
Regnerus Berckel.
A. Persijn.
Jacobus Clerquius.
Maximiliaen Teelingh.
Mathias Waelsweer.
Iohannes Iames-Huysen.
Iohannes Knyphuysen.

DEn 15. Juny is noch ingebracht volgende Reglement van Vacatien ende reys-kosten/ so voor de Gecommitteerde van haer Ho: Mo: als van den Raedt van State/ daer van hier na in't resolveren ende vast-stellen van de Instructie des Raets van State sal werden gewach gemaeckt.

Als dat een Heere reysende in Commissie met een ofte meer dienaers soude des daeghs hebben voor Vacatien ende teer-kosten (bellesire ende pleisteringe daerinne mede begrepen) acht guldens.

Een Bode nessens zijnen Dienaer ofte Dienaers voornoemt mede nemende/ soude voor denselven Bode noch daer-en-boven hebben twee gulden daegs/ maeckende te samen thien gulden/ blijvende denselven Bode zijne vacatien daer buyten/ ghelijck oock de gemelte Heere zijne Schuyt/ Schip/ Wagen-vrachten/ Convoy ende andere dierghelijcke ongelden/ waer van aparte declaratie moghen worden gedaen.

Een Heere met meerder Gevolch ofte Geselschap/ dan sijn mede-Gecommitteerde in Commissie reysende/ soo soude desselfs mede-Gecommitteerde daer voor niet bezwaert worden.

De voorsz respective Gecommitteerde souden geene defroyementen mogen

mogen aennemen/ ofte genieten van de Magistraten van Steden ofte andere plaetsen / onder de Generaliteyt resorterende / noch oock van Persoonen in des Generaliteyts dienst zijnde.

Op de voorsz respective Declaratien in behoorlijcke forme Ordonnantien te bekomen / souden die respective Origineele Resolutien van de Commissien aen deselve Declaratien gehechtet worden / ende alsoo aen den Raedt van State ingelevert/ om by deselve eerst gevisiteert ende geexamieert te worden van waer deselve / in des Generaliteyts Reken-Camer souden overghebracht worden om aldaer oock eerst gevisiteert/ geexamineert/ ende geliquideert te worden / ende specialijck naergesien of het Landt in de Posten/ aldaer ingebracht/ gehouden was? of niet/ ende van daer wederom aen den gemelten Raedt / om door denselven daer op als dan/ Ordonnantien verleent te mogen worden/welcke Ordonnantien by den Heere Presiderende nessens twee andere Heeren uyt denselven Raet/ alle uyt verscheyden Provintien / den Tresorier ende den Secretaris/ van't selve Collegie/ naer voorgaende registrature/ folio tali/ geteyckent souden moeten worden. Het welcke geschiet sijnde/souden deselve Ordonnantien als dan mette voorsz aengehechte stucken wederom in de voorsz Reken-kamer moeten gebracht worden / om 't Examineren/ of deselve / volgens ordre van't Landt gegeven waren; ende na gedane examinatie/ souden deselve Ordonnantien aldaer geregistreert worden / folio Tali/souden oock alle Ordonnantien op de respective Declaratien verleent soodanich als voorsz gheconditioneert moeten wesen/ of soude daer op door den Ontfanger Generael geene betalinge mogen geschieden.

Op de hier voorgaende Remonstrantie der Prædicanten hebben de Provintien den 17. July eenparighlijck verklaert / de Resolutie op't stuck van de Religie den 27. January lestleden genomen / elcx in den haren voor soo veele hun aenginck / effectivelijck te sullen naerkomen/ ende doen naerkomen: ende voor soo vele aenginck de Landen ende Steden resorterende onder de Generaliteyt / wiert de Heeren Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt aen-bevolen goet Regard ende naeu opsicht te nemen ten eynde dat de Publijcque reformatie soo in't Kerckelijck als in't Politijcq met behoorlijcken yver ende ernst voltrocken/de Placcaten na hare forme ende inhouden strictelijck geexecuteert / de stouticheden ende insolentien der Sectarissen na behooren gerefreneert/ ende alles in conformite van de boven-gemelte Resolutie geeffectueert ende geexecuteert mochte worden. Gelijck mede d'opgemelte Heeren ordinaris Gedeputeerde aenbevolen wierdt behoorlijcke Placcaten

tegens

tegens alle grove Sonden, Profanatie van den Sabbath des Heeren, Vechten van Duellen, uytgeven van Twist-schriften tusschen Predicanten ende Theologanten, argelijcke Boecken, Sociniaensche Schriften ende anders te doen emaneren ende verkondigen. Ende wiert Extract van dese haer Ho: Mo: Resolutie aen de voornoemde Gedeputeerde behandicht/ dewelcke mitsdien by haer Ho: Mo: wierden ghedimitteert ende bedanckt voor haer goede devoiren/ yver ende moeyte in desen gehadt ende ghenomen.

Men heeft seer getracht in dese weecke/ Presiderende de Heer Scheel van wegen Over-Yssel een eynde te maecken: ende op het voorstel van Hollandt was sulcx den 15. genouchsaem vast gestelt.

Men maeckte soo vaste staet daer op dat alreede gheproponeert was een Penninck van Goudt ende Silver te slaen/ tot gedachtenis van dese beroemde Vergadering. Tot dien eynde hadden de Heeren Cats ende de Brun, respective Raden ende Pensionarissen van Hollandt ende Zeelandt/ gemaeckt volgende concept; dat namelijck aen d'eene zijde soude staen een Rots met seven heuvelkens/ als representerende de seven Provintien; ende op een ander de Vergadering/ etc. met dese Respective inscriptie.

Dum totus miratur orbis, & anceps expectat quo res federati Belgy a morte Arausionensium Principis evasuræ sint alys alia pro moribus & genio cujusque augurantibus, Iani foribus pridem clausis, & magnâ Batavorum aulâ ingenti procerum consilio apertâ, Tandem, annuente Deo, Religione, Fædere, Militiâ fortiter assertis, socys in orbem datis acceptisque manibus, & alys aliorum colla amplectentibus, a se invicem dimissi, Malorum spem ac vota egregie fefellerunt, bonarum Superarunt.

Ende op de Rotse met de seven heuvelkens specteerde dit volgende:
Stant fædere juncti, Ut rupes immota, Dei sub Numine tuti.

Maer eensdeels wiert het Schip van de besoignes/ in plaets van ten haven in te seylen/ wederom deur den tempeest/ gecauseert uyt de debatten over de Amnestie in Zee gedreven: anderdeels alsoo d'onlusten van 'tverleden Jaer waren voortgekomen/ uyt ende ter saecke van de Menage: soo heeftmen sulcx oock in desen willen betrachten/ ende gheen opspraeck veroorsaken onder de gemeente van 's Lants Gelt te Spillen. Hoewel die van d'andere Provintien/ op invitatie van Hollandt hier gekomen zijnde/ ende veel duysenden verteert hebbende/ meenden/ deselve Provintie hadde behooren aen elck Gecommitteerde een soodanige Gouden Medaille vereert te hebben. Maer 'tis daer by gebleven:

Het stuck van vande Religie, als geseyt is/ den eersten dach van dese presidentschap afgedaen zijnde: soo is by der hant ghenomen het stuck van de Secreete Correspondentie: welckes aengaende/ volgens rapport vande conciliatoire conferentien/ is goet gevonden ende vast gestelt/ dat hooghnoodich ende voor desen Staet dienstigh soude zijn/ dat aen de Respective Hoven van den Keyser/ Coninck van Spangien, van Sweeden, tot Brussel, ende oock elders daer sulckx nodigh soude worden gevonden/ Publycque Ministers van weghen desen Staet (het sy Ambassadeurs, Residenten, Agenten ofte Commissarisen) behoorden gesonden ende gehouden te worden/ om des te bequamer het beste van desen Staet/ aldaer te doen betrachten ende waer te nemen oock van daer van tijdt tot tijdt te moghen weten wat aldaer tot voordeel ofte naedeel van desen Staet ommeginck ofte passeren mochte.

Dat oock alle Particuliere secreete Correspondentien door die Respective Gouverneurs ende Commandeurs/ vande Frontier-plaetsen van desen Staet volgens derselver Respective Commissien souden worden gecontinueert/ ghelijck voor desen.

Vermeynende de voorsz Gecommitteerde dat desen Staet sich daermede by Provisie geduyrende den Vrede soude kunnen behelpen.

Dat mede die Penningen tot de Secrete Correspondentie geaffecteert by provisie tot Tractementen ende onderhout van de voorsz Respective Ministers geconverteert souden kunnen worden.

Dat van gelijcken alle Publycque buyten-Lantsche Ministers van desen Staet/ hare Brieven immediatelijck souden addresseren aen de Ordinaris Vergaderinge van de Staten Generael haer Ho: Mo: ende eenige saecken overschrijvende/ dewelcke Secreet behooren gehouden te worden dat deselve by besondere beslootene Missive telckens vervat ende in die ordinaris Brieven ingesloten/ overgesonden souden moeten worden/ welverstaende nochtans dat telckens in d'ordinarise Brieven van d'Ingeleyde secreete Missive vermaen gemaeckt soude worden.

Welcke Secreete Brieven niet dan by een seecker getal van Gecommitteerde (door haer Ho: Mo: ter ordinarise Vergaderinge uyt yder van d'aenwesende Provintien daer toe successivelijck te nomineeren) ende den Griffier geopent souden mogen worden/ ende dat het selve Secreet aen die Ordinarise Vergaderinge datelijck soude moeten bekent gemaeckt worden ten ware dat het selve eenigen geringen tijdt volgens 't oordeel van de voorsz Gecommitteerde diende bedeckt ghehouden te worden/ waer van deselve/ daer naer by't bekent maecken van't selve Secreet gehouden souden wesen redenen te geven.

Die

Die voorsz. Gouverneurs ende Commandeurs vande Respective Frontier-Plaetsen/ als mede alle andere secrete Correspondentie souden hare Brieven/ op gelijcke forme ende maniere/ 'tsy Mediatelijck onder Coubert door eenen derden/ ofte immediatelijck ter Ordinarisse Vergaderinge van de Staten Generael addresseren ende dat deselve Brieven aldaer oock alsoo ghelijck voorsz gheopent ende gemaisnageert souden worden.

Ende op dat den dienst vant Landt/ door de voorsz Publijcke Ministers/ des te beter ende te bequamer soude mogen worden betracht/ souden de voorsz Gecommitteerde geraedtsaem oordeelen dat deselve Gecommitteerde (dewelcke het openen van de voorsz secrete Brieven soude aenbevolen worden) versocht ende geauthoriseert wierden om aen de voorsz Publijcque Ministers van tijdt tot tijdt over te doen seynden alle Resolutien ende andere noodige stucken hun tot upthoeringe van hare Chargen ten meesten dienste van den Lande noodich zijnde.

De Heeren van Gelderlandt hebben ten selven dage oock wederom aenmaningh gedaen ten eynde geresolveert mocht worden noyende de Consolidatie van 't Over-quartier van Gelderlandt/ ende 'tgeven vande Compagnien die te voor gestaen hadden tot dispositie van den Prince/ dat sulcx voortaen mocht geschieden by de Generaliteyt Maer 'tselve heeft geen gevolg gehadt. Het eerste specterende tot de Chambre Mijparite het tweede blijvende ter dispositie van de Respective Betaels-Heeren.

Aengaende d'Instructie voor den Raedt van State is den 18. Julij goet ghevonden ende geresolveert deselve mits dien vast te stellen soo als deselve deur de Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden in de Conferentie Consiliatoir gedresseerdt / ende den 6. deses ter Vergaderinge overgelevert oock ten selven dage inde Publijcque Notulen van haer Ho: Mo: was geinsereert / uytgesondert alleen dat het 21. Artikel van deselve Instructie/ spreeckende vant verleenen van Ordonnantien op eenige Declaratien gedresseert soude worden na het laetste Articul vant rapport by de Heeren Ommeren ende andere haer Ho: Mo: Gedeputeerde totte Conferentie Consiliatoir den 25. deses gedaen raeckende het reglement op't stuck van de vocatien ende reys-kosten, soo voor de Gedeputeerde van haer Ho: Mo: als voor de Gecommitteerde van den Raedt van State, reysende in Commissie vande Generaliteyt, De Heeren van Gelderlandt hebben hier op doen aenteeckenen / dat deselve tot de voorsz saecke noch niet en waren gelast.

De Heeren van Vrieslandt ende Stadt ende Lande hebben verklaert in de bovenstaende Resolutie te hebben geconsenteert op't behagen van de Heeren derselver Respective Principalen.

Instructie voor den Raedt van State vande Vereenichde Nederlanden waer naer de Heeren in den selven Raedt Wettelijck Gecommitteert ende noch te Committeren by Provisie ende tot anders by de Staten Generael sal wesen geordonneert sullen beleyde ende dirigeren de saecken den gemeenen Staet, defensie Conservatie ende Unie vande voorschreve Landen aengaende.

I.

INden voorschreven Raedt sullen begrepen wesen ende tot allen tijden daerinne compareren plaetse ende stemme hebben de *Gouverneurs vande Respective Provintien*, daer deselve sijn ofte naermaels mochten komen, ende sullen de saecken inden selven Raedt gehandelt, gedelibereert ende getracteert worden by alle behoorlijcke *Reverentie respect ende Modestie*, ten meesten dienste vanden voorschreven Lande, tot goede *eenigheyt ende Vruntschap* onder denselven Steden, ende Leden van dien, eensamentlijck van de Heeren inden selven Raedt comparerende onderlinghe ende worden den *Gouverneurs* van de Respective Provintien ende den *President* vanden voorschreven Raedt inder tijt versocht goede opsicht te nemen, dat alle *particuliere affecten twistelijcke ende impertinente Propoosten* (niet raeckende de Materie ende affairen die gedelibereert werden) voorgekomen ende verhindert worden.

II.

In desen Raedt sullen aenghestelt worden *gequalificeerde* bequame ende in Materie ven Staet geverseerde Mannen vande ware Christelicke Gereformeerde Religie gelijck deselve alomme inde Publijcque Kercken deser Landen tegenwoordich wert ghepredickt ende geleert ende *niet sijnde in Eedt Gagie ofte Dienst* van eenige Coningen Princen Heeren, in ofte Uytheemsche ende malkanderen *in consanguiniteyt* tot inden *vierden grade*, ende in affiniteyt tot inden *tweeden Grade* na Reeckeninghe vande Wereltlijcke Rechten niet bestaende, sonder dat daerinne eenige *dispensatie* sal mogen geschieden, ende dat deselve inde Vergaderingh-plaetse, oock *vaste Residentie* sullen moeten houden.

III.

Ende tot beter directie ende beleyt van alle voorvallende saecken, sal denselven Raet, ordinaire Vergaderen ten *negen uren* voor den Middach, ende ten *drie uyren* naer den Middach, ende en sullen de Raden uyt denselven Raedt niet mogen scheyden sonder voorweten van den Raets-Heer Presiderende, ende sullen deselve Raden gehouden wesen gestadelijck hen te vinden ter plaetsen aldaer denselven Raedt sal besoigneren, ende te compareren t'allen tijden als sy daer toe versocht sullen werden, uytgesondert Wettelijcke excusen.

Den

IIII.

Den voorsz Raedt sal met ende neffens de Vergaderinge vande ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt nemen goet regardt ten eynde de Landen ende Vereenichde Provintien Steden ende Leden van dien, onderlingh ende in *conformiteyt vande Verbonden* tusschen deselve gemaeckt ende opgerecht, als mede dat deselve mette Gouverneurs ende Crijchs-Oversteder selver. Mitsgaders deselve Gouverneurs ende Chrijchs-Oversten onder den anderen gestelt ende gehouden werden *in goede eendracht.*

V.

Ende sal denselven Raedt met ende neffens de Vergaderinge vande Ordinaris Gecommitteerden als vooren hebben ende gebruycken de authoriteyt omme te *disponeren inde saecke van Oorloge* ende over 't Volck van Oorloghe in dienste van den Lande wesende, nemende na vereysch van saecken, daer op de consideratie vanden *Velt-Maerschalck* ende andere voorneme ende hooghe Officieren van Oorloge, ende doende hare beveele volbrenge deur de voorschreve *Gouverneurs* vande Provintien inder tijdt wesende den *Admirael* ofte andere Officieren elcx in hen regard.

VI.

Sonder dat sy-luyden yet sullen mogen doen ofte attenteeren, dat soude mogen strecken tot prejuditie vande *Privilegien, Rechten, Vryheden, Tractaten, Contracten, Ordonnantien, Statuten, Decreten ende Usantien* derselver Landen in't Generael, ofte van eenighe Provintien, Steden ofte Leden van dien in't particulier.

VII.

Ende sal den voorschreve Raedt met ende neffens de Vergaderinge vande Ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt sorge dragen dat de *Frontieren* vanden Staet in het gemeen met suffisant *Guarnisoen* van *verscheyden Natien* mogen sijn beset, ende dat de vordere Militie soo veel doenlijck ende de gelegentheyt toelaet verdeylt ende geleyt worde inde naeste ende ghelegenste plaetse omtrent deselve Frontieren, om t'allen tijde ingevalle van subiten noot, soo binnen als buyten byder hant te kunnen wesen.

VIII.

Tot welcken eynde de voorsz Raedt by de gemelte Vergaderinge vande Ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt wesende versocht te adviseren op het *verleggen* ofte *uytseynden* van eenige Compagnie ende het *verleenen* van *Patenten* voor deselve gehouden sal sijn het versochte advijs promptelick aende gemelte Vergaderinghe toe te laten komen.

IX.

Ende daer-en-boven mede van tijdt tot tijdt aen deselve Vergaderinghe vande Ordinaris Gecommitteerden ter Generaliteyt bericht te doen ende te advi-

adviseren vande rechte beschapenheydt vande voorsz *Frontieren* ende de noot-wendigheydt van eenige veranderinge van Compagnien soo menichmael deselve sal oordelen de dienst van het Landt sulcx te vereysschen.

X.

Ende op dat de voorschreve *Patente*, wel ende behoorlijck naer het goetvinden vande gemeene Bontgenooten mogen werden geexpedieert ende soo veel doenlijck, besorght dat geen Compagnie in eenstemmende Provintien sullen innetrecken, Omme aldaer Guarnisoen te houden, als met permissie ende met particulier Patent vande Staten van deselve Provintie ofte haerluyder geauthoriseerde, Mitsgaders dat geen Compagnien, uyt de *stemmende* Provintien sullen werden gelicht, waer door het getal vande voorschreve Compagnien soude werden vermindert 'twelck tusschen de Staten vande Respective Provintien is beraempt ofte naermaels met gemeen advijs beraemt soude mogen worden, dat in elcke Provintie Respectivelijck sal moeten werden gelaten tot *besettinge vande Steden* ende *Forten* van dien, Mitsgaders tot *assistentie vande Overheden* in het *uytvoeren van hare politijcque bevelen*, sal de voorsz Raedt de *Patenten* haer naer gegeven advijs by de gemeene Vergaderinge vande Ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt toegesonden, nasien ende naerstelijck letten eerstelick of deselve *Patenten sijn geparapheert* by de Presiderende ter Generaliteyt geteeckent by twee Gedeputeerden uyt de twee navolgende Provintien present sijnde, gesubsigneert by den Griffier ende besegelt met het Zegel van haer Hoogh Mogentheden.

XI.

Ende soo wanneer eenige *Patenten* sullen dienen omme daer op eenige Compagnie in Guarnisoen te doen gaen binnen *eenstemmende* Provintie, sal de voorschreve Raedt verder letten, of op soodanighe Patenten is gestelt de clausule, *daer by d'Officieren op haren Eedt werden vermaent ende belast dat sy met hare Compagnie binnen soodanige Provintien niet en sullen intrecken voor ende aleer sy daer toe permissie ende particulier patent vande Staten vande selve Provintie ofte derselver geauthoriseerde bekomen sullen hebben*, ende soo deselve dienen omme daer op eenighe Compagnie uyt een-stemmende Provintie te lichten, sal de voorschreve Raedt letten dat inde selve Patenten *open sijn ende blijven* de Namen vande Officieren, die de Compagnien leyden, op dat deselve Patenten by de Staten vande Provintien uyt dewelcke de Compagnien werden versocht ofte derselver geauthoriseerde na gelegentheyt ende volgende d'ordre daer op tusschen de Bontgenooten beraempt gevult te mogen worden.

XII.

Ende bevindende de voorschreve *Patenten* in voughen als vooren geparapheert, geteeckent gesubsigneert ende besegelt, Mitsgaders houdende de voorschreve

schreve clausule van vermaninge ende bevel soo wanneerdie strecken omme daer op eenige Compagnie binnen eenstemmende Provintie in Guarnisoen te doen gaen, ende wesende met open Name van de Officieren die de Compagnien leyden so wanneer deselve dienen omme daer op eenige Compagnie uyt eenstemmende Provintie te lichten, sal den voorschreven Raedt alsdan ende anders niet deselve Patenten mede by den Presiderende in den Raedt doen parapheere ende by den Secretaris doen teeckenen, Mitsgaders met het Zegel vanden Raedt doen besegelen, ende alsoo ten spoedigsten ende sonder eenigen uytstel af-senden.

XIII.

Ende sal wijder den voornoemden Raedt soo wanneer de Staten van eenstemmende Provintie ofte derselver geauthoriseerde in tijdt van noot op't versouck vande Generaliteyt *eenige Compagnie* uyt hare Provintie sullen hebben laten volgen, waer door het getal, 'twelck volgende de voorschreve beraminge binnen deselve Provintie ten eynde als voren soude moeten werden gelaten, sal sijn vermindert, voor soo veel in haer is besorgen ende aenhouden dat de noot, waeromme soodanige Compagnien sullen sijn gelicht, voor by sijnde de voorschreve Compagnien wederomme in hare voorige Guarnisoenen werden gelegt ofte andere in plaetse van dien.

XIIII.

De voorschreve Raedt sal mede van tijdt tot tijdt besorgen dat de *Frontieren* vanden Staet in't Generael behoorlijck mogen wesen versien met nodige Ammunitie, Vivres, ende andere behousten van Oorlogh.

XV.

De voorschreve Raedt sal bevorderen, dat de *Generale middelen* tot gemeene defentie vanden Landen eenpaerlijck ende in't gemeen, over alle de Vereenichde Provintien geassocieerde Landtschappen, Steden ende Leden van dien, Mitsgaders over de quartieren resorterende onder de Generaliteyt in't bysonder geconsenteert ende noch te consenteren ende tot hare dispositie by de *Consenten* vande Provintien gestelt ende noch te stellen, *wel ende eenpaerlijck* alomme worden gheheven, ende dat de Pachters ende Collecteurs derselver worden gehanthout in't innen ende executeren van't geene hen *verpacht* ofte te *Collecteren* bevolen sal wesen, ende dat de contraventie vande Ordonnantien daer op gemaeckt ofte noch te maecke, sonder eenige dissimulatie worden gestraft, sonder dat die vanden Rade van Brabant ofte Vlaenderen haer met de voorschreve middelen ofte de questie ende verschillen, daer over te ontstaen eenigsints sullen hebben te bemoeyen.

XVI.

Ende sullen opten *opheven* derselver *Generale middelen* volgen ende doen volgen

gen alsulcke Instructie ende *Ordonnantien* als by de Generale Staten daer op gemaeckt sijn ofte noch gemaect sullen werden.

XVII.

Ende in't doen *innen ende executeren* van deselve *gemeene middelen*, Mitsgaders de consenten vande Provintien, ende opten voet als die gedragen sullen werden, sal by den voornoemden Raet jegens de *Debiteurs, Pachters ende Collecteurs*, Mitsgaders jegens d'Ingesetenen vande Provintien ende Steden in gebreke wesende, ende hare goederen worden geprocedeert, gelijckmen in dese Landen voor Princen Beden ende Penningen gewoonlijck is geweest te doen, ende volgende de executorien daer toe te verleenen, Behoudelijck dat niemant en sal worden *geevoceert* buyten de Provintie daer in hy woont, sonder consent vande Staten van deselve Provintie.

XVIII.

Sullen besorgen ende naerstelijck aenhouden dat alle comptable vande Generaliteyts Middelen, so vande Verpachtinge inde Steden als ten Platten Lande redemptie van Middelen, Contributie; Verpondinge, Geestelicke goederen, het Zegel Domeynen, leenen oock van Vivres Ammunitie van Oorloge, ende van alle andere inkomste gene uytgesondert Iaerlijcx aen de Generaliteyts Reken-kamer Reeckenen ende overleveren *drie Reeckeningen*, als *eenen voor den Raedt een voor den Reecken-kamer ende een voor den Rendant*, met byvouginge van alle de Originele Documenten ende behousten daer toe dienende, omme by den voorsz Kamer gehoort ende gesloten sijnde, daerom de dubbelde uyt te leveren als vooren ende sulcx tot weeringe van abusen.

XIX.

De *Penningen* Procederende vande voorsz geconsenteerde middelen ende alle andere *consenten* sullen bekeert ende geemployeert worden tot *betalinge van den volcke van Oorloge ende andere behoeften vander Oorloge* in conformite vande consenten vande respective Provintien, ofte sulcx als int Generael by de Provintie sal werden geordonneert ten meesten proffijte vanden Lande, ende voor al sal ordre op Monsteringe ende discipline Militaire over het Volck van Oorloghe gestelt worden, ende dat die betaelt mogen worden Hooft voor Hooft voor soo veel doenlijck sal wesen.

XX.

Sullen besorgen dat de Respective Provintie de Compagnie hare *volle Soldie sonder eenige kortinge ofte belastinge*, 't sy van *Solliciteurs, Schrijvers, Comptoirgelden, Nieuwe-Iaer-gelden*, ofte andersints hoedanigh het selve soude mogen werden genoemt, directelijck of indirectelijck, Maentlijck betalen, ende goet regardt nemen, ende de *Ritmeesteren* ende *Capiteynen* daertoe houden dat deselve op peyne van cassatie aen haer Peert ende Voet-Volck oock betalen ende volgen

gen

gen laten hare *volle soldye* na ordre van't Landt, te weten het Peerde Volck ten *alle Maenden* ende het Voet-Volck ten *allen selven dagen*, ende sullen de geene, door welckers *aengeven* eenige contraventie tegens het gunt voorsz is ontdeckt sullen sijn, getracteert worden in conformiteyt vande Placcaten, op dat subject geemaneert ende noch 'te emaneren ende vorders gehouden in goede Recommandatie tot bevorderinge ende avancement na gelegentheyt van saecken.

XXI.

Alle *Ordonnantien van betalinge* sullen *geteeckent* worden by den *Tresorier*, ende *drie vande Raden*, wesende van verscheyde Provintien, ende by den *Secretaris* van denselven Rade, ende en sullen egeene ordonnantie van betalinge van waerden gehouden worden, dan die geteeckent sullen wesen als boven met de notulen van Registrate *Folio tali* daer op gestelt wesende, ende sullen wijders by de Ordonnantie worden gevougt alle de behousten, bestecken, ende andere bescheyden tot de Ordonnantie behorende, ende tot welcker saecken d'Ordonnantien sijn verleent ende deselve alsoo geteeckent sijnde gesonden werden aen des Generaliteyts Reeckenkamer omme aldaer mede gevisiteert geexamineert ende oock geregistreert te werden in cas deselve naer de ordre vant Landt sijn verleent, sonder 'twelck d'Ontfanger Generael geen betalinge sal mogen doen op peyne van Royeringe.

XXII.

Sullen oock de handt daer aen houden ende soo verre des noot sy, bevorderen, dat de *Convoyen* volgende de Consenten ende de Lijsten by den Staten Generael daer op gemaeckt ende noch te maecken, ende van gelijcken oock de *Licenten* volgende de Lijsten daer op gedresseert ende noch te dresseren, *eenpaerlijck* worde geheven ende achtervolgt, ende dat by de Staten vande Particuliere Provintie de Gouverneurs ende Magistraten, ofte gemeente van eenige Steden ofte plaetsen ofte by yemandt anders de passagien ende uytvoer vande goederen, die behoorlijck ende volgende de voorschreve Lijsten verconvoyt ende verlicent sijn, niet verhindert en worden, ofte dat yemandt wie hy sy boven de voorschreve Lijsten van deselve goederen yet eysschen ofte nemen, ende dat de contraventien, die directelijck ofte indirectelijck sullen geschieden gestraft mogen worden exemplaerlijck.

XXIII.

Sullen den *Steden* laten by hun ghebruyck om in tijde van noot, ende als de saecken geen uytstel en mogen lijden, hen *te Water* te *Wapenen ende Schepen van Oorloge uyt te rusten tot laste vande Lande*, mits daer van datelijck gevende advertentie aende Generaliteyt, omme uytte voorschreve Middelen betaelt te worden ende dat tegens alle piraten ende andere gelijcke Vyanden van't ge-

meene beste deselve te resisteren ende in haer gewelt te krijgen, behoudelijck dat de kennisse ende straffe soo over de Persoonen, als haer Schepen ende goederen sal staen ter decisie vande Collegien vande Admiraliteyt inde Respective quartieren gestelt, oock noch te stellen.

XXIIII.

De voorschreve Raedt sal gehouden wesen over te leveren aende Generale Staten ende Staten van elcke Provintie pertinente *Staet van drie Maenden tot drie Maenden* vande laste van Oorloge, ende van het inkomen vande middelen daer toe te consenteren, ende van den employ van dien.

XXV.

Sullen houden een *pertinente lijste vande besettinge* van alle Steden Forten ende Plaetsen soo als deselve van tijdt tot tijdt bevonden sullen worden, ende sullen daer van aende Provintien des versouckende t'allen tijde Copye laten volgen.

XXVI.

Sullen naer hen vermogen besorgen dat de *palen ende limyten* vande voorschreve Provintien Respectivelijck niet en worden vermindert, ende dat alle Steden ende plaetsen resorterende onder de Generaliteyt worden gebracht ende gehouden onder *gelijcke contributie* tot gemeene defentie vande Lande, voor soo veel mogelijck wesen sal, ende dat van gelijcken gebruyckt worden in regardt vande Steden ende Plaetsen, die verovert sullen worden.

XXVII.

Sullen besorgen dat alle *Gouverneurs, Admiraels, Generaels, Oversten, Ritmeesteren, Capiteynen* ende alle het Volck van Oorloge te Water ende te Landen, *sullen beloven ende sweeren* de Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden die by de Unie ende hanthoudinge vande Gereformeerde Religie sullen blijven, eensamentlijck de Staten vande Provintien ende de Magistraten vande Steden daerinne sy-luyden gebruyckt ende tot wiens last ofte repartie sy betaelt sullen werden, gehouw ende getrouw te wesen, denselven getrouwelijck te dienen ende dat sy-luyden den voornoemde Staten Generael ende oock de Staten vande particuliere Provintien, elck in sijn regardt sullen obedieren volgens het formulier van den Eedt voorde Militie den 16. Iuny 1651. op de groote Sale gearresteert, dat insgelijcx de Gouverneurs vande Provintien ende Gouverneurs sullen beloven te obedieren den Raedt van State by den Staten Generael ghestelt, ofte namaels te stellen, ende dat de Overste Ritmeesteren Capiteynen ende alle ander Volck van Oorloge boven dien oock beloven ende sweeren sullen de bevelen van de Gouverneurs van de Provintien daerinne sy ghebruyckt worden ende het Volck van Oorloge te Water de bevelen van den Admirael ende voorts alle andere Hoofden over hen-luyden te stellen te gehoorsamen na behooren.

Sullen

XXVIII.

Sullen onderhouden alle *Tractaten* ende *Aliantien* tusschen de Vereenichde Landen, de Provintien, Steden ende Leden van dien, mette nabuyrige Rijcken Landtschappen ende Republijcque gemaeckt, ende sullen ten selven eynde ende tot avancement vande Neringe ende Trafficquen deser Landen onderhouden *goede correspondentie, Vruntschap ende Nabuyrschap* mette Uytheemsche Princen ende Heeren, ommeleggende Coninckrijcken, Republijcquen, Landen ende Steden, by de beste middelen die sy daer toe sullen ordineeren.

XXIX.

Die vanden Rade voornoemt ende elck van hen *opinierende*, sullen opentlijck, vrymoedelijck, volkomentlijck ende bedachtelijck verklaren, 'tgunt hen by haer *eere plicht ende conscientie* goetduncken sal, 'tsy om hen te conformeren met andere opinien ingevalle deselve hen goetduncken, om te eviteren redicten ofte alsulcx als hen best duncken sal, deur andere redenen ende consideratien, ende sullen alle saecken inden voorschreven Raedt beslooten worden by de *meeste stemmen vande presente Heeren*, daer over geopineert hebbende, ende wanneer eenige saecken sullen voorkomen die aengaen moge eenige vande selve Raden, directelijck, ofte indirectelijck, soo in regard van heure Persoonen als van hare *Vrunden ende Maghen* tot inden vierden Grade, en sullen deselve daer op niet mogen geven eenigh advijs nochte present wesen opte deliberatie ende besluyt derselver saecken, maer *sullen hen vertrecken* ende blijven uytte Camere vanden Raedt gedurende deselve deliberatie ende Resolutie.

XXX.

Inden voorschreven Raedt en sullen niet worden eyntlijck beslooten ofte gearresteert eenige saecken, dan in *presentie van alle de Heeren vanden Rade* die wesen sullen ter plaetse aldaer den Raedt hem sal onthouden, ofte den meesten deel van henluyden.

XXXI.

De Raden en sullen niet moghen vergaderen ofte Resolveren op eenighe *Extraordinaris saecken*, dan by voorgaende insumatie daer van gedaen aen alle Raden die ter selver plaetse sullen wesen.

XXXII.

Sullen voortaen geen *Octroyen* verleenen nochte oock die by de Staten Generael voor seeckeren tijdt van jaren verleent, sijn naer de expiratie van deselve continueren, nochte eenighe *Pensioenen ofte Beneficien* tot laste vanden Lande *nochte resignatie* van Officien, *expectativen, survivancen*, noch *adjunctien* mogen toestaen, verleenen, noch continueren.

XXXIII.

Sullen sonder kennisse ende toestemminge vande Vergaderinge vande Or-

dinaris Gecommitteerden ter Generaliteyt geen *remissie aen Pachters* ofte andere Debiteuren van het gemeene Lant mogen verleenen, ende dan noch anders niet, als ter presentie van alle de Raden ende dat ten minsten met twee derdeparten vande stemmen.

XXXIIII.

Sullen na voorgaende tijdelijcke affixtie van biljetten alle wercken in het openbaer *besteden* ende deselve biljetten ende bestecken by de Ordonnantien vougen, ende *geene continuatie* van aengenome wercken moghen toestaen op peyne van in haer particulier te vergoeden, de schade die het gemeene Landt daer door soude moghen komen te lijden, ende sullen ghene Ordonnantien wat namen die oock soude moghen hebben anders moghen worden ghedepescheert, als op den *Ontfangher Generael*, die de Houders van deselve Ordonnantien op haer versouck *met assignatien*, op de *subalterne Ontfanghers* ter plaetse van hare residentie ofte tot derselver meeste Grief sal moghen accommoderen.

XXXV.

De voorschreve *Raden, Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, Commissen, Clercken, Contrerolleurs vande Fortificatien*, ende alle andere Suppoosten vanden Raedt sullen *geen part of deel* mogen hebben directelijck of indirectelijck in eenige Geestelijcke goederen, Landen, Schorren, Slijcken, ofte andere Domeynen, die van wegen de Generaliteyt werden verpacht, ofte andersints uytgegeven, noch oock in eenighe *wercken* die van wegen het gemeene Landt alrede sijn ofte noch sullen werden bestedet, noch in eenige *Convoyen, Inposten* ofte andere gemeene middelen, nochte in eenige *leveringe van Bus-polver, Scherp, Artillerie, Wapen, Coorn, Rogge, Haver, Boter, Kaes*, ofte andere *Vivres, Amunitie* van Oorloge ende behouften hoedanich die souden moghen sijn, die tot proffite ende dienste vande gemeene saecke werden gebruyckt, sullen mede niet mogen *Copen* ofte by andere Titul overnemen ofte beleenen eenige *Ordonnantien* die tot laste vanden Lande in het gemeen ofte van eenige Provintien in het particulier sijn verleent door haer selven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien ofte door yemandt anders, wie het oock soude mogen wesen ofte inden koop overneminge ende beleeningen by andere gedaen moghen *participeren*, directelijck of indirectelijck, noch door haer selven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders, als vooren eenige *giften gaven ofte geschencken* mogen ontfangen, genieten noch profiteren van eenige dingen hoe kleyn die oock soude mogen wesen, oock van *eetbare Spijse ofte Dranck*, ende dat van yemandt 'tsy *Steden, Collegien, personagien, ofte particuliere Persoonen*, die sy weten yets aenden Raedt te doen te hebben ofte apparentelijck te sullen gekrijgen, ende dat soo wel voor als naer dat de saecke inden

den Raedt afgedaen sal sijn, ende by aldien sy eenige soodaninge giften ontfanghen sullen hebben van yemandt die sy naermaels vernamen yets aende voorsz Raedt te doen te hebben, 'twelck sy ten tijde van het ontfangen vande giften niet en hadde geweten, ofte dat deselve namaels aenden Raedt yets te doen mochte krijgen, sullen sy-luyden gehouden wesen den Raedt daer van te verwittigen ende de ontfangene giften, ofte de waerde van dien ten *behouve vanden Arme* te bekeren, sulcx als hen by den Raedt geordonneert sal werden, ende sullen boven dien niet mogen staen over de deliberatie vande saecke concernerende den geenen van denwelcken sy soodanigen gifte ontfangen sullen hebben, sonder daer toe by den Raedt geadmitteert te sijn, alles op peyne dat die geene die bevonden sullen worden contrarie het gunt voorsz is, ofte eenigh Poinct van dien gedaen te hebben, sullen werden *gedeporteert* van haren Staet, ende wesen *infaem* ende inhabil, omme eenigh Ampt ofte Offitie binnen de Geunieerde Provintien, Geassocieerde Landen, Steden ende Leden van dien, 'teeniger tijdt te mogen bedienen, ende daer-en-boven gehouden uyt te keren ende op te brengen het *viervout* van't geene sy uyt de *participatie* vande voorsz Geestelijcke goederen, Landen, Schorren, Slijcken, ofte andere domeynen, die van wegen de Generaliteyt sijn verpacht ofte andersints uytgegeven, ofte uyt de voorsz wercken, Leverantie van Vivres, Amunitie ende andere behoufsten, in koop overneminge beleeninge van Ordonnantien, ofte uyt de participatie in deselve. Mitsgaders vande ontfangen *giften* ende *gaven* genoten ende geproffiteert sullen hebben, ende verders subject sijn soodanige andere *Amenden* ende *arbitrale correctie*, als naer exigentie van saecke bevonden sal werden te behooren, ende sullen de voorschreve Raden, den Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, Commisen, Clercken, Contrerolleurs vande Fortificatien ende alle andere Suppoosten vanden Raedt die nu sijn ofte namaels komen sullen op den aenvanck van haren dienst den behoorlijcken *Eedt* afnemen, van dat sy haer in't gunt voorsz is wel ende vromelijck sullen quiten, gelijck mede de voorsz Raden alle Iaren op den eersten *Dijnsdach* inde Maent van Mey ende die gheene die alsdan absent soude moghen sijn op den eersten dach, op dewelcke sy daer naer inden Raedt sullen verschijnen voor alle besoignes gehouden wesen inden voorsz Raet haer tegens den anderen by solemnele Eede te suyveren ende den Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, Commisen, Clercken, Contrerolleurs vande Fortificatie ende alle andere Suppoosten van den Raet haer te doen suyveren van dat sy hen in't gheene voorschreven is wel ende Vromelijck sullen hebben ghequeten ende dat sy niet en weten dat by hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders die hen-luyden aengaen, contrarie het gunt voorschreven is, directelijck noch indirectelijck is ghedaen, ende voorts beloove

 daerinne

daerinne in alle oprechticheyt te continueren sonder dat yemant tot de besoignes vanden Raedt sal werden geadmitteert voor ende aleer hy de voorschreve expurgatie ende belofte als vooren solemnelijcken sal hebben gedaen.

XXXVI.

Sullen voorts de voorschreve Raden daerenboven oock op de minste *suspitie* t'allen tijden gehouden sijn, haer tegens den anderen onderlinge by *Ede* als voren daer van te suyveren ende den Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, Commisen, Clercken, Contrerolleurs vande Fortificatien ende alle anderen Suppoosten vanden Raedt haer daer van te doen suyveren, Mitsgaders die geene die aenden Raedt te doen hebben, ende op dewelcke eenige *suspitie* valt by Eede te doen *verklaren* dat sy aen niemandt vande voorschreve Persoonen directelijck ofte indirectelijck yetwes hebben belooft ofte gegeven, ofte sullen beloven ofte geven.

XXXVII.

Ende sullen die gheene die bevonden sullen werden aen yemandt vande voorschreve Persoonen, derselver Huysvrouwen, Kinderen Familien ofte yemandt anders van harent wegen eenige *giften ofte geschencken* te hebben gegeven ofte belooft ofte doen gheven ofte beloven directelijck ofte indirectelijck 'tsy voor ofte na dat de saecke afgedaen sal sijn, omme expeditie vande saecke ofte andersints, onder hoedanich pretext het selve soude moghen sijn, by Sententie vanden voorschreven Raedt werden gecondemneert in een *Amende geproportionneert* ofte esgalerende de waerde vande saecke die verhandelt wert, ofte andersints naer gelegentheyt ende vereysch van saecken, ende sullen alle de voorsz Amenden werden gheappliceert voor een derdepart ten behouve vanden aenbrengher, ende de twee resterende derdeparten ten behouven vanden Armen, alwaert dat het exces ofte de *corruptie* eerst ondervonden wierde *eenige Iaren* naer dat deselve begaen sullen sijn.

XXXVIII.

Ende op dat het gunt voorschreven is te beter achtervolgt mocht worden ende niemandt van die geene die aenden Raedt te doen hebben, daer van eenige ignorantie hebben te pretenderen, sal inde voor-Sale vanden Raedt gehangen werden een *open Patent* gestelt inde *Nederlantsche*, *Fransche*, *Engelsche ende Schotsche* Tale, daer by yeder een ghewaerschouwt sal worden, dat sy aende voorsz Persoonen, derselver Huysvrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders van harent wegen, geenige giften ofte geschencken sullen presenteren, gheven ofte beloven, directelijck noch indirectelijck, op de peynen ende Amenden in het naest voorgaende Articul uytghedruckt, ghelijck mede de *Procureurs*, *Solliciteurs* ende andere die haer Ordinaris voor den voorsz Raedt laten gebruycken op den voorsz *Dijnsdach* ofte alsdan absent sijnde, soo haest sy daer na weder

na weder inden Haech sullen sijn gekomen, aenden Raedt onder Eede sullen beloven haer niet te sullen laten gebruycken, ofte oock haer Meesters ingegeven ofte doen ingeven van aende voorschreve Persoonen, derselver Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders van harent wegen, eenige gifte ofte geschencken te gheven ofte beloven, ofte doen gheven ofte beloven directelijck noch indirectelijck, maer so wanneer haer van hare Meesters soude mogen voorkomen, dat sy *genegen* soude zijn eenige Geschencken aen yemadt van deselve Persoonen te geven ofte beloven, dat sy deselve daer van sullen afraden ofte so sy alreede eenige der voorsz Giften mochte gegeven ofte belooft hebben, dat sy sulcx den voorsz Raedt terstont bekent sullen maken, gelijck sy mede gehouden sullen syn ten *aenvanck* van haer Employ hare Meesters ghetrouwelijck te waerschouwen van aen de voorsz Persoonen uyt saken als voren niet te geven ofte beloven eenige Giften, Gaven ofte Geschencken, directelick of indirectelijck, ende soo sy eenighe Gaven ghegheven hebben, 'tselve den Rade bekent te maecken, op peyne van bevonden werdende contrarie ghedaen te hebben, daer over by den Rade gecorrigeert te werden naer Exigentie van saken.

XXIX.

Ende op dat de voorsz Excessen behoorlijcken moghen werden gherechercheert, ende de schuldighe na meriten ghestraft, sal de Fiscael van de Generaliteyt nau letten op de Actie van alle de voorsz Persoonen, ende so wanneer hy eenighe Suspitie sal hebben teghens yemandt van de Commisen, Clercken, Contrerolleurs vande Fortificatien ofte eenige andere mindere Suppoosten van den Raedt, sal hy sich ter Ordonnantie van den Raedt teghens deselve informeeren, deselve daghvaerden voor den voorsz Raedt, hen-luyde maecken haer Proces, 'tselve instrueren ende vervolghen ten definitive, ende verders Procederen ende doen Procederen tot Executie van dien.

XL.

Ende soo de *Suspitie* valt teghens yemandt van den Raedt, den Tresorier Generael, Ontfanger Generael, ofte Secretaris van den Raedt, sal de Fiscael van de Generaliteyt ende de Fiscael ende Procureur Generael van de Provintien daer den Raedt resideren sal, te samen, ofte soo de Suspitie valt teghens den Fiscael van de Generaliteyt, de Fiscael van de voorsz Provintie alleen ter Ordonnantie van het hooghste Collegie van Justitie aldaer, sich tegens de voorsz Persoonen informeeren deselve daghvaerden voor 'tvoorsz Collegie van Justitie, hen-luyden maecken haer Proces 'tselve instrueren ende brenghen in state van wijse, ende soo de saecke raeckt den Treserier Generael ofte den Ontfangher Generael, ofte den Fiscael ofte Secretaris van den Raet, deselve voor het voorsz hooghste Collegie van Justitie vervolghen ten diffinitive, ende soo de saecke

raeckt

raeckt yemandt van den Raedt, sal het Proces behoorlijcken geinstrueert zijnde, ghesonden werden aen de Staten van de Provintien uyt dewelcke de beklaechde gehouden sal sijn, die aengenomen hebben selver aldaer by de Ordinaris Iustitie te doen termineren achtervolgende het dispositijf vande voorsz Articulen binnen den tijdt van ses weecken na den ontfanck, ende sullen de Sententie in de voorsz Materie ghewesen volkomen effect sorteren, sonder dat daer van aen ons sal mogen werden geprovoceert.

XLI.

Alle *Commissien, Ordonnantien, Decharges, Instructien, Brieven ende Depeschen* sullen werden geparapheert met den gheheelen naem van den Raedt presiderende, ende wesende alsoo geparapheert sullen geteeckent worden by een vande Provintien ~~ofte~~ by yemandt anders vanden Raedt ende dit al ingevalle sulcx mits de Importantie vande saecke by den Raedt nodich geacht wort by den Raedt ende voorts by den Secretaris vanden Raedt geteeckent sonder die te laten komen in handen van anderen, ofte met yemandt te communiceren, dan die van den selven Raedt, ende sal de *Secretaris* houden goede ende pertinente Registeren ofte Memoriael-Boucken van alle de Resolutien ende besluyten vande Materien ende saecken die gehandelt ende besloten sullen worden inden selven Raedt, ten minsten die wesen sullen van Importantie ende Notable consideratien met aenteeckeninghe van de namen van de presente Heeren ende de saken ende Materien besloten ende geresolveert zijnde by gemeene ofte meeste Stemmen sullen alle die van den selven Rade indifferentelijck, 'tsy ofte die present ofte absent syn gheweest, ofte van eene ofte contrarie opinie hen ghesamender-handt, sonder eenigh teghen-segghen laten ghebruycken tot het goet beleydt, effecte ende onderhoudinghe van de voorsz besluyten ende Resolutien.

XLII.

De voorsz Raet oordelende noodig de *verschrijvinge* vande Respective Bontgenooten sal 'tselve de Vergaderinge vande Ordinaris Gedepureerde ter Generaliteyt hebben te communiceren ende sodanighe beschrijvinghe te versoucken met insertie van de Poincten daer toe dienende, ende in Cas deselve Gecommitteerde sulcx mochte komen te difficulteren, soo werdt den Gemelten Raet geauthoriseert daer van aen de Respective Provintien justificatie te doen met gelijcke insertie van de redenen daer toe dienende, ende in Cas van comparitie en sal sulcks niet strecken tot eenigh prejuditie van hare Privilegien van buyten hare Provintien niet *geevoceert* ofte beschreven te moghen werden.

XLIII.

De Residentie van den voorsz Raedt sal met goet vinden van de Ordinaris Vergaderinge vande Staten Generael ghehouden werden in een bequame ende ver-

verseeckerde plaetse vande Vereenichde Provintien, sonder gehouden te sijn te blyven in seeckere plaetse precise, maer sullen vergaderen ter plaetse daer den dienst ende 'tgemeene beste vanden Lande ende besonder de directie vande saecken vande Oorloge is vereysschende, ende sullen uyt den voorschreven Raedt t'allen tijden in absentie van eenige derselver in Commissien ofte andersints *in loco* moeten verblyven ten *minsten vijf Persoonen uyt verscheyde Respective* Provintien, op dat den dienst van't Landt behoorlijck waergenomen werden.

XLIV.

De *Gagien* vanden Raden werden gelaten ter dispositie vande Respective Provintien daer uyt deselve gesonden werden, daer mede sy hen sullen moeten contenteren, sonder dat sy eenich Extraordinaris kosten tot laste vanden Lande sullen mogen brengen, anders als de Vrachten ende Convoyen, ende vorders als by de Reglementen, die daer op sullen werden gemaeckt, geordonneert sal worden, ende als een van den Raedt komt te overlijden ofte sijn Staet te verlaten sal by de Provintien daer uyt die gestelt is, een ander bequaem Persoon, de Staten Generael aengenaem wesende, genomineert, ende by de Staten Generael Gecommitteert worden.

XLV.

Beneffens de voorschreve Raedt sal gehouden worden eenen *Tresorier* ende *Ontfanger Generael* opte Gagie hen-luyden toe te vougen.

XLVI.

Ende een *Secretaris* op een Tractement van *acht-hondert ponden* 'sIaers, ende op alsulcke Instructie, als de Staten Generael by advijs vanden Raedt alreede hebben gemaeckt, ende namaels maecken sullen.

XLVII.

De Depeschen vande saecken volgende dese Instructie tot dispositie vande voorsz Raedt staende, sullen worden gedaen, wesende van sulcke Importantie ende consideratie dat voorde Oorloge deselve soude sijn ghedepescheert geweest op den naem vande *voorige Princen* van dese Landen, sullen opten name onder 'tZegel, contre-Zegel ende 'tCachet vande *Staten Generael* der Vereenichde Nederlanden *by advijs van den Raedt van Staten* worden uytgegeven by dese onderschrijvinge. *Ter Ordonnantie van Mijn Heeren de Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden, ter relatie van den Raedt van State derselver.*

XLVIII.

Ende de Depeschen die van *soo groote Importantien* ende consideratie niet en sijn, sullen uytgegeven worden optén naem *vanden Raedt van State vande Vereenichde Nederlanden*, nochtans onder 'tZegel, contre-Zegel ende Cachet vande Staten voornoemt.

XLIX.

'*tZegel* sal bewaert worden by een vande *Raets-Heeren* daer toe te committeren

teren die daer van gehouden sal wesen te verantwoorden, sonder 'tselve in yemants handen te laten komen in eeniger manieren, ende sal van alle depeschen ende 'trecht van 't Zegel goet Register ende contrerolle houden, ende daer van betaelt worden den Taux by de Staten Generael geordonneert ofte noch te ordonneren, ende sullen de proffijten daer van procederende bekeert worden tot betalinge vande Officiers vanden voorsz Raedt, ende andere nootelijcke saecken tot dispositie vanden Raedt.

L.

Ende verstaen de samentlijcke Bontgenooten voornoemt, dat tot conservatie van het Recht vande Vereenichde Landen in't Generael ende particulier sy-luyden van hen met dese Instructie niet en abdiceren het Recht ende de Macht, omme by den Staten Generael, ende de Staten vande Provintien in't Particulier, elck soo veel hen aengaet by tijde van noot of als de saecken vanden Landen, sulcx sullen vereysschen, selfs ordre tot dienste vanden Lande, inde saecke by hen-luyden ter dispositie vanden voorsz Raedt gestelt, te mogen stellen ende executeren by directie vande saecke van Oorloge te Water ende te Lande met alle 'tgheene daer aen kleeft, ende namentlijck mede het doen vande *Monsteringe houden vande discIplyne Militaire* straffe van alle *excessen* ende in alle andere saecke, verstaen oock dat alle saecken den Staet Politie ende Iustitie vande voorsz Landen Steden ende Leden van dien in't Generael ende in't particulier aengaende, ter dispositie vanden Raedt niet expressellijck gestelt, sullen blijven ter dispositie vande Staten Generael, de Staten vande particuliere Provintien, de Magistraten vande Steden ende andere Wettelijcke Overigheden, elcx in haer regard; ende sal mede het geven vande *Patenten* aende *Borger-hopluyden*, soo wanneer deselve in tijde van noot, ende den dienst vanden Lande sulcx soude mogen komen te vereysschen, buyten haer eyge Steden sullen moeten werden gebruyckt, inde Provintien blyven daer sulcx behoort, sonder dat den Raedt haer met het geven van soodanige Patenten eenighsints sal mogen bemoeyen.

LI.

Die vande Raet van State voornoemt sullen ten aenvanck van haren dienst by Eede haer *Expurgeren*, dat sy omme denselven dienst te bekomen, niet en hebben *gegeven ofte belooft eenigh Gelt, ofte Gelts-waerde*, ofte yets anders, hoedanigh het selve soude moghen sijn, nochte sullen geven ofte beloven directelijck ofte indirectelijck, ofte in eenigher manieren bedenckelijck ofte onbedenckelijck, ende voorts beloven ende sweeren in handen vande Staten Generael ofte heurluyder Gedeputeerdens te wesen *Gehou ende Getrou* denselven Staten Generael vande Provintien, die inde Unie ende by de hant-houdinge vande ware Christelijcke Gereformeerde Religie sullen blyven, ende sullen by Eede renunchieren

van

van alle particuliere Correspondentien, t'sy met de Provintien, steden ofte Private ende particuliere persoonen, voor so vele deselve den gemeene beste mochte wesen hinderlijck, ende dat sonder aensien te nemen op de Provintien ofte Steden daer uyt sy geboren ofte verkoren sijn, ofte particulier proffijt derselver ofte van yemandt anders ende alleenlijck voor ooghen sullen houden de *Eere Godes* ende de *Welvaert* ende conservatie der voorsz Landen ende de ghemeene saecken, dat sy *niet en sullen openbaren* de Communicatien, Deliberatien ofte Resolutien die secreet behooren te blyven, ende dat sy daer van met niemanden en sullen spreecken buyten derselver Raden ende insonderheydt niet met eenighe *Ministers van Vytheemsche Koningen, Republijcquen, Princen ende Staten, in wat Geselschappen ofte met wie het sy*, ten ware met die vanden selven Rade van State, apart ghescheyden van alle andere. Item dat sy niet en sullen *ten dienste* wesen van yemanden nochte ontfangen ofte ghenieten van deselve eenige *Pensioenen*, dat sy niet en hebben nochte sullen nemen *part of deel*, directelijck noch indirectelijck in eenige wercken, die van wegen het gemeene Lant alreede sijn ofte noch sullen werden bestedet, nochte in eenighe *Geestelijcke Goederen, Landen, Schorren, Slijcken ofte andere Domeynen*, die van wegen 'tgemeene Landt sijn verpacht, ofte noch sullen werden Verpacht, nochte in eenighe Convoyen, Imposten, of andere gemeene middelen, nochte in eenige *leveringe* van *Buspoeder, Scherp, Artillerie, Wapenen, Coorn, Rogge, Boter, Kaes, Bier, Haver*, ofte andere *Vivres, Amunitien* van Oorloge ende Behouften hoedanigh die souden moghen sijn, die tot proffijte ende dienste vande gemeene saecken werden ghebruyckt, dat sy niet en sullen *koopen* ofte by eenighe ander Tijtul *overnemen* ofte *beleenen* eenige *Ordonnantien* die tot last van den Lande in het gemeen ofte van eenighe Provintien in het particulier sijn verleent, door haer selven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien ofte door yemandt anders, wie het oock soude moghen wesen, ofte in den Koop over-neminghe ende beleeninge by andere ghedaen sullen *participeren*, directelijck noch indirectelijck, noch door haer selven, hare Huys-vrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders als vooren, eenige Giften, Gaven ofte Geschencken sullen ontfangen, genieten nochte proffiteren van eenighe dinghen, hoe kleyn die oock soude mogen wesen, oock van *Eetbare Spijse ofte Dranck*, ende dat van yemandt 't sy Steden, Collegien, Personagien ofte particuliere Persoonen, die sy weten yets aenden Raet te doen te hebben ofte apparentelijck te sullen ghekrijghen, ende dat soo wel voor als naer dat de saecke af-ghedaen sal sijn, ende by-aldien sy eenighe soodanighe Giften souden mogen komen te ontfangen van yemandt die sy naermaels souden verneinen yet aenden Raedt te doen te hebben 'twelck sy ten tijde van het ontfangen vande gaven niet en souden hebben geweten, ofte dat deselve namaels aenden Raedt yets te doen mochte krijghen dat sy daer van den Raedt

 kennisse

kennisse sullen geven, ende dat sy haer vorder precieselijck sullen reguleren naer den inhouden van dese *Instructie* ende yder Articul van dien, ende wijders doen dat *goede ende ghetrouwe Raden van Staten* ghehouden sijn te doen, ende dit al by provisie.

LII.

Ingevalle dese Instructie bevonden wort te hebben eenighe *duysterheydt*, ofte dat deselve eenighe *alteratie*, *verminderinge*, *ofte vermeerderinge*, soude vereysschen, sal daer op by gelegentheydt ter Vergaderinghe vande Staten Generael, met kennisse ende advijs van den Raedt ghelet ende ghedaen worden naer behooren.

Aldus gedaen ende in de Vergaderinghe vande voorsz Heeren Staten Generael gearresteert den 18 July 1651.

NB. **Dat het een-ende-twintighste Artikel/ beginnende** / Alle Ordonnantien, &c. **is gedresseert als volght.**

OM *Ordonnantien* van Betalingen in behoorlijcke forme te bekomen, sullen by de Respective versoecken ten selven fine aen den Raet gepresenteert, gevoeght moeten worden alle die *behoeften*, *bestecken ende andere bescheyden*, ter sake, waerom deselve Respective Ordonnantien worden begeert, gehoorende; ende sullen deselve, door den Gemelten Raedt gevisiteert ende ge-examineert sijnde, aen des Generaliteyts Reecken-Kamer alsoo over-ghebracht worden, om aldaer oock gevisiteert, ge-examineert, ende geliquideert te worden, ende specialijcken naer te sien, of het Landt in de partyen aldaer ingebracht ghehouden is ofte niet, van waer deselve wederom aen den gemelten Raedt sullen ghesonden worden, om door deselve alsdan daer op Ordonnantie verleent te worden, Welcke Ordonnantien by den Heer presiderende, neffens twee andere Heeren van denselven Raet, alle uyt verscheyden Provintien, den Tresorier van 'tselve Collegie, na voorgaende Registratie Folio tali, onderteyckent sullen worden. Het welcke gheschiedt sijnde, sullen deselve Ordonnantien alsdan met de aengehechte stucken, wederom inde voorsz Reecken-Kamer moeten ghebracht worden, om ge-examineert te worden, of deselve volgens ordre van't Landt gegeven sijn, ofte niet. Ende naer gedane examinatie aldaer oock geregistreert worde Folio tali, ende sullen de Ordonnantien van betalinge sodanigh ghecondition eert moeten sijn of sal daer op gheene betalinghe door den Ontfangher Generael moghen ghedaen worden, *by peene van Royeringe*.

Ten selven daghe is oock vast ghestelt het Reglement op't stuck van Vacatien **ende** Reys-kosten, **soo van de Gecommitteerde van haer Ho: Mo: als van den Raedt van State binnen 't Ressort van desen Staet in Commissie zijnde.**

Een

En Heere reysende in Commissie binnen het Rossort van desen Staet met een of meer Dienaers, sal des daeghs voor Vacatie, Teer-kosten (bellecicre ende pleysteringhe daerinne begrepen hebben) *thien Guldens* eens; Een *Bode* nessens sijnen Dienaer ofte Dienaers voornoemt mede nemende, sal voor den selven Bode noch daer-en-boven hebben *twee Guldens* daegs, maeckende te samen *twaelf Guldens*, blyvende denselven Bode sijne Vacatien daer buyten, gelijck oock den gemelten Heere sijne Schuyt, Schip, Waghen-Vrachten, Convoy ende andere dierghelijcke ongelden, waer van apparte declaratien, sullen mogen worden gedaen.

Een Heer met *meer Gevolgh ofte Gheselschap* dan sijn Mede-Gecommitteerde in Commissie reysende, sal dessels Mede-Gecommitteerde daer door niet beswaert worden.

De voorsz Respective Cecommitteerden sullen gene *Defroyementen* mogen aennemen ofte ghenieten vande *Magistraten* vande Steden ofte andere plaetsen onder de Generaliteyt resorterende, noch oock van Persoonen in des Generaliteyts dienst sijnde.

Om op de voorsz Respective Declaratien in behoorlijcke forme Ordonnantie te bekomen, sullen de Respective Originele Resolutien van dese Commissien aen deselve Declaratien gehechtet worden, ende alsoo den Raedt van State ingelevert, om by deselve eerst ghevisiteert ende ghe-examineert te worden, van waer deselve in des *Generaliteyts* Reecken-Kamer sullen over-ghebracht worden om aldaer eerst gevisiteert, ghe-examineert ende gheliquideert te worden, ende specialijck naghesien of het Landt in de Posten, aldaer inghebracht, ghehouden is of niet, ende van daer wederom nae een Ghemelten Raedt, om door denselven alsdan daer op Ordonnantie by den Heere presiderende nevens twee andere Heeren uyt denselven Rade, alle uyt verscheyde Provintien, den Tresorier ende Secretaris van 'tselve Collegie, naer voor-gaende Registrature *Folio Tali*, gheteyckent te worden: Het welcke ghescheidt sijnde, sullen deselve Ordonnantien alsdan met de voorsz aenghehechte stucken wederom in de voorsz Reecken-kamer werden ghebracht, om ge-examineert te worden of deselve volghens d'ordre van't Landt ghegheven sijn, ende naer ghedane examinatie sullen deselve Ordonnantien aldaer gheregistreert worden *Folio Tali*, sullen oock alle Ordonnantien op die Respective Declaratien verleent, soodanigh als voorsz gheconditioneert moeten wesen of sal daer op door den Ontfangher Generael geen betalinge mogen ghescheiden.

Ten selven tijde is haer Ho: Mo: oock in bedencken gegeven of tot besluyt van dese tegenwoordige Vergaderinge niet by een Generale resolutie soude dienen verklaert te worden dat alle haer Ho: Mo: resolutien/ alhier

Hier op de groote Zake/ nopende de Religie, Unie ende Militie genomen, sullen ghehouden worden van deselve kracht ende vigeur te zijn als of deselve in de Unie tot Utrecht in den Jare 1579. ghemaeckt ende ghesloten van woorde te woorde waren gheinsereert. Maer daer op is niet geresolveert.

Den 19. is verstaen dat de Staten vande Respective Provintien dewelcke in gevolge van het 6. Artikel van hare Ho: Mo: Resolutie van den 16. Juny lest-leden / de Patenten haer niet open namen toe-ghesonden/souden hebben gebult met andere Compagnien als daer toe deselve by aen-schrijvinghe van hare Ho: Mo: waren versocht / 'tselve dadelijck aen hare Ho: Mo: ende den Raedt van State sullen bekent maecken.

Dien dagh wiert oock ordre ghestelt dat Saterdagh den 22. de Vergaderinge mocht worden gesloten met een Danck-Prædicatie. Waer toe de Kercken-Raedt van 's Graven-Hage versocht is een Prædikant te dispicieren.

Den 20. July is gelesen het naerder advijs des Raets van State/ Gereformeert den 19. deses opt redres van't stuck van de Monsteringe/ hebbende tot by-laeghe een Concept van Placcaet op't voorsz subject slaende: Haer advijs was dat voor allen dinghen van nooden was promte ende precyse betaling: ende dat de Ritmeesters ende Capitains wierden ontlast ende ontheven van onnodige lasten: sonder 'twelck dit Concept Placcaet soude zijn niet alleen ontijdich / maer oock impracticabel.

Het Concept Placcaet luyde als volght.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden. Allen den gheenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. Alsoo dagelijcx soo langs soo meer bevonden wordt dat d'ordre, ende Punctuele voorsieninghe die eertijdts met groote sorghvuldicheyt ghestelt is op het stuck der *Monsteringe* 'tsy by nalaetigheyt ofte versuymen, soo weynigh wort betracht ende nagekomen, als of die noyt en ware gemaeckt ofte gepubliceert, salcx dat de gemeene saecke ende de beschierminge derselver, daer door lichtelijck in't uytterste gevaer soude mogen geraecken, dewijle men by alle ghelegentheyt ende occasien bevint dat de Compagnien te Peerde ende te Voete, in't getal der Coppen *seer veel verschillen van't getal der Rollen* daer op sy gemonstert sijn,

sijn, ende haer Soldye genieten, ende dat wy sulcx achten meer als tijdt te wesen daer in als noch wel scherpelijck ende strengelijck te voorsien. Soo ist, dat wy geresumeert hebben de voorgaende Ordonnantien ende Placcaten na verscheyden communicatien ende met advijs van Sijn Exellentie Graef van Nassau Stadthouder van Vrieslandt, Groningen ende Ommelanden ende Drenthe, ende den Raedt van State wederom van nieuws geordonneert ende gestatueert hebben, ordonneren ende statueeren mitsdesen wel uytdruckelijck alle de Pointen ende Articulen hier na volgende, om sonder eenige nalatinghe præciselijck betracht ende naergekomen te werden op de Peenen ende straffen in deselve Articulen vermelt, die wy oock willen sonder eenige oogluyckinge, dissimulatie, aensien, ofte verschooninge van Persoonen, datelijck geexecuteert te worden.

I.

Ende voor eerst ordonneeren wy wel expressselijck dat geene Commissarisen van de Monsteringe hen sullen onderstaen eenigerhande *gifte ofte gaven*, *gratuiteyten of præsenten* in't minste te nemen ofte genieten directelijck of indirectelijck van eenige Colonels, Ritmeesters, Capitainen ofte andere Crijsch-Officieren, noch van deselve met Wijn, Maeltijden, of defroyementen hun laten Tracteeren op Peene van datelijcke Cassatie voor de gevers ende nemers soo wel voor als na de Monsteringe, aen de Commissarisen selve ofte aen yemant van de sijne.

II.

Dat voortaen geen Ritmeesters, ofte Capiteynen uyt sijn Guarnisoen en sal moghen absenteeren om sijn affaires binnen 'sLandts te verrichten als met verlof van sijn Gouverneur of Commandeur ende egeen Lieutenant, Cornet, Vendrich ofte andere Officier, sonder oock mede te hebben Consent van sijn Ritmeester ofte Capiteyn, belastende den Gouverneur, of Commandeur, aen d'een ofte d'ander geen langer verlof te geven als voor *veertien dagen*, ende soo hun vorder consent van nooden ware, en sal 'tselve niet mogen geaccordeert worden, *als by ons, den Raedt van State*, *ofte den Stadthouder*, *ofte gecommitteerde Raden der Provintien* hare Betaels-Heeren, als op Peene contrarie doende ende langer uytblyvende voor d'eerste reyse van op de *Monsteringe niet goet gedaen te worden*, ende te verliesen een Maent van hare Soldie, ende voor de tweede reyse op *arbitrale Correctie*.

III.

Ordonneeren oock voorts dat van nu vootaen geen Collonel, Ritmeester, Capitain, Officier, ende Soldaten, van Inlantsche of Vreemde Natien wie ofte van wat aensien ofte qualiteyt sy oock souden mogen sijn, *verlof om buyten dese Landen* te mogen vertrecken, ende heur eygen affaires verrichten, by ons ofte den

den Raedt van State, en sal langer gegeven worden, als voor *drie ordinarise loopende Maenden* daer by hy dan oock sal moeten versoecken ende obtineeren *Attache* van de Ed: Mo: Heeren Staten ofte Gecommitteerde Raden sijne betaels-Heeren, als oock (soo hy licht in een stemmende Provintie) van de Heeren Staten ofte Gecommitteerde Raden derselver, maeckende alsulcken verlof oock bekent aen sijn Gouverneur of Commandeur, ende mede aen de Magistraet van de Stadt. Soo't is binnen de stemmende Provintien, ende sal hem noch 'tsijnen versoecke, met kennisse van saecken voor een Maent, twee ofte drie continuatie van't selve verlof mogen gegunt worden. Ende soo hy dan boven sijn verlof noch twee Maenden soude uyt-blyven, dat sijnen Staet, Compagnie, ende Officie sal wesen impetrabel, ende aen een anderen geconfereert worden.

IV.

Dat voorts alle Oversten, Capiteynen, Bevel-hebberen, ende Soldaten alomme behoorlijck sullen hebben te respecteren de Commissarisen van de Monsteringe, ende andere tot de Monsteringe by ons, den Rade van Staten van de Respective Provintien ofte hare Gecommitteerde Raden, te lasten, in heuren last ende Ampte, ende by deselve vermaent sijnde om *Monsteringe* ofte *reverie* te doen, terstont sonder eenige weygeringe daer toe gereet sullen sijn: Alwaert oock dat den Ritmeester, Capiteyn, Lieutenant, Cornet, Vaendrigh, absent waren, op Peene van Cassatie ende vordere Arbitrale correctie.

V.

Ordonneren mede dat de Ritmeesteren ende Capitainen voortaen op de Monsteringe sullen hebben te presenteeren alleenlijck *oprechte ende waerachtige Soldaten*, wesende goede kloecke Mannen tot de Wapenen, die sy voeren, bequaem, ende heure Soldye weerdigh, behoorlijck gewapent volghens d'ordre op de Wapeninge gemaeckt, ofte al noch te maecken, ende op de peene daer-inne begrepen, die op *heure Eedt ende volkomen Tractement* ghehouden sijn de Compagnien alvooren te volghen Tocht ende Wacht te doen, sonder eenighsints onder heure Compagnien te presenteren eenige *Domesticquen* van *Gouverneurs*, *Commandeurs*, *Ritmeesters*, *ofte Capitainen*, *Borgers*, *Lant-luyden*, *Soetelaers*, *Vrybuyters*, *Soldaten*, *van andere Compagnien*, *Passevolanten ofte andere egeen volkomen Gagie treckende*, *ofte inden Eedt ofte Subjectie* harer Compagnien, omme deselve al-omme te volghen, Tocht ende Wacht te doen, niet staende, op peene van Cassatie, ende aen den *Lijve arbitralijcken* ende oock *metter doodt gestraft* te worden naer Exigentie van saecken, soo wel de Capiteynen ende Officieren die bevonden sullen worden sulcke *toe-gemaeckte Persoonen ofte Passevolanten* gepretendeert ofte ter Monsterrolle gevordert te hebben als de voorsz Persoonen ofte Passevolanten selver authoriserende op de Monsteringe, ende hare

hare assistenten, de fraudateurs metter daedt te doen stellen in handen van den Provoost, ende de saecke datelijck bekent te maecken aen den Raedt van State om voorts te procederen, soo als men bevinden sal te behooren.

VI.

Ende omme te beter teghen alle Frauden te voorsien ordonneren wy dat alle Krancken des doenlijck sijnde, op de Monsteringe sullen moeten presenteert worden neffens de Compagnien ende die soo kranck sijn dat sonder gevaer van sterven, daer niet konnen gebracht worden dat de Commissaris die sal *visiteren*, ofte doen visiteren by die hy betrout, gelijck hy des sal hebben te verantwoorden, nemende oock van die in Gasthuys-Huysen sijn, billet ofte verklaringhe van de Gasthuys-Meesters, ende die by de Rolle voeghende sonder eenige andere te moghen passeren.

VII.

Ende ten eynde des te beter voortaen tegens alle fraude mach worden voorsien, hebben wy gheordonneert ende ordonneren by desen dat binnen 's Jaers deselve sullen moghen worden aen-ghebracht by een yegelijck oock by Persoonen egeen Commissarisen, Ritmeesteren, ofte Capitainen wesende, die deselve sullen hebben gedaen, ofte daerinne deelachtigh gheweest, ende dat den Aenbrenger sulcks bewijsende boven het Pardon van sijn Delict, soo verre hy culpabel is, voor recompense sal ghenieten *twee hondert Gulden* van veertigh Grooten 't stuck, ende soo hy Soldaet is, boven dien met verhooginghe van besoldinghe, ofte eenighe Ampten daer hy toe bequaem is, en anderen van gelijcken met andere Staten ende Officien.

VIII,

Belastende ende bevelende voorts wel expresselijck alle ende een ygelijcken van de Commissarisen van de Monsteringe, ende andere tot de Monsteringe te Committeren op haren Eedt, Meyn-eedigheyt, Privatie van Officien ende vorder Arbitrale correctie, oock metter doodt ghestraft te worden na Exigentie van saecken, niet een Persoon in de Monsteringhe meer goet te doen ofte te passeren als die oprechtelijck onder elcke Cornette Ruyteren, ende Vaendel Knechten actuelijck dienen, ten dienste bequaem sijn, Tocht ende Wacht gehouden, ende het Vaendel schuldigh sijn al-omme te volgen ende die sy 't elcker Monsteringe present sullen vinden sonder oock eenighe Mortepayen voor Wacht-Meesters ofte anderen onder eenigh pretext te passeren.

IX.

Ende op dat de Monsteringhe voortaen met beter Vrucht moge geschieden, sal den Raedt van State deselve ordonneren te doen soo dickwils in 't Jaer als eenighsints doenlijck sal wesen waer van de Rollen by den Raedt voorts ghesloten ende aen de Heeren Staten ofte Gecommitteerde Raden vande Provin-

tien Betaels-Heeren, sullen ghevonden worden, omme de betalinge daer na te doen, blyvende niet-te-min aen deselve haer Ed: Mo: Respectivelijck vry des dienstigh achtende selfs mede Monsteringhe te laten doen, soo wel buyten als binnen hare Provintie, adverterende daer van den Raedt van State om Confusie te voorkomen, Welckers Commissie ende alsoo authorisatie van ghemelten Raedt van State het geheel Guarnisoen van wat Repartie het sy, sullen mogen Monsteren, ende de Rolle oock aen den Raedt seynden, ende soo die minder bevonden worden als van vorighe Monsteringhe, sal de betalinghe daer na gedaen worden.

X.

Verbiedende voort alle Ritmeesters ende Capiteynen dat sy gheen *Borghers* ofte *Inwoonders* van de Steden ende Forten noch eenighe Huys-luyden ofte Landt-luyden en sullen onder hare Compagnien aennemen, dan op den ordinaris Eedt ende Dienst gehouden sijn Tocht ende Wacht te doen, ende 't Vaendel over al te volghen sonder buyten te mogen blyven woonen, ofte oock sonder beloften, dat sy in't vertrecken vande Cornette ofte het Vendel sullen worden ontslaghen, op pene van deselve inde Monsteringe niet goet gedaen, maer datelijck gecasseert te worden ende Arbitrale straffe, ende een Soldaets Gagie van een Maent voor den Aenbrenger.

XI.

Ordonneren mede dat voortaen onder elcke Cornette ofte Vaendel maer een *Soetelaer Soldaedt* wesende en sal moghen wesen, die daer toe Schriftelijck bescheydt van den Ritmeester ofte Capitain sal hebben, op pene dat de Goederen die by d'andere Soldaten ofte hare Vrouwen te koop ghestelt ofte verkocht sullen werden, verbeurt sullen wesen.

XII.

Item, dat de Ritmeesters ende Capitainen niet en sullen vermogen van *nieus aennemen of af te dancken* eenighe Ruyteren ofte Soldaten dan by kennis vande Commissaris in loco, daer een is. Ende soo middelertijdt eenighe Soldaten waren gestorven, ofte oock voor Schelm mochten sijn wech-geloopen tusschen de Monsteringe, sal den aenghenomen in die plaetse niet goet ghedaen worden dan op den dagh van de volghende Monsteringhe daer hy præsent sal passeren.

XIII.

Bevelende voorts alle Ritmeesteren ende Capitainen hare Compagnien gestadigh compleet te houden, ende de Monsteringhe ghedaen werdende tijdelijcken aen den Commissaris over te gheven pertinente Rollen conform ende volgende de voorgaende, innehoudende pertinente expressie eerst van alle Officieren van de Compagnie, ende daer na van de Ruyteren of Soldaten, onder elck

elck Rot of Corporaelschap dienende, als mede uytdruckinghe achter deselve Rolle wat nieuwe Ruyteren of Soldaten van Maent te Maent van Monsteringe tot Monsteringe sullen wesen aengenomen, ende in allen gevalle gheen namen meer in de Rolle te stellen, als die in actuelen dienst sijn, op peene van een Maent Solts 'telckens by den Ritmeester ofte Capitain in gebreecke sijnde te verbeuren sonder dat die Commissarissen eenighe andere Rollen sullen mogen aennemen, op pene van Cassatie van den Commissaris ofte Schrijver die andere Rollen sullen moghen aennemen ofte voorgedragen hebben.

XIV.

Ende sullen niet alleen de Ritmeesters, Capitainen, Lieutenanten, Cornetten ende Vendrighs, maer oock de Quartiermeesters ende Sergeanten van de Compagnien, gehouden wesen de Rollen *te teyckenen* ende op haren *Eedt te* verklaren dat de Ruyteren ende Knechten sulcks die op de Rolle ghestelt sijn oprechtelijck onder de Cornette ofte Compagnie dienen op Peene van cassatie ende andere Arbitrale Correctie.

XV.

Ende sullen de Ritmeesters ende Capitainen hebben aen den Commissaris over te leveren *drie* Rollen daer van hy Commissaris de *twee* sal schicken aen den Raedt van State ende een by hem houden.

XVI.

Niemant sal hem vervorderen in't aenschrijven ofte Monsteren hem te doen noemen met *eenige versierden Naem* of Toenaem dan met sijn eyghen Christen Naem ende gewoonlijcken ende welbekenden Toenaem, mitsgaders de Plaets van sijne Geboorte, op pene van terstondts, ende opter daedt Arbitralijck gestraft te worden, ende en sullen egeen Ritmeesters ofte Capitainen mogen toelaten dat yemandt anders als voorschreven in de Rolle gestelt worden, op pene datse niet en sullen gepasseert worden ende Arbitrale Correctie.

XVII.

Sullen voorts alle Commissarisen oock de nacht ende dagh wacht moghen besoucken, ten welcken eynde de Sergeanten Majoors gehouden sullen sijn de Commissarisen het woort te geven, ende sal de Commandeur met de Sergeant Majoor ofte Wacht-Meester in de Frontier-Steden ende Plaetsen oock ghehouden sijn ten minsten eens ter weecke 'snachts pertinente aentekeninghe te doen van het juste ghetal der Soldaten, ende van wat Compagnien daer mede elcke Corps de Garde is beseth, ende alle twee Maenden deselve aenteeckeninghe aen den Raedt van State overseynden, op Peene van Privatie van hare Officien.

XVIII.

Alle Ritmeesteren ende Capitainen sullen sonder eenigherhande weygeringhe

ghe hebben te ghedoghen *de betalinge hooft voor hooft* soo de Regieringhe soude moghen goet vinden die te laten doen, ende soo verre 'tselve voor eenighen tijt niet ghedaen en wordt sullen heure Soldaten van heure loopende Soldye pertinente ende rechtveerdige afreeckeninghe doen ten minsten alle vier Maenden sonder langer, ende dat ten bywesen van de Commissaris van de Monsteringhe in loco ofte anderen daer toe specialijck te Deputeren, ende tot dien eynde sullen de Ritmeesters ende Capitainen t'elcker reyse aende Commissarisen vande Monsteringe hebben aen te geven den tijdt vande laetste Afreeckeninge op de verbeurte van een Maent Gagie voor heure Persoonen, ende sullen de Commissarisen binnen acht dagen daer naer ghehouden sijn de Provintien op wiens Repartie de Compagnien staen daer van t'adverteren op de verbeurte van een Maent van heur Tractement.

XIX.

De Ritmeesteren ende Capiteynen en sullen voortaen niet moghen voor meer als ten hooghsten tot drie Soldaten toe uyt hare Compagnien, ende oock niet meer als ten langsten voor veertien dagen consent te gheven niet als in noodige saecken daer op sy van den Gouverneur ofte Commandeur verlof in geschrifte sullen hebben te bekomen, mede by den Commissarisen in loco geteeckent, stellende daer in de plaetse daer sy sullen gaen, welcke alsoo verloofde, oock niet goet gedaen sullen worden, dan mits *Persoonelijcken* verschijnende op d'eerste navolgende Monsteringe ten ware nochtans dat eenige Soldaten, by last van den Gouverneur van de Provintie op eenich exploict waren uytgheschickt, die niet en sullen uyttrecken dan gelijck hier na volcht.

XX.

Namentlijck dat geene andere 'tsy te Peert ofte Voet, en sullen mogen op exploiten uytgeschickt worden dan oprechte Soldaten in actuelen dienst ende gheene Vrybuyters wesende, ende dat met een minder ghetal als van vijf-en-twintich teffens, ten ware op Convoy ofte by eenich kleyn getal op Kontschap, daer van den Gouverneur of Commandeur ter plaetse dan oock wert gehouden te verantwoorden, welcke uyt-treckende Peert ofte Voet-Volck, wesende in getal van *vijf-en-twintich*, sullen beleyt worden met een *Corporael, Adelborst, ofte Sergeant, wesende boven* de *vijf-en-twintich tot vijftich toe*, ofte daer onder, met eenen *Lieutenant* ofte *Vendrich* boven de vijftich tot hondert toe, ofte daer beneeden met een *Ritmeester* ofte *Capitayn*, ende wesende boven *de hondert* met *twee Ritmeesters ofte Capitaynen*, alwaren oock de voorsz getallen gemaeckt van diversche Compagnien.

XXI.

Boven dien en sullen sulcke Soldaten te Peert of te Voet niet mogen uyttrecken dan mits hebbende Passepoorte van den Gouverneur ofte Commandeur

deur ter plaetse, soo verre daer een is, inhoudende deselve Passepoorte de eygen namen ende gewoonelijcke welbekende toenamen van alle deselve uyttreckende. Ende sullen de Ritmeesters, Capiteynen, Officieren ofte Aedelborsten hebben te verantwoorden vande excessen van alle deselve uyt-treckende Soldaten die sy alsoo sullen beleyt hebben.

XXII.

Voorts ordonneren wy dat voortaen onder d'Engelsche, Franchoisen, Schotten ende Switsers Compagnien Voet-Volck soo veele eenichsints doenlijck sy, van elck derselver Natie in vacante plaetsen sullen aenghenomen worden, ende en sullen geen Soldaten van wat Natie die sijn, den dienst van den Capitain ofte het Vendel daer onder sy dienen mogen verlaten dan met wettich Paspoort op Peene dat de wechloopers metter koorde gestraft sullen worden.

XXIII.

Voorts ordonneeren wy dat alle Officieren, Ruyteren ende Soldaten, sijnde met verlof buyten haer Guarnisoenen in eenige plaetsen daer Monsteringe geschiet, gehouden sullen wesen haer mede te laten vinden ter Monster-plaetse om van de Monster-Commissaris behoorlijck aengeteeckent te worden met expressie van wat Guarnisoenen ende onder welckers Compagnie sy dienen, welcke notitie behoorlijck geverifieert den voornoemde Commissaris aen den Raedt van State sal overschrijven, om daer op gelet te worden na behooren, sonder dat soodanige absenten sullen gepasseert worden op eenige wettelijcke attestatie van haer *Alibi*, ten sy daer beneffens blijcke van hare comparitie als boven.

XXIV.

Alle welcke Poincten ende Articulen wy verstaen ende ordonneren dat præciselijck ende strictelijck sullen naer gekomen, achtervolght ende geexecuteert worden, op Peene in elcke derselver vermelt, sonder eenige gratie, ooghluyckinghe ofte verdrach, daer na oock alle Gouverneurs, Oversten Collonellen, Commissarisen, Ritmeesters, Capiteynen, Officieren ende Soldaten, ende alle anderen sullen reguleeren, op de voorsz Peenen, willende dat de kennisse ende executie van alle dese sal wesen by ons ofte den voorsz Rade van State den Gouverneurs van de Respective Provintien, ende Krijsch-Raden, neffens denselven wesende, oock by de Gedeputeerde Raden der Staten, van de Respective Provintien alles *by preventie*.

Ende op dat niemant van dese onse tegenwoordige Ordonnantie hebbe ite pretendeeren eenige jgnorantie, ontbieden ende versoecken wy de Heeren Staten ofte hare Gecommitteerde Raden, Stadthouders van de Provintien daer sy sijn respective, ende allen anderen Iusticieren, Officieren, ende Dienaren des versocht wesende, dat sy dese Ordonnantie alomme doen verkon-

digen, uytroepen ende Publiceren, daer men gewoonlijck is uytroepinge ende Publicatie te doen, ende voorts den Gouverneur van de Provintien, Gouverneurs, ende Commandeurs inde Steden ende Forten, deselve Publicatie dickwils te doen vernieuwen in de Frontier-Steden ende Sterckten, voor den Volcke van Oorloghe te Peerde ende te Voete by Trompet ende Trommelslagh, verstaende niet-te-min dat alle de voorsz Pointen onverbreeckelijck achtervolght, ende dat de contraventien van dien ghestraft sullen worden met de Penen hier vooren gestelt, alwaert schoon dat de Publicatie binnen 's Jaers niet en ware vernieuwt, sonder eenighe gunste, faveur ofte dissimulatie ter contrarie, want wy 'tselvige tot vorderinge van den dienst van den Lande, alsoo bevonden hebben te behooren. Gegeven in 's Graven-Hage.

Dien dagh hebben de Heeren van Vrieslandt ingegeven het navolgende Voorstel ende Advijs.

Hooge Mogende Heeren.

De Heeren Gecommitteerde van *Vrieslandt* in nader bedenckinge genomen hebbende de Conclusie op gisteren ghenomen, nopende de Danck-segginge aen Godt Almachtigh op toekomende Saterdagh te doen, vinden deselve prijselijck; Maer wat den Name Godes weerdiger is ende sijn onbegrijpelijcke Almoghentheydt machtigher der harten der ghener, die hem aenroepen, te doorsien, wat oock nodiger is, dat die ghene, die tot hem naderen, sulcks uyt reyner harten doen, ende haer versoeck in puyre termen van Waerheydt voordraghen, ende daerom de Gecommitteerden van Vrieslandt bevindende, dat de Pointen van de *Secrete Correspondentie*, ende '*termineren van de verschillen tusschen de Provintien*, sijnde mede een van de principaelste Banden ende Fondamenten van d'Unie, niet volkomentlijck tot contentement van de samentlijcke Provintien ten effecte sijn gebracht. Soo souden de Gecommitteerden wegen Vrieslandt als noch versoecken, dat deselve volkomen met Eenigheydt ende Liefde mogen werden gearresteert. Ende alsoo oock dese Illustre Vergaderinghe met gheen ander ooghmerck by de Staten van Hollandt is goet gevonden, ende aen de respective Provintien versocht, volghens de Propositien by hare Ed: Mo: Gecommitteerden in de respective Provintien ghedaen, als om *Eendracht*, *Vrede*, *Liefde*, *ende Vrientschap* onder de samentlijcke Provintien te stabilieren ende onderhouden, ende alle misvertrouwen, jalousien ende erghwaen

waen wech te nemen ende t'assopieren. Soo hebben de Gecommitteerden weghen de Provintie van Vrieslandt noodigh geacht U. Ho: Mo: in serieuse bedenckinge te geven, ofte niet billijck ende behoorlijck is, dat dese sware ende langhduerige besoignes werden geslooten met een solemnele Resolutie van *Amnestie vergevinghe ende vergetinghe* van al 'tgene by d'eene ofte d'andere Provintie ofte *eenige particuliere* Persoonen ende Leden van dien in den Jare 1650. ghedaen ofte ghehandelt is, nopende de questien, verschillen ende hare dependentien doenmaels ontresen.

Wat de Provintie van Vrieslandt aengaet, bevinden sulcx ten hooghsten nodigh, op dat Godes Zegen over desen Staet ende 'tgeresolveerde, soo veel t'overvloedigher ende verseeckerder mach worden verwacht, ende na scheydinge van dese Vergaderinghe niets in d'eene ofte d'andere Provintie met wercken ofte Geschriften *tot beswaernisse van Syne Hoogheydt* d'Heere Prince van Orangien Hoogh-Loffelijcker Memorie, ofte *yemandt anders* by der hant genomen, waer door de ghemoederen der Inghesetenen souden worden ontrustet, ende 'tgepretexeerde tot Vrede een Oly werden in't Vyer, om den geheelen Staet in een onuytblusselijcken Brandt van Twist ende Tweedracht te stellen, versoeckende dat alle Provintien op desen voorstel specialijck gelieven t'adviseren ende resolveren.

Sonder welcke Resolutie d'Heeren van Vrieslandt verstaen, dat de Dancksegginghe tot Godt Almachtigh haer behoorlijcke forme alhier niet sal konnen, nocht in de respective Provintien haer volkomen effect gewinnen.

D'Oorsaecke ende gelegentheyt van dit werck moet alhier wat hoogher werden opgehaelt: 't Welck is; dat alreede voor eenighe Maenden de Heer Cats Raedt ende Pensionaris van Hollandt hadde aen zijn Heeren Principalen te kennen gegeven zijne hoogen Ouderdom van vier-ende-seventich Jaren: versoeckende daerom dimissie om de rest van zijn leven in rust ende voor sich self te mogen overbrengen. Sulcx etlijcke mael gedaen ende nochtans niet geadmitteert werdende/ heeft om te toonen dattet een ernst was/ entlijck verklaert sich te moeten ontslaen van verscheyden Papieren ende Secrete Resolutien/ onder hem geseponeert/ tot dien eynde overleverende oock seecker geschrift geintituleert Redenen ende Motiven die sijn Hoogheydt hebben bewogen by der hant te nemen soo ten regarde van de gearresteerde Heeren, als van 'tgeen aengevangen is aen, by, ende ontrent der Stede Amsterdam. 't Welck Prins Willem hooger Memorie in 't verleden Jaer hadde overgegeven/ ende 't welck om Vredes wille doen goetgevonden was niet t'openen. Dit geschrifte ter Vergaderinge geexhibeert zijnde; wiert omgevraeght of men

men 'tsoude openen/of verbranden. De meeste insonderheyt de gelaedeerde opineerden dattet behoorde te werden gelesen: om daer uyt te doen blijcken d'ongesundeertheydt van deselve Proceduren van den Heere Prince geopent ende gelesen zijnde/ is daer van genomen Copie luydende als volght.

DE Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ter herten nemende de langhduyrighe *verdrietighe ende periculeuse onlusten ende verwijderinghe*, dagelijcks meer ende meer in den Staet deser Landen toe-nemende ter oorsaecke van de *Discrepantie* ontstaen tusschen de ses Provintien ter eenre, ende de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt ter andere sijden over de *Reductie ende Cassatie van een gedeelte der Militie ende het vast-stellen van eenen Staet van Oorloghe*, ende naer hare hooghe Wijsheydt ende kennisse van saecken te ghemoet siende d'inconvenienten die daer uyt souden komen te volgen, insonderheydt dewijde by de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslant alreede een *separate Cassatie* met pluraliteyt van Stemmen was gheresolveert, oock by hun ordre ghegheven van deselve effective in't werck te stellen, hebben goet ende noodigh gevonden te decreteren een *notable besendinghe* (daer inne wy ons hebben gevoeght) aen alle de Steden ende Leden van de meer-gemelte Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt, omme deselve met alle bedenckelijcke Redenen te beweghen dat sy haer wilden onthouden van alle *Separate ende affsonderlijcke Cassatie*, verminderinghe ende veranderinghe van Krijsch-Volck in Dienst ende Eedt van de Generaliteyt sijnde, ende 'tgene ter contrarie van dien soude mogen sijn voorgenomen, laten varen, sich met de ses andere Provintien te conformeren of de Pointen van discrepantie te submitteren volghens ende in conformite van d'Unie, ende hebben de meer-hoogh-gemelte Heeren Staten Generael, ons versocht ende geauthoriseert om alle noodige ordre te stellen, ende die voorsieninge te doen, ten eynde dat alles in goede *Ruste ende Vrede* werde gheconserveert ende insonderheydt ghemainteneert, ende vast gehouden de Unie, met den gevolghe ende aenkleven van dien, ende in teghendeel geweert ende te gemoet ghetreden, dat contrarie van dien soude werden voorgenomen.

Na het voltrecken ende afleggen van de voornoemde besendinge vernemende, dat 'tselve geen effect en hadde gedaen, vermits de *weder-werckinge van eenige quaedtwillighe*, hebben wy met ende neffens Sijn Exellentie Stadthouder van Vrieslandt ende den Raet van State na gehoudene menighvuldige Sessien ende Conferentien (onder Protestatie vande Provintie van Hollandt te moet te willen gaen) geformeert een bundige besoigne in saecken van Militie met den gevolge ende aenkleven van dien, 'twelcke de samentlicke Provintien aengenaem

ende

ende smaeckelijck mochte wesen, ende voorts strecken tot Maintien ende conservatie van *d'Unie* ende vervolgens tot den meesten Dienst, Ruste, Eenigheyt, ende sekerheydt van den Staet deser Landen.

Waer op wy hoopende, daer toe oock Publijcke ende onder de handt alle Vrundelijcke inductie ende Persuasien aenwendende, hebben eyntelijck tot ons hooghste leetwesen bevonden dat dien welgemeenden arbeyt soo langer soo Vruchteloosser werde gemaeckt, *door insolentie steeghheyt van eenige, die liever 'sLands seeckerheyt van buyten ende der goeder Ingesetenen van binnen in de Waegschale hebben willen leggen, dan dat sy een Hayr-breedt souden hebben willen wijcken van derselver quade ingesogen opinien daer van sy hunne Respective Vroetschappen hadden geabuseert ende abusivelijck geinformeert ende voorts andere goede Leden van de Vergaderinge van Hollandt ende West-Vrieslandt daer toe met menées ende achter Raedt gepoogt te trecken.*

Oock uyt *enckele moetwil ende verwaentheyt* derven drijven ende willen Mainteneren het voorsz stuck der *separate Cassatie*, seggende, *daer beneffens Raedt ende middel te weten om d'andere ses Provintien sulcx te doen gehengen ende gedogen*, hier-en-boven noch wel *stoutelijck* voorgevende, *dat d'Vnie was gedissolveert ende 'teenemael vernieticht*, by welckers verval eene notable veranderinge, niet alleen in de Generale Politique Regieringe onvermijdelijck stont te volgen.

Maer oock in het stuck van de ware *Gereformeerde Religie*, soo die tegenwoordigh in de Provintien, Geassocieerde Landtschappen, ende Steden by Publijcke authoriteyt wert geexerceert.

Waer jegens dan geen apparentie meer resterende, dat langer eenige forme van inductie nochte van accommodatie soude mogen gelden, ende ondertusschen ons veelderhande *stoute, seditieuse, ende dangereuse discoursen* van die qualijck geintentioneerde Persoonen ter ooren komende, neffens andere welgefundeerde waerschouwinghe van seer *ongehoorde, pernitieuse, den Staet deser Landen notoirlijck ruineuse desseins ende Machinatien*, die onder haer wierden ontworpen, ende ten deele belooft waren by der handt te nemen, dewijle men onder schoonen schijn ende specieuse pretexten sochte tijdt te winnen, tot het uytwercken der voorsz *schadelijcke desseins*, ende den Staet deser Landen, by dien wech in *notable scheuringe ende confusie* te brengen, tot merckelijcke avantage van die gene, die met *jalousie over desen Staet swanger gaen.*

Hebben wy in kracht van onse Commissie ende daer toe gegevene speciale Resolutie ende authorisatie, van meer-hoogh-gemelte Heeren Staten Generael geoordeelt ende geconsidereert, dat de boven gemelte *quade ende pernitieuse desseynen* die met soo grooten præjuditie ende Pericul van de gemeene saecke contrarie d'Unie wierden voorgenomen, nootsaeckelijck ende eer het te laet wierde, diende geweert ende te gemoete getreden.

Ende daer op, hoewel ongaerne, (als by alle onse vorige vreedtsame Officien ende Vrundelijcke tentativen kan blijcken) geresolveert, de voorsz Persoonen in haer *boos voornemen* te Prevenieren ende eenige van de *Principaelste Belhamels* van dien in arrest te doen nemen ende houden, op dat sy d'andere goede ende wel geintentioneerde Leden van de op-gemelte Vergaderinge van Hollandt ende West-Vrieslandt niet en quamen te *misleyden*, ende verder t'abuseren.

Wy hebben mede ter selver tijt, ende op het selve fondament moeten Resolveren, de Stede van *Amsterdam* met assistentie van eenich Volck van Oorloghe te *gemoet te voeren*, hoe dat seer weynich Persoonen onder den haren van de *voornaemste aenleyders* der voorsz directie belet hebbende *d'audientie* die wy in qualiteyt als Stadthouder van de meer-gemelte Provintie van Hollandt in haer Vroetschap ten dienste ende tot bevorderinge van de gemeene saecke versocht hadden, mede nootsaeckelijck hare Regeeringe van *soodanige Instrumenten* behooren te ontslaen, waer op als oock 'tgene datter ontrent vorder in consideratie is genomen geweest, in't goede ten weder-sijden is verdragen.

Op alle het welcke staet te letten dat *het quaet ten archsten uytgebroocken sijnde* gheschapen was den gantschen Staet ende Bandt derselver Provintien te sullen scheuren ende mitsdien in een *onvermijdelijcke ruine* t'involveren, de remedien by gebreck van sachter, nu strickter ende scherper hebben moeten by der hant genomen ende in't werck gestelt worden.

Want ghelijckerwijs alsmen een *periculeusen Brandt* siende opgaen, alles aenwent ende by de handt neemt om denselven te slissen, daer aen men andersints niet en soude willen dencken, als daer is somwijlen *de ruine ende spoedighe Demolitie, van eenighe Huysen om een gantsche Straet, ende daer door een gantsche Stadt te salveren*, dat wy by Commissie ende Eedt verplicht d'Unie ende de *Religie* te Mainteneren, ende noch hier-en-boven by speciale Resolutie van de meer-hoogh-ghemelte Staten Generael op nieuws tot Maintenue van meer-hoogh-ghemelte Unie gheauthoriseert sijnde, siende onder de Provintien een *Vlamme* opgaen, die by voortganck ende continuatie alle deselve gesamentlijck in koolen ende Assche soude hebben geleyt ende in de handt hebbende de Middelen om daer tegens te versien, verstaen soude moeten werden, dat wy onse Commissie, Eere, Eedt ende conscientie niet gequeten nochte gemelte soo speciale ende expresse authorisatie van de hooghste Regeringe naer behooren gerespicieert ende betracht soude hebben, ten ware wy met alle spoet ende yver tegens dat *rijsende Vuyr* waren ingelopen ende het selve betracht hadden te wederhouden ende te dempen, in voegen als in dese is geschiet.

Wat nu belangt eenige Poincten van beswaernissen in het bysonder over de gearresteerde Persoonen, die den eenen meerder als den anderen van hun Respective-

pectivelijck sijn raeckende, deselve en hebben onder het Generael hier boven niet gebracht konnen werden, Maer werden *gereserveert* om t'sijner tijdt geprocedeert te worden na behooren.

DIt werckte soo veel inde gemoederen van de Vergaderingh dat sy 'tselve / gelijck oock de Propositie die de Prins gedaen hadde terstont na de Voyage in de Hollandtsche Steden op het weygeren van de comparitie inde Vroetschap den 30. Juny in't voorleden Jaer gedaen / beyde stelden in handen van eenige Leden die daer op formeerden navolgende advijs.

Eerstelijck, dat by schriftelijcke Deductie in te stellen deur Commissarisen daer toe te nomineren de Proceduyren by haer Ed: Groot Mo: in den voorleden Jare gehouden ontrent het werck van Menagie ende de difficulteyten gemaeckt int draghen der gepetitioneerde consenten van dese Provintie tot onderhoudinge ende betalinge van een gedeelte der Militie by tijde van Oorloge in dienst geweest zijnde naer een sommier verhael vande retroacten souden dienen te worden gejustificeert ende daer toe wederleyt den inhoude van de voorsz twee acten ofte geschriften ende insonderheydt van het laetste geintituleert / Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheydt den Prince van Orangien hebben bewogen by der handt te nemen soo in reguarde vande gearresteerde Heeren, als van 'tgene aengevangen is geweest, aen, by ende ontrent der Stede Amsterdam.

Ende dat de voorsz Deductie geprepareert zijnde daer van ter Generaliteyt lecture diende te worden gedaen / naer voorgaende openinge van gelijck geschrifte inhoudende redenen ende Motiven als vooren op den 15. Augusti 1650. by den Heere als doen Presiderende ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: innegebracht ende by resolutie inde secrete casse van de Griffie aldaer gesepóneert. Ende in cas de voorsz openinge by de Provintien buyten vermoeden mochte werden gedifficulteert oordeelen echter de Gecommitteerde Leden dat des onaengesien de voorsz Justificatie ter Generaliteyt diende te werden in-gebracht ende ten Registere aldaer genotuleert.

Ten tweeden; Dat de besendinge in Junio des voorleden Jaers 1650. deur Sijn Hoogheyt de Prince van Orangien met geassumeerde Heeren aen alle de Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt stemme in dese Vergaderinge hebbende gedaen metten gevolge ende aenkleven van dien als strijdich jegens d'ordre ende forme van de Regieringe contrarierende de Hoogheydt ende Gerechtigheydt van dese U. Ed: Groot Mo: Vergaderinge, oock insonderheydt Prejudicierende de Vryheydt van de

 delibe-

deliberatien der respective Leden van dien/ by positive Resolutie diende te werden geimprobeert, ende te gelijck vast gestelt/ dat de Steden deser Provintie int toekomende sodanige besendinge niet en souden hebben te defereren/ inden haren admitteren/ ofte toe te staen: dat deselve improbatoire Resolutie nevens de bovengemelte schriftelijcke Deductie ende Justificatie ter Generaliteyt diende te werden ingebracht ende ten Registre aldaer aengeteyckent/ oock de Respective Provintien by Missiven te samen toeghesonden met versoeck dat haer Ed: Groot Mo: daermede/ omme de peremptoire redenen/ soo in deselve Missive als in de voorsz Justificatoire Deductie te voegen elcx in hun regard gelieven te conformeren: immers in allen gevalle naer desen tot soodanige besendinge geen gront te willen leggen ofte opt ondernemen deselve te decerneren.

Ten derden, dat de respective Provintien/ so ter Vergaderinge van haer Ho: Mo: aen hare Gedeputeerde aldaer comparerende/als oock by geraisonneerde brieven aen hunne Staets-gewijse Vergaderinge dienden te werden versocht de Resolutien van den 5. ende 6. Juny 1650. ter Generaliteyt by eenige weynige Gedeputeerden geformeert/als zijnde/ soo vertrouwt wert/ sonder voorweten ende kennisse/ veel min last ende authorisatie vande respective Staten der Provintien hunne Heeren Principalen genomen/ oock buyten twijffel deselve Gedeputeerden immers het meerendeel van dien door d'aensienlijckheydt ende authoriteyt van Sijn Hoogheyt den Prince van Orangien overdrongen; ende insonderheyt authorisatie op den Persoon van deselve Sijn Hoogheydt mede voorgeroerde Resolutie van den 5. Juny 1650. geinsereert met den gevolghe ende aencleven van dien te willen improberen, Mitsgaders onwettelijck ende van onwaerde te verklaren, oock vervolgens in te trecken de bewuste afgeperste bedanckingen aen meergemelte Sijn Hoogheydt gedaen ende te verklaren deselve als soodanige voor geene wettige Resolutien te houden/ oock daer van in de Registers van de Generaliteyt notitie te laten doen.

Ten vierden, dat haer Ed: Groot Mo: by positive Resolutien als voorren behoorden te verklaren/ den aenslach op de Stadt Amsterdam den 30. July des voorleden Jaers onder-nomen/ Mitsgaders het saisissement vande bewuste ses Heeren uyt dese Souveraine Vergaderinge ten selven dage gedaen metten gevolge van dien geweest te zijn een attentaet op de vryheydt, Hoogheydt, ende Souverainiteyt van dese Provintie, directelick strijdende jegens alle Wetten, Rechten ende Privilegien van denselven.

Dat

Dat voorts soo de Vroetschappen van de Steden / uyt dewelcke de voorgemelte ses Heeren op dese Vergaderinge hadden gecompareert daer ende voor soo veel 'tselve noch niet en was geschiet / als oock alle andere Vroetschappen op deselve Vergaderinge hare Gedeputeerden sendende behoorden te werden versocht schriftelijcke verklaringe te geven of hunne Respective Gedeputeerden op de Poincten van Menagie ende int regardt van de deliberatien op den Staet van Oorloge voor den Jare 1649. gevallen op de inhoudinge der Consenten tot betalinge van eenigh Krijsch-Volck by den Raedt van Staten in de voorsz Staet van Oorloge gepetitioneert ende op de Executie van dien met 'tgunt daer van was dependerende haer hadden gedragen conform den last ende intentie van haer Heeren Principalen of niet, omme deselve verklaringen gesien als dan int reguardt van de Persoonen der meergemelte ses Heeren ende anderen nader verklaringe gedaen te worden als naer gelegentheydt ende eysch van saecken bevonden soude worden te behooren.

Daer op zijn gevolcht verscheyden examinatien ende informatie; als eerstelijck diemen nam van de Persoonen van de Respective ghewesene Secretaris ende Clercquen Heylersich, Hulst ende Cunes.

Sulcks geschiede op den 15. ende 16. Juny deur eenige van wegen Hollant daer toe Gecommitteerde Leden de gewesen Secretaris Heylersich wierdt gevraeght.

I.

Of hy Comparant aen de Clercken vande Secretarie / van Syne Hoogheydt / niet en hadde ter handt gestelt sekere twee geschriften; eene inhoudende / klachten tegens die van Amsterdam, met versoeck, reparatie en Satisfactie, over de Pointen daer in begrepen ende 'tander geintituleert / Redenen ende Motiven, die sijn Hoogheydt hebben bewogen eenige uyt haer Ed: Groot Mo: Vergaderinge te Saiseeren, ende de Stadt van Amsterdam met Crijsch-Volck te besetten.

I.

Verklaerde Jae, ende deselve Geschriften uyt handen van sijn Hoogheydt te hebben ontfangen, doch de handt van de gene die deselve hadde geschreven, niet te kennen.

II.

Of hy Comparant andersins niet en wiste wie deselve geschreven ofte ingestelt hadde?

II.

Verklaerde Neen.

III.

Of hy Comparant noyt by sich selven eenige presumptie gehadt hadde, wie deselve soude mogen hebben ingestelt.

III.

Seyde somwijlen wel Geschriften van alsulcken nature, uyt handen van Sijn Hoogheydt ontfanghen te hebben, eenighe uyren ofte eenige tijdt na dat den Griffier *Musch* zal: by Sijn Hoogheydt hadde geweest, ende daer uyt wel occasie genomen te hebben, om te suspicieren, dat den voornoemden Griffier deselve schriften soude mogen ingestelt hebben.

IIII.

Of alle de voor-gementioneerde Schriften niet met een en deselve handt geschreven waren geweest of niet.

IIII.

Seyde te meynen dat den Brief by Sijn Hoogheyt geschreven aende Provintien ende Steden, over 'tsubject van het voorsz Saissement ende belegeringh en 'tvoorsz eerst genoemde Schrift, met eenen deselve handt geschreven te sijn geweest, dan niet te konnen seggen of oock het Geschrifte, geintituleert *Redenen &c.* met deselve handt geschreven was geweest, of niet.

V.

Andermael ende nader ondervraeght, of hy Comparant niet en wist te seggen, van de hand daermede beyde de Geschriften, in het eerste Artikel gementioneert, geschreven waren geweest.

V.

Seyden te meynen dat een van de Klercken vande Secretarie van Sijn Hoogheydt genaemt N. *Hulst* ten tijde van 't Copieren van deselve Geschriften, hem Comparant geseyt hadde, dat het was de handt van *Cunes* Opper Klerck van de Griffier *Musch* voorsz.

VI.

Of hy Comparant oock kende het schrift van deselve Griffier, ende of hy in't seker soude konnen seggen, de voorsz Geschrifte met de handt van hem Griffier selfs niet geschreven geweest te zijn.

VI.

Verklaerde wel te weten de handt van de Griffier *Musch* selfs niet gheweest te sijn, ende dat oock de Gheschriften waren 'teenemael net ende onghekladt.

VII.

Waerom hy Comparant uyt de Name van hare Groot Mo: ontboden zijnde, noch na huys was gegaen.

Seyde

VII.

Seyde om sijn Huys-Vrouw te segghen, dat hy by haer Ed: Groot Mo: ontboden was, oock om sijn water te maecken.

VIII.

Of hy Comparant alvoorens inde Vergaderinge van haer Ed: Groot Mo: te verschijnen/niemandt en hadde gesprocken deses aengaende.

VIII.

Antwoorde neen: dan alleen in't inkomen, buyten 't Hof gesproken te hebben met sijn Swager den Burgermeester vander Meyden.

De voornoemde Comparant buyten gestaen hebbende/ ende na dat den voornoemden van der Hulst mede was gehoort/ ende verklaringe gegeven hadde als hier nevens gaet/ wederom ingekomen zijnde/ is hem naderhant gevraeght/ of hy oock niet en kende de hant van Cunes, en of hem byde voornoemde vander Hulst geseyt zijnde dattet voorgaende Geschrift was geschreven met de handt van Cunes hy Comparant oock niet en hadde komen bemercken 'tselve in der daet waerachtigh te wesen.

Heeft geantwoort dat soo wanneer als den Klercq *vander Hulst* hem indachtich hadde gemaeckt dattet selve was de handt van *Cunes* hy doen mede wel hadde konnen bemercken, ende tegenwoordich wel wiste, dat sulex inder daet soo was, soo uyt kennisse die hy Comparant, voor date van dien, hadde van 'tschrift van Cunes, als mede dat hy 'tsedert meer schrifts van deselve Cunes gesien hebbende, particulierlijck daer op gelet heeft.

Daer na is gehoort de gewesen Klercq vander Hulst ende wiert ghevraeght.

I.

Of hy Comparant niet hadde door ordre van de Secretaris Heilersich gecopieert sekere twee distincte Geschriften/ het eene inhoudende klachten tegens die van Amsterdam, met versoeck van Reparatie en Satisfactie over de Pointen daerinne begrepen: ende 'tandere geintituleert Redenen ende Motiven, die sijn Hoogheydt hebben bewogen eenige Heeren uyt haer Ed: Groot Mo: Vergaderinge te saiseren, ende de Stadt van Amsterdam met Crijsch-Volck te besetten.

I.

Verklaerde Ja.

II.

Met wiens handt de exemplaren/ daer na hy Comparant de Copien gemaeckt hadde/ gestelt waren geweest.

II.

Seyde 'tselve niet te weten.

Na-

III.

Nader daer op gevraecht/ ende hem voorgehouden sijnde/ of hy doenmaels tegen Heilersich niet en hadt geseydt / dat het was de handt van Cunes Klerck van de Griffier Musch zal:

III.

Seyde 'tselve nu indachtich te worden, ende in der waerheyt de handt van *Cunes* te sijn.

IIII.

Of beyde de exemplaren met een ende deselve hand geschreven waren geweest/ of niet ?

IIII.

Seyde 'tselve niet te weten.

V.

Welcke hem van beyde bewust was met de handt van Cunes gheschreven geweest te zijn ?

V.

Seyde het Geschrift geintituleert *Redenen ende Motiven* &c. met de hand van *Cunes* geschreven was geweest.

VI.

Of hy Comparant de hand van Cunes oock heel wel kende ?

VI.

Seyde ja, ende desselfs Schriften dickmaels gesien hadde.

VII.

Of hy Comparant van de voorsz saecke / tegens den voornoemden Cunes, noyt Propoosten gehadt hadde ?

VII.

Seyde ja, ende dat *Cunes* hem wel geseydt hadde, de Griffier Musch 'tselve ingestelt te hebben, ende hem *Cunes* ernstelijck belast hadde 'tselve secreet te houden.

VIII.

Waer ende wanneer deselve Propoosten tusschen henlieden gevallen waren ?

VIII.

Seyde 'tselve geschiedt was na de doot van sijn Hoogheyt doch niet wel wiste op wat plaetse.

IX.

Nader gevraegt sijnde/ of hem oock wel ende sekerlijck bewust was/ dat het Geschrift / geschreven met de hand van de voornoemde Cunes, was 'tvoorsz Geschrifte/ geintituleert Redenen en Motiven &c. en gheen ander ?

Seyde,

IX.

Seyde, 'tselve wel te weten, ende geschiedt te sijn na de belegering der Stadt Amsterdam, oock hem noch wel indachtich was, dat doenmaels tusschen de Klercken discoursen waren gevallen waerom in den tijtel gestelt ware, *Redenen en Motiven* beyde, en of *Redenen* alleen niet genoech soude sijn geweest.

'sAnderen daegs is van deselve Gedeputeerde Leden ondervraeght de Clerck Cunes.

I.

Of hy Comparant niet en was geweest Opper-Klerck vanden Heer Musch zaliger in sijn leven Griffier van de Heeren Staten Generael?

I.

Verklaerde Ja.

II.

Of hy Comparant niet verscheyden dingen/ zijn Hoogheydt aengaende ende specialijcken raeckende de Belegeringh vande Stadt Amsterdam, ende het Vanghen van eenighe Heeren uyt de Vergaderingh van Hollandt by de Griffier Musch ingestelt hadde gecopieert?

II.

Seyde seeckere Geschriften deselfde nature rakende ghecopieert te hebben in des Griffiers Eet-Sale, des morgens heel vroegh.

III.

Of hy 'tselve uyt een Voorschrift afgheschreven hadde/ ofte by Dictatie?

III.

Seyde, voort meeste gedeelte nae een Voorschrift geschreven te hebben, ende dat den Griffier Musch besich sijnde met hem aen te kleeden, de rest ghedicteert hadde.

IIII.

Met wiens handt deselvige Voorschrift geschreven was geweest?

IIII.

Seyde met de handt van de Griffier voornoemt.

V.

Of 'tselve Voorschrift gheheel in-hielde de voorsz Redenen ende Motiven, dan of de Griffier het defectueus ghedicteert hadde uyt sijn Hooft?

V.

Seyde het Voorschrift niet volkomen gheweest was, ende dat de Griffier voornoemt, het defectueuse uyt sijn Hooft gedicteert hadde.

VI.

Of hy Comparant oock yets meer van die nature hadde geschreven?

VI.

Verklaerde Neen, doch soo yets meer diergelijcks geschreven was, dat 'tselve na apparentie was ghedaen by eenen *Willem Goverfx.* zal: mede in sijn leven Clerck van de Griffier voornoemt.

VII.

Of oock yemandt anders van de Griffier daer by present was ghe-weest?

VII.

Seyde Neen.

VIII.

Waer het voorsz Geschrifte gebleven was / ende wat ordre hy Comparant / aengaende 'tselve / gekreghen hadde?

VIII.

Seyde het Geschrifte door ordre vande Griffier voornoemt en gecachetteert met desselfs Zegel, sonder Opschrift, ghebracht hadde aen de Kamer van Sijn Hoogheydt, ende behandight aen een van Sijn Hoogheydts Camerlingen, genaemt *Iongkman.*

IX.

Of hy Comparant niet en oordeelde / eenighe andere Clercken noch in't leven waren / die mede saecken van dierghelijcke natuere door ordre van de Griffier geschreven souden hebben?

IX.

Seyde sulcks wel te konnen wesen, ende moghelijck wel eenen *Pieter Spijck*, *Ian Doornick*, en *W. van Zijl.*

X.

Of hy Comparant niet wist te segghen / eenige particulariteyten die in't voorsz Geschrifte vervat waren ghe weest?

X.

Seyde te vertrouwen dattet Geschrifte hem voorghelesen wierde, hy 'tselve wel soude erkennen.

XI.

Dienvolgende hem voorghelesen wordende / het Geschrifte geintituleert Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheydt den Prince van Orangien hebben bewogen by der hant te nemen, &c. als mede de Propositie van Sijn Hoogheyt inde vergaderingh van Hollandt gedaen den 30. Iuny 1650. inhoudende klachten tegen die van Amsterdam, met versoeck van Reparatie; ende gevraegt of een van beyde was geweest het Geschrifte / hier boven gementioneert / ende welck van dien?

Seyde

XI.

Seyde het laetste te wesen het Geschrifte, 'twelck hy in voeghen als vooren ten deele hadde gecopieert, ende ten deele ad dictamen geschreven.

XII.

Of hy Comparant niet wel wiste / het andere Geschrifte niet gecopieert te hebben?

XII.

Seyde 'tselve niet affirmative te konnen seggen, doch seer wel wiste het voorgaende Geschrifte, in voegen als boven gecopieert te hebben.

By ende deur Occasie van dese Informatien ende enquesten wiert oock van andere gemompelt ende specialijck van den Heer van Somersdijck: die sich een geruyme tijdt herwaerts hadde gehouden op zijn Huys te Spijck; ende sulcx oock tot zijne ooren komende / heeft goet gedacht in den Hage ende in de Vergaderingh te verschijnen: ghelijck hy dede verklarende verstaen te hebben dat tot sijn nadeel oock Discoursen gevoert wierden; dat hy was gekomen, om sich te verantwoorden indien yet te segghen viel.

Daer op hebben de Heeren Commissarisen niet konnen ledich staen hem oock te hooren / te weten den 13. July / als wanneer hy verklaerde dat in de Maent van Julius des voorleden Jaers weynige daghen voor sijn vertreck na Scherpen-Zeel hy Comparant ontboden was geweest in de Camer van Sijne Hoogheyt den Heere Prince van Orangien / ende dat gemelte Sijne Hoogheyt hem Comparant als doen hadde Gecommuniceert / geresolveert te sijn Graef Willem Stadthouder van Vrieslandt met eenighe Ruyterie te senden binnen Amsterdam om aldaer de bewuste geweygerde audientie als Stadthouder te mogen bekomen, als oock van meyninge te zijn zijne Comparants Persoon mette Garnisoenen van Nimwegen daer toe te gebruycken / om de trouppes / tot uytvoeringe van't voorsz desseing / een gedeelte van wech te geleyden / dat na eenige difficulteyten raeckende de groote distantie / hitte van't Saisoen / ende slapheyt van de Peerden by hem Comparant daer op gemoveert ende eenige debatten daer over gevallen / Sijne Hoogheyt de saecke heeft ghenomen in nader bedencken / ende dat hy des anderen daeghs wederom met Graef Willem aldaer verscheenen was: ende dat Sijne Hoogheyt ten selven tijde verklaerde by't voorsz sijn voornemen als noch te persisteren / onaengesien sy beyde daer op wederomme de voorsz difficulteyten gemoveert hebben / seggende Sijn Hoogheyt datment souden tenteren / ende mette Ruyterye soo verre rijden / als men soude

konnen: ende in cas deselve Ruyterye niet tijdelijck ende genoegh by de handt soude konnen wesen/ dat hy selfs in Persoon met meerder macht derwaerts aen soude komen/ om reparatie ende Satisfactie te bekomen: dat echter 'tselve in dier voegen is blyven staen/ sonder dat Sijn Hoogheyt in de twee naestvolgende dagen/ ofte met hem Comparant ende Graef Willem gesamentlijck ofte met hem Comparant apart daer van hadde gesproocken/ sulcx dat hy Comparant meynde dat het Sijn Hoogheyt was uyt het Hooft gegaen/ ende dat den derden dach Sijne Hoogheydt hen beyde wederom ontboden hebbende/ verklaerde dat hy nu den dach/ den wech/ te trouppes/ ende voorts alles hadde geordonneert ende vast gestelt: begerende datmen sonder uytstel met het werck soude voortgaen/ ende dat hy Comparant voor uyt soude trecken/ om de trouppes t'ontfangen op de Heyde van Harten, ende te geleyden deur verscheyden Dorpen by geschrifte opgegeven tot Abconde, omme alle deselve aldaer aen Graef Willem over te geven: dat hy Comparant de voorsz wegh considererende tot verschooninge sijnes Comparants Persoone de groote distantie Sijn Hoogheyt te gemoet ghevoert heeft/ ende deselve gedisponeert/ om de trouppes die hy Comparant soude leyden in plaetse van op de Heyde van Harten voorsz tot Scherpen-Zeel te mogen verwachten/ ende dat Sijn Hoogheyt hem Comparant daer op heeft gedimitteert/ met last omme den tweeden dach daer aen te vertrecken/ doch alvoorens noch nader ordre te komen ontfanghen: voegende daer by dat hy de Graef van Dona soude lasten de voorsz trouppes tot Harten te gaen ontfangen ende tot Scharpen-Zeel te geleyden: dat dienvolgende hy Comparant op den gesetten dach ten 11. uyren in zijn Reys-kleederen wederom by Sijn Hoogheyt is gekomen om te vernemen/ wat Sijn Hoogheyt hem nader soude gelieven te lasten/ ende dat Sijn Hoogheyt persisterende op d'ordre daer te voorens gegeven/ daer by specialijck hem Comparant belast heeft zijn wech te nemen over Amsterdam, ende rijdende door alle de Dorpen hier boven gementioneert/ wel te letten op de distantie van deselve om sich in't conduiseren van de trouppes daer na des te beter te konnen reguleren: voegende voort lest: dat hy Graef Willem hadde belast de trouppes in de Stadt van Amsterdam gebracht sijnde soodanige ordre te stellen/ dat geene violentie aen de Borgers noch aen de Soldaten aldaer soude worden gepleecht, ende alwaert saecke dat yemandt sich yegens de Ruyterye quame te stellen, dat hy om een kleyntge niet en soude remueren; selfs niet alwaert dat yemandt op de Ruyterije mochte komen te schieten, hem Comparant oock specialijck belastende/ Graef Willem vol Vuyrs, moedich ende wat Haestich sijnde, te willen

helpen

helpen beletten / dat geene desordre en mochte geschieden / seggende die te wesen het gepasseerde voor den aenvangh van zijne Comparants reyse na Scherpen-Zeel, dat verbolgens hy Comparant des woonsdachs zijnde den 27. July ten een uyren des namiddachs is uyt den Hage vertrocken over Leyden, ende gekomen zijnde omtrent Koude-Kerck alleenlijck zijn Camerlinck by hem hebbende / aldaer den Marquis de la Vieuville hem Comparant in-gereden heeft / segghende deselve Marquis van Zijn Hooghept last te hebben / om sich by hem Comparant te vervoeghen / de Ruyterye te volghen ende van alles rapport te doen; ende alsoo Zijn Hooghept noyt met hem Comparant van de Marquis voornoemt over de voorsz saecke hadde gesproocken / dat over sulcx hem Comparant vreemt ghedacht heeft / dat deselve seyde sodanighe Communicatie ende ordre van Zijn Hooghept te hebben ontfanghen / ende dat hy Comparant over sulcx oock geen verder openinge aen den voornoemden Marquis heeft gedaen / als in Generale termen: Dat hy de Troupes tot Abcoude soude ghelepden / ende dat sy-lieden te samen zijn gereden na den Overtoom, ende savonts ontrent half-tien uyren aldaer aengekomen zijnde / vermits de duysternisse / inde grootste Herberge aldaer hebben vernacht / dat sy-lieden des anderen daeghs smorgens ten half vijven zijn gereden na Amsterdam / ende dat omtrent de Leydtsche Poort ontmoeten verscheyden Peerden / daer onder eenighe Merryen zijnde / wat disordre voor viel / ende dat mitsdien hy Comparant zijn Peert de Spooren ghevende / wat voor uyt reede / blijvende den voornoemden Marquis wat achter / omme voor zijn Comparants Camerlingh zijn Stegelreep / die in de voorsz desordre was gebroocken / te doen accommoderen / zijnde hy Comparant sonder ophouden voort-gereeden door de Stadt Amsterdam de naeste wegh na de Wtterschche Poorte / die hy meynt de Regeliers-Poort genaemt te werden / ende dat middelertijdt op't midden van de Breede-straet hem Comparant hadde ontmoet / gegroet ende aengesproken den Schout ofte Secretaris van Bueren / ende dat hy Comparant terstondt wederomme van deselve is afgheschepden: Ende dat de voorsz Marquis hem Comparant echter niet verder heeft achterhaelt als 60. of 70. Passen buyten de voorsz Poort / ende dat hy Comparant / de Klocke alsdoen vijf uyren wesende / zijn Horelogie daer op heeft gestelt / om te beter gissinghe te konnen maecken, hoe veel tijts van doen soude wesen, om van Abcoude door de Dorpen van Bambrugge, Loenen, Vreelandt, Cortenhoeve, Hilversum, Soest, ende Leusdin tot Scherpen-Zeel te komen: Ende om dat hy sich in't wederkeeren met de Ruyterye daer na soude konnen reguleren. Ende dat hy Comparant

door alle de voorsz Dorpen gereden zijnde des avonts ten vijf uyren tot Scherpen-Zeel is ghearriveert / zijnde den Marquis voornoemt tot Hilversum van hem Comparant ghescheyden / ende een keer na Amersfoort gedaen hebbende / omtrent middernacht mede aldaer gekomen. Dat sy-lieden aldaer des anderendaeghs zijn gebleven / ende het Middagh-mael hebbende gehouden op het Huys ende by den Heere van Scherpen-Zeel, haer Peerden gereet houdende ende verwachtende de Troupes / 'twelck ten vijf uyren 's namiddaghs hem Comparant verwittigt wierde buyten het Dorp te wesen gearriveert / ende dat hy Comparant daer op van stonden aen mette selve was voort ghemarcheert van plaets tot plaets als voren ghe-exprefseert tot op de Heyde buyten Hilversum, alwaer door storm ende subijt onweder de Troupes wat wierden gheincommodeert / wachtende daer over een kleynen tijt in't Dorp na die gene die na quamen ende oock om haer wat te verfetten; ende dat in't uyttrecken van't Dorp den Donder vermeerderende een gedeelte den rechten wegh ghenomen hebben / ende tien Compaignien een anderen wegh ingeslaghen waren / 'twelck men eerst omtrent Vreelandt was waer geworden. Dat echter hy Comparant met sijn byhebbende Ruyterye was voortgeset tot Abcoude, alwaer omtrent half drijen smorgens naer sijn gissinghe was aenghekomen / wordende aldaer ontmoet door Graef Willem met twee a drie Officieren / vragende of alle de Troupes aldaer aenghekomen waren ende vernemende eenighe achter gebleven te zijn / daer over hy misnoegen heeft getoont / ende dat deselve seyde in twijffel te stellen of hy onaengesien 'tvoorsz versuym sijne Commissie niet en soude pakomen, ende echter voort setten, doch dat hy 'tselve niet en wilde over hem alleen nemen, maer met d'andere Officieren daer over alvoren adviseren; dat daer over gedelibereert / d'Officieren gehoort / ende genoeghsaem besloten zijnde de Marsch voort te setten / hy Comparant geintervenieert en gheadviseert heeft / dat men het niet en behoorde te tenteren als strijdende directelijck jegens d'intentie van Sijn Hoogheydt, dewelcke niet en wilde het werck aengevanghen hebben, als met een groot ghetal om desordre te verhoeden, ende oock om dat met weynigh Volck inkomende de Borghers ende Soldaten niet en mochten werden geanimeert, om haer daer tegens te derven stellen ende tot feytelijckheydt te komen, die Sijn Hoogheydt in alle manieren begeerde verhoedt te hebben: Ende dat deselve Redenen soo Graef Willem als noch d'andere Officiers hebben bewoghen om aldaer te blijven ende verwachten d'aenkomste van de resterende Troupes / dewelcke omtrent Naerden afgedwaelt gheweest zijnde / omtrent drie uyren later aldaer aenghekomen zijn; Ende dat echter Graef Willem heeft gheresolveert tot

omtrent

omtrent Amsterdam te avanceeren ende een Brief van Sijn Hoogheyt te doen overleveren/ zijnde aldaer gebleven een gheruymen tijdt tot dat door eenige Heeren/ daer onder mede de Heer Huyde-Cooper was / hem antwoordt op de voorsz Missive toe-ghekomen was/ daer op hy geresolveert hadde tot Oude-Kerck te gaen logeeren/ alwaer des anderendaegs ordre van Sijn Hoogheydt zijnde gekomen / om de Troupes te verdeelen/ den Heer van Suylesteyn na Muyden, ende hy Comparant na 't Huys ter Hart gesonden zijn/ ende dat hy Comparant verstaen hadde dat Sijn Hoogheydt des avondts tot Oude-Kerck soude wesen / al-hoe-wel niet vorder als tot Amstelveen gekomen is: dat hy Comparant treckende na zijn geassigneerde plaetse heeft verstaen omtrent den Overtoom een doorsnijdinge gedaen te zijn/ oock eenigh Volck aldaer te legghen/ weshalven hy Comparant 25. Ruyteren ende 30. Musquettiers voor uyt ghecommandeert heeft, op welcker aenkomste het volck aldaer leggende haer Post verlieten/ ende dat hy Comparant over een Brugge die hy hadde doen leggen was over-geraeckt ende voorts sijn Marsch hadde genomen recht na 't Huys ter Hart voornoemt: Alwaer terstondt de Heeren van Haerlem by hem Comparant ontstelt ende verbaest gekomen sijn, meynende dat het op haer Stadt was aengesien/ doch dat hy Comparant deselve door ordre van Sijn Hoogheyt versekert heeft dat het noch op de Stadt Haerlem noch op de Borgerye van dien en was aengesien/ ghelijck oock niet op de Borgerye der Stadt Amsterdam. Ende alsoo op 't afscheydt de Heer van der Camer vraeghde of de Sweetsche Troupes 6. a 7000. sterck in 't Landt van Gulick ghekomen zijnde/ door Sijn Hoogheydt ontboden waren / hy Comparant daer op antwoordende deselve versekert heeft gheene de minste Communicatie zijns wetens tusschen Sijn Hoogheyt en deselve te wesen/ maer dat de voorsz Troupes aldaer gekomen waeren / om haer achterstallighe Contributien in te vorderen/ voeghende daer by / dat het goet ware datter geen meerder Correspondentie ende ghemeenschap was tusschen de Stadt van Amsterdam ende het Parlement van Engelandt; Ende dat eenige Discoursen daer op gevallen zijnde hy Comparant eyndelijck heeft geseght dat Sijn Hoogheydt ses daghen te voren hem Comparant hadde verklaert aen Sijn Hoogheydt vertoont te sijn een Brief geschreven uyt Londen aen een Engels Officier, inhoudende dat Gemelte Parlement hadde belooft tien duysendt Mannen tot assistentie van de Stadt Amsterdam te senden, ende dat Sijn Hoogheydt mede hadde gesien een Lijste daer inne de Namen vande Colonels ende andere hooge Officiers over 't voorsz Volck waren ghe-expresseert: Daer by voeghende/ indien die van Haerlem yet vorders mochten hebben gedeposeert, dat hy deselve hielt voor so eerlicke

Luyden

Luyden dat hy haer de Memorie ververschende, sy metten anderen in hare verklaringe wel over een souden komen. Dat voorts hy Comparant de Wacht aen 't Huys ter Hart met een Compagnie Paerden beset hebbende ende verwittight zijnde van de aenkomste van Zijn Hoogheydt tot Amsterveen, op desselfs ordre, des anderen daeghs vroegh sich mede derwaerts getransporteert hadde: verhalende deselve de bekommeringe vande Heeren van Haerlem ende d'antwoorde by hem tot gerust-stellinghe van deselve daer op ghegheven / dat hy Comparant des avonts weder na zijn Quartier is vertrocken / ende op zijn vertreck uyt Zijn Hoogheyt verstaen hadde / dat deselve ordre hadde ghegeven om het gheeommandeert Volck onder hem Comparant zijnde te veranderen in gheheele Compaignien / ende dat hy Comparant vervolgens op d'ordre aen hem ghegeven met eenighe Compaignien onder zijn Schoon-Broeder den Heer van Steelandt den Post van Sparendam hadde versekert / ende des anderen daeghs in zijn Quartier gebleven is. Ende den 2. zijnde woensdach te Hove gekomen zijnde verstont dat tusschen Zijn Hoogheyt ende die van Amsterdam over eenighe accommodement ghetracteert wierde / ende des nachts daer aen volgende door Graef Willem ordre gekregen hadde / om de Troupes weer van Sparendam nae Oude-Kerck af te leyden / alwaer Patenten souden zijn ; om daer op yder wederom nae zijn Guarnisoen te marcheren / daer op besluytende / dat hy in desen zijnde gebruyckt geweest als Collonel, ten Reguarde vant meerendeel van zijn Regiment / als Gouverneur ten opsichte van alle de Ruyterye van zijn Guarnisoen / ende als Ritmeester ten aensien van sijn Compagnie / in de voorsz expeditie geemployeert / de gehoorsaemheydt verstondt schuldigh geweest te sijn soo aen den Capitain Generael als oock aen den Stadthouder van dese Provintie, dewelcke de Militie doen vertrouwt was, met vertrouwen / dat alle die gene die weten wat een Officier aenden Generael schuldigh is / een favorabel oordeel tot zijn onschult in desen souden moeten geven. Verklarende hy Comparant de voorsz zijne Depositie te zijn na de oprechte waerheyt daer van hy altijdt Professie ghedaen hadde: Ende versoeckende dat op alle omstandigheden in desen verbal serieusly mochte werden geleth / dat alle voor-oordeel wech-genomen zijnde / mochte blijcken dat hy Comparant onschuldigh was in de drie navolghende Pointen die hy verstonde tot zijn laste geinsereert te worden ; Namentlijck voor eerst: Dat hy in desen soude hebben gedaen iegens zijn Politijcken Eedt. Ten tweeden / dat hy de Wallen van Amsterdam soude hebben verspiet. Ende ten derden / dat hy Autheur soude wesen van't voorsz gheruchte van't Contracte by die van Amsterdam met het Parlement van Engelant aengegaen.

Ende

Ende dat van alles aen hare Ed: Groot Mo: favorabelijck mochte werden gerapporteert.

Dese Confessie alsoo uyt eygener bewegingе voorkomende / ende inhoudende wat niet ghebraeght was / gaf materie van Discours; ende van verder berichtinghe. 't Welck den Heer van Somerdijck te vooren komende / heeft deselve berichtingen gecomprehendeert in drie Pointen: die hy alsoo heeft gejustificeert:

Als eerstelijck aengaende de beschuldinge / dat hy om mijnen Politijcken Eedt het bevel van sijn Hoogheydt niet en hadde behooren aen te nemen nochte te verswijghen; daer op seyde hy: Dat om te deghen hier van te oordeelen / men behoorde in te sien de geheele gelegentheydt van het bewint van Sijn Hoogheyt ende van de saecken van dien tijdt / ende dienvolghens letten op alle dese navolgende Redenen / door dien (seyde hy) sy alle oorsaecken van achterdencken voor hem wech namen.

Dat het zijnen Capiteyn Generael ende Stadthouder gheweest was / die hem doen gecommandeert ende gebruyckt hadde / niet als een geleenden Officier, maer als Colonnel, Gouverneur, ende Ritmeester, ende om alleen 's Landts Troupen / die hem absoluyt vertrouwt waren, te helpen inbrenghen in eene Stadt van het Landt, ende om daer oock / door dat middel / alleen te verkrijgen de audentie / door de weygeringe van dewelcke hy alreede in de Vergaderinghe van haer Ed: Groot Mo: geklaeght hadde / dat hy in sijn bedieninghe van Stadthouder verkort was, ende seyde / sulcx oock alleen te begeeren tot reparatie ende om (gelijck hy oock in den Brief aen de Heeren van Amsterdam gestelt hadde) daer voor te draghen saecken die den dienst van het Landt waren raeckende; Maer niet teghenstaende al dit / (seyde hy) genomen dat hy het alsoo qualijck hadde willen duyden / als het nu by vele gedaen wierdt / Soo versochten sy evenwel haer Ed: Groot Mo: in achtinge te willen nemen. Dat voor eerst / al hadde hy het bevel van Sijn Hoogheyt geweygert ende verzwegen; sijn voornemen / daeromme niet soude verlaten hebben sijnen voortganck te hebben / maer daer naer beschuldight van zijnen Militairen Eedt niet betracht te hebben met de zwaerste straffe over zijne ongehoorsaemheyt naer Crijsch-gebruyck sekerlijck soude hebben moeten uytstaen. Ende in soo verre hy noch meer hadde willen doen met aen te brenghen aen haer Ed: Groot Mo: het gene hem Sijne Hoogheyt belast hadde / ende sulcks doen sonder bewijs (gelijck hy daer gheen toe ghehadt en hadde / vermits het hem maer mondelingh aengheseght was) soude oock van Sijn Hoogheydt als eenen Leugenaer ende Calumniateur verbolght / ende van haer Ed: Groot Mo: voor een uytsinnighen aengesien ghewoorden

hebben ; Ende behalven al dit/ soo badt hy dat haer Ed: Groot Mo: geliefde te gedencken dat doen Syn Hoogheydt selfs aen de volle Vergaderinge zijn voornemen dede denuntieren door den Raedt Pensionaris/ niemant doen/ van alle die gene die het aenhoorden / een woordt daerteghens gesproocken hadden : Maer scheenen met swijghen alsoo wel tot dat Werck te consenteren / als hy door de verbintenisse van sijne Militaire Ampten hem daerinne hadde moeten laten gebruycken. Ende dienvolgende vertroude dat men van hem alleen niet en soude willen begeeren/ dat de heele Vergaderinge niet en hadt willen doen.

Om nu oock het bespieden van de Stadt van Amsterdam, soo representeerde hy de gheleghentheydt / den tijdt/ ende de oorsaeck van zijn reyse na Scherpen-Zeel over Amsterdam. Zijnde Woensdagh naer de Middag omtrent een uyre te Paert zijnde mijn Kamerlinck vertrocken/ende omtrent Koude-Kerck was hem de Marquis de la Vieuville toe-ghekomen/ die hem datelijck seyde/ last van Syn Hoogheyt te hebben om hem in te halen/ ende hem rapport te doen van de Marche, die hy met de Ruyterye soude doen. Ende soo waren sy t'samen omtrent half thienen op den Overtoom aen-ghekomen / daer sy af-sittende van haer Paerden in de grootste Herbergh ghegaen ende vernacht hebben. Ende wederom smorghens een weynigh nae half vijden op-ghesetten zijn/ en soo nae de Leydtse Poort gereden; omtrent dewelcke door de ontmoetinghe van veele Paerden die nae de Weyde ghejaeght wierden / een Stegelreep van de Marquis gebroken is. Ende terwijle zijn knecht (om dat hy der gheen mede hadde) hem die vermaeckte / is hy voor henen als een reysende Man door de naeste Strate nae de Weterſche Poorte ghereden/ sonder yevers het minste ghetoeft te hebben / dan ten halven weghe de Strate / die naer de Utrechtsche Poorte leyde/ daer hy al rijdende den Schout van Bueren, die van Utrecht met de Schuyt ghekomen was/ gegroet ende aengesprooken hadde/ dat evenwel soo weynigh is geweest/ dat hem den Marquis niet en heeft ingehaelt/ dan al een stuck-weeghs buyten de Poort zijnde ; Ende hoe seer hy ghespoeyt hadde bleeck daer uyt/ dat het doen effen vijf uyren sloegh/ soo dat hy de wegh vande Herberge op den Overtoom tot buyten de Utrechtsche Poort in min dan een half uyr ghedaen hadde : dat klaer ghenoegh te kennen gheeft / dat hy (seyde hy) alsoo seer van de daet van de betichtinghe ofte bespiedinge vande Wallen ofte Stadt van Amsterdam vry ende onschuldigh was/ als oock hy verklaerde nochte last/ nochte gedachten daer toe gehadt te hebben/ ende zijne reyse over Amsterdam alleen daerom genomen te hebben / omme de geheele distantie van de Marche te weten ende door de Poorten te passeeren

die

die hem op Schrift gegeven waren/daer hy noyt van te vooren geweest ende hem belast was de Marche daer door te nemen.

Wat oock de Depositien van de Heeren van Haerlem aengaet/ hoewel (seyde hy) sy heel veel verscheelen van zijn seggen / soo hielt hy evenwel de Deposanten voor sulcke eerlijcke Luyden/dat hy niet en twijffelde of als hy haer de Memorie van d'Occasie ende van het Discours soude verversschen / sy souden met hem daerinne wel eens worden. Ende hoewel het maerren praet van nieuwe tijdinge geweest was/ nochtans door geluck hem noch seyde vers voorstaende te sijn/so dede hy daer van kortelijcken ende omstandelick het verhael hierinne bestaende : dat nae dat hy met groote moeyten de Heeren van Haerlem buyten hare Vreese ende bekommeringe ghestelt hadde / ende sy reede waren om haer afscheyt van hem te nemen / dat d'Heer vander Camer sich aen hem addresseerde ende vraeghde of die ses of seven duysendt Sweedtsche Ruyters daer af geseyt wierde/ in het Landt van Gulick aengekomen te zijn/van Sijn Hoogheydt ontboden waren / daer op hy hem verseeckerde / dat Sijn Hoogheydt zijns weetens met haer gantsch niet gemeens en hadde/ maer dat sy alleen gekomen waren / om hare achterstallige contributien van het Landt van Luyck te doen betalen / ende dat het goet soude sijn, dat die van Amsterdam met het Parlement van Engelandt oock niet meer gemeens en hadden. Ende ghevraeght zijnde ; Hoe soo? Antwoorde/ Datter heele vreemde geruchte liepen, waer op sy wederom repliceerden/ Maer die heel buyten apparentie sijn; Daer op hy seyde/Dat hy het mede wilde hoopen, maer dat hy haer wel konde versekeren, dat het maer ses dagen geleden was, dat hem Sijn Hoogheydt geseght hadde, eenen Brief in handen ghehadt te hebben, ghefchreven uyt Londen aen een Engelschen Officier van desen Staet in dewelcke hy gesien hadde dat het Parlement een Secours van tien duysent Man voor die van Amsterdam soude gearresteert hebben, ende dat daer by alreede de Namen van de Colonels ende Capiteynen ghe-expresseert waren. Dit al 'tghene is dat nae zijn onthoudt op die maniere ghevallen was: Zynde alleen een Communicatie van gherucht ende advijsen gheweest/ tot bewijs van't welcke hy noch daer by voeghde / dat den Officier die hem Sijn Hoogheydt noemde / teghenwoordigh in den Hage ende bereydt was ghestant te doen dat hy niet alleen sulcken Brief aen Sijn Hoogheyt vertoont hadde/ maer oock noch verscheyde andere van ghelijcken inhoudt gesien te hebben.

Dit seyde hy kortelijck ende waerachtelijck te zijn het ghene hy haer Ed: Groot Mo: hadde voor te dragen tot hare naerdere Informatie ende zijne volkomen Justificatie/ op de drie voorghestelde Poincten/ op dat

dat vertrouwen dat sy daer mede souden nemen contentement ende met aenbiedinghe van noch verder Esclaircissement/ soo het by haer Ed: Groot Mo: erghens in begeert wierdt/ te doen.

Om dat nu in dese Examinatie mede wiert mentie gemaeckt vanden Heer Graef Willem Stadthouder van Vrieslandt ende Stadt ende Landen/ ende datmen hadde moghen dat Werck van verleden Somer noch dieper upt/ ende hooger om halen; soo hebben de Heeren van de gemelde Provintie in-ghebracht voorgemelde voorstel van Amnestie van den 20. July.

De Heer van Somersdijck, om sulcks te Faciliteren/wiert geraden by expres versouck sich in de Amnestie te recommanderen: gelijck hy dede in volgende maniere:

Als dat hy hebbende verstaen met groote ongenuchte ende verwonderinge dat alle 'tgene dat hy in haer Ed: Groot Mo: Vergaderinghe geseght ofte voorgedragen hadde soo qualijck verstaen ende opgenomen geweest was/ gelijck of hy daer door hadde willen presenteren zijne saken in Rechte ende voor den Rechter te defenderen / daer hy nochtans mitsdien verklaerde gene andere meeninghe gehadt te hebben / dan om alleen met alle Respect haer Ed: Groot Mo: welcke hy hadde verstaen dat door hare Commissarisen sich informeerde op zijne actien aengaende d'expeditie na Amsterdam/ die ware geschapenheydt selfte verklaren / met vast vertrouwen dat hy daer mede haer Ed: Groot Mo: volkomen Satisfactie soude hebben ghegheven / vont daeromme goet als noch door desen te verklaren zijne intentie niet anders gheweest te zijn als hier voren wert verhaelt/ ende daer beneffens haer Ed: Groot Mo: ootmoedelijck te versoecken ende bidden zijn doen en seggen niet anders als voorsz is te willen opnemen/ ende dienvolgens dat hem neffens alle andere Militaire Officiers ende Inghesetenen van desen Lande, die in het Werck van Amsterdam sijn gebruyckt gheweest, mede te begrijpen in de Generale Amnestie, daer van hy verstont dat met d'andere Provintien ghehandelt wordt.

Ende daer nae dit volghende.

Aen de Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt.

VErtoont met behoorlijcke eerbiedinge d'Heere van *Sommelsdijck*, ongeluckich te sijn; dat hoe-wel hy sijn best gedaen heeft, om door een oprecht

recht ende Respectueus bericht U. Ed: Groot Mo: te voldoen, aengaende sijn Employ in't werck van *Amsterdam*, hy evenwel verneemt dat U. Ed: Groot Mo: noch daer van misnoecht blijven; Soo bidt hy dan wederomme door desen heel ootmoedelijck U. Ed: Groot Mo: acht te willen nemen op den schuldighen plicht, ende den *dwangh van sijn Militaire* bedieninghe, ende versoeckt oock dien volghende op het onderdanichst, hem gelieven te begrijpen in de aenstaende *Amnestie*, met die verseeckeringe, dat hy daer door aen U. Ed: Groot Mo: te meer sijn ende blijven sal.

Den alderootmoedighsten ende gehoorsaemsten Dienaer ende Onderdaen.

Was onderteeckent,

C: van Aerssen van Sommersdijck.

TErwijle op dese maniere wert geprocedeert aen d'een zijde met de gheene die men sach de handt gheleent te hebben aen des Princen desseings in't verleden Jaer; soo vondt men goet aen d'ander zijde te doen Justificeeren d'actien ende het sustenu der Heeren van Hollandt.

De Justificatie aengaende: Soo zijn by de Respective Steden van Dorth, Haerlem, Delft, Amsterdam, Hooren, ende Medenblijck, gelijck oock by de Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt selfs uytgebracht de navolgende Acten.

Acte van Iustificatie der Stede Dordrecht.

VVY Borgemeesteren, Schepenen, Raden, Outraden ende goede Luyden van den achte der Stadt Dordrecht: Doen kondt eenen yghelijck die desen onsen opene Brieve sal werden gethoont, dat de Heer Meester *Iacob de With* Outburgemeester deser stede tegenwoordich Gecommitterde Raedt ende Gedeputeerde van deser Stede wegen ter Vergaderinge van Hollandt, nopende den nieuwen *Staet van Oorloge, Cassatie, ende Reductie* vande Militie niet anders geadvyseert heeft als 'tgeene waer toe onse Gedeputeerde aldaer by ons waren gelast, ende sulcx van nieuws in onse volle Vergaderinge sijnde gheexamineert ende alle Acten ende Resolutien dien aengaende daer op na gesien den 10. Juny lest-leden, also inder waerheyt by ons ondervonden is, ende over alle 'tselve by ons bedanckt ende als noch bedanckt wert by desen, waer onder mede begrepen was 'trapport van sekeren Brief van hare Ho: Mo: aen de Heeren Ghecommitteerde Raden in date den 16. April lest-leden,

 dat

dat mede den selven Heere Outburgemeester de Wit, met andere Heeren van 'tselve advys gewoonst is, aengaende 't geen met Sijn Hoogheyts particulierlijck lest alhier als Stadthouder geconfereert is, ende tot Sijn Hoogheyts contentement by ons goetvinden mondelingh toegestaen, belooft ende ter voorsz Vergaderinge van Hollandt by schriftelijck advijs van onsent wegen ingebracht is, dat mede den voornoemde Heere de Witt neffens andere Gedeputeerde alle devoyren gedaen heeft ten eynde het conciliatoir advijs van den 16. July lestleden, eerst onder Gedeputeerde Leden van hare Groot Mo: daer na alhier in onsen Vergaderinge van haer Ed: Groot Mo: souden mogen vast gestelt werden, ende daer over ende vordere besoignes tot desen dage toe, neffens sijne mede Gedeputeerden op huyden by ons bedanckt is, ende bedanckt werdt by desen: ende alsoo alle de voorsz besoignes ende advijsen by sijn Ed: ghedaen ende uytgebracht sijn met onsen volle kennisse, last, ende anthorisatie. Soo verklaren wy by desen de selven, ende daer op uytgebrachte advijsen te lauderen, approberen, ende van waerden te houden, belovende sijn Ed: als mede sijne Kinderen van alles wes hem ter saecke van dien verder soude moghen overkomen ende alrede overkomen is, te houden als oft aen ons in't Generael ende een yder van ons in't particulier in Persoon ware overkomen, ende 'tselve met alle vigeur te helpen repareren, ende sijn Ed: van alles indemneren ende schadeloos houden, onder verbandt van onser Stede ende alle goederen van dien ten bedwanck van alle Heeren, Hoven, Rechten ende Rechteren. Actum den tweeden Augusti 1651. ende want de voorsz Acte op den vijfden Augusti daer aenvolgende in onse Vergaderinge is voorgelesen, is d'extentie van dien gheapprobeert ende wy Burgemeesteren, Schepenen, Raden, Outraden ende goede Luyden vande achte voornoemt, desen met het Zegel ten saecke der voorsz Stede doen besegelen, onderstondt in absentie vande Secretaris gheteeckent H. Roosboom, waer onder stont gedruct een Zegel in groene Wassche met een wit Papier overdeckt.

Notulen ghehouden by occasie vande overkomste van Sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangie, mitsgaders vande Heeren van den Cappelle van Aersbergen, Mariguault, Rhynswoude, Clant uytte Vergaderinge vande Heeren Staten Generael ende de Heeren van Asperen, Lucasz ende Tresorier Generael Brasser uyt den Raedt van Staten, alle als Gedeputeerde vande Generael, op't stuck vande verminderinge ende afwysinge vande Militie by de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt in Juny 1650. gheaerresteert.

Donder-

Donderdach den 9. Juny 1650.

NAer dat daegs te vooren op de advertentie by de Heeren Gecommitteerde Raden vande overkomste van hooghgedachte Sijne Hoogheyt ende de voorsz Gedeputeerde vande Generaliteyt by de Heeren Burgemeesteren deser Stede geaccompagneert met verscheyde Heeren vande Regeringe, tot ontrent de kloeke thien uyren inden nacht, was gewacht op de voorsz aenkomste van meer-hoogh-gemelte Sijne Hoogheyt, omme den selven te recipieren na ghewoonlijcke ordre, hebbende tot dien eynde een aensienelijck getal van Burgerye gedaen komen inde Wapenen ende dat den gemelten Heere Burgemeester, bemerckende dat het seer laet was geworden, ende getwijffelt werde vande overkomste van hooghgemelte sijne Hoogheyt de voornoemde Heeren vande Regeringe; mitsgaders de Burgerye hadde ghedimitteert, soo is desen morgen tijdelijck aen de voorsz Heeren Burgemeesteren van weghen hooghgedachte Sijne Hoogheydt den welcken noch des nachts ontrent de kloeke elf uyren inde Stadt was gekomen, versocht dat de Vergaderinghe van Schepenen, Raden, Out-Raden ende Luyden van den achte, noch dien selven voormiddach mochte werden geleydt, om aldaer Audientie te mogen hebben met ende benevens de voornoemde Heeren Gedeputeerde vande Generaliteyt, waer op den voornoemden Heer Burgemeesteren geaccompagneert als vooren gegaen sijnde in't Logement van hooghgemelte Sijne Hoogheyt om den selven te verwillekommen, heeft op't voorsz versoeck van Vergaderinge vande Out-Raedt te doen leggen, aen welgemelte Sijne Hoogheyt tot antwoordt ghedaen geven, dat den selven Burgemeesteren op't versoeckende ten aensien van Sijne Hoogheyt alleen den voornoemden Outraedt soude doen vergaderen ende de versochte Audientie toestaen, onder protestatie, nochtans dewijle 'tselve is eene nieuwicheyt ende buyten ordre vande Regeringe, van daer deur geen prejuditie te leggen aende Hoogheyt, Gerechticheyt, ende Souverainiteyt vande Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, midtsgaders aen de vryheyt van der selver deliberatien in hare Vergaderinge daer op Staets-wijse te houden.

Waer na Sijne Hoogheyt ter voorsz Audientie ghehaelt, ende by de voornoemde Gedeputeerde vande Generaliteyt ghevolcht sijnde, sijn by de Heere vander Cappelle gelesen de schriftelijcke Propositie ende bylagen, dewelcke ongeteeckent ende sonder byvoeginge van dach ofte date ende plaetse, ofte aen wie deselve gedirigeert ende gheaddresseert waren aen handen vande Heeren Burgemeesteren sijn overgegeven.

Na dat Sijn Hoogheydt na eenige complimentaire woorden wederomme in sijn Logement was geaccompagneert geweest, is by de Heeren vanden Outrade voor-

voornoemt goet gevonden, dat de voorsz Propositie ende bylagen tegen de eerste aenstaende Poinćten van beschrijvinghe nae de ordre van dese Regeringhe sullen werden ghe-examineert, ende daer op alsulcken Resolutie ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt inghebracht, als ten meesten diensten van de Landen tot conservatie van de Hoogheyt, Vryheydt, Recht ende Gerechtigheydt van de opgemelte Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt, Steden ende Leden van dien, mitsgaders totte meeste eenigheydt ende conservatie van de Unie sal bevonden werden te behooren, gelijck mede goet gevonden is, dat aen Hoogh-ghedachte sijne Hoogheyt door Gecommitteerde uyt den voorsz Outraedt alle 'tghene voorsz in substantie by forme van antwoorde op de voornoemde gelesen Propositie souden werden te gemoete gevoert.

Op den x. Juny 1650. in de Vergaderinge vanden Outraedt eenige weynige absent in vollen Leden ge-examineert sijnde de Poinćten ende Articulen van de beschrijvinghe vande Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollant, raeckende de mesnagie vant Lant het casseren ende reduceren vande Militie te Voet ende te Paert, ende de Resolutien ende laste daer toe van tijt tot tijdt gegeven aen de Gedeputeerde van wegen de Stadt Dordrecht ter gemelte Vergaderinge geweest, oock ge-examineert de besoignes ende Resolutien daer op van tijdt tot tijt gedaen ende genomen ende specialijck het besoigne ende Resolutie van de Ed: Groot Mo: op eene separate ende affonderlijcke Cassatie ende verminderinghe van de voorsz Militie als de andere Provintien daer toe niet wilden condescenderen, is onder-vonden contrarie het abusijf segghen dat de voorsz Gedeputeerde van Stadts-weghen ter gemelte Vergaderinghe contrarie haren last ende Resolutie van de Outrade soude hebben geconsenteert in de verminderinge vande voorsz Militie ende affonderlicke cassatie van dien, dat de voorsz Heeren Gedeputeerde *hebben achtervolght ghehadt haren last*, daer toe haer Ed: ghegeven ende verre daer beneden sijn gebleven geweest, ende noch verder in conformite vande voorsz last hadden konnen ofte moghen gaen, ende daerom alles geapprobeert, ende sijn de voorsz Heeren Ghedeputeerde daer voor bedanćt ende geordonneert daer van notule gehouden te werden tot afweringhe van de voorsz t'onrechte beschuldinge.

Sijne Hoogheydt gevolght door de Heeren Gedeputeerde van de Generaliteyt onder beneficien vande Protestatie van non prejuditie daeghs te voren aen hoogh gemelte sijne Hoogheyt gedaen op meer-hoogh-ghemelte sijne Hoogheydts versouck, wederom geadmitteert sijnde ter Vergaderinge van den Out-Raedt, is door monde van den Heer van Capelle van Aers-berghen met seer scherpe, bittere, ende onverdraeghlijcke woorden verklaert ende de voornoemde Vergaderinge aengeseyt, dat sy Heeren Gedeputeerde geen contentement en

konde

kondenemen in de dilatoire antwoorde, op gisteren aen hoogh-ghemelte sijne Hoogheyt ghegheven, ende van hier niet en soude vertrecken voor ende al-eer myn Ed: Heeren van de Out-Raedt voornoemt ronde verklaringhe aen haer Heeren Gedeputeerde soude hebben gedaen, of sy wederom in de Unie wilde komen, daer sy waren uytgegaen, ende dat sy Heeren Gedeputeerde op hare overgeleverde Propositie souden hebben bekomen een nette, korte, positive cathegoryque ende peremptoire antwoorde in scriptis, dat oock myn Ed: Heeren van Dordrecht prompte ende effective reparatie soude hebben gedaen van verbreeckinghe van de Unie, daer aen sy haer benevens de andere Leden van Hollandt die mede de Unie verbroocken hadden, hadden schuldigh gemaeckt, ende daer over sy strafbaer waren aen Lijf ende Goet, als konnende uyt krachte van het 23. Artijckel van de gemelte Unie, ende volgens voorgaende Exempelen (daer van oock eenighe sijn geallegeert) in cas van contraventie van deselve Unie in hare Persoonen ende Goederen gearresteert ghehouden, ende bekommert worden t'allen plaetsen ende by allen Heeren, Rechten ende Gherechten daer men die soude konnen bekomen by faulte ofte uytstel, van welcke reparatie hy Heere vander Capelle verklaerde, dat sy Heeren Gedeputeerde noch andere tale souden moeten houden, daer van noch naerder openinge souden worden gedaen, waer op sijnde gedelibreert, is met eenparige stemmen goet gevonden ende geresolveert, dat alle verdere schriftelijcke ofte mondelinge antwoorde aen de Gemelte Gedeputeerde sal werden af-gheslaghen en by voorgaende reparatie dienthalven genomen gepersisteert, dat wyders aen deselve Gedeputeerde in duydelijck ende significante termen sal werden aengeseydt, dat hare Achtbare over de voorsz herde ende comminatoire woorden by den voornoemde Capelle gedaen ende uytgesproken, ten alderhooghste waren ontstight ende gheschandaliseert, ende daer over by alle occasie souden bethoonen haer uytterste ressentiment, ende nademael de voorsz woorden waren Injurieux ende Calumnieux tegens de Hoogheyt, Gerechtigheyt, Vryheyt, reputatie ende goede Intentie deser Provintie, Steden ende Leden van dien, dat haer Achtbare ter naester Vergaderinghe van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant niet ledigh soude staen al het selve bekent te maecken, ten eynde omme daer van behoorlijcke ende effective reparatie versocht te werden, sulcx ende daer bevonden sal werden te behooren, alle 'twelcke voorsz is aen de Ghemelte Heeren Gedeputeerde, ende insonderheydt aen de voornoemde Capelle met eene sonderlinghe beweginge, Couragie ende ressentiment, uytten naem van hare Achtbare is aengheseyt, ende alhoewel op't nader versoeck van meer-hoogh-gemelte Sijne Hoogheyt hare Achtbare de saecke in naerder deliberatie hadden geleyt, soo hebben deselve wederomme met ghelijck eenparigheyt als vooren by voorgaende Resolutie metten aenkleven van dien gepersisteert, waer

naer de voornoemde Heeren Gedeputeerde des anderen daeghs nae den middagh sonder verder antwoort te bekomen sijn vertrocken na Gorinchem, onderstont ghe-extraheert uytte Notulen van de Resolutien der Stadt Dordrecht accordeert daer mede den 17. July 1651. geteyckent, M. BERCK.

Acte van Justificatie der Stede van Haerlem.

WY Burgemeesteren, Raden, ende Vroetschappen der Stadt Haerlem, hebbende ghehoort de lecture van seeckere Geschrifte, geintituleert; *Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangien hebben bewogen by de hant te nemen, soo ten regarde vande gearresteerde Heeren, als van 'tgene aengevangen is geweest, aen, by, ende ontrent de Stadt Amsterdam, met de verklaringhe vanden Heere Raedt Pensionaris Catz, in date den 16. Iuny lestleden*, daer achter ghestelt ende den inhouden van dien rijpelijck overwogen, ende op yder Poinct eerstelijcke hebbende gelet, ende bevindende dat daerinne werden geposeert verscheyden beschuldingen, tot laste vande voorsz Heeren, onder dewelcke mede sijn geweest de *Heer Iohan de Wael* doenmaels presiderende Burgemeester, ende *Meester Aelbert Ruyl* Pensionaris deser Stadt, beyde ten tijde van 'tvoorsz Arrest, onse Gedeputeerden ter dachvaert vande Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, verklaren contrarie het ghene by 'tvoorsz ghe schrifte voorghegeven wert, in regarde vande voornoemde *Heer Iohan de Wael* ende Meester *Aellbrecht Ruyl*, dat deselve yder in hare Respective bedieninge altijdt hebben getoont, ende volkomen preuve gegheven, dat *sy syn oprechte Patriotten ende Lief hebbers van't Vaderlandt, ende vande diergekochte Vryheydt van dien, ende yverige Voorstanders vande ware Christelijcke Gereformeerde Religie*, dat haerlieder actien altijts verre sijn geweest van yets te hebben willen voornemen, ontwerpen, veel min in het werck stellen, 'tgeene soude kunnen strecken tot *dissolutie vande Vnie, veranderinge inde Polityque Regeringe, ende vande ware Gereformeerde Religie*, ende by ghevolge tot nadeel ende ruyne vanden Staet, ter contrarie dat deselve by alle occasie hebben bewesen niet anders in alle hare doen, ende laten voor oogen ghehadt te hebben, als de bevorderinge van Gods eere ende de Vryheyt, ruste ende seeckerheyt van het Vaderlandt, dat deselve met alle *sinceriteyt ende getrouwicheydt* 'tgene wy yder van hen-luyden als Gedeputeerde ter dachvaert ende elders in laste gegeven gehadt, hebben achter volght ende naerghekomen, ende haer daerinne soodanich gequeten, dat wy oorsaecke hebben gehadt haer daer over te prysen, ende voor haren yver ende devoiren te bedancken, ende specia-

lijck

lijck dat deselve beroerende den nieuwen *Staet van Oorloge* by sijne Hoogheyt, Sijne Excellentie Stadthouder ende Raedt van Staten, naer het sluyten vande Vrede uytgebracht: ende de deliberatien daer op soo inde particuliere confe-rentie vande Gedeputeerde Leden als inde volle Vergaderinge van haer Ed: Groot Mo: gevallen van tijdt tot tijdt, ons hebben gedient van pertinente ende ghetrouwe rapporten, ende van goede ende waerachtighe Informatien tot onse volkomen ende noodige Instructien, dat sy in allen 'tselve noyt hebben getoont door *eenige Passien gedreven ofte met quade opinie ingenomen geweest te zijn*, maer alles hebben gesocht te dirigeren yder na de qualiteyten van sijne functie, tot de behoudenisse, ende het beste van de Staet: dat sy op den voorsz Staet van Oorlogh afdanckinge ende verminderinge van de Militie, ende andere onnoo-dige lasten vande finantien, niet anders ter Vergaderinghe van hare Ed: Groot Mo: hebben ingebracht als het gene by ons goet gevonden, ende haer in laste is gegeven geweest, dat de *wederwerckinge* tegens de Executie vande besendin-ghe by eenige Gedeputeerden van d'andere Provintien ter Generaliteyt gede-cerneert aen alle de Steden ende Leden van de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt is geweest ons eygen werck, gefondeert op gewichtige ende bondige Redenen, ende ghearresteert by een formele Resolutie in onse Verga-deringhe ghenomen, ende dat de voornoemde Heeren voor soo veel yder van hen tot de Executie van dien is gebruyckt geweest, haer daerinne hebben Ge-comporteert, met een *voorsichtigh beleydt, ende discrete directie tot onse volkomen contentement* ende sonderlinge satisfactie, weshalven wy oock by acte van den 15. Augusti 1650. daer by wy tot onser aller leetwesen genootsaeckt sijn ge-weest haer te ontslaen van hare Respective bedieningen, hebben geapprobeert ende gelaudeert allen 'tgene sy-luyden Respectivelijck tot dien dagen toe in de Regeringe met alle sorghvuldigheyt ende getrouwigheyt hadden gedaen ende ghehandelt, ghelijck wy alsnoch alle 'tselve ende 'tgunt 'tsedert by hen-lieden van onsent weghen is gedaen, approberen, ende lauderen, ende haer voor hare goede devoyren daerinne ende specialijck in het voorsz stuck van de *verminde-ringhe van de Militie ende af-schaffinghe van onnoodighe lasten:* Mitsgaders in het *teghen gaen* van de voorsz *besendinghe* ende andere saecken desen Staet van de Lande rakende, daerinne sy-lieden oock sijn gebruyckt geweest, serieuselijck bedancken, belovende haer ende hare naerkomelinghen van alle 'tgunt hen ter saecken van dien soude moghen overkomen, t'allen tijden te sullen vryen ende indemneren ende teghens yder een te sullen defenderen ende voorstaen, onder verbandt van onse Stede ende alle de goederen van dien ten bedwange van alle Rechten ende Rechteren. Aldus gedaen ter Vergaderinge van de Ed: Heeren Raden ende Vroetschappen der Stadt Haerlem voornoemt, den derden dag July Anno 1651. Presenten, vier Burgemeesters, ses Schepenen, ses oude Wet-

 houderen,

houderen, ende elf Raden ende Vroetschappen der voorsz Stadt, ende deses ten oirconde 't Zeghel ten saecken deser voorsz Stadt hier beneden aengehanghen, ten dage ende Jare als boven, ende was ondertekent, I. BENNINGH.

Acte van Justificatie der Stede van Delft.

Edele Groot Mogende Heeren.

IN onse Jongste Vergaderinge ge-exhibeert ende gelesen sijnde sekere Missive van U. Ed: Groot Mo: gheaddresseert aen de Heeren Burgemeesters ende Regeerders deser Stadt in date den 6. July 1651. Mitsgaders seecker Geschrift gheintituleert, *Redenen ende Motiven die Sijne Hoogheydt den Prince van Orangie hebben bewoghen by de handt te nemen, soo ten Regarde van de gearresteerde Heeren, als van't gene aengevangen is geweest, aen, by, ende ontrent der Stede Amsterdam; Met de Verklaringe van de Heere Raedt Pensionaris Catz, in dato den 16. Iuny lest-leden*, daer achter ghestelt hebben wy naer Resumtie van onse voorgaende Resolutien, ende met rijpe deliberatien verstaen ende geresolveert U. Ed: Gr: Mo: daer op tot antwoort te gemoet te voeren, dat onse Gedeputeerde op de Poincten van mesnagie, ende in Reguard van de deliberatien op den Staet van Oorloge voor den Iare 1649. gevallen, op de *inhoudinghe der consenten* tot betalinghe van eenigh Krijsch-Volck by den Raet van Staten in den voorsz Staet van Oorloge gepetitioneert, ende op de Executie van dien, met het gunt daer van is dependerende, *haer niet anders ghedraghen hebben als conform onse Intentie ende last*, dewelcke wy van onse voorsz Gecommitteerde niet geabuseert, ende abusivelijck geinformeert sijnde (gelijck in't voorsz Geschrifte qualijck, ende te onrechte te kennen gegeven wert) maer na waerachtigh ende volkomen rapport van alles aen ons gedaen ende sulcks met volkomen kennisse van saecken haer Ed: ten *meesten dienste van den Landen* ghegeven hadden. Weshalven wy alle het voorsz gebesoigneerde van onse Gecommitteerde als ons eygen werck geapprobeert ende gelaudeert hebben, ghelijck wy alle het selfde approberen ende lauderen mitsdesen, bedanckende haer E. voor de sorghvuldigheyt ende getrouwigheyt, die sy-luyden in't uytvoeren van onse Resolutien aenghewent hebben, ende specialijck den Heere *Iohan Duyst van Voorhout* inder tijt onse Gecommitteerde Raet van Hollandt, die in sijn bedieninge altijt volkome preuve ghegeven heeft van te sijn *een Vroom Patriot, ende oprecht Lief-hebber van het Vaderlandt ende diergekochte Vryheydt van dien*, ende welckers Actien mitsdien verre sijn geweest van yets te hebben willen voornemen, veel min in het werck te stellen,

stellen, het ghene soude konnen strecken tot *dissolutie van de Vnie, veranderinghe inde Republycque ende Kerckelijcke Regeringe, ende by gevolghe tot nadeel ende Ruine van den Staet deser Landen*, maer ter contrarie met groote naerstigheyt, getrouwigheyt, voorsichtigheydt, sinceriteyt ende oprechtigheyt, betracht heeft het eynde ende oogemerck van sijn bedieninghe; Namentlijck de *Vryheydt, Ruste, Seeckerheydt ende Welstandt* van ons lieve Vaderlant. Weshalven wy mitsdesen verklaren dat den inhoude van't voorsz Geschrifte in Reguard van den selfden Heere *Iohan Duyst van Voorboudt*, mitsgaders, van onse voorsz andere Ghecommitteerde is Contrarierende de notoire waerheydt, ende dat dienvolghende de Gemelte Heere *Duyst van Voorboudt sonder eenige Redenen tegens de Rechten van de Landen eerst in 'sGraven-Hage op't Hof van Syn Hooghheydt neffens vijf andere* Heeren gedetineert, ende daer na op het Huys te Lovesteyn ghevanckelijck weghgevoert is, dat wy doenmaels daer op wel swegen, ende den selfden Heer *Duyst van Voorboudt* op sijn versoeck ende tot ons leetwesen van de Exercitie van sijn Ampten ontslagen hebben, om dat *de tijden boos* waren, maer door Godes wonderlijcke bestieringhe daer van *verlost zijnde*, dat wy onlanghs na het overlyden van Sijn Hoogheydt, den selfden in alles hersteldt ende mitsdien wederom in't Collegie van de Gecommitteerde Raden van Hollandt ghesonden, ende sijn ordenaris tijdt van bedieninghe ge-expireert sijnde ter Vergaderinghe van de Ed: Groot Mo: Gecommitteert hebben, tot een openbare ghetuygenisse van dat wy inder daedt ende waerheydt den Meer-ghemelten Heer *Iohan Duyst van Voorbout* altijdt gehouden hebben, ende alsnoch houden soo ghequalificeert als voorsz is.

Hier mede.

Edele, &c. geschreven in Delft den 26. July 1651. Onderteyckent, V. Ed. Groot Mo: Onderdanen de veertigh Raden ende Vroetschappen der Stadt Delft ter Ordonnantie van deselve geteyckent, S. GROENEWEGEN vander MADE.

Acte van Justificatie der Stede van Amsterdam.

WY Burgemeesteren ende Vroetschappen der Stadt Amsterdam hebbende gehoort de Lecture van een Geschrifte geintituleert, *Redenen ende Motiven &c.* ende bevindende dat daerinne werden gedaen notable beschuldingen tegens verscheyde Leden van de Vergaderinge van de Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, omtrent het ghepasseerde in den voorleden Iare, nopende de nieuwe Staet van Oorloge, met den gevolge

van dien, ende insonderheyt in't regard vande Separate Cassatie by de Ed: Gr: Mo: Heeren Staten vooornoemt, goet gevonden ende in't werck gestelt, met de *weder-werckinge* tegens de notable besendinge daer in geroert; oock gesien hebbende seeckere Missive vande Welg. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant gedateert den 6. deser loopende Maent, waer by &c. ende alles rijpelijck overwoghen, hebben wy ons verobligeert gevonden tot voorstant vande waerheyt ende vande onschult van ons allen ende vande Heeren welcke van onsent wegen omtrent de voorsz sake sijn gebruyckt, ende over sulcks inde voorsz beschuldiginghe sijn gemeynt oock tot voldoeninge vande begeerte ende laste van hare Ed: Groot Mo: by desen te betuyghen ende verklaren contrarie in't geposeerde int voorsz Geschrifte dat de Gemelte Heeren onse mede-genooten inde Regeringe ende sonderlinge de Heeren *Andries ende Cornelis Bicker* tegenwoordig Out-Burgemeest. deser Stadt, inde voorsz ende andre gelegentheden, altoos hebben ghetoont te wesen *Vroome ende Eerlijcke Regenten*, *ende oprechte trouhartighe Patriotten ende Lief-hebbers van't Vaderlandt*, welcker Actien ende Raetslagen verre sijn geweest van yetwes voor te nemen, veel min in't werck te stellen, dat soude konnen strecken tot dissolutie vande Unie veranderinghe inde Politijcque Regeringe of Ware Gereformeerde Christelicke Religie, ende by gevolge tot nadeel ruyne ende distractie vande Staet, maer ter contrarie altijts hebben gestreet tot behoudenisse ende verseeckeringe van deselve, ende over sulx dat wy allenthalven volkomen satisfactie hebben aen derselver sincere genegentheyt ten besten vande gemeene sake ende in't bysonder over de naerstigheyt, trouwe ende goet beleydt by haer Ed: aenghewent in het uytvoeren van onse last ontrent de voorsz besoignes raeckende de nieuwe Staet van Oorlogh, ende 'tafdancken van een gedeelte vande Militie met den ghevolghe van dien, in alle het welcke wy verklaren by haer Ed: niet anders gedaen te sijn als het gene wy dien aengaende ten dienste van't Landt hadden goet gevonden ende haer Ed: by Iterative Resolutien hadden aenbevolen, in voegen dat wy haer doenmaels daer over hebben bedanct ende alsnoch hertelijck bedancken, verklaren oock dat deselve Heeren ontrent de voorsz saken van tijdt tot tijdt ons hebben gedient van sincere ende trouwe rapporten tot onse volkomen ende nodighe onderrichtinghe, sonder dat deselve hebben doen blijcken met quade opinien gevat te sijn, veel min gepooght te hebben ons daer mede te abuseren, dat van gelijcken de weder-werckinghe van deser Stadts wegen aengewent tegens de besendinge by eenige weynige Heeren uytte andere Provintien ghedecerneert aen alle de Leden ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt is geweest ons eygen werck, gefondeert op bondige ende seer gewichtige redenen ende gearresteert by gereitereerde Resolutie, in onse Vergaderinge genomen ende gedirigeert tot gheen anderen eynde als tot het ghemeene best, con-

servatie

servatie vande ordre vande Regeringe, Hoogheyt van dese Provintie ende gerechtigheydt van onse Stadt, ende gheensints om daer mede te *veroorsaecken eenighe distractie inden Staet*: Gelijck wy ontrent deselve tijdt door onse Gedeputeerde aen haer Ed: Gr: Mo: 'tselve volkomentlijck hebben gejustificeert ende in scriptis vervaet, als wanneer sijne Hoogheydt gelieft hadde over onser Stads ende derselver afgesondene bejegeninge in't bysonder aen U. Ed:Gr:Mo: te klaghen ende te versoecken reparatie ende satisfactie dies aengaende, waer toe wy ons by desen refereren, ende hebben wy ons besonderlijck te loven van de goede directie, welcke bygebracht is door de Heeren die wy goet gevonden hebben in desen te gebruycken, ende hare Ed: daer over nochmaels serieuselijck bedanckende, beloven alle de voorsz Heeren onse mede-Genoten in Regeringe van alle het ghene haer, of hare nakomelinghen ter saecke van 'tghene voorseydt is, nu of namaels soude moghen overkomen, kosteloos ende schadeloos te vryen, des t'oirkonde 't Zeghel der voorsz onse Stadts ten saecken hier onder gedruct, den 19. Iuly 1617. Onderstont ter ordonnantie vande Heeren Burgemeesters, ende ses-en-dertich Raden. Getekent, GER. HULST.

Op't spatium hebbende een Zeghel van Groenen Wassche.

Acte van Justificatie der Stede van Hoorn.

WY Burgemeesteren, Raden ende Vroetschappen der Stadt Hoorn in West-Vrieslandt, doen kont eenen yegelijcken dient behoort, dat wy door onse teghenwoordighe Gedeputeerde ter dachvaert op den 27. Iuny lestleden sijn gedient, vande Lecture der *Redenen ende Motiven die Sijne Hoogheyt den Prince van Orangie hebben bewoghen by de handt te nemen, soo ten Regarde vande gearresteerde Heeren, als van 'tgene aengevanghen is geweest, aen, by, ende ontrent der Stede Amsterdam*; daer van ons de Copye by haer Ed: Gr: Mo: was verleent, dat wy oock hebben gehoort de mondelinge verantwoordinge die den Heere *Nanning Keyser* onse Raets-verwant ende gewesene Pensionaris in onse Vergaderinge, als doen als een medelit tegenwoordich sijnde, met voorgaende permissie van ons Burgemeesters voornoemt aenstonts ende oock weder desen dach, alsoo drie van ons ten voorsz daghe absent waren, met behoorlijcke modestie op alle ende elck Poinct van dien by hem tot seven toe begrepen, heeft gedaen, met relatie tot de schriftelijcke Resolutien van tijt tot tijt in onse Vergaderinge genomen, mitsgaders tot de eygen kennisse van ons respective, die soo in dese onse Stadt, als oock in 's Graven-Hage sijn advijsen ende directie,

ontrent

ontrent de uytvoeringe van onse Resolutien, hadden gesien ende gehoort, dat wy daer op, na dat de voorsz Heere Keyser van selfs uyt onse Vergaderinghe was vertrocken in des selfs absentie hebben genomen soodanighen eenparigen Resolutie van bedanckinghe volkomen contentement ende Justificatie, daer mede yder een konde nemen satisfactie, doch also het de Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ghelieft heeft, ons ende andere Leden van hare Ed: Groot Mo: Vergaderinge aen te schrijven of onse Gedeputeerde ende specialijck den Gemelten Heere Keyser (die een van de ses gearresteerde Heeren is geweest) op de bewuste *Poincten van mesnagie*, Staet van Oorlogh voor den Iare 1649. Inhoudinge vande Consenten ende d'Executie van dien, sich heeft gedragen conform onse last ende Intentie. Soo ist, dat wy eenpaerlick verklaren Ja: met byvoeginge dat hy ons van tijt tot tijt op die ende andere saken van't Landt, *sincere, getrouwe ende pertinente rapporten*, soo in Geschrifte, als by monde heeft gedaen de Pointen in questie ende de consideratien vande Respective Leden geopent, de saecken sonder eenige quade opinie quaet-willigheyt ofte passie, naeckt voor onse oogen geleydt ende voort op sijn bewuste geadviseert, gelijck een goet Medelidt soude konnen ofte mogen doen, dat hy oock heeft ghetoont groote bekommernisse over de discrepantie van de Leden vande Regeringe ende van onsent wegen gesocht met salutaire voorslaghen voor te komen de onlusten, verwyderinge ende inconvenientien, die den Staet scheenen te dreygen, dat hy oock niet heeft weder gewracht de bewuste besendinge, in Iunio 1650. maer deselve neffens ons gedefereert onder behoorelijck Protestatie voort recht vande Regeringe ende dat alleen om 'trespect van Sijn Hoogheyt onsterffelicke Memorie ende des selfs hoogh aensienlicke ampten. Dat wy ende hy in de Schriftelijcke Propositie van hoogh-gemelte Sijn Hoogheyt, ende de mede Gedeputeerde in onse resolutie-Boeck getrouwelick geregistreet, sijn ghepresen over onse liefde tot de conservatie van ons Vaderlant ende genegentheyt om met d'andere ses Provintien in goede eenigheyt ende Unie te willen verblyven, ende d'oude ordres ende observantien vant Lant te mainteneren, oock bedanckt vande goede wille ende devoiren, die wy ende hy een geruymen tijdt hadde gecontribueert tot de eenigheyt tusschen de Provintien, dat hy sedert weder pertinente openinge van de differentiale poincten aen ons heeft gedaen, ende neffens ons al heeft geinclineert tot accommodatie, jae, met sijne mede Gedeputeerde eenighsints breeder gegaen als wel juist onse last lach, in't amplecteren van't conciliatoir advijs van den 16. Iuny 1650. daer van wy nochtans onse Gedeputeerde ende oock hem daer van rapport gedaen hebbende, den 24. dito hebben bedanct, dat wy oock in hem niet hebben bemerct eenige *steeghheyt, quade opinie, boos voornemen, moetwil ofte verwaentheyt, veel min oyt oft oyt van hem hebben gehoort eenige seditieuse, of dangereuse Discoursen van dissolutie*

lutie vande Unie, of dwangh vande andere Provintien, oock niet en weten ofgelove, dat hy eenige quade desseynen, machinatien ofte menees heeft gehadt, ofte eenige quade achter-raet heeft gehouden, also wy in tegendeel van dien allen, hem altijt gekent hebben, ghelijck wy verklaren mitsdesen voor een *oprecht Patriot ende Lief hebber van't Vaderlant*, ende vande met tachtig Jaren Oorlogh bevochtene Vaderlicke Vryheydt een *goet Voorstander vande Ware Christelijcke Gereformeerde Religie*, ende die wy noyt anders en hebben bespeurt voor oogen te hebben gehadt, dan de bevorderinge vande eere Gods, ende opgemelte Religie, de vryheyt, ruste, sekerheyt, ende eenigheyt van't lieve Vaderlandt, ende dat op die forme van Regeringe, volgens de Unie ende andere fondamentele maximen ende gronden vanden Staet, als waer in hy was geboren, ende die hy oock meermalen heeft gepatrocineert, ter plaetse daer't behoorde. Ende verklaren wy vorder dat hy neffens sijne mede Gedep. ons van tijt tot tijt, ende specialick van dese saken vant *Mesnagie* ende *Staet van Oorlogh* heeft gedient van seer nette, getrouwe ende sincere rapporten, aengaende 'tgunt so inde particuliere conferentien, als inde volle Vergaderinge was voorgevallen, oock sijn Respective lasten wel heeft naegekomen, ende alles gecontribueert, ten meesten dienste vanden Lande in't ghemeen, ende onse Stadt in't particulier; daer vooren wy hem tot meermalen hebben bedanct, ende alsnoch reden hebben te bedancken, ten aensien van sijne vigilantie, trou ende yver, die yder een inde uytvoeringe van synen dienst, als onsen Secretaris, ende daer na Pensionaris, genoeghsaem is gebleken, des wy, gelijck als voor desen den 31. Iuly 1650. by ons was gedaen, als noch voor goet, vast, ende van waerden gehouden, 'tgunt by den voorsz Heere *Keyser*, ende andere onse Gedep. ter dachvaert int stuck vande Cassatie ende reductie vande Militie, met den aenkleven van dien is gedaen, hem voor syne goede devoiren in die ende andere saken synes dienst serieuselijck ende iterativelijck bedanckende, ende met eenen belovende, hem ende syne nakomelingen, van alle 'tgene hem ter sake van dien soude moghen overkomen, t'allen tijden te sullen vryen ende indemneren, ende tegens yder een te defenderen ende voor te staen, onder verbant van onse stadt ende alle de goederen van dien, ten bedwanck van allen Rechten ende Rechteren. Aldus gedaen in onse Vergaderinge den 10. Iuly 1651. present de Ed: Heeren *Willem Claesz. de Iager*, *Mr. Albert de Groot*, *Claes Iansz. Pot*, Burgem. *Maerten Iansz. Groot*, *Ian Albertß Lamberschagen*, *Pieter Dirckß Ben. Claes Corn. Hoogwoude*, *Mr. Cornelis Riperse*, *Ian Fredricksz.*, *Abbekerck*, *Docter Gerard Hovius*, *Lambert Pouwelsz.*, *Cornelis Claesz. Veen*, *Thys Adriaensz. Fons*, *Elbert Dirckß Langewagen*, *Mr. Corn. Olferse*, ende *Gerrit Pietersz. Twis*, Raden: sijnde de Heeren *Raet*, *Sonck* eñ de *Vry* in hare functie in 's Gravenhage, eñ de voorsz Heere *Keyser*, gedurende onse deliberatie vertrocken, eñ des t'oirkonde onses Stads-zegele ten sake hier onder aengehangen den 12 Iuly 1651. Onderst: ter Ordon. van myne Ed: Heeren voorn. By my Secretaris getekent, *Wormbout Iansz.*

Wy Mr. Nicolaes Raedt, Burgemeester, ende Gerrit Jansz de Vry, Oudt-Schepen, en beyde mede Raden der Stadt Hoorn int nemen vande Resolutie opte voorschreve Acte, Justificatoir, ende approbatoir tot Hoorn inde Vergaderinge vande Vroetschap niet present gheweest, maer alhier inden Haghe ter dachvaert, Gecommitteert sijnde, weghen gemelte Stadt, verklaren by desen, de voor-verhaelde Acte, in alle deelen te comproberen, ende ons daer mede volkomentlijck te conformeren in sulcker manieren, als of wy selfs persoonelijck in't arresteren vande geroerde Resolutie ende Acte, in onse Vroetschappe teghenwoordigh waren gheweest. Actum inden Hage den 14. July 1651. Geteeckent *Claes Raedt*, ende *Gerrit Iansz. de Vry*.

Acte van Justificatie der Stede Medenblycq.

EXTRACT

Uyttet Resolutie-Bouck vande Burgemeesters ende Vroetschappen der Stede Medenblycq.

Vergaderinge gehouden by Burgemeesters ende Vroetschappen op den 3. July 1651. presentibus Mr. Evert Iacobsz. Ian Iansz. de Zee, ende Mr. Volckaert Cornelisz. Burgemeester, nessens Symon Maertsz Lieves, Hendrick Vewer, Adriaen Roocker, Bartholomeus Maertsz, Iacob Nels, Adam Coenen, Ian van Hauwert, Iacob Acker, Ariaen Albertsz, ende Cornelis Hogelandt, Vroetschappen.

ZYnde ter Vergaderinge vande Heeren Burgemeesters ende Vroetschappen der Stede Medenblycq ge-exhibeert ende gelesen seeckere Memorie onder den Heere Raedt Pensionaris Catz geconsigneert, geintituleert *Redenen ende Motiven, die Syn Hoogheydt den Prince van Orangien hebben bewogen by de hant te nemen, soo ten Regarde vande gearresteende Heeren als van 'tgene aengevanghen is geweest, aen, by, ende ontrent der Stede Amsterdam*, by 'twelcke deselve ses Heeren van seer enorme ende insolente delicten ende fauten werden geinsimuleert ende bekladdet, specialijcken in saken t'exercitie van haer ampt ende dienst betreffende, ende by de occasie in omvrage ghebracht sijnde, wat tot defentie en voorstandt vande innocientie vanden Heer Stellingwerf, Raedt ende Pensionaris deser Stede, wesende gheweest eene van deselve gesaisseerde ses Heeren in specie sal dienen gedaen te werden, is na rijpe deliberatie van eenparige stemmen van Burgemeesters ende Vroetschappen goet gevonden, voor eerst, verklaren, gelijck haer Ed: verklaren by desen, dat den selven Heer Stellingwerf in't Executeren van sijn ampt als Raet ende Pensionaris ende Ordinaris Gedeputeerde

puteerde ter dachvaert vande Ed: Gr: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, wegen desen Steden sedert lange Jaren herwaert deurgaens, ende specialijcken inden voorleden Jare 1650. inde saecken doenmaels voornementlijcken trotterende, rakende den nieuwen Staet van Oorloghe de aparte Cassatie ende Reductie vande Militie, het tegenspreken vande dutatoire Resolutie vanden vijfden ende sesten Juny 1650. ter Generaliteyt ghenomen ende vande Commissie van sijn Hoogheyt aen alle de Steden van dese Provintie daer op gevolght ende in't werck gestelt, eyntelijck vande approbatie van het conciliatoir advijs vanden 16. July 1650. ende vande vordere besoignes daer op gevolght soo Eerlijck, Vroom, sinceer en trouwelijcken volgens den last hem by ons gegeven gedraghen, soo getrouwe ende sincere rapporten vande advijssen ende consideratien van alle de Leden opte voorsz subjecten ter Vergaderinge vande Provintie van Hollandt ende West-Vrieslandt, als mede ter Generaliteyt, soo pro als contra geopent, na syn ordinaris curieuse en laborieuse gewoonte, so by Brieven als schriftelijck verbaelen van tijdt tot tijt gedaen heeft, als yemandt soude konnen doen, waer over oock den selven neffens sijne Respective mede Gedeputeerden nae ghedaen rapporten voor hare vigilantie yver ende goede devoyren t'elckens ten hooghsten bedanckt syn gheweest, ende als noch by ons specialijcken bedanckt worden by desen approberende de couragie ende yver van deselven ontrent die saecke ten dienste van den Lande gethoont, verklarende met eenen het inhouden vande gemelte Memorie desen aengaende te wesen *onwaerachtigh, injurieus ende calumnieus*, ende dat de reste ghehouden moet werden te wesen van gelijcken calibre, belovende daeromme oock sijne Ed: ende sijne descendenten en naerkomelinge van alles wes hem ter sake van dien overgekomen is, ende t'eeniger tijde soude mogen overkomen te houden, niet alleen *onschuldigh*, maer oock voor soodanigh, als of het aen ons selven in't Generael ende yder van ons in't particulier over-ghekomen waer, ende 't selve daer 't noyt soude mogen wesen met alle vigeur te sullen helpen repareren, oock hem met de syne van alles te indemneren, kosteloos, ende schadeloos te houden en altoos te bevryden, onder verbant van onsen Stede ende Goederen van dien, ten bedwangh van alle Hoven, Rechten, ende Rechteren. Onderstont; Geextraheert uytten voorsz Register ofte Resolutie-Bouck, is dese van woorde te woorde daer mede accorderende bevonden, ten daghe ende Jare als vooren. By my tot Medenblycq Secretaris geteeckent, M. RYCKAERT.

Verklaringe vande Ed: Gro: Mo: Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslant tot decharge vande Gesaysseerde Heeren ende de Regieringe van Amsterdam.

DE Ridderschap Edelen ende Steden van Hollande ende West-Vrieslandt representerende den Staten vande selven Lande, allen den gheenen die

 desen

desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt; Doen te weten, alsoo in den voorleden Iare 1650. Gedelibereert werdende over het aennemen van een nieuwe *Staet van Oorloge*, *'tverminderen vande lasten* vande Landen, ende 'tgene wyders daer aen dependeert, eenighe Heeren uyt de Leden onser Vergaderinge Staetsgewijse by een sijnde, als namentlick: *Iacob de Withe Out-Burgem. der Stadt Dordr. Iohan de Wael Burgem. ende Aelbert Ruyl Raet Pensionaris der Stadt Haerlem, Iohan Duyst van Voorhout Oudt-Burgem. der Stadt Delft. Nanning Keyser Raet ende Pensionaris der Stadt Hoorn, ende Niclaes Stelling-Werff Raet ende Pensionaris der Stadt Medenblycq*, gesaiseert ende eenigen tijt op onsen Huyse van Loyesteyn gedetineert sijn geweest, ende dat alle de voornoemde Heeren: Ghelijck mede de Heeren *Andries Bicker* Heere van Engelenburg, ende *Cornelis Bicker* Heere van Swieten, d'eerste Out ende d'andere regerende Burgem. der Stadt Amsterdam, door't beleydt ontrent d'voorsz saken doenmaels gebruyckt van derselver Respective Stede diensten afstant hebben gedaen ende ontslagen sijn geworden, dat oock onse goede Stadt van Amsterdam met Chrijsch-Volck van den Staet eenige daghen *besloten ende beseth* is gehouden, alle het welcken by den genen die vande ware geschapentheyt en omstandigheden van saken in die tijt voorgevallen ende verhandelt, genen rechte kennisse sijn hebbende, soude konnen opgenomen ende geduydet worden, als of gemelte Respective Heeren door ofte ter sake van eenige mishandelinge ofte quaet beleyt ontrent haerder Steede, ofte des Stadt saken ende sulcx door hare schult tot sodanige saisissement ende af-standt van hare diensten souden mogen wesen gebracht, als mede dat by de Regenten vande voorseyde Stadt Amsterdam eenige rechtveerdige oorsake tot het leet haer door de voorsz besettinge aengedaen souden sijn gegeven, ende dat nochtans in tegendeel van dien ons klarelick gebleken is door Wettige ende solemnele verklaringe vande eenstemmende Vroetschappen der voorsz Stede, dat de meer-gemelte Heeren Respectivelick met alle sinceriteyt ende getrouwigheyt hebben achtervolght ende nagekomen 'tgene hen-lieden by hare Committenten in mandatis ghegeven ende belast was, ende specialijck op de Poincten het verminderen vanden last vanden *Staet* rakende ende in Reguard vanden *Staet van Oorloge* mettet genen daer aen dependeert ende alles wat eenigsints uyt de deliberatien daer over gehouden is geresulteert, soo aengaende de inhoudinge der Consenten als betalinge van een gedeelte der Militie by den Rade van Staten in meergeroerde Staet van Oorloge gepetitioneert, mitsgaders op de Executie vande resolutien dien aengaende by ons genomen, met het genen daer aen dependeert, haer hebben gedragen achtervolgende den last ende intentie vande voorsz respective Vroetschappen hare Heeren principalen ende Committenten oock deselve van tijt tot tijt gedient van pertinente getrouwe ende waerachtige rappporten aengaende alle advijsen ende considerarien soo by de andere Leden

in onse

in onse Vergaderinge, als mede by de Gedeputeerde vande andere Provintien in de Vergaderinge vande Heeren Staten Generael soo pro als contra geopent ende gemoveert, alles tot derselver Vroetschappen volkomen Instructie, goet contentement, ende absolute satisfactie, dat mede in't beleyt der voorsz saken ende deliberatien inde Respective Vroetschappen deselve Heeren ofte yemant van haerluyden *noyt getoont hebben door eenige passien gedreven, ofte met quade opinien ingenomen te sijn,* maer in tegendeel van dien altijts *oprechtelijck, sincerelijck, ende ongepassioneert* de saeck te hebben gedirigeert, immers so vele in haer is geweest met alle betamelijcke middelen betracht te dirigeeren alles tot verseeckeringe vande diergekofte vryheyt der Geunieerde Provintien in't gemeen en van onsen Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt in't bysonder, ende sulcx alles tot ruste welstant ende ten ghemeene beste van onse Lieve Vaderlandt, Soo ist, dat wy van alle het doen ende laten ontrent de voorsz sake in onse Vergaderinge voor-gevallen insgelijcx goede ende pertinente kennisse hebbende ons dienthalven ten volle vernought houdende ende voorts volkomentlijck defererende aende Respective getuygenisse vande voorseyde Vroetschappen der Respective Stede van *Dordrecht, Haerlem, Delft, Amsterdam, Hoorn, ende Medenblyck,* oock volkomen satisfactie vindende inde onschult ende oprechtigheydt vande Proceduren die by ende van wegen de Regeringhe vande meer-geseyde Stadt Amsterdam, ontrent de voorseyde saecke sijn ghebruyckt, ende daer van niet anders oordeelende dan dat deselve sijn gedirigeert geweest ten besten van den Staet in't Generael, ende van onse Provintie in't particulier, tot wechneminghe van alle misduydinghen abusive, informatien, quade ende onghefondeerde opinien verklaert hebben, ende verklaren mits desen dat alle ende een yegelijck vande wel-gemelte Heeren ende die vande Regeringe der voorseyde Stadt Amsterdam ontrent de voorsz saecken, deliberatien, Resolutien ende executien van dien, niet anders gedaen ofte beleyt hebben als 'tgeene goede ende oprechte Regenten, getrouwe Patriotten ende Liefhebbers vande vryheyt ende welvaren vande Landen ende vande goede Ingesetene van dien schuldich waren ende hadden behooren te doen, ende dat derhalven alle de selve ende een yder van haer in hare *eere, goeden naem ende faem,* door het voorsz stilssement, detentie ende 'tverlaten van hare Respective diensten, ende door de voorsz besettinge van Krijchsvolck der ghemelte Stadt in gheenen deele sijn ofte ghehouden konnen worden te wesen *gekrenckt, geledeert ofte verkort.* Aldus ghedaen ende gearresteert in onse Staets-gewijse Vergaderinghe onder onsen grooten Zeghel op den 23. Augusti des Jaers onses Heeren ende Salighmaeckers 1651.

Daer na is deur Gecommitteerde Leden op het Papier gebracht het navolghende/ daer van doende Drucken eenighe weynige Exemplaren onder een Tytel van

VVaerachtigh ende Noodigh Bericht:

Van 'tgunt by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt in den Iare 1650. van tijdt tot tijdt is geadviseert, geresolveert, ende gedaen omtrent het werck van *Menage*, ende de difficulteyten ghemaeckt in't dragen der versochte *Consenten* vande wel-gemelte Provintie tot onderhoudinge ende betalinge van een gedeelte der Militie, by tijde van Oorloge in dienst geweest synde.

Mitsgaders,

Wederlegginge van seecker Geschrifte geintituleert *Redenen ende Motiven*, die SYN HOOGHEYDT den Prince van Orangien hebben bewoghen by der handt te nemen, Soo ten Regarde vande *gearresteerde Heeren*, als van 'tghene aengevanghen is geweest, aen, by, ende ontrent der Stede AMSTERDAM.

DE Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt gesien seecker Geschrifte, geintituleert *Redenen ende Motiven die Syn Hoogheyt den Prince van Orangien hebben bewoghen by der handt te nemen*, *soo ten Reguarde van de gearresteerde Heeren als van 'tgene aengevangen is geweest, aen, by, ende ontrent der Stede Amsterdam*, door gemelte *Syne Hoogheydt* onsterffelr Memorie op den 9. Augusti des Jaers 1650. in handen van onsen Raedt Pensionaris geconsigneert en naderhandt door den selven in onse Vergaderinge ingebracht synde naer voorgaende deliberatie geopent den 15. Juny nu lest-leden ende den inne-houden van dien wel en rypelijck overwoghen hebbende, oock hier op gehadt 'tadvijs van onse Gedep. dewelcke wy het selve Geschrifte met meer andere Acten en Resolutien ter Materie dienende tot dien eynde ter handen hadden gestelt, vinden ons genootsaeckt en verplicht tot naerder onderrechtinge van onse Bondtgenooten, Mitsgaders allen anderen die 't voorsz Geschrifte ter handen soude moghen syn gekomen ende dese sullen sien, oock insonderheyt tot decharge van ons en onse posteriteyt by desen bekent te maken de ware gelegentheyt van saken int voorgeroerde Geschrift gementioneert, mitsgaders vande Proceduren by ons in, en

ontrent

ontrent deſelve ſake van tijt tot tijt gehouden. Verklarende ende obteſterende in deſen allen geen ander ooghmerck te hebben als ons ſelven en onſe Actien in't voorſz Geſchrifte odieuſelijck voorgeſtelt, Mitſgaders de eere en reputatie 's Lants van Hollandt ende West-Vrieſlant *te juſtificeren, voor te ſtaen ende te verdedigen*, oock verſeeckerende onſe Liefde en affectie jegens onſe oprechte ende trouwe Bontgenooten niet te weſen vermindert of verſlaeuwt, oock niet te ſullen verminderen of verſlaeuwen om dier oorſaecx wille, dat verſcheyden *onwettige Actien* en Proceduren jegens ons aengewent ende in't werck geſtelt by eenige weynige uytten haren tot onſen grooten leetweſen, en, ſoo wy ons verſekert houden, oock t'haren miſcontentement geſtijft en gefavoriſeert ſijn geworden; Nemaer alle ons voornemen alleenlijck te tenderen tot Ruſte, Vrede, Eenigheyt, ende 't gemeene beſte, gelijck wy oock geduyrende de groot wichtige deliberatien 'tſedert het overlijden van *Sijn Hoogheydt* den Prince van Orangien en ter occaſie van dien ſijn voor-gevallen en nu door Godes genadigen Segen met eenparigheyt ende tot volkomen contentement van alle de Geunieerde Provintien geluckelijck ten eynde gebracht, ſulcx van tijt tot tijt metter daet hebben betoont, verſoeckende ſeer ernſtlijck deſelve onſe waerde Bontgenooten en allen anderen hier van ſoo vreedſaemelijck en onpartijdelijck te willen oordeelen als wy ons vreedſaemlijck en onpartijdelijck, Mitſgaders genoeghlijcken reellelijck in de ſake ſelfs hebben gedragen ende gecomporteert. Sijnde ſulcx, dat wy terſtont na 'tſluyten van den Vrede neffens de hulpe ende den Segen van Godt Almachtigh voornementlijck door vrywilligh contribueren van goet ende bloedt onſe getrouwe Onderſaten ende Ingeſetenen verworven, alle onſe Actien ende gedachten daer heenen hebben gedirigeert en laten gaen dat deſelve onſe Ingeſetenen ende goede Gemeente oock wederomme de *Vruchten vande voorſz ſoo dier gekochten Vrede ſouden mogen ſmaecken*, ende ſy luyden waer 't doenlijck van de menigvuldighe Impoſitien ende Contributien tot onderhout vande Militie ende andere 's Lants laſten ingevoert metter tijt eeniger maten verlicht worden. Ende nademael onſe Finantien door de groote beſwaerniſſe van den langduyrigen Oorloge, door de continuele Negotiatien van Penningen op Intereſt, die wy van tijt tot tijt tot uytvoeringe vande koſtelijcke Oorlogs-deſſeynen ten dienſte van de gemeene Unie genootſaeckt ſijn geweeſt te doen, Mitſgaders oock door 't menigvuldige verſchot in tijde van noot voor d'andere Provintien onſe Bondtgenooten tot behoudeniſſe van den Staet boven onſe quote ghedaen, daer van tot noch toe geene liquidatie veel min betalinghe hebben konnen bekomen, ſoo verre gheraeckt waren in verloop dat ſelfs naer d'ontlaſtinge van de ordinaris Leger-laſten, en naer een merckelijck redres in de Finantie by eenighe af-ſchaffinge ſoo van Generaliteyts als van Provinciale laſten gemaeckt, echter het ordinaris innekomen van onſe Comptoiren tot beta-

linge

linge van 'tKrijghs-Volck, Renten, Interesten, ende andere ordinaris onvermijdelijck lasten Iaerlijcx by ons te betalen, staende, niet en konde strecken en geensints geraden sijnde, het Iaerlijcx achterstal daer deur gecanseert, wederomme door ruineuse en inkankerende middelen van Negotiatie, als daer bevorens 'telckens was geschiet, te suppleren, oock in geenen deele konnende Resolveren tot vermeerderinge van Schattingen ofte verhooginge ende beswaringe van Impositien als sijnde 'teenemael onredelijck ende een teecken van verdorven Politie dat by tijde van Vrede de goede Gemeente hooger en meerder als in de lastige Oorlogen soude werden beswaert, maer ter contrarie billickheyt vereyssche nde dat het goet ende bloet by deselve ende hare yverige Voor-Ouders tot behoudenisse van den Staet dickmaels met groote bekommernisse op-geset, by occasie van den Vrede wast doenlijck door verminderinge van de lasten ende alle andere bedenckelijcke verlichtingen souden mogen werden beloont. Soo hebben wy nootsaeckelick, ofte het voorsz Iaerlijcx verloop en achterstal by wegen van wel gereguleerde Mesnage en door 't af-schaffen van eenige niet hoognoodige lasten moeten redresseren, ofte den Staet van den Lande in de uyterste confusie en verwerringe sien vervallen. En hebben dienvolgende soo deur Gedepnteerde uyt het midden van ons als mede door onse Gecommitteerde Raden rijpelijck doen examineren ende indageren op wat Posten en in wat saecken de voorsz Mesnage best en gevougelickst sonder quetsinge van den Lande soude konnen worden gevonden, gelijck oock daer over al in den Iare 1648. twee distincte besoignes aengestelt ende vervolgens geraisonneerde advijsen uyt-gebracht oock naderhandt by ons Resolutien ghenomen sijn geweest streckende voor een groot gedeelte tot af-schaffinge van verscheyden onnodige Officieren, welckers functien door den Vrede ofte andersints absolutelijck waren komen te cesseren en tot retranchement van een gedeelte der Tractementen der geener welckers employ mede door de voorsz veranderinge van verscheyden moeyten, lasten ende kosten was gesubleveert en verlicht geworden.

En gemerct de voorsz Officieren voor het meerendeel als sijnde Militair ende de Generaliteyt raeckende by den Rade van Staten wederomme ofte met hare volle Tractementen ofte immers hooger als ons oordeels hadde behooren te geschieden gebracht waren op den Staet van Oorloge voor den Iare 1649. middelertijdt geconcipieert ende naer ouder gewoonte de Provintien toe-gesonden met versouck omme hare Consenten te willen dragen op de posten daerinne begrepen. Soo hebben wy daerinne in dier vougen niet konnen consenteren de voorsz onse Resolutien van Mesnage op den 19. October 1649. als een Provisioneel advijs van Onse Provintie op den voorsz geprojecteerden Staet van Oorloge ter Generaliteyt schriftelijck ingebracht ende daer toe mede geurgeert

dat

dat het equivalent van sekere *vijftigh* Compagnien inden Iare 1628. alleenlijck voor den tijt van 6. Maenden als-doen eerst komende, aengenomen en ons van tijdt tot tijdt by continuatie overdrongen, soude mogen worden gevonden by Cassatie van vijftigh gelijcke Compagnien van Uytheemsche Natien. Ons reserverende noch naerder aldaer te moghen bekent maecken alsulcke posten en lasten op den selven Concepten Staet van Oorloghe als wy souden oordeelen sonder merckelijcken ondienst vanden Lande af-gheschaft en daer uyt ghelaten te konnen worden, en waer op wy over sulcx vermits het groot verloop van onse Finantien niet en souden goet vinden onse Consenten te draghen, gelijck wy tot dien eynde al op den 31. July daer te vooren onse Gecommitteerde Raden (als hen-luyden aen-bevolen sijnde het opsicht ende de voorsorghe van onse Finantien) op derselver iterative Remonstrantien van dat (onaengesien de voorsz besoignes van Mesnage al metter daet ter Executie mochten worden ghesteldt) echter by getrocken balance noch een heel groot *Iaerlijcx kort* bevonden wierde omme de lasten vanden Staet met het inne-komen van dien ghelijck te stellen, boven noch een groote t'achterheyt van loopende schulden (die notoirlick metten eersten dienden te worden betaelt) by Resolutie hadden versocht ende gelast metten eersten op't Papier te willen brengen hunne Consideratien op wat gelegentheyt eenighe vordere Mesnage tot ontlastinge van onse Finantien best soude konnen werden gevonden ende dat deselve oock dienvolgende albereyts een voorslagh ten voorsz eynde streckende hadden gedaen. Bestaende deselve voorslagh insonderheydt daerinne.

Eerstelijck, dat de Logysgelden *voor de Militie by den Staet verstreckt onder Benefitie van prompte betalinge mochten werden afgeschaft.*

Ten tweeden, dat de Compagnien Curassiers in Harquebusiers mochtē werden verandert.

Ten derden, dat de Regimenten vande Uytheemsche Natien *in dienste van desen Staet bestaende sommighe in 23. 18. 17. 14. en sommighe maer in 10. Compagnien alle mochten werden geegaleert met het minste getal, daer by 55. Compagnien souden werden gelicentieert.*

Ten vierden, dat vande Ruyterie *een mercklijck gedeelte mochte werden gelicentieert ten opsichte in tijden van Vrede insonderheyt geconsidereert de gelegentheydt deser Provintien meer de Voet-Knechten als Paerden (dewelcke men alhier te Lande in alle voorvallende occasien oock promtelijck en in vollen ghetale kan bekomen) tot besettinghe van de Frontieren worden gerequireert ende dat nochtans deselve Paerden sijn uyttermaten kostelijck ende een groote beswaernisse voor den Staet.*

Ende al-hoe-wel wy tot verlichtinghe van onse beswaerde Finantien groote gheneghentheydt hadden omme denselven voorslach te ampleċteeren en vervolgens in alles te resolveren tot Cassatie van honderdt vijf Compagnien te Voet ende de *halve Ruyterie*, ghenomen deselve halve Ruyterie op twee-ende-

 dertigh

dertigh Compagnien yder van tsestigh Paerden. Soo hebben wy nochtans alvoorens daer op finale Resolutie te nemen, goet gevonden alle de voorsz saecken te leggen in Communicatie met *Syn Hoogheyt* den Prince van Orange onsterflicker Memorie, omme daer op te verstaen desselfs consideratien en advijs. Ende heeft ghemelte *Syne Hoogheydt* naer iterative Remonstrantien en naeckte openinghen vanden Staet onser Finantien, soo deur Gedeputeerde als oock insonderheyt door onse Gecommitteerde Raden aen denselven ghedaen eyndelijck op den 8. Decembris in den voorsz Jare 1649. uyt-ghebracht ende in scriptis toe-gesonden den naervolgenden voorslach, te weten:

Dat omme te vinden een equipollent vande voorsz. 50. Compagnien Anno 1628. aenghenomen, eene Compagnie van alle kleyne Regimenten soude werden ghecasseert ende twee van alle grooten.

Dat in plaetse vande esgalisatie der Wtheemsche Regimenten tot het minste ghetal, de Inlandtsche Compagnien souden werden gereduceert op 60. ende de Wtheemsche op 45. Koppen.

Dat in plaetse van't Casseren vande helft vande Ruyterie 12. Compagnien Paerden in't gheheel souden werden gecasseert, de resterende gereduceert op't getal van 45.

Dat de Conversie van Curassiers in Harquebusiers soude geschieden.

Dat de Servicien souden werden vermindert tot een derde.

Ende of wel volgens dese *Syn Hoogheyts* voorslagh selfs de nombre van 175. Koppen Voet-Volcks meerder soude hebben gecasseert geworden als bedroegen de voorsz 105. Compagnien die volghens onse inclinatie en den voorslach van onse Gecommitteerde Raden hare licentie souden hebben gekreghen, onaengesien mede beyde de voorsz Concepten nopende d'afdanckinge vande Cavallerie in't getal niet meer dan 420. Ruyteren waren verschillende. Ende dat over sulcx soo volgens 'teene als volgens 'tandere in alles (Ruyteren en Knechten deur malkanderen gherekent) by na gelijck aental van Militie in dienst van den Staet soude hebben ghebleven ende dat op't vorder innehouden van beyde de voorsz voorslagen ofte geen discrepantie was ofte immers van geringe importantie soo hebben wy echter omme twee Considerable redenen in den voorslach van *Syn Hoogheydt* niet konnen Condescenderen.

Eerstelick dewijle volgens deselve de te doene licentieringe meerder ja omtrent tweemael soo veel soude hebben getroffen d'Ingesetenen en *Inboorlingen* deser Landen als wel *Wtheemsche* Natien. En ten anderen mede dat daer by het meerendeel by Reductie en niet by Cassatie soude ghevonden hebben gheweest.

Ende al-hoe-wel wy aen d'eene sijde wel hebben konnen afmeten dat meergemelte *Syne Hoogheydt*, soo tot het eene als tot het andere *door eenighe Consideratien van aensienlyckheyt voor sijn Persoon* bewoghen is gheweest. Soo is nochtans

tans aen d'andere sijde by ons in Consideratie ghenomen, Eerstelijck dat de *Securiteyt* sonderlinghe daer inne is bestaende dat de Militie niet alleenlijck om den ontfanck van hare *Soldyen*, maer oock uyt *Liefde*, *Affectie*, *engheneghentheyt* totten selven hare diensten is doende, 'twelck evidentlijck met meerder redenen van *Inboorelinghen* dan van *andere Natien* kan werden verwacht. Dat mede voor een sonderlinghe ondanckbaerheydt ende als eene ont-aertheydt der Regenten souden moeten werden opgenomen dat deselve hare *Ingesetenen* ende als hare *natuyrlijcke en Echte Kinderen* voorby gaende *Wtheemsche* en als *Geadopteerden* voor deselve souden willen prefereren, ghelijck oock 'tselve noyt by eenighe Koninghen, Princen, ende Heeren in't licentieren van hare Militie tot desen huydigen dage toe is ghepractiseert gheweest. Ende ten tweeden, dat de voorsz voorgeslagen reductie, al-hoe-wel so veel ofte meerder als ons Concept van Cassatie den Staet van Crijghs-macht ontblootende, echter in gheenen deele in ghelijcke proportie de Finantien soude hebben verlicht ende ontlast, gemerckt de reductie gene Capiteynen en andere Officieren treffende, alleenlick over de ghemeene Soldaten is gaende, daer nochtans eenen yegelijck kennelijck is dat voor 'tgunt een Capiteyn alleen van den Staet gewoon is te trecken een goet ghetal van ghemeene Soldaten aengehouden soude konnen worden. En mitsdien beyde de voorsz Concepten yeghens den anderen gepondereert, evident zijnde dat soo de verseeckerheydt van den Staet aen d'eene als d'ontlastinghe van de swacke Finantien aen d'andere sijde door onse voorgheslaghen Cassatie beter als door 'teffect van den voorslach van *Sijn Hoogheydt* soude konnen werden geassequeert. Soo hebben wy goet gedacht alle 'tselve sijne meerghemelte *Hoogheyt* serieuselijck te remonstreren, ghelijck wy sulcx door onse Gedeputeerden met seer bondighe redenen hebben laten doen, en in specie by pertinente balance in onse Finantien gheformeert *Sijn Hoogheydt* gedaen aenwijsen dat volgens ons Concept voor de quote van dese Provintie jaerlijckx meerder als volghens den voorslach van *Sijn Hoogheyt* geproffiteert soude hebben geweest ter somme van *twee hondert achtien duysent neghen honderdt veertigh guldens veertien stuyvers twee penninghen*; Versoeckende over sulcx dat deselve soude ghelieven de saecke daer henen te dirigeren ende by d'andere Provintien devoiren te doen ten eynde de voorsz by ons voorgheslaghen Cassatie metten eersten in't werck mochte werden ghestelt. Eyndelijck na verscheyden serieuse Instantien ten dien fijne te vergeefs gedaen, ons genootsaect ghevonden ter Generaliteyt bekent te maecken dat wy vermits de zwackheyt van onse Finantien niet konden draghen 'tghene by den Raedt van State van ons wierde versocht, en by den voorgementioneerden geprojecteerden Staet van Oorloghe t'onsen laste was gerepartieert ende ghestelt, ende dat wy dienvolgende absolutelijck waren genecessiteert 'tselve versoeck voor een gedeel-

 te

te te excuseeren met verklaringe dat wy tot de aenhoudinghe en betalinghe van de voorgeroerde 105. Compagnien te voet ende 32. te Paerde, mitsgaders van de vordere posten in't bovenghemelte advijs van onse Gecommitteerde Raden begrepen, *gheen consent* en konden draghen. En al-hoe-wel wy vermogens de Vryheyt die de Respective Provintien in materie van belastinge altijts selfs onder de heerschappye van *hare Hertogen, Graven, ende Heeren* heeft gecompeteert ten scherpsten ghenomen niet gehouden sijn geweest daer van eenighe specifique redenen te gheven, ofte eenighe middelen van Inductie te gebruycken, maer uyt krachte van deselve *Vryheyt* met simple notificatie van discontinuatie van ons consent hadden mogen volstaen. Soo hebben wy des on-aengesien omme alle voldoens wille niet nagelaten den *gantschen Staet van onse Finantien* aen de Gedeputeerde der Staten van d'andere Provintien onse Bondtgenoten ter Generaliteyt oprechtelijck open te leggen ende deselve de pregnante Motiven van de voorsz discontinuatie tot verscheyden malen in't breede te deduceren met solide aenwijsinge datmen minder Volckx effective in dienst sou behouden, als waer toe wy onse consenten hadden gedragen indien men meerder wilde aenhouden als men vermoghen hadde om te betalen, niet twijfelende of alle 'tselve soude hebben gheweest van soodanighe operatie dat opgemelte Gedeputeerde met ons van een verstandt souden sijn geworden oock aen hare Heeren principalen ghetrouwelijck refererende de voorsz onse Redenen ende Motiven, en insonderheyt onse necessiteyt, deselve hare Heeren principalen lichtelijck mede daer toe souden hebben gedisponeert dat de voorsz licenteringe van't Krijghs-Volck en verminderinghe van lasten metten eersten naer de ghewoonlijcke ordre en op den ouden voet in't werck gestelt soude hebben mogen werden; dan echter en hebben wy niet alleenlijck alsulcke effecten daer van niet vernomen, maer oock noch selfs met bedroeffenisse ondervonden datmen ons ter contrarie heeft beginnen te vergen de betalinge van de lasten daer toe wy als vooren onse consenten niet en hadden ghedraghen in voegen dat wy eyndelijck genootsaeckt geworden sijn ter Generaliteyt verklaringe te doen, gelijck wy in Ianuario 1650. formeele verklaringhe ghedaen hebben dat de Finantien deser Provintie de sware lasten in tijden van Oorloghe deselve op-geleydt den Vrede alsdoen alreede soo langhe geduyrt hebbende, niet langer en konde dragen, en nademael alle en een yeder van de Provintien alle jaren vry staet in de petitie by den Raedt van State gedaen om te *consenteren of niet te consenteren*, oock de lasten by deselve voorgeslaghen aen te nemen of te excuseren naer constitutie of ghelegentheydt van de selve, en dat den meer-ghemelden Staet van Oorloge notoirlijck niet anders en was als een Petitie van den Raedt van State ende daer voor als doen uytgeschreven ende de Provintien toe-gesonden dat wy bevindende de lasten daerinne vermelt, voor ons ondraeglijck

te

te sijn, over sulcx goet gevonden hadden deselve te difficulteren ende niet vorder toe te staen als ons Provinciael advijs bevooren aldaer ingebracht ende te meermalen vernieuwt was mede brengende, en dienvolgende in kas d'andere Provintien daer toe niet en souden wesen te disponeren, geresolveert waren het selve Provinciale advijs naer den innehouden van dien in den onsen in't werck te stellen ende effect te doen sorteren als moetende de voorgeroerde Vryheyt van Consenten niet bestaen in een *ydel geluyt van woorden* maer in soodanighe effective realiteyten daer mede men sich metter daedt vry houdt van de betalinge van die lasten, tot continuatie van dewelcke men expressielijck heeft verklaert ghoen consent te konnen dragen. Dan alsoo de Gedeputeerden van de Provintien ons hoope gaven omme op onse voor-gestelde poincten van Mesnage hare Provinciale advijsen metten eersten te sullen inbrengen, soo hebben wy mette voorsz executie omme al voldoens wille noch eenigen tijdt gesupersedeert ende op't iteratijf versouck van d'op-gemelte Gedeputeerden, daerinne van tijdt tot tijdt gecontinueert tot dat eyndelijck deselve in't laetste van de Maent Marty desselven Iaers en het begin van April daer aen volgende Respectivelijck tot het opnemen van de voorsz advijsen gebracht sijn. Ende alhoe-wel wy wel hadden verhoopt dat sijne meer-ghemelte *Hooghheyt* den Prince van Orangien onsterffelijcke Memorie op onse serieuse versoucken iterativelijck aen deselve gedaen soodanige devoiren by voor-gemelte Gedeputeerde van de Provintien ende derselver Principalen aengewent souden hebben dat deselve haer met onse meer-gemelte Resolutie souden hebben geconformeert, immers in allen gevalle dat deselve *Sijn Hooghheyt* desaecke daer toe soude hebben gedirigeert, dat ten minsten den voorgeroerden voorslagh by *Sijne Hooghheyt* op den 8. December 1649. aen ons gedaen by deProvintien mede aengenomen soude sijn geweest, so hebben wy ter contrarie met leedtwesen gesien de saecke in sulcker voegen beleyt geweest te sijn dat deselve Provintien noch verre daer beneden gebleven waren.

Alleenlijck toestaende dat 55. Compagnien te Voet ende 12. te Paerde gecasseert, de resteerende Compagnien Paerden van 60. tot 50. Ruyters gereduceert ende Curassiers in Harquebusiers souden werde verandert, urgerende noch daer-en-boven dat yder der gelicentieerde Ritmeesteren en Capiteynen souden blijven genieten een Pensioen van 1500. ende 1000. gulden Respective, Lieutenants Cornetten ende Vendrichs naer advenant. Ende also daer door noch op verre naer niet en soude gemesnageert geweest sijn de helft van't gunt waer toe wy onse Consenten niet en hadden gedragen. Soo hebben wy wederomme seer ernstlijck aen *Sijn Hooghheyt* den Prince van Orangien gedaen representeren de goede Consideratien, waer op ons voor-geroerde Provintiael advijs was ghefondeert met serieus versouck dat deselve onse Intentie souden ghelieven

goet te vinden ende als-noch by d'andere Provintien en derselver Ghedeputeerden helpen secunderen 'twelck by *Sijn Hooghevdt* gheweygert wordende ende de Ghedeputeerden van de Provintien insisterende dat selve de Militie, tot welckers aenhoudinge wy niet en hadden geconsenteert, in dienste blijven, en by ons voor het meerendeel boven ons vermogen souden worden betaelt, soo hebben wy volgens het recht ons competerende ende in conformite van de boven-gementionoerde verklaringe al in Januario 1650. ter Generaliteyt gedaen onse gedachten laten gaen hoe ende in wat vougen wy deselve betalinghe ons jeghens alle recht ende in prejuditie van onse Vryheydt oock tot ondraeglijcke last van onse goede Ghemeente geverght, best en gevouglijckst souden moghen ontgaen, en dienvolgende de meer-gemelte onse Resolutie van Mesnage effect doen sorteren, hebbende niet-te-min het Concept dien aengaende geformeert alvoorens 'tselve in't werck te stellen wederomme met *Sijn Hooghevt* den Prince van Orangien gecommuniceert en andermael versocht, dat deselve sich daer mede soude gelieven te conformeren, en van gelijcken d'andere Provintien daer toe willen helpen disponeren, en gemerckt apparentie scheen te sijn oock hope wierde gegeven dat meer-gemelte *Sijn Hooghevdt* een naerdere voorslagh op't voorsz werck soude doen, die ons smaeckelijcker als die van den 8. December voorsz mochte wesen, soo hebben wy nochtmaels mette voorsz voorgenomene executie een geruymen tijdt gesupersideert, en den voorsz naerderen voorslagh met patientie af-gewacht, ter tijden ende wijle toe, den selven eyndelijck op den 11. Mey 1650. uytgebracht en ons by gheschrifte toe-gekomen is, moetende alhier verklaren de lecture van dien niet sonder excessive verwonderinge aengehoort te hebben, alsoo, verwachtende eene Propositie daerinne wy onse rekeninge beter ende met meerder contentement mochten vinden als in die van den 8. December hier voorn gementioneert, in plaetse van dien hebben gesien dat meer-gemelte *Sijn Hooghevt* ter contrarie daer van resilierende by naer de gantsche helft te rugghe ghesprongen was, hebbende oock daer by noch seer beswaerlijcke Conditien gevought, ende de voorigen merckelijck ghedeterioreert als Proponerende by den selven voorslagh van den 11. May voorsz.

Eerstelijck Cassatie alleenelijck van 55. Compagnien Voet-knechten sonder eenighe reductie, mitsdien (Nota) *2675, Koppen en sulcks omtrent de helft minder afdanckende als by desselfs voorslagh van den 8. December 1650. voorsz was gheprojecteert.*

Ten tweeden, dat de Ruyterye soude werden verminderd met 20. Compagnien blijvende de resterende op 60. Koppen daer mede dan oock (Nota) *300. Paerden meerder als volghens den voorsz eersten voorslagh aenghehouden soude sijn gheweest, volghende noch mede daer toe dat de verlatene Officieren met Pensioenen souden werden ghetracteert volghens de voorsz advijsen ende voorslagen der Provintien. Ende daer-en-boven willen-*

willende stipuleren 'tghoene directelijck jegens de Vryheyt der Consenten *is strijdende en in gheenen deele konde worden gheaccordeert*, dat gheene andere of vordere Reductie of Cassatie van de Militie soude worden gedaen voor en al-eer de Croonen van Vranckrijck en van Spangien met den anderen souden sijn verdragen ende tot Vrede gebracht, mitsgaders de Vrede in Duytslant soude wesen ge-executeert.

Dat voorts de Curassiers *in* Harquebusiers *souden worden verandert, en de helft vande Servitie-gelden afgeschaft, dies dat daer mede den voorgeroerden geprojecteerden Staet van Oorloge soude worden aengenomen, in voegen als deselve byden Raet van Staten was uytgebracht.* Daer mede dan oock wederomme alle onse besoignes ende de Resolutie van *Mesnage* vanden beginne voor desen gementioneert, gerejectoert geweest soude hebben. Uyt alle welcke wy klaerlijck bemerckende alle hoope van over dese saecke met meer-gemelte *Sijne Hoogheyt* eens te worden, te wesen benomen ende dienvolgende sijnde geresolveert te treden tot finale Executie vande Resolutien by ons van tijdt tot tijt op't voorsz subject genomen. Soo hebben wy nochtans deselve Executie noch wederomme opghehouden door seeckeren nieuwen voorslach by de Heeren Ghedeputeerde der Stadt *Leyden* op den 13. May voorsz in onse Vergaderinge geopent, discreperende denselven voorslach van die van Syn Hoogheydt van dato den 11. May voorsz alleenlick daerinne.

Dat boven de voor-geslagen Cassatie van 55. Compagnien te Voet, de resterende Compagnien die deur ordre vande Regeringhe waren ghebracht elck op tseventigh *Koppen, souden werden gereduceert op* tsestigh.

Van gelijcken dat boven de voorsz voor-geslagen Cassatie van 20. Compagnien Ruyteren de resterende Compagnien vande Cavallerie die door ordre vande Regeringe waren gebracht op 60. Paerden, souden werden gereduceert op 50.

Ende alsoo wy geduyrende de deliberatien op desen voorslagh vallende begonden te mercken dat de sake teghens ons met een vreemden yver ende sonderlinge drift wierde opghenomen, jae selfs soo verre dat te vreesen stondt tot extremiteyten te sullen uytbarsten, soo sijn wy, omme alle confusien die wy te gemoete sagen voor te komen, voorby-gaende alle de voorsz voorslagen ende namentlijck mede die vande Gedeputeerde der Stadt *Leyden*, te Rade geworden ons by provisie te conformeren mette advisen vande ses andere Provintien ende sulcks (Nota) t'accorderen alle 'tgene derselver Gedeputeerde tot meermalen ende namentlijck op den 2. April 1650. in onse volle Vergaderinge deur den mont vanden Heere *Bronckhorst*, *totidem verbis* op ons hadden versocht, te weten:

Dat voor eerst gheen verder Afdanckinghe van Militie en soude geschieden als waerinne de Gedeputeerden van alle de Provintien volgens de Resolutien by hunne principa-

len

len genomen tsamen eens waren, en dat op de vordere poincten van Mesnage *by ons voorgestelt gemelde Heeren Gedeputeerde haer naerder by de Heeren derselver Respective principalen souden laten ghelasten (verhoopende dat by verloop van tijden eenighe veranderinge van humeuren en wat meerder faciliteyt in deselve ghevonden soude mogen worden.* Dan hebben wy naer iterative Instantien daer op den 28. en 29. Mey 1650. Respective ter Generaliteyt ghedaen de voorsz versochte Provisionele Executie der Provintiale advijsen van alle de Provintien niet konnen bekomen sijnde by de Gedeputeerde van deselve Provintien ons gheverght van alle vordere Poursuiten ofte versoecken van Cassatie, Reductie, ende andere voorgeslagen poincten van Mesnage ten eene-mael te renoncieren en by ontstentenisse van dien verklaert niet te sullen gedooghen dat wy selfs soo verre souden worden ontlast, als de Respective Provintien eenstemmelijck by Resolutien Staets-gewijse in den haren ghenomen hadden gheconsenteert waer door wy dan bemerckende door de non-acceptatie van de voorsz meer als billicke presentatie, alle hoope van accommodement te wesen benomen, ons absolutelijck genecessiteert gevonden hebben omme eenmael naer soo langhduyrighe patientie finale ordre te stellen tot discontinuatie van betalinghe aen de Militie, tot welckers aen-houdinge wy niet hadden gheconsenteert ende sulcx te resolveren gelijck wy op den 1. Iuny daer aen volghende hebben ghedaen (*onbetaelt te laten mitsgaders voor af-ghewesen te houden eenighe Compagnien te Voet ende te Paerde op onse repartitie staende*) sonder nochtans daerinne verder te gaen als by den voorgeroerden voorslagh vande Heeren van *Leyden* was geprojecteert op't vast vertrouwen van dat de saecke daer door soo ghesteldt soude hebben gheweest dat by niemandt ter wereldt daer by verders eenighe contradictie soude hebben gevallen immers met geen fondament of goede redenen soude hebben konnen vallen.

Insonderheyt niet by de Gedeputeerden van de Provintien ten opsichte wy deselve soo verre waren te gemoet gekomen dat tot twee-malen toe als vooren hadden gepresenteert te doen en versocht by provisie gedaen te werden 'tgeene by der selver inghebrachte advijsen was geposeert, ende in specie mede by hunne Gedeputeerde daer bevorens in dier voeghen op ons was versocht gheweest. Insgelijcks niet by *Sijn Hoogheydt*, als welckers voorslagh van den 8. Decem. 1649. 665. Voet-knechten meerder ende maer 140. Ruyteren minder ende mitsdien in alles Ruyteren ende Voet-knechten door den anderen gereeckent 525. Mannen meerder gelicentieert soude hebben: oock niet by eenighe Leden van onse Vergaderinghe alsoo wy om ghevoeghlijckheydts wille ons hadden gereguleert na het project ofte opinie van eenighe weynighe die onder ons altijdts de difficilste in't voorsz werck waren geweest ende alsoo ten hooghsten noodigh was de voorsz onse Resolutie aen de Militie of d'Officieren van

deselve

deselve kennelijck gemaeckt te worden op dat daer door namaels deselve Militie in haren dienst hebben gecontinueert en echter niet bekomende de betalinghe daer toe staende gene mutinatie ofte confusie mochten werden ghecauseert soo hadden wy goet gevonden daer van notificatie te doen daer en sulcks 'tselve behoorde, hebbende nochtans wederomme daer over alvorens met Sijn Hoogheyt den Prince van Orange gecommuniceert ende versocht te verstaen dessels Intentie aen hoedanige Officieren de voorsz advertentie best soude mogen werden ghedaen. Ende gemerckt meer gemelte Sijn Hoogheydt sich daer van was excuserende soo hebben wy daerinne geprocedeert met soodanighe omsichtigheden en buyten alle consideratien van Persoonen dat wy 31. Capiteynen sijnde ons aenpart in de 55. alle Uytheemsche Natien ende laetst ofte jonghst in den dienst van't Landt ghekomen, Mitsgaders 12. Ritmeesters mede ons aenpart in de twintigh ende laetst aen-ghenomen als vooren hebben aen-gheschreven *dat deselve gheen vordere Oordonnantien van onse Gecommitteerde Raden oock gheene betalinge van ons souden hebben te verwachten naer d'Expiratie vande loopende Maent van ydere Compagnie in't gheheel ende de vordere Officieren*; (soo veel ons aenpart inde voorsz Reductie was bedragende) *naer rate van de Koppen die wy verstonden voor ghereduceert te houden ofte onbetaelt te laten.* Op dat deselve Ritmeesteren ende Capiteynen Respective haer daer naer soodanigh hadden moghen reguleren als sy-luyden konden bevinden te behooren: Hebbende oock noch voor't af-senden vande voorsz Brieven op den 3. Iuny 1650. aen de Gedeputeerden vande andere Provintien ter Generaliteyt ghedaen reitereren, doch te vergeefs ende sonder eenige operatie, de voorgementioneerde presentatie, met versoeck dat deselve immers souden ghelieven goedt te vinden dat de Staet by provisie mochte werden ontlast van 'tgunt waer in alle de Provintien eenparigh waren, ende dat op't vorder by tyden ende wylen naerder mochte worden gheresolveert. Dan echter alle 'tselve niet teghenstaende hebben wy yegens ons vermoeden vernomen dat aenstondts naer't afgaen van de voorsz onse Brieven op Pincxster-dagh sijnde den 5. Iuny 1650. sijn meer-gemelte *Hoogheyt, Syn Excellentie* Stadthouder van Vrieslandt ende den Rade van Staten mede een Missive hadden gedepescheert aen alle Gouverneurs of Commandeurs alsoock aen Ritmeesters ende Capiteynen ofte in absentie aen hunne Officieren legghende in Guarnisoen binnen desen Staet, *Interdicerende by deselve alle ende een yder van hen-luyden eenige particuliere last ofte aenschrijvinghe tot licentieren ofte reductie te pareren of nae te komen, maer hunne Compagnien ende Volck in goede ordre by een te houden tot naerderen last vande Staten Generael ofte van Syn Hoogheyt ende den Rade van Staten, met bevel aen een yder om sich daer naer sonder naer-laten te reguleren,* gelijck oock ten selven dage by eenige weynighe Gedeputeerden ter Generaliteyt op't gheremonstreerde van sijn meer-ghemelte *Hooghheydt Syn Exellentie*

 Stadt-

Stadthouder ende den Raedt van Staten in derselver presentie goet ghevonden ofte toe-gestaen is.

Dat een Brief van gelijcken inhout mutatis mutandis op den naem van hare Ho: Mo: ten eynde als vooren soude worden ge-expedieert mitsgaders dat een seer notable besendinge soude worden gedaen aen alle de Steden ende Leden van onse Provintie omme deselve (soo men voor gaf) *met alle bedenckelijcke redenen te beweghen dat sy haer souden willen onthouden van alle separate ofte af-sonderlicke Cassatie verminderinghe ofte veranderinghe van Krijsch-Volck in Dienst ende Eedt van de Generaliteyt, ende 'tgene ter contrarie van dien soude moghen sijn voorgenomen laten varen, defererende ende stellende aen syne meer-gemelte* Hoogheydt *op wat voet, door wat Persoonen ende in wat ghetal de voornoemde besendinghe soude werden ghedaen, oock deselve* Sijne Hoogheydt *middelertydt versoeckende ende authoriserende omme alle noodighe ordre te stellen en die voorsieninghe te doen ten eynde dat alles in goede ruste en vrede mochte worden gheconserveert ende insonderheydt gemainteneert ende vast ghehouden de Vnie met den gevolge ende aenkleven van dien ende in tegendeel geweert ende te gemoet ghetreden dat contrarie van dien soude mogen werden voorgenomen*, Sijnde daer op 'sanderendaegs ghevolgt dat meer-gemelte Sijne Hoogheyt aen de voorgemelte Gedeputeerden ter Generaliteyt heeft gecommuniceert ende genotificeert (*dat Sijne Hoogheyt in consideratien van de importantie van de saecke gemeent ende geresolveert was selfs in Persoon de voorsz. besendinghe te helpen bekleeden, oock in krachte van de voorgeroerde authorisatie ende delatie genomineert ende tot hem geassumeert hadde eenige Heeren soo uytte hoogh-gemelte hare Ho: Mo: Vergaderinge als mede uyt den Rade van Staten daer toe te deputeren*) Ende al-hoe-wel (vermits onse Vergaderinge middeler-wijle ter occasie van de Pinxster-dagen van den anderen was gescheyden) de Heeren onse Gecommitteerde Raden mitsgaders onse ordinaris Gedeputeerde ter Generaliteyt soo aen sijne meer-gemelte *Hoogheydt* den Prins van Orange als oock insonderheyt aen de voor-gemelte Gedeputeerden van de andere Provintien met veele redenen hebben te gemoet gevoert aen d'eene sijde de ongefondeertheydt van't voorsz contremandement ende de swarigheden die daer uyt lichtelijck souden hebben moghen ontstaen, ende aen d'andere sijde de onbevoughtheyt, van de voorsz besendinghe (*ende dat van deselve als wesende eene nieuwigheyt strijdende jegens d'ordre ende forme van de Regeringe niet Vruchtbaerlijcks en stonde te verwachten met versouck dat de voorsz. besendinge mochte werden na-gelaten immers voor een kleynen tijt op-gehouden ende gedifføreert: doende tot dien eynde presentatie onse Vergaderinge wederomme Staetsgewijs te doen convoceren, soo haest doenlijck soude wesen om aen deselve voor-gedragen te worden 'tghene men aen de particuliere Steden ende Leden van dien scheen gemeent te wesen by de voornoemde besendinge te proponeren.*) Soo heeft nochtans alle 'tselve van soodanigen operatie niet geweest als d'opghemelte onse Gecommitteer-

de

de Raden ende Gedeputeerde ter Generaliteyt wel hadden ghehoopt; sijnde des on-aengesien meer-gemelte *Sijn Hoogheydt* mette voor-ghemelte gheassumeerde Heeren uyt den *Haghe* verreyst omme de voorsz besendinghe uyt te voeren ende te voltrecken, ghelijck oock deselve effectivelijck voltrocken is gheweest, niet teghen-staende boven 'tgunt voorsz is noch seer serieuse ende ernstige debvoiren daer jegens by verscheyden Leden van onse Provintie, ende insonderheyt by die van *Dordrecht*, *Haerlem*, *Delft*, *ende Amsterdam* in den beginne van de reyse aengewent sijn; trachtende met alle redenen *Sijn Hoogheyt* van't vorder vervolgh van dien te diverteren. ende deselve daer toe te disponeren dat wederomme na 's Graven-Hage souden believen te keeren omme aldaer met ordre de voorsz saecke afgehandelt te worden. Ende of wel gemelte Gedeputeerde by haer-luyder Commissie waren versocht en niet verder geauthoriseert (*dan door alle mogelijcke middelen van inductie en persuasien*) uyt te wercken 'tgeene hun-lieden in Mandatis was ghegeven. Soo hebben nochtans deselve van't voorsz ooghmerck niet weynigh ghedevieert als hebbende in eenige Steden ende nominatim binnen *Dordrecht* (soo ons by de Gedeputeerde derselver Stede is gerapporteert) in de tweede audientie gedaen soodanighe *comminatoire propositie* dat wy ons daer over niet genoegh en hebben konnen verwonderen, verklarende onder anderen door monde van den Heere van der *Capelle van Aerdts-bergen* met seer scherpe bittere ende onverdraghlijcke worden, (*Dat sy Heeren Gedeputeerde gheen contentement en konden nemen in de delatoire antwoorde des daeghs te vooren op de eerste Propositie aen meer-gemelte Sijne Hooghheyt ghegeven, dat oock van daer niet en souden vertrecken voor en al-eer d'achtbare Heeren van den Out-Rade derselver Stede ronde verklaringe aen hare Heeren Gedeputeerden souden hebben ghedaen of sy wederomme in de Unie wilden komen daer sy waren uyt-ghegaen, ende dat sy Heeren Gedeputeerde op hare overgeleverde Propositie souden hebben bekomen eene nette, korte, positive, Cathegorique ende peremtoire antwoorde in scriptis. Dat oock de Heeren van Dordrecht promte ende effective reparatie souden hebben gedaen van de verbreeckinghe van de Unie daer aen sy haer benevens d'andere Leden van dese Provintie, die mede d'Unie verbroocken hadden, schuldigh hadden gemaeckt, en daer over sy straf baer waren aen lijf ende goet, &c. by faulte ofte uytstel van welcke reparatie, by Heere van der Capelle verklaerde dat sy Heeren Gedeputeerde noch andere tale souden houden daer van noch naerder openinge soude werden gedaen*) ghelijck alle tselve de Heeren Gedeputeerden der stadt *Dordrecht* voornoemt by schriftelijcke extract uyt derselver Resolutie-boeck mette selve worden hebben gerapporteert, ende on-aengesien wy vermits de voorsz besendinge jeghens en in prejudicie van onse *Hoogheyt* ende Souveraniteyt gedecerneert mitsgaders de voorsz comminatien ende meer andere saecke daer omtrent voor-ghevallen wel oorsaecke souden hebben gehadt omme 'teenemael

mael van cours te veranderen, onse *lanckmoedigheydt ende patientie* aen een sijde te stellen, mitsgaders over 'tgunt voorsz is, te expostuleren ende daer yegens soodanighe remedie t'appliceren als wy bevonden souden hebben te behooren, so hebben wy nochtans al-hoe-wel al-bereyts een Concept improbatoir yegens de voorsz besendinge metten gevolge van dien op't Papier gebracht sijnde echter al wederomme met gevoeghlijckheyt ende reelijckheyt getracht de sake by te leggen houdende daer over met *Sijn Hoogheyt* den Prince van Orange iterative Communicatien en Conferentien oock middelertijt op de goede hoop van accommodatie noch continuerende de betalinge vande Militie by ons als voren af-gewesen mitsgaders menighvuldige Instantien doende dat gemelte *Syn Hoogheyt* nochmael soude willen uytbrenghen een voorslach dewelcke aennemelijck mochte wesen, alles nochtans sonder eenige vrucht ofte operatie in voegen dat eyndelick by eenige Leden uyt onse Vergaderinge by meergemelte *Syne Hoogheyt* gecommitteert op den 12. July 1650. in Conferentie aen deselve nopende 'tverminderen vande Militie by formé van voorslagh is voor-gedraghen 'tgunt hier na volght.

Dat 105. Compagnien te Voet souden werden ghecasseert, mits dat d'Officieren van deselve op halve Tractementen souden werden aengehouden.

Ende in cas de Gedeputeerden vande Provintien 'tgunt voorsz is souden hebben moeten communiceren aen hare Heeren Principalen, dat in dien gevalle provisionelijck hadde mogen worden geprocedeert tot soodanighen Cassatie als deselve in Mandatis waren hebbende.

Dat aengehouden soude worden een Compagnie van 150. Ruyters, drie elck van hondert ende 38. elck van 60. ende daer toe noch 50. Carabyns.

Datter souden werden gecasseert 26. Compagnien, ende dat d'Officiers van deselve souden blyven behouden haer half Tractement, waer door in dienste van den Lande souden ghebleven hebben 2884. Ruyters ende mitsdien 44. Paerden meer als den voorsz eersten voorslach by Syne Hoogheyt op den 8. December 1649. gedaen, was bedragende.

Ende in gevalle 'tgunt voorsz is by de Gedeputeerden vande Provintien niet aengenomen hadde geworden, dat alsdan soude worden geinsisteert dat de Cassatie volghens ons aenschrijvens aen de Officieren ghedaen by den Rade van Staten provisionelijck mochte worden ge-effectueert.

Ende niet tegenstaende by desen voorstach nopende het getal soo van Ruyteren als van Knechten in de verminderinge van deselve als blijckt op veel nae soo verre niet en wort ghegaen als selfs Syn Hoogheydt by den voorsz eersten voorslagh van December 1649. hadde goet gevonden, onaengesien mede daer by wederomme in effecte wierde ghereitireert de meer als billicke presentatie van dat wy te vreden waren dat den Staet by provisie alleenlick mochte werden ontlast

ontlast met sodanigh aental van Krijsch-Volck als tot welckers Cassatie alle de Gedeputeerden van de Provintien by hunne Principalen waren ghelast, Soo heeft echter 'tselve *Syn Hoogheydt* niet ghesmaeckt, dan is eyndelijck op den 15. July 1650. by deselve *Syn Hoogheydt Syn Exellentie* Stadthouder ende den Rade van Staten haer Ho: Mo: voor gedraghen ende vervolghens oock by rapport in onse Vergadetinge overgebracht seecker Concept van Conciliatie, volgens het welcke al-hoe-wel tot 160. Ruyteren en 1670. Voetknechten toe, meer in dienst gebleven souden hebben als by Syn Hoogheydt den 8. December 1649. voorsz voorgeslagen was geweest, dat mede daer by seer hooge Pensioenen buyten reden aen de gelicentieerde Officieren, Gouverneurs van eenighe Frontieren, Midtsgaders de Colonellen, Lieutenant Colonellen ende Majoors soo te Paerde als te Voet tot ondraeghlijcke beswaernisse van onse Finantien wierde toe-gevoeght, Soo hebben wy nochtans 'tvoorsz Concept soo verre in achtinghe ghenomen dat wy eenighe Leden uyt het midden van ons hebben Gecommitteert omme so 'tselve als mede den voorsz voorslagh op den 12. Iuly voorsz aen Syn Hoogheydt ghedaen met meer andere stucken ter Materie dienende, rypelijck te examineren, yeghens den anderen te Confereren ende daer uyt te formeren sodanighen Concept als deselve Gecommitteerde Leden souden oordeelen de beste uyt-komste in't voorsz important werck te konnen gheven, 'twelck gedaen sijnde is by hen-lieden den 16. Iuly voorsz voor advijs Conciliatoir uytgebracht.

Dat om niet te varieren ende te retracteren 'tghene eens gedaen was souden werden gecasseert 55. Compagnien te Voet.

Dat de Compagnien van 70. souden werden gereduceert op 60.

Dat 20. Compagnien te Paerde souden werden gecasseert,

Dat de Compagnien van 60. souden werden gereduceert op 50.

Dat de forme van Casseren ende Executeren soude worden ghedefereert aen Syn Hoogheydt ende den Rade van Staten.

Dat de Militaire Tractementen souden werden ghereguleert volgens den voet by onse Gecommitteerde in seker besoigne van December 1648. voor-geslaghen, Sijnde vry hoogher ende voor de Militaire Officieren advantagieuser als by seecker ander advijs in Iulio daer bevorens was geprojecteert geweest.

Dat des Veltmaerschalcks Tractement int voorsz besoigne eeniger maten gereguleert ende besnoeyt echter soude blijven sulcks als 'tselve daer te vooren was geweest ende als by den meer-gemelten nieuwen Staet van Oorloge wierde geseydt.

Dat de gelicentieerde Ritmeesters souden genieten een Tractement van 1000. gulden Iaerlicks.

Dat de Capiteynen te Voet souden ghenieten 700. gulden Iaerlicks, mits dat soo de Ritmeesters als Capiteynen in gheen anderen diensten haer souden laten employeren

ende souden gerecommandeert werden aen Sijn Hoogheydt *om weder ge-employeert te werden ende nieuw employ hebbende ofte in andere diensten overgaende ofte vertreckende souden derselver Respective Tractamenten komen te cesseren.*

Dat de Compagnien vacant komende te vallen op nominatie by Sijn Hoogheyt *souden werden vergeven naer de gewoonlijcke ordre daer te vooren gebruyckt.*

Dat de Lieutenants te Voet ende te Paert de souden uyt-sterven.

Dat de Curassiers in Harquebusiers souden werden gheconverteert ende dat 3. Compagnien vande conversie exempt souden blijven, te weten, twee van Sijn Hoogheydt *ende eene van Sijn Excellentie Graef Willem Stadthouder van Vrieslandt.*

Dat de Logijs-gelden in't gheheel souden werden af-gheschaft, mits dat ordre soude werden gestelt tot prompte betalinge vande volle Soldye vande Militie.

Met welck boven-staende advijs Conciliatoir al-hoe-wel seer afwijckende van alle onse voorige Resolutien, ende seer weynigh verschillende van't jonghst uyt-gebrachte Concept van den Rade van Staten, alle de Leden van onse Vergaderinge, haer omme alle gevoeghlijckheyts wille, naer voorgaende communicatie met hare Principalen daerover ghehouden, soo verre hadden geconformeert dat daer op met eenparigheydt soude hebben gheconcludeert gheweest, ten ware de Heere van de Ridderschap hebbende daer op al-voorens met Sijn Hoogheydt gedelibereert verklaert hadden haer niet verder te konnen eslargeren dan totten voorsz voorslagh by den Rade van Staten den 15. July 1650. voorsz uyt-ghebracht. Ende dewijle wy derhalven onsen Raedt Pensionaris op den 29. Iuly voorsz hadden versocht het voorsz advijs Conciliatoir met uytlatinge van eenige Poincten volgens d'advijsen van de Leden te veranderen in forme van een Resolutie omme alsdan Sijn Hoogheydt ghecommuniceert ende vervolgens ter Generaliteyt inghebracht te worden, ende dat over sulcks het geheele werck insoodanige termen nu scheen gebracht te sijn dat daer op metten eersten by eenparigheyt van alle de Provintien ende met contentement van Sijn Hoogheydt Conclusie soude hebben konnen vallen.

Soo sijn middelertijdt des anderendaeghs 's morghens te weten den 30. Iuly 1650. op't aller onverwachtste uyt-geborsten soodanige desseynen, daer op wy sonder *horreur* niet souden hebben konnen of derven dencken, namentlijck dat *ses Heeren uyt onse Souvereyne Vergaderinghe*, op't versouck van Sijn Hoogheydt op desselfs Kamer gekomen sijnde aldaer in detentie gehouden ende oock daer naer ghewapender-handt gevanckelijck wech-ghevoert en naer den Huyse van *Louvensteyn* ghebracht sijn, als mede datmen de Stadt van *Amsterdam* sijnde de Considerabelste van onse gantsche Provintie ende welckers spoedige ende onverwachte ruine, den onderganck van het gantsche Landt evidentlijck nae sich slepen soude, subytelijck met Krijghs-Volck van den Staet, secretelijck aldaer ghekomen sijnde, heeft getracht te overvallen, ende 'tgunt vorder daer aen depende-

penderende, tenselven tijde in't ghesichte van *Ons* ende de *gantsche Wereldt* is gheschiedt.

Waer mede naer de oprechte waerheydt voor-ghestelt hebbende het voornaemste van 'tgene tusschen de Gedeputeerden van de Provintien, Sijn Hoogheydt ende ons aengaende de saecke van Mesnage, mitsgaders de verminderinge vande Militie in den Jare 1649. ende 1650. is gepasseert, sullen vastelijck vertrouwen daer uyt sulcks klaerlijck te konnen werden afgenomen dat by ons in alle 'tselve niet ter werelt is gedaen ofte voor-genomen dan 'tgene wy *naer de Constitutie van onse Finantien* hebben moeten doen ende 'tghene wy naer de *Vryheydt* ende het recht alle ende een yder van de Geunieerde Provintien competerende, hebben vermoghen te doen, ja dat wy selfs verre boven ons vermogen, omme ghevoeghlijckheydts wille, t'elckens meer ende meer hebben toegegeven ende vantijdt tot tijdt ghepresenteert op ons te nemen ofte te behouden alsulcke lasten waer door wy notoirlijck by verloop van tijden in cas van geen verlichtinge ons ende onse goede Ingesetenen souden hebben geruineert, stellende alle onse hoop op Godt Almachtigh ende van deselve alleen verwachtende een goede uytkomste in de voorsz sake, ende dat ter contrarie by de Gedeputeerden van d'andere Provintien weynigh ingewilligt ofte toe-gegeven, edoch by Sijn Hoogheydt niet alleenlijck niet toe-gegeven, maer in tegendeel van dien van tijdt tot tijdt te rugge is gesprongen; sulcks dat de klachten *van weder-werckinge van eenige quaetwillige ofte van insolentie steegheydt van eenige die liever 's Landts seeckerheydt van buyten ende der goeder Ingesetenen rust van binnen in de Waeghschale hebben willen legghen dan datse een hayr-breedt souden hebben willen wijcken van derselver in gesoghen quade opinien* by 'tvoorsz Geschrifte in't Regard van eenige uyt den onsen ghedaen, met recht konnen werden geretorqueert op de *pernitieuse ende snoode* Raedts-Luyden, dewelcke omme hare particuliere Passien, ambitien, ende interesse te voldoen, de saecken ghepousseert ende den Jonghen Heer tot de voorsz desseynen aen-gheraden ende ghepermoveert hebben.

Ende omme des niet-te-min het voorsz werck of de Pointen van 'tselve welcke in't boven-gemelte Gheschrift van *Sijn Hoogheydt* geintituleert *Redenen ende Motiven, &c.* odieuselijck worden voorgestelt ende ghetraduceert, wat naerder ende particulierder te verdedighen ende met eenen soo den inne-houden van't selve Gheschrifte als oock andere Argumenten by voor-ghevallen occasien tot onsen nadeele gebruyckt te weder-leggen.

Soo sullen wy ons voor *eerst* ende voor al daer op extenderen, dat wy boven den hoogh-dringenden noot, naer d'ordre van de Regeringe, hebben vermogen in te houdende betalinge vande Militie, tot welckers aenhoudinge wy te meermalen hadden verklaert niet te konnen verstaen ofte consenteren en dat mitsdien

dien het aenschrijvens ende notificatie daer van aen Ritmeesteren ende Capiteynen gedaen by ons wel wettelijck ende te rechte gedaen is.

Ende ten *tweeden* aenwijsen dat de besendinghe ter dier occasie sonder ons consent ja in onsen wederwille aen alle de Steden ende Leden van onse Provintie op den 5. ende 6. July 1650. gedecreteert ende in't werck ghestelt is gheweest, *onwettelijck, strijdigh yeghens d'ordre ende forme van Regeringhe, ende contrarierende de Hoogheydt ende gherechtigheydt van onse Staets-ghewijse Vergaderinge oock insonderheydt mede Projudicierende de Vryheydt van de deliberatien der Respective Leden van dien*; Ende met eenen hoe onghefondeert en impertinent sijn de redenen die in de voorsz besendinghe by Sijne Hoogheydt ende dessels mede Gedeputeerde yegens de voorgeroerde onse Proceduren gebruyckt syn gheweest.

Sullen oock ten *derden* daer by doen blijcken dat den aenslagh op de Stadt Amsterdam den 30. Iuly des voorleden Iaers ondernomen mitsgaders het Saisissement van de bewuste ses Heeren uyt onse Souveraine Vergaderinge ten selven daghe ghedaen metten ghevolghe ende aenkleven van dien is gheweest een *Attentaet op de Vryheydt, Hoogheydt, ende Souverainiteyt van onse Provintie directelijck strijdende yeghens alle Wetten, Rechten ende Privilegien van deselve.*

Belanghende het *eerste* soo is een yder die de forme van Regieringhe deser Landen eenigher maten bewust is notoir ende kennelijck dat van allen ouden tijden volghens d'ordre van deselve Regeringhe ghebruyckelijck geweest ende noch is, dat die van den Rade van Staten deser Geunieerde Provintien t'elckens voor't uyt-gaen van yder loopende Jaer over-legghen ende over-weghen wat deselve meenen naer gelegentheydt ende constitutie van saecken voor den volgenden Iare noodigh te sijn ende gerequireert te worden tot conservatie ende defensie van't gemeene lichaem vanden Staet vervattende alle 'tselve in eene Generale Propositie addresserende aen haer Ho: Mo: ende volgens de Respective Provintien toe-gesonden wordende met versoeck dat deselve ghelieven te dragen ende ter Generaliteyt te openen hare Consenten op de Posten daerinne begrepen gelijck dan oock de voorsz Propositie gemeenlick *Petitie* ofte *versoeck* van den Rade wort genoemt.

Ende heeft over sulcx mede gemelde Raet van Staten inhærerende de voorsz gronden ende d'oude maximen achtervolgende op den 8. December 1648. eene alsulcke Generale Propositie ofte Petitie van lasten voor den Iare 1649. gedaen, en haer Ho: Mo: als vooren toe-gesonden gehadt.

Mits welcken alsoo de natuere van *versoeck of petitie* mede brenght dat de ghene aen dewelcke 'tversoeck wort ghedaen volkomelijck vry staet daerinne te consenteren ofte niet, sulcks als deselve souden mogen goet vinden en naer ge-

legentheyt

legentheyt van saecken verstaen te behooren. Soo heeft oock by wettelijcke Consequentie conform de bekende ordre van de Regeringe ons gecompeteert de volkomene en absolute vryheydt van consenten op 'tgeene van ons by den Rade van-Staten in de voorgemelde Petitie van dato den 8. December 1648. voor den Iare 1649. daer aen volgende wierde versocht.

Ende gemerckt volgens het oude gebruyck nevens de voorsz generale propositie als een deel van de Petitie ofte als een post in deselve begrepen mede over-gesonden is geweest den *Staet van Oorloge* voor den Iare 1649. ontworpen (van welcken Staet van Oorloge mitsdien oock in de voorsz Petitie worden gestelt dese formele worden *wy presenteeren deselvighe aen uwe Ho: Mo: met versoeck dat u Ho: Mo: tot deselvige haer consent gelieve te dragen.*) Soo volgt wederomme dat ons in Specie vry gestaen heeft in denselven *Staet van Oorloge* ofte de posten daerinne begrepen, daer onder de voornaemste is de Militie so te Voet als te Paerde in't geheel ofte deel te consenteren sulx als wy ten meesten dienste van den Staet in't Generael ende van onse Provintie in't particulier souden bevinden te behooren.

Sonder dat wy deselve Vryheyt willende gebruycken daerinne volgens d'ordre van de Regieringe en namentlijck mede volgens d'Unie art: 9. als sijnde een saecke van belastinge ende daer toe Penningen moeten worden gecontribueert hebben konnen ofte mogen overstemt worden.

Ofte soo wanneer contrarie van dien sulcks gepoogt wierde te doen ons vry gestaen heeft de penningen ofte de contributie van dien in te houden ende naer te laten gelijck wy daer toe op den 1. Iuny 1650. als breder hier vooren is verhaelt Resolutie genomen hebben consequentelijck oock wel ende te rechte om alle confusie ende mutinatie voor te komen daer van advertentie hebben gegeven aen de geene (te weten Ritmeesters, Capiteynen ende andere Militaire Officieren) die andersints naderhandt de voorsz Penningen meynende te ontfangen ende geene betalinge bekomende met alle haer onderhebbende Soldaten niet sonder goede redenen ten hooghsten misnoeght souden hebben geweest.

By alle welcke geraisonneerde Motiven ende wettelijcke, mitsgaders uyt waerachtige ende behoorlijcke gedisponeerde Præmissen volgende Consequentien, evidentelijck is blijckende de ongefondeertheyt van de sustenue der gener dewelcke de voorsz *Vryheyt van consenten* in't regard van de Militie in twijffel hebben willen trecken.

Sijnde tot meerder confusie van soodanige noch sonderlingh remarquabel dat voor 'taengaen van de Vrede by de geene die de voorsz jaerlijckxse Vryheyt van consenten in't regard van de Militie gaerne gerenverseert gesien hadden daer op ontrent een geheel jaer langh geduyrende, uytwijsende de Registers

sters vande Resolutien ter Generaliteyt berustende, te vergheefs en sonder eenigh succes gearbeyt is geweest, sijnde dien aengaende in de fondamentele Resolutie rakende de præliminaire Poincten voor't aengaen vande Vrede-handelinge op den 16. November 1646. genomen, gestelt dese navolgende woorden in specie. *Ten derden belangende de Militie is goet ghevonden ende geresolveert dat deselve Militie naer gelegentheyt van tijden ende saken sal worden geformeert ende dat naer ouder gewoonte daer toe jaerlijcks Petitie by Sijn Hoogheyt, Sijn Exellentie Stadthouder ende Rade van Staten sal worden gedaen ende aen de Provintien over-gesonden om daer op by deselve te mogen werden gedelibereert, noodige Consenten gedragen ende vervolghens ter Generaliteyt in-gebracht.*

Gelijck wy dan oock ten overvloet alle de Consenten die by ons van tijdt tot tijdt op de Iaerlijckse *Petitie* van den Rade van Staten ende den Staet van Oorloge sijn ghedraghen 'telckens hebben gerestringeert met dese expresse clausul *dat 'tselve maer alleenlijck geschiede voor den tijdt van een Iaer, sonder meer*, oock in specie noyt vorder belooft hebbende als *voor den loopenden Iare* alleenlijck tot voldoeninge van onse quote aen de betalinge van de Militie ende andere gepetitioneerde lasten, behoorlijcke ordre te sullen stellen.

Naer welcke klare, duydelijcke, ende expresse woorden soo in de voorsz Resolutie als oock in onse Acten van Consenten ghestelt wy niet en konnen oordeelen 'tvoorsz eerste Point eenige vordere astructie te requireren.

Al-hoe-wel noch ten overvloede soude konnen werden ghedoceert niet alleenlijck dat haer Ho: Mo: in't Generael ons by verscheyden Missiven ende namentlijck by die van den 8. December 1648. ende den 27. September 1649. Respective hebben versocht onse Consenten op den voorsz Concepten Staet van Oorloghe te willen draghen. Maer oock dat alle de Provintien in't particulier in hare Respective Provinciale advijsen op denselven Concepten-Staet van Oorloghe uytghebracht de voorsz *Vryheydt van Consenten* niet alleenlijck erkent maer oock selfs wel duydelick eenighe Posten t'haren voordeel gheappliceert ende ghebruyckt hebben: Sullende tot bewijs van dien alhier alleenlijck worden gheproduceert de woorden van de Provintie van Zeelandt dewelcke in haer advijs op den voorsz Staet van Oorloghe gheformeert hebbende ghepremitteert hare sustenue omme in de Generale Propositie van Petitie ofte quote vande gheheele Masse van den voorsz Staet vermindert of gesubleveert te wesen heeft gesubjungeert dese naevolghende formeele woorden. *Verklarende anders ongheheuden te wesen in eenighe vordere lasten ofte Petitien te Consenteren.*

Waer uyt wy dan occasie hebben ghenomen omme te gelooven ghelijck wy als-noch ons selven verseeckert houden dat het voorsz werck ter Generaliteyt, niet naer d'intentie en door toe doen vande Provintien selfs, die wy bemercken

met

met ons aengaende van een gevoelen geweest te sijn, maer alleenlijck door eenighe *weynighe Gedeputeerde*, *soeckende te capteren de gratie ende faveur van Sijn Hoogheydt*, ofte door andere particuliere insichten bewogen sijnde, gedreven is geweest.

Wat nu aengaet het vierde Point hier vooren geproponeert, namentlijck de bewuste besendinge den 5. Iuly 1650. aen alle de Steden ende Leden van onse Vergaderingh in't werck gestelt, hebben wy daer in geconsidereert twee-voudighe onwettelijckheydt ende onbetamelijckheydt: d'eene ten aensien van de Committenten, of die gene die de voorsz besendinghe hebben ghedecreteert; ende d'andere ten aensien vande saecke self, of het eynde ende ooghmerck, waerom deselve is by der handt genomen geweest.

Aengaende de *Committenten*, is waerachtigh en kan blijcken uyt de Annotatien vande presente Heeren in de Registers van haer Ho: Mo: gesteldt dat deselve sijn geweest in alsulcken soberen getale present sijnde dat self drie geheele Provintien (Nota) deur vier Persoonen sijn gerepresenteert geweest, sulcks dat wy ons selven niet ghenoegh en hebben konnen verwonderen dat deselve *weynighe Gedeputeerde* haer hebben dorven ondernemen de voorsz Generale authorisatie, *vol van allerhande bedenckelijckheden*, mitsgaders de voorsz noyt wel gepractiseerde besendinge, sonder alvoorens daer toe (als in soodanige saecken van importantie ghewoon is te gheschieden) van hare Respective Heeren Principalen gelast te sijn ofte derselver intentie daer op te hebben verstaen, met vijf stemmen alleenlijck yeghens aenteeckeninghe van de Gedeputeerde van de Provintie van *Gelderlandt* ende Protestatie van de Onse, te verleenen ende te decerneren.

Behalven dat wy oock noch boven dien Ons versekert houden dat selfs onder die *weynighen*, eenighe Heeren van contrarie opinie wesende, by haer mede Gedeputeerde overstemt sullen sijn gheweest, oock andere vermits de *presentie ende aensienlijckheydt van Sijn Hoogheydt* haer daer yeghens niet en sullen hebben dorven opposeren.

In voughen dat daer uyt voor eerst wel lichtelijck kan worden af-ghenomen wat van de wettigheyt van de voorsz Conclusien op den 5. ende 6. Iuny voorsz ter Generaliteyt genomen, te gevoelen sy.

Staende noch daer-en-boven ten anderen ende insonderheyt in't Regard van deselve *Committenten* te considereren dat alwaert schoon dat de voorsz besendinghe by de Heeren Staten Generael of de Ghedeputeerde van de Provintien volkomentlijk daer toe gelast en geauthoriseert met eenparigheyt van stemmen ofte met ses consonante advijsen (ten regarde by onse Gedeputeerden sodanige toestemminge niet en konde geschieden) goet gevonden mochte sijn gheweest echter nochtans klaerlijck is ghedoceert, ghelijck mede hier onder klaerlijck

 ende

ende evidentlijck gedoceert sal worden dat haer Ho: Mo: daer toe in gheenen deele gevoeght ofte gequalificeert sijn.

Synde sulcks dat alle besendinghen aen de Provintien te decerneren naer de fondamentele ordre van de Regeringhe moeten worden gheaddresseert aen de *Staets-ghewijse Vergaderinghen* ende niet aen de *Steden* ofte particuliere *Leden* van deselve.

Sulcks mede altijdt in dese Landen is geobserveert ende namentlijck oock by de Heeren Stadthouders *Grave Willem Lodewyck* goeder Memorie ende Gedeputeerde van de Provintie van Vrieslandt in den Jare 1587. is verstaen ende verklaert ten Regarde vande Brieven en besendinghen by ofte van weghen den *Grave van Lycester* alsdoen Gouverneur ende Capiteyn Generael deser Vereenighde Nederlanden gheaddresseert aen de Staten van *Ostergoe Westergoe*, ende *Sevenwolden* elck bysonder ende *mede aen de acht vaste Steden* van de Provintie *(Dat soodanigh doen was een extraordinaris maniere van Procederen die nerghens anders toe en konde strecken dan omme separate scheydinghe ende consequentelijck dissentie ende oneenigheydt in de Landen aldaer te maecken, 'twelck van dien tijdt toe van ghene Gouverneurs, Overheden ofte oock eenighe vreemde Heeren of Potentaten en was ghebruyckt gheweest.)* Ende dat wel en te rechte gheconsidereert aen de Staets-gewijse Vergaderinghen van yder der Geunieerde Provintien *ofte de Leden en gequalificeerde Steden van dien* ghesamentlijck competeert de Hoogheydt, Souverainiteyt, ende opperste Regeringe derselver Provintien Respective, aen dewelcke mitsdien oock hen moeten addresseren alle de ghene dewelck in saecken den ghemeenen Staet der Landen betreffende of anders d'opperste Regeringhe raeckende yets hebben voor te draghen sonder dat buyten quetsinghe van deselve Hoogheydt, Souverainiteyt ende gerechtigheydt sodanige addresse aen de particuliere Leden ofte Steden kan worden ghedaen. Gelijck dan oock Gemelte *Syn Hoogheyt* en mede Gedeputeerden by hunne Propositie in eenige van onse Steden ghedaen, niet bedecktelijck te kennen gaven, 'tselve mede in dier voegen te verstaen, seggende in't eynde van deselve Proposite.

Dat niet en verstonden daer mede eenighsints te prejudicieren de Hoogheyt, gerechtigheydt, Rechten ende Privilegien van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, Leden ofte Steden van dien, en sulcks *met woorden* trachtende te salveren ofte eeniger maten te versachten 'tgene daerinne alreedts *reipsa* ende metter daedt by hen-luyden was gepecceert.

Waeromme dan oock soodanighe besendinghe niet en hadde behooren te worden onder-nomen sonderlinghe niet by de gheene dewelcke by Eede verbonden sijn elckanders Vryheden, Rechten, ende gherechtigheden met alle behoorlijcke ende moghelijcke middelen, jae met Lyf ende Goedt, ist noot, te helpen handt-houden, styven, ende stercken, beschutten ende oock bescher-

men

men yeghens allen ende eenen yeghelijcken wie ende hoedanigh die soude moghen wesen die hen daerinne eenighe datelijcke inbreucke soude willen doen, gelijck in krachte van't eerste Artikel van't beswooren Verbondt ende *Vnie* van den Iare 1579. de Geunieerde Provintien verplicht sijn aen den anderen over en weder te doen.

Synde oock van sonderlinghe Consideratie in desen dat voor-gemelte Unie niet en is een Verbondt tusschen eenige Provintien ter eenre ende yder particulier Lidt ofte Stadt van yder Provintie, in't Verbondt sijnde, ter anderen sijden, maer alleenlijck tusschen Provintien en Provintien in't gemeen.

Sulcks dat ghelijck aen d'eene sijde de Generaliteyt niet en vermach haer te addresseren aen eenighe Leden ofte Steden in't particulier, aen d'andere sijde oock de particuliere Leden ofte Steden mede sonder lesie van de Hoogheydt ende Souverainiteyt van de Staten harer Provintie, niet en vermoghen soodanighe besendinghe in den haren te admitteren, als niet sijnde Bondt-genooten by haer eyghen selven, maer hun moetende contentere te wesen Leden van de Provintie dewelcke mette andere Provintien in Verbondt staet. Behalven dat noch in verscher Memorie was dat Anno 1639. ghelijcke besendinghe by de Generaliteyt gedecerneert sijnde aen Burgemeester ende 36. Raden der Stadt Amsterdam en haer Ho: Mo: Gedeputeerden als doen pregnante redenen te ghemoet ghevoert wesende waeromme soodanighen besendinghe niet en konde worden gheadmitteert, deselve Gedeputeerde van daer sonder by voorgemelte 36. Raden audientie te hebben gehadt, vertrocken ende weder te rugge ghekeert sijn.

Gelijck oock daeromme andersints niet alleene soodanige maniere van besendinge wegens de generaliteyt aen een particulier Lidt van een Provintie is buyten exempel; Maer selfs mede ongehoort dat by haer Ho: Mo: eenighe Missiven, Placcaten, of eenige andere actien of yetster Wereldt directelijck aen alsulcke particuliere Leden soude worden geaddresseert.

Moetende alle 'tselve gedirigeert worden aen de Staten van de Provintien en by absentie van deselve aen hare Gecommitteerde Raden of andere geauthoriseerden, op gemelte Staten representerende, met versoeck, ist noodigh, omme by deselve aen de particuliere Leden ende Steden toe-gesonden te worden, sonder dat oock, alwaer 'tsaecke dat alsulcke depesches by welgemelte Staten of hare geauthoriseerde opgehouden wierden, de Generaliteyt bevoegt is omme deselve depesches of andere in derselver plaetse directelijck aende particuliere Leden of Steden van de Provintien te laten afgaen, ghelijck daer van onlanghs voort decreteren vande voorsz besendinge een seer notabel Exempel voor-gevallen was, daer in bestaende dat by haer Ho: Mo: seeckere Missive ingestelt den 16. April 1650. en den 20. daer aen volghende ter Generaliteyt

gearresteert

gearresteert aen onse Gecommitteerde Raden af-gesonden is geweest met versoeck dat deselve Missive Copyelijck aen de Respective Leden van onse Provintie toe-gestuert mochte worden. En al-hoe-wel deselve onse Gecommitteerde Raden om goede en gewichtige Consideratien hadden gheresolveert de Missive op te houden ter tijde ende wylen toe wy wederomme Staets-ghewyse souden wesen vergadert, soo hebben haer Ho: Mo: haer gedaen versoeck aen onse Gecommitteerde Raden wel andermael gereitereert doch gheensints haer selver aen-gematight de voorsz Missive directelijck aen de Leden ende Steden van onse Provintie te laten afgaen als wel bemerckende 'tselve teghens d'ordre vande Regeringe, mitsgaders yegens de Hoogheydt ende Gerechtigheydt van onse Staets-gewyse Vergaderinge te strijden.

Sulcks dat wy ons selven niet genoeghsaem hebben konnen verwonderen dat deselve Vergaderinghe dewelcke in April verstaen hadde onghequalificeert te wesen haer by schriftelijcke Missive alleenlijck aen de particuliere Leden van onse Provintie t'addresseren in Iunio daer aen volgende soo verre van haer eyghen selver is vervreemt gheweest dat haer niet by Missive alleenlijck maer selfs by formeele besendinghe van hooghe ende aensienlijcke Personagien en Heeren aen deselve Leden en particuliere Steden van onse Provintie geaddresseert heeft gehadt.

Welcke addresse nochtans soo veel te weyniger konde worden gheleden dan de voorgaende als den luyster en aensienlijckheydt van een Stadthouder van ses Provintien gemunieert met soodanige mede-Gedeputeerden als in desen is geschiedt, midtsgaders d'authoriteyt ende de macht van een Capiteyn Generael der Vereenighde Nederlanden geaccompagneert met een suite van omtrent de 400. Militaire Persoonen de gemoederen der Regenten meer ontroert en geintimideert oock by ghevolghe de vrye deliberatien meer gheprejudiceert ende ghepreoccupeert heeft als eenighe Regulen van stomme letteren wel souden hebben ghedaen.

Ende wat vervolgens belangt d'onwettelickheyt, ende onbetamelickheyt die wy in de voorsz besendinge ten aensien van de saecke selfs ofte het subject ende 'toogmerck van dien geconsidereert hebben is deselve daer in bestaende dat de voorsz besendinge was ondernomen, niet omme de Leden ende Steden van onse Provintie te disponeren tot het nemen van eenighe Resolutie, dewelcke men mochte oordeelen voor den Staet van't Landt dienstigh te wesen, maer ter contrarie om te renverseren een soodanige Resolutie dewelcke albereyts, naer soo menighvuldige Communicatien ende rapporten als uyt het vooren-verhaelde lichtelijck kan worden afgenomen, ende sulcx met volkomen kennisse van saken rijpheydt ende natuyriteyt genomen was ende tot het nemen van dewelcke ons mede de nootsaeckelijckheydt selfs geperst en gedrongen hadde.

Waeromme

Waeromme wy dan ons selven oock dies te meer verwondert hebben soo wanneer wy in de voorgemelte besendinge hebben verstaen en naderhant mede uyt de lecture van't voorsz geschrift geintituleert Redenen en Motiven,&c. hebben gehoort dat de saecke even in sulcker voegen wierde voor-gedragen als of de Gedeputeerde der Steden ter daghvaert comparerende hunne Respective Vroetschappen geabuseert ende abusivelijck geinformeert, oock haren last ende goede meyninge van de Heeren hare principalen te buyten gegaen souden hebben daer ter contrarie ons by pertinente verklaringe van deselve Vroetschappen soo ten tijde van de voorsz besendinge als ten tijde van de beroerten daer op gevolght ende oock naderhandt respectivelijck tot descharge van hunne Gecommitteerde verleden gebleecken is (*dat deselve Ghecommitteerde met alle sinceriteyt ende ghetrouwigheyt, hebben achtervolghet ende naer-ghekomen 'tgeene hen-luyden Respective by hunne Heeren Committenten in Mandatis ghegeven was ende specialijck op de Poincten van Mesnage ende in't regard vande deliberatien op den Staet van Oorloge voor den Iare 1649. gevallen, oock op de voorsz inhoudinghe der Consenten tot betalinge van een gedeelte der Militie by den Rade van Staten inden voorsz Staet van Oorloge gepetitioneert, mitsgaders om de Executie vande Resolutie dien aengaende by ons genomen met 'tgunt daer van is dependerende, haer conform den last ende intentie der Respective Vroetschappen hunne Heeren Principalen gedragen hebben, oock deselve van tijt tot tijt gedient van pertinente getrouwe ende waerachtige rapporten van d'advysen ende consideratien so by d'andere Leden in onse Vergaderinge als mede by de Gedeputeerde vande Provintie ter Generaliteyt soo pro als contra gheopent ende gemoveert, alles tot derselver Vroetschappen volkomene intentie ende goedt contentement en absolute satisfactie sonder oyt daer in te hebben getoont door eenige Passien gedreven ofte met quade opinien ingenomen te sijn, maer in teghendeel van dien altijdts oprechtelijck sinceerlijck ende onghepassioneert de saecken te hebben ghedirigeert, immers soo veel in haer is geweest met alle betamelicke middelen getracht te dirigeren tot verseeckeringhe van onse diergekochte Vryheydt, mitsgaders tot welstant van ons lieve Vaderlandt ende het gemeene beste van den Staet.*

By alle dewelcke geraisonneerde middelen vertrouwende ten vollen te hebben gejustificeert de proceduiren by ons omtrent de saecken van Mesnage ende het verminderen vande Militie in den Iare 1649. ende 50. gehouden, mitsgaders gedoceert de boven gementioneerde besendinge onwettelijck en strijdig jegens d'ordre ende forme van Regeringe oock in prejuditie van onse *Hoogheydt* ende gherechtigheydt ghedecerneert gheweest te sijn, willen oock niet twijffelen of eenen yegelijck sal mede daer uyt wel lichtelijck konnen afnemen d'ongefondeertheyt ende impertinentie van de argumenten die daer jegens so by de meer-gemelte Gedeputeerden in de voorsz besendinge als oock by *Sijn Hoogheydt* in't voorghemelte gheschrifte ende elders gebruyckt sijn gheweest

tenderende

tenderende deselve argumenten tot astructie van dat aen d'eene sijde in ons vermogen niet en soude sijn geweest de betalinge aen 'tvoorsz Krijghs-Volck in vougen vooren verhaelt te difficulteren ende discontinueren.

Ende aen d'andere sijde oock de securiteyt van den Staet soodanige verminderinge van Militie als wy voorgeslagen hadden, in't werck gestellet wordende niet behoorlijck versorght en soude sijn geweest, poogende 'tselve so met persuasive redenen als met voorgaende exempelen te bewijsen en te bevestighen.

Bestaende de redenen daer toe gebruyckt voornamentlijck daerinne dat by de gesamentlijcke Bondt-genooten het opperste Commandement, aen-neminge ende afdanckinge ofte reductie van Krijgs-volck gedefereert soude sijn geweest aen *Sijn Hoogheyt* ende den Rade van Staten, ende dat van deselve alleen soude hebben gedependeert de Militie 'tontfangen in Eedt en daer van wederomme 'tontslaen ofte licentieren ende dat oversulcks de voorsz discontinuatie van betalinge soude geweest sijn een verbreeckinge van de Unie ende de by-gebrachte exempelen daer toe tenderende dat wy 'tanderen tijden 'tselve mede in dier vougen souden hebben verstaen oock jegens onse andere Bondt-genooten gesustineert en helpen Resolveren.

Sijnde wel sulckx dat die van den Rade van Staten als executeurs van de Resolutien van de gemeene Unie na dat alle de Bondt-genooten eenparighlijck tot aenneminge van Krijghs-volck hare Consenten hebben gedragen bevoegt sijn omme volghens de ghedragene Consenten de wervinge van Krijghs-Volck te doen ende deselve in Eedt te ontfangen.

Dat mede d'Officieren in sulcker voughen aengenomen noopende de Militaire exploiten tot dienste ende conservatie van den Staet hebben ghestaen ter obedientie van den Rade van Staten ende *Sijn Hooghheydt* als Capiteyn Generael over hen-luyden gestelt, maer sijn deselve geensints gequalificeert ende is noyt aen deselve gedefereert geweest de macht omme buyten consent vande Provintien Volck aen te nemen ofte naer expiratie van dien tijdt voor dewelcke de Consenten gedragen sijn de Militie in den dienst te continueren veel min onder prætext vanden Eedt deselve in den name van de gemeene Unie afgenomen tot eenige obedientie aen haer jegens de gedifficulteerde aenhoudinge van de Leden van deselve Unie tot continuatie van haren dienst te bedwingen.

Sijnde daer toe oock uyt het vooren gededuceerde Manifest, dat wy sonder eenigh fondament ter werelt van *sorghloosheydt voor de securiteyt van den Staet* geinsimuleert geworden sijn, gemerckt alle ons oogmerck ter contrarie alleenlijck heeft gestreckt tot aensienlijckheydt, eere, ende versekertheyt van den selven Staet als bestaende *d'aensienlijckheydt* daerinne, dat men by tijdt van Vrede door een betamelijcke ende wijse Mesnage lette op versterckinge van 'tgunt door het onghemack van den Oorloge is verswackt, ende *d'eere* dat men daer

door

door mach bekomen het cieraet van wel-gestelde Finantie. Ende de verseeckerheydt selfs daerinne datmen door promte betalinge onder Complete Compagnien mach hebben een wel-gedisciplineerde Militie in plaetse dat het versuym van soodanighe Mesnage by de Vrunden soude veroorsaecken een kleynachtinghe, het verder verval van de Finantien, by de Vyanden een verheuginghe ende een seecker hoop van dat onse eyghen achteloosheydt in korten te weghe soude brengen 'tghene in veele Jaren door 'tgheweldt van buyten onder den Zegen van Godt Almachtigh niet heeft konnen werden ghe-effectueert. Het welcke ghelijck aen d'eene sijde jeghens de Posteriteyt niet en soude konnen worden verantwoordet, oock aen d'andere sijde jegens Godt de Heere die den Staet in soo heeten en langhduyrighen Oorlogh niet alleen bewaerdt maer oock vermeerdert heeft, een groote ondanckbaerheydt soude sijn dat soo een Heerlijck ghebouw 'twelck yeghens soo machtighe Vyanden onbeweeghlijck heeft ghestaen, door quade toe-versicht van Vrienden ende die de sorghe daer over is bevolen soude komen in te storten. Gelijck mede d'aenhoudinghe van Crijsch-Volck en andere lasten meerder als men uyt het innekomen kan vervallen een onvermijdelijck ghebreck van Finantien en 'tselve ghebreck een seeckere wan-betalinghe soude moeten ver-oorsaecken, waer door dan niet anders als verloop ende verminderinghe in de Militie en dat argher is ghedachten van inobedientie ende onbewilligheydt in deselve en by gevolghe een seeckere disordre ende confusie in den Staet soude staen te verwachten. Synde oock daer benevens dese Landen soodanigh gheleghen dat als men Finantien heeft daer uyt goede betalinge kan worden gedaen in tijden van noot gheen ghebreck aen Krijsch-volck wesen soude. Behalven dat de voorsz objectie van sorgheloosheydt en klachten van al te groote verminderinge van Militie wierde gedaen aen d'eene sijde by de gene dewelcke in December 1649. als boven breeder is gededuceert selfs voorslach tot meerder afdanckinge ende minder aenhoudinghe van Krijsch-volck hadden gedaen, ende aen d'andere sijde by de gene dewelcke ons hebben gerefuseert by provisie ter Executie te leggen dat gene 'twelck sy-luyden daer bevoorens by schriftelicke advijsen hadden toe-ghestemt ende oock in spetie by expresse deputatie op ons versocht, in dier voeghen by provisie te mogen geschieden.

Sullende mede by gene exempelen ter werelt konnen worden gedoceert dat wy dese saecke oyt anders yeghens onse Bondt-ghenooten souden hebben verstaen, dewijle de Resolutien tot dien eynde geallegueert, voor soo veel deselve met ons goet vinden ende approbatie sijn genomen sijn slaende op saecken van een geheel andere natuere ende namentlick dat eenige Provintien ofte contrarie hare gedragen consenten en sulcx jegens d'obligatie en verbintenisse daer door geintreduceert of sonder voorgaende Communicatie aen de Bondt-genooten

van de discontinuatie van dien te doen, haer selven by heymelicke reductie van Militie ofte andere aflegginge van lasten hebben gepoogt te verlichten. Ende alsoo insonderheyt ten fijne voorsz sijn geappliceert de woorden van seeckere haer Ho: Mo: Resolutie van dato den 1. November 1623. dicterende, *Dat geene Provintien en vermogen eygener authoriteyt eenige Compagnien af te wijsen sonder voorgaende Communicatie ende Resolutie van haer Ho: Mo: ende van den Rade van Staten, ende dat ter contrarie geschiedende daer tegens met authoriteyt behoort versien te worden.*

Soo konnen wy niet na-laten alhier in specie aen te wijsen dat wy in de Registers van de Generaliteydt bevinden op den Staet van Oorloge voor den voorsz Iare 1623. by den Rade van Staten nevens de Generale Petitie aen hare Ho: Mo: op den 20. October 1622. over-gebracht by alle de Provintien uytghesondert Vrieslandt al voor date van den voorsz 1. November ende sulcx voor't nemen van de voorsz Resolutie, haer consenten gedragen ende ter Generaliteyt geopent geweest te sijn, ende namentlijck by Gelderlandt, Hollandt Zeelandt en Wtrecht te gelijck op den 20. Juny en by Over-Yssel, mitsgaders Stadt en Landen op den lesten July en 21. Juny Respective alle des Jaers 1623. voorsz. Ende nademael by deselve Resolutie mede wort geseydt dat verscheyden Provintien in de betalinge van hunne Compagnien waren difficulterende en deselve van hare repartitie afwijsende, soo blijckt dat de voorsz difficulteyt is gemaeckt en deselve af-wijsinge gedaen by de Provintien dewelcke haer al voor date van dien door hare gedragene Consenten tot aenhoudinge ende betalinge van deselve Compagnien hadden geobligeert waeromme dan oock met recht by de voorsz Resolutie wordt geseyt dat daer jegens met authoriteyt behoorde versien te worden gelijck oock 'tselve en andere exempelen van gelijcken natuyre niet sonder reden hebben konnen geseydt worden tegens d'Unie strijdigh te sijn als waer door de verseckertheydt van den Staet jegens expresse gedragen Consenten buyten kennisse van 'tgemeene Lichaem van d'Unie verminderт soude sijn geworden, maer soo wanneer eenige Provintien haer onvermogentheydt in het dragen van de lasten by den Rade van Staten op haer gerepartieert aen de Bondtgenoten bekent hebben gemaeckt ende daer op gedifficulteert, wederomme tot de aenhoudinge van soodanige lasten die sy niet en konden dragen te consenteren ende sulcx de betalinge van dien van haer afgewesen hebben. Soo ist verre van daer dat wy oyt in sulcken gevalle souden hebben gesustineert sulcx jegens d'Unie strijdich te sijn dat wy ter contrarie niet alleenlijck de voorsz afwysinge met goede ooghen aengesien, maer oock selfs (de noot van't Landt sulcx vereysschende) onse Schouderen onder soodanige af-gewesen Lasten mede geste lt hebben.

Blijckende by distincte Resolutien van haer Ho: Mo: mitsgaders by de Registers

Registers soo in de Generaliteyts Reken-kamer als ten Comptoire Generael berustende, dat over de defecten van alle de Provintien de onse alleen uytgesondert uyt oorsake dat deselve van tijt tot tijt hare consenten ende vervolgens oock hare betalingen hebben ingehouden ten reguarde van verscheyden Compagnien op den uytgeschreven Staten van Oorloge Respective tot haren laste gestelt successivelijck soodanige sommen van Penningen sijn genegotieert dat deselve over de Provintien van Gelderlandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, mitsgaders Stadt ende Landen gecalculeert bevonden worden tot boven een Millioen guldens te Monteren, hebbende noch daer-en-boven de Provintie van Wtrecht ende Vrieslandt in het heetste van den Oorlogh veele jaren achter den anderen hare Consenten ingehouden d'eene ten regarde van de Cust-Schepen, sijnde geweest het Leger te water nootwendigh voor desen Staet, ende d'andere op de Subsidie voor de West-Indische Compagnie tot bescherminge van de Conquesten in Brasil en afweringe van het trouwloose gewelt der Portugesen, ende dienvolghende tot het eene en het ander Respective niet een stuyver gecontribueert.

En nademael wy alle de voorsz af-geschoven en gedifficulteerde lasten door onsen gestadigen yver tot het gemeene beste, met al te groote gewilligheydt hebben helpen dragen soo en hadden wy oock niet verwacht datmen ons mede eenmael volgens de voorsz exempelen van onse Bondt-genooten, afleggende 'tghene wy niet langer konden dragen. ende daerinne doende 'tgeene waer toe de Vryheydt by d'Unie ghereserveert ons en alle de Bondt-ghenooten qualificeert soude hebben willen schuldig houden tot prestatie van 'tgunt ons onmogelijck was en datmen ons naer bevochten Vrede soude hebben gedisputeert de Vryheyt die inden Oorlogh aen d'andere Bont-genooten noyt gecontroverteert was geweest en voor den Oorlogh by de Princen van den Lande selfs erkent hadde moeten worden.

Midts alle dewelcke redenen suffisantelijck sijnde gedoceert dat wy in 'tgunt voorsz is niet anders en hebben geprocedeert als met volkomen Communicatie van onse Bontgenooten oock niet en hebben gedaen als het geene waer toe onse onvermoghentheyt veroorsaeckt door onsen onverdrietigen yver voor de behoudenisse vanden Staet ons heeft gheneceßiteert ende 'tgheene wy naer ons recht ende Vryheydt by d'Unie ghestipuleert hebben vermoghen te doen en andere Bondt-ghenooten in periculeuser tijden voor ons hebben ghedaen tot conservatie ende maintien van welck Recht en Vryheydt alle de Bondtghenooten selfs volghens het eerste en principaelste Artikel van d'Unie gehouden sijn ons de handt te bieden ende dat alle 'tselve anders nergens toe en heeft gestreckt als tot aensienlijckheydt, Eere, en versekertheydt van den Staet in't ghemeene en onse eyghen subsistentie ende behoudenisse in't particulier

aen welcke subsistentie ende behoudenisse hoe veel alle d'andere Bontgenooten gelegen is deselve in den tijdt van Oorloge te meermalen hebben gesmaeckt ende dat d'argumenten en exempelen ter contrarie gebruyckt ende geallegueert, sijn ongefondeert, impertinent ende 'teenemael buyten propooste, Soo sullen wy ons niet verder ende particulierder extenderen op alle de Generale clausulen tot nadeel en beschuldinge soo van ons in't gemeen als oock van eenige Leden en Persoonen van onse Vergaderinghe in't particulier in't voorsz Geschrifte jegens de notoire waerheyt gestelt als houdende 'teenemael onnoodigh en superflus vermidts de tastelijcke onwaerachtigheydt van deselve daer jegens eenige specifique defensie te doen latende voorts een yegelijck by sich selven oordeelen met wat recht en hoedanigen oogmerck men sich teghens de voorsz onse rechtmatighe proceduren met alsulcke violente ende detestable middelen als voorsz is gheopposeert ende ghekant heeft, houdende deselve middelen voor een notoir attentaet jeghens de dier-ghekochte Vryheydt, mitsgaders de Vry ghevochtene Hoogheydt en Souvereyniteyt van dese Provintie.

Bestaende deselve Vryheydt eerst ende voornamentlijck daerinne dat ons als Voorsorghers van onse goede Gemeente en daer over even als Vaders of Voogden over hare Kinderen ende Weesen gestelt in onsen weer-wille tot ondraeglijcke belastingen van onse Onderdanen niet en werde overdrongen soodanige lasten als wy verstaen sonder ondienst van den Lande tot soulaes van deselve naer ghelaten te konnen werden, gelijck oock de beswaernisse van den tienden ende twintigsten penning by den Koninck van Spangien getracht tegens de borst van onse Voor-Ouders als wettige Regenten van den Lande in te voeren, rechtvaerdige redenen gegeven heeft en voor een groot ghedeelte oorsaecke is gheweest van't aennemen der Wapenen, ende abjuratie van de Heerschappie van deselve daer nochtans hier voren wijdloopigh is aengewesen 'tvoorsz geheele werck alleenlijck te dier occasie byderhandt genomen te sijn dat wy op ons ofte onse arme Gemeente niet en hebben willen laden alsulcke lasten als wy geoordeelt hebben in de voorsz constitutie van tijden niet 'teenemael noodigh geweest te sijn.

Bestaende ten tweeden de voorsz Vryheydt oock insonderheydt daerinne dat de Respective Vroetschappen den Steden elck in den haren en derselver Gecommitteerde op onse Staets-gewijse Vergaderinge hare deliberatien ende advijsen vry onbedwongen onverlet ende onbecommert mogen houden ende uytten daerinne ter eenre door de meer-gementioneerde besendinge en insonderheyt door de comminatoire Propositie in verscheyden Steden ende namentlijck binnen Dordrecht gedaen ende ter andere sijde door 'tvoorsz Saisissement de allerhoogste laesie ende infractie geschiet is.

Sijnde

Sijnde daer-benevens de *Hooghheyt* ende Souveraniteyt van dese Provintie door de voorsz acte in den oppersten grade gevioleert geweest ende namentlijck daer door dat de hooghste ende opperste Regieringe en sulckx de Souverainiteyt selfs directelijck ende immediatelijck door 'tarrest en detentie van de meer-gemelte ses Heeren aengetast ende dat de Militie van den Staet jegens integrerende Leden van onse Souveraine Vergaderinge en de machtighste, g hewichstigte en considerabelste van dese Provintie aengeroert is geweest.

Strijdende oock al de voorsz Procedueren directelijck jegens alle Wetten, Rechten ende Privilegien van den Lande soo ten reguarde dat het voorsz arrest ende detentie is gedaen geweest by de gene dewelcke in allen gevalle alwaert saecke dat alle de beschuldiginghen in't voorsz ghesc hrifte vervat waerachtigh hadden geweest als neen: daer toe in geenen deele waren bevought ofte gequalificeert oock sonder eenige figuere van proces of forme van Iustitie en sonder eenige precedente informatie als mede insonderheyt dat het voorsz gevanckelijck wech-voeren en d'incarveratie op den Huyse van Louvensteyn is ghescschiedt sonder eenighe preallable Sententie ofte condemnatie daer toe streckende ja selfs sonder eenighe kennisse van saecken, sonder verhoor, sonder defensie, sonder Rechten, alleenlijck door louter ghewelt ende pure violentie.

Behalven dat mede sy voorgemelte ses Heeren als oock eenige andere binnen de Stadt van Amsterdam gedwongen sijn geweest hen-selven van alle Regeringe te onthouden, ende hare respective functien te quiteren, strijdende 'tselve insgelijckx directelijck jeghens alle bekende Privilegien, derselver Respective Steden ende insonderheydt ten aensien van de gene dewelcke d'eere hadden in de Vroetschappen van dien gheassumeert te wesen als dewelcke daer uyt volgens derselve Privilegien haer leven lang geduyrende niet en konden werden gestelt edoch in haren dienst tot haer overlijden toe, ten ware middelertijt uytlandigh of wettelijck ontpoortert wordende mosten blijven contrarieren.

Sijnde daer-en-boven in desen groffelijck so jegens de Keyserlijcke beschreven Rechten als oock jegens het gemeene recht der Volckeren gepecceert ten opsichte aen d'eene sijde de meer-gemelte Heeren in de saecken hier boven gementioneert ende in't voorsz geschrifte van *Sijn Hooghheyt* den Prince van Orange onsterffelijcker Memorie geroert, niettet werelt uyt haer eygen Hoofde maer alles door last ende Commissie van de Respective Vroetschappen hare Heeren Principalen hadden gedaen gelijck daer van by eenighe van de Vroetschappen incontinenti, ende by d'andere *ex post facto* pertinente verklaringh verleent ende aen ons als voorsz is vertoont sijn, ende aen d'andere sijde deselve Heeren mede niet anders als Gedeputeerden ofte Gesanten konden worden gheconsidereert oock mitsdien *jure gentium* niet arrestabel en waren.

Alle het welcke met meer ontallijcke Redenen, exempelen, ende andere argumenten breder soude konnen werden geastrueert, daerinne wy nochtans onnoodich achten, vermits de ontwijffelijcke en tastelicke waerheydt van dien, Ons weder te eslargeren.

Danckende alleenlijck en lovende den Almachtighen Godt in't binnenste van Onse Zielen dat hy ons *op't aller onverwachste sonder eenigh ons toedoen door sijne wonderlijcke werckinge uyt alle dese bekommerlijcke verwarringen ende swarigheden so genadighlijck heeft verlost*, mitsgaders soodanige Hermonie, Eendracht, Liefde, Confidentie, ende affectie wederomme tusschen de gemeene Bontgenooten herstelt, en sulcks den Staet van 't Landt uyt de uyterste Confusie ende imminente ruine weder tot soodanighen vastigheydt heeft gebracht als wy van sijne almogende handt nauwelijcks sonder al te groote vermetelheydt hadden konnen verwachten. Biddende deselve uyt grondt Onses Herten dat sijne goedertierene Geliefte sy over dese Landen sijnen genadigen Zegen in sulcker voegen voortaen te continueren, ende ons te verleenen soodanige wijsheyt, beleyt, ende directie, mitsgaders te inspireren sodanigen yver ende Courage dat wy met behoorlijcke erkentenisse de voorsz sijne gaven op-nemende des Lants saken voortaen in dier voegen moghen gade slaen, mitsgaders in alle bekommerlijcke tijden sodanigh behartighen en besorghen, *dat wy aen onse Posteriteyt den Staet des Landts ende Regeringhe mogen na laten, even in soodanighe verseeckerheydt, liberteyt ende Vryheydt als Godt de Heere deselve jegenwoordighlijck in Onse handen heeft ghestelt.*

Aldus gedaen ende gearresteert in onse Vergaderinge den .... 1651.

BY die van Vrieslandt van als geseydt is / den 20. July voorgeslagen ende ingebracht wordende derselver Concept van Amnestie / so wiert 's anderen-daeghs 'tselve gestelt in handen van den Heer Ommeren ende andere haer Ho: Mo: Gecommitteerden tot de Conciliatoire Conferentien ende een Project van Amnestie in te stellen.

Deselve Heere Ommeren ende andere hebben doen ooch inghebracht volgende advijs tot beslichtinge der differenten soo der eenige tusschen de Provintien quamen t'ontstaen. Waer mede die van Gelderlandt, Zeelant, Wtrecht, ende Over-Yssel op't behagen van haer Heeren principalen / die van Hollandt absolutelijck hebben geconformeert / werdende die van Vrieslandt ende Stadt ende Landen versocht desghelijcks te doen. 't Selve advijs luyde als volght.

By-

I.

BY aldien eenige disputen ofte verschillen in saecken daer geen overstemminge plaets en heeft, volgens d'Articulen van *d'Unie*, onderlinge tusschen de samentlijcke Provintien souden moghen komen te ontstaen, dat uyt elcke Provintie een *onpartijdigh, bequaem, vredelievent, ende in't stuck van Staet wel ervaren Persoon*, tot seven in't getal souden verkooren worden, om tusschen de discreperende partyen den wech van vruntschap te tenteren, ende deselve niet succederende, dat de verschillende Provintien elck een ghelijck ghetal van *Arbiters* verkiesen souden.

II.

Dit gelijck getal van Arbiters soude oock voor eerst ende voor al *viam Concordiæ* tusschen de strijdende partyen tenteren, ende deselve niet konnende gevonden worden, souden deselve *Arbiters* eenen *Super-arbitrum* by pluraliteyt van stemmen verkiesen, Edoch by aldien de stemmen van deselve *Arbiters* souden mogen steken, dat de saecke by't Lot afgemaeckt werden, ende waer op 't Lot viel *Super-arbiter* sijn soude.

III.

Ende souden de voorsz seven Persoonen oock het voorsz gelijck getal van *Arbiters* Mitsgaders oock de *Superarbiter* Eedt moeten doen, dat sy geene sucht op eenige Provintien of Leden en nemen, maer onpartijdelijck oordelen ende uytspreecken souden 'tgeene in *Conscientie, reden, recht*, ende *billicheyt* tot de meeste ruste ende eenicheyt van de Provintien soude bevonden worden te behooren.

IV.

Welverstaende, dat soo eenige partijen mochten meynen redenen van recusatie te hebben teghens eenige van de voorsz seven Persoonen ofte gekooren Arbiters, dat deselve de voorsz redenen souden mogen allegeren, ende dat op de suffisantheyt van dien by de resterende uyt de voorsz seven Persoonen ende Arbiters Respectivelijck geoordeelt ende uytspraecke gedaen soude worden, mits dat datelijck in plaetse van den genen, die met redenen gerecuseert sal sijn, een ander gesurrogeert werden soude.

V.

Dat oock de gedane uytspraeck achtervolcht ende naergekomen soude werden, sonder dat daer tegens eenich wijder beroep ofte andere Provisie (onder wat pretext het oock soude mogen wesen.) soude mogen werden voorgewent, veel weyniger geadmitteert.

VI.

Ende indien de Gecommitteerde naer twee of drie sommatien van haer Ho: Mo: in gebreecke mochten blijven de gedane uytspraecke, te Pareren, souden deselve

deselve daer inne behoorlijcke versieninge in't werck stellen, ten eynde deselve uytspraecke niet illusoir gemaeckt, maer reelijck volgens het 23. Artikel van de Unie ge-executeert mochte worden.

Die van Vrieslandt hebben geadviseert op het stuck der Beslissinghe.

I.

BY aldien eenige disputen ofte verschillen in saken daer geen overstemminge plaets hadde volghens d'Articulen van d'Unie in den Jare 1579. binnen Utrecht gearresteert onderlinghe tusschen de samentlijcke Provintien souden mogen komen te ontstaen / dat benessens die Provintien Stadthouders hebbende/ofte die in't toekomende mochten verkrijgen / uyt elcke Provintie een onpartijdich bequaem Vrede-lievende ende in stuck van Staet wel ervaren Persoon / tot seven int ghetal verkoozen soude werden / om tusschen de discreperende partyen den wech van Vrientschap te tenderen/ ende deselve niet succederende/dat de verschillende partijen elck een gelijck getal van seven Arbiters souden verkiesen.

II.

Dit getal van 21. Arbiters soude oock voor eerst / ende voor al viam Concordiæ tusschen de strijdige partijen tenderen / ende deselve niet konnende gevonden werden / souden deselve Arbiters onpartijdelijck oordeelen ende uytspreecken 'tgene in Conscientie, Reden, Recht ende billicheydt gevonden soude worden te behooren.

III.

Ende souden dese eerste seven ende de volgende Persoonen Eet moeten doen/ dat sy geen sucht op eenige Provintie of Leden van dien hebben / maer Recht souden doen / in voeghen in't tweede Artikel is verhaelt.

IIII.

En by so verre onder de veerthien bygevoegde een ware die recusabel was souden de seven eerste ende d'andere niet gesuspecteert Arbiters de redenen van recusatien examineren eñ op de suffisantheyt van dien oordeelen/ende doen uytspraecke/ mits datelijck in plaetse van die gene die met reden gerecuseert was / een ander by de Provintien gesurrogeert wordende.

V.

Dat oock de gedane uytspraecke achtervolcht ende nagekomen soude worden / sonder dat daer tegens eenich wijder beroep ende andere Provisie

Provisie (wat namen ofte pretext het soude konnen ofte moghen gegeven worden) soude mogen worden voorgewent veel weyniger geadmitteert.

VI.

Ende indien de Gecondemneerde na twee ofte drie Sommatie van haer Ho: Mo: in gebreecke mochte blyven de ghedane uytspraecke te Pareren soude deselve daerinne behoorlijcke voorsieninge in't werck stellen / ten eynde deselve uytspraecke niet illusoir gemaeckt / Maer reelijck volgens het 23. Artikel vande Unie geexecuteert werden mochte.

De Heeren van Stadt ende Landen hebben haer verklaert op volgende manier.

Als dat sy naer examinatie van dit Poinct considererende dat de Provintien dewelcke voor als noch geen Stadthouders hadden / wel bevoegt ende gerechticht waren/ sodanich haer defect te suppleren/ met het kiesen van een Stadthouder.

Dat sulcx oock deselve vermochten te doen / in tijden ende wijlen als haer 'tselve gelegen was/ ende sy oordeelen souden de Provintien dienstich te zijn.

Dat mede deselve onder dese deliberatien ofte geduyrende het defect van Stadthouder/ niet behoorden geprejudiceert te worden in haer Recht van te mogen helpen beslichten de questien tusschen de Provintien t'samen ontstaende.

Ende daer beneffens seer wel lettende datten hoogsten nodich was gene ofte immers de minste nieuwicheyt in d'Unie te brengen. Maer wel deselve te laten in Staet ende op haer beloop.

Soo souden de Heeren Committeerden van Stadt ende Lande van advijs zijn ende verstaen by forme van inclinatie/dat de Provintiē geen Stadthouders hebbende sulcx souden mogen suppleren met een Provisioneel expedient.

Ende dat dienvolgende in cas boven vermoeden eenige questie ofte verschil tusschen de samentlijcke Provintien soude mogen voorkomen geduyrende het voorsz defect, dat sulcx soude zijn ende blyven gedefereert aen den Heere Stadthouder inder tijdt wesende/ ende sodanige arbiters als d'andere Provintien/geen Stadthouder hebbende/elck uyt den zijnen eenen souden kiesen/ende denselven adjungeren.

Dewelcke voor soo veel dit verschil aenginck/ haer Respective Provintien souden afzweeren ende hen met eede verplichten het geresen different na Recht ende reden te sullen helpen beslichten ende by arbitragie

of Sententie nederlegghen / naer dat sy eerst ende alvooren eenighe middelen van accoordt te vergeefs souden hebben getendeert.

Dit gedaen zijnde dat de schuldige Provintie gehouden soude wesen sonder eenige dilay ofte oppositie het gewijsde of uytghesprokene te voldoen ende gehoorsamen.

Ende ingevalle deselve boven vermoeden in gebreecke souden mogen blijven / soude na voorgaende drie Sommatien van veertien daghen tot veertien dagen Respective te doen by het 23. Articul van de Unie beraemt ten vollen plaets gewinnen moeten.

De Heeren Gecommitteerden voornoemt souden ongeraden vinden dat hier op besonderlijck een Solemneel Eedt ghedaen werde vermits sulcx soude presupponeren eenige nieuwicheydt in d'Unie ingevoert te wesen.

Daer nochtans alle Provintien (gelijck men vertrouwt) van sodanige nieuwicheden vreemt zijn/ ende verstaen souden dat dit alleenlijck een Provisioneel expedient was/geduyrende het defect van Stadthouders by d'andere Provintien.

Konde dienvolgende by speciale Resolutie van de samentlijcke Bontgenooten worden verklaert dat dit Expedient/ende wat daer uyt resulteert / geduyrende het voorsz defect alsoo krachtig ende vast gehouden soude worden als of het by't oprechten vande Unie daerinne gestelt/gearresteert/ende solemnelijck bezwooren was.

Oft oock machte gebeuren dat d'een of d'andere vande Arbiters/den Heere Stadthouder te adjungeren / als suspect soude werden gerecuseert/ in sulcken gevalle souden de Heeren Committeerden verstaen / dat de reden van dien by den Recusant voorgebracht door de Heeren Stadthouder ende andere ongereprocheerde Arbiters geexamineert / ende daer over verklaert soude mogen werden.

Den 22. July hebben de Heeren van Vrieslandt haer noch naerder verklaert op het beslichten van de differenten van de geschillen tusschen de Provintie.

By aldien eenige disputen ofte verschillen in saecken daer geen overstemminge plaets heeft volgens d'Artikulen van d'Unie inden Jare 1579. binnen Utrecht gearresteert onderlinge tusschen de samentlijcke Provintien souden komen te ontstaen / dat benevens den Stadthouder uyt de Provintie deselve hebbende ofte in toekomende daer toe willende Committeren / uyt elcke Provintie geen Stadthouder hebbende ofte hier toe Committerende/een onpartijdigh bequaem/ Vrede-lievend/ende in't stuck van Staet welervaren persoon tot seven in't geheel verkooren

soude

soude werden/om tusschen de discreperende partyen de weeh van vrundtschap te tenteren/ende deselve niet succederende/dat de verschillende partyen weder-zyts tot ende by voorighe eenige nieuwe Arbiters souden verkiesen/ in sulcker voegen dat deselve met de voorige Gecommitteerden ten wedersyden een esgual getal uytbrachten te weten/soo een Provintie tegens de ses andere in dispuyt stont/soo soude den eenen disputerende Provintie noch elf Arbiters verkiesen / ende de andere ses Provintien noch ses Arbiters / indien twee Provintien tegens vijf andere Provintien in dispuyt stonden/ soo souden de twee Provintien acht/ ende de vijf andere vijf Arbiters verkiesen / soo drie Provintien tegens vier Provintien in dispuyt stonden / so souden de drie negen ende de vier acht Arbiters mogen verkiesen.

Dit gelijck getal van Arbiters soude een Super-Arbiter by Pluraliteyt van stemmen verkiesen / Edoch by aldien de stemmen van deselve Arbiters souden mogen steecken/ dat de saecke by Loth afgemaeckt soude worden/ende waer op t'Loth viel/ soude Super-Arbiter zijn/ welcke Arbiters ende Super-Arbiter oock voor eerst ende voor al viam Concordia tusschen de strijdige partyen tenteren / ende deselve niet konnende gevonden werden souden deselve onpartydelijck oordeelen ende uytspreecken 'tgeene in Conscientie / Reden / Recht/ende billicheydt bevonden soude worden te behooren.

Ende souden de voorsz seven/gelijck oock het voorsz gelijck getal van Arbiters, Mitsgaders oock de voorsz Super-Arbiter eet moeten doen / dat sy gheen sucht op eenige Provintien ofte Leden van dien en nemen/ maer onpartydelijck souden oordeelen / als in't tweede Artikel is verhaeldt.

Wel verstaende dat soo eenige partyen mochten meynen redenen van recusatie te hebben tegens eenige vande voorsz Arbiters/ Dat deselve de voorsz redenen souden mogen allegueren / ende dat op de suffisantheydt by de resterende uyt de voorsz Arbiters Respective geoordeelt/ ende uytspraeck gedaen soude worden/mits dat datelijck in plaetse van den geenen die met redenen gerecuseert soude zijn een ander gesurrogeert worden soude.

Soude oock de gedane uytspraeck achtervolght ende naergekomen worden / sonder dat daer tegen eenich wyder beroep en ander Provisie wat name ofte pretext het soude konnen ofte moghen gegeven worden soude mogen werden voorgewent veel weyniger geadmitteert.

Ende indien de Gecommitteerde na twee ofte drie sommatien van haer Ho: Mo: in gebreecke mochten blyven de gedaene uytspraecke

te pareren/souden deselve daerinne behoorlijcke voorsieninge in't werck stellen ten eynde deselve uytspraecke niet illusoir ghemaeckt/maer redelijck volgens het 13. Artikel van d'Unie geexecuteert werden mochte.

Aengaende d'Amnestie is by die vande Consiliatoir Conferentie geconcipieert ende den 22. July ingebracht dat alsoo inden Jare 1650. eenige onlusten inde Regeering ontstaen ende naderhandt verder ende verder gegaen waren op't Fundament van seecker Resolutien den 5. ende 6. Juny desselven Jaers by de ordinaris Vergaderinge vande ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt genomen/ ende dat naderhandt Godt den Heere Almachtig geliefst hadde de voorsz onlusten wederomme na zijn Vaderlijcke goedertierentheydt geheelijck wech te nemen/ Mitsgaders tusschen de gemeene Bontgenooten soodanige harmonie/ eendracht/liefde/Confidentie/ende affective te doen blijcken/ dat alle de groot-wichtighe deliberatien die ter occasie vant Overlyden van zijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangien Hooglofflijcker Memorie gehouden waren in de Generale Vergaderinge vande Respective Staten der Geunieerde Provintien Extraordinaris alhier in 's Graven-Hage geconvoceert/met eenparicheydt ende volkomen Contentement van alle de Provintien gelijck ten eynde gebracht. Soo hadden de Respective Staten van de Provintien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieslandt, Over-Yssel ende Stadt ende Lande, omme de gedachten van de voorsz onlusten te eradiceren uytte Memorie van desegenwoordige ende toekomende Eeuwen/ de Bant van de voorsz eendracht/liefde/Confidentie/ende affectie onder de Respective Provintie te vaster ende indissolubel te maecken/ ende daermede te sluyten dese Illustre ende groote Vergaderinge van de gesamentlijcke Bontgenooten verklaert/ gelijck deselve verklaerden mits dien nu noch noyt te sullen noch willen gedencken aen alle 'tgene inden voornoemden Jare 1650. was voorgevallen/ nochte oock eenich ressentiment over 'tgene voorsz is/tegens eenige Provintie Persoonen ende Huysen int gemeen ofte bysonder te bethoonen/ hoedanich 'tselve oock soude mogen zijn/maer ter contrarie alles te vergeten/ als of alle 'tselve noyt en ware gepasseert/ houdende tot dien fijne mede de voorsz Resolutien van den 5. ende 6. Juny voornoemt/ als niet genomen/ Mitsgaders/ niet krachteloos/ ende van onwaerden/gelijck mede alle 'tgene uyt kracht/ ende in gevolge van dien in eeniger manieren was gedaen ende daer op gevolcht/ Sullende mede tot bekrachtinge van alle 'tgeene voorsz is vernietticht ende uytte Publijcque Notulen soo van de Generaliteyt/ als van de Respective Provintien gelicht/ geroyeert/ ende uyt genomen worden/

alle

alle Resolutien Acten / ende Actitaten ter saecken als voren genomen ende in deselve geinsereert.

Dit Concept stont die van Hollandt niet aen / als willende wel vergeten wat d'andere Provintien / Leden / ende Ingesetenen van dien mochten tegen haer hebben misdaen: Maer alsoo; dat elcke Provintie inden haren soude vry staen, om recht te doen soo sy bevinden souden waer over noch eenige dagen daer na is geweest veel hapering / als hier onder sal volgen.

Den 14. Julij zijn in deliberatie geleydt de twee lijsten vande Respective Guarnisoenen dewelcke soo binnen de stemmende Provintien als buyten deselve gelaten souden worden / sulcx als deselve den 7. deses by ende van wegen den Raedt van State ter Vergaderinge waren ingebracht / ende daerop by eenige Provintien gemoveert zijnde geweest / dat eenige plaetsen ofte Frontieren binnen de stemmende Provintien gelegen / op de voorsz Lijsten gestelt waren als onder de Generaliteyt gehoorende / ende wederomme vice versa is verstaen / dat de voorsz Lijsten wederomme gestelt souden worden in handen vanden Raedt van State omme deselve te revideren / examineren / ende daer op hare Ho: Mo: toe te laten komen hare naerdere Consideratien ende advijs omme 'tselve ghedaen alsdan by de ordinaris Vergaderinge van hare Ho: Mo: daerinne gedisponeert te worden naer behooren. Doch de Heeren van Zeelandt hebben in deselve Conclusie niet geconsenteert.

Op het stuck der beslissinge van differenten naerder instantie gedaen zijnde / hebben de Heeren van Vrieslandt tot naerder elucidatie van haer laetste advijs ter vergadering ingebracht haer opinie te zijn / dat ingevalle het mochte komen te gebeuren / 'twelck Godt verhoede / dat tusschen de Geunieerde Provintien eenich onverstant / dispuyt / twist / ofte tweedracht gevielen in saecken tot de dispositie van de Generaliteyt by de Unie vanden Jare 1579. opgestelt / ende deselve Pointen raeckende daerinne sy luyden den anderen niet en konden verstaen / het selve / so verre het eenige van de Provintien int Particulier aenginck / ter neder geleydt ende geslicht soude werden / by de andere Provintien ofte den geenen die sy daer toe souden deputeren / ende soo verre die saecke alle de Provintien in't Generael aenginck / dat in sulcken gevalle nevens de Heere Stadthouder van Vrieslandt / oock Stadt ende Lande by de ses andere Provintien yder een onpartijdich / bequaem / Vrede-lievent / ende in't stuck van Staet wel ervaren Persoon / maeckende te samen seven in getale; verkooren souden werden / dewelcke tusschen de discreperende partijen / den wech van Vrundtschap tenteren / ende deselve niet

 succe-

succederende de verschillende partyen weder-zijts tot ende by de voorsz seven Persoon eenige nieuwe Arbiters verkiesen souden / in sulcker vougen / dat deselve nieuw gekoren Arbiters gevoucht by de voorsz Respective eerst geeligeerde ten weder syden een gelijck ende egael getal quamen uyt te brengen. Te weten / by so verre het geschil tusschen eene Provincie ter eenre ende de ses Provintien ter andere zijden / soude wesen geresen / dat in sulcken geval deselve eene Provintie noch elf ende de ses Provintien noch ses Arbiters verkiesen souden / in vougen dat als dan ten wederzijden het getal van twaelf segs-luyden geemployeert souden worden. Ende by soo verre het geschil mochte wesen geresen tusschen twee Provintien ter eenre / ende vijf Provintien ter andere zijden / dat in dien gevalle deselve twee Provintien noch acht / ende de voorsz vijf Provintien noch vijf Arbiters assumeeren souden / sulcx dat als dan ten weder-zijden thien Seghs-luyden souden werden ge-employeert.

Eyntelijck in cas de questie soude wesen ontstaen tusschen drie Provintien ter eenre ende vier Provintien ter andere zijden dat als dan deselve drie Provintien noch negen / ende de voorsz vier noch acht Arbiters eligeren souden in vougen dat by sodanige voorval wederomme ten weder-zijden twaelf Seghs-luyden souden werden geemployeert.

Ende dat de voorsz alsoo verkoren Segs-luyden tot hen-luyden assumeeren ende by pluraliteyt van stemmen eligeren souden een Super-Arbiter edoch by aldien de stemmen van deselve Segs-luyden daer inne mochte komen te staecken / dat de decisie van dien by lotinge soude werden geterminneert / ende op dewelcke van de Persoonen daer tusschen de stemmen ghestaecken souden hebben het Loth viel dat deselve Super-Arbiter zijn soude.

Ende dat de voorsz Segs-luyden ende Super-Arbiter oock voor eerst ende voor al viam Concordiæ tusschen de verschillende partyen tenteren / ende by faulte van succes onpartijdich oordeelen ende uytspreecken souden 'tgene sy-luyden in Conscientie / Reden / Recht / ende billigheydt bevinden souden te behooren / sullende tot dien eynde by Eede belooven dat sy ghene sucht ofte affectie tot eenighe Provintien ofte Leden van dien dragen / nemaer hare uytspraike alsoo ende onpartijdelijck doen souden.

Wel-verstaende by soo verre eenighe partyen mochten oordeelen / redenen van recusatie yegens eenighe van de voorsz Seghs-luyden ofte den Super-Arbitrum te hebben / dat deselve de voorsz redenen souden moghen allegeeren / ende dat op de suffisantheydt van dien by de resterende van de voorschreven Seghs-luyden geoordeelt ende uytspraecke ghedaen soude worden mits dat nochtans in plaetse van den ghenen

die

die met redenen gherecuseert zijn een ander gesubrogeert werden soude.

Dat de Respective Provintien souden beloven de voorsz te doene uytspraecke naer te gaen ende te achtervolgen / sonder daer tegens te doen/ doen doen/ noch gedogen gedaen te werden/ directelijck of indirectelijck in eenige wijse ofte manieren / sonder dat daer van wijder beroup ofte andere provisie van Rechten/ 't sy van Appel/ Relief / Revisie / Nulliteyt / ofte eenighe andere querellen/ hoedanigh die soude moghen wesen versocht/ ofte gebruyckt souden mogen worden. Ende soo verre by yemant ter contrarie gedaen ofte geattenteert wiert/ 'tselve verklaren van nu als-dan nul / egeen ende van onwaerden / daer onder verbindende haer-luyder ende aller Ingesetenen van haer-luyder respective Provintien/ Steden ende Leden van dien/ Persoonen ende Goederen omme deselve ingevalle van contraventie ende by ghebreecke van voldoeninghe van de voorsz uytspraecke tot prestatie van 't effect van dien/ met het gene daer van dependeert/ ghearresteert / ghehouden / ende bekommert te moghen worden t'allen plaetsen / ende by allen Heeren / Rechten / ende gerechtigheden/ daermen die soude komen / ofte moghen bekomen / renuncierende ende vertyende tot dien eynde van alle exceptien / gratien/ Privilegien/Relevamenten/ende generalick van alle andere Beneficien van Rechten/die hen-luyden eenighsints ter contrarie van desen souden moghen dienen ende bysonder den Rechten / segghende Generale renunciatie gene plaetse te hebben , daer en sy eerst speciale voor gegeven.

Men heeft in desen tijdt noch meermael op het tappyt ghebracht/ by wien vergeven souden worden de Gouvernementen ende Commandementen inde Steden ende Forten buyten de stemmende Provintien gelegen. Mitsgaders de Majoorschappen in de voorsz Steden ende Forten. Als mede de hooge Militaire Charges voor desen gestaen hebbende ter dispositie van hare Ho : Mo : ofte Sijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangien / tot Colonelschappen exclusyf. Ende eyntelijck of de voorsz Charges/ mitsgaders Gouvernementen/ Commandementen ende Majoorschappen voortaen soude moghen worden geconfereert aen persoonen niet wesende van de Gereformeerde Religie. Maer sonder Resolutie ; Ghelijck oock de Gecommitteerde van de Landtschap Drenthe/ versouckende Sessie in de Generaliteyt/ of dattet mocht worden gerenvoyeert aen onpartydige Rechters of Arbiters / zijn ghewesen aen de Ordinaris Vergaderingh.

Op het beslichten van de differenten hebben de Heeren van Hollandt den 26. July ingebracht ; ende gheaviseert. Dy soo verre het mochte

komen

komen te gebeuren dat buyten materie van Consenten, welcken aengaende de Provintien behouden haer Vryheydt / omme dien aengaende haer te ghedraghen / sulcks als deselve souden oordeelen den dienst van den Lande te vereysschen tusschen de Geunieerde Provintien ('twelck Godt verhoeden moet) eenigh dispuyt, onverstandt, twist ofte tweedracht ghe-viele in saecken daer inne gheen overstemminge plaets hadde volghens d'Unie in den Jare 1579. ghemaeckt / daerinne sy-luyden den anderen niet konden verstaen/dat in sulcken gevalle seven onpartijdighe/ bequame/ Vredelievende / ende in't stuck van Staet wel ervaren Persoonen/ te weten / uyt yeder Provintie een (onder dewelcke souden wesen de Stadthouders van de Provintien daer deselve yegenwoordigh waren/ ofte namaels souden moghen wesen ende die de Respective Provintien daer toe souden gelieven te gebruycken) te samen komen/ omme tusschen de discreperende partyen den wegh van vruntschap te tenteren ende deselve niet succederende/ souden de verschillende partyen weder-zijts tot ende by de voorsz seven persoonen eenighe nieuwe Arbiters verkiesen/ in sulcker voeghen dat deselve nieuw ghekoren Arbiters ghevoeght by de voorsz eerst geeligeerde ten weder-zijden een gelijck ghetal quamen uyt te maecken. Te weten/ by soo verre het geschil tusschen eene Provintie ter eenre / ende ses Provintien ter andere zijden soude wesen geresen/ dat in sulcken gevalle deselve eene Provintie noch elf ende de voorsz ses Provintien noch ses Arbiters verkiesen souden / in voeghen dat als-dan ten weder-zijden het getal van twaelf Seghs-luyden gebruyckt soude worden / Ende by soo verre het gheschil mochte wesen geresen tusschen twee Provintien ter eenre ende vyf Provintien ter andere zijden/ dat in dien gevalle deselve twee Provintien noch acht ende de voorsz vyf Provintien noch vyf Arbiters assumeren souden / sulcks dat als-dan ten weder-zijden thien Seghs-luyden sullen worden ge-employeert. Eyntelijck by so verre de questie soude wesen ontstaen tusschen drie Provintien ter eenre/ ende vier Provintien ter andere zijde / dat als-dan deselve drie Provintien noch neghen, ende de voorsz vier Provintien noch acht Arbiters eligeren souden / in voeghen dat by soodanighen voor-val wederomme ten weder-zijden twaelf Seghs-luyden souden werden ghebruyckt.

Ende dat de voorsz alsoo verkooren Seghs-luyden tot hen-luyden assumeren ende by pluraliteyt van stemmen eligeren souden een Super-Arbiter, edoch by-aldien de stemmen mochten komen te steken/ soude de decisie van dien by lotinge werden geetermineert / ende op dewelcke van de persoonen / daer tusschen de stemmen gesteken sullen hebben/ het loth viel/deselve Super-Arbiter zijn. Ende

Ende dat de voorsz Seghs-luyden ende Super-Arbiter hare Sessie ende Rangh souden hebben / Mitsgaders stemmen naer d'ordre van de Provintien/ wegens dewelcke deselve respectivelijck souden komen/ende oock voor eerst ende voor al viam Concordiæ tusschen de verschillende partyen tenteren ende by faute van succes/onpartydelijck oordeelen ende uytspreken 't gene sy-luyden in Conscientie / Reden/ ende billigheydt bevinden souden te behooren / sullende tot dien eynde by Eede beloven/ dat sy ghene sucht of affectie tot eenighe Provintien of Leden van dien dragen/ nemaer hare uytsprake als voren onpartijdelijck doen souden.

Wel-verstaende by soo verre eenige partyen mochten oordeelen reden van recusatie jeghens eenighe van de voorsz Seghs-luyden ofte den Super-Arbitrum te hebben / dat deselve de voorsz redenen souden moghen allegueren ende dat op de suffisantheydt van dien / by de resterende van de voorsz Seghs-luyden geoordeelt ende uytsprake gedaen soude worden/ mits dat aenstonts in plaetse van die gheenen die met redenen gerecuseert soude zijn / een ander gesurrogeert werde.

Voorts dat de Respective Provintien souden beloven / de voorsz te doene uytsprake naer te gaen/ ende t'achtervolgen / sonder daer tegens te doen/ doen doen / noch gedoghen gedaen te worden directelijck of indirectelijck in eenigher wijse ofte maniere / sonder dat daer van wyder beroep ofte andere provisie van Rechten/ 't zy van Appel / Relief/ Revisie/ Nulliteyt/ ofte eenige andere querellen/hoedanigh die souden mogen wesen/ versocht ofte gebruyckt souden moghen worden / Ende by soo verre by yemant ter contrarie gedaen ofte geattenteert worde/ 't selve souden sy verklaren van nu als-dan egeen ende van onwaerde / daer onder verbindende haren ende aller Inghesetenen der Respective Provintien/ Steden ende Leden van dien/ Persoonen ende Goederen / omme deselve/ ingevalle van contraventie ende by gebreke van voldoeninge van de voorsz uytspraecke / tot prestatie van't effect van dien mettet geen daer van dependeert/ gearresteert/ ghehouden/ ende bekommert te moghen werden t'allen plaetsen / ende by allen Heeren/ Rechten ende Rechteren daer men die soude konnen ofte mogen bekomen/ renunchierende ende vertyende tot dien eynde van alle exceptien/ gratien/ Privilegien/ relievementen/ ende Generalijck van allen anderen Beneficien van Rechten die hen-luyden eenighsints ter contrarie van desen souden moghen dienen/ ende bysonder de Rechten/ segghende / Generale renunchiatie geen plaets te hebben daer en sy eerst speciale voor-gegaen.

Het stuck van den nieuwen Staet van Oorlogh oock gheproponeert wordende is gherenvoyeert aen de Ordinaris Vergaderingh.

Men meende seer dat de groote Vergaderingh soude sijn gescheyden Saterdagh den 29. July / zijnde Jarigh dat Amsterdam Beleghert ende de ses Heeren gesaiseert wierden. Maer Vrieslandt ende Stadt ende Landen drongen soo hart op d'Amnestie: Ende die van Hollandt waren daer toe soo ongeneghen of ongereedt/ dat den 29. wiert genomen een Reces/ ende de Vergaderingh gecontinueert tot den 7. Augusti/ als wanneer de Provintien aenghenomen hebben haer precise wederomme alhier by den anderen te sullen laten vinden / zijnde middelerwijlen goet ghevonden dat de Conferentie Conciliatoir op de resterende ende on-afghedane Poincten soude worden ter handt ghenomen / hebbende voorts alle de Provintien aenghenomen/ haer tegens den selven tijdt finalijck te sullen verklaren / op de Concepten raeckende de beslissinghe der verschillen die tusschen de Provintien onderlinge souden mogen komen t'ontstaen/ mitsgaders op de Amnestie van 'tgene in den voorleden Jare 1650. hier te Lande was voorgevallen/ als mede op de Lysten van de Guarnisoenen die soo binnen de stemmende Provintien als buyten deselve gelaten souden worden. Doch 'twiert Vrydagh den 11. Augusti eer d'eerste mael de groote Vergaderingh weder by een quam: Als wanneer de Raet van Staten inhaesht haer naerder advijs geformeert den 8. deses op de Lijste van de Garnisoenen soo binnen als buyten de stemmende Provintien: Verklarende ge-examineert te hebben 'tgene by eenige Provintien was gemoveert gheweest/ dat eenige plaetsen ofte Frontieren binnen de stemmende Provintien geleghen op de voorsz. Lijsten gestelt waren/ als onder de Generaliteyt behoorende/ ende wederomme vice versa: welcken volghens de voorsz. Lijsten ter presentie van Sijn Excellentie Stadthouder in den Raedt by de hant ghenomen ende ghe-examineert zijnde/ Verklaerden geen plaetsen ghevonden te hebben daer desen aengaende reflexie op was vallende/ als in de Lijste van plaetsen buyten de Stemmende Provintien geleghen/ de Fortressen Bourtange, Billingwolde, ende Langackerschans, oock Coevoorden, ende in de andere Lijste van de plaetsen binnen de Stemmende Provintien Axel, Neusen, Biervliet, Lillo, ende Liefkens-Hoeck. Wat de Fortressen belanghde van de Bourtange, Bellingwolde, ende Langackerschans, dat deselve niet waren geleghen in ofte binnen eenige van de Stemmende Provintien gelijck oock niet en deed' Coevorden, zijnde onder de Landtschap Drenthe, ende over sulcks alle die Lijsten buyten de Stemmende Provintien wel gebracht. Aengaende Axel, Neusen, Biervliet, Lillo, ende Liefkens-Hoeck op de Lijste van de Stemmende Provintien van Zeelandt ghestelt / daer op moest werden verstaen dat 'tselve niet en was geschiet als of die gelegen souden zijn/

de zijn/

de zijn / in of binnen de Provintien van Zeelandt / 'twelck in der daet geen van deselve en was / maer om dat weynigh besettinge in die Provintie hebbende / de Compagnien van dese plaetsen mede souden konnen dienen by gelegentheyt tot uytvoeringe van hare Politicque bevelen, sonder nochtans dat d'intentie geweest was daer deur eenige prejuditie aende Generaliteyt te doen / maer gelijck de Heeren van Zeelandt voor desen in den Oorloge hadden de opsicht inghe gehadt over de vijf voornoemde plaetsen / soo van besetten / Fortificatien / ende desgelijcx hadden oock de Provintien van Vrieslandt / ende Stadt en Lande mette Heeren Stadthouders derselver Provintien het gesach gehadt over de drie eerst genoemde Fortressen / soo van besettinge / Fortificatien / als andersints / werdende soo wel van weghen de eene als d'andere der voorsz drie Respective Provintien voorgebracht / ende geurgeert dat daer by behooren gelaten te worden als zijnde deselve respectivelick aen de voorsorge der voorsz plaetsen tot verseeckeringe heurer Provintien / ten alderhooghsten gelegen / ende dat die Respective besettinge so voorts tot hare voorsorghe blyvende / deselve mede souden staen tot uytvoeringhe haerder Politycque bevelen. Waer op gedelibereert zijnde / zijn de Heeren van Zeelandt ende Vrieslandt versocht te willen ten spoedighsten inbrengen haer respective bewijsen ende bescheyden tot adstructie van het recht 'twelck deselve sustineerden haer te competeren in't gesach ende voorsorge over eenige plaetsen ende Forten geleghen buyten de stemmende Provintien onder het Ressort van de Generaliteyt.

Die van Hollandt wierden by die van Vrieslandt ende Stadt ende Landen seer versocht om d'Amnestie generalick ende sonder reserve toe te staen, dienvolghens den Heer van Somerdijck, welcken aengaende de meeste zwarigheydt was / mede daer onder te begrijpen: Als oock / te willen laten mede influeren inde forme van beslissinge der verschillen het point van de belastinge ende Consenten; 'twelck Hollant begeerden dat Souverainelijck ende absolutelijck aen de particuliere Provintien (volgens Unie ende haer systema) soude blyven. Aengaende d'Amnestie, soo wilden die van Hollandt ongeeren afwijcken van haer Concept; 'twelck was niet te sullen betoonen eenigh ressentiment over 'tgepasseerde des Jaers 1650. tegen den anderen Provintien, d'Onderdanen, Ingesetenen, of Ministers van dien, van wat qualiteyt / Staet / of conditie die waren etc. dese woorden / teghen den anderen Provintien, ende Onderdanen van dien; benamen haer niet de macht om te moghen haer ressenteren teghen haer eygen Onderdanen. 'tWelck meest gemunt was tegen den Heer van Somersdijck; niet konnende vergeten noch digereren / dat yemandt een lit

van haer Vergaderingh soude zijn / ende nochtans doen diensten die hy gedaen hadt aen den Stadthouder ende Capiteyn Generael/ tot prejuditie van haer Vergadering, so sy sustineerden. Maer die van Vrieslandt hebben haer alsoo daer tegens gestelt / dat sy nach den 18. Augusti hebben verklaert bespeurt te hebben dat onder de besoignes van die Illustre Vergaderingh eenighe Passien begonden te speelen ende vreesende over sulcks dat 'tooghmerck van deselve by-een-komste / 'twelck was uyt tweespaltigheydt / eendracht/ ende uyt jalousie / vaster ende verseeckerder correspondentie te beramen / soude komen te failleren ofte ten minsten het behoorlijck wit niet te raecken / hadden uyt goeden yver tot de gemeene sake raetsaem gevonden haer Ho: Mo: op den 20. July laestleden voor te dragen om dese Illustre Vergaderinge('tprincipaelste verricht zijnde) met een Amnestie ende vergetenthept te bekroonen/van alle 'tgene in den Jare 1650. hinc inde tusschen de Provintien / Leden ende Ingesetenen van dien gepasseert was/'twelck ofte wel by alle Provintien in dier voegen behagelijck was geweest/ dat daer uyt by Conciliatoire Conferentie een solemneele Acte was uytgebracht / ende by de ses andere Provintien naderhandt geapprobeert/ Dat nochtans de Heeren van Hollandt in haer bedencken op deselve Acte als oock op gisteren haer in dier voughen niet verklaert hadden als de Provintie van Vrieslandt ende d'andere/ na soo langen Reces/ hadden vertrout/ zijnde d'Acte op gisteren by Hollandt ende West-Vrieslant (veel licht niet sonder overstemminge ende teghens de goede meeninghe van eenige notable Leden van Hollandt selfs) ingheghevven in effect een ende 'tselve (om de woorden/ teghen den anderen &c. hier te voor sien) als 'tgene sy voor drie weken hebben ingebracht gehadt/continerende wel soete woorden, maer weynigh van operatie tot 'tgene tot een Amnestie behoorde te comprehenderen ; des te meer bewyl niemandt in't particulier kan werden uytgesloten/ten zy de reflexie quame op de Provintien selfs die de Resolutien/ waer uyt men wilde sustineren d'oncusten gecauseert te zijn/ hoe-wel in waerheydt uyt andere oorsaecke geresen/als dese Vergaderinge wel bekent/hebben gearresteert ende geratificeert / Ende alsoo van de Gecommitteerde wegen de Provintie van Vrieslant, gelijck sy oock vertrouden van alle d'andere Provintien haer niet konden erinneren yets begaen te hebben/ dat soodanighen verhael als de Acte by d'Heeren van Hollandt gisteren ingegeven verbatede konde plaets geven/ ende d'Heeren van Vrieslandt geen ander intentie hadden gehadt als alle /: oock geimagineerde fauten, in wat voeghen ende by wie begaen/ uyt den sin te slaen ende in vergetenthept te brengen/ om de reputatie der Geunieerde Provintien

vintien 'tsamptelijck by haer Vrienden soo veel te grooter/ ende by haer Vyanden soo veel te Formidabeler te maecken. So versochten de Gecommitteerde weghen Vrieslandt dat d'Heeren van Hollandt haer de Concept Resolutie van Amnestie van den 22. July laest-leden alsnoch wel wilden laten gevallen/ als met de propositie inde Provintien by de Gedeputeerde van Hollandt ghedaen / niet alleen over-een-komende/ maer oock op de woorden van congratulatie ende verwellekominge by d'aenkomste alhier best passende.

Op faute van sulcks vonden de Gecommitteerden van Vrieslandt haer genootsaeckt te verklaren dat 'tgebesoigneerde van dien Tafel in veel Pointen haer Ed: Mo: Heeren Principalen niet aennemelijck ofte smaeckelick soude sijn, ende vonden derhalven noodich inde besoignes van dese Vergaderinge te laten aenteeckenen dat sy onschuldigh wilden sijn van alle inconvenienten ende onheylen die door nalatigheydt van dusdanigen ende Christelijcken Requisit by verloop van tijdt mochten komen te emergéren, sijnde niet van meeninge deselve Vergaderinge langher als 'tuyteynde van die weke by te woonen. Eenige hadden dese Acte van Protestatie noch wel wat harder ende scherper gehadt; als dat de Provintie voor nul hiel alle 'tgebesoigneerde ende gerosolveerde: Maer de meeste vonden niet goet haer dese particuliere Provintiale sake soo diep aen te treecken / maer rieden den Heer van Somersdijck om onder Beneficie van't een of 'tander expedient den Heeren van Hollandt contentement te geven: ghelijck geschiedt is op volghende maniere; als dat den 19. Augusti by den Heer Raedt Pensionaris Cats van wegen de Heeren vande Ridderschap ende Heeren Staten van Hollandt is verklaringh gedaen/ dat wel-gemelde Heeren tot voorkominghe van meerder onruste in de Provintie van haer Ed: Groot Mo: ende om de groote Vergaderingh niet met oneenigheydt te doen scheyden / den Heer van Sommelsdijck hadden goet doen vinden/ sich vande Vergaderingh vande Heeren Staten t'absenteren, sonder daer in weder te verschijnen ter tijdt ende wyle toe dat haer Ed: Groot Mo: door meerwel-gedachte Heeren van het Ridderschap souden wesen gedisponeert, sulcks wederom goet te vinden, ende dat vervolghens d'Opgemelte Heer van Sommelsdijck soude begrepen sijn in d'Amnestie met vernietinge ende uyt-lichtinge uyt de Notulen van haer Ed: Groot Mo: van sodanige Acten ende Resolutien als tot laste van meer-gemelte Heer van Sommelsdijck soude mogen bevonden worden genomen te sijn.

Waer na aenstonts rapport gedaen zijnde by den Heer Pensionaris de With vande conferentie door Gecommitteerde van haer Ed: Gr: Mo: op't voorsz subject ende 'tgunt daer omtrent was gehouden in voeghen hier naer volgende.

 Edele

Edele Groot Mogende Heeren.

DE Leden by U. Ed: Groot Mo: Gecommitteert omme t'overleggen, hoe met de meeste ende beste gevoechlijckheyt ende vermoegen van de Provintien het werck van d'Amnestie sal dienen te werden besloten, ende de groote Vergadering met welgevallen gedimitteert, hebben *by eenparicheyt goetgevonden, dat de Heer van Sommelsdijck sich sal absenteeren van de besoignes van de Vergaderinge van haer Ed: Gr: Mo: 't sy by Vrywillige ontreckinge, 't sy by dispositie van Politique Resolutie ter tijden ende wijlen toe anders met volkomen contentement van de Leden goetgevonden sal komen worden*, dat wijders sal worden gearresteert, Mitsgaders gepubliceert ende geaffigeert, ter plaetse daer't behoort de Provintiale Acte van Hollandt ende *den Heer van Sommelsdijck daer onder gecomprehendeert*, ende dat vervolgens ter Generaliteyt mede sal werden geamplecteert het Concept van *Amnestie* by Commissarisen van de Conferentie Conciliatoir geconcipieert ende den 22. July 1651. inde groote Vergaderinge gerapporteert, refererende haer voorts tot U. Ed: Groot Mo: wijse dispositie. Actum den 19. Augusti 1651.

Is na verscheyden discoursen op't voorsz werck gevallen/ goetgevonden dat d'opgemelte verklaringe van de Heeren van het Ridderschap soude worden aengenomen ende dat dienvolghende den Heer van Sommelsdijck hem uyt de Vergaderingh van haer Ed: Groot Mo: soude absenteeren, ende dat alle Acten ende Resolutien genomen tot laste van den meergemelten Heer van Sommelsdijck uyt de Notulen van haer Ed: Groot Mo: souden worden gelicht ende gehouden voor vernietight.

Dat verder acte van de Generale Amnestie, geresulteert uyt de Conciliataire Conferentie den 22. der verleden Maent Julius ter groote Vergaderinge ingebracht/ by haer Ed: Groot Mo: soude werden aenghenomen/ ende wiert aenghenomen ende dat meer-gemelte Heer van Sommelsdijck soude werden verstaen daer in begrepen te zijn.

Eyntlijck van Saterdach den 19. Augusti hebben de Provintien van Gelderlant, Zeelandt, Wtrecht, ende Over-Yssel by gevolge van de verdere Provintien aengenomen het Concept van beslissinghe der differenten, in manieren als volght.

I.

By so verre het mochte komen te gebeuren ('twelck Godt verhoeden moet) dat tusschen de Geunieerde Provintien eenich dispuyt, onverstant, twist, ofte tweedracht geviele in saecken daerinne geen overstemminge plaets en heeft, volgens d'Unie in den Iare 1579. gemaeckt; daerinne sy-lieden den anderen niet

niet konden verstaen, sullen in sulcken gevalle *seven* onpartijdige, bequame, Vrede-lievende, ende in't stuck van Staet wel ervarene Persoonen, te weten uyt yeder Provintie een (onder welcke sullen wesen de Stadthouders van de Provintien, daer deselve jegenwoordich sijn, ofte namaels souden mogen wesen ende die de Respective Provintien daer toe sullen gelieven te gebruycken) te samen komen om tusschen de discreperende Partijen den wech van Vrundschap te tenteren, ende deselve niet succederende, sullen de verschillende partijen weder-sijts tot ende by de voorschreven *seven* Persoonen eenighe nieuwe Arbiters verkiesen in sulcker voeghen dat deselve nieuw ghekoren Arbiters ghevoeght by de voorsz Respective eerst geeligeerde ten weder-sijden *een ghelijck ende egaal getal* komen uyt te brenghen, te weten by soo verre het gheschil tusschen *eene* Provintie ter eenre ende de ses Provintien ter andere sijde sal wesen geresen, dat in sulcken ghevalle deselve eene Provintie noch *elf*, ende de voorsz ses Provintien noch *ses Arbiters* verkiesen sullen, in voeghen dat alsdan ten wedersijden het getal van *twaelf* Seghs-luyden gebruyckt sal worden, ende by soo verre het gheschil mochte wesen geresen tusschen *twee* Provintien ter eenre, ende de *vijf* Provintien ter andere sijde, dat in dien ghevalle deselve *twee* Provintien noch *acht*, ende de voorsz *vijf* Provintien noch *vijf Arbiters* assumeeren sullen sulcks dat alsdan ten wedersijden *thien Seghs-luyden* sullen worden ghe-employeert. Eyntelijck by soo verre de questie sal wesen ontstaen tusschen *drie* Provintien ter eenre ende *vier* Provintien ter andere sijde, dat alsdan deselve *drie* Provintien noch negen ende de voorsz *vier* Provintien noch *acht Arbiters* eligeren sullen, in voeghen dat by sodanigen voor-val wederomme ten weder-sijden *twaelf Seghs-luyden* sullen worden gebruyckt.

II.

Ende sullende voorsz alsoo verkooren Seghs-luyden tot hen-lieden assumeeren, ende by Pluraliteyt van stemmen eligeren een *Super-Arbiter*, Edoch byaldien de stemmen van deselve Seghs-luyden daer inne mochten komen te steken, sal de decisie van dien by *lotinge* worden geternmineert, en op dewelcke van de Persoonen daer tusschen de Stemmen gesteecken sullen hebben lot valt, deselve sal *Super-Arbiter* sijn.

III.

Ende sullen de voorsz *Segs-luyden* ende *Super-Arbiter* hare Sessien ende rangh hebben, mitsgaders Stemmen na de ordre van de Provintien wegens dewelcke deselve Respectivelijck sullen komen ende oock voor eerst ende voor al *viam Concordiæ* tusschen de verschillende Partyen tenteren, ende by faute van Succes onpartydighlick oordeelen ende uytspreecken 'tgene sy-luyden in Conscientie, Reden, Recht ende billigheydt bevinden sullen te behooren, sullende tot dien eynde by Eede belooven, dat sy gene sucht ofte affectie tot eenighe Provintien

ofte

ofte Leden van dien draghen, nemaer haer uytspraecke als vooren *unpartydighlyck* doen sullen.

IV.

Wel-verstaende by so verre eenige partyen mochten oordeelen, *redenen van recusatie*, yeghens eenige van de voorsz Seghs-luyden ofte den Super-Arbitrum te hebben, dat deselve de voorsz redenen sullen mogen allegueren, ende dat opte suffisantheydt van dien by de resterende van de voorsz Seghs-luyden geoordeelt en uytspraecke ghedaen sal worden; mits dat aenstondts in plaetse van de gene die met redenen gerecuseert sal sijn, aen een ander *gesurrogeert* werde.

V.

Hebbende de respective Provintien belooft gelijck deselve belooven by desen; de voorsz te doene uytspraecke nae te gaen ende t'achtervolghen, sonder daer yeghens te doen, ofte doen doen, directelijck of indirectelijck in eenigher wyse ofte manieren, sonder dat daer van wyder beroep ofte andere provisie van Rechten 'tsy van Appel, Relief, Revisie, Nulliteyt, ofte eenige andere querellen hoedanigh die souden moghen wesen, versocht ofte gebruyckt souden mogen worden, ende soo verre by yemandt ter contrarie gedaen ofte geattenteert werde, 'tselve verklaren sy van nu voor alsdan nul, egeen, ende van onwaerden, daer onder verbindende haer-lieder ende aller Ingesetenen van haer-lieder respective Provintien, Steden ende Leden van dien Persoonen ende goederen, om deselve ingevalle van contraventien, ende by gebreecke van voldoeninghe van de voorsz uytspraecke tot Prestatie van't effect van dien, met 'tghene daer van dependeert, gearresteert, gehouden, ende bekommert te moghen worden, t'allen plaetsen ende by allen Heeren, Rechten ende Gherechten daer men die sal konnen ofte moghen bekomen, *renuncierende ende vertyende* tot dien eynde van alle Exceptien, Gratien, Privilegien, Relievementen ende generalijck van alle andere Beneficien van Rechten die hun-luyden eenighsints ter contrarie van desen souden mogen dienen, en bysonder den Rechten seggende Generale Renunciatie geen plaets te hebben, daer en sy eerst speciale voor-gegaen.

De Heeren van Hollandt hebben haer het op-gemelte Concept mede wel laten ghevallen/ dan alsoo denselven daer uyt hadden beliest te eximeren de materie van Consenten ende belastingen, welcken aengaende de Respective Provintien souden behouden hare Vryheydt, omme haer daerinne te gedragen/ sulcx als deselve souden oordeelen den dienst van den Lande te vereyschen / Zijn d'opgemelte Heeren van Hollandt versocht haer nader consent dien aengaende in d'Ordinaris Vergaderinge van Haer Ho: Mo: soo haest doenlijck in te willen brengen: Gelijck oock versocht wierden de Heeren van Vrieslandt ende Stadt ende Landen,

haer

haer 'tvoorsz Concept oock wel te laten ghevallen / ende daer mede ten spoedighsten haer te willen conformeeren.

De Heeren van Vrieslandt hebben verklaert desen aengaende al noch t'inhereren de Conclusie by de Heere presiderende op voorleden Vrydagh genomen.

De Heeren van Stadt ende Lande hebben verklaert al noch t'inhereren haer Provintiael advijs den 21. July lest-leden op 'tselve subject ter Vergaderinge ingebracht.

De Heeren van Stadt ende Lande hebben haer verklaert op't redres vande Instructie van den Raet van State den 18. July ter Vergaderinge gearresteert/ in voegen als volght: Te weten / Dat sy accepteerden d'Instructie voor den Raedt van State, soo en in vougen deselve by haer Ho: Mo: Gecommitteerden in de Conferentie Conciliatoir was gecorrigeert ende gedresseert / met dien bedinge nochtans dattet 20. Articul spreeckende van de Solliciteurs naer de jegenwoordige constitutie van de Provintie van Stadt en Lande voor als noch niet gepractiseert konde worden/ sullende niet-te-min sorge dragen dat naer versterf vande jegenwoordighe Solliciteurs gheen Ritmeesteren of Capiteynen met nieuwe Schrijvers of Hooge Tractementen als op den Staet van Oorloge bekent/ souden beswaert worden / oock ordre stellen dat aen de Ruyterye ende Soldaten soodane betalinge effective wierden gedaen / dat daer over aen den Raedt gheene ghefundeerde klachten souden voorkomen; verstonden mede dat de Provintien van Wtrecht, Over-Yssel en Stadt en Lande gerechticht waren naer het exempel van andere Provintien yder noch een Gecommitteerde in den Raedt te mogen senden/ sijnde buyten reden dat een meerder contribuerende Provintie in een Generaliteyts Collegie minder gesagh of niet soo veele Persoonen soude mogen hebben als een minder contribuerende Provintie.

Daer na is aengaende d'Amnestie eenparichlijck gearresteert / ende vervolgens gedruckt/ gepubliceert ende geaffigeert dit Placcaet.

Alsoo in den beginne van den Jare 1650. eenige onlusten in de Regeeringe sijn ontstaen, dewelcke naderhandt verder ende verder gegaen sijn, op't Fundament van seecker Resolutien op den *vijfden ende sesten* Juny desselven jaers, by de ordinaris Vergaderinge van de Heeren Gedeputeerde ter Generaliteyt genomen. Ende dat naderhandt Godt den Heere Almachtich gelieft heeft de voorsz onlusten wederomme na sijne Vaderlijcke goedertierenheyt geheellijck wech te nemen, Mitsgaders tusschen de gemeene Bondtgenoten soodanigen Harmonie, Eendracht, Liefde, Confidentie ende affectie te doen blijcken, dat alle de grootwichtige deliberatien, die ter occasie van't overlijden van *Sijne*

Hooghheyt den Heere Prince van Oragnien Hoogl: Memorie gehouden sijn in de Generale Vergaderinge van de Respective Staten der Geunieerde Provintien, Extraordinarie alhier in 's Graven-Hage geconvoceert, met eenparicheyt ende volkomen contentement van alle de Geunieerde Provintien geluckelijck ten eynde sijn gebracht, soo hebben de Respective Staten van de Provintien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Wtrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, ende Stadt en Landen, omme de gedachten van de voorsz onlusten te eradiceren, uytte Memorie van de jegenwoordige ende toekomende eeuwen, ende den Bandt van de voorsz Eendracht, Liefde, Confidentie ende affectie onder de Respective Provintien te vaster ende indissolubel te maecken, ende daer mede te sluyten deselve Illustre ende groote Vergaderinge van de gesamentlijcke Bondt-genooten, verklaert, ghelijck deselve verklaren mitsdesen, nu noch noyt te sullen nochte willen ghedencken aen alle 'tghene in den voornoemden Jare 1650. is voor-ghevallen, noch oock eenigh ressentiment over 'tghene voorsz is teghens eenighe Provintien, Persoonen, ende Huysen, in't ghemeen, ofte bysonder, te betoonen hoedanigh 'tselve oock soude mogen sijn, maer ter contrarie *alles te vergeten*, als of alle 'tselve noyt en ware ghepasseert, houdende tot dien eynde mede de voorsz Resolutien vanden vijfden ende sesten Juny voornoemt, als niet genomen, mitsgaders nul, krachteloos, ende van onwaerde, gelijck mede alle 'tgene uyt krachte, ende in gevolge van dien in eeniger manieren is gedaen, ende daer op gevolght, sullende mede tot bekrachtinge van alle 'tgene voorsz is, vernietight ende uyt de Publijcke Notulen soo van de Generaliteyt, als vande Respective Provintien gelicht, geroyeert, ende uytgenomen worden, alle Resolutien, Acten ende Actitaten, ter saecke als vooren ghenomen, ende in deselve geinsereert. Aldus ghedaen ende verklaert by de Hoogh-gemelte Heeren Staten van de Respective Geunieerde Provintien, op de groote Zale van't Hof van Hollandt, den neghenthienden Augusti festhien hondert een-en-vijftigh. Was geparapheert J. de Jonge van Oosterlandt, vt. Onderstondt,

Accordeert met het Regifter.

N. Ruysch.

Daer mede van dese groote ende Extraordinaris Vergaderinge van de gesamentlijcke Bontghenooten met volkomen contentement ende eenparicheyt door Godts genadigen Zegen gesloten ende ge-eyndicht is. Zijnde de verdere besoignes gelaten aen de Ordinaris Vergaderinge van haer Ho: Mo: ende wierden de Respective Provintien mitsdien Hertgrondelijck bedanckt voor de goede voorsorge/ ernst/ ende yver/ die

die deselve ten goeden van den gemeenen Staet geduyrende dese importante deliberatien hadden bygebracht ende betoont/ende Godt Almachtich als oorspronck ende Fonteyne alles goets uytte innerlijcke bewegingen harer aller herten ende Nieren ghebeden ende gesuppliceert/ den Staet deser Landen met verder heyl/ voorspoet/ ende welvaren/ ende de Regenten van dien met oprechte Liefde/ eenicheyt/ onderlinghe Vrintschap ende Confidentie onverbreeckelijck ende Eeuwelijck nae sijne Vaderlijcke goedertierentheyt ende onverdiende Genade onder den anderen te willen verbinden ende Segenen. Wijders hebben haer Ho: Mo: verstaen dat de hoog-gemelte Vergaderinge soude werden gesloten/gelijck deselve gesloten is maendach den 21. Aug. met een Danck-Predicatie ten tien uyren voormiddach deur den Prædicant Streso, daer toe versocht ende genoodigt wierden alle de Collegien van Politie/ Justitie/ ende finantien beneffens den Kercken-raet alhier in 's Graven-hage residerende/ Eyntlijck is beraemt een Algemeenen Danck, Vast, ende Bededach, over alle de Geunieerde Provintien/geassocieerde Lantschappen/ Leden/ ende Steden van dien teghens Woensdach den 13. September eerst volgende. Oock om ten selven dage mede alomme het Canon gelost/de Klocken gelupt/ende met vieren en branden van Picktonnen alle teyckenen van Vreuchde ende blijtschap getoont te worden.

De Heer Raedt Pensionaris Cats, die tot openingh van die groote Vergaderingh den 18. January hadde gedaen d'eerste aenspraeck van wegen Hollandt/ heeft desgelijcks gedaen de navolgende Heerlijcke Rede van afscheyt.

Hooge Mogende Heeren.

D*At alle dinghen haren tijdt hebben*, is lange voor onsen tijdt by den Wijsten Coninck van alle tijden aen alle Menschen wijsselijck gewaerschout.

Des is te letten dat in alle Wereltsche saken *een tijdt* is van by een te komen ende wederom een tijdt om van den anderen te gaen. Noyt en kander soo lieven en aengenamen Geselschap by den anderen versamelen, of het moet ten lesten met een scheyden worden ge-eyndight.

Dit dan sulcks sijnde (naer 's Menschen veranderlick wesen hier beneden) so en kan by deselve niet beter (ons oordeels) werden gedaen, als met allen ernst te letten hoe *wel* te scheyden.

D'ervarentheydt van alle Eeuwen heeft geleert, dat hoe grooter de by-een-

komſten ſijn geweeſt, hoe grooter gevaer ſich heeft vertoont van ſware gevallen die ſoodanige groote Vergaderingen ſijn gevolght.

Deſe ongelegentheydt (meeſt over al gemeen ſijnde) wordt gecauſeert ſonderlinge vermits de ingeboren verſcheydentheyt vander Menſchen innerlijcke genegentheden, ende andere toe-vallen van buyten daer by komende. Oock heeft d'ervarentheydt dickmael gheleert, dat in de ſuyverſte Vergaderinghen (ſelfs daer men van Goddelijcke ende Hemelſche ſaken heeft gehandelt) ſelden een eenparigheydt van beſluyt heeft konnen werden getroffen.

Gelijck met ontallijcke Exempelen, die over-al te vinden ſijn, lichtelijck ſoude konnen worden beveſtight.

D'oorſaeck hier van is de groote *verſcheydentheydt van de humeuren* der Menſchen, waer uyt de voorſz groote Vergaderinge is beſtaende, dewelcke, gelijck deſelve, in *uytwendigh weſen* ende manieren van doen, d'een vanden anderen ſijn verſchillende, ſo werden deſelve bevonden immers ſo ſeer malkanderen ongelijck te ſijn in derſelver *inwendige genegentheden*, mitſgaders oordeelen ende gedachten daer uyt herkomende.

Men ſiet, dat deſe Doorluchtige Vergaderinge uyt een ſeer groot getal van Perſoonen is beſtaende, maer dat onder alle deſelve geen twee en konnen bevonden worden, die malkander inde *Lineamenten* van't Aengeſicht, *geſtalte* van d'uytterlijcke Leden of ghewoonelijcke *manieren van beweginghe* van deſelve ſijn gelijckende, en met het inwendige iſt even alſoo geſtelt.

Sulcks dat ſo grooten getal van Menſchen by den anderen komende, en (boven de natuerlijcke verſcheydentheyt dickmaels daer onder ſpelende byſondere inſichten uyt eygen ofte particuliere Intereſten) het een wonder boven wonder moet gerekent worden, ſoo wanneer ſoodanige groote Vergaderinge met een eenparigh beſluyt komt te werden ge-eyndight.

Noyt Maeltijdt is ſoo wel ghegeten,
Daer niemant qualick heeft geſeten.

Gelijck het Spreeckwoort ſeydt.

De Menſchen hebben in't ghemeen den aert van't *Zee-water*, het welck in een kleyn Vat ſijnde gegoten blijft onbewoghen ende ſtille ſtaen. Maer in de ruyme Zee ſwevende wort met de minſte windt gaende gemaeckt, ende werpt Baren en Golven uyt huyſen hoogh. Menſchen in haer eyghen Huys, Staet, Provintie, konnen miſſchien in ſtilte blyven of ghehouden worden, maer hoe de Vergaderinge grooter is, hoe d'onderlinghe teghenſtrevinge meerder wort bevonden.

Waer doch kan gevonden worden een Coninckrijck, een Landtſchap, een Provintie, een Stadt, een Dorp, een Buyrte, een Huys, ja in een Huyſgeſin een

Man

Man en Vrouwe die *over-al eens* met den anderen ſijn gevoelende, jae waer iſſer een Menſche, die niet een anderen Menſche met ſtrijdighe ghenegentheden in ſijn ſelven is gewaer wordende.

Nunquam bella pys, nunquam certamina deeſunt:
Et quo cum certet mens proba ſemper habet.

In voughen dat gheenſints te verwonderen is dat Menſchen by den anderen komende uyt verſcheyde Provintien, Landtſchappen, en Plaetſen, in ghedachten en oordeel van andere in veelen ſijn verſchillende, dewyle dat diſtantie van plaetſen oock verſcheydentheydt van humeuren ghewoon is te veroorſaecken.

Tales ſunt hominum mores, qualis pater ipſe,
Iupiter auratà perſuſtrat lampade terras.

De Menſch die heeft een aert, gelijck de Sonne-ſtralen,
Omtrent ſijn Vaderlandt van Gode neder-dalen.

Ende als ſodanige Groote Vergaderinge Vreed-ſamelijck en met eenparigheydt komen uyt te vallen, ſoo moet het ſelve alleenlijck werden toe-gerekent den genadigen Zeghen van den goedertieren Godt.

Men heeft alhier (na de jegenwoordige conſtitutie van ſaecken) verhandelt veel ſware ende verſcheyde dingen, beſtaende ſonderlinge in drie Hooft-ſtucken, te weten *Religie*, *Vnie*, *en Militie*, en 'tgunt dat daer ontrent is, oock een *Amneſtie* ofte vergetentheydt van verſcheyde bekommerlicke ſaecken voor deſen gepaſſeert, en ſoo verboſten werck en alle de moeyelickheden en ſwarigheden daer in ſteeckende is men even-wel in Vrientſchap en Minnelickheydt te boven gekomen, en is alles met eenparigheydt en vergenoeginge beſlooten, ende daerom hebben U. Ho: Mo: wel te rechte goet ghevonden dat niet alleenlijck hier ter plaetſe een ſolemneele Danckſegginge aen Godt Almachtigh ſoude worden gedaen, ende daer toe geroepen alle de Collegien van de Regeringe alhier reſiderende, maer dat oock in alle de Geunieerde Provintien ende Geaſſocieerde Landtſchappen van dien tot ſeeckeren dage aengeſtelt ſal worden een algemeene Danck-Predicatie met Gebeden ter materie dienende om den goeden Godt de eere te geven van ſoo hoogen en onwaerdeerlijcken weldaedt.

Want wie is anders hier van den lof te geven als den goeden Godt, die ſijnen Geeſt van Eendracht over deſe Illuſtre Vergaderinge ſoo mildelijck heeft uytgeſtort, ende de ſaecken dus verre heeft beleydt.

Sonderlinge in't ſtuck van *d'Amneſtie*, wie, die het Werck aenſiet, gelijck het

over een Jaer heeft ghestaen, soude niet gesoydt hebben datter gronden waren geleydt tot een eeuwige verwyderinge? Oock selfs doen dese Vergaderinghe eerst by den anderen quam, en echter sijnder saecken voorgevallen; oock geduerende den tijt van deselve, die het werck in gantsch andere constitutie hebben gestelt.

Ongelijck te vergeven, te vergeten, en noyt te gedencken, is gheen ghemeen Werck, 'tis boven natuerlijck, en Godts vingher selfs. *Eeren Danck* moeten sy hebben, die hier toe hare goede ghedachten ende behulp hebben ghecontribueert.

Om nu alle de saecken aenmerckens waerdigh die in dese Illustre Vergaderinge sijn gepasseert, in versscher gedachten te houden. Soo is van oudts aengemerckt, dat daer toe sonderlinge kan dienen de *situatie ende gelegentheydt* van de jegenwoordige Plaetse.

De gene die haer werck maecken omme de *Memorie der Menschen* by kunste te versterckeu, en veel dinghen vastelijck te doen begrijpen, sijn gewoon haer Leerlinghen eenighe *Imaginaire Beelden* in te drucken, stellende deselve op de Muyren, Vensters of Deureu in de plaetse, daer sy de Jonckheydt in de voorsz kunste sijn oeffenende, ghelijck de Heeren in de Vergaderinghe jeghenwoordigh sijnde, ende in de voorsz kunstelijcke Memorie haer geoeffent hebbende, wel bekent mach wesen.

Willen wy dan van hier met ons draghen wat goets de goedertieren Godt aen den Staet in dese plaetse heeft bewesen, soo en heeft men maer de gestalte en situatie van deselve in sijn ghedachten te prenten, en met hem van hier wech te draghen, want van buyten komende, ende naerderende den inganck van de jegenwoordighe Groote Zale; Soo sal men aen d'eene sijde vinden een Godts-Huys, dat is een Kercke daer in Godts Woort dagelijcks wordt geleert, d'inbeeldinge van welck gesichte sal aen een yder (oock verre van hier sijnde) in de ghedachten brenghen, wat hier ten goede van de ware Gereformeerde Religie by U. Ho: Mo: is verhandelt ende beslooten.

In de voorsz Zale ghetreden sijnde, soo wert aen d'eene sijde bevonden een opganck tot de Plaetse, daer de *Vergaderinge van de Heeren Staten Generael* ghewoonlijck is gehouden te worden, ende sulcks sal yder sijn ghedachten kunnen vernieuwen, wat hier ten goede van d'Unie, ende alle saken den Staet der Geunieerde Provintien rakende, is verhandelt.

Aen d'ander sijde wort bevonden de trap ende toeganck tot de Plaetse, daer het *Hoff Provintiael* gewoonlijck is te sijn functie in't stuck van Justitie te oeffenen, waer door onse sinnen indachtigh kan werden gemaeckt, wat by dese Vergaderinge tot vorderinge van goede Justitie en hanthavinge van deselve is geresolveert en goet gevonden.

Aen d'andere sijde wordende bevonden den inganck van de *Kamer van Rekeninghe* ende Leen-Kamer, kan daer uyt de Memorie worden ververscht wat ten aensien van de Finantien, ende ghehoorsaemheydt van de Vasallen, ende andere Ondersaten van desen Staet, hier ter Vergaderinghe is uytgewrocht.

De *Vendelen*, *Wimpels*, *Vlaggen en Cornetten* boven onse Hoofden swevende alle Zege-teyckenen van de Victorien, by Godt Almachtich aen desen Staet verleent, konnen yder een, oock ver van hier sijnde, indachtich maecken wat ten aensien van de Militie, Militaire functien, en 'tgunt dat daer ontrent is, hier ter Vergaderinghe met groote sorghvuldigheyt is besloten, en goet gevonden; kan oock yder verwecken tot rechte *Danckbaerheydt*, diemen van wegen den Staet aen Godt Almachtich schuldich is, over soo menichvuldige weldaden van tijdt tot tijdt van denselven genooten.

d'Oogen om hooge slaende tot in het verheven dack van dese aensienlijcke plaetse, soo wort bevonden, dat *aen alle de Balcken, ribben, latten ende ander hout daer ontrent, niet een Webbe van Spinne-koppen* en wordt bevonden, sijnde al het opgemelte werck suyver van soodanige Vuylicheden. De *Spinne-kop* is een gedierte dick van Buyck en met lange krauwels, gewoon sijn netten over al uyt te setten om yet te vangen. U. Ho: Mo: hebben notabel resolutien ghenomen *tegen alle Vuylicheden en corruptien*, die soo in't stuck van Policie als Justitie souden mogen werden gepleecht, waer van de gedachtenisse uyt de reynicheyt van de jegenwoordige plaetse de Memorie alomme kan werden vernieut.

Dit dan alsoo door Godts genadigen Zegen sijnde gepasseert, soo grooten werck tot eenparich besluyt wesende gebracht. Soo ist, dat haer Ed: Groot Mo: Mijn Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, dese geheele Illustre Vergaderinge, en yder lidt van deselve, gantsch Officieuselijck ende gedienstelijck *sijn bedanckende*, van dat deselve ten versoucke ende Vriendelijcke aenmaninge van wel-ge-melte haer Ed: Groot Mo: ten goede van't ghemeene Vaderlandt alhier ter plaetse haer hebben laten vinden, ende tot heden toe soo menichvuldige gewichtige beraetslagingen hebben believen by te woonen. Versoeckende deselve haer Ed: Groot Mo: gansch ernstelijck tot besluyt van alles, dat alle ende yder Lidt van de jeghenwoordige Vergaderinghe met soodanich goede intentie van hier mach scheyden, ende na Huys mach keeren, als haer Ed: Groot Mo: met een goet insicht ende voornemen het voorsz werck hebben aengenomen.

Danckende eyntelijck den alleen goeden ende Barmhartigen Godt van sijn genadigen Zegen, over het geheele werck deser Vergaderinge overvloedelijck uytghestort, verwachtende dat deselve dancksegginge breeder by *D. Streso* bedienaer van Godes Woordt alhier in 'sGraven-Hage, noch desen jegenwoordigen dach hier ter plaetse, ende in alle de Provintien ten gesetten dage in't gemeen sal worden gedaen.

Deselve danck-predicatie ende een aendachtich gebedt deur D. Streso gedaen / oock van wegen haer Ho: Mo: deur den Heer Griffier Ruysch duysent Rijcxdalers inde Diaconie vanden Hage voor den Armen zijnde gebracht; is de groote Vergaderingh gescheyden: ende 's avonts de Klocken geluyt / ende 't Canon los gebrandt tot teecken van vreughde: gelijck ten bestemden dage den 13. September daer na de danckségginge / ende teeckenen van blijdschap zijn over al generaler ende duydelijcker geschiedt. Ende zijn daer na weder alle sacken gekomen tot d'ordinaris Vergaderingh.

De Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt hadden al sedert eenen geruymen tijt van Jaren geoordelt ende bevonden dat de plaetse van hare Vergaderingh inden Hage seer incommodieux ende onaensienlijck was: ende aenmerckende dat deur versterf vanden Heer Prince / als Stadthouder / het meeste deel vande boven gemacken van't Graeflijck Slot of Hof ledich stonden: hebben tot het dispicieeren van bequamer plaetsen den 3. Octobris gecommitteert de Heer van Schagen uyt d'orde van de Heeren Edelen / mitsgaders de Heeren van Dordrecht, Amsterdam, Schiedam, Alckmaer ende Hoorn. Welverstaende nochtans dat met het prepareeren vande gemelde plaetsen soo veel tijdts soude worden deur ghebracht / dat voor de voorsz Vergaderinghe op de nieuwe plaets / het Bouw-Jaer van't Huys van Oraignen mocht wesen geexpireert.

De Heer Cats nu inde vier-ende-seventich Jaren oudt / hadde al sedert een geruymen tijdt by de Heeren van Hollandt versocht dimissie van het Raedt Pensionarischap derselve Provintie.

Zijn aengename / lange / ende getrouwe diensten waren soodanich dat men sijn versoeck seer beswaerlijck heeft konnen toestaen. Na ge-endichde dese groote Vergaderingh heeft met grooter ernst daer om aengehouden: ende die entlijck bekomen hebbende den 27. Septembris is inde Vergadering op zijn knien nedergevallen eerst Godt Almachtich / voor sijn veelvoudige genade / in so gewichtigen / molesten ende gevaerlijcken bedieninge hem bewaert hebbende / daer na de Heeren Staten vande Provintie voor haer gunst / met allerhande schoone redenen bedanckende ende alle vordere geluck / heyl ende spoedt toewenschende.

De Heer Cats alsoo gedimitteert van de Charge / edoch noch bekleet blijvende met het Ampt van bewaerder van't groot Zegel ende van Stadthouder vande Leenen van Hollandt etc.

Soo is terstont geprocedeert tot verkiesinge van een ander Raedt Pensionaris zijnde de nootwendicheyt ende 'tghewicht van deselve

Charge

Charge soo groot; dat voor desen seecker geleert Man de personage/ die in zijnen tijdt deselve was bekleedende/ noemde Attantem Belgicæ libertatis. Daerom niet konnende vacant blijven/ is noch dienselven dach met eendrachtige stemmen daer toe gekozen de Heer Adriaen Pauw, Heer van Heemstede etc. Eerste ende presiderende Raedt ende Meester in de Kamer vande Rekening van Hollandt ende West-Vrieslandt: die ooch alreede voor dien tijdt deselve Charge ende daer na seer treffelijcke Ambassaden gedefungeert hadde/ met het hoochste lof ende tot seer notable dienst van desen Staet 'sanderendaeghs is deur den Heer Beaumont, Secretaris van Hoogh-gedachte Heeren Staten sulcx Zijn Wel-Edelheydt aengedient / met versoeck / het Vaderlandt / nu meer als opt zijn dienst van-nooden hebbende / sulcx niet te willen weygeren: daer na weder komende heeft ghebracht d'Instructie/ om die t'examineeren/ ende de deliberatie kort te maecken / met presentatie van verbeteringh indien yets niet wel was gestelt. Ondertusschen is besocht ende versocht deur diversche Heeren so uyt het Lidt van 't Ridderschap / als van de Steden/ deur den Heer Cats self/ oock deur de Broeders de Predicanten/ om de Charge te willen aennemen. Zijnde soo wel derselver als aller goeder Patriotten opinie/ dat een Personage van Eere / Vroomheyt/ trouwe/ kennis/ ervarentheyt / discretie ende van authoriteyt/ als was de Heer van Heem-Stede, dese Charge tot stut van dese Republijcque 'teenemael noodich was ende seer groote dienst doen soude.

De Heer van Heem-Stede heeft sich seer beswaerlijck daer op konnen verklaren ende Resolveeren daerom weder deur den Heer Secretaris van wegen haer Ed: Groot Mo: versocht werdende / heeft in't lange daer van gesproocken/ ende by monde inde Vergadering van haer Ed: Groot Mo: gededuceert alles wat op 'tselve stuck te seggen viel: insonderheyt alsoo deselve Staet ende bedieninge veel moeyelijckheyt ende ondanck onderworpen oock by verandering van tijden ende saken met periculen vermengt was.

Soo versocht hy dat van zijn doen/ actien ende beleyt alleen aen haer Ed: Groot Mo: volle Vergaderinge soude hebben te verantwoorden/ ende hem oock aen de Hoven van Justitie (des noot zijnde) soude mogen addresseeren met d'ordinaris Cours van deselve behelpen / sonder dat hy onder eenigerhande pretexten/ hoedanich die oock souden mogen wesen/ voor eenige gedelegeerde ofte extraordinaris Rechters ofte voor gecombineerde ofte andere Inheemsche of Uytheemsche Justitie/ Politycque ofte Militaire/ ofte andere Raden/ Hoven ofte Rechtbancken/ hier ofte elders geerigeert / ofte na desen te erigeeren / in eeniger ma-

nieren soude moghen gheracheteert / betrocken / of responsabel ghemaeckt worden.

Dat hy in allen gevalle / hoe sich de saecke namaels by veranderingh ofte ongeluck souden moghen toe-draghen / soude behouden ende effectivelijck ghenieten / de Rechten ende Privilegien van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt in't Generael / ende particulierlijck de Privilegien / de Stadt van Amsterdam ende derselver Borgeren competerende / ooch in cas van ongheval ende verbeurte ('twelck Godt verhoede) Alsoo hem de voorsz Privilegien ende particuliere Rechten / waer van eenige in cas van ongeval ende verbeurte, voormaels in judicio contradictorio zijn geconfirmeert by de Heere den Borgemeesteren ende Regeerders der voorsz Stadt Amsterdam waren gereserveert / ende voorbehouden uytwijsende de solemneele bezegelde Acte daer nevens ghe-exhibeert. Ende dat haer Ed: Groot Mo: sulcx ten overvloedt geliefden te confirmeren / ten ware deselve beter mochten vinden / sonder prejuditie ofte verminderinge van de voorsz Acte hem eenigh ander favorabel Privilegie tot zijne meerder seeckerheydt / in soodanighen cas te vergunnen.

Dat haer Ed: Groot Mo: hem ghelieften te verleenen opene van Brieven van Protectie ende Indemniteyt, om tegen alle gewelt / overlast / naspraeck ende andere moeyenissen / bekommeringhen / schade ende swarigheydt / die hem ter oorsaecke van sijne bedieninge soude moghen aengedaen worden ofte overkomen / in wat manieren ende onder hoedanighe Pretexten 'tselve ooch soude mogen wesen / ghemainteneert / geindemneert / kosteloos ende schadeloos gehouden te worden / geclausuleert ende gedepescheert in de beste forme gelijck zijne voorsaten / in officio, ende hem in zijn voorgaende bedieninge diergelijcke Acten by tijde van Oorloge waren verleent geweest.

Dat ten regarde vande waerneminge vande Commissien ende reysen / hem by d'Instructie alleen binnen de Geunieerde Provintien te laste ghelepdt zyn / omme te beter tot den dienst van hare Ed: Groot Mo: te mogen vaceren ooch ten aensien van zijne Jaren ende voorgaende menighvuldige Commissien buytens Landts uyt-gevoert van alle vordere buyten-Landtsche ende Uytheemsche Commissien souden zijn ende blijven ge-excuseert / ende tot d'aenneminge ende uytvoeringe van dien / buyten sijn genegentheydt ende gelegentheydt niet soude gehouden wesen / nemaer verschoont worden / gelijck sulcks aen eenighe voorgaende Ministers / 'tselve Ampt bekleedt hebbende / mede is geconsenteert geweest.

Ende nae dien d'Instructie op de bedieninge van't voorsz Ampt van

Raedt

Raedt Pensionaris gemaeckt/ ende hem by ordre van haer Ed: Groot Mo: by den Heere Secretaris ter handen ghestelt/ vervattende was een goet getal van Articulen / van welcke eenige in voorighe Instructien niet ghevonden en wierden / ende anders oock eenigher maten verschilden van den voet ende ordre die haer Ed: Groot Mo: voor desen begeert hadden onderhouden te worden / ende dat in d'uytwerckinghe van eenighe Articulen van de seghen woordighe Instructie / misschien eenige bezwaernissen haer souden moghen openbaren / dat hem geoorloft soude wesen/ de bezwaerlijckheden ofte inconvenienten/ die hy daer in soude moghen vinden ofte rencontreren van tijdt tot tijdt haer Ed: Groot Mo: voor te dragen/ omme daer inne sodanige versieninge gedaen te worden als na behooren gelijck 't selve t'anderen tijden by haer Ed: Groot Mo: mede alsoo goet gevonden ende toe-gestaen was.

Daer op belooft zijnde dat goede ende volkomen Consideratie soude worden genomen / soo heeft Sijn Wel-Edelheyt den vierden Octobris gedaen den gewoonlijcken Eedt / ende de bedieninge in Godes Name aengetreden.

Op dese manier dan is de groote Vergaderingh gesloten/ doch ghelijck eendeels eenighe of niet veel importerende / of niet volkomentlijck afghedane Pointen waren voorts ghelaten of geweesen aen d'Ordinaris Vergaderingh, alsoo quam noch daer na een ende ander te resulteren; 't welck deselve Ordinaris Vergaderingh nu ende dan wel tot het eynde des Jaers 1651. heeft besich gehouden. Als specialijck het gheven van Verloven aende Militaire Officieren, sommige derselver haer oock gevende in vreemder Heeren dienst teghen het Placcaet / andere/ insonderheydt Fransche / Engelsche / ende Schotten / in desen Rust ende Vredens tijdt geerne willende de hare in haer Landt gaen besoucken. De Heeren Staten Generael sustineerden sulcks aen haer ghestelt te zijn veur redenen/ die deselve den 30. Novembris hebben aen de Provintien geschreven/ als hier nae sal werden geseydt. Den Raedt ter contrarie seyde aen haer sulcks te staen / ende dat sy in protestie waren. Tot accommodatie wierden ghedaen verscheyden hier volghende voorslaghen.

Dat de Verlooven souden werden gegeven by haer Ho: Mo: oock by den Rade van Staten/ mits doende d'een den anderen daer af notificatie/ ende de beyde Collegien souden houden pertinente Register van deselve/ sonder nochtans dat het eene Collegie verlof soude mogen gheven aen den genen die het by 't andere Collegie afgeslagen was.

Dat de Verlooven souden werden versocht oock verleent by beyde de

Collegien/ doch dat geen Verlooven van waerden souden wesen het en ware dan bezegelt van beyde de Collegien.

Dat haer Ho: Mo: alleen naer voorgaende advijs van den Raedt de Verlooven souden gheven / 't welck dan mede bezeghelt soude worden van den gemelten Raedt / sonder dat deselve de onder-zegelinge souden moghen weygheren / ende dat dienvolghens den Raedt van State alle de Requesten die ten dien eynde aen haer mochten werden ghepresenteert/ souden hebben te renvoyeren aen haer Ho: Mo:

Dat een dach in de weecke soude werden vast gestelt omme door Gecommitteerde uyt de beyde Collegien de Requesten van Verlooven te doen examineren / ende haer Ho: Mo: adviseren of 't versochte verlof soude konnen toegestaen ofte geweygert worden / ende dat dan de Verlooven souden worden uytgegeven op de Naem van haer Ho: Mo: gehadt hebbende daer op het advijs van den Raedt van Staten mette onder-zegelinge van den gemelten Raedt.

Dat gelijck getal van Gecommitteerde uytte beyde Collegien souden konnen worden geauthoriseert om op de Requesten van de Verlooven te disponeren/ ende dat dan de Verlooven, naer voorgaende rapport daer van gedaen / op de naem van de beyde Collegien souden worden gedepescheert mette onder-zegelinge van dien.

Dat gheen Verlooven souden moghen worden versocht dan van haer Ho: Mo: die dan sulcks souden konnen afslaen / ofte andersints renvoyeren aenden Raet van Staten om te disponeren/ende ingeval het selve by den Raet toegestaen mochte worden/deselve dan op den naem van den Raedt alleen uytgheven / sonder nochtans dat deselve van weerde souden wesen/ sy en waren dan eerst onder-zegelt van Haer Ho: Mo:

Ende wanneer d'een of d'andere van dese voorslagen mochte worden aengenomen / dat alsdan aen de Respective Provintien soude werden aengheschreven ende versocht by haer selven geen Verlooven te gheven/ maer alleen Attache aen de Verlooven by haer Ho: Mo: of den Raedt van State / soo alsmen dan soude goet vinden te verleenen / om te verhoeden confusie ende disordre die 't selve anders naer haer souden slepen.

Aengaende d'absente Officieren hebben de Heeren van Hollandt den 30. September ingebracht haer Provintiale Resolutie / inhoudende bevel aen de Heeren haer Gecommitteerde Raden / van geen betalingh te sullen doen aen alle de gene die contrarie den Placcate van den 30. Juny deses Jaers haer buytens Landts geabsenteert of in Wtheemsche dienst haer begeven hadden / of noch in toekomende sulcks souden mo-

ghen

ghen doen. Versouckende dat d'andere Provintien in den haren mede vergelijcke ordre mochten stellen. Waer op by haer Ho: Mo: verstaen is dat het voorsz Placcaet nae sijne forme ende inhouden soude worden ghe-executeert. Doch op de voet van d'Executie was men't niet eens. De Heeren van Hollandt verstonden dat elck Provintie sulcks vermocht te doen over de Compagnien op derselver Respective repartitie staende.

Een gheruymen tijdt daer na namentlijck den 24. Octobris is verstaen dat haer Ho: Mo: alleen na voorgaende advijs van den Raedt van State, de voorsz Verlooven souden geven / dewelcke dan mede besegelt souden worden van den wel-gemelten Raedt / sonder dat deselve de ondersegelinge soude moghen weygheren/ ende dat dienvolghens de meer-ghemelte Raedt alle de Requesten/ die ten dien eynde aen haer E. mochten worden gepresenteert/ renvoyeren souden aen haer Ho: Mo: Edoch blijvende de respective Provintien in haer geheel ende ongeprejudiceert omme hare attaches te mogen geven ofte weygeren aen de gene/ die de voorsz Verlooven, als voozen/souden hebben geobtineert. Sullende d'Actes van deselve verlooven gedepescheert worden met byvoeginge van dese woorden Na genomen advijs van den Raedt van State. Maer den Raedt daer in niet acquiescerende/ soo hebben haer Ho: Mo: onder dato den 30. Novembris ghesch;even aende Provintien / Dat na dat sy verscheydene Conferentien door Gedeputeerde uyt haer Vergaderinge hadden doen houden met Gecommitteerden uyt den Raedt van State/ op de forme ende Voet die geobserveert soude worden in't verleenen van Verlooven aen Militaire Officieren in dienst van desen Staet dewelcke by haer na voorgaende advijs van den gemelten Raet/ souden werden gegeven/ behoudelijck dat daerop soude moeten werden versocht oock geobtineert d'Attaches van de Respective betaels-Heeren/ de Heeren van den Raedt voor alsnoch het selve niet en hadden ghelieven te acquiesceeren/ sustinerende dat haer E. mede soude competeeren het geven der voorsz Verlooven, volgens 'trecht haer gedefereert by d'eerste Articul van't Placcaet in den Jare 1599. op't stuck van de Monsteringe geemaneert ende de Possessie daerop gevolcht / dewelcke haer by de Generale Vergaderinge van alle de Bontgenooten op de groote Zale alhier gehouden/ niet specifice en soude zijn benomen / ende dienvolgende aen haer E. mede ghelaten behoorde te worden; Soo hadden sy tot nader elucidatie ende bericht op't geene voorsz is/ niet kunnen ledich staen haer Ed: Mo: te gemoet te voeren dat sy de voorsz sustinue wel ende rijpelijck geexamineert ende op alles geleth hebbende/ niet en konden bevinden/ deselve soodanich gefondeert te zijn dat haer E. daer door

onwederroepelijck soude competeren het recht omme ter eerster instantie de voorsz Verlooven mede te mogen verleenen / gemerckt haer volgens de Resolutie van den 16. Juny lestleden op de gemelte Zale genomen/ eygentlijck incumbeerde de voornaemste sorge/ gesach ende directie over de Militie van desen Staet/als zijnde daer by de dispositie over het verleenen van de Patenten ende het besorgen van de Frontieren van den gemelten Staet / metten gevolge ende aenklevven van dien/ aen haer ten Principalen ghedefereert / alleenlijck op voorgaende advijs van den meer-gemelten Raedt/ 'twelck sy oock verstonden dat in dese saecke geobserveert soude worden/ komende noch daer by dat volgens de Resolutie van den 21. July lestleden/ mede op de voorsz Zale ghenomen / in haer handen alleen ende Privativelijck ghestelt zijnde 'tstuck van de Secrete Correspondentie (daer door sy alderbest konden penetreren wat, insonderheyt tot verseeckertheyt van de Respective Frontieren van den meer-gedachten Staet nodich was) van een schadelijcken uytslach soude konnen zijn/ by aldien door ymant anders als door haer de voorsz Verlooven verleent souden werden / alsoo menichmael soude konnen gebeuren dat door onkondtschap van de innerlijcke ghelegentheyt van binnen ende van buyten/ eenige der voorsz Frontieren/ daer sulcx meest van nooden soude zijn/ van een goet gedeelte harer Officieren ende vervolghens van hare Principael verseeckertheyt ende directie geprivéert souden werden / niet komende Patrocineeren hier tegens het boven geallegueerde Articul van't voorsz Placcaet / alsoo door eerst het voorsz Placcaet by haer/ te weten by de ordinarie Vergaderinge van haer Ho: Mo: de Staten Generael/ ende niet by de gesamentlijcke Provincien Staets-gewijse ofte na voorgaende Poincten van beschrijvinge/ gearresteert zijnde oock met ghelijck recht om pregnante redenen by haer (d'ordinaris Vergadering) vermindert / vermeerdert en verandert kost werden/ 'twelcke immers niet in dispute getrocken mocht werden by die geene die haer recht uyt het selve Placcaet waren inhuerende. behalven dat te noteren stont dat onaengesien het voornoemde Articul de Capiteynen Generaels inder tijt 'tselve recht allenskens voort meerendeel aen haer hadden getrocken/ so verre ook dat vande geallegueerde Possessie van den voornoemden Raedt niets ofte seer weynigh soude konnen werden gevonden/ veel min geproduceert/ ten ware dan saecke dat sulcks misschien by absentie/ Sieckte / ofte andere ongelegentheden van de gemelte Capiteynen Generaels eenige/ doch seer weynighe reysen/ mochte wesen gheschiedt : Vorders wat aenginck het gesustineerde van dat het voorsz recht ende Possessie aen den ghemelten Raedt by de ghesament-

samentlijcke Bondt-genooten op de groote Zale voornoemt, niet en soude wesen benomen, en derhalven aen haer E. behoorde gelaten te worden. Diende boven de geallegueerde Motiven ende redenen sonderlingh tot solutie het 50. Artikel van derselver Instructie den 18. July lest-leden aldaer van nieuws gearresteert / mede brenghende dat alle saecken by deselve Instructie, ter dispositie van den voornoemden Raedt expressellijck niet ghestelt, souden blyven ter dispositie van de Staten Generael, de Staten van de particuliere Provintien, de Magistraten van de Steden, ende andere wettelijcke Overigheden, elcks in haer Regard; Nu was immers notoir / dat in de voorsz Instructie gene de minste mentie ghemaeckt veel min aen de voornoemde Raedt het gheven der voorsz Verlooven wiert ghedefereert / ende dien volghens by haer E. niet ge-exerceert mocht werden / maer dat sulcks aen haer (d'Ordinaris Vergaderingh) uyt krachte van dien / ende daer nevens noch van de opgemelte Resolutie van den 16. July voornoemt / als mede uyt de Natuyre van de saecke selfs / om de meer-verhaelde redenen was competerende; 'twelck noch noch naerder bevestight werdt door de beste Resolutie op't sluyten vande hoogh-gemelte Vergaderinge op de groote Zale / den 19. Augusti lest-leden genomen / by dewelcke alle de vordere saecke ende besoignes aldaer niet afghedaen, aen haer (d'Ordinaris Vergaderingh) en niemandt anders gelaten wierden. Omme welcke Argumenten en Redenen sy noodigh gheacht hadden de Provintien te versoucken / dat deselve gene Attaches op andere Verlooven, als die by haer (d'Ordinaris Vergaderingh) souden wesen verleent / wilden doen depescheren / behoudens nochtans het recht van haer Ed: Mo: ende van de andere Provintien om de voorsz Attaches op de alsoo verkregene Verlooven t'accorderen ofte weygeren / naer exigentie van saecken.

Den 30. September is d'oude Instructie vande Generaliteyts Reken-Kamer amplieert / met de Pointen / die in de nieuwe Instructie voor den Raedt van State den 18. July ghearresteert / de ghemelde Reecken-Kamer specterende (ende by die van deselve Reecken-Kamer be-edicht) zijn: op volgende manier.

Poincten ende Articulen dienende tot Ampliatie vande Instructie den 21. Ianuary 1632. gearresteert voor des Generaliteyts Reeckenkamer om in alle hare deelen nagekomen ende achtervolcht te werden.

1. Siet het 18. vande Instructie des Raets. Siet Fol 420.

Erstelijck sullen de Gecommitteerden in des Generaliteyts Reecken-kamer, wel besorgen ende neerstelijck aenhouden dat *alle Contablen van de Ge-*

nera-

neraliteyts middelen soo van Verpachtinge in de Steden, als ten platten Lande, *Redemptie van Middelen*, *Contributien*, *Verpondingen*, *Geestelijcke goederen*, *het Zegel*, *Domeynen*, *Beden*, *oock van Vivres*, *Ammunitie van Oorloge*, ende van alle andere inkomsten gheen uytgesondert, Iaerlijcx aen de opgemelte Camer komen Reeckenen, ende overleveren *drie Reeckeninge*, als een voor den Raedt van State, een voor de Camer, ende een voor den Rendant, met byvoeginge van alle de *originele Documenten*, ende behoeften daer toe dienende, omme by de voornoemde Camer gehoort ende ghesloten sijnde daer van de *dubbelden* als vooren uyt te leveren, ende sulcx tot weeringe van de abuysen.

2. **Slaet op het 20. van gemelde Instructie.**

Sullen daer op letten dat de Respective Provintien de *Compagnien haer volle Soldije*, sonder eenige kortinge ofte belastinge 't sy van de *Solliciteurs*, *Schryvers*, *Comtoirgelden*, *Nieuwe-Iaer-gelden*, ofte andersints hoedanich het selve soude mogen wesen, genoemt, directelijck of indirectelijck maentlijck betalen.

3. **Slaet op het 21.**

Sullen wel reguardt nemen dat by alle de *versoecken om Ordonnantien* aen den Raedt van State gepresenteert, ende van deselve aen de Camer gesonden, gevoecht sijn *alle de behoeften*, *bestecken*, ende andere bescheyden, ter saecke waerom de Respective Ordonnantien worden begeert, ende deselve gevisiteert, geexamineert, ende geliquideert hebbende, oock wel naghesien of het Lant in de partyen aldaer gebracht, ghehouden is, ofte niet, wederom senden aen de gemelte Raedt, om van deselve Ordonnantie daer op verleent te worden, die dan by den *Heere Presiderende*, *ende twee andere Heeren* uytten selven Raedt, alle uyt verscheyden Provintien wesende, den *Tresorier*, ende den *Secretaris* uyt het selve Collegie, naer de voorgaende Registratie *folio tali* daer op gestelt, onderteyckent sullen moeten sijn, welcke Ordonnantien wederom mette behoeften als vooren ter Camer sullen worden gebracht, om aldaer geexamineert te worden, of deselve volgens de ordre van't Landt gegeven sijn, ende die alsoo bevonden sijnde ter Camere oock werden geregistreert *folio tali*, sonder dat eenige Ordonnantien alsoo niet geconditioneert sijnde, by den Ontfanger Generael sullen aengenomen ofte betaelt moghen werden op Pene van royeringe.

4. **Slaet op het 22.**

Sullen voorts besorgen dat de *Convoyen* volghens de Consenten ende de Lijsten by de Staten Generael daer op gemaeckt ende noch te maecken, ende van gelijcken oock de *Licenten* volgens de Lijste daer op gedresseert, ende noch te dresseren, eenpaerlijck werden geheven, ende achtervolcht:

5. **Slaet op het 23.**

Sullen de *Steden* laten by hun ghebruyck, om in tijde van noot, ende als de saecken geen uytstel en mogen lijden hen *te Water te Wapenen*, *ende Schepen van*

Oorlogh

Oorloch uytrusten tot laste van den Lande, mits daer van datelijck advertentie hebbende gedaen aen de Generaliteyt, omme uytte voornoemde middelen betaelt te worden.

6. Slaet op het 32.

Sullen gene *Pensioenen* nochte *Beneficien* tot laste van den Lande moghen passeren, ten sy deselve by haer Ho: Mo: sijn verleent.

7. Slaet op het 33.

Sullen gene *Remissien aen de Pachters* ofte andere Debiteuren van het gemeene Landt gegeven, considereren ofte van waerden houden, sy en sijn gheschiedt *met kennisse ende toestemminghe van de Ordinaris* Vergaderinghe van haer Ho: Mo:

8. Slaet op het 34.

Sullen uytte *geaffigeerde Biljetten* goet reguard nemen, ofte de wercken in het openbaer oock sijn besteet gheweest, ende dat oock deselve *Biljetten ende Bestecken* by de Ordonnantien werden gevoecht, oock toesien dat ghene *continuatie van de aengenomen Wercken* werden toegestaen, dat oock gene Ordonnantien, wat naem die souden moghen hebben, anders werden gedepescheert, als op den *Ontfanger Generael*, die de Houders van deselve Ordonnantien op haer versoeck met assignatien op de subalterne Ontfangers ter plaetse van hare Residentie ofte tot derselver meeste gerief sal mogen accommoderen.

9. Slaet op het 49.

Van't *Recht van't Zegel* goet Registe ende Conterolle ghehouden sijnde, volghens den taux by de Staten Generael geordonneert, ofte noch te ordonneren, sal oock verantwoordinge werden gedaen, doch sal 'tselve mogen werden bekeert tot betalinge van de Officieren ofte andere notelijcke saecken van den Raedt van Staten.

Desgelijcks is d'Instructie van den Ontfanger Generael geamplieert met dese twee Articulen.

I.

ERstelijck en sal den voornoemden Ontfangher gheen Ordonnantien van weerden houden noch eenighe betalinghe daer op doen, sy en sijn gheghéven by den Raedt van State, ende van den Heere presiderende, met twee andere Heeren uytten selven Raedt den Tresorier ende den Secretaris van het Collegie, naer voorgaende Registratie folio tali daer op ghestelt, onderteeckent met alle *de behoeften*, *bestecken*, ende andere bescheyden ter saecke waerom de Respective Ordonnantien sijn verleent daer annex ende by de Generaliteyts Reecken-Kamer oock gevisiteert ge-examineert, ende geliquideert, oock naegesien

gesien of deselve na d'ordre van't Landt sijn gegeven, met Registrata folio tali by deselve Kamer daer op gestelt, sonder 'twelck den Ontfangher gheen betalingh sal doen, alles op Pene van Royeringe.

II.

Ende sullen gene Ordonnantien, wat naem die oock souden mogen hebben anders moghen worden ghedepescheert als op den Ontfanger Generael die de houders van deselve Ordonnantien op haer versoeck met assignatien op de subalterne Ontfanghers of tot derselver meeste gherief sal moghen accommoderen.

DAer is oock verscheyde mael besoigne geweest op't dresseren vande Lijste der Compagnien so tot besettinge der Frontieren als tot uytvoeringhe van de Politijcque bevelen in yeders Provintie; 'twelck noch tot in December geduyrt heeft; als oock de deliberatien ende consideratien op het vast-stellen van den Staet van Oorloge.

Men heeft oock veelmael gesommeert de Heeren Raden van State om te komen doen den Eedt op de nieuwe Instructie voor deselve gearresteert den 18. July.

Maer alsoo deur absentie van veele / de Raedt seer zwack of incompleet was: soo hebben sy sulx geexcuseert ende gedeclineert; ende entfyck den 1. Decembris haer Consideratien op de gemelde Instructie van den 18. July ingebracht: seggende dat eenige Pointen van dien niet na de letter practicabel waren/ oock dat daer uyt soude resulteeren traegheyt in de besoignes/ dienvolgens ondienst voor't Landt.

Waeromme sy versochten / alvoorens den Eedt daer op te doen / met Heeren Gecommitteerde van haer Ho: Mo: Vergaderinge daer over in Conferentie te mogen komen.

Maer alsoo daer op niets en was vernomen/ van dat wederom versochten omme den Eedt, al noch metten aldereersten te willen komen doen/ hadden noodich geacht by geschrifte te vervatten de Consideratien die sy ter presentie van zijn Excellentie Grave Wilhelm van Nassau Stadthouder ende op verscheyden Articulen van boven-ghemelte Instructie hadden aenghemerckt / daerinne sy heur bezwaert bevonden / omme na de Letter den Eedt daer op te presteren/ sonder nader interpretatie van't rechte verstandt daer op te weten. Doch voor af seggende dattet den Raedt leet was dit te moeten aldus representeren/ daer toe gedrongen werdende tot gerustheyt van yders gemoet. 't Welck wel voorgekomen soude hebben konnen werden / by soo verre volgens het 24. Articul van de oude Instructie/ de alteratie ofte veranderinge van deselve hadde

gesch‍iet

geschiet met kennisse ende advijs van den Rade, soo als de woorden klaerlijck in't selve Artijkel leyden. Dan hierinne den Raet tegen den klaren text van de voorsz bezwooren Instructie verby gegaen zijnde / bevont men dat sonder scrupel den Eedt op dese nieuwe Instructie niet wel gedaen / noch naer behooren naergekomen soude konnen worden.

Sy seyden op't tweede Articul dat in't eynde wiert gesecht dat de Heeren van den Rade in de Vergaderingh-plaetse oock vaste residentie souden moeten houden. Dit oordeelde den Raedt wel dienstich te zijn / alst by alle Heeren konde gepractiseert werden; Maer eenige verklaerden op anderen voet de Commissie te hebben aengenomen / ende die geene die uyt Provintien gesonden wierden / maer voor een of twee Jaren / nu absent zijnde / souden apparentelijck heur bezwaert vinden daeromme in de Provintien hare wooningen te moeten af-breecken / ende hier voor kleynen tijdt sich te transporteren.

Sy seyden op't derde Articul van te Vergaderen voor de Middach ende na de Middach, ende de Raden heur ghestadelijck te moeten laten vinden ter plaetse daer den Raedt soude besoigneren &c. Dat sy meenden genoech te zijn / dat 'tselve gepractiseert wierde na de oude Usantie ende soo als haer Ho: Mo: zijn doende / namelijck datmen soude Vergaderen voor de Middach, ende voorts t'allen tijden als den Heer Presiderende voor den dienst van den Lande 'tselve soude noodich vinden.

Op het 15. Artikel / Bekent te zijn dat den Raedt geen dispositie en hadde over de gemeene middelen binnen de Respective Provintien / maer alleen in de plaetsen buyten de Provintien onder de Generaliteyt resorterende / daer men de gelijckheydt wel soude practiseren / dan diende in sulcken gevalle wel eerst geresolveert op de differentie die noch was in de ghemeene middelen van 'sHertogenbosch met andere plaetsen in Brabandt, daer op over langhe was gheadviseert; ende oock ghelet op de Lijsten van Brabant ende Vlaenderen / die niet in alles en accorderen.

Sy verklaerden het 19. Artikel niet te konnen doen nakomen na de Letter / alsoo by deselve de betalinge van't Krijsch-Volck niet en wiert gedaen / maer 'tselve / ende de lasten van den Oorloge gerepartieert zijnde over de Respective Provintien / soo hadden deselve de dispositie over de betalinge ende 'temploy haerder middelen. De Generaliteyts middelen ende Inkomsten dede den Raet employeren totte ongerepartieerde Interesten ten Comptoire van den Ontfanger Generael loopende / ende alle andere voorvallende saken / necessiteyten / ende lasten aen ende by de Collegien van de Generaliteyt toe-komende. De noodighe Monsteringhe ende Discipline over 't Volck van Oorloghe soude den Raedt wel besorghen /

maer de Hoofdelijcke Betalinghe en was tot noch toe niet ghepractiseert/ oock in des Raedts vermogen niet.

De Raedt seyde op het 20. dat het niet was in haer macht dit te konnen besorghen/ alsoo de Provintien elck in den haren daer in deden soo sy goet vonden/ eenighe contrarie practiserende / met lasten op de Compagnien toe te staen/ eenige oock niet precijs betalende/ soo dat men sonder d'een ende d'ander alvoorens by de Provintien te beteren ende op eenen eenparigen Voet te brengen/ de reste teghen 't Krijsch-Volck oock niet precijselijck ende na behooren en konde doen effectueren.

Op het 21. daer ghesproken wiert hoe de Ordonnantien souden worden gheteeckent; Seyden geomitteert te zijn; dat oock de Secretaris van den Rade die mede behoorde te teeckenen, ghelijck in de ampliatie van Instructie voor den Ontfanger Generael stont: seggende/ anders ghene als mede by de Secretaris geteeckent, en sal mogen betalen.

Het 22. Artikel seyden meest te raecken de Collegien van d'Admiraliteyt, als de directie van den ontfangh der Convoyen ende Licenten hebbende / ende sulcks daer voor oock hebbende te sorghen dat niemandt die schuldigh zijnde/ hem daer van en exemptere / Soo veel desen Rade aenginck/ seyden alleen t'exerceren de Judicature over goederen ten platten Lande by Soldaten aengehaelt wordende / daer gheen Paspoorten by en waren/ waer over desen Raedt altijdt hadde geoordeelt/ ende de Collegien van de Admiraliteyten over die Goederen daer Paspoorten by bevonden wierden / soo als 't ghebruyck daer van langhe Iaren was ghe weest.

In't 23. Artikel in't begin stondt / sullen de Staten laten &c. ende in de oude Instructie staet sullen de Steden laten &c. diende gheweten hoe dit eyghentlijck moste zijn?

Op't 24. seyden / sulcken Staet alle drie Maenden te formeren ende over te leveren van de lasten van den Oorloghe ende het inkomen van de middelen, voor den Raet ondoenlijck te zijn. Want het Krijsch-Volck ende lasten van den Oorloge/ seyden te zijn over de Provintien gerepartieert/ ende dat de Raet niet anders konde doen als alle jaer propositie van petitie/ wat noodig vereyscht wiert tot conservatie van den Staet van den Lande, over te leveren/ staende aen den Staten van de Provintien by declaratien ende liquidatie te bewijsen de gedane betalinge.

De Lijste van de Besettinge, daer van het 25. Artikel sprack/soude den Raedt (seyden sy) wel pertinent houden; mits dat de Provintien eenige Compagnien in hare Provintien / of by geleghen plaetsen verleggende, of in Patenten deselve toeghesonden / den Naem open zijnde/ die volkende/

lende/ daer van aen de Raedt terstont notificatie deden/ soo als d'ordre op't geven van de Patenten oock mede bracht.

Op't 26. seyde den Raedt dat wel ghelijckheydt van contributie soude besorghen/ des dat al voorens geresolveert wierde op de differentie / die noch by eenige was/ soo als op't 15. Artikel was geseght.

Wat in't 27. stondt/ soude den Raedt besorgen van't Volck te Lande/ gelijck altijdt gedaen hadde / des dat de Provintien de Krijghs-Oversten / Ritmeesteren / ende Capiteynen / die deselve in vacante plaetsen souden kiesen/ aen de Raedt addresseerden / om op de Commissien desen Eedt te presteren / als oock te teeckenen de Acte van geen dienst te mogen weygeren, of alteratien toestaen / in cas van eenighe verwijlinge van betalinge ende soo als van outs ende tot noch toe in desen Rade gebruyckelijck was geweest.

Den Raedt vont het 28. mede noodigh/ ende souden dienvolgens alle Tractaten ende alliantien binnen ende buyten 's Landts gemaeckt / geerne onderhouden/ des dat daer van kennisse aen haer gedaen werde/ om niet onwetende daer tegen te laten doen.

In't 31. wiert gesprooken van ordinaris saecken, ende in de oude Instructie stont van extraordinaris saken: Versochten te weten hoe dit zijn moste.

Aengaende het 33. seyden dat den Raet altijdt voorsichtigh ende met goede kennisse van saecken na informatie hadde gegaen / in't doen van eenige Remissien aen Pachters/ als mede aen Luyden ten platten Lande/ daer Inlegeringe van ons Krijsch-Volck oft Legers geweest was/ Ende als by sulcken extraordinaris voor-val weder yets soude mogen versocht worden/ dat in consideratie soude werden genomen / dienende wel nader geweten of d'Intentie was dat alle de Raden gelijckelick present souden moeten zijn/ des seer selden ghebeurt/ of dattet is / dat alle de Raden die in de plaetse van de Vergaderinghe present souden moeten wesen/ evenwel 't meeste getal zijnde.

Op't 34. seyden dat het Publijcq besteden van de Fortificatie-wercken/ was by den Raet na affictie van gedruckte Billjetten/ langen tijdt in observantie geweest / oock continuatien van de onderhoudinghe voor desen afgeschaft / maer de Publijcque bestedinge en konde veel tijdts door de quade betalinghe niet geeffectueert worden / soo noch onlangs gebeurt was/ datmen niemant by 'twerck konde vinden die op dobbel gelt souden hebben willen aennemen / om dat de Provintien niet / of seer traech betaelden/ soo datmen om t'ontgaen veel meerder schade als de wercken ongemaeckt souden blijven leggen / somtijts genootsaeckt

was deselve by andere wegen(als die niet Publijcq konden besteet wor-
den) te moeten laten maecken / in dach-gelden of op declaratie, waerom-
me sonder ondienst / alles niet soo aen Publijcque bestedinge konde ge-
bonden worden / maer den Raedt (seyden sy) dede alles Publijcq ten-
teren / ende soudet noch voorts doen / dan soo geen aennemers bevon-
den worden / soo mostmen ebenwel in alles betrachten den meesten
dienst ende minste kosten van't Landt / werden ooch 'tsedert 't ingaen
van den lesten Staet van Oorloge gheen Ordonnantien van wercken op
den Ontfanger Generael gedepescheert / maer wert daer van Acte van
versoeck van betalinge gegeven op de Provintien / volgens den voorsz
Staet van Oorloge/ ende van Ordonnantien opten Ontfanger Gene-
rael/ende werden by hem geen assignatien op Subalterne Ontfangers ver-
leent/ als by voorgaende ordre van den Raedt.

Op het 35. Artikel seyden dat 'tselve soo als 'tlach tegen giften of ga-
ven, dienende tot corruptie, goet was / ende by den Raedt achtervolcht
soude worden / maer als 'tselve scherp soude werden getrocken tot alle
kleyne dingen / self van Eedt of Drinck-waren van Vrienden of dergelijcke
die mogelijck na langen tijdt / yets mochten aen den Raedt te vervol-
gen krijgen/ soude 'tselve captieux ghenomen worden. In allen geval-
le en soude men daer van niet anders konnen bekent maecken als daer-
men noch geheuchenisse of kennisse van hadde.

Op het 38 seyden dat sulck Patent in de voor-sale te hangen/ soude seer
onfatsoenlijck zijn / wechnemende ende krenckende d'eere ende respect van
den Raedt, ende Heeren in't Particulier / ende waerom meer voor den
Raedt dat te hanghen als voor de andere Collegien van de Generali-
teyt / doch 'tbeste sy dat de Provintien letten altijdt eerlijcke luyden in
de Collegien te Committeren/zijnde het Placcaet van den 1. July Pa-
tents genouch/ dat over al was geaffigeert geweest. 't Welck ooch ge-
noech ginck tegen de Procureurs ende Solliciteurs voor den Raedt practi-
serende / sonder dat daer van eenige ordinarie waren / alsoo een yder
voor den Raedt vervolchde ende Sollicitatie mocht doen totte meeste
gerief van Soldaten ende Arme Luyden hier te doen hebbende/ soo dat
sy niet en wisten wie te be-edigen/ hebbende den Raedt ooch alhier geen
judicature over Notarisen, Procureurs ende sulcke meer hier woonende/
als Borgerlijcke Persoonen zijnde/ daer tegen men de Penen niet en
soude konnen executeren.

Sy seyden op het 43. alwaer geseyt wort/ dat in loco altijt souden moe-
ten verblijven ten minsten vijf Persoonen uyt verscheyden Respective Provin-
tien, konde dit (seyden sy) soo worden geobserveert 'twaer wel dien-
stigh/

stigh / maer des wel insiende / als men scherp hier aen gehouden soude zijn / soude het veeltijdts ondienst konnen geven / want niet altijdt Heeren uyt vijf verscheyden Provintien konnen present zijn en blijven / te min om dat de Provintien van Wtrecht, Over-Yssel, ende Stadt ende Lande maer elck een Heer in den Raedt hebben / werdende by eenige Provintien heure Gecommitteerde Heeren in den Raedt oock op Landdagen geroepen ende beschreven / soo dat niet continuelijck hier present konden zijn / oock als die al van vijf Provintien hier waren / ende een van die sieck wierde / of anders niet kommende Compareeren / souden de andere in meerder getal noch zynde / (maer evenwel niet van vijf Provintien) dan niet mogen besoigneeren / soo soude volgen dat de Camer somtijdts soude moeten ghesloten staen / tot ondienst van opkomende noodige Landts saecken / daer promt op geresolveert of in versien most werden / ende dickwils geen uytstel en konde lijden / als wel bekent was / dat veeltijdts voorviel ; maer den Raedt soo gecomposeert zijnde / dat elck Heer daerinne Hooft voor Hooft stemme hadde / ende by meeste stemmen wiert geconcludeert / soo wast billick dat als vijf Heeren Present waren / sonder onderschept uyt wat Provintie / deselve op alle saecken mochten delibereren ende resolveren / ghelijck oock in usantie was dat geene Processen of saecken van importantie anders als ten minsten by vijf Heeren wierden afgedaen / maer kleyne ordinaris saecken wel by minder getal / Vertrouwende den Raedt dat de intentie nu oock niet anders en soude zijn.

Aengaende het 44. Artikel / Seyden sy wel te vreden te zijn met de Gagien die heur de Provintien gaven / ende voorts in't reysen met de goetdoeninghe van Vrachten / Convoyen / ende de kosten nae de reglementen daer op gemaeckt / of te maecken / sonder dat eenige andere vacatien waren treckende ; Doch seyden te vertrouwen dat in de drie hondert Guldens voor Huys-huer, het Legh-gelt tot een-en-tachtich Gulden, het Conyn-gelt tot vier-en-sestigh Gulden, ende de ordinaris Leges op de Verpachtingen, geen veranderinghe en wiert gemeent / als zynde van allen ouden tijden genoot en geworden.

Het 46. Artikel / Seyden sy ghenomen te zijn nae de oude Instructie van den Jare 1588. als wanneer drie Secretarisen van den Raedt waren aenghestelt elck op een Tractement van acht hondert Gulden 's Jaers ; dese drie Secretarisen waren doen / om dat den Raet sich na d'occurrentie van saecken t'elckens most verdeelen / hier / in andere Provintien / ende de Legers / daer sy alle Depesches hadden / met de proffijten ende Emolumenten ; daer nae waren die verstorven ende geen ander aenge-

stelt /

stelt / soo dat 'tsedert den Jare 1605. alles by een Secretaris was waer genomen. Het Tractement was dienvolghens voor hem verbetert ende over meer als dertigh Jaren tot veertien hondert Guldens 's Jaers by de Voorsaten van desen Secretaris genooten; te vernemen by den Staet van Oorloghe de Anno 1621. daer 'tselve soo staet uytghetrocken.

De jegenwoordige Secretaris hadde / (seyden sy) aen de groote Vergaderinghe van haer Ho: Mo: by Remonstrantie verthoont sijnen vier-en-dertigh Jarighen Dienst / in verscheyden qualiteyten / ende over de neghen Jaren Secretaris gheweest hebbende / om goede redenen / in zijn Remonstrantie vermelt / versocht verbeteringe van 't voorsz Tractement van veertien hondert Guldens, welck versoeck by resolutie van den 21. July lest leden was gherenvoyeert ter dispositie van de ordinaris Vergaderinge van haer Ho: Mo: daerom vertrouden de Raden ende recommandeerden aen haer Ho: Mo: dat deselve beliefde daer op sulcken goeden regard te nemen / dat niet by de verminderinghe ghebleven / maer lieber tot eenighe verbeteringhe mocht werden ghedisponeert om hem niet te discourageren / maer in zijnen ghetrouwen dienst te meer te animeeren.

Op 't 49. seyden dat het Contre-Zegel placht bewaert te worden by de Heer presiderende in den Raedt / maer om de moeyelijckheydt / als veeltijdts buyten tijdt van de Vergaderinghe eenighe Commissien oft andere Depeschen aen haer Ho: Mo: mosten worden gezeghelt / was 'tselve Zegel gestelt in handen van den Secretaris van den Raet / die het in een kasken in de Raet-kamer hielt opgesloten / oock Jaerlijcks Lijste specifice vande gezegelde Depeschen / wat daer van was ontfangen / overgelevert nessens de Penningen die tot 's Landts saecken ge-employeert wierden / dan waren weynigh importerende / dit (seyden sy) was soo van over veel Jaren in gebruyck geweest / soo daer in nu veranderinge begeert wiert / sulcks konde gheschieden; maer dan was te bedencken of yemandt desen dienst ende moeyelijckheydt voor niet doen soude.

Op 't 51. Seyden oock in consideratie te komen de bedenckinghe op 't 35. Artikel aengeteekent / daer toe gerefereert wert.

Het 52. Artikel / Seyden te zijn conform 'tseste inde oude Instructie; het welcke by soo verre als soo gevolght hadde ghewordden / den Raedt meende dat sulcken goeden Vrucht van de practijcque ende advijs op eenige veranderinge / soude ghegheven hebben / dat sonder scrupule den Eedt daer op soude hebben konnen doen ende haer Ho: Mo: met dese gestelde bedenckingen niet moeyelijck hebben gevallen. Vertrouwende

des

des niet-te-min dat haer op sulcken goeden regard soude worden genomen / dat de Raden machten onbekommert de Instructie beswеeren / ende oock deselve met gerustheydt des gemoets nakomen ende practiseren / ten meesten dienste van den Lande / 'twelck alleen / seyden sy / hier inne haer oogemerck was.

Alsoo ist presteren van den Eodt op deselve Instructie voor dien tijdt noch achter gebleven.

Aengaende de Heeren die voortaen uyt den naem ende van weghen de Generaliteyt in Ambassade, Commissie, of eenighe andere Deputatie, hoedanigh die soude moghen zijn / soo binnen als buytens Landts souden gaen / was alreede den 10. Augusti vast-gestelt dat den selven verboden ende ongeoorloft soude zijn eenige Vereeringhen, Giften, Gaven, of Geschencken van yemandt altoos te sullen mogen ontfangen / selfs ofte door yemandt anders directelijck of indirectelijck op wat wijse of ander welck pretext ofte name sulcks soude moghen geschieden / oock hoedanigh ende hoe kleyn die souden moghen wesen / alles op Pene van Infamie ende Inhabiliteyt, om eenige Ampten / Bedieninghen / Officien / ofte Beneficien / hoedanigh die oock souden moghen wesen / nimmermeer te moghen bekleeden / hebben / ofte ghenieten; ende dat oock deselve (ontfangers of aennemers van presenten / etc.) ipso facto ende metter daet souden zijn ende blijven gheprivеert van alle soodanighe Ampten / Bedieninghen / Officien ende Beneficien als deselve al-bereydts souden moghen hebben / bekleeden ofte genieten / sonder dat hier in eenighe connivеntie / mitigatie ofte moderatie soude werden ghebruyckt / ende daer-en-boven arbitralijck ghestraft; van welcke Resolutie Copye is toe-gesonden aen alle Heeren die van wegen d'opgemelte Generaliteyt yegenwoordigh in eenighe Ambassade / Commissie / Deputatie ofte besendinghe soo binnen als buyten 's Landts souden moghen zijn / omme haer nae den inhoudt van dien precijse te reguleeren sonder daer van eenighsints in gebreecke te blijven.

Des 'sanderendaeghs heeft de Heere van Wimmenum ter Vergaderinge presiderende / Haer Ho: Mo: in bedencken gegeven of in gevolge van derselver Resolutie van den 9. October 1638. de Commissien van de Heeren Gedeputeerden van Haer Ho: Mo: gaende na Vlaenderen op het veranderen ofte vernieuwen van de Magistraten aldaer / als mede van de Heeren Commissarisen Decisеurs tot Maestricht / voortaen niet souden moeten gheschieden buyten kosten van de Generaliteyt op d'ordinaris Leges daer toe respectivelijck staende / maer daer is alleen goet gevonden dat de gemelte Heeren Gedeputeerden haer souden heb-

 ben

ben te reguleren na het Reglement op't stuck van de vacatien ende reys-kosten den 18. Julij lest-leden op de groote Zale van't Hof van Hollant gearresteert.

Daer na is den sestienden Septembris verstaen dat alle de ghene die eenigh Ampt ofte Officie, van Haer Ho: Mo: den Raedt van State, Generaliteyts Reecken-Kamer, de respective Collegien ter Admiraliteyt, de Raden van Brabandt ende Vlaenderen respective, als oock van't Collegie van de Vryen tot Sluys, souden bekomen, soude werden afgevraeght of sy het Placcaet tegens de Corruptien den 1. Julij deses Jaers 1651. ge-emaneert, wel hadden gelesen ende nagesien; so niet; dattet selve haer voor't afnemen van den Eedt, soude worden voorgelesen, ende hun wijders afghevraeght of sy in't impetreren van't Ampt haer daer teghens niet en hadden vergrepen, ende dienvolghens daer op bereydt zijn te doen den navolgenden Eedt.

Formulier van den bysonderen Eedt, die volgens haer Ho: Mo: Resolutie van den 16. Novembris ghehouden sijn te besweeren alle die geene die eenich *Ampt van de Generaliteyt sullen bekomen.*

ICk verklare ende Sweere dat ick *directelijck of indirectelijck* om 't voorsz Ampt te verkrijgen aen eenige Persoonen soo binnen als buyten de Regieringe onder wat pretext ofte naem 'tselve soude moghen ghelschieden geene giften ofte gaven hebbe gepresenteert, belooft nochte gegeven, noch beloven noch geven sal; Soo waerlijck moet my Godt Almachtich helpen.

VAn welcke Resolutie Extract nevens eenighe Exemplaren van't voorsz Placcaet teghen de Corruptien zijn gesonden aen den welgemelden Raet van State, Generaliteyts Reecken-Kamer, gemelte Collegien ter Admiraliteyt, de Raden van Brabant ende van Vlaenderen respective, als oock aen 't Collegie van de Vryen tot Sluys, voornoemt om 'tselve mede in den haren respectivelijck naer te komen, ende doen naerkomen.

Voor de Heeren ter ordinaris Vergaderingh van Haer Ho: Mo: Gecommitteert, was den 20. Novembris ingebracht een Concept Eedt; volgens welcken sy souden beloven ende zweeren dat sy niet en souden nemen, ontfanghen, ofte ghenieten, nochte oock door hare Huys-vrouwen, Kinderen, ofte yemandt anders, haer aengaende, selfs, ofte door yemandt

yemandt anders niet en souden nemen/ ontfangen / ofte genieten/ oock niet by eenige onder-Handelinge, Koop, Permutatie, ofte andersints/ directelick of indirectelick eenige Giften ofte Geschencken van eenige dingen/ hoe kleyn die oock souden mogen wesen/ oock van Dranck ofte Eet-Waren, van eenigherhande Persoonen/ die sy wisten dat aen de Vergaderinghe van Haer Ho: Mo: te doen hadden ofte apparentelijck krijghen souden/ uyt saecke dat deselve ofte yemant anders pretendeerden/ versochten ofte geobtineert souden mogen hebben eenige Ampten, Officien, Beneficien, Octroyen, Sententien, Resolutien, op eenigerhande saken/ ofte om de expeditie van dien/ onder wat Pretext het oock soude mogen zijn/ ende dat soo wel voor, als na, dat de saecke afgedaen soude zijn/ ende by-aldien sy eenige soodanige Giften souden mogen hebben ontfangen ofte genoten / van yemant/ die sy namaels vernamen yets aen de hoogh-gheemelte Vergaderinghe te doen te hebben / 'twelck sy ten tijde van het ontfangen van de Gaven, Giften, ofte Geschencken, niet en hadden ghe-weten dat sy daer van de meer-hoogh-gemelte Vergaderinghe kennisse souden gheven / ende haer onthouden directelijck of indirectelijck aen de Vergaderingh ofte Leden van dien / selfs / ofte door anderen de saecke te recommanderen. Maer 'tselve is voor dien tijdt noch niet als by Coppe overgenomen/ meest om de Consideratie die den Raedt hier voor op het 35. Artikel haerder Instructie hadde gestelt.

Van het Princelijcke Sterf-Huys moet noch yet worden geseydt.

Het accoort tusschen de Hoog-Princelicke Voogden/ rakende de Tutele van den Jongen Prins van Orangien was gemaeckt / in voegen hier voor is geseyt. Maer alsoo nochtans overigh was het Point resulterende uyt d'Acte gegeven by den Overleden Prins / aen den Graef van Dona, belangende het Gouvernement van Orange: Als oock of alleen by de Princesse Royale/ of ghesamentlijck by beyde soude bestelt worden de Magistrature in de Steden Breda / ende andere/ waer op de Princesse Royale was bewesen met haer Dovarie: soo is in't laetste van November eenighe daghen langh gheplept voor den Hooghen ende Provincialen Rade/ aen de welcke minnelijck waren gecompromitteert ende verbleven de gemelde twee Pointen.

Een ander doch veel importanter different hebben gehadt de Princelijcke Vooghden / niet onder haer self; Maer met de Heeren Staten van Zeelandt / rakende de Steden Veer ende Vlissingen, die men noemt Vassale: om datse niet immediatelijck gehoorden onder de Graeflijckheydt: Maer onder den Heer Prins van Orangien als Marquis/ die heur deselve twee Steden/ ende als Priemier Noble in de seven Leden of

Stemmen van Zeelandt hadde drie: Ende hebbende voor-en-boven de Magistraets bestellinge in Middelborgh, Zierixee, ende Tolen (Goes alleen was vry) hadde de volkomen directie in deselve Provintie. De natuyr nochtans van de Zeeuwen/ soo wel als van andere Nederlanders zijnde geneghen tot vryheyt/ heeft deselve directie van den Prins (die hy ghemeenlijck ende noodtsaeckelijck moest doen door een Onder-Directeur) al van langherhandt af met eenigh ongheduld verdraghen. Om maer in te versien / de Jonghst overleden Heer Prins hadde verandert van Directeur, ende de directie ghestelt in handen van andere; Dit was gheen wechneminghe van d'absolute Directie, maer van den Directeur: dienvolgens d'oorsaecke blijvende/ soo bleef oock d'ongedult. Daer op quam dat die tegenwoordigh de Directie hadden / gedurende de groote Vergaderingh seer wrochten teghen d'Intentie van die van Hollant: Die daerom in April een ende in de Vergaderingh van Zeelandt schickten de Heeren van Opdam, de Wit, Nypoort, ende Ricce: die wel openlijck deden de op zijnen tijt (den 25. April) gestelde Propositie. Maer onder de handt wiert ontdeckt of te verstaen ghegheven dat men socht de Staet in verwerringh te brenghen met Engelandt, om Interesten die den Staet niet raeckten: Dat men de Provinciale Vryheydt empieteerde; ende continueren wilde de Directie of Regieringh door een Oligarchie te stellen in handen van weynighe/ ende noch niet van de beste.

De Predicanten ende Gemeente tot Middelborgh waren alreede sonder dat gantsch t'onvreden op de ghene die aldaer de Directie hadden ende alle of de principale Ampten bekleedende waren: Men gaf haer na datse contrarie der Stadts Privilegien veel dinghen deden: sulcks causeerde eindlijck tot Middelborgh een gheheele veranderingh in de Magistraet; gelijck dan dickwils/ als uytwendighe/ ordentlijcke Medicijnen of krachteloos zijn of stille staen / de Natuyr self van binnen veranderingh maeckt: 't Verhael ende occasie van sulcks is / dat de Steden van Zeelandt nae 't Exempel van die van Hollandt teghen May hadden aengenomen ende geresolveert voortaen oock haer eygen Magistraten te maecken: doch behoudens Rechten/ Privilegien ende goede Usantien van de Steden; maer supplerende het defect van den Stadthouder/ ende doende self wat hy gedaen hadde.

De Directeurs tot Middelborgh om de Regeringh aldaer aende haer te houden/ hadden beleydet / dat in het Octroy voor de Stadt Middelborgh/ het Recht of Coustume van seeckere twaelf Verkiesers (moetende alle te samen zyn vreemde of elders geboren Borgers) seer gekrenckt/

ende

ende genoeghsaem de geheele kiesinge ghestelt waert in handen van die de Regering in hadden. Dit causeerde veel murmureerens ende ongedults onder de Gemeente: klagende dat te veel vreemde wierden in de Magistraet ghebracht/ met exclusie van anderen meer by de Borgherye beminde ende gequalificeerde.

Sy klaeghden oock over seecker Banck-gelt/ of Contributie/ 'twelck de Kerck-Meesters (al lieden van de Regeringh) hadden ghestelt op de Plaetsen of Bancken in de Kerck. Item op seecker stuyver gelt ghestelt op de ghene die Sondaghs buyten de Poorte ginghen wandelen: 't Welck meest trof d'Arme.

De Predicanten daer op, ende het inbreken van de Privilegien somtijdts prekende/ soo wast wel gebeurt dat yemandt vande Magistraet/ gestoort uyt de Kerck ginck: Ende datmen den Predicant voor de Roode deur (alsmen seydt) ontboodt: soo seer dat oock eyndtlijck men den Predicanten begost te verghen/ datse souden daeghs voor de Predicatie komen segghen den Text/ die sy souden Predicken/ ende wat applicatien sy daer op wilden doen/ met dreyghementen datmense ter Kercke/ ja ter Stadt uyt soude wijsen. De Predicanten seyden; dat/ werdende uyt de Kercke geset, sy het op de Strate souden seggen: werdende uyt de Stadt geset, op de Velden.

't Een miscontentement alsoo op het ander komende/ ende Vergaderingh van Staten zijnde/ soo compareerden den sesten Juny menighte van Borghers/ wel twee duysent/ op het Hof in de Abdye. Versoeckende audientie: Maer de Staten van Zeelandt remitteerden haer aende Magistraet van Middelborgh: Dies de Borgers versochten te spreecken met de Heeren Tibaut ende de Borgemeester Landes-bergen. Tibaut bleef binnen: maer Landts-bergen quam uyt/ meenende door zijn aensien de Borghers te stillen: 'twelck contrarie uytviel: Want hy quam soo in't gedrangh/ dat hy eens onder voeten raeckte: doch door de Baillieu gereddet/ wiert ghebracht in de Herberghe van 't Hof van Hollandt by de Ballance: Alwaer de Borgerye hem willende uyt hebben: So seyde de Weert/ Hy is al weder achter uyt: Koamt in en siettet: Daer op presumerende dat hy na zijn eygen Huys toe was; soo liep de Gemeente derwaerts; ende sonder langh te dralen/ braecken Glasen ende Deuren op/ ende pilleerden het geheel Huys; Breeckende Cassen ende Kisten/ de Porceleine te Venster uyt smijtende. Dat gedaen hebbende liepen na des Heeren Tibauts Huys/ werpende veel Steenen door de Glasen: Maer daer waren wel vijf Predicanten/ die met haer presentie ende met haer wel-spreeckentheydt de Gemeente stilden/ ende het

Huys salveerden: ende om grondelijck alles te slissen soo wierdt uyt-gegeven ende gepubliceert navolgende verklaringe.

BOrgemeesteren, Schepenen ende Raet der Stede *Middelborg* in Zeelandt, verklaren by desen in te trecken het *Reiglement* op de vermakinge van de Wette derselver Stede ter Vergaderingh van de Heeren Staten van Zeelandt den 1. May 1651. gearresteert voor so veel het selve 't Ampt vande *verkiesers* raeckt: belovende deselve t'allen tijden by haer Recht ende Privilegien te Maintene-ren; ghelijck oock haer E. by desen de goede Borgerye ende ghemeente wel willen verseeckeren, dat deselve onveranderlijck sijn geresolveert soo de Persoonen als het Ampt ende bedieningh van de *Heeren*, *Broeders de Predicanten* te hant-haven ende te beschermen in alle manieren nu ende altijdt, by haer luyder behoorlijcke *Eere*, *Luyster*, *ende Respect*. Actum ter Rade, den 6. Iuny 1651. My præsent *P. vander Perre*.

HEt Ampt van de Verkiesers/ zijnde twaelff haer leven lanck/ alle Vreemdelingen of Buyten-geboren/ om de Negotie te beneficieren ende aen te locken/ oock d'Oligarchie te beletten/ bestont daer in dat sy plegen te nomineren of verkiesen twaelf uyt de gheheele Borgerschap: Ende daer uyt wierden genomen ses. Nu was sulcks deur het nieuw Reiglement verandert/ de Macht van de Verkiesers seer ingebonden/ ende verstorven dat sy niet meer uyt de gheheele Borgherschap kiesen/ maer meest by de Raden/ op seeckere wyse mosten blyven. Dit zijnde een nieuwigheydt/ ende benemende den Verkiesers een groot deel van haer macht/ ende deselve macht appropierende aen eenige weynige in de Regeringh inhebbende/ soo hebbent de Verkiesers, zijnde meest vande yverighste Reformeerde ende Kerck-lieden/ overgeleydt met de Predicanten/ of sy met goede Conscientie sulcx mochten laten gaen; als hebbende Eedt ghedaen op de bewarenis van de Stadts Privilegien. De Prædicanten hebben geoordeelt/ neen: ende voor ende na oock daer tegen als tegen een Infractie Gepredickt. Ende daer op is gevolgt 'tgene verhaelt is. Op gemelde Acte van vanden 6. Juny gepubliceert/ ende van nooden zijnde eenige nieuwe ordre/ oock suppletie van andere Persoonen in plaets van de geretireerde; soo hebben de Gilden/ als representerende de Ghemeente tot Middelborgh/ verscheyden Pointen van klachte aen de Magistraet ingegeven/ hier na volghende.

Achtbare,

Achtbare, Wijse Discreete, seer Voorsienige Heeren.

VErtoonen met behoorlijcke Reverentie alle de *Gilden* binnen deser Stadt Middelborgh, daer af menige *Gilde-Broeders* hier onder hebben gheteeckent, hoe dat, God beter, hun Supplianten Gilden ende Privilegien in plaetsen van de Ordonnantien te versterckeu dagelijcx sijn *afnemende* ende *verminderende* ende nu soo verre is gekomen door 't veranderen ende verminderen van de Borgerlijcke Vryheden ende anders, dat, gelijck U. Ed: Achtbare bekent is, een begin van een droevige beroerte heeft gecauseert; keeren dienvolgende aen U. E: Achtbare ootmoedelick biddende ende versouckende hun Supplianten de navolgende Articulen te willen vergunnen ende mochten werden naergekomen.

Eerstelijck dat geen van de *Lants-Bergens* in geen Bedieninge ofte Regieringe meer sullen mogen komen 't sy Geestelijck of Wereltlijck.

Item dat alle Boucken ende Papieren by de Respective *Landts-Bergens* gheschreven tegens alle Predicanten sullen van heden af verklaert werden voor *fameuse Boucken ende Libellen.*

Item dat geen *Schouten* en sullen mogen dienen binnen deser Stadt 't sy alvooren sy sullen sijn van de Gereformeerde Religie.

Item dat den *Accijs op de bouwinge van de nieuwe Kercke* sal af sijn, sy Supplianten ten dien eynde bereyt sijnde om eene Vrywillige Gifte te betalen, Versoucken soo ras mogelijck den opbouw derselver Kercke.

Item dat de Heeren van de *Wees-Kamer* geen Hooger Sollaris van Weduwen ende Weesen, Mitsgaders alle andere Persoonen sullen moghen afnemen als de Heer *Adriaen Cennoy* in sijn leven genooten heeft.

Item dat den yegenwoordighen Griffier van de Wees-Kamer van sijn Ampt datelijck sal afgeset worden ende noyt in Geestelijcke of Wereltlijcke Regieringe alhier sal mogen komen te bedienen.

Item, dat de Heer *M. Iohan van Steven-Kercken* van sijn Ampten ende Secretarien insgelijcks datelijck sal afgeset worden.

Item dat de Heer *Paulus Steven-Kercken* geen Ontfangeryen 't sy van de Kercke, Gasthuys ende andere Godts-Huysen meer sal mogen bedienen ende ontfangen, oock geen Bedieninge 't sy Geestelijck of Wereltlijck mogen exerceren.

Item dat men van nu voortaen jaerlijcks niet meer van de *Bochten* inde Kercke sal behoeven te betalen, ende dat de *Bochten ende Baucken* voor een ygelijck open sullen staen.

Item dat alle die inde Stadts-bedieninge sijn van nu voortaen geen continuatie van haren dienst meer sullen behoeven te versoucken, maer haer Ampt haerlieder leven langh bedienen, ten ware by merckelijcke faute.

Item alle Gilden volgende hun Supplianten Privilegien te Maintineren ende geen te verminderen maer te vermeerderen, ende insonderheydt dat den *Over-Deken* niet en vermach te doen, dan ten overstaen vande *Dekenen* ende *Beleders*.

Item dat geen Persoonen 'tsy wie 'tsy, Compositien jaerlijcx over de *Wacht* sullen vermogen te maken, maer dat alle self op hare behoorlijcken tijdt ende Wacht sullen verschijnen.

Item datmen geen Borghers sal vermoghen overlast te doen, maer haer beschutten ende bewaren by haere Borgerlijcke Vryheden ende niet meer uyt hun Huysen mogen halen, volgende de coustume van de Stadt.

Ten eynde versoucken sy Supplianten dat de Privilegien ende coustumen dese achtbaere Stadt raeckende, eerstdaechs in Nederduyts sullen worden gedruckt om yder Borger als't hem believe te moghen doorlesen ende sijn rechte bewaren.

Gelijck mede Deeckens ende Beleeders van de Respective Gilden sijn versouckende sy alle Jaren den 7. Juny by den anderen vermochten te komen omme te sien ofter geen verval in de Gilde ende Privilegien mochten sijn.

De Stadt Middelburgh of Gemeente van dien alsoo gestelt zijnde teghen de gene die zedert eenigen tijdt tot nu toe de Regeringh aldaer hadden aen de handt ghehadt. Soo hebben sy d'eene hier d'ander daer haer retraitte ghenomen. De Heeren Landts-bergen ende Serooskercke inden Hage / de Heer Tibaut na Sluys: dan maer by eenighen tijdt daer na by requeste aen 't Hof van Hollant etc. Heeft te kennen gegeven dat hy Raedt, ende voor desen Borgemeester der Stadt Middelburgh in Zeelandt, ende naderhandt van wegen de gemelte Stadt gecommitteert in't Collegie van de Gecommitteerde Raden van Zeelandt, ende ter Admiraliteyt aldaer de gemelte sijne bedieninge een geruymen tijdt ten besten van de voornoemde Stadt Middelburgh ende derselver Ingesetenen hebbende bekleet, ende daerinne het selvige gemeene beste allenthalven sijne particuliere profijten, ende consideratien ghedaen prevaleren, als waer toe hy hem doorgaens verplicht hadde gekent, echter dies onaengesien sich toegedragen, dat op den sesten Juny voorleden hy wesende tot *Middelburgh* voornoemt in de *Vergaderinge* van de Staten van Zeelandt, (alwaer als een Lith neven andere Heeren was gecompareert) een notable tumulte was komen te ontstaen voor de Camer van deselve Vergaderinge door eenich gemeen Volck aldaer ten selven dage met een groote impetuositeyt t'samen gerot, dat hy *telle-quelle* [illegible] d'oorsaecke van deselve tumulte ende t'samenrottinge, ende ormindeer gantsch bedenckelijck vindende sich in het geheel noch sijn Huys, door deselve Gemeente te begeven, als beducht wesende, dat sijn Persoon in eeniger manieren

nieren door de ghesęyde Gemeente wel soude mogen werden gheaffronteert, ende onbehoorlijcken bejegent, te rade ghewordeu was, omme derselver *verwoetheyt* te ontgaen, sich uytte geseyde Kamer vande Vergaderinge, door een heymelijcken uyt-ganck te retireren; alle het welcke tot kennisse van de voorsz te samen gerotte Gemeente wesende ghekomen, had deselve sich als doen van daer naer des Suppliants vernoemde Huysinge begeven, ende daerinne alle de Glasen uyt-ghesmeten hebbende, souden oock het selve voorts uyt-ghepluudert ende geruineert hebben, ten ware ten selven dage, ende oock den geheele volgende nacht door het voorspreecken van eenighe *Magistraets-Persoonen* ende *Predikanten*, die omme 'tselve te verhoeden, ghenootsaeckt waren voor deselve Huysinge doorgaens de Wacht te houden, 'tvoorsz voornemen effective ware verbeden geweest: weynige dagen daer naer hem door eenighe *Predikanten* was voorgedraghen seeckere Requeste op den naem van sommige Persoonen, haer Pretexerende *Gilden* van de Stadt te wesen, werdende daer by als mede by het gene Hem mondelingh by de voorsz Prædikanten wierde voorgedragen in effecte versocht, dat Hy sijn boven-gemelte *Raets-ampt* vande voornoemde Stadt *Middelburgh* soude willen quiteren, indien hy anders sijne voorsz, ende noch eenige van sijne Vrunden Huysinghen metten eersten nacht niet *totaliter* ghepluudert ende geruyneert wilde sien, sulcx dat Hy oock alsdoen, omme meerder quaet voor te komen, ghenootsaeckt was gheweest het voorsz versoeck in te willigen, met die reserve nochtans, datmen Hem van wegen de voorsz gepretexeerde Gildens soude hebben te belooven, dat daermede alles soude sijn ende blijven in ruste, ende Hy verder ongemolesteert, in sijne *verdere dignitejten ende Charges* soude blijven ghemainteneert, ghelijck, oock ten selven tijde van derselver wegen by de geseyde *Predikanten* was verklaert het selve hare meeninge te sijn. Ende of wel Hy tot waernemminge van de voornoemde sijne verdere Charges voorts overbodigh geweest, ende als noch was in het selvige, ende t'exerceren van dien in geenige manieren behoorde gheturbeert te worden, wierde echter niet-te-min ten selven tijde van de geseyde *Predikanten* (soo men voorgaf) tot sonderlinghe ende meerder ruste van de oproeringe Gemeente goet ende dienstigh geoordeelt, dat Hy voor een tijdt sich uytte Stadt soude willen *retireren*, waertoe Hy beswaerlijck kunnende resolveren, ten opsichte van de voorsz gedane verklaringhe, was nochtans daer toe beweeght gheworden, door dien het voorsz sijn vertreck uytte Stadt naderhant by de Regeerende Burgemeesteren in dier tijdt wierde (soo sy voorgaven) goetgevonden, die Hem oock tot een teycken van dien, nevens den Bailliu, gesamentlijcken hadden uytgeley gedaen, ende gheconvoyeert tot buyten de Stadt aen seeckere Schuyt in de Haven by Hem aldaer bestelt. Seven a acht dagen daer naer Hy wederomme sijnde in de Stadt gekomen, om-

me fijne verdere Ampten naer behooren waer te nemen, was hy van eenighe van fijne Vrunden, dewelcke hy fijn voornemen communiceerde, van het felvige afgeraden, haer verfekert houdende dat eenige van het Graeuw Hem in het *gaen langs de ftraet* ontwijffelijck foude *affronteren*. 'tSelve de Regeerende Burgemeefteren hebbende doen bekent maecken, ende van defelve gedaen onderftaen of fyluyden hare Stadts Conftitutie fodanich niet geftelt vonden, dat fy Hem jegens het gevreefde *Straet-gewelt* fouden konnen defenderen, hadden defelve ront uyt verklaert fulcx in haer vermogen niet te fijn, wefhalven by Hem aen de gemelte Burgemeefteren was ghedaen verfoeck ten eynde defelve geliefden te confenteren, in fijn vertreck nae *Spa* tot bevorderinghe van fijn ende fijnes Huysvrouwen gefontheyt, was by de gemelte Burgemeefteren in het felvige gheconfenteert, waer op Hy naer *Spa* wefende vertrocken, ende van daer wederomme tot *Sluys* in Vlaenderen fijnde gearriveert tot verrichtinge van eenige van fijne particuliere affairen aldaer, had Hy van daer by Miffive de Magiftraet van Middelburg toe-gevoegt dat Hy als noch genegen ende bereyt was omme fijne voorfz Ampten ten dienfte van defelve Stadt naer behooren te komen bedienen, als wanneer maer de gemelte Magiftraet hem foude believen toe te laten komen het minfte befcheyt van derfelver toefegginge van behoorlijcke Protexie jegens alle het beduchte ende gevreefde *Straet-gewelt*. Dan alfo hem Suppliant tot op dato op het gemelte fchrijvens geen antwoort met allen was toe gekomen, ende fulcx niet fonder reden beduchtende was, dat de cõnftitutie van defelve Stadt foodanich als noch niet moft fijn gheftelt, dat ghemelte Magiftraet jegens het beduchte Straet-gewelt Hem behoorlijcken fouden kunnen protegeren, ende dat daer-en-boven hy van de feeckerheydt van het felve oock ten genoegen noch van eenighe van fijne Vrunden uytte voorfz Stadt was bericht; dat alle foodanige tumultaire beroerten van de Gemeente waren van feer forgelijcken gevolge, die in voegen nu in eenige aenfienlijcke plaetfen van Hollandt was gefchiet, exemplaerlijcken behoorden worden tegen gegaen, was hy omme van alle het geduchte Straet-gewelt, ende andere verdere infolentien fuffifantelijcken naer behooren, nevens fijne Huysvrouwe, Kinderen, ende verdere Domeftijcquen, Mitfgaders oock deffelfs Huyfingen, ende andere fo roerende als onroerende Goederen bevrijt ende geprotegeert te fijn, ende alfoo ongemolefteert fijne voorfz Ampten naer behooren te bedienen, ghenootfaeckt fich te keeren aen den Hove, alfoo Hy feyde, verfoeckende hare Provifie. Soo wiert gecommitteert den eerften gefworen Exploiteur om te trecken ter plaetfe daer't van nooden wefen foude, ende aldaer van weghen de Hooghe Overicheydt by hem roepen den Officier van de Plecke (waft noot) nemen, ftellen ende houden den voornoemden Heer Thibout, fijne Huysvrouwe, Kinderen, Dienaeren ende Dienareffen, ende verdere

dere Familie in de Protexie ende Sauvegarde van de voornoemde Hooge Overicheyt: Bevelende voorts de voorsz Gemeente, Gilden, ende allen anderen, van wegen als boven, opte verbeurte van Lijf ende Goet, den voorsz *Thibaudt*, sijne Huysvrouwe, Kinderen, Dienaren ende Dienaressen, ende verdere Familie, niet te doen, ofte te doen misdoen in Lijve ofte eenige van haer luyden Goederen, in't groot ofte kleyn, met woorden ofte met wercken, in eeniger wijse, alsoo sy deselve uytten name ende van wegen de Hooge Overicheyt ghenomen ende ghestelt hadden, namen ende stelden mitsdien, onder de Protexie ende Sauvegarde van de Hooge Overicheyt voorsz. Ende op dat niemant daer van ignorantie soude mogen pretenderen, ende een jegelijcken hem soude moghen wachten van misdoen, soo bevolen sy hem de Sauvegarde opentlijck te *verkondigen*, daermen gewoon was Edict te doen, ende des noot wesen soude: Ontboden daeromme alle Iusticiers, Officiers, Dienaers ende Ondersaten vande voorsz Hooge Overicheyt, dat sy hem, dit doende ernstich verstaen ende obedieren, op alle 'tgunt sy desselfs Hooge Overicheyts toorn duchtende waren, ende daer tegens verbeuren mochten.

De Deurwaerder aldaer komende heeft sich gheaddresseert aen de Magistraet; die hem het Mandament afvorderende / ende daer over ghedelibereert hebbende / niet goet vonden dattet soude werden afgekondigt / om de Gemeente niet weder so tegen de saecke selfs als tot nadeel van den Deurwaerder gaende te maken. Daermede de Deurwaerder weder is vertrocken sonder het Exploit te doen. Ende heeft de Magistraet / bevindende eenige Feyten in deselve Sauvegarde tegen de waerheyt ghestelt / ghesonden den Schepen Morthamer ende den Secretaris Beaumont aen't Hof Provintiael die 'tselve anders ende alsoo hebben geinformeert / dat de Sauvegarde is weder inghetrocken / onder beloste dat de Magistraet selfs / des noot zijnde den Heer Tibaut soude beschermen ende doen beschermen tegen feytelijckheyt. Eens by nacht heeft des Heeren Thibauts Swager Peckius getracht de ghemelte Sauvegarde aen eenige Carrefours tot Middelburg aen te plecken; ende alsoo te verkondigen: Maer deur last van den Burgemeester Veth, by gevalle daer omtrent passerende / is een van't aengepleckte van de Muyr afgescheurt; ende voort de Ronde gedaen verdubbelen / om na te vorschen d'Aenpleckers: deselve iemandt bessich vindende ende vervolgende; soo heeft deselve / zijn Hoet / Rockende Papier wegh werpende / sich met de vlucht gesalveert. 't Selve 's anderendaegs op het Raet-huys ghebracht zijnde / wiert bevonden te zijn van Peckius; die daer over ontboden ende ghevraeght / het na eenige weygering bekent

 heeft;

heeft; ende is daer over belast ter Stadt uyt te gaen/ ende noyt daer weder in te komen.

Dese veranderinge van in Middelburgh/ dienvolghens in gheheel Zeelandt voorgevallen zynde; so hebben de vier Steden uyt kracht van een oude ende afgerede voor de veranderingh genomen Resolutie by de handt ghenomen de saecke van de Vasalle Steden/ ofte de hoe/ die Stemmen in de Staten voortaen souden mogen hebben daer op: pre-supponerende dat de Prins van Orangen/ als Stadthouder/ ende niet als Marquis van Veer ende Vlissingen de Politique Magistraet aldaer hadde bestelt; dienvolgens dat deselve bestellingh nu van selfs noodsaeckelijck moest weder keeren aen de Staten: die daer van kon-den Octroy geven aen deselve Steden/ soo sy 't begeerden; soo niet: het selfs doen: ofte soo echter deselve Stede continueerden haer Magi-straet te laten bestellen door den Prins of Voogden van dien/ haer te weygeren Stem ende Sessie in de Staten.

Wat de Gecommitteerde Raden daer op hebben inghestelt luydt als volght.

Schrijftelijck Advijs van de Gecommitteerde Raden van die Heeren Staten van Zeelandt, van den 1. September 1651. tot onderscheydinghe van 't recht, 'tgeene aen die eene zijde de Graeffelijckheyt, ende aen die ander zijde die Marquis ofte Heere over de Steden van Vlissingen ende Veere, ten respecte van der selver Magistrature ende Politie, is competerende.

OMme 't welcke dienstelijck te verhandelen, soo moeten alhier komen in consideratie, drie diversche gevallen, concernerende de voorsz Steden.

Eerstelijck, hoedanigh die gelegentheyt van de voorsz plaetsen is geweest, aleer die sijn gekomen onder particuliere Heeren Vasallen van de Graeffelijck-heyt.

Ten tweeden, hoedanigh hare constitutie is geweest onder deselve particu-liere Heeren.

Ende ten derden, hoedanigh de voorsz Steden moeten werden geconside-reert, naer dat deselve in 't begin van den Oorlogh tot Leden van de Souve-raine Regeringe deser Provintien sijn geadmittert.

Op

Dat eerste is voorseecker te houden, dat al-hoe-wel een Grave van den Lande doenmaels daer over heeft toe gekomen ghehadt niet alleen macht van Souveraniteyt ende resort, maer oock het recht van allerley Iurisdictie ende Regalien, niet te min oock aen deselve plaetsen, *ex jure publico universitatis*, eenig eygen ende privatijf gesach in materie van Policie, geseparéert van't gebiedt van de Grave, onder derselver gemeene Inwoonders heeft gecompareert.

Gelijck oock andersints naer Rechte notoirlijck geen Universiteyt kan werden gestelt, *sine aliquo exercitio juris publici*.

Daerom men oock siet dat deselve plaetsen oock aleer die gekomen sijn in handen van particuliere Heeren, met verscheyde Keuren ende Privilegien voor haer ende hare Inwoonders, tot beleyt van hare Policie, wegen de Graven ende Gravinnen sijn bevestight geweest.

Als blijcken mach onder anderen. By de oude Stadts-rechten ende Hantvesten gegeven by *Willem van Henegouwe* als Grave van Zeelandt, aen die van Vlissingen, in den Iare 1315. naderhandt by Vrouwe *Maria van Bourgondien* inden Iare 1477. vernieuwt ende geamplieert.

't Welck aldus gepermitteert, is voorder oock notoir, dat 'tvoorsz beleyt *ex jure publico* de voorsz Steden originelijck toeghekomen hebbende, deselve niet en is ontrocken; maer ter contrarie geheel gelaten, naer dat die by Graven ende Gravinnen van Zeelandt aen particuliere Heeren sijn verkocht ende gecedeert.

Ghestelt sijnde tot bewijs van dien, voor eerst, dat deselve Graven ofte Gravinnen in't doen vande voorsz Sessien, naer luydt van derselver brieven expresselijck over de voorsz plaetsen niet meer aen haer hebben behouden, als 'trecht van Souveraniteyt, resorten Manschap.

Ende ten tweeden, dat aen de voornoemde particuliere Heeren, by Contract van de voorsz Verkoopinghe ende overdracht, notoirlijck niet meer rechts ofte gesachs daer over is ghedefereert, als die Brieven van Investiture ende nombrement van de Leenen specifice mede brengen.

De welcke alsoo met de concessie soo van de hooge, middele ende lage Jurisdictie, als van eenige anderen, soo honorable als profijtable gherechtigheden ende prerogativen aen de gemelte Heeren ghedaen, niet met eenen *in terminis* defereeren allerley functien ende requisitien, nodich tot directie van eene Burgerlijcke Societeyt; soo volgt daer uyt evidentelijck, dat alle 'tgeene ten selven fine dienende, en niet behoorende tot de actien van Souveraniteyt, inde voorsz brieven niet uyt-druckelijck is ghenoemt, aen de voorsz Steden moet sijn gelaten ende gereserveert.

Ghelijck daer van 'tselve onderscheyden recht toekomende over de voorsz plaetsen, aen de eene sijde den Heere ten respecte van sijne Leen-brieven, aen

d'ander sijde de Magistraten, *Ratione juris Publici*, met verscheyde andere preuven kan worden geverifieert.

Ende eerstelijck, uyt verscheyde Vryheden ende Privilegien, by Graven ende Gravinnen van Zeelandt, oock naer den tijt dat deselve Steden geweest sijn onder bysondere Heeren, particulierlijck aen de voorsz Steden en haer ghemeen Poorters, mitsgaders tot derselver particuliere behouve verleent, die notoir sijn, ende in de Archiven van deselve Steden berusten.

Ten tweeden, uyt verscheyden Contracten, Concordaten ende Accoorden, so van outs als by onsen tijde tusschen de Heeren ter eenre, mitsgaders de Regenten, ende Gemeente van deselve Steden ter andere sijden, ghecelebreert.

Ende namentlijck uyt het Contract gemaeckt inden Jare 1530. tusschen *Adolph van Bourgondien*, als Heere van Vlissingen, midtsgaders Burgemeesters ende Regeerders derselver Stadt, soo aengaende de onderhoudinge van Stads-wercken tegen de Zee, als noopende 't Collecteren van verscheyde Inkomen ende Middelen daer vallende, staende onderscheyden ten laste ende bate van Partyen respective ghemaeckt, soo daer by geseght wort niet alleenlijck met Cassatie van een voorgaende verdrach; maer oock ('tgeene wel te noteeren staet) aen de sijde vande Stadt, naer wettelijck ende behoorlijck communicatie gehouden met de notable eñ gemeente, ende bevestigt ter eenre met het Zegel van den Heer, ende ter ander sijde met het Zegel van saken de Stadt aengaende.

Gelijck oock Prince *Willem* Ho: memorie, inden Iare 1582. aen die van Vlissingen voorsz. tot haer onderstant ende subsidie, mitsgaders tot derselver directie aengaende haer Zee-wercken, heeft geconsenteert haer Haringh-tol ende recht-erve, mitsgaders den Hooft-tol, onder seeckere Conditien, breder in de concessie vermelt.

Hoedanighe Accoorden, soo nopende de Fortificatien als andersints, verscheyden oock ghemaeckt zijn tusschen de Marquisen ende de Stadt Veere respective.

Alle welcke na Rechten niet soude konnen bestaen, by aldien de Regenten ende Ingesetenen van deselve respective Steden geheelijck ende sonder eenige exceptie van hare Heeren dependeren, en geensints buyten deselve mochte werden geconsidereert; alsoo in sulcken gevalle als een sijnde met hare Heeren, notoirlijck met deselve niet en souden vermogen te contraheeren. *Si quidem nemo secum contrahit.*

Ten derden blijckt oock sulcx evidentelijck uyt de accoorden ende transactien, by deselve Steden buyten het respect van hare Heeren aengegaen particulierlijck met de Staten van dese Provintie.

Dienende bysonderlijck tot verificatie van dien, onder andere 'tgeene tusschen de welgem: Heeren Staten ende die van Vlissingen voorsz. is gepasseert

inden

inden Iare 1585. aengaende de Indemniteyten by deselve begeert, op de Asseurantie gedaen aen hare Coninglijcke Majesteyt van Engelant.

Als by welcke Brieven onder andere aen haer werden verbonden ende ter handt ghestelt, alle des Graven ende 'sLandts van Zeelandts Domeynen Inkomsten ende Middelen binnen de voorsz Stede, ende derselver Resort vallende, met authorisatie van die uyt eygener macht te mogen aenslaen tot Indemniteyt van de Stadt ende derselver Burgers ende Inwoonders, tegens alle schade ende Interesten, die selve Stadt in hare Domeynen, Inkompsten, ende andersints, mitsgaders derselver Poorters ende Inwoonders, door de voorsz ruyminge eenigsints soude komen te lijden.

Sijnde ('tghene ten desen seer remarquabel is) de voorsz brieven ende acten van Indemniteyt, verleent aen de Heeren Regenten van Vlissingen, over haer selven ende over hare Ingesetenen in't particulier, ende op der selver particuliere Instantie, sonder eenighsints daer toe gebruyckt te hebben den name ende interventie van Sijn Excell. *Maurits*, doenmaels wesende Heer van de voorsz plaetse.

Ia dat meer is, versocht hebbende die van Vlissingen onder andere poincten ende Articulen, hen-luyden ten voorsz fine over-gegeven, dat boven de satisfactie by hun-luyden voor hun in't particulier begeert, oock contentement soude mogen werden gegeven, aen den Hoog-gebooren Heere Graef *Maurits*, van sijn Interest, maeckende alsoo expres onderscheyt tusschen het Interest van d'eene ende van d'andere.

Gelijck oock notoir is ende by de notulen kan blijcken, dat naer de voorsz Acte van descharche voor de Heeren Regenten ende Ingesetenen van Vlissinghen, als was ghedepescheert op den 23. September des voorsz Iaers 1585. de brieven van Indemniteyt voor sijn hoochgem: Excellentie, voor soo veel door de voorsz besettinge derselver Jurisdictie, Domeynen, Huysingen, ende Gerechtigheden aldaer eenige schade of incommoditeyt souden konnen lijden, soo ter instantie van die van Vlissingen voornoemt, als op de ernstige solicitatie van de Heere *Brunninck* Raedt van deselve sijn Excellentie eerst zijn vergunt geworden op den 13. December daer aen volgende.

Soo mede waer is, dat de Magistraet ende Burgerye van Vlissingen ter oorsaecke voorsz door particulieren Eedt verbonden sijnde tot getrouwigheyt aen de hoochstgem: haer Coninglijcke Majesteyt op den 14. Iuny 1616. particulierlijck oock daer van is ontslagen geworden.

Daerom oock op't 9. Articul van't Octroy ofte Privilegie aen die van Vlissingen door sijn Excell. Prins *Willem* Hooger memorie, inden Iare 1574. pertinentelijck wert geseyt: Dat deselve volgens hun oude Privilegie wel sijn gequalificeert, ende geauthoriseert hebben om te handelen, tracteren ende disponeren, van alle saken ende affairen der voorsz Stadt aengaende.

Ten

Ten vierden kan 'tvoorsz ghesustineerde oock werden gheadstrueert uyt de Contracten ende onder-handelingen aen-ghegaen, soo by de Heeren als Regenten van deselve Steden, intervenierende, ende oock voor sijn Intrest met andere Uytheemsche Princen ende Potentaten.

Gelijck daer van onder anderen kan blijcken uyt seecker Concordaet opgericht inden Iare 1612. tusschen de Gecommitteerde van de Staten van Schotlandt, met authorisatie van den Coningh ter eenre, ende de Gedeputeerden soo van de Marquis, als van der Veere, ter andere sijde, rakende de fundatie van de Stapel van de Schotse waren, binnen de voorsz Stadt, in meest alle de Articulen principalijck verobligeert de Magistraet, ende op de solemnele onderteyckeninge van dien; zijnde notoirlijck gesepareert de Gedeputeerden van den Marquis van de Commissarisen van de Stadt.

Alle 'twelcke niet alleene buyten propooste, maer oock sonder incongruiteyt niet soude konnen geschieden, by aldien de Magistraet van de voorsz twee Steden in materie van Politie geen gesach of vermogen buyten den Heer aldaer soude competeren, maer absolutelijck ende in alles daer van souden dependeren.

Ten vijfden wort sulcx gestelt buyten alle controversie, vermits de particuliere Domeynen, Inkomsten, Regalien, Heerlijckheden ende *Ambachten*, die deselve Steden buyten de Domeynen van den Heer van outs hebben toe-ghekomen, ende als noch competeren, ende daer van sy tot alle tijden de privative dispositie hebben gehadt, sonder eenige bekreuninghe ofte oppositie van den Heer.

Gelijck oock daerom op't 5. Artikul van't ghemelte Octroy, verleent by Prince *Willem* aen die van Vlissingen, ten propooste werdt gheseght; Dat sy sullen vermogen te committere Iaerlijcx den Rent-meester of Thresaurier tot Ontfanger van der Inkomen der voorsz Stadt in't particulier toekomende, ofte toe-ge-eygent.

En noch tot nader bewijs van dien daer by gevougt, dat den voornoemden Rent-meester Iaerlijcx gehouden werdt van sijnen Ontfanck ende administratie behoorlijcke Reeckeninghe, bewijs ende Reliqua te doen, voor ende in presentie van de Burgemeesters ende Raden, sonder eenige mentie te maken van den Heer, ofte sijn Ghecommitterde, ende oock met preteritie van de Schepenen, als dewelcke tot de Administratie vande Justitie particulierlijck ghestelt worden by den Heer, gelijck noch ten huydigen dage van wegen den Heer daer van egeene de minste kennisse genomen en wordt.

Soo oock daerom op't 7. Artikul daer aen volghende, des Coninckiijcken Majesteyts Domeynen van't Inkomen van de Stadt, partinentelijck wert gedistingueert.

En

En op't 8. Articul andermael verklaert, dat de Burgemeesters conform de oude Privilegien, souden hebben de dispositie van't employ van des Stads Inkomen, ten fine aldaer verhaelt, sonder eenig vermaen te doen van den Heer.

Zijnde oock in ghevolghe van dien kennelick, dat aen de Stadt van Vlissingen in particuliere proprieteyt jegenwoordighlijck toe-komen, en sonder dat den Heer daer op eenigh recht ofte directie pretendeert, de Ambachten en Heerlijckheden van Soutelanden ende Coudekercke.

Ghelijck oock die van Veere voor desen heeft gecompeteert de Heerlickheydt van de Oost-cappelle, dewelcke sy-luyden, sonder daer toe van noode te hebben of oock versocht 'tconsent van de Marquis, tot haren particulieren behouve hebben gealieneert.

'tIs mede notoir, dat beyde de Steden tot voor-standt van de voorsz soo hare Inkomsten als Domeynen, ende andere Gherechtigheden, buyten eenige kennisse of moeyenisse van den Heer, sustineren of vervolghen alle Processen active ende passive, op haer eygen particulieren naem ende kosten, gelijck oock die Sententien dien aengaende ghestreckt tegens ende op den naem van deselve Steden werden geexecuteert.

Ten sesten, kan sulcks oock krachtelijck werden af-genomen, uyt dien de voorsz Steden van oudts zijn gheprivilegieert ende gherechtight gheweest, (zoo uytdruckelijck werdt gheconsenteert in't ix. Articul van 'tgem: Octroy van Prince *Willem*.)

Om by haer selven te maecken alsulcke Ordonnantien, Statuten ende Verbooden, soo wel concernerende de civile Iustitie als Policie, als sy tot nut en oirbaer van harer en van hare Ingesetenen bevinden te behooren.

Als spruytende de macht ten deele *ex jure directo universitatis*, boven geallegeert, ten deele uyt gratuite concessie van den Grave *Maurits*, ofte van hare Heeren, tot beter directie van de burgerlijcke societeyt van de voorsz Steden.

Ende zijnde oock ten desen remarquabel 'tgeene vorders geseght wordt op't x. Articul van't voorsz Octroy; dat so wanneer onder de Regenten, vermidts de discrepantien van opinien op't selve poinct, in't nemen der conclusie eenigh different soude mogen vallen, dat 'tselve ghereserveert soude werden ter discretie ende uyt-spraecke niet van den Heer ofte Marquis, maer van Sijn Excellentie te weten als Stadthouder, ende Raden neffens hem wesende, in den naem van de Graeffelijckheyt, tot een evident teecken dat deselve Steden in't voorsz poinct geensints hare feudale Heeren zijn subject.

Ten sevenden werdt oock 'tselve ghesustineerde bevesticht daer mede, dat niet aen den Heer maer aen deselve Steden competeert de collatie van meest alle de Ampten, specterende tot bedieninghe van deselve Politie.

Gelijck daeromme oock notanter op't 7. Articul van't meergemelte Privilegie verleent aen die van Vlissingen, werdt gedeclareert, dat Burgemeesters Schepenen ende Raden der voorsz Stadt, hebben d'authoriteyt om te mogen creeren alle Officieren tot dienstende onderhoudt van de Politie aldaer van noode wesende, daer van onderscheydentlijck de Officieren gerequireert tot maintien van de Authoriteyt van de Heer, aldaer mede werden gedistingueert.

In der voegen dat gelijck onder anderen den Heer in de voorsz Steden ghequalificeert, en oock gewoon is te stellen van sijnen't wegen, 'tsy tot beleyt en assistentie van de Iustitie, de Bailliouws ende Secretarisen, 'tsy tot Administratie van sijn Domeynen en opsicht van de wercken staende tot sijnen laste, seeckere Rent-meesters ende Commisen: Soo sijn aen d'andere sijde de Steden respectivelijck van oudts gherechtight gheweest, om niet alleen te stellen bysondere Thresauriers ende Ontfangers over hare Goederen ende Inkomsten, maer oock by haer selven te creeren tot 'tsy van de saecke van Politie, wesende eygentlijck genaemt *Assessores universitatis*, Op-sienders van de Fortificatien, water Clercquen, Poorters ende andere Ministers, 'tsy tot hulpe ende expeditie van't Gerechte, Wees-meesters, Schout ende keur-Schepenen van de Landts-Vierscharen, Commissarisen ende Griffiers van't Landtrecht, met den Boden ende Clercquen, midtsgaders eenige tot opsicht van de Armen en Gasthuys, ende andere Suppoosten daer toe behoorende.

Soo deselve Steden uyt haer eyghen macht ende sonder kennisse van den Heer, niet alleen senden hare Gedeputeerden ter Vergaderinghe van de Provinciale Regeringe; maer oock eenige van haren't weghen committeeren in de Collegien soo van de Gecommitteerde Raden ende Admiraliteyt, als van de Reken-kamer, ende de Staten van Walcheren, beneffens de verkiesingen die by haer mede werden gedaen, uyt nominatie van't Trippel getal tot Bewinthebbers in de Oost ende West-Indische Compagnie.

Alles vloeyende ende resulterende uyt de macht die hen-luyden directelick toekomt in saecken van de Politie ende Regieringhe, ende uyt respect van't particuliere ende merckelijcke Interest, 'twelck de voorsz Steden hebben in de conservatie ende prosperiteyt van de Provintie.

Ten achtsten, kan oock 'tselve werden ghedoceert uyt verscheyden Privilegien ende Immuniteyten, niet alleen by Graven en Gravinnen van Zeelant (als boven meer is aengeroert) maer oock by de Uytheemsche Koningen ende Princen verleent, soo wel ofte meer in faveur ende ten opsichte van de Regenten ende ghemeene Inwoonders der selver Steden, als van hare subalterne Heeren.

Ghelijck daer toe onder anderen relatijf is seecker Privilegie, gegeven

by

by Coningh *Everdt* van Engelandt, inden Iare 1475. aen *Hendrick van Borssele* als Heer vander Veere, midtsgaders aen Burgemeesters ende Regierders (als onderscheyden van den Heer) beneffens de ghemeene Inwoonders ende Communi van deselve Stede, die doenmaels waren ofte namaels wesen souden.

Hoedanighe Privilegien als bysonderlijck veel sijnde, naer Rechten verstaen moet worden, 'tsy van alsulcke validiteyt en ghewichte ten respecte van de voorsz Steden, dat of schoon derselver Heeren, ofte eenige felonie en dilect mochten hebben gecommitteert tegens den Graeff, als *directum Dominum*, ofte oock aende gemelte Uytheemsche Potentaten gegeven eenige rechtvaerdige oorsaecke van Offensie, ende daer door gemeriteert, om van't dispositijf ende inhouden van de voorsz Privilegien, voor soo veel hun aengaet te werden berooft, nochtans daer in 'tselve niet soude mogen werden geduydt tot nadeel van de voorsz Steden ende Inwoonders, aen soodanige misdaet ofte versuymenisse ontschuldight sijnde noch sy-luyden van de voorsz Privilegien ende Rechten konnen werden ghepriveert, dan om haer eygen misdaet.

Ten negensten, ende in de voornaemste plaetse blijckt sulcx onweder-sprekelijck uyt het meer-genoemde groote Privilegie ende Octroy, gegeven aen die van Vlissingen en Veere respectivelijck, by Prince *Willem* hooglosselijcker memorie, in den Iare 1574.

Als 'twelcke eerstelijck aen deselve niet en is verleent, by ofte van weghen den Heer (die doenmaels was den Coning van Spangien) maer by sijne hooggemelte Excell. inden naem van den selven Coningh als Grave van Zeelandt, ende van de Graeffelijckheyt.

Ende ten tweeden, gegeven directelijck niet aen den Heer, noch ten opsichte van deselve, maer alle op't versoeck tot 'tgemeene beste vande voorsz Steden in hare particulieren.

Ende bysonderlijck in de derde plaetse, om haer te mogen dienen tot een permanente wet en constitutie, waer naer de Politie der voorsz Steden naer dato van de voorsz Concessie voortaen soude werden gereguleert, ende voor soo veel doenlijck was geequipeert, soo ten aensien van verscheyden vryheden ende prerogativen, als ten respecte van de forme van Regieringe met de oude, vrye ende gepriviligeerde Graeffelijcke Steden.

Blijckende de waerheyt vande voorsz drie Politien, alomme soo evidentelijck uyt den gheheelen text ende dispositie van de meergheni: Octroyen, dat niemant van gesont oordeel selfs op den eersten op-slach die soude derven ignoreren, veel min tegenspreken.

Te meer, overmidts sijne hoog-gemelte Excell. so in't begin ende proemie, als op't eynde van dien wel duydelijck segt, dat hy't selve doet in den naem

ende van wegen sijne Majesteyt te weten als Grave van den Lande, en in dier qualiteyt wesende desselfs Stadt-honder binnen dese Provintie.

Sonder eenighe mentie te maecken van't recht ende qualiteyt dewelcke den hooghst-gemelte Coning doenmaels hadde op de voorsz plaetsen, als haer particulier feudael Heer.

Ghelijck oock den selven qualiteyt behoorlijck niet wel soude hebben konnen werden gebruyckt, niet alleene by sijne hoog-gemelte Excellentie buyten speciale last ende Commissie van den Coningh, als Heer, daer mede by notoirlijck doenmael niet en was voorsien; maer oock veel min by den hoochst-gemelte Coningh selve, overmidts hy notoirlijck in de voorsz qualiteyt geconsidereert simpelijck als Vasal van de Graeflijckheyt, niet en was gequalificeert om eenighe Privilegien te verleenen; maer sulcx alleene toestaet te doen den Prince ofte Staten van den Lande, ofte die by deselve daer toe by wettelijcke en solemnele brieven zijn geauthoriseert.

Hoedanighe macht ende authoriteyt de Heeren van Vlissingen ende Veere by hare letteren van Investiture gheensints is ghedefereert, ghelijck uyt de lecture van dien kan blijcken.

Daeromme men oock siet, dat in verscheyde andere Privilegien en keuren, daer mede het Prince *Wilhelm* hoochloffelijcker memorie ten selven tijde geliest heeft noch meer andere Steden, soo in dese als nabuyrighe Provintien te vereeren, Sijn Exellentie alomme gebruyckt heeft den naem ende Titul van Stadt-houder, en als exercerende de functie van de Hooge Overigheyt.

Zijnde oock ten desen seer applicabel, dat deselve sijn Excell. in't proemie van't voorsz Octroy daer by seght, van sulcx gedaen te hebben met advijs van de Raden, nevens hem wesende, mitsgaders met consent van de Gouverneurs ende Regierders van de steden, die doenmaels voornamentlijck representeerde de Souveraine Regieringe deser Provintie, en sulcx in den naem alleen van de Graeffelijckheyt.

Soo oock de conclusie die aldaer op 'tlaetste werdt gestelt, ende daer mede alle hooge ende lege Rechters en Officieren werden belast, den voornoemden Magistraten ende Ingesetenen by den inhouden van de voorsz gratie effectivelijck te maintineren, midtsgaders noch onder daer by ghevoeght (want het ons alsoo geliest) by niemant anders en konnen worden gebruyckt, als alleen by de Souverainen ende Staten van den Lande, en geensints aen de macht van eenige Vasallen van de Graeffelijckheyt, hoe groot ende eminent die soude mogen wesen, konnen werden geattribueert.

Behalven dat oock de voordeelen ende prerogativen selve begrepen in de Privilegien, naer 'toordeel van alle verstandighe Politiquen, meest alle sijn van soodanighe natuyre, dat die niet anders als van weghen de Graeff-

lijckheydt

lijckheydt directelijck en konnen afvloeyen, ende oock vast sijnde inseparabelick aen de dispositie van de Souveraine Regieringhe immermeer bevonden sullen worden by eenighe letteren van Investituyre aen Vasallen van de voorseyde Graeflijckheyt te zijn gecommuniceert.

Als daer zijn onder anderen beloften van immediatie, protexie, confirmatie van de Oude Privilegien, Confessie van Executie onder cautie van alle Sententien, soo Interlocutoire als diffinitive, wesende reparabel, ende niet excederende seecker somme, recht omme te moghen appelleren *Omisso medio* aen den grooten Raedt, recht van Calange ende Executie in saecken van Iustitie, soo Criminele als Civile, te doen door Burgemeesteren in absentie van Officieren, erectie van Landtsche Vierscharen op't beleydt van Schout en Schepenen, te stellen by de voorsz Steden, appel van de voorsz Keur-Schepenen aen deselve Steden, Dimembrement van hooghe Iurisdictie, van oudts behoort hebbende tot kennisse van de Rentmeesters te Westerschelt, vryheyt van Tollen en exemptie van Confiscatien, beneffens 'trecht van Renvoy van eenige harer Poorters, die elders criminelijck souden mogen worden bericht, met meer andere prerogativen ende exemptien aldaer breeder genarreert.

Ende wel voornamentlijck, dat beyde voorsz steden daer by sijn ghemaeckt, gecreert tot integrerende Leden vande souveraine Regieringhe deser Provintie, ende als onder anderen mede representeerende de staten van den Lande, so van Zeelant in't Generael als van Walcheren in't particulier, ten sulcken effecte, dat deselve mede moeten werden geroepen tot alle Vergaderingen, Communicatien, Reeckenschappen, en alle andere handelingen ende affairen, deselve staten respectivelijck concerneerende, midtsgaders aldaer present sijnde, mede stemme ende voys hebben.

Als andere staten ghewoonlijck sijn te doen.

Welcke soo bysondere en soo notable Privilegien, buyten alle controversie niet alleen van nergens de voorsz steden konde toekomen, als door speciale ende gratuite Concessie van de Graeffelijckheyt, sonder dat de qualiteyt ofte macht van den Heer daer omtrent eenichsints konde komen in consideratie; maer oock aen deselve steden verleent is aen haer particulier, buyten insicht, communicatie ende Interest van hare Heeren.

Ghelijck daer van evidentlick blijckt soo uyt den Text van den ghemelten Octroy doorgaens, ende notoire practijcque vervolcht, als uyt de præsupposten ende intentie daer op de voorsz Concessie by Prince *Willem* hoochloffelijcker memorie wert geseght origineel gedaen te sijn.

Gheconsidereert dat by 'tselve verstaen soude moghen worden hun verleent te sijn, omme te suppleeren in de Vergaderinghe van de staten de vacante

plaetsen

plaetsen van den Abt ende Prelaet van Middelburgh ('twelck nochtans by de andere Graeffelicke Leden altijdts is ghesustineert niet te konnen wesen) 'tsy dan dat het selve geschiedt is ten respecte van hare Contributien ende 'tmerckelick Interest 'twelck sy beneffens andere Steden van Zeelandt hebben in de conservatie van de ghemeene saecke, soo en kan nochtans geen van beyden relatijf gemaeckt ofte gheappliceert worden ter intentie van de Heeren van de selve plaetsen, om daer uyt te adstrueeren, dat in't vergunnen van de voorsz Gratie of Privilegie, op hare persoonen of ghelegentheydt eenige reflexie soude zijn genomen.

Want behalven dat in't Generael niet en is te presumeeren dat den hoochgemelten Heere Prince, doenmael soo groffelijck gheledeert zijnde, en vervolgt werdende van den Coningh van Spagnien, denselven als Heere wesende van de voornoemde plaetsen, met eenighe particuliere benefitien soude hebben willen gratificeeren, soo en kan in allen ghevalle niet bedacht worden, hoe dat den hoochstgemelten Coningh, als in die qualiteyt de eerste zijnde, en representeerde de andere Edelen in de Vergaderinghe van Zeelandt, noch daer beneffens aldaer souden konnen cessie nemen in plaetsen van den Prelaet, ende van weghens de Edelen, eens ghestemt hebbende in de Staten, noch daer na vermoghen te opinieren door de voorsz Steden van wegens den Prelaet.

'tWelck immers sonder tastelijcke contradictie ende absurditeyt, ende sonder te introduceren notoire confusie in de saecken van de Provintie niet en kan worden gesustineert.

Daeromme, ende om klaerlijck te betoonen dat deselve prerogative buyten alle insicht van den Heer ghedefereert is gheweest, alleen ten behouve van de voorsz Steden, ende derselver ghemeene Ingesetenen, ter oorsaecke van hare particuliere ende ghemeene Interest, wordt notanter geseght, soo in de Præfatie als op 'teynde van dien, dat deselve is verleent op vervolgende ootmoedighe supplicatie van Burghemeesters ende Regierders, over ende uyt den naem van deselve Steden ende haere toekomende Regierders, midtsgaders den ghemeenen Poorteren ende Ingesetenen van dien.

Ende tot wat eynde, omme namentlijck deselve te vorderen tot goede Policie, welvaren ende prosperiteyt, ende omme deselve te bate te komen in de groote ende sware lasten daer in deselve Steden waren vervallen, soo ter oorsaecke van noodelijcke Zeewercken en verachterheyt van Renten, als merckelijck uyt saecken van't ontstane Oorlogh tegens den Hertoge van Alba ende sijn Adherenten, mitsgaders tot opsichte van't goedt debvoir ende ghetrouwe dienst, by henluyden in deselve Oorlogh gedaen.

Al 'twelcke notoirlijck geen andere reflexie kan hebben ofte nemen, als op de

de ghemeene Poorters van deselve Steden, in haer particulier geconsidereert, sonder eenige andere ofte vordere extensie te konnen lijden, en sonder dat, gelijck oock boven aengeroert is, deselve Steden haer particulier door eenighe felonie versuymen, of delict van hare subalterne Heeren, daer van naer Rechten souden konnen worden gepriveert.

't Welck te meer plaetse moet hebben, als men wel insicht neemt met wat directie, intentie en ooghmerck Prins *Willem* hooghloffelijcker memorie de meer-gemelte Octroyen aen de voorsz Steden heeft verleent gehadt, namentlijck, om deselve in maniere van Regieringe ende Politie, soo veel moghelijck was te composeeren ende gelijck te stellen met de Graeffelijcke Steden, als onder anderen onwederspreeckelijck blijckt uyt de naervolgende Argumenten.

En voor eerst, uyt dien dat in de voorsz Steden van outs geweest sijnde een Collegie, dienende originelijck tot beleyt ende administratie van de Iustitie, ende oock voor den Oorlog gevaceert hebbende by Contract ghemaeckt tusschen de Heeren ende deselve Steden, tot directie van derselver Politie, nu vermogens den expressen Text van de voorsz Privilegien, ten selven fine aldaer respectivelijck is opgerecht ende gheinstitueert een formeel Collegie van Raedt ofte Vroedtschappen.

Als notoir sijnde dat (gelijck aen de eene sijde het Collegie van Iustitie aldaer was ingheftelt en bedient van outs door ordre van particuliere Heeren, vermogens derselver letteren van Investiture) so aen de andere sijde de voorsz erectie van Vroetschap aldaer niet en heeft konnen gedaen worden, dan met expresse consent ende immediate authoriteyt van de Graeffelijckheyt.

Als wesende deselve macht een van de Eminenste ende Principaelste Regalien, die de Princen ofte Staten van den Lande alhier competeert.

Gelijck men daeromme oock siet, dat so in dese als Nabuyrige Provintien, niet alleene de Collegien van de Vroedtschappen, sonder speciael Octroy van de Graeffelijckheyt niet hebben konnen werden geerigeert; maer oock daer omtrent de minste correctie, veranderinghe, of ampliatie niet heeft konnen geschieden, als met ghelijck Octroy en met eenparighe stemmen van alle de Leden, naer dat den innehouden van dien prealablement wel rijpelijck en serieuselijck was ghe-examineert.

Ia dat meer is, dat de Remonstrantien dien aengaende, gedaen by verscheyden Steden, alleene over-gebracht sijn geworden door de Burgemeesters ende Vroetschappen van dien, met preteritie van de Schepenen, als die op vele plaetsen hier te lande tot de Politie niet en behooren, maer alleene gestelt worden tot administratie ende beleydt van de Justitie.

Soo oock in der waerheyt van alle oude tijden in de Steden deser Provintie

tusschen

tusschen beyde de voorsz bedieningen merckelijcke discrepantie is gheweest, ende Vroedtschappen aldaer origineelijck sijn gheintroduceert, (met onderscheyt van Iustitie) alleen om te bewaren de Gerechtigheden ende Privilegien van de Steden, daer toe oock deselve particulierlijck worden besworen; en gelijck beyde Heeren Staten in den Iare 1587. seer wel is geseght, toekomt de macht, om niet alleene te resolveren maer oock te disponeeren van alle saken concernerende den staet van den Lande ende Steden.

Waeromme oock de Burgemeesters van deselve Steden ghewoon sijn, en oock gehouden in alle saecken van importantie te ontstaen de goede meninghe van de voorsz Vroetschappen waer deur de Steden ende Gemeente in cas van Politique Regieringe eygentlijck werden gerepresenteert.

Ende oock om deselve redenen in meest alle de Steden by Privilegien van de Graven ofte Heeren Staten, soo in dese als nabuyrige Provintie, de verkiesinge van de voorsz Vroedtschappen gelaten werdt ter immediate dispositie van deselve Steden, tot de minste van dien incluys.

Sonder dat by eenige brieven van Investituyre ofte andere feudale acten sal werden bevonden, dat oyt yetwes dien aengaende aen eenighe Vasallen van de Graeffelijckheyt is overgegeven ofte gecommuniceert, veel min by deselve in eenige hare Heerlijckheyt gepretendeert ofte gepleecht.

Ten tweeden, soo wordt de voor-ghestelde positie van dat, namentlijck Prince *Willem* hooghloffelijcker memorie, van intentie soude hebben geweest, omme *quocumque modo*, de voorsz twee Heerlijckheden te vergelijcken met de Graeflijcke steden, oock daer uyt gheadstrueert, dat al-hoe-wel die van den Gherechte ende Iustitie aldaer voor desen plachten verkooren te worden simpelijck sonder eenige nominatie ende *ex Arbitrio Dominorum*, 'tselve nu vermoghens het voorsz Privilegie niet en kan geschieden, als op voorgaende presentatie, 'tsy dat eenige Electie noodigh is tot Iaerlijcxe vernieuwinge van de Wet, 'tsy dat deselve moet geschieden by vertreck of af-sterven van een Wethouder, tot supplement van de Vacante plaetse.

Ende ten derden, dat of oock wel schoon de voorsz presentatie ende daer op gevolghde Electie tot Schepenen, aldaer kan gheschieden so wel van persoonen die sijn in de Vroedtschappen van d'selve steden, als uyt het midden van de Gemeente de Burgemeesters nochtans van dien niet en mogen worden verkooren, als uyt Genomineerde van deselve Vroetschappen, als wesende de Hoofden van de Politie, en over sulcx notoirlijck altijts moetende wesen van 'tgetal van de Vroetschappen, 'tgene in Schepenen, als geseght is, niet nootsaeckelijck is.

Overmidts aen d'eene sijde tot administratie van een goede Iustitie in 't gemeen wel genoegh is, dat daer toe werden gestelt eenige verstandighe, bescheyschey-

scheydene ende rechtvaerdighe persoonen; maer aen d'andere sijnde tot directie van de Policie daer nevens werdt gerequireert, dat daer toe werden verkoosen persoonen hebbende continuatie ende experientie van saecken.

Behalven dat daer in oock bysonderlijck consisteert de verseeckeringe ende vryheyt van de Steden, dat (ghelijck de bedieninghe van de Vroedtschappen behoorden al-omme te wesen vast ende premanent) oock alsoo allerley functien in materie van Policie aen de Ledematen vande selve Vroedtschappen, alleen soo veel mogelijck is werden geconfereert.

Zijnde ten desen oock seer considerabel, dat by de meergemelte Octroyen de Electie soo van Burgemeesters, uyt ghenomineerde vande Vroetschappen als van de Gemeente, gelaten werdt aen Syne Coninckliijcke Majesteyt te weten als Grave van Zeelandt, alsoo de qualiteyt van de Heere daer nevens niet en werdt uytgedruckt, noch oock de designatie van S. Maj. ergens in't voorsz Octroy met die name geexpliceert.

't Welck nochtans in alle manieren noodigh was, by aldien de meeninghe van Prins *Willem* ware geweest, de Coningh als Heere van de gemelte plaetsen boven de voordeelen ende prærogativen in de brieven van Investiture vermelt, noch met verscheyden andere soo notable gherechtigheden te gratificeeren; alsoo naer Recht ende Collatien van Regalien 'tsy van Vasallen ofte andersints, duydelijck ende in expresse termen moeten worden ghedaen sonder eenighe argumenten, by presumptie ofte illatie te admitteren.

Maer behalven dat selve boven dien noch soude impliceren verscheyden andere tastelijcke contradictien ende absurditeyten, teghens de qualiteyt en functie by sijn hoochgemelte Excellentie, doenmael bekleedt (als boven is gedemonstreert) soo is 'tselve te houden notoirlijck soo verre gheweest te sijn van de intentie van deselve sijn Excellentie als het Oosten is van het Westen.

Niet alleen, om dat den Coninck sulcx van sijn Excellentie soo swaerlijck van hem gheperfecuteert, geensints en hadde gemeriteert; maer oock, om dat de selve tot ghebruyck van soo voorname Regalien.

Doenmael met verseeckeringhe ende ruste van de voorsz Steden niet en konde werden geadmitteert, ende dat men oock niet en koude weten wat uytkompsten op den Oorlogh ende ontstaene differenten souden volgen.

Ende daeromme met goet fondament soude konnen werden ghesegt, dat al-hoe-wel haere Excellentie ende Hoogheden hoochloffelijcker memorie, alle successivelijck de voorsz verkiesinghe hebben gheexpedieert gehadt, sy-luyden nochtans deselve niet en hebben ghedaen als Heeren van de voorsz plaetsen, maer als Stadt-houders, ende in den naem van de Graeffelijckheydt.

Te meer, alsoo de hoochgemelte Excellentie Prins *Willem* deselve Electie

heeft gedaen gehadt van den Iare 1574. tot ende met den Iare 1582. als wanneer deselve eerst kooper is geworden van de voorsz twee Heerlijckheden, niet anders en in geen ander qualiteyt, dan als Stadt-houder van de Provintie, ende dat oock gants redelijck ende billick was, dat de Magistrature van de voorsz Steden die ghemaeckt worden tot integrerende Leden van de Graeffelijckheyts Souveraine Regieringe vereert met soo veel Graeffelijcke praeminentien, van de Graeffelijckheyt soude dependeeren, ist niet in't gheheel ten minsten voor't meerendeel.

Ende sulcx of men al wilde sustineeren de stellinghe van de Schepenen aen den Marquis ofte Heeren van de voorsz plaetsen niet en kan worden gedisputeert, overmidts de brieven van Investiture aen hem die maght expresselijck gegeven, soo en kan nochtans met geene redenen bedacht of geimagineert worden, hoe dat aen deselve Heeren of Marquisen eenigh recht of gesagh aldaer soude competeeren over de verkiesinge van de Vroedtschappen of van de Burgemeesters: als Hoofden ende eerste Ledematen van deselve.

Overmidts aen 't Officie van Burgemeesters eygentlijck is bevoolen het ordinaris beleydt ende ghebiedt in alle Politieque saecken, soo wel de administratie van de Stadts goederen ende Inkomen, als den welstandt ende bewaringe der Steden betreffende.

Welcken aengaende de Leen-brieven van de welgemelte Heeren Marquisen, immers voor soo veel de voorsz Steden nu moeten werden geconsidereert als integrerende Leden, van de Souverainiteyt in't minste niet en spreecken.

Daer by noch komt, dat deselve brieven al veel Iaren voor dato van de Concessie van't voorsz groote Privilegie zijn verleent geweest, en naer date van deselve oock ten huydigen daghe toe oock in geen andere termen in forme werden gecoucheert als die originelijck sijn ingestelt gheweest, en sulcx notoirlijck nu niet meer in en houden als de eerste ende originele collatie is gedefereert.

Tot een evident teecken dat de Heeren of Marquisen geen deel of gesagh competeert in jegenwoordighe Regieringhe van deselve Steden, ende dat alle 'tgeene aen Balliuws, Burgemeesters, Schepenen ende Raden dien aengaende is vergunt, niet af-vloeyt van den Heer, maer alleen van de Graeffelijckheyt.

'tWelck noch te meer geloofflijck is, overmidts naer 'tverstandt van alle die geene die dese materie tracteren, ghestelt wordt als incompatibel, ende oock strijdigh tegens de natuerlijcke redenen, dat een en de selfde persoonen, Collegie ofte Inniversiteyt, ende in de selfde qualiteyt aen de eene sijde sal wesen Vasal ende Independent van de Graeffelijckheydt, ende aen d'andere sijde in sich sal begrijpen soo merckelijck deel van de Souverainiteyt ende *directie Domini*, aen de eene sijde de behoorlijcken Eedt ende hommagie, doch

doch aen de andere sijde deselve te ontfangen, 'tsamen subject sijn ende te gebieden.

Ghelijck daerom oock kennelijck is, hoe dat in eenige van de nabuyrighe Provintien, sommige Steden geen Ledematen van derselver Provinciale Vergaderinghe en hebben konnen werden, dan naer dat by de Staten van den selven Lande was geresolveert, de voorsz Steden altijdt en privative te houden aen de Graeffelijckheyt, sonder dat deselve oyt meer aen eenighe particuliere Heeren souden mogen werden gebracht ofte verobligeert.

Gevende de wel genoemde Heeren Staten tot reden in de brieven daer over soo solemnelijck gemaeckt, van sulcx te doen tot verseeckerheydt van hare Provintie, ende dat in alle manieren niet dan kleynigheyt ende dis-respect konde causeren voor Regierders van integrerende Leden van de Staten Vergaderinge, by particuliere en subalterne Heeren te werden verkooren, behalven dat 'tselve oock in veele deelen niet anders en konde strecken als tot dienst van de gemeene saecke.

Op welcke considératien hoe veel reflexie ende gewichte ten desen sy te defereren, sullen U. Ed: Mog: na hare gewoonlijcke wijsheyt hetselve oordeelen, ende by hare resolutie interpreteren.

Sonder nochtans te houden (onder correctie) daer tegens te contrarieren, dat so hier als oock elders eenige Geestelijcke, Adelijcke, of Burgerlijcke persoonen, Ondersaten ende Vasallen van den Staet wesende, een gedeelte van de hooge Overigheydt bekleeden, overmits hunluyden 'tselve niet toe en komt in de voorsz qualiteyt als Vasallen maer als Gecommitteerden, of d'eerste ende aensienlijckste wesende van seeker corpora of ordren, waer door den voorsz Staet werdt gecomposeert.

Ende sonder dat oock daer tegens doet of eenige contradictie impliceert, dat veele van de voorsz Vroetschappen worden gestelt ende geemployeert van wegen den Heer of Marquis tot administratie van de Iustitie, ende bewaringhe van sijne Gerechtigheden en Heerlijckheden regalien aldaer, alsoo notoirlijck na rechten d'eene ende de selfde persoonen in verscheyden respecten geconsidereert, sonder eenige incongruiteyt of confusie wel konnen wesen in distincte bedieninghen, en onder verscheyden eeden, gelijck met verscheyden authoriteyten ende exempelen des noot sijnde, soude konnen werden geverifieert.

Ende oversulcx de persoonen die uyt de voorsz Vroetschappen gestelt worden aldaer tot Schepen, al-hoe-wel aen d'eene sijde by eede verbonden aen de Graeffelijckheyt ofte aen de Magistraet van de Steden, tot getrouw Gouvernement ende beleyt van derselver Politie, niet te min aen de andere zijde wel mogen eedt doen aen den Heer, tot sincere administratie van de Iustitie.

Gelijck oock deselve Schepenen boven den ordinaris plicht die sy schuldigh sijn

sijn door Commissarisen van den Heer aen de Ingesetenen van deselve Steden noch staen verbonden aen de Graeffelijckheyt, om goet recht ende Iustitie te oeffenen voor de Opgesetenen van de plaetse ten platten Lande, staende onder derselver geassigneerde ressort.

Waer mede gelijck wy vertrouwen Ed: Mog: Heeren, de geheele gelegentheyt van dese sake sommierlijck en niet te min distinctelick te hebben geelucideert, soo en willen wy oock niet twijffelen ofte deselve sullen daer uyt ghenoeghsaem hebben verstaen, wat onderscheyt datter is tusschen het ghebiedt ende gesach 'twelck onder de voorsz Steden de Graeffelijckheydt aen d'eene, en aen d'ander sijde de Heer ofte Marquis is competerende, ende in wat poincten 'tselve respective recht eygentlijck is gelegen.

Daer in bestaende, namentlijck dat de Graeffelijckheyt daer over toekomt buyten alle Controversie, alle recht van Souvereniteyt ende opperste gesagh.

Dat deselve particuliere Heere, als Vasallen van de Graeffelijckheyt, schuldigh sijn aen deselve Graeffelijckheyt alle behoorlijcke ghehoorsaemheyt ende hommagie te bewijsen.

Dat deselve Steden ten respecte van de bedieninghen en deliberatien saken betreffende so de gemeene Regieringe der Landen als hare bysondere Politie, t'eenemael en immediatelijck resorteren onder gem: Graeffelijckheyt, sonder gehouden te wesen den Marquis ofte Heer daer over te erkennen.

En dien volgende, dat de Collegien van de Vroetschappen aldaer origineelijck opgherecht sijnde door authoriteyt ende in der name van de Graeffelijckheyt, niemant daer over eenige dispositie, tot confirmatie, veranderinge of moderatie van deselve, rechtelijck kan competeren dan alleen den Heeren Staten, als representerende deselve Graeffelijckheyt.

Dat de creatie ende verkiesinge van de Burgemeesters in deselve Steden (als wesende hoofden van de Politie ende Ledematen van de Vroetschappen, ende aen deselve onderscheydentlijck geaffecteert, achtervolghens het 3. ende 26. Articulen van de voorsz respective Octroyen) ghedaen voor desen by hare Hoogheden als Stadt-houders van de Provintie, nu by derselver overlijden notoirlijck is gedevolveert in den boesem van de Graeffelijckheyt.

Die deselve nu voortaen of souden konnen doen, door haer selven, ofte wel in conformité van de Resolutien genomen ende oock alrede gepractiseert, tot voordeel van de gemeene Leden van de Provintie, confereren aen de Magistraet van de voorsz Steden, op soodanigen reglement als by hun-luyden geconcipieert ten minsten quetse van hare Privilegien, en vervolgens alhier met kennisse van saecken naer behooren soude werden gearresteert.

Latende oock henluyden voorders 'tbeleyt in alle saken ende affairen Politicque, binnen de voorsz Steden toe-betrouwt ende ongekrenkt als voor desen.

Midts-

Midtsgaders deselve daer mede privilegierende, om de redenen ende in conformiteyt van de gemeene practijcquen vooren geallegeert, dat sy souden vermogen te doen de verkiesinge ende keure van persoonen tot vervullinge van eenighe vacante plaetsen in de Vroetschappen, absolutelijck ende definitivelijck by haer selven.

Gelijck oock aen de welgemelte Heer of Marquis ongheschent ende ongepræjudicieert (onder correctie) behoort te werden gelaten alle soodanige dispositie ende gesag, als aen deselve by sijne brieven van Investiture in expresse termen over de voorsz plaetsen is gegeven.

Ende dat dien volgende deselve aldaer sal blijven ghebruycken de macht, omme tot administratie van de Criminele ende Civille Iurisdictie te stellen, ende particulierlijck te beedighen, als naer ghewoonte, soo Bailliuwen ende Schepenen, als Secretarisen, ende andere suppoosten van de Iustitie.

Behoudelijck nochtans, dat de voorsz Schepenen ende Officieren, versocht wordende om recht te doen ter eerster instantie in Crimineele, ofte by appel in Civile saecken, over de Ingesetenen ten platte Lande, specterende tot haer bewuste resort, schuldigh ende verbonden staen dien aengaende te respecteren ende gehoorsamen immediatelijck de beveelen van de Graeffelijckheyt.

Gelijck oock de Baillluwen ende Schepenen derselver steden, gehouden sijn dien aengaende Eedt te doen aen de Graeffelijckheyt, ende oock in derselver expressen naem ende Vierschare te bannen hoe-wel sulcx soo wy onder-richt worden, over veele Iaren absolutelick niet en is gepractiseert.

Also de macht vande voorsz Balliuwen ende Schepenen, om over de voorsz plaetsen recht te doen, niet en is gedefereert by Commissie van den Heer, als die daer over in't minste niet en heeft te seggen, maer alleen by delegatie en permissie van den Heeren Staten.

Dat mede den Marquis ofte Heer vry sal staen, aldaer voortaen te stellen sodanige Officieren ende Ministers tot den Ontfanck, ende bewindt van sijne Domeynen ende Regalien, als hy van oudts geconstuneert is te doen, gelijck oock de Steden van haren 't wegen daer in sullen vermogen voorts te disponeeren, als sy tot Gouvernement van hare Policie ende administratie van de gemeene middelen sullen bevinden te behooren.

Waer mede ons bedunckens yeder een in sijn recht hem toekomende naer behooren sal werden gemainteneert, ende niemant verongelijckt, behoudende de Graeffelijckheyt hare Gerechtigheyt, den Marquis ofte Heer den inhout van sijne Leenbrieven ende respective twee steden het dispositijf van hare Privilegie

Gevende eyndtlijck U. Ed: Mo: in bedencken, of niet dienstigh waer, dat deselve uyt 'tmidden van hare jeghenwoordighe Vergaderinge eenighe ghelieven te committeren, die met de andere uyt het voorsz gherepresenteerde

een bequaem ende bondig Reglement souden concipieren, waer mede de Gerechtigheden toekomende de Graeffelijckheyt, omtrent de Magistraten of Policie der voorsz Steden, voortaen best souden worden gedirigeert; ende vervolgens oock U. Ed. Mog. in't nemen van desen van eenige Resolutien, haer selven naer de meeste Iustitie ende equiteyt conformeren.

Daer toe wy Godt Almachtigh bidden, dat hy U. Ed. Mog. wil inspireren met den Geest des wijsheyts en discretie; ende voorts deselve segenen met een langduyrige, vreedsame ende voorspoedige Regieringhe.

Aldus gedaen ende geadviseert, &c. In Middelburg den 2. Septemb. 1652.

Indien Sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburg in zijne hier te voor in't Frans door den Heer Siuerin aende Princesse Royale toegesonden geschrift/ oorsaecke hadde te vermanen wat detriment de sake van den Jongen Prins leedt door haer onderlinghe dispuyten; in dit geval seker hadde het veel meer plaets. De Princelijcke Voogden hebben soo onder de handt als openlijck daer tegen gedaen wat mogelijck was.

Sy schreven in date den 23. Octobris aende Staten van Zeelandt/ haer voorgekomen te zijn d'opgestelde consideratien ende advijs/ ende datse aen de Leden vande Vergaderingh waren toegesonden als een Point van beschrijvinge/ ende alsoo 't selve aldus genoomen soude strecken tot verkortinge van 't recht van den Jongen Prins als Marquis ende Heere vande voorsz Steden competerende/ soo hadden sy in de qualiteyt als Voogdessen vanden Prince van Orangien haren Soon ende Soons Soone respective/ Marquis ende Heere vande voorsz Steden haer verplicht gevonden het Recht vande Hooghgemelte Prince over deselve Steden aendachtelijck te doen examineren/ om des te beter ende fondamenteelijcker hare Ed. Mo: daer van te onderrichten ende te observeeren dat verscheyden Positien ende argumenten daer uyt getrocken inde voorsz Consideratien wierden gestelt gantsch abusivelijck ende sonder eenige noodsaeckelijcke Consequentie/ in voegen dat daer door het voorsz Recht van den Hooghgemelten Prince Pupille in't minste niet en wiert geconvelleert/ komende ten dien opsichte geen presenteert worden het Zeeusche Recht van Burgemeesters ende Schepenen/ soo over de Policie als de Iustitie, ende het onderscheyt hierinne van het Hollandtsche Recht/ het welcke mede niet Universeel in alle Steden.

Als mede dat van alle oude tijden ende boven Memorie van Menschen de Marquisen ende Heeren vande voorsz Steden aldaer hadden gestelt niet alleen Schepenen, Maer oock Burgemeesters, ende dat het

selfde

selfde Recht haer als Heeren vande plaetse privativelijck hadde gecompeteert.

Dat oock haer Ed: Mo: soude vertoont werden/ dat benevens verscheyde andere gerechtigheden den meergemelten Marquis soo binnen Vlissingen als der Vere competerende d'Electie van de Raden binnen het Marquisaet altijdt by hem was gedaen geweest sedert het Jaer 1581. ende oversulcx den tijdt van seventigh Jaren / welcken tijdt van Jaren het voorsz Marquisaet by Prins Willem Hooghloffelijcker gedachten ende zijne illustre Successeuren uyt krachte ende by Tijtel van Coop was geposideert geweest.

Dat mede haer Ed: Mo: soo klaerlijck als het helder Middagslicht bewesen soude worden dat de Heeren Marquisen in der tijdt het voorsz Recht van Electie van de Burgemeesters ende Raden geexerceert hadden/ suo jure, ende uyt haer eygen hooft, ende niet als Stadthouders van den Lande van Zeelandt/ ofte uyt eenige andere gedelegeerde macht vanden Prince vanden Lande.

Seyden wyders also haer Ed: Mo: naer hare hooge wijsheydt ende gewoonlijcke rechtmaticheydt wel konden considereeren d'importantie van het voorsz Recht ten aensien vande Hooghgemelte Prince Pupille/ ende dat haer in de qualiteyt als Voogdessen incumbeerde soodanige exacten voorsorge te brengen tot conservatie van alle gerechtigheden competerende aen de Prince Pupille ende particulierlijck van soo een Notabel Recht als het jegenwoordige / als de Rechten haer waren injungeerende.

Ende sy om gewichtige verhinderinissen / ende insonderheydt dat onlanckx eerst behoorlijck reglement was gestelt geweest op de Voogdyen/ waren belet geweest de redenen ende argumenten dienende tot wederlegginge vande voorgemelte Consideratien ende advijs van de Heeren haer Ed: Mo: Gecommitteerde Raden volkomentlijck ende naer d'importantie van de saecke / ende sulcx als sy die geerne aen haer omstandelijck souden doen representeeren/ bereyt te maecken.

Soo vertrouwden sy dat haer Ed: Mo: haer onbeswaert souden vinden/ om haer inde qualiteyt als Voogdessen van den meergemelten Prince Pupille wiens Illustre Voor-Ouders/ soo veel gemeriteert hadden van den Staet deser Landen / ende int besonder van die Provintie tot het gune voorsz is / soo veel te defereren dat deselve gelieven soude van alle deliberatien op het voorsz advijs ende Consideratien te supersederen/ ende ondertusschen alles te laten in zijnen jegenwoordighen Staet/ niet twijffelende ofte souden haer Ed: Mo: soodanighen bericht

richt daen/ dat deselbe daer mede gegeben soude worden volkomen Satisfactie.

Korts daer na is gesonden geweest de Heer Beaumont Knecht van den Jongen Prins: die gedaen ende in scriptis overgelevert heeft het volgende.

Tegenbericht by de Gecommitteerden van hare Hoocheden de Voochden van Mijn Heere den Prince van Orangie, als Marquis ende Heere over de Steden van Vlissingen, ende Vere, overgegeven aen de Ed: Mo: Heeren Staten van Zeelandt, tot wederlegginge van de schriftelijcke Consideratien, ende Advijs van derselver Heeren Gecommitteerde Raden aengaende het Recht van sijne Hoogheyt over deselve Steden, ten Respecte van de Magistrature, ende Policie ende tot Adstructie, dat sijne Hoogheydt van de Electie derselver Magistraets Persoonen, ofte een ghedeelte van dien, niet en kan werden ghepribeert.

Edele Mogende Heeren,

HAre Hoocheden, *de Vooghden* van den Hooch-gemelte Heere Prince, voorgekomen sijnde de schriftelijcke Consideratien, door de Heeren uwe Ed: Mo: Gecommitteerde Raden, in gevolge van U. Ed: Mo: Resolutie van den 25. April 1651. ingestelt, ende nevens andere Poincten, waer op uwe Ed: Mo: tegens den 11. der voorleden Maent September waren beschreven, overgesonden met haer Ed: Advijs, tot Elucidatie, ende onderscheydinge (soo gheseydt wert) van 't *Recht*, aen d'een sijde de *Graeffelicheyt*, ende aen d'ander sijde den Heer Marquis, over deselve Steden van *Vlissingen*, ende *Vere*, ten respect van derselver Magistrature, ende Policie, competerende, ende ingevolge van dien, by den Heere Prince van Orangien Hoochloffelijcker Memorie in qualiteyt als Stadthouders van de Provintie, daer over soude mogen sijn geexerceert, omme nu even, of het selve door de Doot van sijne Hoogheyt Hooghloffelijcker Memorie laest overleden ware gerevolveert in den boesem van de Graeffelicheyt daer op voorsieninge te doen.

Ende vindende hare Hoogeden de Voochden van den hoog-gemelten Heere Prince,

Prince, haer verplicht, het recht van deselve, over de voornoemde twee Steden te doen examineren, omme daer van uwe Ed: Mo: te beter, ende Fondamentelijcker te onderrechten, ende te adstrueren, dat verscheyde positiven, ende argumenten daer uyt getrocken in de voorsz. Consideratien werden ghestelt by misverstande, ende sonder eenige nootsakelijcke consequentie, in voegen dat daer door het gemelte Recht van den Heere Prince Pupille, in't minste niet en wert geconvelleert ende incumberende hare Hoocheden, als Voogden exacte, ende volkomene voorsorge te dragen, tot conservatie van alle gerechticheden aen den Heere Prince Pupille competerende, ende sonderlinge van een so notabel recht, als het jegenwoordige, ende de Hoochgemelte hare Hoocheden om gewichtige verhindernisse, ende insonderheyt, dat onlangs eerst behoorlijck reglement is gestelt, op de Voochdije, belet sijnde geweest, tot wederlegginge van de voorgemelte Consideratien ende Advijs van de Heeren U. Ed: Mo: Gecommitteerde Raden volkomentlijck ende naer d'importantie van de saecke, ende sulcx als hare Hoocheden die geerne aen uwe Ed: Mo: omstandelijck souden doen representeren, bereyt te maecken, hadden hare Hoocheden by Missive van den 23. October U. Ed: Mo: versocht, haer onbeswaert te willen vinden, omme hare hoocheden, in de qualiteyt als Voochden van den meergemelten Prince Pupille, wiens illustre Voor-Ouders, soo veel gemeriteert hebben, van den Staet deser Landen, ende in't bysonder van dese Provincie, tot het gunt voorsz is, soo veel te delereren, dat deselve gelieven soude van alle deliberatien op het voorsz advijs, ende Consideratien te supersederen, ende ondertusschen alles te laten in sijnen jegenwoordigen Staet, niet twijffelende, ofte souden uwe Ed: Mo: soodanigen bericht doen, dat deselve daermede volkomene Satisfactie souden werden gegeven.

Ende sijnde nu hare Hoogheden, van ter sijden af, gants onverwacht bericht geworden, dat sonder te letten op't gemelte hare Hoocheden rechtmatich versoeck, ende dienvolgende eenigen uytstel te geven, ter Vergaderinge van uwe Ed: Mo: 'tgemelte Poinct van beschrijvinge, aengaende de voorsz Consideratien ende advijs, in deliberatie is gebracht, ende alreede eenige Leden, daer op hare Resolutie hebben geopent, sonder gehoort te hebben, wat in tegendeel van dien, tot wederlegginge van de gemelte Consideratien, ende advijs, ende tot adstructie van Hooghgedachte Heere Prince Recht, is dienende.

Vinden hare Hoogheden haer gedrongen, soo veel de kortheyt des tijdts, ende de onverhoopte ende onverwachte Precipitantie haer toelaet, sommierlijck te seggen, ende deduceren.

Dat in de gemelte Consideratien, ende advijs van de Heeren U. Ed: Mo: Gecommitteerde Raden, bevonden wert, aen uwe Ed: Mo: gerepresenteert ende als rechtmatich voorgedragen te sijn.

Dat de verkiesinge van de Burgemeesters in de voornoemde Steden, als wesende Hoofden van de Politie, ende Ledematen van de Vroetschappen, *voor* desen gedaen souden sijn by hare Hoocheden als Stadthouders van de Provintie ende nu by derselver Overlijden, notoirlijck soude sijn gedevolveert in den boesem van de Graeffelicheyt.

Ende dat de Graeffelijcheyt de verkiesinge, nu voortaen, ofte door haer selven, souden konnen doen, ofte confereren aen de Magistraeten van de voornoemde Steden.

Ende deselve oock daer mede Privilegieren, dat sy souden vermogen te doen de verkiesinge van de Persoonen, tot vervullinge van de vacante plaetsen, in de Vroetschappen, absolutelijck ende definitivelijck by haer selven.

Waer door, alsoo sijn Hoogheyt van sijn Recht ende Gerechticheyt, denselven, ende Heeren Princen van Orangie, sijn Voor-Ouders, *als Marquis* by wettige Tijtel toekomende, soude werden geprivéert.

Sal dienen tot beweeringe van sijn Hoogheyts Recht, ende wederlegginge van de gemelte Heeren Gecommitteerde Raden consideratien, ende Advijs, vervolgens gelijck die Materie, by de Heeren Gecommitteerde Raden is verhandelt ende voorgestelt.

Dat Belangende 'tgeene in't lange by de Heeren *Gecommitteerde Raden* is gededuceert, dat aen de Steden van Vlissingen ende Vere, originelijck, ende aleer die aen Particuliere Heeren sijn gekomen, ex jure Publico Universitatis, heeft gecompeteert, eenich eygen, ende privatijf gesach in Materie van Policie, ende 'tselve deselve Steden niet en is ontrocken, maer geheel gelaten, naer dat de Steden, by de Graven aen particuliere Heeren sijn gecedeert.

Soo als het selve onderscheyden Recht, aen d'eene sijde den Heere, ende aen d'andere sijde, als de Magistraet toekomende, met verscheyde preuven, by de voorsz Consideratien, van den beginne, tot het 50. Artikel toe, wert geadstrueert.

Uytte Contracten, Concordaten, ende Accorden, soo van outs, als in onse tijden, by Regenten derselver Steden gemaeckt, met de particuliere Heeren vande voorsz Steden, in de jaren 1530. ende 1582.

Als oock met de Heeren Staten deser Provintie, aengaende de indemniteyt, in regarde van de asseurantie, ghedaen aen den Coninck van Engelant in den jare 1585.

Als mede uyt de Contracten, ende onderhandelinghe, met Uytheemsche Princen, ende Namentlijck van den jare 1612. aengaende de fundatie van den Stapel van de Schotse waren ter Vere.

Item uyt Privilegien, ende immuniteyten, by Uytheemsche Princen, aende voorsz Steden, binnen hare Rijcken verleent, ende Namentlijck van Eduard Coninck van Engelant, vanden jare 1475.

Gelijck

Gelijck mede, uyt het besith van de inkomsten ende goederen, die Steden van outs, ende als noch toebehoorende, ende de dispositie over deselve, met het stellen van de Officiers, tot Administratie van dien, ende het doen van de Reeckeninge; Als mede de Collatie van de Ampten, spectarende tot bedieninge van derselver Steden Politie, ende oock het sustineren ende vervolghen van Processen, Active, & passive, tot voorstant van hare inkomsten ende gerechticheden.

Ende noch uyt dien voornoemden Steden van outs sijn geprivilegeert geweest, om by haer selven te maecken alsulcke Ordonnantien, Statuyten, ende Voorboden, soo wel concernerende de Civile Iustitie als Policie, gelijck sy tot nut ende oorbaer, van haer, ende hare Ingesetenen bevinden te behooren.

Daer op sullen uwe Ed: Mo: van wegen sijne Hoogheyt gelieven gedient te sijn, dat alsoo dienaengaende te desen gheen verschil, ofte questie en valt, ende oock ter materie niet en is dienende, om daer uyt, het questieuse hooft Poinct te vergelijcken, alle 'tselve soude hebben konnen werden voor by gegaen.

Onder die reserve ende Limitatie, ende sonder toe te staen den inhouden van't 34. ende 36. 38. 40. 42. 43. 44. 45. anders, ende verder niet, als dat 'tgheene by deselve, ende andere Articulen, beroerende de Politie, is aengeroert, moet ghesschieden ten overstaen van den Bailiu, uyt den name van de Heere Marquis.

Nochtans aengesien, dat de Heeren Gecommitteerde Raden hier uyt, als het fondamenteel Recht, haer gesustineerde deduceren ende adstrueren.

Sullen die van den Raet van sijne Hoogheydt, tot teghen-bericht kortelijck seggen.

Dat alle 'tselve ten desen niet in consideratie en kan of behoordete komen, in dier voegen, of van wegen de Heeren Marquisen gepretendeert werde, of waer geweest, dat de Magistraten vande voorsz Steden, aldaer geen gesach of vermogen, in Materie van Politie, buyten den Heere, soude competeren, maer absolutelijck, ende in alles daer van soude dependeren, ghelijck het selve is aengeroert in't 31. Articul der gemelte consideratien.

Dat oock alle dat ghededuceerde, soo absolutelijck in alle deelen niet kan werden toegestaen, ten dien fine, daer toe 'tselve wert op-gegeven.

Ende namentlijck met de illatie, die daer uyt, tot verkortinge van des Heeren Marquis recht ende gherechticheyt werdt ghemaeckt, in't 13. Articul, namentlijck.

Dat alsoo in de Brieven van Investiture, met de Confessie, soo van Hooge Middele, ende Lage Iurisdictie, als andere gerechtigheden, niet met een Interminis, sijn gedefereert, allerley functien ende requisitien, noodig tot de

 directie

directie van een Burgerlijcke Societeyt, daer uyt soude volgen dat alle 'tgeene ten selven fine dienende, ende niet behoorende tot de Acten van Souverainiteyt, in de Brieven van investiture, niet uytdruckelijck is genoemt, *aen de* Steden soude sijn gelaten, ende gereserveert.

Het recht dat den Heere Marquis is competerende in de Steden, is wel te vinden uyt de Brieven van Overdrachte, ende Investiture, by de Graven aen de Heeren gedaen, meerder recht, als deselve brieven mede brengen, wert van den Heere Marquis, soo ten regarde van de Graeffelijckheyt, als ten regarde van de Steden, niet gepretendeert.

Soo als oock vertrout wert dat uwe Ed: Mog: aen d'andere sijde, oock den Heere Marquis sijn Recht, ende Gerechtigheyden, by wettige Titule geacquireert, niet en sullen willen benemen, ghelijck als notoirlijck ghescHieden soude, so het gemelte Advijs van de Heeren Gecommitteerde Raden, werde gevolght.

De Stadt van der *Veere*, van allen tijden sijnde geweest onder particuliere Heeren, ja oock, soo gelooft wert, selfs sijnde ghebouwt, op haer eyghen gront, ende de Stadt van *Vlissingen* in den jare 1477. by Koop ende Cessie sijnde gekomen aen den Heere van der *Veere*, wert by deselve Brieven, aen den Heere overgedragen, met alle hare toebehooren, niet uytgesondert, met alle Iustitie, Hooge, Middele, ende Lage, ende voorts met *allerhande Vryheden* ende Rechten, die Graven aldaer hebben gehadt, gereserveert alleen de Souvaraniteyt, resort ende Manschap.

KEYSER KAREL, in den jare 1555. heeft beyde de Steden van Vlissingen ende Veere, neffens andere Heerlijckheden ende Ambachten, in de brieven genaemt, geerigeert tot een *Marquisaet*, ende geincorporeert, ende geunieert, tot een Vol-Leen, ende Manschap, van een natuyre, ende qualiteyt, met gelijcke reserve, als boven.

Met welcke Universiteyt, den Heere Marquis is geinvestieert, ende daermede aen deselve sijn gedefereert, niet alleen *jura Personalia dignitatis, sed cum Vniversitate, omnia jurisdictionalia*, die den Overheer aldaer was hebbende.

Daer toe oock dient, dat by de Conditien, waer op den Heere Prince van Orange de Stadt van Vlissingen, in den jare 1581. heeft gekocht, expressselijck mede brenghen.

Dat alle andere Domeynen, ende Heerlijck gevolghe, daer af de Koopbrieven geene mentie en maecken, ende nochtans den Heere, ofte sijne Voor-Vaders gehadt hebben, ende van rechte wegen vermogen te hebben, den Kooper sullen volgen, sonder eenige reservatie.

Daer door dan den Heere Marquis niet en is geacquireert, eenige singuliere Gerechtigheyt, in ende over de voorsz Steden, ten respecte van welcke desel-

ve

ve Steden *tanquam mixtum statum obtinentes*, alleen den Marquis soude gewerden, sijn subject, ende buyten de Gerechtigheyt souden sijn gebleven, immediatelijck onder den Grave, ghelijck verscheyden Steden in Duytschlandt, als Hamburgh ten respecte van den Hertogh van Holsteyn; Maeghdenburgh van den Hertogh van Saxen, Brunswijck ende Ceulen, ten respecte van hare Fursten, ende meer andere, dewelcke alleen certo respectu hare Heeren recognosceerende, *in cæteris* het Rijck immediatelijck blijven onderworpen.

Maer is de Stede van de Veere, van allen tijden gheweest subject, onder hare particuliere Heeren, ghelijck oock van deselve natuyre, by den Grave van Zeelandt is gemaeckt de Stadt van Vlissingen, by de voorsz Brieven van Overdrachte, van den jare 1477.

Daertoe oock onwedersspreeckelijck dient, dat deselve Brieven expresselijck inhouden special bevel van den Grave aen de Ondersaten, Poorteren, ende Inwoonderen derselver Stede, van den Cooper, hare Heeren, sijn Erven ende Nakomelingen, te obedieren, ende Eedt te doen, als haren gerechten Erf-Heer, ende Proprietaris.

Tot welcke Brieven, als mede de Verlijtbrieven is relatijf het decreet van den jare 1581. waer by de voorsz Steden aen den Heere Prince van Orangien sijn verkocht.

Verstaende de Rechtsgeleerden, die dese Materie Tracteren, dat de Steden, dewelcke haren Heere moeten noemen Erf-Heer, ende aen hem moeten presteren den Eedt van Erf-huldinge, werden gehouden, voor 'teenemael subjecte Steden.

Gelijck dan oock de Erf-huldigen aen den Heere Prince van Orangien, in den Iare 1581. ende 1588. sijnde gedaen, tot Memorie van dien, sijn gestroyt silvere Penningen, daer op was staende het Wapen, Nassouw; met dese Circumspexte *Nodus indissolubilis.*

Daer toe mede dient, dat by het Octroy van den jare 1574. by den Heere Prince Wilhelm, aen de Steden gegeven, den Hoochgedachte Heere Prince als Stadthouder van den Grave, die Steden neempt in des Graven immediate Protexie ende Onderdanicheyt, met belofte van deselve Steden ten geenen tijden te sullen veralieneren, welcke exemptie onnodich hadde geweest, soo die Steden haren Particulieren Heeren niet en waren subject.

Waer uyt dan wel kan werden geconsidereert, dat den Heere Marquis, met expræsumpta mente. Maer oock by expresse delatie van den Grave, uyt krachte van de gemelte Brieven van den jare 1477. ende alle gevolchde Verlijtbrieven, is hebbende intentionem fundatam, tot alle rechten ende gerechticheden die den Grave, in, ende over de Steden, heeft gehadt.

Ende dat derhalven niet en is gefondeert, de illatie by de Heeren Gecom-

mitteerde Raden, in consideratie gebracht, by't 13. Articul hier boven gheroert, dat alle 'tgeene niet en gehoorde tot de Acte van Souvereniteyt, aen de Steden soude sijn gelaten ende gereserveert.

Daer uyt dan oock volcht, dat alle Rechten, ende gerechticheden, daer van de Steden ende Magistraten jouisseren, ende die by de Heeren Gecommitteerde Raden van het voorsz 13. Articul tot het 50. Articul werden verhaelt, raeckende eenichsints jurisdictionale gerechticheden, sijn afvloeyende uyt de gunstighe Concessien, soo by de Graven als particuliere Heeren aen deselve Steden, van tijdt tot tijdt verleent, gelijck oock by de voorsz Consideratien in verscheyde Articulen, 'tselve wert geallegeert, ende oock selfs, uyt het out statuytboeck der Stede Vlissingen kan gesien worden, dat de Heeren van Vlissingen van allen ouden tijden, de keure, ende Ordonnantien op't stuck van Iustitie, van de Wees-Camer, van Gilden, ende andere dienende tot Politie, ende regeringe der voorsz Stadt, heeft gemaeckt ende gelaten, promulgeren.

Soo dat alle deselve gerechticheden, den Steden niet en sijn toebehoorende, uyt haer eygen selfs, *ex jure Vllo Vniversitatis*, sonder exercitie van't welck geen Universitatis soude konnen werden gestelt.

Hoe-wel andersints oock gemeynt wert, dat *jus illud Publicum Vniversitatis*, te hooch by de Heeren Gecommitteerde Raden, in consideratie wert ghebracht.

Om daer uyt te doen deriveren soodanigen effect daer door den Heere Marquis in sijn Seigneuriale gerechticheden soude worden verkort.

Het is in rechten kennelijck, dat niet alleen de Steden, maer oock Castra, Villa, Vicus, ja oock selfs Collegia, welcke onder den Naem van Vniversiteyt werden gecomprehendeert.

Konnen hebben, ende besitten, goederen, ende inkomsten, gelijck particuliere Persoonen, ende oock mogen stellen Persoonen, om deselve goederen t'administreren protegeren, ende defenderen, ende oock by haer selfs van de goederen mogen disponeren.

't Welck nochtans die van Vlissingen, niet en vermogen te doen, als ten overstaen van den Bailliu, uyt den Naem van den Heere, ofte ten minsten, dat hy daer toe gewaerschout werde.

Dat die Universiteyten, oock in rechten mogen ageren, ende aengesprocken werden, ende oock buyten rechten contraheren.

Ende voorts oock, naer 'tonderscheyt van Universiteyten 'tsy Lantschappen, Steden, Dorpen, ofte Collegien, expedieren de affaires, ende Negotia, haer Concernerende.

Maer uyt dit Recht, die Steden te willen attribueren soo grooten Recht, als by de Consideratien schijnt gedaen te werden, wert vertrouwt, dat niet bevonden sal werden, in rechten gefondeert te sijn. Wat

Wat gesach ende onderwint de Magistraten deser Stede, naer haer Natuyre geconsidereert, als Vasalle Steden, is competerende, soude haest nae rechten gedefinieert kunnen werden, soo daer over tusschen den Heere, ende de Steden questie waren.

Gelijck oock na rechten wel kennelijck is, wat de Magistraet van sodanighe Steden *eo ipso, quod Magistratus factus sit*, uyt de Natuyre van sijne bedieninghe vermach te doen, ende dat hoe grooter ende Populeuser de Steden sijn, haer oock meerder gesach toestaet, om haer Burgers in haer plicht te houden.

Maer dat nochtans het selve gesach is onderscheyden van de Iurisdictie, ende de Gerechtigheden daer uyt vloeyende, ende den Heere competerende.

Ende dat de Gerechtigheden daer van dependerende die Steden niet konnen aenkomen, ende geacquireert werden, als by gratieuse, Concessie, Koop, Privilegie, ofte by andere singuliere Titels van den Heere.

Gelijck het selfde oock blijckt, aengaende de Steden Vlissingen ende Vere, uyt de Contracten ende Privilegien in de voorsz Consideratien van de Heeren Gecommitteerde Raden geallegeert, ende die noch verder sijn bekent.

Ende dat dienvolgende die Steden ende Magistraten soodanige geacquireerde Iurisdictionale Gerechtigheden, niet *iure Magistratus proprio*, ofte uyt dat gesach, dat als sy als Magistraten sijn, hebbende, maer *ex accidenti* sijn exerceerende.

Komende hier mede tot het 51. Artikel, inhoudende de negende preuve, by de Heeren Gecommitteerde Raden, als de voornaemste, in consideratie gebracht tot fondament van haer gesustineerde; Namentlijck het Groot Octroy ofte Privilegie, by den Heere Prince Willem Hooghloffelijcke Memorie aen die van Vlissingen ende Veere respectivelijck in den jare 1574. verleent.

Waer op wert van wegen sijne Hoogheyt U. Ed: M: te gemoet ghevoert, dat selfs oock toegestaen sijnde de drie Positien, by de Heeren Gecommitteerde Raden gestelt in't 52. 53. ende 54. Artikelen harer Consideratien.

Namentlijck, dat 'tselve Octroy by den Hoogh-gedachte Heere Prince is verleent, als Stadthouder in den Name van den Coninck, als Grave van Zeelandt.

Ende dat het gemelte Octroy is gegeven, directelijck niet aen den Heere Marquis, noch ten opsichte van deselve, maer alleen tot ghemeenen beste van de voorsz steden, in haer particulier.

Ende ten derden, om haer te dienen als een permanente Weth ende Constitutie waer naer de Politie derselver steden, van doen voorts aen, soude werden gereguleert, ende geæquipareert, soo ten aensien van verscheyden Vryheden ende Prærogativen, als ten respecte van de forme van Regieringe, met de oude Vrye ende Graeffelijcke Steden.

Dat

Dat evenwel daer door het Patrimonieel recht, den Heer Marquis niet kan werden genomen.

Die van den Rade van sijne Hoogheyt admitteren geern, ghelijck de Heeren Gecommitteerde Raden seggen in't 60. Artikel haerder consideratien, dat den Hoogh-gedachte Heere Prince Wilhelm, verscheyden andere Previlegien ende Keuren, so in dese als andere Provintien, heeft verleent ende gestatueert, daer in deselve alomme heeft gebruyckt den Naem ende Titule van Stadthouder, ende als exercerende de Functie van hooge Overigheyt.

Gelijck dat oock notanter te sien is, in de saecke gementioneert in't 68 Artikel van de meergemelte Consideratien, aengaende de Cessie, ter Vergaderinge van staten aen die van Vlissingen ende Veere verleent, om te suppleren de vacante plaetse van den Abt, ende Prelaet van Middelburgh.

Welcken aengaende, over 'tcollecteren der stemmen in de Vegaderinge van de Staten, geschil ende dispuyt ontstaen sijnde in den jare 1579. ende die Steden van Middelburch Zieric-Zee, Rommers-Wale, Goes, ende Tholen, haer daer over met een langhe Remonstrantie, hebbende gheaddresseert aen den Hooghgedachte Heere Prince sijne Excellentie daer op heeft geresolveert ende verklaert volgens d'acte daer van sijnde, in date den 14. Iuny 1579.

Dan gheduyrende den Oorloch men soude besoigneren *by pluraliteyt* van Voysen, beginnende aen die Eerste Edele, ende dan voorts collecterende de Voysen van alle de Steden, by ordre.

Ende dat den Oorloge geeyndicht sijnde, des Lants saecken wederom sullen werden gedecideert ende beslooten met drie voysen, daerin die eerste sal hebben die Edele, die tweede de vijf voornoemden Steden, ende die laeste de Steden van Vlissinge ende Veere, uyt krachte van die voorgemelte Privilegie, henlieden by sijne Excellentie verleent.

Welcken volghende oock van wegen den Heere Marquis wel kan werden toegestaen, dat de voordeelen ende prærogativen, in't selve Octroy begrepen, voor een groot gedeelte sijn van soodanighe Natuyre, dat die niet anders als directelijck van de Graeffelicheyt en konnen afvloeyen, als daer sijn de gerechtigheden ende Prerogativen in't 64. ende 65. Articul by de Heeren Gecommitteerde Raden verhaelt.

Dat oock tot Præjuditie ende nadeel van des Heeren Marquis gerechticheyt niet en kan werden geduyt, dat de steden van Vlissingen ende Vere by't voorsz Privilegie sijn gecreert tot integrerende Leden van de Souveraine Regeringhe van Zeelandt ende als andere mede representerende de Staten van den Lande, ende dat selfde aen de voorsz Steden soude mogen sijn verleent, buyten insicht, communicatie ende interest, van haren Heer, aen haer int particulier, ende om deselve Steden te vorderen, tot goede Politie, ende prosperiteyt,

teyt, ende om deselve te bate te komen, in de swarelasten ter saecke van den Oorloge, ende trouwe diensten daerin ghedaen, ghelijck alle het selve in de voorsz Consideratien, tot het 73. Articule, wert gededuceert.

Maer alsmen wel considereert rerum facies, so deselve, ten tijde van't verleenen der gemelte Privilegien, sich liet aensien, ende daer in soude plaets geven, de conjecture, by het 74. Articule van deselve Heeren Gecommitteerde Raden Consideratien gestelt, van dat d'intentie ende Oochmerck, in't verleenen van 'tselve Privilegie, soude sijn geweest om deselve Steden in maniere van Regeringe, ende Politie gelijck te stellen ende te compasseren mette Graeffelijcke Steden, kan daer uyt ten desen niet tot nadeel van des Heeren Marquis gerechticheyt werden geconjectureert.

Maer wel ter contrarie geadstrueert de Intentie ende Oochmerck, gheensints gheweest te sijn, de Electie vande Burghemeesteren den Heer te ontnemen.

Daer toe dienen kan, dat gelijck ten deele, by het 75. Articule van de Consideratien, de Heeren Gecommitteerde Raden wert aengeroert, de Regeringe den Steden van outs, ende tot den tijdt van 'tverleenen van't gemelte groote Privilegie heeft gestaen by Burgemeesteren ende Schepenen, soo tot beleyt ende administratie van de Iustitie, als tot directie van de Politie.

Ende dat volgens het 6. Articul van het Contract tusschen den Heere ende Regeerders van Vlissingen van den jare 1530. den Officier van den Heer, in alle saecken de Politie ende gemeene welvaert van de Stadt aengaende, present ende geroepen moest werden, ende oock dat die van de Weth, van haer bewint ende Administratie voor den Heere, of sijne Gecommitterde, reeckeninge ende bewijs soude hebben te doen.

Welcke Articulen, aengaende de presentie van den Officier wederom sijn gherepeteert in het Contract van den laetsten Iuly 1582. tusschen den Heere Prince Wilhelm als Marquis, ende Burgemeesteren Schepenen ende Raden der Stede Vlissingen, sijnde veel jaren na 'tverleenen van't voorsz Groot Privilegie, belovende sy Regeerders dat op des Stadts saecken niet vergadert of beraetslaegt sal werden, ten sy den Bailliu daer toe goet tijdts werde geroepen.

Ende dat oock geen Resolutie ofte besluyt, effect en sal sorteren ofte geexecuteert te werden, waer tegens den Bailliu voor interest van den Heere, ofte van 'tgemeen welvaren van de Borgeren ende Ingesetenen sal hebben geprotesteert.

Dat sy oock souden overleveren in handen van den Heere, ofte die van sijnen Rade, ende voorts t'allen tijden, als't sijne Vorstelijcke Genade gelieven sal, eenen pertinenten Staet, vande Stadts inkomen ende lasten, met goet bericht, wat nieuwe Impositien opghestelt sijn, sonder Octroy om desel-

ve opstellinge, by sijn Vorstelijcke Genade geconfirmeert, ofte anders daer in voorsien te worden, als deselve tot soulagement van sijn Ondersaten bevinden souden te behooren.

Ende oock alle jare goedts tijdts te insinueren den dach van de renditie van der Stadts Reeckeninge, ende Copye derselver te seynden, ten eynde dat jemant van sijnen Rade geinstrueert ende volmachtich als behoort, over de auditie derselver kome staen, ghelijck van 'sHeeren wegen van outs geuseert is geweest.

Soo als oock by Contract, tusschen de Hoogh-gedachte Heere Prince, als Marquis, ende die van der Veere ghemaeckt den 20. January 1582. expresselijck is gheconditioneert, sijne Vorstelijcke Genade ofte die van sijnen Rade, over 'thooren van de Stadts Rekeninge, t'allen tijden te moeten werden gheschreven.

Het geene vorders de Heeren Gecommitteerde Raden by het selve 75. Articule harer Consideratien poseren, dat by't ghemelte Privilegien van't Iaer 1574. tot directie van de Politie soude sijn opgerecht ende geinstitueert, een formeel Collegie van Raedt ofte Vroetschap.

Konnen die van den Rade van sijne Hoogheydt niet bevinden uytten inhouden van 'tselve Privilegie te konnen werden geverifieert, *ofte oock in eenigen* deele de meeninge, insicht, ende intentie van de Hooghgedachte Heere Prince te sijn geweest.

Maer wel, dat om nieuwe ende sware lasten van Oorloghe, die uyt de Ghemeynte moeste werden gevonden, smaeckelijcker te maecken, ende met minder misnoegen te doen draghen by de Ghemeynte, als deselve souden sien, dat over de nootsaeckelijckheyt van dien was gedelibereert ende gheresolveert by de notabelste Persoonen uyt het midden van haer daer toe, nevens de Magistraet verkooren.

Den Hoogh-gedachte Heere Prince geraden heeft gevonden, nevens den Bailliu, Burgemeesteren ende Schepenen te doen kiesen, eenige uyt de Notabelste Poorteren derselver Steden, tot Vroedtschap ende Raedt.

Ende dat volgens den Text van't Privilegie totte Gouvernementen derselver Stede, sonder eenighe distinctie te maecken, tusschen Burghemeesteren Schepenen ofte Raedt, ofte van't gesach ofte bewint derselver.

Gelijck oock notoir is, dat van die tijt af, tot nu toe, die geheele Vroetschap aldaer is bestaende by Bailliu, uyt den Naem van den Heer Burgemeesteren Schepenen ende Raedt, ende dat by deselve alle saecken van Politie, sonder onderscheyt, soo wel raeckende de Stadt, als de Hooghe Regieringhe vande Provintie werden verhandelt.

Gelijck oock in die Steden, Schepenen, behalven de bedieninge van de Iustitie

ſtitie, voorts in alle ſaecken van Politie deſelve functie doen, als Raden, ofte Vroetſchappen.

Ende oock beyde preſteren eenen ende denſelven Eedt; ja dat meer is, kan uyt den Eedt van den Rade der Stede Vliſſingen afghenomen werden, dat de Schepenen de Principaelſte Leden ſijn van de Vroedtſchappen, daer toe de woorden aldus luyden.

Dat Zweere Ick (Raetsman) den gemeenen oirbaer van de Stadt, met die van de Weth, alle tijdt te doen, jtem alle tijdt, als ick vermaent ſal werden op mijnen Eedt by de Weth van Vliſſingen te komen, omme daer aen te hooren, ende Raet daer toe te geven ende te pleghen van't gunt men my daer te kennen geven ſal;

Het geene voorders by de Heeren Gecommitteerde Raden wert ghededuceert in't 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, ende 83. Artikelen harer Conſideratien, aengaende de inſtellinghe ende bedieninghe van de Vroetſchappen, alles tot dien eynde, omme ten deſen te willen doen gelooven, dat in Zeelant de ſaken van Politie niet en ſoude gehooren aen Schepenen, maer alle 'tgeſach ende beleyt van dien aen de Vroetſchappen ende Raden, met ſecluſie van Schepenen.

Daer op ſeggen die van den Rade van ſijn Hoogheyt dat die eenigſints kenniſſe heeft vande Regeringe der ſteden van Zeelant, ende van de ſteden in Hollant, licht kan begrijpen ende verſtaen, dat het ſelve is raeckende de Regeringe van de ſteden in Hollandt.

Ende geenſints quadererende is met de Regeringhe van de Steden in Zeelandt, nadien in gheen van de Steden in Zeelandt, Schepenen ſijn geexcludeert uyt het beleyt, geſach ende deliberatien van ſaecken van Politie, 'tſy dat deſelve raecken de Steden in't particulier, ofte oock de Hooge Regeringe van de Provintie.

Het is notoir, ende een yder bekent, dat tot Middelburch geen ſaecken van Policie en werden verhandelt, als by't Collegie, dat genoemt wert een Weth ende Raedt, dat is by Burgemeeſteren Schepenen ende Raden.

Gelijck 'tſelve oock alſoo wert gedaen tot Zieric-Zee.

Binnen de Stadt van der Goes, ſijn ſelfs geen Raden ofte Vroetſchappen, gelijck mede niet in de Stadt van Tholen, ende ſtaet aldaer de geheele Regeringe, ſoo in't ſtuck van de Politie als Iuſtitie, aen Burgemeeſteren ende Schepenen.

Waer uyt dan onwederſprekelijck blijckt, dat geenſints ſijn geſondeert ende ter intentie van de Heeren Gecommitteerde Raden konnen dienen, de Poſitien ende illatien, in't 84. 85. 86. ende 87. Articulen harer Conſideratien, aengaende de maniere van Electie van Magiſtraten, ende de Perſoonen, waer uyt deſelve ſoo van outs, als tot nu toe is gedaen.

Maer ter contrarie includeren deselve Articulen eene Iustificatie van 'trecht van den Heere Marquis, 'twelcke men nu deselve soude vermeynen te benemen dat de Electie van de Magistraten, van ouden tijden tot op huyden ten daghe toe, heeft geconpeteert, den Heeren van Vlissingen ende Veere.

Gelijck oock dersel ver Heeren Electie van Burgemeesters ende Schepenen, kan werden geverifieert, uyt de Registers van deselve Steden, van ontrent de twee hondert jaren.

Het soude oock een vreemde constructie maecken, soo men volgens het 84. Articule van der Heeren Gecommitteerde Raden Consideratien, soude Argumenteren, dat den Heere Prince, omme aengaende 'tPoinct van nominatie, ende Electie van Magistraten met de Graeffelijcke Steden, een vergelijckinge te maecken, by't gemelte Privilegie, den Heere van Vlissingen ende Veere, benemende de vrye Electie, tot dien tijdt *ex arbitrio*, sonder nominatie gedaen, ende prescriberende een ordre waer naer de Electie, uyt voorgaende nominatie, soude moeten geschieden, men als nu ten desen, uyt die ordre, den Heere die Electie selfs soude benemen.

Vorders oock sal ter intentie van sijn Hoogheyt dienen, dat werdende oock selfs gepresupponeert, volgens de meyninge van de Heeren Gecommitteerde Raden, dat des Hooghgedachte Heere Princen meyninge, insicht ende intentie ware geweest, de Regeringe van de twee Vasalle Steden, *te vergelijcken* met de Graeffelijcke Steden.

Soo ist in allen gevalle niet waerschijnelijck dat den Hooghgedachte Heere Prince in dese twee Steden soude hebben willen introduceren, een forme van Regeringhe, die in geen van de Graeffelijcke Steden was bekent, als namentlijcke, waer door de Schepenen souden sijn gesecludeert geworden, van de kennisse ende deliberatien van de saecken, raeckende de Politie, gelijck hier boven is gededuceert.

Ia ter contrarie blijckt oock selfs, dit in geenen deelen, sijne intentie, ende meninge geweest te sijn, uyt den Text van't gemelte groote Privilegie, alwaer in verscheyden Articulen, daer gesproocken wert van de Regeringe der Steden, alle de dispositie wert gestelt conjunctim, aen Burgemeesters Schepenen ende Raden ende nergens aen den Raden alleen.

Gelijck oock niet bedacht kan werden, dat den Heere Prince in de conjuncture van tijdt, soo notable veranderinge soude hebben willen voornemen, van de kennisse ende deliberatie dan de Politie, daer van dependeren alle de importante saecken van Staet te willen ontrecken de Wettige oude Magistraet ende tegens ordre van de Regeringe, in alle Steden van Zeelant geobserveert, brengen alleenlijck aen de nieuwe Raden.

Belangende den inhout van't 88. Articul van de voorsz Consideratien, sal

daer

daer op tot tegenbericht dienen dat aldaer in eenen verkeerden sin wert geconsidereert, den inhout van't Octroy, voor soo veel in't gemelte Articule wert geseyt, dat d'Electie te doen uyt de genomineerde Persoonen, soo van Burgemeesteren als Schepenen, soude sijn gelaten aen sijne Coninckliicke Majesteyt als Grave van Zeelant, alsoo de qualiteyt van den Heere, daer nevens niet uytgedruct en wert, nochte oock de designatie van sijne Majesteyt erghens in't voorsz Octroy, met die Naem soude sijn geexpliceert.

Nademael het contrarie van dien onwedersprecckelijck uyt verscheyden Articulen van'tselve Octroy is blijckende, als Namentlijck.

In dat van Vlissingen Articulo 2. dat sijne Majesteyt sal committeren eenen Bailliu, dewelcke sal hebben sijne Majesteyts ende der Stadts Rechten te bewaren, Articulo 7. dat Burgemeesteren Schepenen ende Raedt, sullen creeren d'Officieren tot nut van de Stadt, ende onderhout van de Politie van noode wesende, des Coninckliicke Majesteyts authoriteyt, ende domeynen in haer geheel blijvende als mede in't 34. Articule ende 24. Articul van't Octroy van der Stede Vere, dat de Visschers haren Vanck niet mogen verkoopen op Stroom, maer denselven brenghen ten afslach binnen de voorsz Stadt, ende aldaer betalen 'trecht van schrijf-Ambacht, sijne Majesteyt competerende.

Alle welcke Articulen sijn slaende op de Domaniale Gerechticheden, sijn Majesteyt aldaer competerende, niet als Grave van Zeelandt, maer als Heere van die twee Steden.

Tot verificatie van 'twelcke is dienende, dat den Coninck by decreet van den grooten Raedt tot Mechelen in den jare 1563. Cooper ghebleven sijnde van de Steden Vlissingen ende Vere, met de lasten daer op staende.

Welcke hoe-wel sijne Majesteyt niet en voldede, hem echter even-wel gedragen heeft als Cooper ende Eygenaer van deselve Steden ende van de Domaniale Gerechticheden.

Gelijck dat Notanter wert geprobeert, daer mede dat de Conditien ende Voorwaerden, waer op aen sijne Majesteyt in den voorsz jare 1567. by den gemelten decrete, het Marquisaet, met de voorsz Steden, waren verkocht, expresselijck mede brengen.

Dat den Heere van der Vere, van allen ouden tijden, competeert de prerogative, van over alle de Edelen van Zeelandt te representeren, den tweeden Staet van den voorsz Lande 'tselve recht ende prerogative den Cooper soude mede volgen.

Sijne Majesteyt dienvolgende opten 21. Iuny 1568. aen Heere Adolf van Bourgoigne heeft gegeven Commissie, omme waer te nemen van wegen den Coninck, de gemelte plaetse, als eerste Edele, ende dat in voegen als volgt.

 Alsoo

Alsoo wijlen Heer Maximiliaen van Bourgoigne, in sijn Leven Marck-Grave van der Vere, als eerste Edele van onsen Lande ende Graefschap van Zeelant, uyt saecke van sijne Marck-Graefschap van der Vere ende Stede van Vlissingen, plach te komen, ende te verschijnen in Persoon, ofte by sijn gemachtichden in alle convocatien ende Vergaderinghen van de Generale Staten des Landts, ende dat de voornoemde Steden onlancx by koop, ons toe-gekomen sijn, mits welcken wy voor goet gevonden hebben, seeckeren aensienlijcken personagie te Ordonneren ende Committeren, om in onse naem als Heere van deselve Steden, dienthalven te besoigneren, soo den noot ende gelegentheyt van den tijdt vereysschen sal, ende oock derselver Steden nut, oorbaer ende proffijt voor te staen, ende helpen vorderen, inder vougen, als de voornoemde wijlen Marck-Grave van der Vere in sijn leven plech te doen &c.

Uyt het voorsz gededuceerde, komt mede te corrueren het inhouden van't 89. 90. ende 91. Articulen van de meergemelte Consideratien, sijnde andersints ten desen oock geen questie, omme den Heere Marquis, boven de voordeelen, of prerogativen, in de brieven van investiture vermelt, met noch andere notable gerechticheden te gratificeren.

Maer of den Over-Heer, den Heere Marquis, sijne Dominiale gerechtigheden mach benemen.

Het geene de Heeren Gecommitteerde Raden dubitanter, by illatie schijnen aen te roeren, in't 92, ende 93. Artikel ende daer nae in't 112. Artikel assertive poseren, dat de Heeren Princen van Orangnie, de verkiesinge van de Magistraten der voorsz steden, tot noch toe niet en hebben gedaen, als Heeren van de plaetse, maer als Stadthouders van de Graeffelijckheydt, ende nu by derselver Overlijden, die verkiesinge soude sijn ghedevolveert in den boesem van den Graeff.

Is notoirlijck een onrechtmatighe Conclusie die ghefundeert is op onware præmissen.

Alsoo uyt de brieven van Nominatie, by deselve Magistraten derselver Steden, sedert dat de Heeren Princen van Orangien, inden jare 1581. het Marquisaet by koop hebben bekomen, van jare tot jare aen hare Hoogheden geschreven, tot het doen van de Electie (die in de originali konnen werden vertoont) het contrarie van dien ten vollen kan werden bewesen.

Dat hare Hoogheden, de verkiesinge hebben ghedaen, niet als Stadthouders, maer als Heeren ende Marquisen van deselve steden.

Waer uyt dan de Heeren Gecommitteerde Raden versocht werden te verstaen de Redenen, die haer Ed: in't 94. Articul seggen niet bedacht ofte geimagineert te konnen werden, hoe dat aen de Heeren Marquisen eenich recht of gesach soude competeren, over de verkiesinge van de Vroetschappen, ofte van

van de Burgemeesteren als Hoofden ende eerste Ledematen van deselve.

Gelijck mede onwederspreeckelijck den inhouden van't 95. Articule, Namentlijck dat aen het Officie van Burgemeesteren eygentlijck bevolen soude sijn, het beleyt ende gebiet in alle Politijcque saecken, hier boven is bewesen, niet te quaderen met de Regering van eenige Stadt in Zeelandt, alsoo de saecken van Politie in deselve Steden staen aen Burgemeesteren Schepenen, ende Raden, ende niet gelijck in Hollandt, aen Burgemeesteren ende Raden, ofte Vroetschappen, met seclusie van Schepenen.

Op de interpretatie van de Leen-brieven, ter intentie van de Heeren Gecommitteerde Raden, ghedaen in't 96. Articul als mede de illatie, by het 98. Articul getrocken uyt het voorgaende 97. Articul sal tot beweringe van der Heeren Marquisen gerechticheyt dienen.

Dat wel waer is, dat de Leenbrieven nu niet meer in en houden, als de originele eerste Brieven van Cessie, Erectie, ende investiture vanden Iaren 1477. ende 1555. hier boven gementioneert, gelijck oock van wegen sijne Hoogheyt geen meerder recht en wert ghepretendeert als by deselve Brieven aen hem is gedefereert.

Maer wert alleenlijck gesustineert, dat hem 'trecht van verkiesen van de Magistraet, 'twelck onwederspreeckelijck onder de Gerechticheden, daer van de Brieven spreecken, is begrepen ende by de Heeren Princen sijn Voor-Vaders by Wettigen Titul geacquireert, ende haer predecesseurs, ontrent de 200. Iaren vredelijck gepossideert, niet en kan werden benomen.

Het is waer, dat ghelijck in't 97. Articul wert aengeroert de Bailliu in den Name van den Heer, Burgemeesteren Schepenen, ende Raden, sijn de geene, aen dewelcke conjunctim, by't gemelte Octroy van den Iare 1574. is gestelt het Gouvernement, ende Regeringe deser Steden, die geworden sijn integrerende Leden van de Souverainiteyt.

Ende dat het geene dien aengaende aen de Steden is vergunt, afvloeyt van den Grave.

Maer aengaende het deel, ofte ghesach van den Heer Marquis, in de tegenwoordige, of vorige Regeringe van de voorsz twee Steden, ende de imcompatibiliteyt van een ende deselve Persoonen, ofte Collegie, van aen d'een sijde te wesen Vasal, ende verbonden tot het doen vanden Eet, ende hommagie, ende aen d'andere sijde te sijn integrerent Lith van deselve Souverainiteyt ende Eedt te ontfangen, daer van gesprocken wert by de Heeren Gecommitteerde Raden in't 98. ende 99. Articulen van hare Consideratien ende 'tgeene dienaengaende voorts vervolgens wert gededuceert, ten eynde toe van deselve Consideratien.

Daer op wert van wegen sijne Hoogheydt tot Solutie geseght, dat daer uyt ten

ten desen niets tot verminderinghe ofte wechneminghe van sijn Hoogheydts Recht, aengaende de verkiesinge van de Magistraets-Persoonen, kan werden geinfereert.

In consideratie genomen sijnde, dat naer rechten, *aliud sit Magistratus, aliud Magistratus functio, sicut aliud est pratura, aliud pratura Administratio, aliud jurisdictio, aliud jurisdictionis exercitius.*

Soo oock is het gansch eene separate saecke, het Recht tot de verkiesinghe van Magistraets-Persoonen ende 'trecht, functie, ende gesagh, welck de verkoosene Megistraets-Persoonen is aenkomende, het sy dan dat afvloeyt directelijck van den Grave, als Souveraine Heer, ofte wel door den Marquis.

Den Heere Marquis, uyt het recht, hem van den Grave by wettigen Titul geacquireert, geeligeert hebbende de Magistraets-Persoonen.

Komt deselve Persoonen aen *eo ipso*, dat sy tot de Magistrature sijn ghe-eligeert, de functien ende bedieningen tot de Magistrature gehoorende.

Burgemeesters ende Schepenen, sittende in't Gerechte Administreren *ex Mandata jurisdictione de justitie.*

Bailliu, Burgemeesteren Schepenen, met den Raedt, verhandelen de saecken van Politie, 'tsy dan raeckende de Stadt *ex jure Publico Universitatis*, haer buyten den Heere competerende, 'tsy dan in verdere materie van Politie by singulieren Titul van den Heere haer aengekomen, ofte vergunt, 'tsy dan saken van Politie, raeckende de Provintie, ende de Staet van den Lande, haer by de Souveraine Regeringe, als integrerende Leden gedefereert.

Sijnde alle deselve respective functien, bedieninghen, ende deliberatien t'eenemael separaet van het recht den Heere Marquis tot d'Electie van de Magistraets-Persoonen competerende.

Uyt alle 'twelcke dan onwederspreeckelijck sijnde bewesen, dat het Recht by de Heeren Princen van Orangien Hooglosselijcke memorie over deSteden van Vlissingen ende Veere, ten respecte van derselver Magistrature ende Politie, is geexerceert.

Niet als Stadthouders vande Graeffelijckheyt, maer als Marquisen, ende Heeren over deselve Steden.

Uyt krachte van haer eygen ende Dominiael Recht, by wettigen Titul van de Graven van Zeelandt geacquireert.

Ende met een Vredelijcke, ende ongeinterrumpeerde Possessie, by dessels Voorsaten, Heeren van der Veere ende Vlissingen, omtrent de twee hondert jaren geconfirmeert.

Ende dat dienvolgens door de Doot van sijne Hoogheyt Hooghloffelijcker memorie laest overleden, het selve recht in geenen deele inden boesem vande Graeffelijckheyt kan sijn gedevolveert.

Soo

Soo komt van selfs te cesseren, alle voorsieninge, by de Heeren Gecommitteerde Raden, in't voorgemelde sevende Poinct van beschrijvinghe aen uwe Ed: Mog: versocht.

Als oock het Project van Reglement, achter de meergemelte Consideratien U. Ed: Mog: toegesonden.

Ende als U. Ed: Mog: noch in eenich twijffel van zijn Hoogheyts Domaniael Recht, door de voorsz Consideratien souden mogen zijn gebracht.

Vertrouwen hare Hoogheden de Voogden van den Heere Prince Pupille niet, dat uwe Ed: Mo: dienaengaende yet sullen willen disponeren.

Maer dese saecke, als geen saecke van Staet sijnde, laten aen de Iustitie om door deselve complement te mogen ontfangen.

Dit Tegen-bericht alsoo den 9. Novembris ingebracht zijnde ter Vergadering der Staten van Zeelant/so heeft de Raet Pensionaris van 't Lant 's anderendaegs geproponeert/of het niet oorbaer ende dienstich was/ om daer in met alle behoorlijcke Circumspectie ende billicheydt te gaen / dat de Heeren van den Rade het selve rijpelijck examineerden ende hare Consideratien by Point van beschrijvinge de Leden toe senden souden/ daerop is by de Heeren van Middelborgh geseght/dat gehoort hebbende de mondelinge Propositie/ als mede de Lecture van't gemelte Tegenbericht dat sy in't minste niet verstaen en hadden het gene eenighsints het advijs hier voorgestelt destrueerde / maer ter contrarie daer door veel meer versterckt waren / om het selve sonder vorder naedencken volkomentlijck te amplecteren/ ende dat de Heeren van Vlissingen ende Vere haer Respective Reglementen in conformiteyt van dien wel behoorden te Concipieeren ende over te brengen / dat sy echter om te toonen genegen te zijn / met een trage voorsichtigheydt daer in te willen gaen / geraetsaem vonden / dat het gemelte Tegenbericht gestelt soude worden in handen van de Heeren Gecommitteerde Raden die het selve rijpelijck souden examineeren/ ende de Heeren Staten van Mondelijck bericht en advijs binnen korte dagen souden dienen / daer by overleggende het groot Privilegie aende Heeren van Vlissingen inden Jare 1574. by Prins Willem verleent / als mede Copye van de Brieven van Investiture en Koop van de voorsz Steden / om als dan finalijck daerop te resolveren gelijck men na reden ende billicheydt soude bevinden te behooren/ met welck advijs Zirczee, Goes, en Tholen sich hebben geconformeert/Vlissingen ende Vere hebben versocht Copie van't gemelte Tegenbericht, om met den eersten daerop te adviseeren.

Woonsdagh den vijftienden November by den Pensionaris van't

Landt verhaelt zijnde / dat de Respective Leden den voorigen dagh gehoort hebbende de naerdere Consideratien van de Heeren van den Rade, dienende / tot solutie vande redenen in't Tegenbericht wegen de Heere Prince van Oraignen / raeckende het Recht vande Graeflijckheyde, ende den Heere van Vlissingen en Vere, Respective overgebracht / versocht waren op huyden naerder daer op te willen adviseeren / hebben de vier voorsittende Leden eenparichlijck gesegt / in het Tegenbericht gene reden geallegeert te zijn / die haer eenighsints souden konnen bewegen tot alteratie van haer voorgaende advijs / maer ter contrarie deur de lecture van dien / meer daer in versterckt te sijn, en noch des te vaster den voorgaende dagh gehoort hebbende de nadere mondelijcke deductie vande Heeren vanden Rade / dienende tot klaerder Justificatie vant gene by haer advijs geposeert en tot wederlegginge van 'tgene in't tegenbericht geallegeert was / dat over sulcx de voorsz. sake genoechsaem ende ten vollen geverifieert zijnde / gedisponeert was tot Conclusie ende dat de Pensionaris van't Landt sonder langer uytstel die behoorde te nemen. De Heeren van Vlissingen verclaerden dit te wesen een Point van groot gewichte en consideratie / ende daer in men niet en behoorde te treden / als na behoorlijck ondersoeck en rijpe deliberatie / omme niemant ter eene ofte ter ander zijden in't minste te prejudicieeren / hebben versocht dat 'tgeene by de Heeren van den Rade den voorigen dagh geverbaliseert was / in geschrifte gestelt ende Copien daer van aende Leden gegeven mocht worden / op dat het selve inde Vroetschappen gebracht / aldaer geexamineert en voorders by orden met alle Circumspectie daer op geadviseert mocht worden / waer mede sich de Heeren van der Vere geconformeert hebben / daer by verhalende dat de Raets-Heer Beaumondt wegen de Princesse van Oraignen in haer Collegie verschijnende / versocht hadde / haer advijs daer naer te willen dirigeren; gelijck noch by den Pensionaris van't Landt verhaelt wierde / dat de voorsz. Heer Beaumont uyt den naem als boven versocht hadde / dat Copie van't opgemelte Verbael aen de voorsz. Princessen mochte behandicht worden aleer in soo gewichtigh Point tot Conclusie geprocedeert mocht worden / welcke advijsen gehoort ende Respective Leden andermael versocht zijnde / op't versoeck van Vlissingen ende Vere naeder te willen adviseren / hebben de vier voorsittende Leden gepersisteert / als dat die saecke nu volkomentlijck geinstrueert / versekert ende gejustificeert zijnde / geen langer dilay en behoorde gebruyckt te worden / maer dat de Pensionaris gehouden was te Concluderen / mogende echter wel lijden dat Copie van't opgemelte Verbael aende Respective Leden gegeven wierde / om schier of

morgen te mogen dienen tot klaerder bericht van alle 'tghene in dese saecke gepasseert en gehandelt was / De Heeren van Vlissingen en Vere oordeelende ... te wesen dat Copie van't Verbael toegestaen werdende / ondertusschen tot de Conclusie sonde ... geprocedeert / persisteerden op haer voorgaende versoeck / als mede dat nevens Copie van't Verbael oock visie van de koop-brieven en investiture haer mocht geworden; om des te beter met volle kennisse van saken daer op te mogen adviseren / op welcke advijsen voor als noch geen Conclusie genomen zijnde / heeft de Pensionaris van't Landt versocht dat de Heeren van Vlissingen ende Vere rapport wilden doen aen hare Heeren Principalen van de advijsen ende consideratien by de andere Leden gemoveert / om 'sanderendaegs ten Principalen sich te verklaren.

Twee dagen daer na zijn de Heeren van Vlissingen ende Vere Respective wederom versocht sich nader te willen verklaren op't sevende Point van beschrijvinge / raeckende het recht de Graeffelijckheydt aen d'eene, ende de Heeren van Vlissingen ende Vere Respective aen d'ander sijde competerende / maer sy hebben gepersisteert by haer voorgaende advijsen / om alvorens te hebben Copie van't Verbael tegen het contre-bericht van wegen den Prince van Oranjen mondeling geproponeert / als mede vande Brieven van opdracht en investiture op welck versoeck de vier voorsittende Leden andermael by den Pensionaris van't Lant versocht zijnde te willen adviseren / hebben gesegt / dat de sake haer compliment van deliberatie hebbende, ende so klaer liggende, dat het met geen reden en konde tegen gesproken worden, dat daer over sonder eenigh langer uytstel conclusie behoorde genomen te worden; welcke advijsen gehoort; heeft den Pensionaris van't Landt overgelegt ende gelesen seeckere Memorie by de Raets-Heer Beaumont wegen hare Hoogheden de Princessen van Oranjen aen hem behandicht / naer lecture van deselve de Pensionaris van't Landt voorstaende / of de Leden niet en souden konnen goet vinden / om met alle complimentaire civiliteyt en discrete langsaemheydt in dat gewichtig Point te gaen / den Gecommitteerden van hare Hoogheden als Voogdessen van den Heere Prince van Oranjen communicatie toe te staen van 'tgeen op't Tegenbericht van wegen de Heeren Gecommitteerde Raden geverbaliseert was; als mede aende Heeren van Vlissingen ende Vere Copie van de geepsehte stucken om daer naer binnen behoorlijcke tijdt haer belang daer op te seggen / ende op dat ondertusschen geen Prejuditie gelecht en werde / dat de verkiesinge vande Magistraet ende alle andere saken in Iustitie ende Politie aldaer in state souden blyven / waer op andermael omvraege gedaen zijnde / hebben de vier voorsittende Leden geper-

gepersisteert by haer voorgaende advijs / ende den Pensionaris van't Landt wederom geurgeert tot nemen van Conclusie; Vlissingen ende Vere by haer versoeck persisterende; welcke iterative ommvraghen ghedaen ende deliberatien daer op gevolght zijnde / is goetgevonden ende verstaen te amplecteren ende in allen deelen aen te nemen het advijs by de Heeren Gecommitteerde Raden ingestelt / raeckende het recht de Graeflijckheydt aen d'eene en den Heer van Vlissingen en Vere Respective aen d'andere sijde, ten Respective van de Magistrature ende Politie competerende / werdende de Heeren van Vlissingen ende Vere versocht hare Respective reglementen hier na te concipieren en over te brengen / om te werden gearresteer en geregistreert / in conformite van de Resolutien van den 23. Martij ende eersten Mey voorleden / zijnde de Heeren van den Rade geauthoriseert bevindende deselve met het voorgemelte advijs te accorderen / die voor te nemen / arresteren en nevens andere soo aldaer ter Griffy / als in de Reken-kamer te doen Registreren / op welcke Conclusie dese aenteeckeninge gedaen is. De Gedeputeerde van Vlissingen ende Vere Respective hebben uyt last van hare Heeren Principalen op dese Conclusie laten aenteyckenen dat sy voor deselve behielden de vryheydt, van naermaels sulcx hier op in te brengen, als sy souden bevinden te behooren.

In Hollandt / als geseyt is hebben de Steden al rede terstont na den Doot van den Heer Prins Willem de Vryheyt van eygenraets-bestellinge aen haer genomen / by manier van Octroy van de Staten vande Provintien als Souverains. In Gelderlandt heeftet de Stadt Nimmegen op Nieuw-Jaers-dagh 1651. als haer van outs ende rechts wegen toekomende / self aen haer genomen. De Stadt Tiel heeftet ghedurende de groote Vergadering van de Staten van Gelderlandt by wege van Octroy geimpetreert / alle andere Steden in Gelderlandt waren van oudts in possessie van haer eygen Magistraten te maecken. Gelijck oock alle Steden groot ende kleen in Over-Yssel; ende Groningen.

Tot Wtrecht hebbent die van de Magistraet oock / als haer van outs ende rechts wegen toekomende van selfs aen haer genomen / alsoo namentlijck dat Donderdagh den 22. May 1651. de Vroetschap Vergadert ende aldaer mede present zijnde de Heeren / die anders vermits hare Commissien ende ampten niet gewoon waren te compareren / de Heer eerste Borgermeester Wijck proponerende dat also vermits 't afsterven van zijne Hoogheydt d'Heere Prince van Oraigne &c. Hooglosselijcker Memorie de Provintie van Wtrecht geen Stadthouder meer was hebbende / ende door 't overlyden van den Heere Out-Burgemeester Iohan vander

der

der Nypoort za: tegenwoordigh een plaets in de Vroetschap vaceerde goetgevonden was de gemelte Heeren mede te versoecken ende convoceeren/ om gesamentlijck te delibereeren ende resolveren over de forme ende maniere voortaen te observeeren in't suppleeren van de vacante plaetsen.

Ende is na onderlinge communicatie ende rijpe deliberatie met eenparige stemmen verstaen dat 'trecht van stellen van Borgemeesteren/ Raden inde Vroetschap ende Schepenen der Stadt Utrecht was ende ten eeuwigen dage soude verblijven by de Vroetschap alleen vast-stellende voor een onverbreeckelijcke Resolutie ende eeuwige Weth dat men 'tselve Recht nimmermeer in't geheel ofte eenigen deele in welcker voegen ofte op welcker manieren sulcx soude mogen wesen / aen ymandt anders soude mogen toestaen / Saterdagh den vier-ende-twintigsten May de Vroetschap weder in competenten getale by den andere zijnde is op de nominatie ende verkiesinge tot Raedt inde Vroetschap na verscheyden gedane voorslagen ende rijpe deliberatie eendrachtelijck goetgevonden ende gearresteert dese forme.

Eerstelijck / datmen soo veel brieskens als daer Heeren inde Vroetschap present souden wesen/ met nombers ofte Cijfferletters soude noteren/ende dat by uyttreckinge van deselve brieskens 'tCollegie verdeelt soude worden in vier deelen naer ordre van de nombres.

Dat de verdeelinge als vooren gedaen zijnde niemant vande Heeren anderen met woorden ofte teeckenen yemant soude mogen recommandeeren ofte aenrader op't verlies van zijn stem voor die reyse.

Dat dan entelijck ende sittens Raedts de Heeren van 'teerste gedeelte by meerendeel van stemmen met besloten brieskens souden nomineren een Persone gequalificeert volgens d'ordre van de Vroetschap ende opgevolghde Resolutien.

Dat de stemmen komende te steken onder de Heeren van't voorsz gedeelte / sulcx dat by herstemminge met besloten brieskens onder deselve de Persoon niet konde worden uytgevonden/ geprocedeert soude worde tot lotinge by uyttreckinge van twee brieskens.

Ende dat de naem vande Persoon alsoo genomineert zijnde / by den Secretaris soude worden aengeteeckent.

Dat dan voorts successivelijck ende by ordre in voegen voorsz mede tot nominatie geprocedeert soude worden by 't tweede/ derde/ende vierde ghedeelte Respective.

Sonder dat nochtans by de volghende genomineert soude moghen worden die gene die by eenigh der voorgaende gedeelten soude wesen geno-

genomineert ende by den Secretaris/als vooren/aengeteeckent.

Dat dese Persoonen genomineert ende aenghetceckent zijnde als voorsz is/ by de samentlijcke presente Heeren weder met besloten brief- kens by pluraliteyt van stemmen uyt deselve een gekosen soude worden.

Sonder dat de Heeren met woorden ofte tekenen yemants van die vier andere sullen mogen recommanderen ofte aenraden op Pene als bo- ven.

Ende dat de stemmen als dan komende te staken/geprocedeert sou- de worden tot herstemminge ofte loteinge in voegen voor verhaelt.

Is mede als vooren eendrachtelijck geresolveert ende verstaen dat de Vroetschap Jaerlijcx op den eersten dagh van October soude procede- ren tot verkiesinge van twee Burgermeesters voor den aenstaende Ja- re ende dat by besloten briefkens by pluraliteyt van stemmen.

Doch dat een van de Regierende Burgermeesteren die als dan twee volle Jaren aen den anderen Burgermeester soude geweest zijn voor die reyse niet soude mogen genomineert ofte gecontinueert te worden.

Item dat een Burgermeester tusschen tijden komende te sterven bin- nen drie weecken geprocedeert soude worden tot verkiesinge van een in desselfs plaets.

Datmen insgelijcx Jaerlijcx ten voorsz dage soude verkiesen als voo- ren twaelf Schepenen/met sulcken verstande dat die geene van de Sche- penen die als dan drie Jaren aen den anderen in bedieninge geweest souden zijn/mede niet genomineert ofte gecontinueert souden worden.

Godt Almachtigh wil haren zegen geven tot alle dese goede ende heylsame actien die ick/voor so veel my ende al de werelt zijn geblee- ken ende bekent geweest / heb goedt gedacht te verhalen; sonder eenigh het minste dessein van yemandt willens of wetens t'offenseeren.

Isser nochtans/die't mishaeght: 'tis niet vreemt 'tgeheele werck en- de handeling van den Staedt behaeght niet een yeder. Lieden die haer rekening in voortijden gevonden hebben onder een Principaute of Mo- narchie/ ende nu of in't toekomende menen te vinden sullen prijsen de Monarchien; alwaer een Koningh of Prins de naem/ maer twee/drie Favoriten of Favoriten van Favoriteen de daet hebben van te regeeren Boecken voor de Monarchie geschreven hier in't Landt self van sooda- nige die in eedt ende gagie zijn van't Landt/ vintmen/soodanige Lieden moeten niet qualijck nemen/ wetter oock yet ghedaen ende geschreven voor de Republijcksche Regiering: edoch sonder alle sucht of Passie be- trachtende alleen de naeckte waerheydt werdt daer in hier of daer ghe- mist: schrijftet den menschelijcke swackheydt ende onwetentheydt toe.

Men

Men heeft zijn best gedaen om niet te stellen als wat eyghentlijck ende reael was/geheymnissen of verborgentheden zijnt niet / alles is of deur authoriteyt of deur toelatinge vande Regieringe alreede overlang Publijck geweest. Ende d'intentie van den Staet als in't begin jeghewoordich/ was om vooral de Wereldt sulcx te toonen den yver/ trouwe/ en verdiensten vande goede Regenten aende Posteriteyt te recommanderen/ is noyt verboden/een yeder is gehouden zijn talent daer in te besteden. Den tijt binnen welcke sulcx mach of behoort te geschieden / is noyt gedefinieert. Alle menschen te voldoen/is onmogelijck Tres mihi convivae prope dissentire videntur. Daer zijn oock lieden van overvloeyende Wijsheyd die niets goet vinden/ als watse self doen ende die deur een eycken planck konnen sien / dat nergens is. Men laet haer gaern de Vryheydt van haer opinien; mits dat sy deselve oock aen anderen laten.

ENDE.

REGISTER.

A.

B.

C.

Corrup-

Impro-

P.

Reso.

R.

S.

Eynde des Registers.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 05132 3064